બનામે ઈઝદ

મહાન શાએર ફિર્દોસી તૂસીનું

શાહનામું.

ગુજરાતી હુરૂફે તમામ બયતો તથા તેનો તરજુમો.

બસી-રન્જ બોરૂદમ દરીન્ સાલે સી,
અજમ ઝેન્દહ કરૂદમ બદીન્ પારૂસી
તો ઈન્રા દોરૂઘો ફસાનહ મદાન્
બયકસાન્ રવેશ દરૂ ઝમાનહ મદાન્
બદીન્ નામહ બરૂ ઉમ્રહા બોગ્ઝરદ
બેખાનદ હરાન્ કસ કે દારદ ખરદ
(ફિર્દોસી)

"તીસ વરસ તલક રંજ. ખેંચીઓ મોટો
મુવો મુલક ઈ.ાનનો કીધો જીવતો
તું નો જાંણતો એહને જુઠી કાંહાંનીઓ
કે એકજ રીતનો નહી હતો આ જમાંનો
ગુજરશે વરસ પર વરસ બેશુમાર
પણ વાંચશે આ કેતાબ ઇનસાન અકલદાર"
(મનસુખ)

વૉલ્યુમ ૧લું.

બનાવનાર

માહીયાર નવરોજી કુટાર.

ફરામર્ઝ નવરોજી કુટાર.

મુંબઈ.

શાહનામા પ્રેસ.

સને ૧૨૮૩ યઝદજરદી.

સને ૧૯૧૪ ઈસવી.

Registered under the Government of India's Act XXV of 1867.
આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા ઍક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરેલું છે.

આ પુસ્તક "ધી શાહનામા પ્રેસ" મુંબઈ કોટ ફ્રીયર રોડ કારવાર સ્ટ્રીટ
માણેકજી રૂસ્તમજી કંટ્રાક્ટર બીલ્ડીંગ નંબર ૫૦-૬૨ માં એર્વદ
ફ્રામજી નવરોજી કુટારે પોતાને માટે છાપી
ત્યાંથીજ પ્રગટ કીધું છે. |

THE

SHAHNAMAH OF FIRDAUSI.

ITS FULL TEXT & ITS TRANSLATION (in Gujarati)

BY

MAHIAR NAVROJI KUTAR

AND

FARAMARZ NAVROJI KUTAR

" Bináha-i-ábád gardad kharáb
Zi bárán o az tábish-i-áftáb
Pai afgandam az nazm-i-kákh-i-baland
Keh az bád o bárán niyábad gazand."

(FIRDAUSI.)

" The homes that are the dwellings of to-day
Will sink 'neath shower and sunshine to decay
But storm and rain shall never mar what I
Have built—the palace of my poetry."

(WARNER.)

VOL. I

Bombay.

SHAHNAMAH PRESS.

1914

" No other great poet ever imposed such strict limitations on himself or so sternly adhered to them as did Firdausi. He put himself at the mercy of his authorities and where they fail him, as they do sometimes in this portion of the Shahnama, he makes no attempt TO INVENT INCIDENTS, but leaves a blank and passes on. This is a proceeding for which the poet should be praised rather than blamed. "

(WARNER.)

અર્પણ પત્રિકા.

"મેહેરજી રાણા બડા નેક થા, પુરા બંદા સાહેબકા;
પાદશાહ અકબર સુદરા પેહેના, દેખ તમારા મઝહબકા."

જગત આશકાર અકબર પાદશાહ સાથ જે નર રત્નનું નામ જોડાયું છે,
જરથોસ્તી પાક મઝહબનો એક મુસલમીન શેહનશાહ ઉપર
જેણે પોતાની કાબેલીયતથી ઊંડો છાપ બેસાડયો છે,
પોતાની પવિત્રાઈ, દીનદારી અને એલમથી
જે મોબેદ ઉપરથી

દસ્તૂરાન દસ્તૂર થયો છે,

જે વિર રત્નને દિલ્હી દરબારે વધાવી લીધો,
અને દરબારી શાએર તાનસેને જે વિરલા માટે ગાયું કે,

લંબી લંબી દહાડી શાહ મેહેરીઆર;
તેરી મૂખ પર બરશત નૂર;
ઈઆહૂ પારસી પઠે શો કબૂલ.

તે નામવર નર, જેના જાએનેશીનોનાં ખભાં સાથ ખભું

અમો દસ્તૂર દારાબ પાહલનના બરખુર્દારો

ઘસડતા આવ્યા છિયે

તે

હિંદ સરઝમીનના દસ્તૂરાન દસ્તૂરજી સાહેબ

પહેલા દસ્તૂર મેહેરજી રાણાના અશો રૂહને

આ વૉલ્યુમ નઝર કરી

મહાન શાએર ફિર્દોસી તૂસી સાથ પણ
તે નેકનામનું બખ્તાવર નામ જોડવાની
અમો ખાહેશ કરિયે છિયે.

સાંકળિયું.

દીબાચો.

બનામે જહાન્દારે હરૂ દૂં જહાન્
ખોદાવન્દે બખ્શન્દહ જાનો રવાન્

આ પુસ્તક પ્રગટ કરનાર બે ભાઈઓમાંથી એકે રચેલા ફારસી બેતોમાં આવેલા ઉપલા એક બેતના શબ્દોમાં ખુદાનું નામ લઈ હું આ દીબાચો શરૂ કરૂ છું.

શાહનામાંના આ તરજુમા માટે, તે પ્રગટ કરનારા બે એરવદ ભાઈઓ, એરવદ મેહેરજીભાઈ નવરોજી કુટાર અને ફરામરોજ નવરોજી કુટારની એલતેમાસથી આ દીબાચો હું ઘણી ખુશી સાથે લખુ છું. તેમ કરતાં, પેહેલે, આ ભલા ભાઈઓની મારા વાંચનારાઓ સાથે થોડીક ઓળખાણ કરાવવાની રજા લઉ છું.

એ બન્ને ભાઈઓ, તે ભલા વર્ગના અથોરનાંન ભાઈઓ છે, કે જે વર્ગે આગળ આપણા બાપ દાદેથી ઉતરી આવેલાં ઈરાની સાહિત્ય માટે ઘણુક કર્યું છે, અને જે વર્ગ કમ ભાયગે હવે ઘણો નાનો થતો જાય છે. એ વર્ગના આ અથોરનાન ભાઈઓ, પાક્કા મોબેદો તરીકે પોતાનો યઓઝદાથ્રગરીને પોષ કરવા ઉપરાંત, પેહેલવી ફારસી ભાષાઓનો અને ખાસ કરીને ફારસી ભાષાનો ઠીક અભ્યાસ કરતા હતા, અને જેને આપણે આપણું મધ્ય જમાનાનું (Mediæval) સાહિત્ય કહયે, તે સાહિત્યનુ સારૂં જ્ઞાન ધરાવતા હતા. વળી જયારે છાપાનો હુન્નર આપણામાં જણાયલો નહિ હતો ત્યારે તેઓ એવા સાહિત્યની નકલો કરી તેનો ફેલાવો કરતા હતા. એવા એક પ્રકારના લેખકો (Scribes) તરીકેની તેઓની સેવા ઘણી અગતની હતી. એઓમાંથી ઘણાકો, પોતાના ગુરૂ અથવા ઉસ્તાદ આગળ, પોતાની ચેલા અથવા શાગેર્દ તરીકેની જીંદગી, શરૂઆતનાં તબક્કામાં, એવા લેખકો યા નવીસંદા તરીકે શરૂ કરતા હતા, અને એમ લખતાં લખતાં તેવાં લખાણોની બાબતોમાં પાહવરદા થઈ ભણેલા અને જ્ઞાની બનતા હતા. આગળ પુસ્તકોની એવી નકલો કરતાં, તેઓ તેનો પછવાડેનો ભાગ (Collophon) પેહેલવી યા ફારસીમાં–ઘણાખરા ફારસીમાં–લખતા, અને [illegible] ને શાહેવાંન થવા માટે અભ્યાસની કાળજી રાખતા. તેઓ આસ્તે આસ્તે ફારસી બેતબાજી શીખતા, અને પોતે થોડાક બેતો લખવામાં મોજ અને મગરૂરી લેતા. હિન્દના મુલકમાં આપણું ઘણુક પુરાણું સાહિત્ય બચી રહયું છે, તે આવા અભ્યાસી વર્ગના અથોરનાનોથી છે. આ પુસ્તક પ્રગટ કરનારા કુટાર ભાઈઓ એવા ભણેલા વર્ગના એકમાર્ગી ભાઈઓ છે. મરહુમ દસ્તુર દારાબ પાહાલન, જેવણુ આસરે ૨૦૦) વર્ષ ઉપર થઇ ગયા હતા, તેવણુનું નામ નૌસારીના એક ભણેલા દસ્તુર તરીકે જાણીતું છે. તેવણુ તે વખતના એક ચુનન્દા ભણેલા લખનાર હતા. તે દસ્તુરના કુટુંબના આ ભલા, એકમાર્ગી, સાલેસ, અસરાફ ભાઈઓ વારેસો છે, અને એઓએ પોતાના નામાંકિત વડીલનો સાહિત્યનો શોખ વારસામા મેળવ્યો છે.

એ બે ભાઈઓમાંથી વડા ભાઈ એરવદ મેહરજીભાઈને મુંબઈમાં કોટની હોર્નબી રોડ ઉપર આવેલી મરહુમ શેઠ દાદાભાઈ વાછાની દરેમેહરના ઓટલા ઉંપર પોતાનું પવિત્ર ભણતર ભણતા યા કોઈ ચોપડી વાંચતા, ત્યાંથી પસાર થતા ઘણાક જરથોસ્તી ભાઈઓએ જોયા હશે. એવણ હાલમાં મરહુમ શેઠ માણેકજી શેઠની કોટની જાણીતી દરેહમેહેરના વડા ધર્મગુરૂ નેમાયા છે, તે જાણી ઘણાઓને ખુશી ઉપજી છે. એવણે "પંદ નામે એ માહીયાર" એવે નામે ફારસી બેતોમાં એક પુસ્તક રચ્યું છે, જે પ્રગટ થયું નથી, પણ જે મારા જોવામાં આવ્યું છે. તે કેટલાંક ફારસી શાએરો વિગેરેનાં આવાં લખાણોની માફક, ખુદા, પેગંમ્બર, દસ્તુર, બંદગી અને એલમની સીફતમા અને રાસ્તી, સખાવત, તાઝીમ તવાઝો, ઉપકાર, સંતોષ વિગેરે સદગુણોની સિફ્ટ ગાવા કાજે અને જુઠાઈ, બખીલી, મગરૂરી વિગેરે દુર્ગણો સામે ધિક્કાર બતાવવા કાજે લખ્યું છે.

બીજા ભાઈ એરવદ ફરામરોજ, જેવણ ઘણાક વાંદરાવાસી જરથોશ્તી ભાઈઓને ત્યાંની મરહુમ શેઠ નસરવાંનજી રતનજી તાતાવાળી દરેહમેહેરના એક આગેવાન ભલા મોબેદ તરીકે જાણીતા છે, તેવણને હું શાહનામાના આ તરજુમાના સંબંધમાં ઘણાક વર્ષથી ઓળખું છું. એવણ આ તરજુમાનાં કામ ઉપર, જેમ ઉલટ અને ખંત, તેમ ધિરજ અને સંતોષથી ઘણાક વર્ષો થયાં વળગેલા હતા. એવણના તરજુમાના કેટલાક ભાગોના હસ્ત લેખો ઉપલી દરેહમેહેરમાં કેટલાંક વર્ષ ઉપર મેં પેહેલે જોયા હતા. મોં. મોહલનાં જાણીતાં શાહનામાની આવૃત્તિ અને બીજી હિંન્દી આવૃત્તિઓ અને હસ્ત લેખો સાથે એવણ એ કામ પાછળ ઉલતથી મંડેલા હતા, એમ હું જોતો અને જાણતો આવ્યો છું. ત્યાર પછી મોં. મોહલનાં ઉપલાં શાહનામાનાં સાત દફતરોમાનાં માછળાં ત્રણ દફતરો એવણની એલતેમાસ ઉપરથી આસરે ચાર પાંચ વર્ષ ઉપર મેં એવણને પેરીસથી મંગાવી આપ્યાં હતાં, તે અવસર મને યાદ છે. તે વખતે મેં જોયું હતું કે, એવણ મોહોલની કીમતી આવૃત્તિ પાછળ ખરચ કરી પોતાની આવૃત્તિ અને તરજુમાને ઉપયોગી નિવાડવાને ઘણીક કાળજી રાખતા હતા. એરવદ ફરામરોજ કુટારની પેહેલી પીછાંણ મેં આજથી ૧૮) વર્ષ ઉપર કરી હતી, જ્યારે એવણે યઝદઝર્દી ૧૨૬૪ માં મરહુમ પેહેલા સર જમશેદજીની જીંદગીનો એક એહેવાલ ફારસી બેત બાજીમાં લખ્યો હતો. આ તરજુમામાં મુખ્ય હાથ હું એવણનો જોતો અને જાણતો આવ્યો છું.

આ તરજુમો કરનારા એરવદ સાહેબોની થોડીક પિછાંણ કરાવવા પછી હું ખુદ આ તરજુમા ઉપર આવું છું.

પેહેલું તો આ તરજુમો શબ્દશઃ (literal) એટલે ઘણોખરો શબ્દે શબ્દનો છે. છુટો (free) તરજુમો અને શબ્દે શબ્દનો તરજુમો, એ બન્નેના પોતાના લાભો અને ગેરલાભો છે. પણ આટલું તો ખરૂં છે કે શબ્દે શબ્દનો તરજુમો તેના કર્તાનું ખરૂં પાણી દેખાડે છે. છુટા તરજુમામાં, તેનો કર્તા, કોઈ શબ્દ પોતાને સમજ પડે નહિ તો, તે ઉડાવી યા છુપાવી શકે, પણ શબ્દે શબ્દના તરજુમામાં તે તેમ કરી શકતો નથી.

આ તરજુમો શબ્દે શબ્દનો છે, એટલુંજ નહિ પણ લીટીએ લીટીનો છે. એવો તરજુમો

કોઇક વાંચનારાઓને વિચીત્ર લાગે તેમાં નવાઈ નહિ. હાલમાં આપણે અંગ્રેજી વિગેરે ભાષાઓમાંથી ઘણાક શબ્દે શબ્દના તરજુમાઓ વાંચયે છિએ. તેમાં તે તરજુમો કરનારાઓ લીટીએ લીટીને વલગી રહેતા નથી પણ સરલ એબારતમાં તે આપે છે. આ તરજુમામાં તેમ નથી. તેથી તેની ભાષા કોઇને કદાચ જરા વિચીબ (uncouth) લાગે. પણ તેમ તેમાં એક મોટો લાભ છે. શબ્દે શબ્દના તરજુમાની માફક લીટીએ લીટીનો તરજુમો પણ કેટલીકવાર તેના કર્તાનું પાણી દેખાડે છે. કેઠે કેઠે તે શબ્દે શબ્દે યા લીટીએ લીટીનો તરજુમો આપી, તેનો સામટો અર્થ તે પોતે સમજે છે કે નહિ, તે બરાબર દેખાડવા વગર છટકી જાય એ બનવા જોગ છે. અવસ્તા પેહેલવી જેવી ભાષાઓનાં લખાણોના આવા તરજુમાઓમાં એમ ઘણીકવાર બને છે. આપણે જોઈ શકયે છિએ કે તેવો તરજુમો કરનારાઓ પોતે પોતાનો તરજુમો બરાબર સમજતા હોય તેમ દિસ્તું નથી. પણ ફારસી બેતના તરજુમામાં એમ બનતું નથી, સબબ કે પેહેલવી માફક તે સમજવી મુશ્કેલ નથી. એ સબબે ફારસી બેતોના લીટીએ લીટીના તરજુમાઓ ઘણીકવાર તરજુમો કરનારાઓના જ્ઞાનની ખામીઓ ધાંકવા કરતાં તેની ખુબી વધારે જાહેર પાડે છે.

હવે આ કુટાર ભાઇઓએ આ તરજુમો એમ લીટીએ લીટીનો કર્યો છે. એ તેઓને મલેલી તાલીમ અને તેઓએ કરેલા અભ્યાસની વળાંણુ મુજબ છે. એઓ, જેને આપણે આગળા વખતથી ચાલતી આવેલી રીતિ કહીએ તે રીતિના (traditional) વર્ગના અભ્યાસીઓ છે. એઓ પોતાના અવસ્તાના અને પેહેલવીના તરજુમાઓ પણ એવીજ રીતે શબ્દે શબ્દ અને લીટીએ લીટી શીખ્યા હતા. આપણા અવસ્તા પેહેલવીના હાથના લખેલા પુરાણા ગુજરાતી તરજુમાઓ કોઈ જોશે તો તુરત જાણશે કે તેઓ એવાજ પ્રકારના તરજુમાઓ છે. એવા અવસ્તા પેહેલવીના તરજુમાઓ કોઇકવાર આપણને કેટલીકવાર અંધારામાં રાખે છે પણ ગુંચવણમાં રાખતા નથી. એવો તરજુમો કરનારાઓ પોતે કોઈ શબ્દ સમજતા નથી તો તરજુમામાં અસલ શબ્દોજ આપી દે છે. તેથી આપણે તેવા શબ્દનો અર્થ સમજવા માટે અંધારામાંજ રહયે છિએ, પણ તુરત સમજી લીએ છિએ કે બીચારો તરજુમો કરનાર પોતે એ શબ્દ સમજતો નથી. તેથી આપણે તેની સામતી ઈબારતમાંથી તે શબ્દનો અર્થ શોધી કહાડવાની ગુંચવણમાં પડતા નથી. ફારસી ભાષા પેહેલવી કરતાં વધુ સમજી શકાય એવી હોવાથી એમ અંધારામાં યા ગુંચવણમાં રહેવાનો સંભવ થોડો રહે છે. માટે આ શબ્દે શબ્દના અને લીટીએ લીટીના તરજુમામાં આપણને એવી ચિંતા થોડીજ રાખવાની છે.

શાહનામાનો આવો શબ્દે શબ્દ અને લીટીએ લીટીનો તરજુમો શાહનામું શીખનારાઓને ઘણો ઉપયોગી થઈ પડશે. આપણી યુનીવર્સીટીની કોઇક પરિક્ષાઓમાં શાહનામાનો અભ્યાસ ફર્માવ્યો છે. તેવા અભ્યાસ સાટે યુનીવર્સીટીના ચેલાઓને આ તરજુમો ઘણો ઉપયોગી થઈ પડશે.

શાહનામાના ઘણાક તરજુમાઓ યુરોપની ભાષાઓમાં અધુરા કે પુરા થયા છે: એશ્યાતીક ભાષાઓમાં તેવા અને તેટલા તરજુમાઓ થયા નથી. અજબ જેવું છે કે પારસીઓ, જેઓને ફીર્દોસીનાં શાહનામા સાથે ઘણું લાગતું વલગતું છે અને જેઓની તવારીખને એ પુસ્તકે ઘણીક રીતે સજીવન

કરી છે, તેઓની તેઓને ઘરે બોલાતી ગુજરાતી ભાષામાં હજુર સુધી સંપુર્ણ તરજુમો બહાર પડયો નથી. મરહુમ ખાન બહાદુર બહેરામજી બેહેરામજી પટેલનાં પારસી પ્રકાશ* પ્રમાણે, આજથી ૧૧૦ વર્ષપર, ઈ. સ. ૧૮૦૩ માં, નૌસારીનાં એક ભણેલા દસ્તુર, મરહુમ દસ્તુર ફરામજી સોહરાબજી મેહેરજી રાણાએ શાહનામાનો ગુજરાતીમાં સંપુર્ણ તરજુમો કર્યો હતો. તે તેવણે મરહુમ શેઠ અરદેસર દાદાભાઈ દાદીશેઠને, તેવણને ત્યાંની શાદીને અવસરે, પોતા તરફની ભેટ તરીકે ભેટ આપ્યો હતો. પણ તે મરહુમ શેઠ અરદેસર દાદીશેઠ પાસે વગર છપાવવે રહયો હતો. એ શેઠીયાનાં મરણ બાદ તે કયાં હતો અને કેમ હતો તેની ગંધ નસલ પણ વીસરાઈ ગઈ હતી, પણ આ હાલનાં પુસ્તકનો તરજુમો કરનારા ભાઇઓના એક ખેશી, એરવદ માંણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાલા, જેવણની જુનાં પુસ્તકો યા લખાણો સોધી કહાડવાની અને એકઠાં કરવાની સ્તુતિપાત્ર કોશેશ જાણીતી છે, તેવણની કારસાજીથી આ ૧૧૦ વર્ષપરના પુરાણા તરજુમાનો અસલ (rough) ખરડો લગભગ સંપુર્ણ હાલતમાં, અને સાફ (fair) નકલ અસંપુર્ણ હાલતમાં તેવણના હાથમાં આવ્યાં છે. એ બન્ને સર જમશેદજી જીજીભાઈ જરથોસ્તી મદ્રેસાની જ્યુબીલીના પ્રસંગે, તેની વિધ્યા એલમના સંબંધની એક મીજલસ (Conversazione)મા દેખાડવામાં આવ્યાં હતાં.* દલગીરીની વાત છે કે ઉપલા ભણેલા દસ્તુરજીનો આ તરજુમો પ્રગટ થયા વિના પડી રહયો હતો, અને હજુર પડી રહયો છે.

એ દસ્તુરજીની કોશેશ પછી આપણામાં શાહનામાના તરજુમા બાબે ઘણીક કોશેશો થઈ છે, પણ તે સંપુર્ણ નથી. હાલમાં જોઇને ખુશી ઉપજે છે કે એવી કોશેશો બે બાજુથી થાય છે. એક નાયબ દસ્તુર મીનોચેહેર જામાસપજી જામાસપઆસાના તરફથી અને બીજી આ પુસ્તક પ્રગટ કરનારા કુટાર ભાઇઓ તરફથી. આ તરજુમામાં ખાશ આ વધુ છે કે, ફ્રેંચ ભાષામાં તરજુમો કરનારા મોં. મોહોલની માફક, એક બાજુએ શાહનામાનું ફારસી લખાણ ગુજરાતી હરફે આપ્યું છે, અને બીજી બાજુએ તરજુમો આપ્યો છે. એમ થવાથી અભ્યાસીઓને સાથે સાથેજ જોવાનું બનશે કે, તરજુમાના ચોક્કસ ભાગનું અસલ ફારસી લખાંણ શું છે. શાહનામાંની ઘણીક હસ્ત લેખ નકલો છે, જેમાંની કોઈ પણ બે સરખી નથી. નકલ થતાં થતાં નકલનવેશોની ભુલો યા ફાંતા પ્રમાણે તેમાં હેરફેર થતો રહયો છે. વળી તેની જે ઘણીક આવૃત્તિઓ છપાઇને બહાર પડી છે, તેમાંની કોઈ પણ બે આવૃત્તિઓ મલતી આવતી નથી. હિંદુસ્તાનમાં પ્રગટ થયલી આવૃત્તિમાં "મેકનનું કલકતા એડીશન" એવે નાંમે પ્રગટ થયલી આવૃત્તિ જાણીતી છે. યુરોપમાં મોં. મોહોલની ફ્રેંચ આવૃત્તિ જાણીતી છે. સંભાળથી રચેલી આ બે આવૃત્તિઓની સરખામણી (collation) સાથે બહાર પડેલી (Vuller ની) જર્મન આવૃત્તિ દેખાડે છે કે એ સંભાળભરી આવૃત્તિઓ વચ્ચે પણ કેટલીક ફેર છે. ઘણીક સતરો એકમાં છે તો બીજામાં નહિ. હવે એક અભ્યાસી પાસે એક ચોકસ આવૃત્તિ હોય અને તે આવૃત્તિ ઉપરથી અભ્યાસ કરતાં તે જો એક તરજુમાની મદદ લેતો, તેને આવૃત્તિ આવૃત્તિઓમાં ફરક હોવાથી અભ્યાસમાં ઘણી ગુંચવણ પડે કે તરજુમો કરનારે ફલાણી ફલાણી રીતે તરજુમો કેમ કર્યો હશે! પણ કુટાર ભાઇઓના

---

* દફતર પેહેલું, પાનું ૧૦.

* એની થોડીક હકીકત માટે જુઓ તા. ૩ માર્ચ ૧૯૧૩ નું ૪ મે જમશેદ.

આ તરજુમાનો ઉપયોગ કર્યાથી તે અભ્યાસીને એવો ગુચવાડો નહશે નહિ. સબબ કે તે તુરત જોશે કે તરજુમો કરનારાઓએ શાહનામાનાં કયાં અસલ લખાંણુ (Text/) પ્રમાણે તરજુમો કર્યો છે.

વળી આવા પ્રકારનો ટેક્ષ્ટ સાથનો એક તરજુમો ઘણા પારસી ભાઈઓ, જેઓ ખુદ ફારસી જબાન યા લીપી જાણુતા નહિ હશે, પણુ જેઓ ફીર્દોસીનું અસલ લખાણુ ફારસી ભાષામાં વાંચવાનો શોખ ધરાવતા હશે તેઓને પોતાનો શોખ પુરો પાડવાને ઉપયોગી થઈ પડશે. આપણાં ઉધરતાં બચ્ચાંઓ અને જવાનોમાં શાહનામાનો શોખ ઉતપન્ન કરવા માટે પણુ આવો તેક્ષ્ટ સાથનો તરજુમો ઉપયોગી થઈ પ્રડશે. દસ્તુરજી ડૉ. માણેકજી નસરવાનજી ધાલા તરફથી મેં ખુશી સાથે સાંભળ્યું છે કે તેવણુ કરાંચી ખાતે આપણાં ઉધરતા બાલકોમાં શાહનામાંનાં વાંચણો કાજે હરીફાઈનાં ઈનામોનાં વાંચણો કરાવે છે. તે માટે બાલકોને શાહનામાંની ફારસી સતરો, ગુજરાતીમાં લખાવવી પડે છે. ત્યારે આ આવૃત્તિથી એવી શુભ કોશેશોને ઘણી સગવડ અને ઉત્તેજન મલશે. બાલકો અને જવાનો આ પુસ્તકમાંથી ખુદ ફીર્દોસીનાં બેતો વાંચી શકશે.

શાહનામાંનાં આ પુસ્તકોને પારસી કોમ તરફથી શરૂઆતમાં સારો આસરો મલશે, શરૂઆતમાંજ મલશે એટલુંજ નહિ, પણુ સેવટ સુધી મલશે, એમ આપણે આશા રાખીશું. શાહનાંમું એક વીર રસ કવિતા (Epic poem) તરીકે એશ્યા ખંડમાં, મુખ્ય કરી મધ્ય એશ્યામાં મશહુર છે. તેનો અંગ્રેજી, ફ્રેંચ, જર્મન, ઇટેલીઅન, રશીઅન, વિગેરે ભાષાઓમાં થોડો કે ઘણો તરજુમો થયો છે. તે મધ્ય એશ્યાનાં ઘણાક શેહરોમાં મીજલસોમાં હોંસ અને શોખ સાથે વંચાય છે. ખુદ આપણા દેશમાં તેનાં કોઈક દાસ્તાંનો, ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં ઉર્દુ અને કાશમીરી ભાષામાં હોંશ અને શોખથી વંચાય છે. કાશમીરમાં મેં સાંભળેલી વાત પ્રમાણે, તે કોઈક વેલા રાત્ર ખુશી ખુરમી માટે ભેગી મળેલી મીજલસોમાં, શરબત જેવા મીઠાં પીણાંની જામોના ફરતા દોર વચ્ચે, ઉલટ સાથે વંચાય છે અને સંભળાય છે. સર હેન્રી લેઅર્ડ ઈરાન અને તેની આજુબાજુનાં મુલકોની પોતાની મુસાફરીનાં વર્ણનમાં કહે છે કે કોઈક જગ્યાએ તેણે કોઈક બહાદુર જંગી મરદોને તેનાં કરૂણારસીક દાસ્તાનો સાંભળી બચ્ચાં માફક રડતા જોયા છે. આવું એક નામીચું પુસ્તક, જેને પારસીઓની પુરાણી તવારીખ સાથે ઘણુંક લાગતું વલગતું છે, જે તેઓનાં અવસ્તા પેહેલવી પુસ્તકો ઉપર ઘણી રોશની નાખે છે, અને જેની મદદ વગર તે અવસ્તા પેહેલવી પુસ્તકોના કેટલાક એસારાઓ આજ સુધી વગર સમજવે પડી રહ્યા હતે, તેવા પુસ્તકના આ તરજુમા માટે આપણે આશા રાખીશું કે પારસીઓ તે વાંચશે અને સમજશે, અને મધ્ય એશ્યાની કોઈક કોમો માફક રડવા કાજે નહિં, યા બીજી કોઈ કોમો માફક તેના વાંચણુ ઉપર શરાબ યા શરબતની જામોનો દોર ફરતો કરવા કાજે નહિ, પણુ તે ઉપરથી પોતાના વડીલોની રાહ રસમ અને જીંદગી પરથી મલતો ભલો ધડો લેવા કાજે તેને પુરતો આસરો આપશે, અને તેને શરૂઆતથી તે સેવટ સુધી પ્રગટ કરવાનાં કામમાં મદદ કરશે. આપણે જાણુયે છિએ કે આપણા રેવાજ પ્રમાણે અથોરનાનોને " અશોદાદ " આપવી એ એક પુણ્યનું કામ ગણાયું છે. એક મરનાર પાછળની ક્રિયા કાજે તેનાં ઉઠમણા વખતે, કોઈક ફરંજો કોઈક વારેસે માંથે લેવી એવા રેવાજનાં ભણુતરના એકરારમાં, તે વારેસ મરનારની નાઈઅતે " અશોદાદ " આપવા માટે બોલે છે. એવી " અશોદાદ " હાથો હાથ

આપેલા કોઈક પૈસાનીજ ફક્ત હોતી નથી. તે અથોરનાન સાહેબોએ મધ્ય રાતનું તેલ બાળી કરેલા અભ્યાસને અને તેવા અભ્યાસના આવા સાહીત્ય સંબંધી પરિણામોનાં પુસ્તકોને મદદ આપવામાં પણ સમાયલી છે. એવા સાહિત્ય સંબંધી પુસ્તકોને મદદ આપતાં કોઈક સાહેબોને આપણે બોલતાં સાંભળ્યે છિએ કે "એવાં પુસ્તકો અમોને શું કામનાં?" તેઓને આપણે કહીશું કે "તમોને તે નહિ કામનાં લાગતાં હોય તો તે ખરીદી કોઈ બીજા ગરીબ અભ્યાસીઓ, જેઓને તે કામ લાગતાં હોય તેઓને ભેટ આપો! એવી ખરીદી અને ભેટ બમની "અશોદાદ" થઈ પડશે અને બમનાં આશીર્વાદ પાંથરશે. તે જેમ એવાં પુસ્તક પાછલ મેહેનત કરનારા અને તે પ્રગટ કરનારા અથોરનાન ભાઈઓને અશોદાદ સમાન થઈ પડશે, તેમ તે વાંચનારા અને તેનો અભ્યાસ કરનારા બીજા ગરીબ ભાઈબંધોને પણ અશોદાદ આપવા સમાન થઈ પડશે."

આ થોડાક શબ્દો સાથે શાંહનામું, જેના સુંદર સાંએરી શરોદની શોખભરી મોજમાં મેં ઘણીક સુંદર સવારો, સાંજો અને રાતો પસાર કરી છે, તેના આ તરજુમાને માહરા જરથોસ્તી ભાઈઓના આસરા હેઠળ મેલી, તેને સર્વે ફતેહ ઇચ્છું છું. એ તરજુમો તમામ કરવા માટે ભાઇઓ મેહેરજીભાઈ અને ફરામરોજ કુટારને મુબારકબાદી આપું છું અને એ બે ભાઇઓને હાથે એવા કોઈ ઈરાની સાહીત્યનાં બીજાં પુસ્તકોની ઉમેદ રાખું છું.

ધી સ્તંડી, અંધેરી રોજ ૨ મા ૮ સને ૧૨૮૨ યઝદજરદી તા. ૧૧. એપ્રીલ ૧૯૧૩.	જીવનજી જમશેદજી મોદી.

ખોલાસો.

પાક દાદારની મદદથી આ પુસ્તક વાંચનારા સાહેબોની હઝૂરમાં તમારા દોઆગો બેરાદરો કેટલોક ખોલાસો કરવાની રઝા લે છે, કે આ શાહનામાનો તરજુમો કરવાનો ખેયાલ પ્રથમ અમો બેરાદરોમાંના એક ભાઈ ફરામર્ઝને આવ્યો. પણ જેમ એક બિકટ કામ પાર પાડવાના વિચારને બીજાઓ હસી નાખે છે, તેમજ આ ભાઈના વિચારને અમારા બીજા ભાઈઓએ હસી કાઢયો અને તેમ કરવાનું કારણ તેઓને વાજબીજ હતું, કેમકે એવું મુશ્કેલ કામ પાર પાડવાને માટે કેટલો વખત, કેટલી મેહનત, કેવી ખંત, કેવી ઉલટ અને કેટલો જોખમ ખેડવો પડે છે, તે અમારા ભાઇઓ જાણતા હતા. પણ ભાઈ ફરામર્ઝ એવી દરેક મુશ્કેલીની સામે થઈ ઉલટ પકડી આ મહાભારત કામ માથે ઉઠવવા તૈયાર થયા અને પાક યઝદાનની મદદથી કામ પણ શુરૂ કર્યું. હવે આ બિકટ કામ એખલે હાથે પાર પડવું મુશ્કેલ ધારી અમો બન્ને બેરાદરો આ કામ ઉપર મંડયા. અને જેમ જેમ કામ આગળ વધતું ગયું, તેમ તેમ અમોને વધુને વધુ ઉલટ આવતી ગઈ, અને અમોએ અમારા ધંધા પછીની દરેક ફુર્સત એજ કામમાં રોકી, જેનું પરિણામ આ પુસ્તક બાહેર પાડી તમો સાહેબોની હઝૂર ધરવામાં આવ્યું છે.

શુરૂઆતમાં એટલે એક સદી આગમચ આ નામીચાં પુસ્તક શાહનામાનો ગુજરાતી તરજુમો નવસારીવાળા મર્હૂમ દસ્તૂર ફરામજી સોહરાબજી દસ્તૂર મેહરજી રાણાએ કર્યો હતો. આ વિદ્વાન દસ્તૂર સાહેબને હાથનો લખેલો તરજુમો હાલ અમારા ભાઈ એરવદ માણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાલા પાસે મોજૂદ છે. તેની ઢપ તદન જુદીજ છે, જો કે તે છાપાની રોશની જોવા પામ્યો નથી. આગળા દસ્તૂર સાહેબો કેટલા બાહોશ અને ખંતીલા હશે તે આ શાહનામાના કરેલા સંપૂર્ણ તરજુમા ઉપરથી માલૂમ પડે છે. એજ બેહેશ્ત મુકામ દસ્તૂર સાહેબે બરઝો નામાનો પણ સંપૂર્ણ તરજુમો કર્યો હતો અને તે હાલ છાપાની રોશની જોવા આમ્યો છે. ત્યાર બાદ મર્હૂમ દસ્તૂર ફરેદૂનજી દારાબજી દસ્તૂર જામાસ્પ આશાનાએ આ શાહનામાનો તરજુમો કકડે કકડે આપવાનો ચાલુ કર્યો હતો, પણ ટુંક મુદતમાંજ તે બંદ પડયો; અને ત્યાર બાદ નામીચા પારસી શાએર મર્હૂમ મનસુખે એ પુસ્તકનો ગુજરાતી બયતબાઝીમાં તરજુમો આપવો શુરૂ કર્યો અને તે પણ અડધોક કર્યા બાદ બંદ પડયો. વળી શમ્સુલ ઓલમા એર્વદ ડા. જીવનજી જમશેદજી મોદીએ પાદશાહ મિનોચેહરની દાસ્તાન સૂધીનો એક ભાગ બાહેર પાડયો હતો, અને હાલ આપણા નાયબ દસ્તૂર મિનોચેહર જામાસ્પજી દસ્તૂર જામાસ્પ આશાનાએ એનો તરજુમો હાલ બાહેર પાડવા માંડયો છે, જેનાં બે વૉલ્યુમ બાહેર પડી ચૂકયાં છે. આવી રીતે દરેક જણે કોશેશ ચાલુ કરી પણ આજ સૂધી સંપૂર્ણ થઈ શકયો નથી.

આ અમારી દશ વર્ષની કોશેશ આજ બે વર્ષ થયાં સંપૂર્ણ થઈ છે, છતાં પણ એ છપાવી બાહેર પાડવાની અમારી હિમ્મત ચાલી નહીં, કારણ કે આ પુસ્તક બાહેર પાડવા માટે અમોને કોઈનો

કાંઇજ આસરો હતો નહીં એટલે અમો લાચાર થઈ બેઠા હતા, પણ હાલમા અમોને ઉલટ આપનારા સાહેબોની ખંતીલી કોશેશથીજ આ મુશ્કેલ કામ હાથ ધર્યું છે, અને અમો આશા રાખ્યે છિયે કે તે સાહેબોની ઉલટ અને ખંત છેવટ સૂધી અમોને મદદગાર થઈ પડશે અને તે સાથ આ મુશ્કેલ કામ પાર પાડવામાં આપણી ઝરતોશ્તી કોમ તરફથી પણ અમોને ઘટતો આસરો મલશે.

આ પુસ્તક બાહેર પાડવાનું ખરૂં માન અમારા મર્હૂમ ઉસ્તાદ સાહેબોને ઘટે છે, કે તે સાહેબોએ અમોને ફારસી ભાશાનું જ્ઞાન આપ્યું. અમારામાંના ભાઇ માહીયારે સુરતવાળા મર્હૂમ દસ્તૂર દારાબજી ખુરશેદજી દસ્તૂર દારાબ પાહલનના હાથ હેઠળ ફારસી ભાષાની તાલીમ લીધી હતી. આ મર્હૂમ દસ્તૂર સાહેબ અમારા મામા થતા હતા અને ભાઈ માહીયાર બચપણથીજ મર્હૂમ દસ્તૂર ખુરશેદજી બરજોરજી દસ્તૂર દારાબ પાહલન જેવણ અમારા મમાવા થતા હતા, તેવણને ત્યાંજ સુરત ખાતે રહ્યા હતા અને બચપણથીજ ફારસીની કેળવણી ત્યાંજ મેળવી હતી. તેમજ ભાઈ ફરામર્ઝે નવસારીવાળા મર્હૂમ દસ્તૂર એરચજી સોહરાબજી દસ્તૂર મેહરજી રાણા આગળ ફારસી ભાષાની તાલીમ લીધી હતી. એટલે આ પુસ્તકને હસ્તીમાં લાવવાનું ખરૂં માન એ બન્ને ઉસ્તાદ સાહેબોને ઘટે છે.

ઘણાક સાહેબોને ફકટ લુખ્ખો તરજુમો પસંદ ન આવ્યો અને સાથે અસલ ફારસી બયતો ગુજરાતી લિપિએ આપવાની ભલામણ કરી, જે અમોને પણ પસંદ આવવાથી સ્વીકારી. આ બયતો શુદ્ધ ઉચ્ચારે વંચાઈ શકાય તે માટે અમોને કેટલેક નિયમ જાળવવો પડયો છે. દરેક ફારસી શબ્દ "ઝબર્," "ઝીર્" અને "પીશ્"થી શુરૂ થાય છે. "ઝબર્"નો ઉચ્ચાર ગુજરાતી "અ" મિસાલ થાય છે. જેમકે "બર્," "પદીદ્," "અસ્પ્" વગેરે. અને "ઝીર્"નો ઉચ્ચાર ગુજરાતી "એ"ના જેવો થાય છે. જેમ કે "ફેર્દઉસ્," "પેદર્," "મેનૂચેહ્ર્" વગેરે. કેટલાક સાહેબો "ઝીર"નો ઉચ્ચાર ગુજરાતી રસ્વે "ઈ" ના જેવો કરે છે. જેમ કે "ફિર્દઉસ્," "પિદર્," "મિનૂચેહ્ર્" વગેરે. પણ અમોએ સઘળે ઠેકાણે ગુજરાતી "એ"ને મળતોજ ઉચ્ચાર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કર્યો છે. અને "પીશ્"નો ઉચ્ચાર રસ્વો "ઉ" અથવા "ઓ"ના જેવો થાય છે. જેમ કે "ખુદા" અથવા "ખોદા," "ગુર્ઝ્" અથવા "ગોર્ઝ્," "રુઝ્" અથવા "રોઝ્" વગેરે. ફારસી શબ્દોમાં જ્યાં "વાવ" આવે છે. ત્યાં તેનો ઉચ્ચાર કોઇ સાહેબો દીર્ઘઉ "ઊ" અથવા "ઓ" નો કરે છે. જેમ કે 'કૂહ્' અથવા 'કોહ્,' 'રૂમાલ' અથવા 'રોમાલ,' 'શૂર્' અથવા 'શોર્' વગેરે. પણ અમોએ આ શબ્દને દીર્ઘઉ "ઊ"થીજ સઘળે ઠેકાણે લખ્યો છે. બીજું, અહીંના ઘણાક સાહેબો ફારસી શબ્દને છેડે "હે" આવવાથી તેનો ઉચ્ચાર "એ" કરે છે. જેમ કે "આમદે," "ગોર્બે," "માયે" વગેરે. પણ આવી રીતનો ઉચ્ચાર કોઈ પણ ડીક્ષનરીમાંથી મળતો નથી. દરેક ડીક્ષનરીમાં દરેક શબ્દને છેડે "હે" આવેલાનો ઉચ્ચાર ગુજરાતી "હ" કર્યો છે. જેમ કે "આમદહ્" (A'madah), "ગોર્બહ્" (Gorbah), "માયહ્" (Máyah), વગેરે. અને અમોએ પણ તેજ પ્રમાણે ઉચ્ચાર કર્યો છે. ફારસી ભાષાના શબ્દો મોટે ભાગે જોડેલા આવે છે, જેથી ગુજરાતીમાં તેવા શબ્દો શુદ્ધ વંચાય તે માટે જેમ મર્હૂમ એર્વદ કાવસજી કાંગાવાળી અવસ્તાની ચોપડીઓમાં એક અક્ષરને ટુંકો વાંચવા માટે જે નિશાની મૂકી છે, તેવીજ નિશાની અમોએ પણ મૂકી છે. જેમ કે "અક્લ્" (Akl), પહ્લવાન્

(Pahlaván) "મર્દ્" (Mard) વગેરે. તેવા શબ્દો ટુંકા વાંચવા, નહીં કે Akal, Pahalván, Marad વાંચવા. ફારસી અક્ષરો "ઝે," "ઝાદ" અને "ઝોય"ને અમોએ ગુજરાતી "ઝ"ને મળતો ધારી એ શબ્દોના ઉચ્ચારમાં "ઝ" વાપરયો છે. જેમ કે "ઝાલ્," "ઝરૂર્," "ઝોલ્મ્" વગેરે તેમજ મોટી 'ઝે' દેખાડવા 'ઝ'ની અંદર એક મીંડું મૂકયું છે. જેમ કે 'ઝૂબીન્' 'ઝેન્દહ્' વગેરે. તથા 'ઘયન'ને માટે અમોએ 'ઘ' વાપરયો છે. જેમ કે 'ઘેરીવ્,' 'મઘ્ઝ્,' 'ઘર્ક્' વગેરે. આ પુસ્તકનાં ફારસી વાંચનમાં જે ઉચ્ચાર અમોએ આપ્યા છે તે મોટે ભાગે ફારસીની જાણીતી ડીક્ષનરી "બુર્હાને કાતેઅ" નામની લોઘાત ઉપરથી આપ્યા છે. ફારસી બયતોમાં કોઈ કોઈ ઠેકાણે કાફેયા (Ryhme) બંદ બેસતા કરવા માટે કેટલાક શબ્દોના ઉચ્ચાર ફેરવવા પડયા છે. દાખલા તરીકે "બેરદ" કરીને જ્યાં એક મિસ્રામાં છેલ્લે આવે છે અને જો બીજા મિસ્રામાં છેલ્લો શબ્દ "બરદ" હોય તો પેલા "બેરદ" શબ્દને "બરદ" કરી લેવો પડયો છે. તેમજ "ગેરાન્"ને બદલે "ગરાન્," "કોશ્તહ્"ને બદલે "કશ્તહ્" વગેરે.

આ પુસ્તકમાં દરેક બયતનો જે ગુજરાતી તરજુમો આપ્યો છે, તે દરેક જણને સમજ પડે તેવી રીતે દરેક મિસ્રાનો અર્થ છૂટો પાડીને આપ્યો છે. પણ જ્યાં છૂટો પાડી શકાતો નથી ત્યાંજ સામટો આખ્ખાં બયતનો તરજુમો અમોને આપવો પડયો છે. તથા કોઈ કોઈ વેળા બીજા મિસ્રાનો પહેલે અને પહેલા મિસ્રાનો છેલ્લે આપવો પડયો છે. શુરૂઆતથી તે કયૂમર્સની પાદશાહી સૂધીનાં આસરે અઢીસો બયતો ખોલાસાવાર સમજાવવા માટે, અમોને જરા લંબાણ કરવાની ફર્ઝ પડી છે.

ગુજરાતી ભાષામાં વપરાતા ફારસી શબ્દોને અમોએ પણ ઘણાં ખરા ફારસીનાજ ઉચ્ચારે મૂકવાનું દુરેસ્ત ધાર્યું છે. અને બીજા સાહેબો જેમ ગમે તેમ ફારસી શબ્દો ગુજરાતીમાં લખે છે તેમ નહીં કરતાં અમોએ લગભગ ફારસીને મળતાજ ઉચ્ચારો કર્યા છે. જો કે અમોએ બધાજ કાંઈ તેમ કર્યા નથી, પણ જેમ અમોને દુરેસ્ત લાગ્યા છે તેમ કર્યા છે.

આ પુસ્તકમાં આવેલાં ફારસી બયતોનાં આંક દશ દશ બયતોને અંતરે અમોએ મૂકયા છે. એટલે જે બયત ઉપર જે આંક હોય તે ઉપર એક મીંડું વધારી ગણત્રી કરવી. દાખલા તરીકે જે બયત ઉપર ૩૭ આંક માંડેલો છે તે ૩૭૦ મું બયત જાણવું.

હવે આ પુસ્તકમાં આવેલી કોઈ કોઈ બાબદ ઉપર અમારા અદના વિચાર દાનેશમંદ વાંચનારાઓ સન્મુખ રજુ કર્યે છિયે.

ફિર્દોસી અને શાહનામું.

મર્હૂમ ફિર્દોસીની જિંદગી દરમેયાન તેમજ તેના મરણ બાદ થઈ ગયલા શાએરો એક નહીં પણ અનેકે તેની કવિતાની ઝમકની વખાણ એટલી તો કરી છે, અને એવી તો સુંદર એબારતમાં અને ઉમદા શબ્દોમાં તેઓ તેની તારીફ લખી ગયા છે કે અમારી નાકેસ કલમ તેઓની એબારત કરતાં

વધારે સારી એબારત લખવાને કેવળ અશકત છે.

અપવાદ સમાન કવિઓની એક ચોકસ નાની સંખ્યા સિવાય ફિર્દોસી, સઅદી, અન્વરી, હાફેઝ વગેરેની પંકિતના ઘણાખરા બધાજ શાએરોને ખોદાતાલાએ મુફલેસીમાંજ જીવાડી રાખ્યા હતા તે તો આપણ સર્વને રઉશન છે. પણ તેમાં પર્વર્દેગારનું ડહાપણ કાંઈ હોવુંજ જોઈયે. દઉલત માત્ર સોના રૂપામાંજ સમાયલી નથી. દઉલત અનેક તરેહની હોય છે. વિદ્યા હોનર પણ દઉલતજ છે. ખોદાતાલાએ મહાન શાએરોનાં ભેજામાં વિદ્યા એલ્મનો ગંજ એટલા મોટા જથ્થામાં મેલેલો હોય છે, કે તેઓના હાથમાં સોના રૂપાંનો વધુ બોજો મૂકવાનું મુનાસેબ જોયું નથી. જ્યારે સોના રૂપાની દઉલત ધરાવનારાઓ પોતા પાછળ ચોકસ જથ્થો દઉલતનો મૂકી જાય છે, અને ફર્માવી જાય છે, કે ફલાના ફલાના મારા વારેસોને તે મળે ત્યારે આ મહાન કવિઓ વિદ્યાનો અખૂટ ખઝાનો મેલી જઈ તમામ આલમને પોતાનો વારસો આપી જાય છે. ઈરાન અને અફઘાનિસ્તાન જેવા મુલકોમાં ખરૂં પૂછતાં આવા શાએરોની કવિતાજ છે, કે જે ઉપર હઝારો ભિક્ષુકો તે કવિતાની લીટીઓ મોંઢે ચઢાવી સોના રૂપાંનાં ખઝાનાવાળા આગળ તે લીટીઓ ગાઈ સંભળાવી પોતાનો ગુઝારો કરે છે. જ્યારે સોના રૂપાંવાળાઓનાં નામો એક, બે કે બાર પેઢી ચાલુ રહે છે, ત્યારે આ વિદ્યા એલ્મના ભંડારોનાં નામો ઝમાનાઓ સૂધી ચાલે છે. એમ કહોની કે દુન્યામાં રહીને જો સો કે પોણો સો વર્ષની ઝિંદગી ગુઝારી જાય છે તો મરણ બાદ અમર્ગ ઝિંદગી ગુઝારે છે, ત્યારે શાએરોને ફલાકતમાં રાખવાનું ખોદાતાલાનું ડહાપણ તેઓને અમર્ગ બનાવવાનુંજ જણાય છે. મર્હુમ ફિર્દોસીએ તેમજ બીજા શાએરોએ વારમ્વાર પોતાના કાવ્યમાં પોતાની મુફલેસીની ફર્યાદ કરી છે ખરી, પણ તેઓ જાણુતા ન હતા કે તેઓ અખૂટ ખઝાનાના માલેક હતા તેમજ બેશુમાર મિરાસના પિતા હતા અને પોતાનાં નામ અને કીર્તિ સેંકડો વર્ષ સૂધી મેળી ગયા હતા.

અમારા નાકેસ વિચાર મુજબ તો ફારસી કવિતામાં ખરેખરાં જાનને રઉશન કરનારાં લખાણો માત્ર બેજ શાએરોનાં છે. પહેલું લખાણ હકીમ ફિર્દોસીના શાહનામાની બયતોનું અને બીજું લખાણ ખાજહ હાફેઝની ઘઝલો. આ સર્વ બાબદો ધ્યાનમાં રાખી, આ નામીચા શાએરની બયતબાઝી અને એબારત પર્દાઝીની શેતાયેશમાં આ નીચલી એકજ બયત લખી અમો સંતોષ પકડયે છિયે કે—

બરાએ ખેરદ્‌મન્દો અહ્‌લે કરમ
બુવદ્ શાહ્‌નામહ્ ચું બાધે અરમ

હકીમ ફિર્દોસીની ઝિંદગાનીનો અહવાલ લખનારાઓ શાએર ફિર્દોસીનાં તેમજ તેના બાપ અને બપાવાનાં નામ સંબંધી એકમત થતા નથી. શાએરોની ઝિંદગાનીના અહવાલ લખનાર પ્રખ્યાત લોતફ-અલી આઝર ફિર્દોસીનું નામ હસન, તેના બાપનું નામ એસ્હાક અને બપાવાનું નામ શર્ફશાહે તૂસી કરીને આપે છે. તે કહે છે કે ફિર્દોસીનો બાપ, ફિર્દોસ નામના સરકારી બાઘનો બાઘબાન હતો અને તે ઉપરથી શાએર ફિર્દોસીએ પોતાનો તખલ્લુસ "ફિર્દોસી" કરીને રાખ્યો હતો, પણ શાહનામાની છાપેલી નકલોનાં દીબાચામાં ફિર્દોસીનો અહવાલ લખતાં તેનો લખનાર, શાએરે મઉસૂફનું નામ મન્સૂર આપે છે અને તેની કોન્યત (એટલે અટક) અબૂલ કાસેમ આપે છે. તેના બાપનું નામ મઉલાના

ફખ્રુદ્દીન અહમદ અને બપાવાનું નામ ફરરોખે ફિર્દોસી કરીને આપે છે.

શાહનામાની શુરૂઆતમાં ખોદાતાલાની હસ્તી અને તેની શક્તિ વિષે તમામ સૃષ્ટિની તેમજ આ દુન્યાની પેદાયેશ વિષે અને દુન્યામાં પેદા કરેલી ચીઝોમાંની બે મહાન પેદાયેશ વનસ્પતિ અને પ્રાણી વિષે જેવી રીતે આપણો શાંએર લખાણ કરે છે તે ઉપરથી માંનવાને બની આવે છે કે ઝરતોશ્તી શેહન્શાહતના ઝમાનામાં જણાયલી અનેક વિદ્યા (Sciences) તેમજ વળી ઝરતોશ્તી ધર્મમાં સમાયલી ફિલ્સુફી વગેરેનો મઝકુર શાએરે સારો અભ્યાસ કરેલો હોવો જોઈયે. ઝરતોશ્તી શેહન્શાહત પડી ભાગવા ઉપર ચાર સદી ગુઝરવા બાદ (કે જે ટુંક વખતમાં ઈરાનનાં તમામ લોકોએ ઈસ્લામી ધર્મ કબૂલ કરીને જૂની તવારીખ, જૂનો ધર્મ અને જૂની વિદ્યા સર્વ ભૂલી ગયા હતા તેવા વખતમાં) જ્યારે ઈરાની પ્રજાએ પોતાના દેશમાં ફિર્દોસી જેવો લખનાર ઝાહેર થયલો જોયો ત્યારે તે લોકો ઘણાજ આશ્ચર્ય પામ્યા હતા અને તેને હકીમ (એટલેકે ફિલ્સુફ) કરીને કહેવા લાગ્યા હતા.

ફિર્દોસીએ માત્ર ઈરાન દેશની પ્રાચીન તવારીખ લખીનેજ નહીં પણ પ્રાચીન ઈરાન દેશ વિદ્યાભ્યાસમાં કેટલે દરજ્જે વધેલો હતો તેની ટુંકી પણ ખરી હકીકત લખી અર્વાચીન ઈરાન દેશ ઉપર અને ખસૂસ કરીને હિંદમાં આવી વસેલા ઝરતોશ્તીઓ ઉપર સદાકાળ યાદગાર રહે એવું મોટું એહસાન મેલી ગયો છે, તેમાંતો કાંઈ શક રહયો નથી.

ઈરાન દેશમાં કેળવણીની ઘયર હાઝેરીમાં અજ્ઞાનપણાનો પરદો લોકો ઉપર એટલો તો ફરી વળ્યો છે કે ઈરાન દેશની કુલ્લે વસ્તીના દર હઝાર માણસે એકજ માણસ કદાચ મળી આવશે કે જે ફિર્દોસીનાં શાહનામાની શુરૂઆતની હડીસો બયતોનો કોઈ ખરો ભાવાર્થ સમજી શકતો હોય એમ કહયે તો ચાલે. મઝકુર બયતોનાં બંધારણમાં અને તેના ખરા અનુક્રમમાં એટલો તો ફેરફાર થયલો નઝરે આવે છે તેમજ વળી નકલ ઉતારનારાઓના હાથે બયતો લખતાં એટલી તો ભૂલ થયલી જોવામાં આવે છે કે ઈરાનના મોતેબર લખનારાઓ પણ બાઝે વખત કહેતા જણાય છે કે શાહનામા મધ્યે ફિર્દોસીની એક પણ અસલ બયત ફેરફાર થવાથી બચેલી નથી. ઈરાનના ઇસ્લામી લખનારાઓના આ કિસમના ટીકાના જવાબમાં આપણે એમ કહીશું કે ફિર્દોસીની બનાવેલી બધીજ બયતોમાં (જેમ ધારવામાં આવે છે તેમ) ફેરફાર થયો નથી. હા, લિપિકારોને હાથે થયલી ભૂલો સંખ્યાબંધ છે ખરી, પણ ઘણું કરીને જૂની તવારીખનાં, જૂની વિદ્યાનાં, જૂનાં ધર્મનાં અને બીજી અનેક જૂની બાબદોનાં અજ્ઞાનપણાને લીધે એવી ઘણીક બયતો મળી આવશે કે જેમાં શું મતલબ સામાયલી છે તે સેહેલથી સમજી શકાતી નથી..

બીજું વળી જાણવું કે ફિર્દોસીએ તવારીખ લખતાં (જેમ કહેવામાં આવ્યું છે. તેમ) અતિશયોક્તિ (Hyperbole) નો ઝાઝો ઉપયોગ કરેલો જણાતો નથી, પણ કહ્યા વિના ચાલતું નથી કે ફિર્દોસીએ જે જે બીના અને બનાવોનું બેયાન આપ્યું છે, તે બીના જાણે પોતે જોઈ હોય તથા તે બનાવો બન્યા તે વખતે પોતે જાતે હાઝેર હોય તેમ તેનું આબેહુબ પ્રતિરૂપ અને જુસ્સાવાળું વર્ણન આપ્યું છે. આ કિસમના બનાવોનાં બેયાનને અંગ્રેજીમાં Graphic Description કહે છે. શાહનામાના દીબાચામાં આપણે વાચ્ચે છિયે કે ગઝનીના પાદશાહ સુલ્તાન મહમૂદે જે મુકામ ફિર્દોસીને રહેવા માટે

મુકરર કર્યું હતું, તે મુકામમાં ફિર્દોસીના લખવાના ઓરડામાં દીવાર ઉપર પાદશાહો તથા લડાયક પેહલવાનોની તસવીરો, તેમજ લડાઈનાં મયદાનનાં અને પાદશાહી દરબારોનાં તેમજ લડાઈનાં હથિયારો વગેરેના નકશા, ચિત્રો પાડેલાં હતાં, કે જેથી જુસ્સાવાળી ભાષામાં વર્ણન આપવાને બની આવે. તથા વળી કહેવાને બની આવે છે કે સુલ્તાન મહમૂદ તેમજ ફિર્દોસી બન્નેનો હેતુ એવોજ હોવો જોઇયે કે શાહનામાની નકલો જેટલી બાહેર પડે તેટલી દરેક ચિત્રથી સણગારેલી અને ચિત્ર સાથે સમજાવેલી હોવી જોઈયે. શાહનામાની પહેલી કેતાબ જે સુલ્તાને મોસૂફ આગળ પેશ થઈ હશે તે અલબતે Pictorial હોવી જોઈયે એમ માનવાને આપણી પાસે મઝબૂત કારણ છે."

ફાર્સી શાહનામાનો અભ્યાસ કરતી વખતે તેમજ તેનો ગુજરાતી, અંગ્રેજી કે બીજી ભાષાઓમાં તરજુમો કરતી વખતે મઝકુર બીના ધ્યાનમાંથી અનેકવાર ખસી જાય છે અને તેથીજ અભ્યાસીઓને અને તરજુમો કરનારાઓને ગુચવણમાં આવી જવું પડે છે. આ ગુચવાડો શેવટે અઘરાપણા અને અસ્પષ્ટા (Difficulties and obscurities)નું રૂપ લે છે, અને નાચારીએ જે તરજુમો થાય છે તે માત્ર એક શબ્દકોષ બનાવતા હોય તેમ મૂળાર્થક હોય છે. પરિણામમાં તરજુમા મધ્યે લડાઈ વગેરેના બેયાનો જો રશકશ વગરનાં દેખાય તો તેમાં નવાઇ કાંઈ નથી.

ફિર્દોસીએ ઈરાન દેશની જૂની તવારીખ કયાંથી મેળવી, તે મેળવવામાં કોણ કોણે મદદ કરી હતી, શું શું નડતરો અને મુશ્કેલીઓ વચ્ચે આવી હતી, કેવા કેવા સંજોગે તેણે તવારીખ લખવાનું શુરૂ કર્યું હતું, તેમાં કેવી કેવી નિરાશી મળી હતી, અને આખેરે સુલ્તાન મહમૂદ આગળ તે કેમ પહોંચ્યો હતો તે સ બીના પોતેજ પોતાની કેતાબમાં સ્પષ્ટ રીતે લખી ગયો છે, એટલે ત્યારે કહેવાને બની આવે છે કે ફિર્દોસીએ શાહનામા મધ્યે ઈરાન દેશની જે જૂની તવારીખ લખી છે તે તો માત્ર કલ્પનામાંથીજ ઉપજાવી કાઢેલી છે એવી વુજૂદ વગરની તકરાર ઉપર ઉપરથીજ ઉડી જાય છે. અમો તરજુમો કરનારાઓના નાકેસ વિચારમાં તો એમજ આવે છે કે ઈરાનની જૂની તવારીખને લગતા જે અહવાલો પારકા દેશના લખનારાઓએ લખ્યા છે, તેનાં કરતાં ફિર્દોસીની લખેલી તવારીખ સો ઘણી વધારે ભરોસેદાર છે અને તેનાં બે મુખ્ય કારણો છે. એકતો એકે ફિર્દોસી ઈરાનનોજ વતનદાર હતો અને બીજું કારણ એ કે ઈરાની સલ્તનતના ખઝાનામાં કદીમ ઇરાની પાદશાહોએ પોતાના દેશની ખરી તવારીખનો જે સંગ્રહ કરી રાખ્યો હતો તે ઉપરથી તેમજ ઈરાનનાં લોકો પાસે પોતાના દેશની તવારીખની જે નોંધો જળવાઈ રહી હતી તે ઉપરથી પોતાની તવારીખ (શાહનામાની કેતાબ) રચી હતી.

હિંદમાં આવી વસેલા પાર્સીઓએ જે દિવસથી યૂરોપ ખંડના તવારીખનવેસોએ લખેલી ઈરાનની તવારીખ વાંચી છે તે દિવસથી, તે આજ સૂધી કદીમ ઈરાની શેહનશાહો અને લડવૈયાઓની લાંબી ઝિંદગી તથા તેઓનો લાંબો રાજઅમલ જે રીતે ફિર્દોસીએ પોતાની તવારીખમાં આપ્યો છે, તે રીત ઉપર શક અને શંકાની નઝરે તેઓ જોતા આવ્યા છે. સો કે સવાસો વર્ષની લાંબી ઝિંદગી એક માણસ તો આજે પણ ગુઝારે છે, તેના દાખલા અવાર નવાર મળી આવે છે. પણ એક પાદશાહે સો અથવા દોઢસો વર્ષ રાજઅમલ ચલાવ્યો એમ જ્યારે વાંચયે છિયે ત્યારે કંઈક શકની નઝ-

રથી આપણે જોઇયે છિયે. તેમાં વળી અધુરામાં પુરૂં જ્યારે પાનસેં, સાતસો કે એક હઝાર વર્ષના રાજઅમલની વાત કાન ઉપર આવે છે ત્યારે તો વધારે શંકાશીલ બન્યે છિયે.

હકીમ ફિર્દોસીને ઈન્સાફ આપવા માટે કલ્પનામાંથી જોડી કાઢેલી વાતના આળમાંથી પ્રથમ તેને એવી રીતે મોકલો કરીશું કે

તો ઈન્શ દોરૂઘો ફસાનહ્ મદાન્

ઈરાનની કદીમ ઝરતોશ્તી કે પોરીઓતકેશી સલ્તનતમાં તે જીવી કે લખી ગયો નથી. કદીમ સલ્તનતનાં પડી ભાગવા પછી આસરે ચાર સદી બાદ તેતો જીવીને તવારીખ લખી ગયો છે, અને શાહનામાની શુરૂઆતમાં જેમ પોતે લખી ગયો છે તેમ ફિર્દોસીએ તે ઈરાનની જુની તવારીખ ઈરાનના જુદા જુદ ભાગમાંથી, જુદા જુદા આસામીઓ પાસથી મેળવી તેનો એક સંગ્રહ કીધો છે. જેમ અને જેવી રીતે તેને તવારીખી બાબદ મળી તેમ અને તેવી રીતે તે કવિતામાં રચી ગયો છે. આપણી પાસે ફિર્દોસીનું બે જાતનું લખાણુ છે. એક તો ખુદ જે પેહલવી પુસ્તકો જેવાં કે “યાદગારે ઝરીરાન,” “કારનામક ઇ અર્તખ્શીરે પાપકાન” વગેરે જે એને મળ્યાં તે પુસ્તકોને આધારે લખાણો કર્યાં છે.

ચુનાન્ ચૂન્ બેખાન્દમ્ ઝે દફ્તરૂ સખુન્
બનઝ્મ આવરીદમ્ ઝે સરૂ તા બખુન્

અને બીજાં જે મોઢેથી પેઢી દર પેઢી ઉતરતાં લખાણો આવ્યાં હોય જેને અંગ્રેજીમાં Tradition કરી કહે છે તેવાં લખાણો પણ દાખેલ કર્યાં છે.

મગરૂ કઝ્ પેદરૂ યાદ દારદ પેસરૂ
બેગૂયદ તોરા યક્ બયક્ અઝ્ પેદરૂ

હવે ત્યારે બધો આળ કોણુ ઉપર મેલ્યે તેનો વિચાર કરવો પડે છે. કલ્પનામાંથી જોડી કાઢેલી વાતનો કલંક પહેલો તો દરેક પાદશાહના વખતના તવારીખનવેસને માથે અને શેવટે મશ્હૂર તવારીખનવેસ “દાનેશવર દેહકાન”ને માથે (જેણે યઝદજર્દ શેહરયારના વખતમાં કયૂમર્સથી તે ખુસવ પર્વીઝ સુધીની તવારીખનો સંગ્રહ કર્યો હતો તેને માથે) આવવો જોઇયે. પણ એક સાદો સવાલ પૂછીશું કે જુના તવારીખનવેસોને આવી જાતની ખોટી તવારીખ લખવાની મતલબ શું હતી? કદીમ પાદશાહોની કીર્તિ અને તેઓના રાજઅમલની નિશાનીઓ જે હજી જળવાઈ રહી છે તે સાથે મઝકુર તવારીખનવેસોએ લખેલી તવારીખની લગભગ બધી બાબદો જ્યારે મળતી આવે છે, ત્યારે કદીમ પાદશાહ પેહલવાનોમાંના માત્ર થોડાકોનીજ લાંબી ઉમર તથા તેઓના રાજઅમલનો લાંબો વખત ખોટી રીતે આપી, શું ભવિષ્યની અઉલાદને ગોતું ખવડાવવાનો હેતુ રાખ્યો હશે? ના, તેમ નથી. કદીમ ઇરાની સલ્તનત ઉપર લાંબા ઝમાના પસાર થઈ ગયલા હોવાથી તે વખતે બોલાતી ભાષાના શબ્દો કેટલા જુદા જુદા અર્થે વપરાતા હતા તેનું પુરૂં જ્ઞાન આજે આપણે ધરાવતા નથી અને તેથી જુદદીનો ઇરાનના તવારીખનવેસોનાં લખાણો ઉપર જે રીતે શક નાખી જે જે વાતો કરતા આવ્યા છે તેને ઉતાવળથી અને વગર અચકાવે ગળે ઉતારી દેવાની આપણને ટેવ પડી છે. જ્યારે આપણા વડવાઓ હિંદ સરઝમીનમાં આવી વસ્યા અને આપણા કદીમ ઇરાની નેયાગ.નોની તવ.રીખી હકીકત આપણે મનમાંથી વીસારી મેલી સરાસર અજ્ઞાન બની ગયા છિયે, ત્યારે

પારકા દેશના લખનારાએ આજે આપણીજ કેતાબો ઉપરથી તેમાંનાં લખાણુનો જેમ ભાવે છે તેમ અર્થ ઉઠાડી ઇરાનની તવારીખ લખી જાય છે, પણ તે પારકાઓનાં લખાણ ઉપર કોઇ પણ અપક્ષપાત વાંચનાર એકદમ આધાર રાખી શકે નહીં; છતાં કહેવત છે કે "ઉગતાને સઉ કોઈ નમે" તેમ ચાર પાંચ સદી થઇ ઉગી નીકળેલી યૂરોપ દેશની દરેક કોમોનાં લખાણો ઉપર (પછી તે લખાણો સીધો રસ્તો દેખાડનારાં હોય કે આડે રસ્તે ભમાવનારાં હોય તો પણ) કાંઇજ નહીં તો તે લખનારાઓને રીજવવા ખાતર આપણામાંના ઘણુકો ભરોસો મેલવા બાહેર નીકળી પડે છે.

યૂરોપ દેશના લખનારાઓ કહે છે કે બહુમન, ગોશ્તાસ્પ, લોહરાસ્પ, કયકાઊસ, કયકોબાદ, મિનોચેહર, ફરીદૂન, જમશેદ અને ઝોહાક એ પાદશાહોનાં નામ સાથે ૧૦૦, ૧૧૦, ૧૨૦, ૧૫૦; ૫૦૦, ૭૦૦ અને ૧૦૦૦ વર્ષ જેવી લાંબી મુદતનો રાજઅમલ પયવંદ કરવામાં આવ્યો છે તેવો લાંબો વખત એકેક પાદશાહનો હોઈ શકે નહીં, પણ તે, તેઓના નામથી ચાલતા આવેલા વંશના અનેક રાજાઓનો સામટો રાજઅમલ હોવો જોઇયે. જો મઝકુર લાંબી મુદતો એકેક પાદશાહના રાજઅમલની હોઇ ન શકે પણ એકેક વંશના સામટા રાજઅમલની મુદત થઈ શકે તો, સવાલ ઉભો થાય છે કે માત્ર નવજ પાદશાહોને માટે ફાર્સી તવારીખનવેસોએ એમ કાં લખ્યું હશે? કદીમ ઈરાની શેહનશાહતમાં રાજ કરી ગયલા પાદશાહોની સંખ્યાની ટીપ તો ઘણી લાંબી છે, તો તેઓને માટે પણ એજ રીતે કાં ન લખવામાં આવ્યું? આખી અશ્કાનેયાન વંશનો સામટો રાજઅમલ તો તેઓએ આપ્યો છે, આખા વંશના રાજઅમલની આખી મુદ્દતજ આપવાની રીતથી તો કાંઈ તેઓ અંજાણ દેખાતા નથી. બીજો સવાલ એ છે કે કદીમ ઇરાનના પાદશાહોની આટલી મોટી સંખ્યામાંથી માત્ર નવજ પાદશાહોની તથા વળી સંખ્યાબંદ શૂરવીરોમાંથી માત્ર ગૂદર્ઝ, ઝાલ અને રૂસ્તમ એ ત્રણજ શૂરવીરોની ઉમર એટલી લાંબી કેમ કરી લખાઈ હશે? આ સવાલોનો જવાબ જો ખોલાસાવાર જણાય તોજ યૂરોપિયન લખનારાઓની દલીલ ઉપર કાંઈ વિચાર ચલાવી શકાય; અગર નહીં તો એમજ કહી શકાય કે તેઓનાં લખાણો કાંઈ દલીલવાર નથી, પણ માત્ર એક નાપાયદાર અટકળ છે.

કદીમ ઈરાની પાદશાહો અને પેહલવાનોની ઘણી મોટી સંખ્યામાંથી એક ઘણી નાની સંખ્યાની અતિશય લાંબી ઉમર અને તેઓના પુષ્કળ લાંબા રાજઅમલનો નીચે લખેલો ખોલાસો અમો તરજુમો કરનારાઓના નાકેસ વિચારમાંથી બાહેર પાડયે છિયે.

આટલી તો વાત ચોકસ છે કે ઈન્સાનની ઝિંદગીની અને ઈન્સાનનાં શરીરના બાંધાના નીભાવની મુદ્દત (૧) જગ્યાની આબો હવા, (૨) દેહનું સુખ કે દુઃખ, (૩) ખોરાક, (૪) ફિક્ર ચિન્તાની હાઝેરી કે ઘયર હાઝેરી અને (૫) જીવન શક્તિને પુષ્ટિ આપનારી દવાના ઉપયોગ ઉપર આધાર રાખે છે, આટલુ તો ચોકસ છે કે લાંબી ઝિંદગી ભોગવી ગયલા અને લાંબા રાજઅમલ ચલાવી ગયલા ઈરાન દેશના મઝકુર પાદશાહો અને પેહલવાનો ઈરાન દેશના જે જે ભાગોમાં વસવાટ કરતા હતા તે ભાગોની આબો હવા અતિશય ખુશનોમા અને નહીં વર્ણવી શકાય એવી શરીરને તનદુરેસ્તી આપનારી હતી. પરિણામમાં તેઓને દેહનું દુઃખ જેવું કાંઇ હતુંજ નહીં. તેઓનો ખોરાક અતિશય સંગીન, ધાતુપુષ્ટ અને અત્યંત બળવર્ધક હતો. પાછળી ઝિંદગીના માત્ર નાના ભાગ સિવાય તેઓની આખી ઝિંદગીમાં ફિક્ર કે ચિન્તા

જેવું તેઓ કશું જાણતા ન હતા અને "નોશદારૂ" જેવી ઝિંદગી લંબાવનારી દવાઓ અને "શાહદારૂ" જેવાં હિમ્મત આપનારાં અને તાકત વધારનારાં કીમતી પીણાંઓનો તેઓ છૂટથી અને ઉદાર હાથે ઉપયોગ કરતા હતા. લાંબી ઝિંદગી ગુઝારવાની અને લાંબા રાજઅમલ ચલાવવાની આ એક ખરેખરી મુસ્તકીમ દલીલ છે.

આટલું છતાં પણ ૧૦૦૦, ૭૦૦, કે ૫૦૦, વર્ષ જેવી લાંબી મુદ્દત ઉપર જ્યારે આપણે આવ્યે છિયે ત્યારે લગાર વિચાર કરવો પડે છે કે આજના ઝમાનામાં કેઈ ખુશનોમા હવા ભોગવતો હોય, દેહથી સુખી હોય, સંગીન ખોરાક ખાતો હોય, ફિક્ર ચિન્તા રાખતો ન હોય અને જીવનશક્તિને પુષ્ટિ આપનારી દવાનો ઉપયોગ કરતો હોય તોપણ ઘણામાં ઘણી સવાસો વર્ષની ઝિંદગી ગુઝારી શકે છે. જો આગળા અને આજના ઝમાનામાં બેવડો ફેર ધારી લેજીયે તો બસોથી ત્રણસો વર્ષની આગળા ઝમાનાની ઝિંદગી આપણા કેયાસમાં આવી શકે. પણ ૧૦૦૦, ૭૦૦ અને ૫૦૦ વર્ષના આંકડાનો ખોલાસો કેમ કરી શકયે ? આ છેલ્લા સવાલનો જવાબ અમો નીચે પ્રમાણે આપ્યે છિયે.

એમાંતો કાંઈ પણ શક નથી કે ઈરાન દેશ જેટલો વિચિત્ર છે, ઈરાની પ્રજા જેટલી ચમત્કારિક છે અને કદીમ ઈરાનમાં બનેલા બનાવો જેટલા અદભૂત છે, તેટલીજ તે દેશની ભાષાઓ અવસ્તા, પેહલવી, પાઝંદ, ફાર્સી, દરી વગેરે અજાયબીથી ભરપુર છે, જેમ અમોએ શાહનામાના તરજુમાની એક ફૂટનોટમાં લખ્યું છે, કે ફાર્સી "મન" શબ્દ કોઈ ચોકસ એકજ વઝન દેખાડતો ન હતો પણ જુદા જુદા વઝનનો "મન" ઈરાન દેશમાં વપરાતો હતો અને આજે પણ તેમજ વપરાય છે. તેજ પ્રમાણે હાલ આપણાં હિંદુસ્તાનનાં પણ ફકટ એક ઈલાકામાંજ કેટલી જાતના તોલ અને માપ વપરાય છે તે સર્વને રોશન છે. તેજ મુજબ દેખઈતી રીતે એકસોની સંખ્યા દર્શાવનારો ફાર્સી શબ્દ "સદ" બીજી નાની સંખ્યા દેખાડવા માટે પણ ઈરાનના ચોકસ ઈલાકા મધે કદીમ ઝમાનામાં વપરાતો હતો, એટલે કે "સદ" શબ્દ "ત્રીસ વર્ષની મુદ્દત" માટે પણ વપરાતો હતો, "સદ" શબ્દ આજે અરબી અક્ષર "સાદ"થી લખાય છે, પણ અસલમાં તે ફાર્સી "સીન"થી લખાતો હતો "સદ" શબ્દ તે અવસ્તાનો "સત" શબ્દ છે. ખરૂં છે કે તેને "સો"મો આંકડો દેખાડવા માટે સર્વ ઠેકાણે માની લીધો છે, પણ અમો ધાર્યે છિયે કે "સત" બોલ ઘણા પુરાણા વખતમાં "જુગ" અથવા "ઝમાના"ના અર્થે વપરાતો હતો. "સત"ની સંખ્યા પ્રથમ ત્રીસ વર્ષની હતી. રફ્તે રફ્તે વધીને પાછળથી તે એકસોની સંખ્યાને માટે પણ વપરાવા લાગ્યો અને ત્યાર પછી માત્ર એકજ અર્થમાં એટલે કે એકસોનો અંક દેખાડવાને માટેજ અવસ્તા અને ફાર્સીમાં વપરાવા લાગ્યો. જૂની ઈરાની સલ્તનતના જુદા જુદા ઈલાકાના લખનારાઓ "સત"ને જુદા અથમાં વાપરતા હતા. ખસૂસ કરીને જમશેદ, ઝોહાક અને ફરીદૂનની સલ્તનતના ઘણા લાંબા વખતો દેખાડવાને માટે અતિશયોક્તિ વાપરી "સદ" શબ્દને ત્રીસ અંકને બદલે સોના અંકના અર્થમાં વાપર્યો છે, કે જેથી પાનસો, સાતસો અને એક હઝાર જેવો આંકડો વાંચ્યાથી વાંચનારાઓનાં મન ઉપર ઊંડી અસર થાય.

"ઝમાના" અથવા "જુગ"ના અર્થમાં વપરાતા "સત" શબ્દની મિસાલ અરબી ભાષામાં "કર્ન" શબ્દ છે. જે પણ પહેલાં ત્રીસ વર્ષની સંખ્યા દેખાડતો હતો. પાછળથી તે હંસી અને

સોની સંખ્યા માટે પણ વપરાવા લાગ્યા. એજ રીતે અંગ્રેજી શબ્દ Generation ના ૩૦ વર્ષજ મુકર૨ થયલાં હતાં પણ હાલે તે વધીને ૪૨ અને ૪૮ ની સંખ્યા ઉપર આવ્યો છે. તેમજ વળી અંગ્રેજી બોલ Age છે, જેનો પહેલો અર્થ "જુગ" અથવા "ઝમાનો" છે. પાછળથી "સદી"ને માટે પણ વપરાયલો છે. ત્યારે અરબી બોલ "કર્ન" અને અંગ્રેજી શબ્દો Generation અને Ageની દલીલ ખચીત અમારી દલીલને ટેકો આપે છે કે શાહનામા મધે જ્યાં જ્યાં ૫૦૦, ૭૦૦ અને ૧૦૦૦ વર્ષની સંખ્યા બતાવનારી ઉમર કે પાદશાહી લખાઈ છે, ત્યાં ફારસી શબ્દ "સદ" ત્રીસ વર્ષનીજ સંખ્યાના અર્થમાં જૂના તવારીખનવેસોએ વાપરેલો હોવો જોઇયે, પણ ફિર્દોસીના ઝમાનામાં "સદ" બોલ સોનીજ સંખ્યા દેખાડતો હતો તેથી ફિર્દોસીએ "સદ"નો અર્થ ત્રીસની સંખ્યા પણ થઈ શકે છે, તે જાણવાની કાળજી ન રાખતાં "હફ્ત સદ સાલ" અને "પાનસદ" કે હઝાર સાલ જેવા વાકયોજ કાયમ રાખ્યા છે.

વંદીદાદની બીજી ફર્ગર્દમા જમશેદની પાદશાહી નવસો શિયાળા જેટલી લખાઈ છે, અને ફારસી શાહનામામાં જમશેદની પાદશાહી સાતસો વર્ષની લખાઈ છે. વંદીદાદના "સત" બોલને અને ફારસી "સદ" શબ્દને બન્નેને માત્ર ત્રીસનો આંકડો દેખાડતો લઇયે તો શાહનામા પ્રમાણે જમશેદની પાદશાહીનો અમલ ૨૧૦ વર્ષનો અને વંદીદાદ પ્રમાણે ૨૭૦ વર્ષનો થવા જાએ; અને આગળ લખ્યું તેમ જ્યારે "શાહદારૂ" અને "નોશદારૂ" જેવી ચીઝનો ઉપયોગ કદીમ ઇરાનમાં કયાની વંશના અમલની શેવટની ઘડી સૂધી પાદશાહો અને પેહલવાનોમાં થતો આવ્યો હતો તે જોતાં એક પાદશાહનો આવો લાંબો અમલ આપણા ધ્યાનમાં ઉતરી શકે એવો છે. પીશદાદેયાન અને કયાનેયાન વંશોના બીજા પાદશાહોના રાજઅમલને નઝરમાં રાખી જમશેદ, ઝોહાક અને ફરીદૂનના રાજઅમલને અપવાદ તરીકે ગણી લેવામાં કશું ખોટું ન કહેવાય.

જેમ "મય" અને "શરાબ" વગેરે પીણા પાદશાહ જમશેદના વખતમાં ઝાહેર થયાં હતાં તેમ તેનીજ અઉલાદથી ઉતરી આવેલા જેહાનપેહલવાન રૂસ્તમના વડવા અને કદીમ ઇરાનીઓના સર્વથી મોટા વૈદ અત્રત જેને અવસ્તામાં "થ્રિત" કહે છે તેણે "નોશદારૂ" નામની દવા પાદશાહ ફરીદૂનના વખતમાં બનાવી હતી. "નોશદારૂ" નામની દવા અનેક દવાઓની મેળવણીથી બનાવવામાં આવી હતી, તેમાંનું જાણવા જોગ એક મુખ્ય તત્વ "આપ હઓમ" યાને હોમનું ક્રિયા કરેલું પાણી છે કે જેને આજે પણ દીનચુસ્ત ઝરતોશ્તીઓ માનની નઝરની જોય છે અને તેનો પીવામાં ઉપયોગ કરે છે. એ હોમ પીવાના ફાયદા વિષે અવસ્તામાં ઇજશ્નેનાં નવમાં હામાં બહુજ ખોલાસાથી સમજાવ્યું છે.

શાહનામા મધ્યે આંગળી ઉપર ગણાય તેટલા થોડાક પાદશાહો કે પેહલવાનોની ઉમર અથવા પાદશાહી માટે જે "સદ" શબ્દ આવ્યો છે તેનો અર્થ અમો ૩૦ વર્ષની મુદ્દતનો કર્યે છિયે, અને તેમ ગણતાં તથા વળી "આપ હઓમ" જેવાના ઉપયોગને ધ્યાનમાં લેતાં જમશેદ, ઝોહાક અને ફરીદૂન જેવાની લાંબી ઉમર લખાઈ છે તે આપણા ધ્યાનમાં આસાનીથી ઉતરી શકે તેવી છે.

ફિર્દોસીના શાહનામા અંદર કયકાઊસ અને કયખુસરૂ આ બે નામીચા પાદશાહોના રાજઅમલ લખતાં ફિર્દોસી દેવોનું નામ વચ્ચે લાવે છે, તેમજ ઝરતોશ્તી ધર્મની કેતાબોમાં પણ જાબજા દેવ અને દરૂજના શબ્દો વપરાયલા છે. વારમ્વાર સવાલ કરવામાં આવે છે કે દેવ એટલે શું ? દેવો કોણ હતા ? દેવો જેવી કોઈ પેદાયશ ઈરાનમાં ખરેખરી હતી કે ?

ધર્મની રૂએ તપાસ કરતાં માલૂમ પડે છે કે અહુરમઝદે બે શક્તિઓ પેદા કરી છે; એકનું નામ 'સ્પેન્તોમઈન્યુ' અને બીજીનું નામ 'અંગ્રમઈન્યુ' સ્પેન્તોમઈન્યુ મારફતે ભલી પેદાયશો હસ્તીમાં આવી અને અંગ્રમઈન્યુ મારફતે બૂરી પેદાયશ હસ્તીમાં આવી. બૂરાં કામોમાં જેઓ અંગ્રમઈન્યુના મદદગાર હોય છે તેઓને 'દેવો'ની ઉપમા મળી છે, અને ભલાં કામોમાં જેઓ સ્પેન્તોમઈન્યુના મદદગાર હોય છે તેઓ સર્વને 'યઝદાન' અથવા 'ફરેશ્તાઓ'ની ઉપમા મળી છે. સાધારણ બુદ્ધિવાળાઓને માટે, ફરેશ્તાઓ અને દેવો વિષેની આ સમજ છે. જો આ બાંબદમાં આપણી વિચાર શક્તિ સહેજ લંબાવ્યે તો આપણે એમ કહી શકીએ કે 'ગીતી' માણસનું બદન થાય છે, 'સ્પેન્તોમઈન્યુ' તે માણસનો આત્મા છે, અને 'અંગ્રમઈન્યુ' તે ખાકી બદનમાં ઉત્પન્ન થતા જુસ્સા છે. 'ગીતી'માં એટલે દુન્યામાં માણસે ઝરતોશ્તી ધર્મ પ્રમાણે 'અંગ્રમઈન્યુ'ને તોડી 'સ્પેન્તોમઈન્યુ'ની તરફેનમાં જવું, એ ફર્માનનો અર્થ દાનાઈની રીતે એટલોજ થાય છે કે માણસનું બદન બે શક્તિઓના હાથમાં છે. એક તો આત્મા અને બીજી જુસ્સા. જુસ્સાને મારી ખાકી બદને આત્માની તરફ ઉભું રહેવું, કે જેથી આત્મા તેનો બચાવ કરે.

ઈરાનની તવારીખની રૂએ તપાસ કર્યે છિયે તો આપણને માલૂમ પડે છે કે પહેલું દૈત્ય જેવા રાક્ષસોને જેઓની વસ્તી કદીમ ઝમાનામાં ઈરાનના ઉત્તર ભાગોમાં જોવામાં આવતી હતી, તેઓને 'દેવ'ની ઉપમા આપવામાં આવી હતી; કારણકે તેઓને હાથે અંગ્રમઈન્યુના મદદગારો મિસાલ ખરાબી અને વયરાનકારી સિવાય બીજું કામ થતું ન હતું. અને બીજું મનુષ્યહારી ખૂનખાર જંગલી માણસોને પણ દેવની ઉપમા અપાયલી છે. દાખલા તરીકે કદીમ ઝાબુલના મુલકની દક્ષિણે આવેલા કોઈ પહાડી ઈલાકામાં 'કુકે કોહઝાદ' નામના રાહમારૂ ખૂનખાર લૂટારા વિષેના લખાણ ફાર્સી લખનારાઓએ લખેલાં છે. આ લૂટારો ઝાબુલની દક્ષિણે જ્યાં આજે બલુચીસ્તાન આવેલું છે ત્યાં પડાવ નાખી પડેલો હતો, અને તેની સાથ લૂટારાઓનું મોટું લશ્કર ભેગું થયલું હતું; અહીં સૂધી કે તે મોટા વિસ્તારવાળી જગ્યાનો ધણી થઈ, ચારે બાઝૂના રસ્તા ઘેરી વંજાર લૂટતો હતો, તેમજ આસપાસના દેશોના વેપારી માર્ગને તેણે બંધ કર્યો હતો. લખનારાઓ કહે છે કે ઝાલ તેને માત કરી શકયો ન હતો, અને પોતાના મુલકનાં વેપારી માર્ગને ખુલ્લો રાખવા માટે તેને ચોકસ સાલિયાણું આપતો હતો. પણ જ્યારે રૂસ્તમ જવાન વયે પહોંચ્યો ત્યારે તેની સાથ લડી, તેને તેમજ તેના સાથીઓને મારી ચારે બાઝૂના વેપારના રસ્તા ખુલ્લા કર્યા હતા. ત્યારે આગળ લખેલી ત્રણમાંની બે બાબદોનો ખોલાસો આવી રીતે મળી જાય છે. ત્રીજી બાબદ એ છે કે દેવો એટલે દૈત્ય જેવા રાક્ષસોની વસ્તી ખરેખર ઈરાનમાં હતી કે ? આ સવાલનો જવાબ અમારા નાકેસ વિચાર મુજબ હકારમાંજ આપવો જોઇયે. જો આ સવાલનો જવાબ નકારમાં આપ્યે તો પછી કુદરતની શક્તિની હદ બંધાઈ જાય છે. એક કીડીથી

તે હાથી અને તે કરતાં પણ બેશુમાર મોટાં જાનવરો કુદરતે પેદા કર્યાં છે અને કરે છે, તો શું કુદરતની શક્તિ ઉપર શક નાખી એમ કહુયે કે કુદરત દૈત્ય સમાન રાક્ષસો પેદા કરી ન શકે? વળી બીજી એક દલીલ આ છે, કે જો દૈત્ય સમાન રાક્ષસોની હસ્તી ન હોત તો આપણા કદીમ નેયાગાનો ઈરાનની જે તવારીખ પહાડી કોતરકામમાં જાળવતા આવ્યા હતા, તે કોતરકામોમાં દૈત્ય જેવા રાક્ષસોનાં ચીતાર શા માટે આપ્યા છે? શું ત્યારે પહાડી કોતરકામોમાં આપેલા દેવોના ચીતાર ઈરાની પાદશાહોએ પોતાની રઈયતને ખુશ કરવા પડાવ્યા હતા? તવારીખ જાળવવાના પહાડી કોતરકામોની દલીલ અચૂકજ હોવી જોઇયે. પહાડો ઉપરના કોતરકામોના દેખાવોના ખરાપણા ઉપર શક નાખવાનું આપણને કાંઈ ખાસ કારણ નથી.

આ દેવો જેવા રાક્ષસોની પેદાયશ તદન નિરાળી હતી કે કોઈ બે નિરાળાં પ્રાણીઓનાં નર નારીના અંગ સંગથી ઉપજેલી પેદાયશ હતી, તે કહેવું આજે મુશ્કેલ છે. ઈરાનના ઉત્તર ભાગોમાં હસ્તી ધરાવી ગયલી રાક્ષસોની વસ્તી, બનવા જોગ છે કે કેવળ નિરાળીજ હોય. વળી આ પણ બનવા જોગ છે કે કોઈ બે જુદા પ્રાણીનાં નર નારીનાં અંગ સંગથી ઈરાનના રાક્ષસોની વસ્તી ઉત્તપન્ન થઈ હોય. ઈરાનની જૂની તવારીખના મોટા અભ્યાસીઓમાં કેટલાક એમ માને છે, કે માણસ અને રીંછ એ બેના નર નારીઓના અંગ સંગથી આ રાક્ષસોની ઉત્પત્તિ થયલી છે; અને વળી એમ પણ કહે છે, કે આ બે જુદા જુદા પ્રાણીઓના નર નારીઓના અંગ સંગથી રાક્ષસો ઉત્પન્ન થયલાનું જોઈનેજ પાદશાહ ફરીદૂનના વખતમાં જુદા જુદા પ્રાણીઓમાં ભિન્ન કુલોત્પત્તિ (Cross breeding)નો સવાલ બરપા થયો, અને ઘણાક પ્રાણીઓમાં તેનો એખ્તેરો અઝમાવી જોવામાં આવ્યો હતો તેમાં ઘોડા અને ગધેડાનાં અંગ સંગનો એખ્તેરો પુરો ફતેહમંદ નીવડયો હતો, અને આ બે પ્રાણીનાં અંગ સંગના પરિણામે આજે આપણ ખચ્ચર જેવાં ઉપયોગી પ્રાણીને જોઈ શકયા છિયે.

જમશીદ, કયકાઊસ અને કયખુસરૂ જેવા કદીમ ઈરાનના પાદશાહોની પાદશાહી ઉપર એટલાતો લાંબા ઝમાના પસાર થયા છે, કે તે વખતની તવારીખ આજના ઈરાનીઓની યાદમાંથી કેવળ નાબૂદ થઈ ગયલી જણાય છે એમ કહુયે તો ચાલે. તેઓ જૂની તવારીખી બીનાઓને જેમ ગમે તેમ પોતાના વિચાર પ્રમાણે સમજાવ્યા જાય છે.

અર્વાચીન ઈરાનીઓ "જામે જમશીદ"ને શરાબ અથવા મય નોશ કરવાનું પ્યાલુંજ સમજે છે, અને તે પ્યાલાં ઉપર સાત લીટીઓ પાડેલી હતી, એમ માને છે. વળી તે સાત લીટીઓને નામ આપેલાં હતાં એમ પણ કહે છે, મઝકુર લીટીઓનાં નામો નીચે પ્રમાણે આપ્યા જાય છે.

૧ જઉરૂ, ૨ બગ્દાદ, ૩ બસ્રાહ્, ૪ અઝરક્, ૫ દરૂશેકરૂ, ૬ કાસેગરૂ અને ૭ ફરૂદીનહ્.

એક ફાર્સી શાએરે મઝકુર સાત નામોમાંના ચાર નામો ("જામે જમશીદ" ને શરાબની જામ સમજીને) પોતાની બનાવેલી બયતોમાં જીવજાન દોસ્તની તારીફ ગાતાં નીચે પ્રમાણે લખે છે કે—

તા બતતે બસ્રાહ્ અગરૂ બાદહ્ દેહદ—બમન આન્ દેલ્બરે બગ્દાદીએ મન્
જઉરે ઈન્ ગુમ્બદે અઝરક્ નકુનદ—રબ્તહ્ દર આલેમે આબાદીએ મન્

અર્થ—જો મારાં દિલને હરી લેનાર બધદાદનો વતનદાર "બસ્રા," નામના કાપા સૂધી ભરીને મયની જામ મને નોશ કરવા આપે તો આ ઝુલ્મગાર આસ્માની ગુમ્બદ મારી સુખવાસી ઝિંદગીમાં ખલલ નાખી શકશે નહીં.

મઝકુર બયતો "જામે જમશીદ" ઉપરં પાડેલી લીટીઓનાં નામ માટે જેટલી વખણાયલી છે તેના કરતાં સો દરજજે. વધારે તેની મનોહર રચનાની બાબદમાં વખણાય છે.

ફાર્સી ભાષાના અભ્યાસ કરેલા એક અંગ્રેજ ગ્રહસ્થ આજના ઈરાનીઓને મોઢથી "જામે જમશીદ" વિષે કલ્પિત વાતો સાંભળીને મઝકુર "જામ" બાબદ અંગ્રેજી ભાષામાં નીચે પ્રમાણે લખે છે.

"The seven-lined cup of Jamshed described by the modern Persians as a myth is a pint tumbler circled with seven rings of glass stained in succession, from below upwards, of colours dedicated by the Persians to the seven planets-purple to Saturn, orange to Jupiter, red to Mars, yellow to Sol, green to Venus, light-blue to Mercury and white to Luna."

પણ અમારા નાકેસ વિચાર મુજબ 'જામે જમશીદ' કાંઈ પાદશાહ જમશેદનું શરાબ નોશ કરવાનું પ્યાલું ન હતું, પણ તે તો સેતારાઓની અવલોકન કરવાની દૂરબીન (Telescope) હતી. હફ્ત ખત્તે જામ' (જામ ઉપરની સાત લીટીઓ)નો અર્થ અમો એમ જાણયે છિયે, કે તે કદાચ દૂરબીન ઉપર માપવાના આંકડાવાળી ગોળ લીટીઓ હોવી જોઇયે. અને લીટીઓનાં જે નામો આપ્યાં છે તે ઘણું કરીને જુદી જુદી જગ્યાએ બાંધેલાં અવલોકન કરવાનાં મકાનો (Observatories)નાં નામો હોવાં જોઇયે. બધદાદ, બસ્રા, જઉર વગેરે તો જગ્યાઓનાં ખુલ્લાં નામોજ દેખાય છે; અને તે ઉપરથી કહેવાને બની આવે છે કે બાકીનાં નામો પણ જગ્યાઓનાં અસ્લી નામોજ હોવાં જોઇયે. શાયદ કે હાલે તે જૂનાં નામો ફેરવાઈ ગયલાં હોય.

આજના ઝમાનામાં હવાઈ વિમાનની શોધ ચાલી રહી છે તે ઉપરથી અંગ્રેજી પ્રજા પણ ધીમે ધીમે સમજવા લાગી છે, કે કદીમ ઈરાનીઓના જમશેદ, કાઊસ અને કયખુસરૂ જેવા પાશાહદહોએ પણ પોતાના વખત પ્રમાણે Flying machines, Observatories અને Telescopes બાંધેલાં અને બનાવેલાં હોવાં જોઇયે. જમશેદ કયકાઉસ અને કયખુસરૂ સંબંધી ઝરતોશ્તી ધર્મની કેતાબોમાં શાહનામા મધ્યે અને બીજી તવારીખી કેતાબોમાં ખગોળ વિદ્યાની શોધખોળ વિષેના ઈશારા આપણે વાંચયે છિયે, એટલુંજ નહીં પણ કયકાઊસ વિષે એક લખનાર ખોલ્લા શબ્દોમાં કહી ગયો છે, કે તે પાદશાહે 'બાબેલ' (Babylonia)માં એક Observatory બંધાવી હતી. આ લખનાર પ્રખ્યાત શાહઝાદો જલાલુદ્દીન ફતેહઅલીશાહ છે. વળી એમ પણ જણાયલું છે કે કદીમ ઝમાનાથી તે આંજ સૂધી ઈરાનીઓ પૃથ્વીથી બીજા ગ્રહોના તફાવત તથા તેઓના સ્થળો વગેરે જાણવાના ઓસ્તુર્લાબ (astrolabe) જેવાં યંત્રથી તો સારી રીતે વાકેફગારી ધરાવતા આવ્યા છે.

'જામ'નો એક અર્થ પ્યાલું થાય છે, પણ અસલમાં 'જામ'નો બીજો અર્થ કાચ પણ થતો

હતો. આજે પણ કાચના ચોકસ માપને માટે જામ વપરાયો છે. 'શીશએ યક જામી' 'શીશએ ચાર જામી' વગેરે વાકયો ફારસી અભ્યાસીઓથી અજાણ નથી. જેમ અંગ્રેજીમાં Glass શબ્દ કાચના અર્થે વપરાઈ પાછળથી Looking glass, Mirror, Optical glass Weather glass વગેરેને માટે વપરા છે, તેમજ ફારસી શબ્દ 'જામ' પણ અસલમાં વપરાતો હતો એમ કહેવાને આપણી પાસે કારણ છે. સર્વથી પહેલા પાદશાહ જમશેદનાં વખતમાં સેતારાઓનું અવલોકન કરવા Flying machine અને Telescope બનાવવામાં આવ્યાં હતાં અને ત્યાર બાદ કયકાઊસ અને કયખુસરૂએ તેમાં સૂધારા વધારા કરેલા જણા છે. વળી ફારસી પંચાંગપોથીમાં નઝર કર્યે છિયે તો માલૂમ પડે છે કે કયકાઊસના રાજઅમલમાં ઉત્તર દિશાએ દેખાતા નક્ષત્ર (સેતારાઓ)નો એક ત્રણ ખૂણિયા ઝુમખાની શોધ થયલી છે. જે તારાના ઝુમખાનું નામ પાદશાહ કયકાઊસના નામ ઉપરથી આપવામાં આવ્યું છે. હાલમાં તે શબ્દ બેહુ અરબી (નુક્તહદાર) કાફ અક્ષરથી 'કયકાઊસ' લખાય છે. સેતારાના એક બીજા ઝુમખાનું નામ પાકઝાદ શાહઝાદા સિયાવક્ષનાં નામ ઉપરથી આપવામાં આવ્યું છે. આ સર્વ ખરી અને તવારીખી બીના છે. પણ અફસોસ! કે જેમ આસ્માની ચક્કરે કોઇને મૂકયા નથી અને મૂકશે પણ નહીં તેમ જૂની ઈરાની સલ્તનતની કીર્તિ અને કામો આજે અંધકારમાં આવી ગયાં છે, એટલે વધારે કાંઈ કહેવાતું કે લખાતું નથી એમ કહી અત્રે થોભિયે છિયે.

આપણા નામંચીન શાએર હકીમ ફિર્દોસી 'જામ' શબ્દ બે પાદશાહોનાં નામ સાથે પયવંદ કરે છે. એક 'જામ' જમશીદનાં નામ સાથે અને બીજી 'જામ' કયખુસરૂનાં નામ સાથે લાગુ પાડે છે. પણ પોતાના વખતમાં 'જામ' શું ચીઝ હતી તે વિષે કોઇએ અજવાળું પાડેલું નહીં હોવાથી તે વિષેનો ખોલાસો આપ્યા વગર લખ્યો જાય છે. જમશેદના વખતમાં બનેલી 'જામ' જે કયકાઊસના વખતમાં કાંઈ સૂધારા વધારા સાથે વપરાતી હોવી જોઇયે તે વિષે બન્ને પાદશાહોની નિસ્બતમાં જો કે ખુલ્લા શબ્દોમાં ફિર્દોસી લખતો નથી, પણ તેની લખવાની રીત અને પ્રસંગ ઉપરથી કહેવાને બની આવે છે કે 'જામ' સેતારા અને ગ્રહોનું અવલોકન કરવાનું યંત્ર હતું.

ઈરાનના બીજા લખનારાઓ વળી 'આયીનએ સેકન્દર' નામનાં એવીજ જાતનાં ત્રીજા યંત્રની ખબર આપે છે. હકીમ ફિર્દોસી પોતાની તવારીખમાં ઈશારો કરે છે કે 'એસકન્દરીય' (Alexandria) નામનું શેહર સેકંદરે (મેસીડોન્યાના પાદશાહ ફીલફૂસનાં છોકરાએ) બાંધ્યું હતું. પણ 'આયીનએ સેકન્દર'નું નામ પોતાની તવારીખમાં કોઈ પણ જગ્યાએ લખેલું નઝરે પડતું નથી. શેહરે શીરાઝનો પ્રખ્યાત કવિ હાફેઝ પોતાની જોડેલી ઘજલોમાંની એક ઘઝલમાં 'આયીનએ સેકન્દર'નો ઈશારો કરે છે. તે લખે છે કે—

> આયીનએ સેકન્દર જામે જમસ્ત બેન્ગર
> તા બર તો અર્ઝેહ દારદ મુલ્કે દારા

પણ એવું માલૂમ પડે છે કે ફીલફૂસના છોકરા સેકંદરે જેણે ઈરાન જીતી લીધું હતું, તેના વખતમાં 'આયીનએ સેકન્દર' બની નથી. 'આયીને સેકન્દર' તો 'જામે કયખુસરૂ'જ હોવી જોઇયે. ઈરાનમાં ઈસ્લામી ધર્મ દાખેલ થયા પછી ઈરાનની જૂની તવારીખી બીનાની પાયમાલી થઈ ગયલી

જણાય છે. ઇસ્લામી ધર્મની મશ્હૂર કેતાબ ‘ કુરાને શરીફ ’માં ‘ એસ્કન્દરે ઝૂલ્કર્નયન ’ નામના એક ઇતિહાસીક પુરૂષનું થોડુંક વર્ણન લખાયલું છે. એ પુરૂષ કાંઈ ફીલફૂસનો છોકરો સેકંદર જેણે ઇરાન જીતી લીધું હતું તે ન હતો એટલું તો ચોકસ છે. કેટલાકો કહે છે કે કુરાને શરીફનો એસ્કન્દરે ઝૂલ્કર્નયન તે ઈરાનના શાહઝાદા સિયાવક્ષનો છોકરો કયખુસરૂ છે. જો એ બીના ખરી હોય તો પછી ‘ આયીનએ સેકન્દર ’ તેજ ‘ જામે કયખુસ્રવ ’ હોવી જોઇયે.

આગળ જણાવ્યું તેમ જામનો અર્થ કાચ થતો હતો તેમ ‘ આયીનહ ’નો અર્થ પણ કાચ થાય છે. અને તે આરસી (Mirror)ને માટે વપરાય છે. ‘ ઘેયાસુલ લોઘાત ’ નામની ફાર્સી ડીક્ષનરીમાં ‘ આયીનયે સેકન્દર ’નો ટુંક અહવાલ આપ્યો છે. તે અહવાલમાં લખાયલું છે કે ફીલફૂસના છોકરા સેકંદરે એસકન્દરીયા નામનાં શેહરમાં એક આયનો (આરસીનો મોટો તખ્તો) ઉભો કર્યો હતો. પણ અમારી નાકેસ અકલમાં તે અહવાલ ઝાજો મોતેબર લાગતો નથી.

‘ જામ ’ની બાબદ આ ઠેકાણે ખતમ કરતાં બે શબ્દ વધારે લખવાની રજા લઇયે છિયે કે મુંબઈ શેહરમાં રોજીંદુ પ્રગટ થતું પ્રખ્યાત ‘ જામે જમશેદ ’ તથા માસિક ચોપાન્યુ ‘ જામે જહાનનુમા ’ તેમજ બંગાળમા પ્રગટ થતું ‘ ઇન્ડિયન મીરર ’ એ ત્રણેનાં નામો જે અપાયાં છે, તે ‘ જામે જમશીદ, ’ ‘ જામે જહાનનુમાએ કયખુસ્રવ ’ અને ‘આયીનએ સેકન્દર’ ઉપરથીજ અપાયાં છે. એટલે કે એ પેપરોના માલેકો લોકોને એમ કહેવા માગે છે કે અમારાં પેપરોમાં નેગાહ કર્યાથી તમામ દુન્યા વગેરેની ખબર મળી આવશે.

શાહનામાની અંદર સઘળા પાદશાહ અને પેહલવાનોમાં ફિર્દોસીએ જો કોઈની પણ ઘણીજ તારીફ અથવા વર્ણન કર્યું હોય તો તે જેહાનપેહલવાન રૂસ્તમનું છે. જેટલું એ પેહલવાનનું બેયાન અને બહાદુરી ફિર્દોસીએ લખી છે, તેવી કોઈ પણ પાદશાહ અથવા પેહલવાનની લખી નથી. પેહલવાન રૂસ્તમની એણે એટલી તો દાસ્તાનો આપી છે, કે જો આપણે શાહનામાનું બીજું નામ ‘ રૂસ્તમ નામુ ’ આપ્યે તો તે પણ કદાચ વાજબી ગણાય. આખાં શાહનામા અંદર જો કોઈ પણ શખ્સને સર્વથી કૌવતમંદ ચીતાર્યો હોય તો તે જેહાનપેહલવાન રૂસ્તમ છે. શાહનામાના જે ચાર ભાગ છે, તેના લગભગ ત્રણ ભાગમાં રૂસ્તમનું દાસ્તાન ચાલુ આવ્યા કરેલું છે. શાહનામામાં જેહાનપેહલવાન રૂસ્તમની બહાદુરીમાં આ મહાન શાએરે કેવું અને કેટલું બધું લખ્યું છે, તેનો ફકટ એકજ દાખલો અમો અત્રે આપ્યે છિયે અને તે પણ રૂસ્તમની પહેલ વહેલીજ લડાઇનો છે. તેમાં આ પ્રખ્યાત કવિએ જેટલી રૂસ્તમની તારીફ કરી છે, એટલીજ પોતાની બયતો જોડવાની ઊંચી મધઝ શક્તિ બાહેર પાડી છે. તૂરાની પાદશાહ અફ્રાસિયાબ સાથની રૂસ્તમની પહેલીજ લડાઈમાં ફિર્દોસી લખે છે કે—

ઝમીન્ કરદહ્ બુદ સોરૂખ રોસ્તમ બજન્ગ્ **ચકી ગોર્ઝએ ગાવપયકર્ બચન્ગ્**	રૂસ્તમે લડાઈથી ઝમીન રાતી કીધી હતી-તેના હાથમાં ગાયની શિકલનો ગોર્ઝ હતો.
બહર્ સૂ કે મર્કબ્ બરૂઅન્ગીખ્તી **ચુ બર્ગે ખેઝાન્ સર્ ફરૂરીખ્તી**	જે તરફ તે ઘોડો દપટાવતો-ત્યાં પાનખર રૂતુનાં પાંદડાં માફક માથાં નીચે પડતાં.
બશમ્શીરે બુરૂરાન્ ચુ બુગ્ઝાશ્ત્ દસ્ત **સરે સરફરાઝાન્ હમીકરૂદ્ પસ્ત**	જ્યારે તે કાપનારી તલવાર ઉપર હાથ નાખતો ત્યારે સરફરાઝોનાં સર નીચે ફેંકતો.

અગર્ બરૂઝદી બર્ સર્ આન્ સરફેરાઝ્
બદ્ નીમહ્ કર્દીશ્ બા અસ્પો સાઝ્
ચુ શમ્શીર્ બર્ ગર્દન્ અફ્રાખ્તી
ચુ કુહ્ અઝ્ સવારાન્ સર્ અન્દાખ્તી
ઝે ખૂને દેલીરાન્ બદશ્ત અન્દરૂન્
ચુ દર્યા ઝમીન્ મઉજ્ઝન્ શુદ્ ઝે ખૂન્
હમહ્ રૂએ સહ્રા સરો દસ્તો પાય
બઝીરે સુમે અસ્પે જન્ગ્ આઝમાય
ઝે સુમ્મે સોતૂરાન્ દરાન્ પહ્ન્ દશ્ત
ઝમીન્ શુદ્ શશો આસ્માન્ ગશ્ત્ હશ્ત
ફરૂ રફ્તો બર્ રફ્ત રૂઝે નબર્દ
બમાહી નમે ખૂનો બર્ માહ્ ગર્દ
બરૂઝે નબર્દ આન્ યલે અર્જમન્દ
બશમ્શીરો ખન્જર્ બગોર્ઝો કમન્દ
બુરીદો દરીદો શેકસ્તો બેબસ્ત
યલાન્રા સરો સીનહો પાઓ દસ્ત
હઝારો સદો શસ્ત ગોર્દે દેલીર્
બયક્ ઝખ્મ શુદ્ કોશ્તહ્ દર્ જન્ગે શીર્
નેગહ્ કર્દ ફર્ઝન્દરા ઝાલેઝર્
બદાન્ નામબર્દારો બા ઝૂરો ફર્
બશાદી દેલ્ અન્દર્ બરશ બર્તપીદ
કે રોસ્તમ બદાન્સાન્ હોનર્મન્દ દીદ

અગર તે સરફરાઝ કોઈ માથાં ઉપર (શમ્શેર) મારતો–તો તે તેના ઘોડા અને લડાઇના સામાન સાથ બે ટૂકડા કરતો.

જ્યારે તે તલવાર ફેરવતો–ત્યારે સવારોનાં માથાં છીંટી પહાડની માફક (ઢગલો) કરતો.

દેલીરોનાં ખૂનથી લડાઈના મયદાનની ઝમીન–દર્યા માફક લોહીના મોજા મારતી થઇ.

સઘળી જંગલની સપાટી માથાં, હાથ અને પગ(થી ભરાઈ ગઈ) (અને તે સઘળાં) લડાયક ઘોડાની નાલ નીચે (કચુડવા લાગ્યાં).

ઘોડાઓની નાલથી તે બોહોલાં જંગલમાં–ઝમીન છ થઈ (યાને ખાડા પડયા) અને આસ્માન આઠ બન્યાં (યાને ધૂળનાં પડ ચઢયાં).

તે લડાઇને દિવસે લોહીનો ભિનાશ (ઝમીન નીચેની) માહી સૂધી નીચે ઉતર્યા અને ધૂળ માહતાબ સૂધી ઉપર ચઢી.

લડાઇને દહાડે તે નામીચા પેહલવાન (રૂસ્તમે)–તલવાર, ખંજર, ગોર્ઝ અને કમંદથી,

પેહલવાનોનાં માથાં, સીના, પગ અને હાથ–કાપ્યા, ચીર્યા, ભાંગ્યા અને બાંધ્યા.

એક હઝાર એકસો સાઠ દેલાવર પેહલવાનો એકજ હુમ્લામાં તે સિંહ (રૂસ્તમ)ની લડાઈમાં માર્યા ગયા.

ઝાલેઝરે તે દબદબા અને કૌવત સાથના નામ ઉઠાવનાર ફર્ઝંદ ઉપર નઝર કીધી.

અને ખુશહાલીથી તેની છાતી ધડકવા લાગી–કારણકે તોણે રૂસ્તમ(ને) આવો હોનરમંદ જોયો.

ફિર્દોસીએ જ્યારે આટલું બધું પેહલવાન રૂસ્તમ માટે લખ્યું છે, ત્યારે આખી દુન્યામાં થઈ ગયલા સર્વથી ઝોરાવર માણસ જેહાનપેહલવાન કેરશાસ્પ માટે તદન થોડું અને ઘણુંજ ટુંકમાં વર્ણન કર્યું છે. જો કે અવસ્તા અને પેહલવીનાં લખાણોમાં કેરશાસ્પ માટે પુષ્કળ લખાયું છે, પણ ફિર્દોસીને આ પેહલવાંનનું જેટલું વર્ણન મળ્યું એટલુંજ તેણે આપ્યું છે. એ ઉપરથી કેરશાસ્પ નામાવાળો ફિર્દોસીએ કરેલી રૂસ્તમની તારીફ વિરૂધ નીચે પ્રમાણે બોલે છે—

ઝે રોસ્તમ્ હમી ચન્દ્ ખાહી સેતૂદ્
ગુમાની કે ચૂન્ ઊ બમર્દી નબૂદ્
અગર્ રઝ્મે કેરશાસ્પ્ યાદ્ આયદત્
હમહ્ રઝ્મે રોસ્તમ બબાદ્ આયદત્
ને રોસ્તમ હમાન્ બુદ્ કે દીવે નેઝન્દ્
બેબોર્દશ્ બઅબ્રો બદર્યા ફેગન્દ્
સોતૂહ્ શુદ્ ઝે હુમાન્ બગોર્ઝે ગરાન્
ઝદશ્ દશ્તબાની બમાઝન્દરાન્
બકુશ્તીશ આવર્દ સોહ્રાબ્ ઝીર્
ઝબૂન્ કર્દશ્ અસ્ફન્દેયારે દેલીર્
જહાન્દાર્ બર્ઝૂય બાઝૂશ ખસ્ત
બગોર્ઝે ગેરામીશ દસ્તશ્ શેકસ્ત
જહાન્દાર્ ગર્શાસ્પ્ તા ઝેન્દહ્ બૂદ્
નકર્દશ્ ઝબૂન્ કસ્ નેયફ્ગન્દહ્ બૂદ્

બરૂમો બહેન્દો બચીન્ અઝ્ નબર્દ
બેકર્દ આન્ચે દસ્તાને રોસ્તમ નકર્દ

તું રૂસ્તમની કેટલીક તારીફ કર્યા કરશે ?–તને એવુંજ ગુમાન છે કે તેના જેવો બીજો કોઇ મર્દીમાં હતોજ નહીં ?

પણ જો તને કેરશાસ્પની લડાઈ યાદ આવે–તો સઘળી રૂસ્તમની લડાઈ તુંને વિસાત વગરની લાગે,

શું રૂસ્તમ તેજ ન હતો કે જેને નાપાક (અકવાન) દેવે–આસ્માન ઉપર ઉઠાવી લઈ જઈ દર્યામાં નાખ્યો હતો ?

તેમજ વળી પેહલવાન હોમાનનાં ભારી ગોર્ઝ તે આજેઝ થયો હતો અને માઝંદરાનમાં એક ગામડિયાને હાથનો માર ખાધો હતો ?

પેહલવાન સોહરાબે તેને કુશ્તીમાં નીચે નાખ્યો હતો–તેમજ બહાદુર અસ્ફંદિયારે તેને ખુવાર કર્યો હતો ?

પેહલવાન બરઝોએ તેની બાઝૂ ઝખ્મી કરી હતી–અને ભારી ગોર્ઝે કરી તેના હાથ ભાંગી નાખ્યો હતો ?

પણ જેહાનપેહલવાન કેરશાસ્પ જ્યાં સૂધી જીવતો રહયો ત્યાં સૂધીમાં–કોઇએ તેને કાંઇ પણ નુકસાન કર્યું ન હતું અને તેને કોઇએ નીચે પણ નાખ્યો ન હતો.

રૂમ, હિંદુસ્તાન, ચીન વગેરેમાં તોણે જેવી લડાઇ–કરી છે તેવી ઝાલના રૂસ્તમે કરી નથી.

ને ગોર્ગો ને બબ્રૂ આમદ્ અઝ્ વય રહા
ને શીરો ને દીવો ને નરૂ અઝ્દહા
બશાહનામહ્ ફેરૂદઉસીએ નઘઝગૂય
કે અઝ પીશે ગૂયન્દગાન્ બોરૂદ્ ગૂય
બસી યાદે રઝ્મે યલાન્ કરૂદહ્ બૂદ
અઝીન્ દાસ્તાન્ યાદ્ નાવરૂદહ્ બૂદ

શું વરૂ, બબર, સિંહ, દેવ કે અઝદહા વગેરે તેના હાથથી છૂટી શકયા નથી.

છટાદાર બોલનાર ફિર્દોસી, કે જેણે સઘળા શાએરો પાસથી સખુનની દડી જીતી લીધી હતી તેણે પોતાના શાહનામાની અંદર

ઘણાક પેહલવાનોની દાસ્તાનો લખી છે-પણ આ (કેરશાસ્પ)નીજ દાસ્તાન તેને યાદ આવી નથી.

આ કેરશાસ્પ નામામાં જમશેદ ઝોહાકના હાથથી નાસી ગયો ત્યાંથી તે કેરશાસ્પનાં જન્મ સૂધીની દાસ્તાન શુરૂઆતમાંજ આપી છે. જેને ઘણાક લખનારાઓએ ફિર્દોસીની બનાવેલી ધારી કોઈ કોઈ લખેલાં શાહનામામાં મૂકી છે અને છપાયલાં શાહનામામાં પણ છેક શેવટે મૂકી છે; એમ જણાવીને કે આવી હલકી બાંધનીનાં બયતો ફિર્દોસી બનાવી શકે નહીં. પણ જે સાહેબોએ કેરશાસ્પ નામુ વાંચ્યુ હશે તેઓ તુરત પામી જશે કે આ દાસ્તાનનો લખનાર ફિર્દોસી નથી. એજ પ્રમાણે પેહલવાન બરઝોની દાસ્તન કોઈ કોઈ શાહનામામાં મળે છે તે પણ અમોએ છોડી દીધી છે કારણ કે તેનો પણ બનાવનાર જુદોજ માલૂમ પડે છે.

પાદશાહ જમશેદના વખતથી તે યઝદજર્દ શેહરયારના વખત સૂધી શું શાદી રામેશની કરતી વખતે કે શું દેશના બચાવ ખાતેર રણભૂમિ ઉપર જવા પહેલાં કદીમ ઈરાની પેહલવાનો અને પાદશાહો ' મય 'ની રંગરાગવાળી મજલેસ નિયમિત કરતા હતા એમ આપણે શાહનામાની અંદર અવાર નવાર વાંચ્યે છિયે. ત્યારે ' મય ' પીનું શું હતું અને કેવું હતું તે વિષેનો થોડાક ખોલાસો કરવો અમો દુરેસ્ત ધાર્યે છિયે.

આપણા આજના ઝમાનાના તરેહવાર વસ્તુમાંથી બનતા કેફી પીનાની સાથે કદીમ ઈરાનીઓના ' મય ' દારૂની સરખામણી ખરૂં જોતાં કરી શકાયજ નહીં. અમો એમ નથી કહેવા માગતા કે ઈરાનના ' મય ' દારૂમાં બિલ્કુલ કેફ આવતીજ નથી. ' મય ' દારૂ કેફી તત્વ ધરાવે છે ખરો, પણ તે ઘણાજ થોડા પ્રમાણમાં હોય છે. મય દારૂમાં થાક ઉતારવાના, તાઝગી બક્ષનારા, અતિશય ખુશી ઉપજાવનારા, બેહદ આનંદ પમાડનારા, લોહીને સ્વચ્છ કરી તેને સુધારનારા, પીનારને છાતીવાળો કરનારા, લડાઈ જેવા હંગામ ઉપર દુશ્મનો સાથ લડવાની હિમ્મત આપનારા અને નિર્ભય કરનારા અનેક ગુણો સમાયલા છે, તે બીના મય દારૂ પી તપાસી જોનારાઓ વગર અચકાવે કહી શકશે. અવગુણ કરનારી માંથી અસર તેમાં કોઈ નથી એ એક જાણીતી વાત છે. અને તેમ હોવાથીજ કદીમ ઈરાનના પાદશાહો અને પેહલવાનો છૂટથી તેનો ઉપયોગ કરતા હતા, અને પોતાની પ્રજાને પણ તેનો ઉપયોગ કરતી જોઈ મના કે બંધીનો હોકમ આપતા ન હતા. કહેવામાં આવ્યું છે કે તમામ કદીમ ઈરાની શેહનશાહત, જેમાં અફઘાનેસ્તાન પણ સમઈ જાય છે તેના ઘણા ખરા બધાજ ભાગોની આબો હવા કુદરતી રીતે તે શેહનશાહતના વતનદારોને મય દારૂનો ઉપયોગ કરવાની વધતી ઓછી ફર્ઝે પાડે છે.

મઝકુર શેહનશાહતમાંથી આજે ઝરતોશ્તી ધર્મ નાબૂદ થયો છે અને ઈસ્લામી ધર્મે મઝબૂત જડ ઘાલી છે, અને ઈસ્લામી ધર્મે તે ધર્મ પાળનારાઓ ઉપર કેફી પીનાની સખ્ત બાધ નાખી છે, છતાં દેશના મોટા મોટા સત્તાધિકારીઓ, શ્રીમંતો વગર અચકાવે મયનો ઉપયોગ કરે છે. તેમજ ગરીબો

છૂપી રીતે તેનો ઉપયોગ કરે છે. આ બીનાનું ખરૂં કારણ એટલુંજ ધારવામાં આવે છે કે એ પીનામાં કેફ જેવું ઘણુંજ થોડું છે.

ત્યારે આવું ગુણવાન પીનું કઈ વસ્તુમાંથી બન્યું અને તેની શોધ કેમ થઈ તેની વિગત જાણવી અગત્યની થઈ પડશે. કહે છે કે તાઝી દરાખ ઈરાનના સખ્ત શિયાળાના દિવસોમાં ખુલ્લી રહી શકતી નથી. બેદ નામનાં ઝાડનાં લાકડાંના પેટારાઓમાં રૂ મેલીને દરાખના છૂટા દાના ભરી રાખવાથી તે રહી શકે છે. વળી શિયાળામાં તાઝી દરાખને જાળવી રાખવા માટે માટીની રકાબીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. માટીની કાચી બનાવેલી એક રકાબીમાં દરાખના આખા ઝુમખા મેલીને તેવીજ બીજી રકાબી તે ઉપર ઊંધી ઢાંકીને બન્ને રકાબીઓની કોરને માટી લગાડી બંધ કરી લે છે. તેમજ વળી માટીની મોટી મોટી ગાગરોમાં દરાખનો મોટો જથ્થો ભરીને તે ગાગરનાં મોં ઉપર માટીનું ઢાંકણ ઢાંકીને તેને પણ માટીથી બંધ કરી લેવામાં આવે છે. ઈરાનની તવારીખમાં આ રીતે નોધાયલું છે કે પાદશાહ જમશેદના મેહલમાં તેના ખિદમતગારો મોટી મોટી ગાગરોમાં તાઝી દરાખ ભરીને શિયાળામાં વાપરવા માટે રાખતા હતા. ખોદાની કુદરત જ્યારે કોઈ નવી ચીઝ માણસની જાણમાં લાવવા માંગે છે, ત્યારે નહીં ધારેલા દેખાવો માણસની નઝરે પડે છે. એક શિયાળામાં પાદશાહને માટે દરાખ ભરેલી એક ગાગર ઉઘાડવામાં આવી પણ તેમાંની તમામ દરાખનો બગાડ થઇ તેનું પાણી થયલું જણાયું. આ વાત પાદશાહના કાન ઉપર આવ્યાથી તે ગાગરને પોતાની નઝદીક મંગાવી તેમાંનાં પાણીને જરા મોઢાં ઉપર મૂકાવી જોયું તો માલૂમ પડયું કે તેનો સ્વાદ કડવો લાગતો હતો. તુરત વેલા પાદશાહે તે ગાગર ઉપર લખ્યું કે 'ઝેહર છે.' પછી ગાગરને ઓરડાનાં એક ખૂણામાં મેલવાનો હોકમ આપ્યો.

પાદશાહ જમશેદની રાણીઓમાંની એક રાણી માથાંના સખ્ત દુખારાથી હયરાન થતી હતી. કોઈ પણ દવાથી તેને રાહત મળતી ન હતી. તેણી ઝિંદગીથી કાયર થઈ ગઈ હતી. એક દિવસ તેણી તે ઓરડામાં જઈ લાગી જ્યાં 'ઝેહર' બોલ લખેલી ગાગર ઉપર નઝર પડી. તે જોઈ પોતાના જીવને દુ:ખમાંથી છોડાવવા તૈયાર થઇ. તે વાસણનું મોં ઉઘાડી તેમાંનો રસ એક જામ ભરી પી ગઈ. ત્યાંથી નીકળી પોતાના ઓરડામાં જઇ સૂઇ ગઇ. સૂતી તેવીજ ભર ઊંઘમાં પડી. જ્યારે પાછી બેદાર થઈ ત્યારે તેણીને પોતાના માથાંનો દુખારો બિલ્કુલ નીકળી ગયલો લાગ્યો. હવે તેણીને મરી જવાને બદલે જીવવાની ઉલટ આવી. એક અઠવાડિયાં સૂધી તેણીએ છૂપી રીતે પેલાં વાસણમાંની પ્રવાહી પદાર્થનો થોડો થોડો ઉપયોગ જારી રાખ્યો. તેણી દિવસે દિવસે વધારે ને વધારે તનદુરોસ્ત થઇ ગઇ. અને તેણીના મોં ઉપર રતાસ આવવા માંડયો.

હવે પોતાના દુ:ખના એલાજની અને નવી મળેલી તનદુરોસ્તીની વાત જે દિવસે તેણી પાદશાહ જમશેદના કાન ઉપર લાવી તેજ વખતે પાદશાહે પેલી ગાગર પાછી મંગાવી પોતે તેમાંથી થોડોક રસ પીધો. પાદશાહને તે દિવસ રાબેતા કરતાં વધુ તનદુરોસ્તી ભરેલો લાગ્યો જેથી દરરોઝ થોડો થોડો પીવા માંડયો. પાદશાહ જમશેદને તે દરાખના રસનાં ગુણની ખાતેરી થવાથી પોતાની દરબારમાં ઝાહેર કર્યું કે 'દરાખ ખરાબ થઈ ગાગરમાં જે પાણી એકઠું થયું હતું તે કાંઇ ઝેહરી પદાથ ન હતો, પણ માણસની તનદુરોસ્તીનું એક અચ્છું સાંધણ હતું.' પાદશાહ જે વસ્તુને એક વાર ઝેહરી સમજ્યો

તેને પાછળથી પાણી મિસાલ પીવા લાગ્યો. આ પીનામાં ઘણાક દુઃખોને દફે કરવાના ગુણ હતા તેથી તેનું નામ ' શાહદારૂ ' (Sovereign medicine) એટલે દુઃખનો રામબાણ એલાજ કરીને આપ્યું. આજના ઝમાનાના કેફી પીનાને પણ તેજ ફાર્સી નામે (એટલે દારૂને નામે) ઓળખ્યે છિયે.

આપણા ઝમાનામાં દુન્યાના જુદા જુદા ભાગોમાં જવ, ચોખા, મોવડાં, શકરકંદ (Sweet potato) અને તાડી વગેરે બીજી અનેક વસ્તુમાંથી અર્ક–દારૂ કાઢવામાં આવે છે ખરો, પણ દરાખના રસમાંથી જે 'મય' દારૂ બનાવવામાં આવે છે તેની બરાબરના ગુણો કોઇ પણ અર્ક–દારૂ ધરાવતો નથી તે માટે બે મત છેજ નહીં. મય દારૂ દરાખના રસ સિવાય બીજી કોઈ વસ્તુમાંથી નીકળતો નથી. બીજી વસ્તુઓમાંથી જ્યારે માત્ર ગાળેલો દારૂ એટલે અર્ક નીકળે છે, ત્યારે દરાખમાંથી પહેલે 'મય' બને છે અને તે મયમાંથી પાછો શરાબ એટલે ગાળેલો દારૂ અથવા અર્ક પણ નીકળે છે. મયમાંથી બનાવેલા અર્ક દરૂને બ્રાન્ડી કહે છે. દરાખમાંથી બનાવેલા ગાળેલા દારૂ બ્રાન્ડીના ગુણો બીજી વસ્તુમાંથી બનતો અર્ક ધરાવતો નથી. દવા વગેરેના કામને માટે કદીમ ઈરાનીઓ મયમાંથી શરાબ બનાવી જાણતા હતા. પણ તેને પીવાના કામમાં લેતા ન હતા. પીવાના કામમાં ફકટ મયનોજ ઉપયોગ કરતા હતા.

દુન્યામાં નિશો ધરાવનારી કેફી વસ્તુઓ અનેક છે. પણ તે સર્વ વસ્તુનો નિશો વધતો ઓછો નુકસાન કરનારો કહેવાય છે; પણ આ મયમાં તો નિશા જેવું કાંઈ છેજ નહીં. જો એક માણસ તેની રોજેતાની ટેવ કરતાં પણ મય વધુ પીએ અને થોડો નિશો ચઢે, તોપણ તે નિશો તેની તબીયત ઉપર જરા પણ માથી અસર કરતો નથી એમ અનુભવી માણસો કહે છે. અને તેનું કારણ એવું આપે છે કે મયમાં Alcohol નું તત્વ સેંકડે પાંચ ટકા પણ નથી હોતું. યૂરોપમાં બનતા Champagne દારૂ ગુણની બાબદમા ઈરાનના મયને ઘણે દરજ્જે મળે છે.

બાસ્તાન નામુ.

એમ કહે છે કે આગળા ઈરાની પાદશાહોમાં અને ખાસ કરી સાસાનિયાન ટોળાના પાદશાહ નોશીરવાન બિને કોબાદને પોતા આગમજ થઈ ગયલા પાદશાહ પેહલવાનો વગેરેનો ઇતિહાસ ભેગો કરવાનો ઘણોજ શોખ અને ઉલટ હતી. એ ઉપરથી તેઓ ચો તરફ માણસો મોકલી જે કાંઈ હકીકતો તેઓ મેળવી શકતા તે બધી ભેગી કરી ચોપડીના આકારમાં ગોઠવી શાહી ખઝાનામાં જમા રાખતા. એમ કરતાં જ્યારે શાહ યઝદજર્દ શેહરયારનો અમલ આવ્યો ત્યારે એના ખઝાનામાં ઉપલી હકીકતોનો ઘણોક ભંડાર તૈયાર થયો હતો. એ ઉપરથી શેહનશાહ યઝદજર્દે મદાયનના એક વિદ્વાન દાનેશવર દેહકાનને એ બધી તવારીખ સીલસીલાબંધ એકઠી કરવાનું કામ સોંપ્યું, અને કયૂમર્સથી તે ખુસ્રવ પર્વીઝ સૂધીની એક સીલસીલાબંધ તવારીખ ભેગી થઈ. એ તવારીખમાં જ્યાં કેથે કાંઈ વાત રહી ગઈ હતી તે એણે બીજા મૂબેદો અને દાનેશમંદોને પૂછી પૂછી તેમાં ઉમેરી અને એ પ્રમાણે એક પુરી તવારીખ તૈયાર થઈ, જે પેહલવી ભાષામાં હતી. એનું નામ " બાસ્તાન નામુ " રાખ્યું. હવે જ્યારે " સઅદ વક્કાસ " નામના અરબ સરદારે ઈરાનમાં જીત મેળવી શાહી ખઝાનો લૂટી લીધો ત્યારે એ નામીચો સંગ્રહ લૂટમાં એને હાથ લાગ્યો; અને તે લોકો આ કેતાબને " અમીર ઉલ મોમનીન " પાસે લઈ ગયા. તેણે એનો તરજુમો કરવાનો હોકમ કીધો. એ ઉપરથી કેતાબમાંના થોડાક

ભાગનો તરજુમો ફરી એને દેખાડયો. એમાં પીશદાદિયાન પાદશાહોના અદલ ઈન્સાફ તથા તેઓના વઝીરોની સલાહ અને રાજ કરવાની રીતીઓ હતી. એ તરજુમો જોઈ "અમીર ઉલ મોમીનીન" ઘણોજ ખુશી થયો અને આખી ચોપડીનો તરજુમો અરબી ભાષામાં કરવાનો હોકમ કીધો. જ્યારે થોડાક બીજા ભાગોનો તરજુમો, જેમાં કે સૂર્ય, અગ્નિ ઈત્યાદિની આરાધના તેમજ ઝાલ અને સીમોર્ઘની દાસ્તાન વગેરે હતી, તે સાંભળ્યો ત્યારે તે એને પસંદ ન પડયો અને બોલ્યો કે એમાં દુન્યાદારીને લગતી ઘણી વાતો છે માટે એ ચોપડીને ધ્યાન દેવું ન જોઇયે. પછીથી જ્યારે શાહી ખઝીના વગેરેની લૂટ એ લૂટારાઓએ પોત પોતામાં વેંહેંચવા માંડી ત્યારે પેલી ચોપડી "હબશ"ના લોકોને ભાગે આવી. તે લોકો એને પોતાના પાદશાહ પાસે લઈ ગયા જેણે એનો તરજુમો કરવાનો હોકમ કીધો. અને એ તરજુમા ઉપરથી પેલી ચોપડી એને ઘણીજ પસંદ પડી. એમ કરતાં એ ચોપડી "હબશ"ના કેટલાક મુલકોમાં તેમજ હિંદુસ્તાન પણ ફેલાઈ. જ્યારે ખુરાસાનમાં યકૂબના ખાન્દાનમાં પાદશાહી આવી ત્યારે "યકૂબ લેસ" નામના પાદશાહે માણુસો મોકલી હિંદુસ્તાનથી પેલી ચોપડી મંગાવી અને "અબૂ મન્સૂર અબ્દુલ રઝઝાક બિન અબ્દુલ્લા ફરરોખ" જે મોટો અધીકારી હતો તેને એ ચોપડીનો ફારસીમાં તરજુમો કરવાને ફર્માવ્યું. તેમજ ખુસ્રવ પર્વીઝના વખતથી તે યઝદજર્દ સૂધી જે કાંઈ થયું હતું તે બધું લખી તેમાં ઉમેર્યું. અબૂ મન્સૂરે પોતાના બાપના વકીલ "સઈદ ઈબ્ને મન્સૂર ઉલ્મુઅમ્મર"ને ફરમાવ્યું, જે ઉપરથી તેણે બીજા ચાર માણુસો જેઓમાં એક હરી શેહરનો "તાજ બિને ખુરાસાની," બીજો સીસ્તાનનો "યઝદાનદાદ–શાપૂર," ત્રીજો નિશાપૂરનો "માહુય બિને ખુરશીદ" ચોથો તૂસનો "સુલયમાન બિને નૂરયન" નામના હતા, તેઓ સાથે મળી હિજરી સને ૩૬૦ માં એ કેતાબ તૈયાર કીધી. એની નકલો ખુરાસાન તેમજ એરાકમાં પુગી. યકૂબી ખાનદાન પછી જ્યારે સામાનીઓનું રાજ થયું ત્યારે સામાની ટોળાવાળાઓને એ કેતાબ જોવાનો ઘણોજ શોક થયો એ ઉપરથી એ લોકોએ દકીકી શાએરને તેને કવિતામાં રચવા કહ્યું. દકીકીએ એક બે હઝાર બયતોજ બનાવ્યાં કે એ પોતાના ઘોલામના હાથ ઉપર માર્યો ગયો અને એ કામ એમનું એમ રહી ગયું. હવે જ્યારે એ રાજ સામાનીઓના હાથમાંથી સુલ્તાન મહમૂદ સબકતગીનના હાથમાં આવ્યું ત્યારે એને પણ એ કવિતા સાંભળવાની ઘણીજ આતુરતા થઈ કારણ એ સામાનીઓ સાથે ઘણો વખત રહયો હતો અને વળી એણે એવો વિચાર કીધો હતો કે હું એને એવી સરસ કવિતામાં રચાઉં કે આજ સૂધી કોઇએ તેવી જોઈ નહીં હોય. એ ચોપડી સુલ્તાન મહમૂદના હાથમાં આવવા માટે વળી એક બીજી પણ રેવાયત એમ છે કે 'ખુરફીરૂઝ' નામનો નોશીરવાનની અવલાદનો એક માણુસ ઝમાનાની ગર્દેશથી પોતાના બાપીકા વતન ફાર્સથી નીકળી ઘઝની ખાતે આવ્યો. અત્રે સુલ્તાનની દરબારમાં જતાં એને સુલ્તાનના ઈમામ સાથે વાતચિત્ત થઈ. ઈમામ આગળ એણે પોતા ઉપર પડેલી બધી આફતો બેયાન કીધી અને કહ્યું કે 'હું અત્રે દાદખાહી માટે આવ્યો છું.' ઈમામે જવાબ દીધો કે 'તક જોઈ હું સુલ્તાનને તારી બધી વાત કહીશ.' એમ વાત કરતાં કરતાં બેહુ દરબાર તક પુગ્યા. અત્રે ખુરફીરૂઝે જોયું કે ઘણાક શાએરો ભેગા થયા છે. એથી પેલા ઈમામને પૂછયું કે એ લોક શું કામ આ ઠેકાણે આવ્યા છે? ઈમામે જવાબ દીધો કે સુલ્તાન મહમૂદના હોકમથી ઉન્સરી નામના કવિને આજે આગળા ઈરાની પાદશાહોની તવારીખને કવિતામાં રચવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે તે માટે એ બધા અહીં આવ્યા છે. એ તવારીખના થોડાક જુજ 'સજેસ્તાન'થી અત્રે

આવ્યા છે. એ સાંભળી ખુરફીરૂઝ બોલ્યો કે એ આખી કેતાબ મારી પાસે મોજૂદ છે. જો મને ખબર હુતે તો હું સાથે લેતો આવતે. ઈમામે એને સુલાહ આપી કે તું તારી અર્ઝી જે સુલ્તાનને આપ વાનો છે તેમાં એ બાબદ પણ લખજે. સુલ્તાને અર્ઝી વાંચતાં જ્યારે એ ચોપડી માટે સાંભળ્યું કે તુરતજ ખુરફીરૂઝને હાઝેર થવાનો હોકમ કીધો અને પેલી ચોપડી લાવવા માટે હોકમ આપ્યો. ખુરફીરૂઝે જવાબ દીધો કે મારૂં પોતાને વતન પાછું ફરવું એતો બિલકુલ મહાલ છે પણ જો સુલ્તાન કોઈ કાસેદને મોકલે તો હું મારા ખેશીઓ ઉપર કાગઝે લખી તે ચોપડી મંગાઉં. સુલ્તાને તુરતજ કાસેદ તૈયાર કીધો. ખુરફીરૂઝે પોતાના કુટુંબીઓ ઉપર કાગઝ લખી પેલી ચોપડી મંગાવી અને એવી રીતે એ ચોપડી સુલ્તાન મહમૂદના હાથમાં આવી. વળી એક રેવાયત એમ પણ છે કે જ્યારે સુલ્તાન મહમૂદની ઈરાનના પાદશાહોની તવારીખ ભેગી કરવાની ઈચ્છા ચો તરફ જાણીતી થઈ ત્યારે કેર્માનના હાકેમે સુલ્તાનની સાથે દોસ્તી પાડવાના વિચારથી કેર્માન ખાતે રહેતા 'શાપૂરં ઝબાલઅકતાફ'ના ખાનદાનનો 'આઝર બર્ઝીન' નામનો એક માણસ જે હમેશથી ઈરાની પાદશાહોની તવારીખ ભેગી કરતો હતો; તેને તેડાવી સુલ્તાન પાસે મોકલ્યો. સુલ્તાને તે તવારીખ લઈ આઝર બર્ઝીનને ઘણો નવાઝયો અને કેર્માનના શાહ માટે પણ હદયો મોકલ્યો. વળી મર્વમાં 'ગોર્દ આઝાદ' નામનો સામ નરીમાનના તોખ્મનો એક માણસ હતો જેણે ઝાલ અને રૂસ્તમ તથા સામની ઘણીક તવારીખ ભેગી કીધી હતી તે તવારીખ સુલ્તાન પાસે લઇ ગયો. ટુંકમાં એવી રીતે તમામ ઈરાનના પાદશાહોની તવારીખ સુલ્તાન મહમૂદ પાસે ભેગી થઈ.

શાહનામામાં વપડાયલા અરબી ભાષાના શબ્દો.

સાધારણ રીતે કેટલેક ઠેકાણે એમ માનવામાં આવે છે કે ફિર્દોસીએ શાહનામામાં અરબી અલ્ફાઝો બિલકુલ વાપરયા નથી; પણ તે ભૂલ છે. શાહનામામાં એ ભાષાના શબ્દો ઘણા વપરાયલા મળે છે. દાખલા તરીકે આ નીચલાં એકજ બયતમાં પાંચ અરબી શબ્દો છે:—

કઝા ગોફ્ત ગીરો કદર્ ગોફ્ત દેહ્—ફલક્ ગોફ્ત અહ્સન્ મલક્ ગોફ્ત ઝેહ્

'કઝા, કદર, ફલક, અહ્સન, અને મલક.' જો કે આપણને માનવાને કારણ છે કે તે સઘળા ફિર્દોસીએ પોતે નહીં વાપરયા હોય અને પાછળથી નકલ કરનારાઓએ પોતે પોતાની ખુશીથી અથવા દીનની તાસુબી (Partiality)થીજ એ બોલો એ કેતાબમાં દાખેલ કર્યા હોય. એ પણ યાદ રાખવાનુ છે કે ફિર્દોસીના ઝમાના સૂધી ફાર્સી ભાષામાં એટલાં બધા અરબી શબ્દો દાખેલ નહીં થયા હતા, કે જેટલા એની પછીના વર્ષોમાં થતા ગયા. તેમજ વળી ફિર્દોસીએ અસ્લી પેહલવી ઉપરથી પોતાનુ શાહનામુ રચેલું હોવાથી પેહલવીના શબ્દોજ વધુ વાપરયા એ બનવા જોગ છે.

શાહનામાની નકલોમાં મળતો ફેરફાર.

આપણા હાથમાં જેટલાં પણ લખેલાં શાહનામા આવશે તેટલામાં કાંઇને કાંઈ ફેરફાર આપણને માલૂમ પડશે. કોઈક નકલોમાં એક બે દાસ્તાનો વધારે તો કોઈક નકલોમાં ઓછી તથા મોટે ભાગે બયતો અને કાફિયાઓમાં ફેરફાર મળવાનો. એનું કારણ એમ છે કે ફિર્દોસી હજુ તો એક દાસ્તાન લખી પુરૂં ન કરતો કે તુરત તેની નકલો ચો તરફ ફેલાઈ જતી. અને એ ઉપરથીજ દીલમી વગેરે

શાહો તરફથી એને ભેટ સૌઘાતો મળતી હતી. વળી ઘઝનીથી નીકળવા પછી આપણે જાણિયે છિયે કે એણે પોતાનું શાહનામુ 'Revise' કર્યું અને તેમ કરતાં એણે કેટલીક સુધારો વધારો તેમાં કર્યો હતો, કે જે એની આગમચની નકલોમાં આવી શકેજ નહીં. એવીજ રીતે ત્યારે જુદે જુદે વખતે લેવાયલી નકલોમાં ફેરફાર પડે તો કાંઈ અજાયબ જેવું નહીં. તેમજ વળી નકલ ઉતારનારાઓથી પણ ઘણીક ભૂલો થાય છે, જે ભૂલો સુધારવા માટે આપણને એક શાએર રમુજી શીખામણ આપે છે કે,

ખાતાઈ ઝે શાંએર નેયાયદ પદીદ—નવીસન્દહરા દસ્ત બાયદ બુરીદ
નવીસન્દહ અહ્વલોાં બૂદસ્ત મસ્ત—બદન્દાને ખાનન્દહ બાયદ શેકસ્ત

એટલે કે 'શાએરથી તો એક પણ ભૂલ નહીંજ થાય–ત્યારે નકલ કરનારનાંજ હાથ કાપવા જોઇયે. પણ જ્યારે નકલ કરનાર આંખે બાડો અથવા (લખતી વેળા) છાક્ટ હાલતમાં હોય તો વાંચનારનાંજ દાંત તોડવા જોઇયે (કે સુધારીને કેમ ન વાંચ્યું).'

વળી સાથે સાથે નકલ કરનારાઓ પણ પેલો લોઘરા કહે તેમ 'કાતેબ્રા અઝ મુસન્નેફ્ દખ્લ્ ઝેયાદહ્ બૂદ્' એટલે 'નકલ કરનાર અસલ કેતાબ લખનાર કરતાં વધુ સમજતો હતો.' પોતાની હોશ્યારી દેખાડી ગયલાઓનો એવો ફેરફાર હાલ આપણને કેટલાંક શાહનામાઓમાં નજર પડે છે.

ફિર્દોસીને હાથે સાઠ હઝાર જેવી ગંજાવર સંખ્યાનાં બયતોમાં ઈરાનની તવારીખ લખાઈ છે, તોપણ શાદી રામેશ્નીનાં કે લડાઈના વર્ણનમાં તેની તેજ એક બયત બે વાર વપરાયલી જોવામાં આવતી નથી. આ એક નવાઈ છે તેમજ ફિર્દોસીની કાવ્ય રચવાની મહાન શક્તિનો અંદાઝો વાચનારાઓને મળે છે. છૂટા છૂટા મિસ્રા ફરી ફરીથી બંધ બેસ્તી જગ્યાએ વપરાયલા નજરે પડે છે ખરા, પણ એકની એક બયત ફરીથી લખાયલી જોવામાં આવતી નથી. શાહનામાની નકલ કરનારાઓને હાથે કેટલીક વખત ભૂલથી એક બયત ફરીને બીજી જગ્યાએ લખાયલી છે પણ તે ખોટી જગ્યાએ લખાયલી હોવાથી તે ભૂલ તુરત માલૂમ પડી આવે છે. જો એક બીના કે એક વર્ણન બીજે ઠેકાણે લખવું પડે છે તો તે બીનાને ફરીને બીજી એબારતમાં ગોઠવીને બયત લખે છે. ફાર્સી લખનારાઓનો આ એક ખાસ ગુણ છે કે એક વિચાર કે એક ચીજનું બેયાન ફરી ફરીથી લખે છે, છતાં એબારત તેની તેજ વાપરતા નથી. ફાર્સી લખનારાઓ એકનો એકજ વિચાર ચાર જુદી જુદી એબારતે ચાર વખત લખશે. પણ એક વિચારને એક એબારતમાં લખી તેને ચાર વખત ફરી ફરીને કદી લખતા નથી.

આ શાહનામાનો તરજુમો કરતાં અમોને કેટલાંક શાહનામાની મદદ લેવી પડી છે. અમારો તરજુમો છપાયલાં ફાર્સી શાહનામાના આધાર ઉપરથીજ કર્યો છે. આ છપાયલાં શાહનામાની જુદે જુદે વખતે છપાયલી ૪ કોપીઓ (કલકતા એડીશન સાથે) છે. પણ તે સાથ બીજાં શાહનામાને પણ મદદમાં લેવાં પડયાં છે. જેમાં મોહલનું ફાર્સી શાહનામુ અને વોર્નરનું ઈંગ્લીશ શાહનામુ અમોને મુખ્ય મદદગાર થઈ પડયાં છે. એ ઉપરાંત નીચે જણાવેલાં કલમી શાહનામાનો પણ અમોએ ઉપયોગ કર્યો છે.

શાહનામુ જૂનું લગભગ પોણી ત્રણસો વર્ષનું એની ઉપર ત્રણ મોહમ્મદન પાદશાહોનો છાપ છે. જેમાં એક હિજરી સને ૧૦૬૬ નો, બીજો હિજરી સને ૧૧૩૨ નો અને ત્રીજો હિજરી સને ૧૧૫૮

નો છે. એ અધુરૂં છે. પ્રથમથી તે પાદશાહ કયખુસરૂ ધોફેનશીન થયો ત્યાં સૂધીનુંજ છે.

શાહનામુ એરવદ માણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાળાની માલેકીનું ઘણું જૂનું લગભગ ત્રણસો વર્ષનું ખુશ ખ-તે લખાયલું, સંપૂર્ણ. એમાં જમશેદની વધુ દાસ્તાન તેમજ બરઝોની દાસ્તાન નથી. એમાં બીજા શાહનામા કરતાં બયતો ઓછાં છે. એમાં શેવટે શાહનામુ પુરૂં કરવાનો જે સને દરેકમાં આવે છે તેમજ એમાં નીચે પ્રમાણે છેઃ—

ચે હેજરત શુદહ પન્જ હસ્તાદ બારૂ—કે ગોફૂતમ મન ઈન નામએ શાહૂ વારૂ

પણ ત્યાર પછી થોડાંક બયત મૂકી શેવટે નીચલાં ત્રણ બયતો સને માટે લખ્યાં છે તે ગૂચવાડા ભરેલું લાગે છે.

અગરૂ સાલ નીઅ આરૂજૂત આમદસ્ત—નોહમ સાલો હસ્તાદ બા સીસદસ્ત
મહે બહૂમનો આસ્માન ફઅ બૂદ—કે કેફ્કમ બદીન નામહૂ પીરૂઅ બૂદ
ચુ ખાહેશગરીઓ નેયાઝમ નમૂદ—બરીન બરૂ બેબસ્તમ ઝબાન બરફશૂદ

શાહનામુ એરવદ માણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાળાની માલેકીનું જૂનું, ખુશ ખત્ત, હિજરી સને ૧૦૨૦ માં લખાયલું, ઘણું અધુરૂં. રૂસ્તમ અને અસ્ફંદિયારની લડાઈની દાસ્તાનથી શેવટ સૂધીનું છે. આ શાહનામાની શેવટે પણ ઉપલાંજ ત્રણ બયતો છે.

શાહનામુ એરવદ માણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાળાની માલેકીનું જૂનું, લગભગ અઢીસો વર્ષનું લખાયલું, અધુરૂં. પ્રથમથી તે અસ્ફંદિયાર અને અર્જાસ્પની લડાઈની શુરૂઆત સૂધીનું છે. એમાં ઘણાક બયતો નવાં મળે છે તેમજ પયગમ્બર ઝરતોશ્તને ગોશ્તાસ્પની દરબારમાં આવવાની બાબદમાં ઘણાક બયત વધુ છે. ' આમદને ચહારં ફેરેશ્તગાન અઝ દરગાહે યઝદાન પીશે ગોશ્તાસ્પ બરાએ ગવાહીએ ઝરતોશ્ત પયઘમ્બર ' મથાલું કરી આસરે દોઢસો બયત વધુ છે.

શાહનામુ એરવદ માણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાળાની માલેકીનું ઘણું જૂનું, લગભગ ત્રણસો ઉપર વર્ષનું ખુશ ખત્તે લખાયલું. એ શુરૂઆતથી તે લોહરાસ્પની પાદશાહી સૂધીનું છે. એમાં જમશેદની વધુ દાસ્તાન તેમજ બરઝોની દાસ્તાન છે.

શાહનામુ એરવદ માણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાળાની માલેકીનું ઘણુંજ જૂનું, લગભગ ત્રણસો ઉપર વર્ષનું સારા હુરૂફે લખાયલું પણ ઘણું અધુરૂં. એની શુરૂઆત ' રઝમે ઝરીર બા અર્જાસ્પ 'થી છે તે ઠીક શેવટ સૂધીનું છે. શેવટનાં પોણોસોએક બયત નથી. ' રઝમે બીઝન બા માહૂ વ કોશ્તે શુદને માહૂ ' સૂધીજ છે. વચ્ચેથી કોઈ કોઈ પાના ગયલાં છે. એની જલ્લદ બાંધેલી છે તેમાં કેટલાંક પાના ઉપર કાંઈ કાંઈ ફાર્સી તેમજ ગુજરાતી લખાણો છે, ફાર્સી લખાણોમાં કેટલીક આગળા મોઘલાઇ પાદશાહોની મોહરો પણ છે તેમાંની એકુ ઉપર હિ. સને ૧૦૩૩ નો આંકડો માલૂમ પડે છે. તથા ગુજરાતી લખાણોમાં સંવત ૧૭૫૪ માલૂમ પડે છે. એમાં પિકચરો પુષ્કળ છે, અને તે પણ જુદીજ રીતના છે.

શાહનામુ એરવદ માનેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાળાની માલેકીનું, ઘણુંજ જૂનું ' નસખી ' હુરૂફે (અરેબીક ટાઇપે) લખાયલું. લગભગ ૪૫૦ વર્ષ ઉપરનું લખાયલું. મારજીન બધી ખવાઇ ગયલી છે

છતાં અંદરનું લખાણુ સાબેત છે. હાશીઆ ઉપર તેવા તેવા બોલના અર્થ આપ્યા છે. આ પુસ્તક ઘણું અધુરૂં છે. અંદર ચિત્ર નથી. શુરૂઆતનાં દશ બયતો નથી, પણ

બદીન્ આલતો શયો જાનો રવાન્

થી શુરૂ છે તે પાદશાહ કયખુસરૂ અફ્રાસિયાબને મારી નાખી ઘોફ્રેનશીન થવા જાય છે જેથી પેહલવાન ગેવ ઝાબુલેસ્તાન ઝાલને તેડવા જાય છે ત્યાં સૂધીજ છે. એમાં જમશેદ અને બરઝોની દાસ્તાનો નથી.

શાહનામુ એરવદ રૂસ્તમજી બેજનજી રાનજીની માલેકીનું ઘણું જૂનું, ખુશ ખતે લખાયલું, સંપૂર્ણ. એમાં દીબાચો નથી. નામાની શુરૂઆતનું એક પાનું તથા વચ્ચે વચ્ચેના થોડાંક પાનાં અને છેલ્લેનાં થોડાંક પાનાં મર્હૂમ દસ્તૂર એદલજી દારાબજી સંજાણાએ સને ૧૧૮૨ યઝદજર્દીમાં લખ્યાં છે. એજ મર્હૂમ દસ્તૂરજીએ આ જૂનાં શાહનામાનો અસલ સંને આપ્યો છે, પણ 'સદ'ની આગમચનો આંકડો ઓખવાઇ ગયો છે. તે છતાં પણ જો આપણે 'સદ'ની આગમચનો સર્વથી છેલ્લોજ આંકડો એટલે 'નોહ' (નવ) લઇયે તો 'નોહસદ' યાને નવસો હિજરી થાય છે. એટલે ૪૩૨ વર્ષનું લખાયલું હોવું જોઇયે. મર્હૂમ દસ્તૂરજી લખે છે કે—

બગૂયમ સાલે પીશીનશ ચુ દીદમ—ચુ [નોહ] સદ બૂદ હેજરી બરગુઝીદમ

'નોહસદ'ને બદલે 'હશસદ' કે હફ્સદ' પણ વાંચી શકાય. આપણે એ શક ભરેલા આંકડાને સર્વથી છેલ્લોજ વાંચવો ઠીક થઈ પડશે. એની મારજીનની લાઇનો તેમજ હેકાયતો સોનેરી સીઆહીએ લખેલાં છે, એમાં ચિત્રો છે પણ જુજ માલૂમ પડે છે.

શાહનામુ એરવદ રૂસ્તમજી બેજનજી રાનજીની માલેકીનું જુનું, ખુશ ખતે લખેલું, આસરે અઢીસો વર્ષનું. એમાં ચાર ભાગ જુદા પાડ્યા નથી, પણ સામટુંજ લખી ગયો છે. એમાં જમશેદની વધુ દાસ્તાન તેમજ બરઝોની દાસ્તાન છે.

મદદ અને ઉપકાર.

આ મુશ્કેલ કામમાં અમોને અમારા મિત્રોએ ઘણી કીમતી મદદો આપી છે, જે માટે તેઓનો ઉપકાર માન્યે છિયે. તેમાં ખાસ કરીને અમારા લાયકીવાળા અને વિદ્વાન મિત્ર મી. મેહરજીભાઈ બેહરામજી દોતીવાળા, કે જેવણુ ફાર્સી ભાષા ઉપર પુરતો કાબૂ ધરાવે છે, તેવણુનો સાચા ભક્તિભાવથી ઉપકાર માનતાં જણાવવાની ફર્ઝ પડે છે કે જો એવણુ મિત્રનો અમોને આસરો અને કીમતી મદદ નહીં હતે તો આ પુસ્તક બાહેર પાડતાં અમોને ઘણીજ મુશ્કેલી પડતે. એવણુ ભાઈ મુંબઈથી સેંકડો માઈલ દૂર છતાં પણ અમારાં કાંમને પોતાથી બની શકતી કીમતી મદદ આપે છે, જે માટે અમો એવણુ ભાઈના ઘણાંજ એહસાનમંદ છિયે.

તેમજ આ પુસ્તકનો દીબાચો લખવાનું બિકટ કામ અમારા એકજ સખુનથી અત્રેના જાણીતા વિદ્વાન શમ્સુલ ઓલ્મા એર્વદ ડા. જીવણજી જમશેદજી મોદીએ બજાવ્યું તે માટે એવણુ સાહેબનો

મોટો આભાર માન્યે છિયે તથા બીજી કેટલીક મદદ માટે પણ એવણુ સાહેબના ઉપકારી છિયે. તેમજ આ પુસ્તક માટે બીજાં કેટલાંક જૂનાં કીમતી શાહનામાની મદદ આપવા માટે અત્રેના જૂનામાં જૂનાં મેન્યુસ્ક્રીપ્ટસનો એક ગંજાવર જઠઠો ધરાવનાર તરીકે પ્રખ્યાત થયલા અમારા મેહરબાન ભાઈ સાહેબ એર્વદ માણેકજી રૂસ્તમજી ઉનવાળાનો અને મેહરબાન ભાઈ સાહેબ એર્વદ રૂસ્તમજી બેજનજી રાનજીનો તેમજ વાંદરાની દાતા શેઠની દરેમેહરના દસ્તૂર અમારા બુઝોર્ગ ભાઈ સાહેબ એર્વદ ખુરશેદજી બેહરામજી સહીયાર કે જેઓએ આ અમારાં મુશ્કેલ કામમાં વારૂમ્વાર કેટલીક કીમતી મદદ આપી તે માટે તેઓ સાહેબનો ઉપકાર માન્યે છિયે.

શેવટ આ પુસ્તકમાં અમારી ઘણી એટલી સંભાળ છતાં રહી ગયલી કેટલીક ભૂલો માટે વાંચનાર સાહેબો દર ગુઝર કરશે.

મુંબઈ રોજ ૧ લો માહ ૫ મો ૧૨૮૩ યઝદજર્દી.

માહીયાર નવરોજી કુંટાર
ફરામર્ઝ નવરોજી કુંટાર

શાહનામાનો દીબાચો.

ફિર્દોસી.

દુન્યાને પોતાની જાદુઇ ભરેલી તવારીખના મનોહર મીઠાસની મોહિનીથી હયરત કરનાર આ ભવિષ્યના 'પયઘમ્બરે સખુન' અબૂલ કાસિમ મન્સૂરનો પનોતો જન્મ ખુરાસાન શેહરના 'તૂસ' કસબાનાં 'શાદાબ' નામનાં ગામમાં હિજરી સને ૩૨૯ (ઇ. સ. ૯૪૧)માં થયો હતો (કોઇકે કેતાબમાં ૩૩૩ લખ્યો છે). એની કાવ્ય રચનાની તારીફમાં ફારસી ભાષાના સત્તાધિકારી કવિઓ જાબજા બાપોકાર બોલે છે કે,

અન્વરી—આફરીન્ બર્ રવાને ફેર્દઉસી
આન્ હુમાયૂન્નેહાદ્ ફર્ખુન્દહ્
ઊ ને ઉસ્તાદ્ બૂદો મા શાગેર્દ્
ઊ ખુદાવન્દસ્તો મા બન્દહ્

અર્થ—તે બખ્તાવર બુન્યાદના મુબારક ફિર્દોસીના રવાન ઉપર આફ્રીન હોજો! તે ગુરૂ અને હમો ચેલા નહીં, બલ્કે તે માલેક અને અમો ગોલામ છિયે.

નિઝામી—સખુનગૂયે દાનાએ પીશીને તૂસ
કે આરાસ્ત રૂએ સખુન ચૂન્ અરૂસ્

અર્થ—તૂસ શેહરના આગળા વિદ્વાન કવિ (ફિર્દોસી)એ કે જેણે સખુનને સણગાર ભરેલી કુમારીકાના જેવો સણગાર આપ્યો.

શયખ સઅદી—ચે ખુશ ગોફ્ત ફેર્દઉસીએ પાકઝાદ્
કે રહમત બરાન્ તુર્બતે પાક બાદ્

અર્થ—પવિત્ર બુન્યાદના ફિર્દોસીએ કેવી સરસ વાત કહી છે, કે જેના પાક રવાન્ ઉપર દુઆ હોજો!

એઅને યમીન—સેક્કયે કન્દર્ સખુન્ ફેર્દઉસીયે તૂસી નેશાન્દ્
કાફેરમ ગર્ હીચ કસ અઝ્ ઝુમરએ. કસ્સી નેશાન્દ્
અવ્વલ અઝ્ બાલાએ કુરૂસી બર્ ઝમીન્ આમદ્ સુખન્
ઊ દીગર્ દસ્તશ ગેરેફ્તો બર્ સરે કુરૂસી નેશાન્દ્

અર્થ—જે છાપ કે ફિર્દોસીએ સખુન ઉપર બેસાડયો છે, તેવોજ છાપ જો કોઇ બીજા ઈન્સાને બેસાડયો હોય તો હું કાફર કહેવાઉં. દુન્યાની શુરૂઆતમા સાતમાં આસ્માન ઉપરથી સખુન નીચે આવ્યો, જેનો હાથ એણે પકડીને ફરી પાછો સાતમે આસ્માને (યાને તેની લાયક જગાએ) પુગાડયો.

રોબાઈ—અય તાઝેહો મોહકમ અઝ્ તો બુન્યાદે સખુન્
હરગેઝ્ ન કુનદ્ ચૂન્ તો કસી યાદે સખુન્
ફેર્દઉસ મકામ બાદત અય ફેર્દઉસી
એન્સાફ્ કે નીક્ દાદઈ દાદે સખુન્

અર્થ—સખુનની જડ તારાથીજ મઝબૂત અને તાઝી થઈ છે. તારી મિસાલ કોઈ પણ સખુનને વખણાવી શકયો નથી ઓ ફિર્દોસી! બેહેશ્ત તારી જગ્યા હોજો! ખરી વાતતો એમ છે કે તેંજ સખુનને પુરે પુરો ઇન્સાફ આપ્યો છે.

'દવલત શાહ સમર્કન્દી' નામના જાણીતા લખનારે પોતાના 'તઝકરયે દવલત શાહ' (Lives of Poets)માં ફિર્દોસીનું નામ 'હસન બિને એસ્હાક બિને શર્ફશાહ' કરી આપ્યું છે અને લખે છે કે એણે પોતાનાં લખાણોમાં કેથે કેથે 'એબ્ને શર્ફશાહ' એમ તખલ્લુસ પણ વાપરયો છે. એ એમ પણ લખે છે કે 'ફિર્દોસી તૂસ શેહરના તાલુકાનાં 'રઝાન' નામનાં ગામડાંના દેહકાનોમાંનો એક હતો.' કોઈક કેતાબમાં 'હસન અબૂલ કાસેમ (લકબ) શરફુદ્દીન, આપે છે.

'નિઝામી ઉરૂઝી સમર્કન્દી' નામનો વિદ્વાન જે હિજરી સને ૫૦૦ માં થયો છે તે પોતાની 'ચહાર મકાલત' નામની કેતાબમાં લખે છે કે ફિર્દોસી તૂસના દેહકાનો (ઝમીનદારો)માંનો હતો અને 'એબાઝ' નામના ગામમાં, જે તબરિસ્તાન તરફ આવેલું છે અને જેમાં હઝાર માણસની વસ્તી છે ત્યાં, સારો મોભ્ભો ધરાવતો હતો.

એની કાવ્ય રચનાની તારીફ કરતાં એજ વિદ્વાન ઉમેરે છે કેઃ—

"અલ્ હકફ્ હીચ્ બાકી નગુઝાશ્ત વ સુખુન્રા બ આસ્માન્ ઓરૂદ દર્ ઊ ઝુબુબ્ બમાયએ મુઈન્ રસાનીદ વ કુદામ્ તબ્અરા કુદરતે આન્ બાશદ કે સુખુન્રા બદીન્ દરજહ રસાન્દ કે ઊ રસાનીદહ."

અર્થ—ખરૂંજ કે કાંઇ પણ બાકી નથી છોડયું. એણે સખુનને બુલંદ દરજ્જેના આસ્માન ઉપર ચઢાવ્યા અને મીઠાસમાં બેહેશ્તનાં વહેતાં પાણીના ઝરાને પુગાડયા. કોણનામાં એવી શક્તિ છે કે જે દરજ્જે કે ફિર્દોસીએ સખુનને પુગાડયો એ તે દરજ્જે પુગાડી શકે?

વળી આગળ ચાલતા શાહનામાની નીચલી બયતો ટાંકી લખે છે કેઃ—

"મન્ દર્ અજમ સખુની બદીન્ ફસાહત નમી બીનમ વ દર્ બેસ્યારી અઝ સખુને અરબ્ નીઝ હમ"

અર્થ—આવું સુંદર લખાણ મેં ફાર્સી ભાષામાં નથી મળતું અને અરબીનાં પણ ઘણા લખાણોમાં આવું સરસ લખાણ કેથે નઝર નથી પડતું.

આ લીટીઓ જ્યારે ઝાલ રોદાબે સાથ પરણવાનો વિચાર કરે છે ત્યારે પોતાના બાપ સામ નરીમાનની એ બાબે પર્વાનગી મેળવવા માટે તેને નામે માઝંદરાન ખાતે જે નામુ લખી મોકલે છે તેમાંથી લીધી છે.

બયત—યકી નામહ ફરૂમૂદ નઝદીકે સામ
સરાસર્ દોરૂદો નવીદો સલામ
નુખોસ્ત અઝ્ જહાન્આફરીન્ યાદ કરૂદ
કે હમ દાદ ફરૂમૂદો હમદાદ કરૂદ
વઝ્ બાદ બર્ સામે નયરમ દોરૂદ
ખુદાવન્દે શમ્શીરો ગૂપાલો ખૂદ
ચમાનન્દએ ચર્મહ હન્ગામે ગરૂદ
ચરાનન્દએ કરૂગસ અન્દર્ નબરૂદ
ફેઝાયન્દએ બાદે આવરૂદગાહ
ફેશાનન્દયે ખૂન્ ઝે અબ્રે સેયાહ
બમર્દી હુનર્ દર્ હુનર્ સાખતહ
હુનરૂશ અઝ્ હુનર્ ગરૂદન્ અફરાખતહ

અર્થ—સામ ઉપર તેણે એક નામુ (કાગળ) લખાવ્યું. જેમાં બધી દુઆ વધાઈ અને સલામ લખાવ્યા. પહેલાં દુન્યાના પેદા કરનાર સાહેબની યાદ કીધી કે જેણે ઇન્સાફ કરવા ફર્માવ્યું છે અને પોતે પણ સઘળો ઈન્સાફજ કીધો છે. તેની મેહરબાની નરીમાનનાં બેટા સામ ઉપર હોજો! કે જે (સામ) તલવાર ગોર્ઝ અને કોલાહનો ધણી છે. જે તોફાનની વખતે પણ પોતાના

ઘોડાને લાડકી ચાલે ચલાવે છે (અને) લડાઈનાં મયદાનમાં ગીધોને ચરવા ખોરાક પુરો પાડે છે. (જે) લડાઈનાં મયદાનની આફતનો વધારનારો છે (જે) કાળાં વાદળમાંથી લોહી વરસાવનારો છે. જે પોતાની મર્દીને સબબે હોનરમાં હોનર ઉમેરે છે. જેનો હોનર હોનરથી નામાંકિત થયલો છે.

ફિર્દોસીની બચગી અને કેળવણી.

કેટલાક ગ્રંથકારોનાં લખવા મુજબ ફિર્દોસીએ પોતાની બચગીની કેળવણી પોતાના બાપ 'મઉલાના ફખરૂદ્દીન અહમદ' પાસેજ લીધી હતી જે પોતાના વખતનો ઘણો મોટો વિદ્વાન અને ધર્મગુરૂ હતો. એને સ્વભાવિકજ વિદ્યા અભ્યાસનો શોક હતો, જે દેખાડે છે કે એમાં કુદરતીજ 'આસ્નીદે ખેરદ' હતી. જેમ જેમ એ ઉમરમાં વધતો ગયો તેમ તેમ જુદા જુદા વિદ્વાનો પાસે ધર્મ, તવારીખ, સાહિત્ય, કવિતા ઈત્યાદિનો અભ્યાસ કરતો ગયો. જેમાં 'એલ્મે ઉરૂઝ' (કાવ્ય રચના) (Prosody) એણે તૂસના નામીચા કવિ અસદી તૂસી* પાસે શીખી,' બાપ પછી એણે મોટા વિદ્વાન 'કુત્બુદ્દીન દેમશ્કી'ના હાથ તળે તાલીમ લીધી. ત્યાર પછી એણે પોતાના ધર્મ પુસ્તક 'કુરાને શરીફ'ને મોઢે કરવા માંડયું. પણ કાંઈ દૈવિક સંજોગે સંપૂર્ણ કરી શકયો નહીં. અઝીમ સમર્કન્દી લખે છે કે "ફિર્દોસીએ અર્ધી કુરાન મોઢે કીધી હતી." પણ શા સબબે પુરી નહીં કરી શકયો તે લખતો નથી.

કુત્બુદ્દીન પછી એણે 'એલ્મે રેયાઝી' (ગણિત શાસ્ત્ર) (Mathematics) 'નાસિરૂદ્દીન§ તૂસી' પાસે શીખી પોતાના ધર્મ બાબેનું જ્ઞાન એણે ઘણા જુદા જુદા ઓલમાઓ પાસે લીધું એટલુંજ માલૂમ પડી શકે છે.

બચપણથીજ એને કુદરતની બલિહારી જોવાનો ઘણોજ શોક હતો અને તેટલા માટે વહેતી નદી જંગલ કે લીલોતરી અથવા ખીલતી રૂતુઓનો આનંદ ભોગવવામાં એ ઘણીજ મઝાહ લેતો. કહે છે કે એનુ ઘર એક નદીની પાસે હતું, જેમાં 'તૂસ' નામની નદીમાંથી પાણી આવતું. કદાચ એ ઉપરથીજ એને બચગીમાં કુદરતી બલિહારી અને વહેતાં પાણી જોવાનો શોક પેદા થયો હોય. તૂસ નદીમાં પુર આવવાને સબબે જ્યારે તેનો બંદ ભાગી પડતો ત્યારે ફિર્દોસીને પાણી વગર ઘણી અડચણ પડતી, એ ઉપરથી વારમ્વાર એ વિચાર કરતો કે, 'એવાં કોણનાં નસીબ કે આ ધોવાઈ જતા બંદને જે હમણા કાંટા કચરાથી બાંધે છે તે પાકો ઇંટ પત્થર ચૂનાનો બાંધે કે જે પાણીના ધોધે તુટે નહીં.' એ ઉપરથી એણે એવી ધારણા કીધી કે 'ખોદાતાલા જો મારો દહાડો ફેરવે તો હું એ કામ કરૂં.'

ફિર્દોસીના બાપે જોયલો ખાબ.

કહે છે કે એના પેદા થવાને વખતે એના બાપે સ્વપ્નમાં જોયું કે 'મન્સૂર એક ઊંચી અગાસી

---

* ફેરશાસ્પ નામાનો લખનાર ફેરેશ્તા પોતાની "તારીખે ફેરેશ્તહ"માં લખે છે કે "જ્યારે ફિર્દોસી શાહનામુ લખતાં થાકી ગયો ત્યારે પોતાના ઉસ્તાદ અસદી તૂસી પાસે જઇ કહેવા લાગ્યો કે "ઓ ઉસ્તાદ! મારો હવે મરવાનો વખત આવી લાગ્યો છે અને હજુ આ શાહનામુ પુરૂ થયું નથી. મને અફસોસ એમ લાગે છે કે જો હું એ અધુરૂંજ મૂકીને મરી જઈશ તો એને પુરૂ કોણ કરશે?" અસદી એ સાંભળી ફિર્દોસીને ધીરજ આપી બોલ્યો કે "ઓ બેટા! તું ફિકર ના કર, એ હું પુરૂં કરી આપીશ." ફિર્દોસીએ કહ્યું કે "ઉસ્તાદ! તું હવે બુઢ્ઢો થયો છે અને તારાથી એ કામ કેમ બનશે?" એ છતાં અસદીએ બાકી રહેલું શાહનામુ "તાખતંદ સઅદ વક્કાસ બઈશાન"થી તે શેવટ સુધી થોડાજ દહાડામાં ચાર હઝાર બયત લખીને પુરૂં કરી ફિર્દોસીને આપ્યું."

§ એનું રચેલું દીવાન પ્રખ્યાત છે.

ચઢી ગયો અને પશ્ચિમ તરફ મોઢું કરી ઝોરથી બૂમ પાડી અને દરેક તરફથી તે આવાઝનો પડઘો સાંભળ્યો.' સવારે ઉઠી ત્યાંના એક જાણીતા ખાબની તાસીર જોનાર નામે 'શયખ નજીબુદ્દીન' પાસે ગયો અને રાતે જોયલો સ્વપ્નો તેને કહી સંભળાવ્યો અને ખાબની તાસીર પૂછી નજીબુદ્દીને કહ્યું કે 'એની બૂમ પાડવાની મતલબ એમ છે કે એ તારો છોકરો એવો એક કવિ થશે કે એની કીર્તિ ચોખંડ દુન્યામાં ફેલાશે અને જે એને ચોતરફથી પાછો જવાબ મળ્યો છે તેની મતલબ એમ છે કે એની કવિતા કુલે જહાનમાં કબૂલ થશે.'

ફિર્દોસીનો તખલ્લુસ.

દવલતશાહ સમર્કન્દી લખે છે કે 'સૂરી બેન મોફ્તેર કે જેને અમીર ખુરાસાની પણ કહેતા હતા તેનો તૂસમાં એક બગીચો અને નેહેર હતાં. એ બગીચાનું નામ 'ફેર્દઉસી' હતું અને ફિર્દોસીનો બાપ એ બગીચાનો માલેક હતો એ ઉપરથી ફિર્દોસીએ પોતાનો તખલ્લુસ ધારણ કીધો.' ('ફેર્દઉસ'=બેહેશ્ત અને 'ફેર્દઉસી'=બેહેશ્તને લાયકનો).

એની કાવ્ય રચના.

જેમ બીજી ભાષાના કાવ્યોમાં આપણને મળે છે, તેમ ફિર્દોસીના શાહનામામાં પણ દરેક પ્રકારનું લખાણ કે જે સાધારણ રીતે કવિતા રૂઢીમાં 'રસ' કરી કહેવાય છે તે આપણને મળે છે. દાખલા તરીકે કરૂણારસમાં લખતાં જે સોહરાબનાં મરણ વખતે તેહમીનાનું રૂદણ આવે છે તેના જેવું લખાણ બીજે કેથે આપણને જવલેજ નઝર પડે છે. તેમજ સણગાર અને વીરરસમાં પણ શાહનામુ પોતાની ઢપનું બસ એકજ છે. અત્રે એ જાતના લખાણોનાં થોડાક દાખલા યોગ્ય થઈ પડશે.

ઝેબાયેશ્.

પસે બન્દહ અન્દર્ યકી માહરૂય
ચુ ખુર્શીદે તાબાન્ પુરઝ્ રન્ગો બૂય
દો અબ્રૂ કમાનો દો ગીસૂ કમન્દ
બબાલા બકેર્દારે સર્વે બલન્દ
દો બર્ગે ગુલશ સૂસને મય સેરેશ્ત
દો શમ્શાદ અમ્બર્ફોરૂશ અઝ્ બેહેશ્ત

બેનાગૂશ તાબન્દહ ખુર્શીદવાર્
ફેરૂહેશ્તહ ઝ્ હલકએ ગૂશ્વાર્
લબાન્ અઝ્ તબર્ઝદ ઝબાન્ અઝ્ શકર્
દહાનશ સુકલ્લલ્ બદુર્રો ગોહર્
સેતારહ નેહાન્ કર્દહ ઝીરે અકીક્
તો ગોફ્તી વશ ઝોહરહ આમદ રફીક્
રવાનશ ખેરદ બૂદો તન્ જાને પાક્
તો ગોફ્તી કે બહરહ નદારદ ઝે ખાક્

સણગાર.

દાસીની પછાડી એક માહતાબને ચેહરેની સોબે સણગાર સાથની ઝળકતા ખુરશેદની મિસાલની (એક બાનુ હતી).

(તેણીના) બન્ને ભવાં જાણે કમાન અને બન્ને ઝુલ્ફ કમંદ (હતાં)—કદમાં બુલંદ સરોવરની મિસાલની (હતી).

ગોલાબની પાતરી જેવા લાલી ભરેલા તેણીના બન્ને ગાલ જાણે શરાબ પાઇને ઉગાડેલા કમલ (Lily)ના ફૂલ જેવા હતા-તેણીના બન્ને ઝુલ્ફ જાણે બેહેશ્તમાંથી અમ્બર વેચનાર આવ્યા હતા.

કાનનાં લોલક ઝળકતા ખુરશેદની માફકનાં (હતાં)-જેમાં ઝૂલનાં એરીંગ પેહેરેલાં (હતાં).

(તેણીના) હોઠ જાણે શાકરના બનેલા (અને) ઝબાન જાણે ખાંડની બનેલી (હતી)- તેનું મોઢું પ્રકાશતાં મોતી અને ગોહર ભરેલું (હતું).

તેણીએ પરવાળાં (હોઠ)ની નીચે ટીલી સાંતી હતી-ગોયા શુક્રનો તારો તેનો દોસ્ત થઇ પાસે બેઠો હતો.*

તેણીનો આત્મા જાણે બિલકુલ અકલજ અને શરીર જાણે બિલકુલ જીવ હતાં-ગોયા તેણીનામાં માટીનો કશો પણ અંશ ન હતો.

* મોઢાં ઉપર પ્રકાશને માટે જે અબકની ભૂકી ભભરાવે છે તે.

ઝારી.

ખોરૂશીદો જૂશીદો જામહ્ દરીદ
બઝારી બરાન્ ફૂહકે નારસીદ
બેઝદ ચન્ગો બેદ્રીદ પીરાહનશ
હેરખશાન્ શુદ આન્ લઅલે ઝીબા તનશ
બરૂઆવરૂદ બાન્ગો ઘેરીવો ખોરૂશ
ઝમાન્ તા ઝમાન્ જૂ હમીરંફૂત હૂશ
ફેરૂબોરૂદ નાખુન્ દો દીદહ્ બેકન્દ
બરૂઆવરૂદ બાલા દરૂ આતેશ ફેગન્દ
મરૂ આન્ ઝુલ્ફૂ ચૂન્ તાબ્ દાદહ્ કમન્દ
બઅન્ગુશ્ત પીચાંદા અઝ બુન્ બેકન્દ
રવાન્ ગશતહ્ અઝ્ રૂએ ઊ જૂએ ખૂન
ઝમાન્ તા ઝમાન્ અન્દરૂ આમદ નેગૂન
હમહ્ ખાકે તીરહ્ બસરૂ બરૂ ફેગન્દ
બદન્દાન્ ઝે બાઝૂએ ખુદ ગોશ્ત કન્દ
બસરૂ બરૂ ફેગન્દ આતેશો બરૂફેરૂખ્ત
હમહ્ મૂએ મુશ્કીન્ બઆતેશ બસૂખ્ત
હમીગોફૂત કય જાને માદરૂ કુનૂન
કોજાઈ સેરેશતહ્ બખાકો બખૂન
ઘરીબો અસીરો નેઝન્દો નઝારૂ
બખાકૂ અન્દરૂન આન્ તને નામદારૂ
દો ચશમમ્ બરહ્ બૂદ ગોફૂતમ્ મગરૂ
ઝે સોહ્રાબો રોસ્તમ્ બેયાબમ ખબરૂ
ગુમાનમ્ ચુનાન્ બૂદ ગોફૂતમ કુનૂન
બેગશ્તી બગેરૂદે જહાન્ અન્દરૂન
પેદરૂરા હમીજુસ્તીઓ યાફૂતી
કુનૂન બામદન્ તીઝ બેશ્તાફૂતી
ચે દાનેસ્તમ અય પૂરૂ કાયદ ખબરૂ
કે રોસ્તમ બખન્જરૂ દરીદત જેગરૂ
હેરીઘશ નેયામદ અઝાન રૂએ તૂ
અઝાન્ બુર્ઝો બાલાયો બાઝૂએ તૂ
વઝાન ગોરૂદગાહશ નેયામદ દેરીઘ
કે બુબ્રીદ રોસ્તમ બબુરૂરન્દહ્ તીઘ
બેપર્વરૂદહ્ બૂદમ તનશરા બનાઝ
બરખ્શાન્દહ્ રૂઝો શબાને દરાઝ
કુનૂન આન્ બખૂન્ અન્દરૂન ઘર્કહ્ ગશ્ત
કફન્ બરૂ તને પાકે ઊ ખર્કહ્ ગશ્ત
કુનૂન મન કેરા ગીરમ અન્દરૂ કેનારૂ
કે ખાહદ બુદન મરૂ મરા ઘમગોસારૂ

રૂદન.

તેણી તે કુમળી વયના બાળક ઉપર રડી, પોકારી, બેકરાર થઇ અને કપડાં ચીર્યાં.

તેણીએ હાથ મારી પોતાનો લેબાસ ફાડયો-તેણીનું તે ખૂબસૂરત શરીર ખુલ્લું થયું.

તેણીએ બૂમબરાડા પાડયા, ફર્યાદ અને પોકાર ઉઠાવ્યા-(જેથી) તેણી ઘડી ઘડી બેહોશ થઇ જતી.

નખ ઘાલીને તેણી પોતાની બેઉ આંખો બહાર ખેંચી કાઢતી અને પોતે આતશમાં જઈ જઈ પડતી.

કમંદની મિસાલ વળ આપેલાં પેલાં ઝુલ્ફ-આગળાંમાં લપેટતી અને મૂળથી ઉખેડી કાઢતી.

તેના ચેહરા ઉપરથી લોહીની નદી વહેતી-તેણી વખતે વખત ઉથલાઈ પડતી.

તેણી સીઆહ ખાક માથાં ઉપર નાખતી-(અને) દાંત વડે પોતાની બાઝૂનું ગોશ્ત કરડતી.

તેણી માથાં ઉપર આતશ નાખી તેને સળગાવતી-(અને) તમામ કસ્તુરી જેવા બાલ આતશમાં બાળતી.

તે બોલતી કે "ઓ માયના જીવ! હમણા ખાક અને ખૂનમાં સુંદાઇ ગયલો તું ક્યાં પડયો છે?

તે તારૂં નામદાર તન (હવે) ખાકમાં લાચાર, કેદી, ખુવાર અને નબળું થઈ પડયું છે.

મારી બન્ને આંખ રસ્તા ઉપર લાગેલી (અને, હું કહેતી કે 'ખોદા કરે ને હું સોહરાબ અને રૂસ્તમની વધાઈ પામું.'

વળી હું વિચારતી અને કહેતી કે 'હવે તું દુન્યામાં બધે ફરી ચૂકો હશે.

તેં બાપને શોધ્યો અને મેળવ્યો (હશે)-(અને) પાછો ફરવાની ઉતાવળ કરતો હશે.'

ઓ બેટા! હું શું જાણું કે મને એવી ખબર મળશે-કે રૂસ્તમે ખંજરથી તારૂં જીગર ચીર્યું છે.

તારા ચેહરા, બુલંદી, કદ અને તારી બાઝૂઓ શું તેને અફસોસ નહીં આવ્યો?

અને તેણે તે કમરનો કાંઈ વિચાર નહીં કીધો-કે રૂસ્તમે તેઝ ખંજરથી તેને કાપી નાખી?

દહાડા અને લામ્બી રાતોમાં-મેં તારાં તનને નાઝથી પાળ્યું હતું.

તે હમણાં લોહીની અંદર ઘર્ક થયું છે-તે પાક તન ઉપર હવે ચીથડાંનું કફન થયું છે.

હું હવે બધલમાં કોણને લઈશ-હવે મારો ઘમ ખાનાર કોણ થશે?"

બહાદુરી.

બેમાલીદ ચાચી કમાનરા બદસ્ત
બચર્મે ગવઝન્ અન્દરૂ આવરૂદ શસ્ત
સુતૂન કરૂદ ચપરાઓ ખમ કરૂદ રાસ્ત
ખુરૂશ અઝ ખમે ચર્ખે ચાચી બેખાસ્ત

બહાદુરી.

તેણે ચાચી કમાનને હાથમાં લઈ સીધી કીધી-(અને) સાબરનાં ચાંમડાંની અંગુઠીમાં અંગુઠો નાખ્યો.

તેણે ડાબા (હાથ)ને સીધો કીધો અને જમણા (હાથ)ને વાંકો કીધો-(જેથી) ચાચી કમાનનાં વાંકમાંથી પોકાર ઉઠયો.

ચુ સૂફારશ આમદ બપહુનાએ ગૂશ
બે ચર્મે ગવઝ્નાન્ બરૂઆમદ ખુરૂશ
ચુ પયકાન્ બેબૂસીદ અન્ગોશ્તે ઊય
ગુઝરૂ કરૂદ અઝ્ મોહ્રએ પોશ્તે ઊય
ચુ ઝદ તીરૂ બરૂ સીનેએ અશ્કબૂસ
સેપહ્રૂ આન્ ઝમાન્ દસ્તે ઊ દાદ બૂસ
કઝા ગોફ્ત ગીરો કદરૂ ગોફ્ત દેહ
ફલક્ ગોફ્ત અહ્સન્ મલક્ ગોફ્ત ઝેહ
કશાની હમ્ અન્દરૂ ઝમાન્ જાન્ બેદાદ
તો ગોફ્તી કે ઊ ખુદ ઝે માદરૂ નઝાદ

જ્યારે તીરનો ખાંચાવાળો છેડો, તેના કાન આગળ આવ્યો-ત્યારે કમાનમાંથી પોકાર નીકળ્યો.

જ્યારે તીરની લોખંડી અણીએ તેના ડાબા હાથના અંગુઠાને ચુમ્બન કીધું-ત્યારે તેના હાથનાં ટાંચાં આગળથી તીર પસાર થયો.

જેવો તેણે અશ્કબૂસના સીનામાં તીર માર્યો-કે તુરતજ આસ્માને તેનો હાથ ચૂંમ્યો.

કઝાએ કહયું (કે) "પકડ" અને કદરે કહયું (કે) "આપ (માર)"-આસ્માન બોલ્યો કે "સાબાશ" (અને) ફરેશ્તો બોલ્યો કે "વાહ વાહ"

કશાનીએ તેજ વેળા પ્રાણ છોડયો-ગોયા કે તે માથી જન્મ્યોજ નહતો.

નસીહત્.

હેગરૂ ગોફ્ત રઊશન્ રવાને કસી
કે ફ્તાહ્ ગૂયદ બમઅની બસી
કસીરા કે મગ્ઝશ બુવદ પુરૂ શેતાબ્
ફરાવાન્ સખુન્ બાશદો દીરૂયાબ્
ચુગોફ્તારે બીહુદહ્ બેસ્યારૂ ગશ્ત
સખુનગૂય દરૂ મરૂદુમી ખારૂ ગશ્ત
હોનરૂ જૂયો તીમારે બીશી મખરૂ
કે ગીતી સેપન્જસ્તો મા બરૂગુઝરૂ
બગીતી બેહ્ અઝ્ મરૂદુમી કારૂ નીસ્ત
બદીન્ બા તો દાનેશ બપયકારૂ નીસ્ત
હમહ્ રઊશની દરૂ તન્ અઝ્ રાસ્તીસ્ત
ઝે તારીઓ કઝ્ઝી બેબાયદ ગેરીસ્ત
બનાયાફ્ત રન્જે મકુન્ ખીશતન્
કે તીમારે જાન્ બાશદો રન્જે તન્
ઝે નીરૂ બુવદ મરૂદરા રાસ્તી
ઝે સુસ્તી દુરૂઘ્ આયદો કાસ્તી
ઝે દાનેશ ચુ જાને તોરા માયહ્ નીસ્ત
બેહ્ અઝ્ ખામોશી હીચ પીરાયહ્ નીસ્ત
તવન્ગરૂ બુવદ હરૂકેરા આઝ્ નીસ્ત
ખુનુક્ મરૂદ કશ આઝ્ અમ્બાઝ્ નીસ્ત
મોદારા ખેરદરા બેરાદરૂ બુવદ
ખેરદ બરૂ સરે જાન્ ચુ અફૂસરૂ બુવદ
ચુ દાના તોરા દુશ્મને જાન્ બુવદ
બે અઝ્ દુસ્ત મર્દી કે નાદાન્ બુવદ
તવન્ગરૂ શુદ આન્ કસ કે ખુર્સન્દ ગશ્ત
અઝ્ આઝો તીમારૂ દરૂબન્દ ગશ્ત
ચુ દારી બદસ્ત અન્દરૂન્ ખાસ્તહ્
ઝરો સીમો અસ્પાને આરાસ્તહ્
હઝીનહ્ ચુનાન્ કુન્ કે બાયદત કરૂદ
નબાયદ ફેશાન્દો નબાયદ ફશારૂદ
મેયાનહ્ ગુઝીની બેમાની બજાય
નબાશદ જોઝ્ નીકીયત્ રહ્નુમાય
મઅન્દીશ અઝાન્ કાન્ નશાયદ બુદન્
કે નતવાની આહન્ બઆબ્ આઝદન્

નસીહત.

વલી તે બોલ્યો (કે) તેજ શખ્સ રોશન જીવવાળો કે જે ઘણા અર્થવાળું થોડું બોલે છે.

જે કોઈનું કે મઘઝ શેતાબી ભરેલું હોય છે-તે ઘણું બોલનારો અને થોડું સમજનારો હોય છે.

જ્યારે બેહુદી વાત ઘણી થાય છે-ત્યારે તે બોલનાર ઈન્સાનિયતમાં નીચો પડે છે.

હોનર હાસેલ કર અને ઘણાં માટે ધમ ના ખા-કારણકે દુન્યા તો ત્રણ પાંચ દહાડાની છે અને આપણને જવું છે.

દુન્યામાં માણુસાઇ સિવાય ભલું કામ કાંઇ નથી-એ બાબદમાં અકલ તારી સાથે કશી લડાઈ કરતી નથી (અકલ પણ તને એજ વાત શીખાડે છે).

શરીરનો કુલે ઝળકાટ માણુસાઇથીજ છે-અંધકાર અને આડે રસ્તેથી તારે દૂર થવું જોઇયે.

જે નહીં મળી શકે તે માટે અમથો રંજીદા ના થા-કારણકે તેતો જીવ માટે ધમ અને તન માટે આફત સમાન થઇ પડે છે.

ઈન્સાનમાં કોવતથી સચ્ચાઈ આવે છે-આળસાઈથી જૂઠું અને અન્યાય ઉત્પન્ન થાય છે.

જો તારી પાસ અકલની પુંજી ન હોય-તો ચૂપકીદિ સિવાય તારે માટે કાઇ બીજો સરસ લેબાસ નથી.

જે કોઇને કે લોભ નથી તેજ તવંગર છે-ભાગ્યશાળી તેજ કે જેની સાથે લોભ ભાગ્યા તરીકે નથી.

નર્મી એ અકલનો ભાઈ છે-અને અકલ જીવને માથેનું તાજ છે.

તારો દોસ્ત જો નાદાન હોય તો તે કરતાં તારા જીવનો દુશ્મન જો દાના હોય તો તે ભલો.

તે શખ્સ કે જે સંતોષી થયો તે તવંગર થયો-(અને) તેનાથી લોભ અને દુઃખ દૂર થયાં.

જ્યારે તારી પાસે ખઝાનો, સોનુ, રૂપું અને સણગારેલા ઘોડા હોય,

ત્યારે તને કરવો ઘટે તેવોજ ખર્ચ કર-(તે ખઝાનાને) વેરી નાંખવો (બી) નહીં ઘટે (તેમજ) સાંતી રાખવો(બી) નહીં ઘટે.

જો તું મધ્યમ માર્ગ એખ્તેયાર કરશે તો સારી રીતે રહેશે-અને ત્યારે નેકી સેવાય કોઈ તારો રેહનુમા નહીં થશે.

જે થઈજ નહીં શકતું હોય તેનો વિચાર ના કર-કારણકે કોઈ લોખંડમાં પાણી પેસાડી શકતું નથી.

હશાન્ કસ કે ઊ કરૂદએ કેરૂહેગારૂ
બેદાનદ ગુઝશ્ત અઝ્ બદે રૂઝ્ગારૂ
પરસ્તીદને દાવરૂ અફ્ઝૂન્ કુનદ
ઝે દેલ્ કાવેશે દીવ બીરૂન્ કુનદ
બેપરૂહીઝદ અઝ્ હરૂચે ના કરૂદનીસ્ત
નેયાઝારદ આનરા કે નાઝરૂદનીસ્ત
બયઝ્દાન્ ગેરાયદ બફર્જામે કારૂ
કે રૂઝીદેહૂ ઊયસ્તો પર્વરૂદેગારૂ
દેગરૂ ગોફ્તઅઝ્ મા ચે નીકૂ તરસ્ત
કે બરૂ દાનેશે બેખ્રદાન્ અફ્સરસ્ત
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે આહેસ્તગી
કરીમી ઓ રાદીઓ શાયેસ્તગી

જે કોઈ કે કેર્દગારનાં કામો પિછાને છે–તે દુન્યાની બુરાઈથી વેગળો થાય છે.

દાવરની ભક્તિ તે વધુ કરે છે–પોતાનાં દિલમાંથી એહરેમની દૂર કરે છે.

જે કાંઇ નહીં કરવું જોઇયે તેનાથી જુદો રહે છે–જેને તકલીફ આપવી ન જોઇએ તેને તકલીફ નથી આપતો.

શેવટે તે યઝદાન તરફજ જાય છે–કે તે પર્વરદેગાર અને રોઝીનો આપનાર છે.

બીજું એ પૂછયું કે "એ મારાંમાં એવું નેક તે શું છે કે જે અકલમંદોની દાનીઇનુંજ તાજ થઈ શકે?"

તેણે જવાબ દીધો કે "ધીરજ–બખ્શેશ, દાનાઈ અને લાયકાત."

શાહનામુ કેમ લખાયું?

કહે છે કે ફિર્દોસીએ એમ સાંભળ્યું કે 'દકીકી' નામનો જે શાએર શાહનામુ લખવામાં લાગેલો હતો તે પોતાના કોઈ ઘોલામને હાથ માર્યો ગયો અને 'સુલ્તાન મહમૂદ' એ ચોપડી તૈયાર થયલી જોવા માટે ઘણોજ આતુર છે, એ સાંભળી ફિર્દોસીનું મન એ કામ કરવા ઉપર ઘણુંજ લાગતું અને દિલમાં કહેતો કે 'કદાચ મારે માટેજ તો એ કામ પુરૂં કરવાનું નહીં હોય?' એવા એવા વિચારોથી એ કામ પાછળ મંડવાનો એણે નક્કી વિચાર કીધો. પણ ઈરાની પાદશાહોની પુરેપુરી તવારીખ એની પાસે ન હોવે ઘણોજ રંજીદા થતો. એમ કરતાં કરતાં એક દહાડે પોતાના એક દોસ્ત જેનું નામ 'મોહમ્મદ લશ્કરી' હતું તેની સાથ વાત કરતાં કરતાં ફિર્દોસીએ પોતાનાં મનનો એ વિચાર તેની આગળ ખુલ્લો કીધો કે 'યાર મારો વિચાર ઈરાની પાદશાહોની તવારીખને કવિતાના રૂપમાં લાવવાનો ઘણોજ થાય છે, પણ શું કરૂં એ જૂની તવારીખ મને કેથેથી પણ મળતી નથી.' પેલા દોસ્તે ફિર્દોસીની વાત સાંભળી ઘણોજ દિલાસો દીધો કે 'શું કામ નામુરાદ થાય છે. એ ચોપડી મારી પાસે છે, લે આ રહી.' ફિર્દોસી ચોપડી જોઈ ઘણોજ ખુશી થયો અને તુરતજ તે લઈ ઘર તરફ ચાલ્યો. એ પોતાના દોસ્ત મોહમ્મદ લશ્કરી માટે ફિર્દોસી શાહનામામાં લખે છે કે—

બશહૂરમ યકી મેહરૂબાનૂ દૂસ્ત બૂદ
તો ગુફ્તી કે બા મન્ યકી પૂસ્ત બૂદ
મરા ગોફ્ત ખૂબ્ આમદ ઈન્ રાએ તુ
બનેકી ખરામદ મેગરૂ પાએ તુ
નેવેશ્તહૂ મન્ ઇન્ નામએ પહૂલવી
બપીશે તો આરમ મગરૂ નઘનવી
કુશાદહ્ ઝબાનો જવાનીત હસ્ત
સુખન્ ગોફ્તને પહ્લવાનીત હસ્ત
શવ ઈન્ નામએ ખુસ્રવી બાઝ્ ગૂય
બદીન્ જૂય નઝ્દે મેહાન્ આબરૂય
ચુ આવરૂદ ઈન્ નામહ્ નઝ્દીકે મન્
બરૂઅફ્રૂખ્ત ઈન્ જાને તારીકે મન્

અર્થ—આખેર મારા શેહરમાંથી એક જીવજાન વિશ્વાસુ મેહરબાન દોસ્ત મને મળી આવ્યો. તેણે મને કહયું કે "કવિતા રૂપે ઈરાનની તવારીખ લખવાનો તારો વિચાર નેક છે–અને તે તને નેક રસ્તે ઉતારશે." તેણે કહયું કે "જો તારી ઉલટ નરમ

પડી જાય તો તે ફારસી નામુ લખી ઉતારીને તારી આગળ લાઉં. તું હજુ જવાન છે, છટાદાર બોલનાર છે-અને ફારસી કવિતા લખવાની શક્તિ ધરાવે છે. ચાલ, ત્યારે આ પાદશાહી તવારીખને ફરીને બયતોમાં લખ–અને તેમ કરીને મોટા લોકો આગળ આબરૂ મેળવ." શેખે મારા દોસ્તે તે નામુ મને લાવી આપ્યું જેથી મારા નિરાશ અને ઉદાસ બનેલા જીવને પાછો ઉમંગ આવ્યો.

રસ્તામાં જતાં તૂસના એક બુઝોર્ગ મર્દ નામે શયખ મોહમ્મદ મઅશૂક તૂસી પાસે ગયો અને પોતાનો વિચાર દર્શાવી તેની પાસે એ કામ પુરૂં થવા માટે દુઆ ચાહી. પેલા પીર મર્દે કહ્યું કે 'હિમ્મતથી કમર બાંધ અને ઝબાન ખોલ. તું તારી મુરાદે પુગશે.' ફિર્દોસી એ સાંભળી ખુશ થયો કારણ તેને નિશ્ચય હતો 'કે એ પીર મર્દની દીધેલી દુઆ કદી પણ ખાલી જતી નથી.' એવા નિશ્ચયથી એણે શાહનામુ લખવાનું કામ શુરૂ કર્યું અને પહેલાંજ ઝોહાક અને મુબારક ફરીદૂનની દાસ્તાનમાંથી થોડોક ભાગ કવિતામાં રચી કાઢયો. એ કવિતા બધાને ઘણીજ પસંદ પડી. એ કવિતાની કીર્તિ તે વખતના તૂસના હાકેમ નામે 'અબૂ મન્સૂર' તક પુગી. હાકેમે ફિર્દોસીને તેડાવી મંગાવ્યો અને એની કવિતા સાંભળી ઘણોજ ખુશ થયો અને ફિર્દોસીને સારો સરોપાવ આપી, પછી કહ્યું કે 'તું એજ કામ પર મંડ' વળી સાથે સાથે ફિર્દોસીના ખર્ચ ખૂંટણ માટે બંદોબસ્ત કરી આપ્યો. એ ઉલટથી ફિર્દોસી હવે પોતાના કામ પર દિલોજાનથી મંડયો. એટલાં માઠાં ભાગ્યે હાકેમ અબૂ મન્સૂર આ દુન્યા છોડી ચાલી ગયો; અને ફિર્દોસીનાં કામમાં વિઘ્ન પડયું. એ હાકેમનો મર્સીયો શાહનામામાં ફિર્દોસી એમ લખે છેઃ—

બદીન્ નામહ્ ચૂન્ દસ્ત કર્દમ દરાઝ
યકી મેહ્તરી બૂદ ગર્દનફરાઝ

અર્થ—જે વેળા હું તવારીખ લખવાને તૈયાર થયો તે વેળા (મારા શેહરમાં) એક નેકનામ તથા સદભિમાનવાળો ગ્રહસ્થ જીવતો હતો.

અબૂ મન્સૂરનાં મરણ પછી 'અસ્લીન ખાન' તૂસનો હાકેમ નેમાયો. અત્યાર આગમચ ફિર્દોસીનું નામ સુલ્તાન મહમૂદ સૂધી પુગી ચૂકયું હતું. એ ઉપરથી હાકેમને નામે સુલ્તાનનો હોકમ આવ્યો કે ફિર્દોસીને અમારી પાસે મોકલવો. અસ્લીન ખાને ફિર્દોસીને તેડાવી સુલ્તાનનો આવેલો હોકમ કહી સંભળાવ્યો. ફિર્દોસીએ ત્યાં જવા માટે આનાકાની કીધી પણ એનું કાંઈ ચાલ્યું નહીં. વળી સાથે સાથે પેલા પીર મર્દની વાત પણ એને યાદ આવી; જેથી એણે ત્યાં જવાનો વિચાર નક્કી કીધો અને તૂસથી 'ઘઝની' જવા નીકલ્યો. જ્યારે એ 'હેરાત' પુગો ત્યારે એક ખબર જે એને ઘઝની તરફથી મળી તે ઉપરથી ત્યાં જવા માટે વળી પાછી એને કાંઈ આનાકાની પેદા થઈ. એ ખબર એમ હતી કે જ્યારે ફિર્દોસીની ઘઝની આવવાની ખબર ચોતરફ ફેલાઈ ત્યારે 'બદીઉદ્દીન' નામના પાદશાહી મુન્શીએ રાજના કવિઓ 'રૂદકી' અને 'ઉન્સરી'ને ખબર આપી કે 'તૂસથી ફિર્દોસી પાદશાહની દરબારમાં આવે છે અને જો પેલી તવારીખને કવિતામાં રચવાનુ કામ એને મળ્યું તો તમો લોકોને ઘણુંજ નીચુ લાગશે, અને પાદશાહ સમજશે કે એ કામ કરવાને મારી દરબારનો કોઈ પણ કવિ લાયકનો નથી.' બેઉ જણે જવાબ આપ્યો કે 'આપણે પાદશાહને કેમ કહી શકયે કે ફિર્દોસીને રસ્તામાંથીજ પાછો ફેરવે. તો પણ આપણે એક એવી યુક્તિ કર્યે કે જેથી ફિર્દોસી અત્રે આવેજ નહીં અને નહીં આવવા માટે પોતાની માફી લખી મોકલે.' પછી બેઉ કવિઓએ એક ખેપિયો તૈયાર કરી ફિર્દોસી તરફ રવાના કીધોઃ કે તું જઇ ફિર્દોસીને કહેજે કે 'તારો મરતબો અ

મારાં દિલમાં કેટલો બધો છે 'તે તો તું પોતે જાણે છે અને એ ઉપરથીજ કે તુંજ જેવા દોસ્તને ફાયદો પુગે. અમોએ તને અત્રે તેડાવાનો વિચાર કીધો હુતો પણ હવે એવું લાગે છે કે તારા અત્રે આવ્યાથી તું તારો અમૂલ્ય વખત અમથો ખોહશે અને નકામો નામુરાદ થઈ, પાછો જશે. કારણકે જે દહાડેથી કે તને તેડવા માટેનો 'પાદશાહી હોકમ નીકળ્યો તે દહાડા પછી આજ સૂધી એ બાબે પાદશાહે એક બોલ પણ મોઢેથી કાઢયો નથી અને તને યાદ પણ કીધો નથી. એટલા માટેજ અમો તને આગમજથીજ ચેતાવ્યે છિયે. કે પછીથી તું અમોને બદનામ નહીં કરે.' જ્યારે ફિર્દોસીએ એ વાત સાંભળી ત્યારે વિચારમાં પડયો અને પાછા ફરવાની ઇચ્છા કીધી. વળી વિચાર કીધો કે 'એ વાતમાં કાંઇ ભેદતો નહીં હોય ?' એમ અંદેશો કરી થોડા દહાડા 'અબૂબેક્ર વરાક'ની ધર્મશાળામાં થોભ્યો. એટલા અરસામાં બેઉ રૂદકી અને ઉન્સરીને બદીઉદ્દીન સાથે કજીઓ થયો. એ લોકે ફિર્દોસીને પાછો ફેરવવાનું બોહતાન બદીઉદ્દીન પર મૂકવાનો એરાદો કીધો. એ વાતનો વિચાર બદીઉદ્દીનને આવતાંજ તેણે તુરતજ એક કાસેદને ફિર્દોસી તરફ રવાના કીધો અને કહેવાડયું કે જે ખબર તને અત્રેથી મળી છે તે બિલકુલ ખોટી અને બનાવટી છે અને રૂદકી અને ઉન્સરીએ અદેખાઇને મારે એમ કીધું છે. હવે જો તું એ લોકની બરાબરની કવિતા રચી શકતો હોય તો તુરત અત્રે આવ. ફિર્દોસીએ જવાબમાં એક કાગળ બદીઉદ્દીનને નામે લખી અંદર લખ્યું કે:—

બગૂશ અઝ સોરૂશમ બસી મુઅ્દહાસ્ત
દેલમ ગન્જે ગઉહર્ ઝબાન્ અઅ્દહાસ્ત
ચે સન્જદ બમીઝાને મન્ ઉન્સરી
ગેયા ચૂન્ કશદ 'પીશે ગુલ્બન્સરી
ઝે બીદાનેશી બાશદો ,રૂદકી
કે રાએ કુઝૂની ઝનદ રૂદકી

અર્થ—ધનઅ‍ા સરોશ તરફથી મારા કાન ખુશ ખબરીઓથી ભરેલા છે. મારૂં દિલ મોતી જેવા સુંદર સખુનોનો ખઝાનો છે અને મારી ઝબાન અઝદહા જેહવી તેઝ છે. ગરીબ બાપડો ઉન્સરી શું મારી બરાબરી કરી શકવાનો ? ગોલાબના ઝાડ આગળ ઘાસની શું કીંમત ? જો રૂદકી મારી આગળ કંઈ લાંબી ટુંકી વાતો કરે તો તે ગરાસર નાદાની અને છોકરવાદપણું સમજ.

અને પોતે હેરાતથી રવાના થઇ ઘઝની પુગ્યો. વળી એમ પણ કહે છે કે તૂસના હાકમે ફિર્દોસી સાથ ગેરવર્તણુક ચલાવવે ફિર્દોસી એ બાબેની ફર્યાદ કરવા ઘઝની ગયો. એજ ટાંકણે સુલ્તાન મહમૂદે ઈરાનીઓની તવારીખમાંથી જુદી જુદી દાસ્તાનો ચુંટી કાઢી કવિઓને સોંપ્યાં હતાં કે દરેક જણે પોત પોતાનું દાસ્તાન કવિતામાં રચવું અને જેની કવિતા સરસ નીકળશે તેને આખી ચોપડી કવિતામાં રચવા માટે આપવામાં આવશે. તે કવિઓનાં નામ પહેલો ઉન્સરી, બીજો ફરરોખી, ત્રીજો ઝીની, ચોથો અસ્જદી, પાંચમો મન્જનક ચન્ગઝન, છઠ્ઠો ખુરરમી અને સાતમો તર્મદી. એ સાતે શાએરોમાં ઉન્સરીને ભાગે સોહરાબનું દાસ્તાન આવ્યું હતું. અને બીજા કવિઓ પણ પોતાના કામમાં મશ્ગૂલ થયલા હતા, તેવામાં ફિર્દોસી ઘઝની પુગ્યો અને શેહરની બાહેર એક બગીચામાં ઉતર્યો અને એક માણસને પોતાના આવ્યાની ખબર પોતાના દોસ્તોને પુગાડવા માટે શેહરમાં મોકલ્યો. પછી પોતે હાથ મોઢું ધોઈ નમાઝ પઢવા લાગ્યો. હવે એમ બન્યું કે એજ બાઘમાં પેલા કવિઓમાંના ત્રણ ઉન્સરી, ફરરોખી અને અસ્જદી જરા મોજ મઝાહ કરવા આવેલા હતા. જ્યારે ફિર્દોસી નમાઝથી પરવાર્યો ત્યારે વિચાર કીધો કે જરા બગીચામાં ફેરો મારૂં. એવામાં પેલા ત્રણે જણાને બેહેલા જોયા. પેલાઓએ એને આ-

વતો જોઈ વિચાર્યું કે 'આ કબાબમાં હાડકું વળી કયાંથી નડવા આવ્યો?' તેઓમાંથી એકે પોતાનું મત આપ્યું કે 'એ આવે તેને બે ચાર ટપલા લઈ અત્રેથી વેહા કર્યે.' પણ ઉન્સરીને એ વાત પસંદ નહીં પડી. ત્યારે બીજાએ કહ્યું કે 'આપણે ત્રણે જણા સખ્ત કાફ્યા વાલા 'મિસ્રા' બનાવ્યે અને એને ચોથો મિસ્રો બનાવવાની અર્ઝ કર્યે. જો એ તુરતજ બનાવી શકે તો આપણી સાથે બેસે, નહીં તો બેહુરમાની કરી દૂર થાય.' ઉન્સરીએ કહ્યું કે 'હા એ વાત કાયદાસરની છે ખરી.' એટલામાં ફિર્દોસી ત્યાં આવી પુગ્યો.' પેલાઓએ પોતાનો વિચાર તેને દર્શાવ્યો. ફિર્દોસીએ કહ્યું કે 'જો બની શકશે તો હું પણ એવો મિસ્રો તુરતજ કહીશ અને નહીં તો તસ્દી માફ.' એ ઉપરથી પહેલાં ઉન્સરી બોલ્યો:—

ચુ આરેઝે તો માહ નબાશદ રઉશન

અર્થ—તારા ગાલ જેવો તો ચાંદ પણ ચળકાટ વાળો નથી.

ફર્રોખી બોલ્યે:—

માનન્દે રોખત ગુલ ન બુવદ દર ગુલશન

અર્થ—તારા મુખડા જેવું તો બગીચામાં ગોલાબનું ફૂલ પણ નથી.

અસ્જદી બોલ્યે:—

મેઝગાનત ગુઝર હમીકુનદ દર જઉશન

અર્થ—તારી આંખનાં પાંપણ બખ્તરમાથી પણ પેલી પાર નીકળી જાય છે.

ત્યારે તુરતજ ફિર્દોસી ચોથો મિસ્રો આ પ્રમાણે બોલ્યો:—

માનન્દે સનાને ગીવ દર જન્ગે પશન

અર્થ—જેમકે પશનની લડાઇમાં ગેવનો નેઝો.

વાંચનારા સાહેબોએ જાણવું જોઇયે કે ફારસી ભાષામાં 'શન'નાં કાફ્યા માત્ર ત્રણજ મળે છે, 'રઉશન,' 'ગુલ્શન' અને 'જઉશન' જે ઉપલા ત્રણે શાએરો પ્રથમ બોલી ગયા, એવીજ મતલબથી કે હવે ફિર્દોસીથી ચોથો કાફ્યો બોલી શકાશેજ નહીં, પણ એ વિદ્વાન શાએરે તુરતજ ચોથો મિસ્રો ઉપલા ત્રણે શાએરોના મિસ્રાની મતલબનોજ કહી સંભળાવ્યો ત્યારે પેલા ત્રણે શાએરો તાજુબ થઈ ગયા અને એ ઉપરથી તેઓએ ફિર્દોસીને ગેવ અને પશનની લડાઈ માટે પૂછયું. ફિર્દોસીએ ઘટતો જવાબ આપવે બધા એની સાથ દોસ્ત થઈ ગયા, પણ ફિર્દોસીની આવી સિદ્ધ કવિતા રચાવાની શક્તિ જોઇ એ લોકોને એની અદેખાઇ લાગવા માંડી અને એ સુલ્તાન સૂધી ન પુગી શકે તેનો વિચાર કરવા પડયા. પણ નસીબ સંજોગે સુલ્તાનનો એક દરબારી નામે 'માહક' પેલાજ બાગમાં આવી લાગો. ફિર્દોસી સાથે વાતચિત્ત કરતાં એને માલૂમ પડયું કે આ કોઇ ઘણોજ વિદ્વાન માણસ છે તેથી એ ફિર્દોસીને પોતા સાથે મેહમાન તરીકે ઘર લઈ ગયો. ખાણું ખાધા પછી ફિર્દોસીની ખબર પૂછી કે 'ભાઈ તું કયાંથી આવ્યો છે ને શું ધારણા ધરાવે છે?' ફિર્દોસીએ પોતાનો સઘળો અહવાલ કહી સંભળાવ્યો. એમાં પોતા ઉપર વીટેલી સખ્તી તેમજ હાડમાર થતો શેહરમાં આવવું તથા શાએરોના તાણા ટપલા બધું કહી સંભળાવ્યું. પેલા દરબારીએ પણ દરબારમાં થયલી વાતો જેવી કે દરેક જણને જુદો જુદો ભાગ કવિતા રચવા માટે આપવું ઈત્યાદિ ફિર્દોસીને કહ્યું. ફિર્દોસી એ સાંભળી ખુશ થયો અને કહેવા લાગો કે 'હું પણ કવિતા લખી શકું છું અને વખત આવે તો મને પણ પાદશાહ

આગળ લઈ જજે.' પેલા દરબારીએ એ વાત કબૂલ કીધી. બીજે દહાડે ફિર્દોસીને ઘરમાં બેસાડી પોતે દરબારમાં ગયો પણ તે દહાડે કાંઈ પણ એ વાત કાઢવાનો એને લાગ ફાવ્યો નહીં. અને એમ કરતાં કરતાં એક અઠવાડિયું થઈ ગયું ત્યારે ફિર્દોસીએ માહકને કહ્યું કે 'મને પાદશાહની દરબારમાં પુગાડવો જોઇએ.' માહકે જવાબ આપ્યો કે 'આજે બધા કવિઓ દરબારમાં ભેગા થયા હતા અને પોત પોતાની કવિતા વાંચી સંભળાવી હતી એઓમાં ઉન્સરીને જે રૂસ્તમ સોહરાબની દાસ્તાન રચવા આપી હતી તેમાંનાં બે બયત પાદશાહને ઘણુજ પસંદ પડવે પાદશાહે હોકમ આપ્યો કે આખી ચોપડી તારેજ કવિતામાં રચવી.' ફિર્દોસીએ પૂછયું. કે 'તે બે બયત કયાં હતાં?' માહકે જવાબ આપ્યો કે 'જ્યારે રૂસ્તમે સોહરાબ ઉપર ફતેહ મેળવી અને ભોંય ઉપર પછાડો ત્યારે સોહરાબે વિચાર કીધો કે જેમ મેં એને પહેલાં છોડી દીધો હતો તેમજ એ પણ મને છોડી દેશે. પણ જ્યારે રૂસ્તમે તેમ ન કરતાં ખંજર કાઢી સોહરાબને ભોંકી દીધું ત્યારે સોહરાબ બોલ્યોઃ—

હરાનગહ કે તેશનહ શુદી તૂ બખૂન
બેયાલૂદ ઈન્ ખન્જરે આબગૂન
ઝમાનહ બખૂનેતો તેશનહ શવદ
બઅન્દામે તૂ મૂય દશનહ શવદ

અર્થ—જ્યારે તું મારાં લોહીનો તરસો થયો અને આ વહેતું ખંજર મારાં લોહીમાં તર કીધું છે તો (યાદ રાખજે!) આ ફરતો ઝમાનો તારાં લોહીનો તરસો થશે અને તારાં શરીર ઉપરનો બાલે બાલ ખંજરનું કામ કરશે."

એ સાંભળી ફિર્દોસીએ માહકને જણાવ્યા વગર રૂસ્તમ અને અસ્ફંદિયારની દાસ્તાન કવિતામાં રચી કાઢી. એની શુરૂઆત એમ કીધી કેઃ—

કુનૂન્ ખુરૂદ બાયેદ મયે ખુશગુવાર
કે મય બૂયે મુશ્ક આરદ અઝ્ જૂયબાર

અર્થ—હવે મનને પસંદ પડતો લેઝતદાર શરાબ પીવો જોઇયે કારણ શરાબ કસ્તુરી ભરેલી સુગંધી હવા નદી તરફથી લાવે છે.

પછી એક રાતે ફિર્દોસીએ માહકને કહ્યું કે 'આગળા ઈરાની પાદશાહોની તવારીખને કવિતાના રૂપમાં આગળ પણ રચેલી છે અને ઘણી સારી રચેલી છે.' માહકે જવાબ આપ્યો કે 'એમ બનેજ નહીં.' ફિર્દોસીએ કહ્યું કે 'એ રચનામાંની એક દાસ્તાન મારી પાસ મોજૂદ છે કે જેની રચના ઉન્સરીની કવિતા કરતાં કંઈક દરજ્જે વધારે સારી છે.' એમ કહી પેલું રૂસ્તમ અને અસ્ફંદીયારવાળું પોતાનું રચેલું દાસ્તાન માહકને આપ્યું અને માહકે તે સુલ્તાન આગળ હાઝેર કીધું. દાસ્તાન વાંચી સુલ્તાને માહકને પૂછયું કે 'આવું સરસ લખાણ કોણે કીધું છે?' માહકે જવાબ દીધો કે 'એક માણસ જેના ઉપર ઘણો ઝુલમ પડવે પોતાના વતનથી નીકળી જહાનપનાહ પાદશાહની પનાહમાં આવ્યો છે અને કાંઈ આગળા વખતના સંબંધે કરી મુજ સેવક સાથે તેને મિત્રાચારી થઈ છે, તે માણસ સાથે વાતચિત્ત કરતાં તેણે મને કહ્યું કે ઈરાની પાદશાહોની તવારીખ આગળ પણ કવિતામાં રચાયલી છે અને તેમાંથી આ દાસ્તાન મને આપી જે મેં પાદશાહ સન્મુખ રજૂ કીધી છે.' સુલ્તાને તે માણસને હાઝેર કરવાનો હોકમ કીધો અને કહ્યું કે 'એને પૂછવું કે જો તે આખી ચોપડી કવિતામાં રચાયલી એની પાસે મોજુદ હોય તો પછી આપણને નવેસરથી મેહનત કરવાની ઝરૂર રહે નહીં.' એ ઉપરથી અબૂલ કાસેમને (ફિર્દોસીને) સુલ્તાનની દરબારમાં હાઝેર કીધો. સુલ્તાને પેલી કેતાબ અને પેલી દાસ્તાન બાબે એને પૂછયું. ફિર્દોસીએ ઉભા થઈ પાદશાહોને ઘટારતની દુઆ બંદગી કીધા

પછી જવાબ આપ્યો કે 'હું એક મુસાફર માણસ છું અને ઝમાનાની ગર્દેશથી તેમજ પોતાનાની બદસુલૂકીથી તૂસ છોડી અત્રે જેહાનપનાહ પાદશાહની પનાહના છાયડામાં આવ્યો છું. જ્યારે મને પાદશાહી દરબારની હકીકત માલૂમ પડી ત્યારે મેં પોતે આ દાસ્તાન રચી કાઢી છે.' પાદશાહ એ સાંભળી ખુશ થયો. પછી તૂસની હકીકત પૂછવા માંડી. એજ દરમિયાન એમ પણ પૂછયું કે 'તૂસ કોને વસાવ્યું હતું?' ફિર્દોસીએ કહ્યું કે 'મિનોચેહરના છોકરા નવદરના બેટા તૂસે.' વળી તેને વસાવવાની હકીકત પણ બેયાન કીધી કે 'જ્યારે કયખુસરૂએ પોતાના બાપનો કીનો લેવા તૂસને તૂરાન તરફ મોકલ્યો ત્યારે એને કહ્યું હતું કે તું 'કલાત' તરફથી ના જતો કારણ ત્યાં મારો બીજો ભાઈ ફરૂદ જે પીરાનની છોકરીથી પેદા થયલો છે તે ત્યાં વસે છે અને એ ભાઈ જરા મિજાઝનો તેઝ છે માટે એવું નહીં થાય કે તારી સાથે લડી પડે. તૂસે પાદશાહનું કહેવું ન માનીને કલાત તરફથીજ રસ્તો લીધો અને જે નહીં બનવુ જોઇતું હતું તેજ બન્યું. હવે કયખુસરૂને મોઢું કેમ દેખાડે? તેના વિચારથી તૂસે ઈરાન પાછા નહીં ફરતાં તૂરાનની સર ઝમીનમાંજ એક કસ્બો આબાદ કરી તેને પોતાનું નામ આપ્યું. તેજ આ તૂસ શેહર.' જ્યારે સુલ્તાને આ હકીકત સાંભળી ત્યારે એને નિશ્ચય થયો કે 'ફિર્દોસીને ઈરાની પાદશાહોની તવારીખ બાબે ઘણીજ સારી માહેતી હોવી જોઈયે.' એમ વિચારી હોકમ કીધો કે 'પેલા સાતે કવિઓ હાઝેર થાય.' પછી અબૂલ કાસેમ (ફિર્દોસી) તરફ ઈશારો કરી પાદશાહે કહ્યું કે 'આ માણસ પણ કવિ છે અને એણે આ કવિતા રચી છે.' એ જોઈ બધા ઘણાજ અજાયબ થયા અને સુલ્તાને ફિર્દોસીને એક લાયક સરોપાવ આપ્યો. હવે ઉન્સરી જે તે વખતે રાજ કવિ હતો અને એની આગમજ પણ ફિર્દોસી સાથ મુલાકાત થઈ હતી તેણે ઉભા થઈ કહ્યું કે 'હાલના ઝમાનામાં આવી સરસ કવિતા કોઈ લખી શકે એ બનવુંજ મુશકેલ છે તો પછી એથી બેહતર તે કોણ લખી શકે?' એમ કહી ઈન્સાફની રૂએ દોડી જઇને ફિર્દોસીના હાથ ઉપર બોસો લીધો અને બોલ્યો:—

સુખન્ ગરૂચેહ્ આમદ્ ઝે ચર્ખે બલન્દ્
તો બાઝશ્ બરાન્ બોર્દી અય હૂશમન્દ્
તો દાદી દરીન્ અર્સેહ્ દાદે સુખન્
કે બાદી સેતૂદેહ્ બહર્ અન્જુમન્
નમૂદેહ્ હુનર્ ઉન્સરત્ બીશુમાર્
બેમાનદ્ ચુ નામત્ સુખુન્ યાદ્ગાર્
તો શાહન્શાહે મુલ્કે નઝ્મે દરી
બેબન્દદ્ બપીશત્ કમર્ ઉન્સરી

અર્થ—"એ અકલમંદ! જોકે સખુન પહેલાં ઊંચા આસ્માન ઉપરથી નીચે ઉતર્યો હતો, પણ તેં તેને પાછો ઊંચે આસ્માને ચઢાવ્યો છે. કવિતાનાં મયદાનમાં તેંજ સખુનને પુરે પુરો ઇન્સાફ આપ્યો છે. તું દરેક અન્જુમનમાં માન પામેલો રહેજે. તારાં શરીરે ઘણાક હુનર પ્રગટ કીધા છે અને તારાં નામની માફક આ વચન પણ યાદગાર રહી જશે. તું દરી ભાષાની કવિતાના મુલકનો શેહનશાહ છે તારી આગળ ઉન્સરી સેવા માટે કમર બાંધી ઉભો છે."

એ ઉપરથી બીજા કવિઓ પણ

બપીશશ્ સરાસર્ બપા ખાસ્તન્દ્
ઝબાન્રા બમદ્હશ્ બેયારાસ્તન્દ્
પસાન્ ગાહ્ સુલ્તાને માલેક્ રેકાબ્
સુફ્ઉવઝ્ બદ્ કરૂદ્ નઝ્મે કેતાબ્

અર્થ—બધા તેની સન્મુખ ઉભા થયા અને તેની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. હવે સુલ્તાને એને ચોપડીને કવિતામાં રચવાનું કામ સોંપ્યું.

એ પછી સુલ્તાને પોતાના ઘોલામ 'અયાઝ'ની નવી ઉગતી દાઢી મૂછની તારીફમાં એક રોબાઈ માગી. બધા કવિઓએ ફિરદોસી તરફજ ઈશારત કીધી. એ ઉપરથી ફિરદોસીએ તુરતજ નીચલી લાઇનો કહી સંભળાવી.:—

મસ્તસ્ત ખુતા ચશ્મે તો ઓ તીરૂ બદસ્ત
બસ કસ કે ઝે તીરે ચશ્મે મસ્તે તો નખસ્ત
ગર્ પૂશદ આરેઝત ઝેરેહૂ ઓઝરશ્ હસ્ત
કઝ તીરૂ બેતરૂસદ હમહુ કસ ખાસહુ ઝે મસ્ત*

અર્થ—ઓ પૂતળાં! તારી આંખો ખુમાર ભરેલી છે અને વળી તીર લીધેલી છે. એવો કોણ છે કે તારી એવી મસ્તી ભરેલી આંખોથી વિંધાયો નથી? જો તારા રોખસારે બખ્તર પેહેર્યું છે તો તે વાજબીજ છે. કારણકે એમજ બધા તીરથી તો બીહે છે પછી વળી તે તીર કોઈ મસ્તના હાથમાં હોય ત્યારે તો પૂછવુંજ શું?

એ સાંભળી પાદશાહ ઘણોજ ખુશ થયો અને બોલ્યો કે 'વાહ વાહ ઓ ફિરદોસી! આજે તે અમારી મહફીલને ફિરદોસ (બેહેશ્ત) બનાવી દીધી છે.' એમ કહી એને જુદા જુદા સરપાવો આપ્યા અને પેલી તવારીખને કવિતામાં રચવાનું કામ સોંપ્યું. પછી પાદશાહે હોકમ કીધો કે 'મેહલની પાસેજ ફિરદોસીનાં રહેવાને માટે મકાન તૈયાર કરો.' અને ફિરદોસીનાં માગવા ઉપરથી લડાઈનાં સઘળાં હથિયારો અને પેહલવાનોની તસ્વીરો તેમજ જુદાં જુદાં જાનવરો જેવાં કે ઘોડા, હાથી, ઊંટ, ચિત્તા વગેરે ઘણાકની તસ્વીરો તે ઘરની દીવાર ઉપર હુસ્યાર ચીતારાઓએ ચીતરી. સાથે સાથે બધા ઈરાન, તૂરાન અને બીજા દેશોના પાદશાહોની લડાઈના હથિયાર ભીડેલી તસ્વીરો ચીતારી અને ત્યાં ફિરદોસી આ જગત પ્રખ્યાત શાહનામુ (એટલે પાદશાહોની તવારીખ અથવા તવારીખોનો પાદશાહ) લખવા બેઠો.

આ ઘરમાં ફિરદોસીના એક ઘોલામ અને અયાઝ સેવાય બીજા કોઇને પણ આવવા જવાનો હોકમ ન હતો. સુલ્તાન મહમૂદ ઘડી ઘડી કહેતો કે 'જો કે આ દાસ્તાનો વારમ્વાર સાંભળી છે તો પણ ફિરદોસીનાં લખાણની ઝમક કંઈ ઓરજ ચીઝ છે પછી તે ગમે લડાઇનું બેયાન હોય કે ગમે મહફીલનું. એનુ જુદી જુદી બાબદોનું લખાણ બહાદુરી કે મિલનસારી, ખુશી કે મુરવત, તેમજ લાચારીની બાબદનુ લખાણુ, પસ્તાવો કે રૂદન કે દિલગીરી તુરતજ સાંભળનારના દિલમાં ઉત્પન્ન કરે છે.' એ ઉપરથી આપણુને માલૂમ પડે છે કે શાહનામુ જુદે જુદે વખતે અને જુદી જુદી જગાએ લખી ફિરદોસીએ પુરૂં કીધું છે. નિઝામી ઉરૂઝી સમર્કન્દી પોતાની 'ચહાર મકાલા'માં લખે છે કે 'ફિરદોસીનો લેખક (Amanuensis) 'અલી દીલમ' નામનો હતો. એનો રેવાયત કરનાર 'બુદલફ' નામનો હતો અને એની ઉપર મેહરબાનીની નજર રાખનાર 'હુતી કતીબ' નામનો તૂસનો હાકેમ હતો.' એઓનો ફિરદોસી ઉપકાર માને છે અને લખે છે કે:—

અઝીન્ નામહુ અઝ નામદારાને શહૂર
અલી દીલમો બુદ્દલફેરાસ્ત બહૂર
નેયામદ્ જુઝ અહૂસનત્ શાન્ બહૂરહૂઅમ
બકફૂત અન્દરૂ અહૂસનત્ શાન્ બહૂરહૂઅમ

---

* આ લાઇનોંની ખરી ખૂબી તો ફાર્સી જાણનારાઓનેજ માલૂમ પડી હશે કે જે ખૂબી તરજુમામાં આવી શકવી ઘણીજ કઠણ છે. શાએર અત્રે એમ કહેવા માગે છે કે "અયાઝની આંખો પોતે મસ્તી ભરેલી હતી અને તેનાં પાંપણ તેજ તેને માટે તીર હતાં અને આંખ પોતે તે જાણે કમાન. હવે પેલી દાઢી જે ઉગી હતી તે જાણે અયાઝના રોખસારોએ બખ્તર પેહેર્યું હતું તે પણ એની બીકથી કે પેલી મસ્તી ભરેલી આંખો અને વળી તીર કમાન સાથની કે જેથી અમોનેજ પહેલાં વિંધી નહીં નાખે."

હતીયે કતીબસ્ત અઝ આઝાદગાન્
કે અઝ મન્ નખાહદ સખુન્ રાયગાન્
નેયમ આગહ્ અઝ અસ્લે ફરૂએ ખરાજ
હમી ધલ્તમ અન્દર્ મેયાને દવાજ

અર્થ—શેહરના નામદારો મધ્યેથી આ નામમાં "અલી દીલમ" અને "બુદલફ"નો ભાગ છે. ઉપકાર સેવાય મારી તરફથી તેઓ માટે બીજું કશું નથી, તેઓના ઉપકારથી મારો પિતો ફાટી જાય છે., ઉમરાવોમાંનો એક "હતી કતીબ" છે કે જે મારી પાસે મુફતમાંજ સખુન નથી માગતો (બલ્કે) પેસા ટકા કે ખેરાજ (કર Tax) બાબે હું કશું જાણતો નથી. (બસ) સુખ ચેનથી વખત કાઢું છું. (હતી કતીબે એ કવિતાની સુંદરતાને સબબે સઘળા કરથી મોકળો કીધો હતો તે બાબે એ ઈશારો છે).

નિઝામી ઉરૂઝી લખેછે કે અલી દીલમે શાહનામુ સાત જેલ્દોમાં (વોલ્યુમમાં) નકલ કીધું અને 'બુદલફ'ને લઈ ફિર્દોસી ઘઝની તરફ ગયો અને 'ખાજા બુઝોર્ગ અહમદ હસન' નવીસંદાની મદદથી સુલ્તાન સુધી પુગ્યો.

ફિર્દોસીની કાવ્ય રચનાની પરિક્ષા.

એક વખત સુલ્તાનની દરબારમાં ફિર્દોસીની કાવ્ય રચના બાબે વાત ચાલી. એના જે દુશ્મનો હતા તે કહેવા લાગ્યા કે 'એની કવિતામાં કાવ્યનો કશો પણ મીઠાસ નથી બલ્કે કવિતા રચવાના દરેક હોનરથી એની કવિતા ખાલી છે. એટલુંજ કે આપણુ લોકોનું મન એ કિસ્સાઓ સાંભળવા પાછળ લાગી જાય છે અને તેથીજ એ આપણુને મઝેની લાગે છે.' એણીગમ જે ફિર્દોસીના દોસ્તો અને વખાણનારાઓ હતા તે કહેતા કે 'સખુનની ઝમક એ ફિર્દોસીનુજ કામ છે.' એમ કરતાં આપસ આપસમાં વાત વધી જંવે એવુ ઠર્યું કે એક દાસ્તાન આજેજ ફિર્દોસીને આપવી કે એને આજની આજજ કવિતામાં રચીને લાવ; પછી એનુ નક્કી તોલ કરી શકાશે. એ ઉપરથી બધાએ રૂસ્તમનું અશ્કબૂસ કશાની સાથનું બેયાન ચુંટી કાઢયું. એ બેયાન કાંઈજ નહીં પણુ એટલુંજ છે કે કામૂસ કશાનીએ અશ્કબૂસને ઈરાનીઓ સાથ લડવા મોકલ્યો. ઈરાનીઓ તરફથી રહામ તેની સાંમે ગયો પણુ હારીને ઘર તરફ પાછો નાઠો. એ ઉપ્રરથી તૂસ ઘુસ્સે થઇને ચાહતો હતો કે પોતેજ લડાઈમાં ઉતરે તેટલાં રૂસ્તમે તેને રોકયો અને કહ્યું કે 'તું લશ્કરનો સેપહસાલાર છે, તારાથી લડાઈમાં નહીં ઉતરાય. તું જશ લશ્કરની સંભાળ રાખ હું હમણાં એની સામે લડવા જાઉં છું.' જેમકે ફિર્દોસી લખેછે, કે:—

તો કલ્બે સેપહ્રરા બઆયીન્ બેદાર્
મન્ અકૂનૂન્ પેયાદહ્ કુનમ કારૂઝાર્

અર્થ—"તું લશ્કરની કાયદા પૂર્વક સંભાળ રાખ, હું હમણાં પાંઉપેયાદો લડાઈમાં જાઉં છું."

પછી રૂસ્તમ પાંઉપેયાદોજ લડાઈમાં ઉતરે છે અને એક તીરે અશ્કબૂસના ઘોડાને અને બીજે તીરે અશ્કબૂસને આ કંટાળાભરેલી દુન્યાથી વેદા કરે છે.

ફિર્દોસી એ હેકાયત તેજ દહાડે કવિતામાં રચીને લાવ્યો અને દરબારમાં સંભળાવી બધા સાંભળી અજબ થયા અને વાહવાહ કરવા લાગ્યા. ખરૂં પૂછો તો એ દાસ્તાનમાં ફિર્દોસીએ જે જાદુઈ ભર્યા કલામ વાપડયા છે તે બસ ફિર્દોસીનુંજ કામ છે કે આટલાં નાના બેયાનને કેવી સરસ રીતે વિસ્તાર પૂર્વક વર્ણાવ્યું છે? જેમ કે રૂસ્તમના તીર ફેંકવા માટે કહે છે કે–(જુવો પાને ૩૧ આપેલો વીર રસનો દાખલો.) એ સાંભળી સુલ્તાન ઘણીક વખત બોલી ચૂકયો કે 'જે કાંઈ કાબુલિસ્તાન અને ઝાબુલિ-

સ્તાનમાં બધુ રૂસ્તમનું હતું તે સઘળું આ થોડીક લીટીઓની કીમત બરાબર થઈ શકે છે.' (એટલે જો રૂસ્તમ આ બયતો સાંભળતે તો બધું કાબુલ અને ઝાબુલ ફિર્દોસીને આપી દેતે.) તે દહાડે દરબારમાં બસ રૂસ્તમનીજ બહાદુરી અને દિલાવરીની વાતો ચાલી.

શાહનો ફિર્દોસી તરફ અણગમો ઘટવાનો સબબ.

એજ રીતે ફિર્દોસીએ રૂસ્તમને સ્વપ્નામાં જોયો કે જાણે મકનાબાદ શેહરના દરવાઝા આગળ જેમ ફિર્દોસીએ ઉપલાં દાસ્તાનમાં વર્ણન આપ્યું છે તેમનો તેમજ પાઉપેઆદો હાથમાં તીર લઈ ફિર્દોસી સામે આવે છે. ફિર્દોસી આગળ જાય છે અને સલામ કરે છે. રૂસ્તમ ઘણીજ મોહબત અને પ્યારથી તેની સલામ લે છે. પછી ફિર્દોસી તરફ જોઈને હસે છે અને થોડાજ વારમાં રડે છે. અને કહે છે કે 'તારી મેહનતનો બદલો વાળવાનો મારો ઘણોજ વિચાર થાય છે પણ શું કરૂં મારેથી બની શકતું નથી. એક વખત મેં એક દુશમનની ગરદનમાંથી સાંકળી કાઢી હતી, પણ વિચાર કીધો કે મારે એને ઉપયોગમાં ન લેવી. તે ઉપરથી નેઝાની નોકે ઊંચકી આ જગ્યા ઉપર ભાંયમાં ડાટી દીધી. હવે તું ત્યાં જા અને તે જગ્યા ખોદ અને સાંકળી કાઢી લે.' એમ કહી તીર ફેંકી તે જગ્યા ફિર્દોસીને દેખાડી. સવારે ફિર્દોસી વિચારવા લાગ્યો કે, જો હું આ વાત કોઈ આગળ કહીશ તો બધા કહેશે કે એનું ભેજું ચકાસી ગયું છે, તેથી કોઈ આગળ પણ એ વાત કાઢીજ નહીં. જો કે એનાં દિલમાં તો એમજ લાગતું હતું કે સ્વપ્ના પણ ઘણી વખતે સાચા પડે છે. એ વાતને ઘણો વખત થઇ ગયો. એક વખત સુલ્તાનનું મકનાબાદ તરફ જવું થયું અને ફિર્દોસી પણ સાથેજ હતો. તે વખતે પેલો ખાબ ફિર્દોસીએ અયાઝને કહયો અને કહ્યું કે 'તું કોઈ આગળ એ વાત બોલતો ના નહીં તો બધા આપણને ચસકેલા સમજશે.' અયાઝે જવાબ દીધો કે 'તારૂં દિલ સાફ હોવામાં કંશો પણ શક છેજ નહીં. અને નિશ્ચય એ સ્વપ્નું ખરૂંજ હશે.' હવે જ્યારે સુલ્તાની લશ્કરે શેહરની બાહેર દરવાઝા આગળ ઉતારો કીધો ત્યારે ફિર્દોસીએ ખાબમાં જોયલો પેલો માટીનો ઢગલો એમનો એમજ જોયો. એ ઉપરથી ફરી અયાઝ આગળ વાત કીધી અને કહ્યું કે 'તું સુલ્તાન આગળ અર્ઝ કર કે 'હમણા જ્યારે પાદશાહી લશ્કર અત્રે આવ્યું છે તો જો આપ જહાનપનાહ હોકમ કરો તો સુલ્તાનને નામે અત્રે એક જગા બનાવ્યે.' સુલ્તાનને એ વિચાર ઘણોજ પસંદ પડયો. તે ઉપરથી પેલો માટીનો ઢગલો ખસાડવા લાગ્યા અને થોડી વારમાં કેટલીક સોનાની મોટી સાંકળીઓ તે લોકોને મળી. એ લઈ બધા સુલ્તાન આગળ આવ્યા અને ફિર્દોસીએ જોયલા ખાબનું બેયાન કીધું. સુલ્તાન એ સાંભળી ઘણોજ અજબ થયો અને ફરી પાછો ફિર્દોસી ઉપર એનો વિશ્વાસ વધ્યો અને હોકમ કીધો કે 'આ બધી સોનાની સાંકળીઓ મેં ફિર્દોસીનેજ બક્ષી દીધી.' જ્યારે એ સાંકળીઓ ફિર્દોસી પાસે લઈ ગયા ત્યારે મુફલેસી હોવા છતાં ફિર્દોસીએ કહ્યું કે 'એ બધો ખઝાનો બીજા કવિઓને વેંહેંચી આપો' અને પોતે તેમાંથી એક દીનાર પણ લીધો નહીં.

શાહનામુ લખવાની કીમત.

ફિર્દોસીને શાહનામુ રચવા આપ્યા પછી સુલ્તાને પોતાના વઝીર 'ખાજા હસન મયમન્દી'ને હોકમ કીધો કે 'દર હઝાર બયત જે ફિર્દોસી લખી લાવે તેના બદલામાં એને એટલાજ સુનાના

મેસ્કાલ* આપવા.'

હવે ફિર્દોસી પોતાની સઘલી તન મનની મેહનત સાથે શાહનામુ લખવા પર ગુંતાયો. જ્યારે એક હઝાર બયત પુરો કરી પાદશાહ પાસે લઈ જતો ત્યારે હસન મયમન્દી એને હઝાર સુનાના મેસ્કાલ આપવા માગતો, પણ ફિર્દોસી તે સ્વીકારવા ના પાડતો. એણે એવો વિચાર રાખ્યો હતો કે જ્યારે શાહનામુ સંપૂર્ણ કરીશ ત્યારે બધા પૈસા એકઠાજ લઈશ અને (જેમ આગળ આવ્યું તેમ) એમાંથી તૂસ શેહેરમાં જે પુલની ઘણીજ અગત છે તે એ પૈસામાંથી બંધાવીશ.

ફિર્દોસી સાથની હસન મયમન્દીની અદેખાઈ.

કહે છે કે ફિર્દોસીના ઘઝનીમાં આવ્યા પછી આસેપાસેના મુલકોમાંથી સુલ્તાનના જુદા જુદા ઓહ્દેદારો એની સાથે ઘણીજ સલુકાઈ વાપરતા અને એને માટે ઘણીજ સારી સારી ભેટો મોકલતા એના બદલામાં ફિર્દોસી એ લોકો માટે સારી સારી કવિતાઓ રચીને મોકલતો. એટલા માટેજ હસન મયમન્દીને ફિર્દોસીની અદેખાઈ લાગવા માંડી. અને એ ઉપરથીજ હસન મયમન્દી જેમ સુલ્તાને એને ફિર્દોસી સાથે વર્તવાનો હોકમ આપ્યો હતો તેમ નહીં વર્તતો. એમ કરતાં વાત એટલી બધી વધી ગઈ કે ફિર્દોસી કહેવા લાગ્યો કે 'દુન્યા રચાઈ તે વખતે ખોદાતાલાએ આ ચોપડી મારે હાથેજ લખવાનો હોકમ કીધો હતો અને એથીજ મને કાંઈ સુલ્તાનના બદલાની લાલચ નથી અને હસન મયમન્દીના ઠાઠ માઠ અને દબદબાની મને કશી પરવા નથી.'

મન બન્દહ્ કઝ્ મબાદીએ ફેત્રત નબૂદહ્ અમ
માયલ્ બમાલ્ હરૂગેઝો તામઅ બજાહ્ નીઝ્
સોવીં દરે વઝીરૂ ચેરા મુલ્તફેત શવમ
ચુ ફારેઘમ્ ઝે બારૂગાહે પાદ્શાહ્ નીઝ્

અર્થ—"આ સેવક જે પેદાયશની શુરૂઆતથી કોઈના માલ અને કશા પણ દબદબા તરફ લલચાયો નથી, તે હું વઝીરનાં બારણા તરફ શું કામ મોહું કરૂં? જ્યારે કે મેં પાદશાહી દરબારથીજ હાથ ઉઠાવ્યા છે."

વળી એમ પણ કહે છે કે હસન મયમન્દી 'સુન્ની' પંથનો હતો જ્યારે કે ફિર્દોસી 'શીઅહ' પંથનો; અને એટલા માટેજ ફિર્દોસી એને ઘણોજ તુચ્છ ગણતો. ફિર્દોસીના બીજા દોસ્તો એને એ બાબદ છોડી દેવા ઘણો સમજાવતા પણ ફિર્દોસી કહેતો કે—

બદેલ્ હરૂકે બુઘ્ઝે અલી કરૂદ્ જાય
ઝે માદરૂ બુવદ્ અયબે આન્ તીરહ્ રાય
કે નાપાકૂઝાદહ્ બુવદ્ ખસ્મે શાહ્
અગરૂ ચન્દ્ બાશદ્ બઅયવાનો ગાહ્
ઝે મયમન્દી આયીને મર્દી મજૂય
ઝે નામો નેશાનશ મકુન્ જુસ્તજૂય
કલમ બરૂ સરે ઊ બેઝન્ હમચુ 'મન'
કે ગુમ બાદ્ નામશ બહરૂ અન્જુમન્

અર્થ—જેનાં દિલમાં અલી તરફની અદેખાઈ પેઠી તે ઊંધી અકલનામાં તેની મા તરફથી કાંઈ વાંધો હોવો જોઇયે.

---

* મેરકાલઃ સાડા ચાર માષાંનો વઝન. બાર માષાંના એક તોલા થાય છે. હાલમાં એક તોલા સોનાની કીમત તેવીસ રૂપિયા થાય છે.

કારણકે નાપાકઝાદોજ પાદશાહ (અલી)નો દુશમન હોય છે પછી તે ગમે તેટલો ઊચે દરજ્જે કાંય નહીં હોય. તું મયમન્દી તરફથી ઈન્સાનીયતપણાની કશી પણ આશા રાખતો ના બલ્કે તેનું નામ અને નિશાન જાણવાની પણ દરકાર કરતો ના. તું પણ મારી માફકજ તેનાં નામ ઉપર છેકો મૂક. ખોદા કરેને એનું નામ દરેક મંજલેસમાંથી ગુમ થાય.

આ વાત ચુઘુલખોરો ખાજા હુસન મયમન્દી પાસે પુગાડતા જેથી ખાજા હુસને પોતાનો કીનો લેવાનો વિચાર કીધો પણ કાંઈ દાવ ન ફાવવે મૂંગોજ રહયો. હયાં સૂધી કે શેવટે જે બન્યું તે એણે કીધું.

ફિર્દોસીનો ધર્મ.

હુસન મયમન્દી સાથેની એની અદાવત પછી કહે છે કે એના બીજા દુશ્મનોએ એને 'રાફેઝી,' 'દહરી', 'મોતઝલી' વગેરે ધર્મ પાળનારો ઝાહેર કીધો અને તે આ ઉપરથી:—

બબીનન્દગાન્ આફ્રીનન્દહ્રા
નબીની મરન્જાન્ દો બીનન્દહ્રા

અર્થ—(ઓ માનવી!) તારી જોતી આંખોથી પેદા કરનારને તું જોઈ શકનાર નથી, માટે આંખોને તું વધારે રંજ અને તકલીફ ના આપ.

આ સખુનો ઉપરથી એમ માલૂમ પડે છે કે ખોદાતાલાને કશો ચેહરો કે રૂપ નથી અને તે કાંઈ કોઈથી દેખી શકાતો નથી.

અને આ લખાણ ઉપરથી કહેતા કે એતો ફિલ્સુફી છે:—

નેગહ્ કુન્ બદીન્ ગુમ્બદે તીઝ્ગરૂદ
કે દર્માન્ અઝૂયસ્તો ઝૂયસ્ત દરૂદ
વઝૂ ઝાર ગરૂદી વઝૂ સરૂફરાઝ
વઝૂ દાન્ ફુઝૂનીઓ હમ ઝૂ નેયાઝ

અર્થ—આ ઝડપથી ચક્રગતિ કરનાં મેહરાબદાર નભોમંડળ તરફ નઝર કર (કે તે પણ સખ્ત મેહનત કરે છે)—માણસ ઉપર વેદના પણ આ નભોમંડળથીજ ઉતરે છે અને વળી તે વેદના દૂર કરવાનો ઇલાજ પણ તેજ ધરાવે છે. તું તેનાથીજ નીચો પડે છે અને તેનાથીજ ઊંચો ચડે છે. તું તેનાથીજ વધારો અને તેનાથીજ ઘટાડો સમજ.

કારણકે આ સખુનો ઉપરથી એમ માલૂમ પડે છે કે દુન્યામાં જે કાંઈ બને છે તે બધું આ ફરતા આસ્માનની તાસીરથીજ થાય છે.

અને આ સખુનો ઉપરથી કહેતા કે એતો દહરયા ધર્મવાળો છે:—

ને ગશ્તહ્ ઝમાનહ્ બેફરૂસાયદશ
ને અઝ્ રન્જો તીમાર્ બુઝાયદશ
ને અઝ્ ગરૂદેશ આરામ્ ગીરદ હમી
ને ચૂન્ મા તબાહી પઝીરદ હમી

અર્થ—તે મંડળ વખતના વહેવા સાથ ઘસાતું નથી-તેમજ ચક્રગતિના શ્રમ કે પરિશ્રમથી તેને કાંઈ ડંખ કે દુઃખ લાગતુ નથી.. ચક્રગતિ છોડી તે શિથીલતામાં આવતું નથી (એટલે હમેશ ફરતુંજ રહે છે,)—તેમજ વળી આપણા માણસ મિસાલ તેનો નાશ થતો નથી.

કારણકે આ સખુનો ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે આ ઝમાનો હમેશથીજ એમનો એમ ચાલ્યો છે અને ચાલ્યા કરશે અને તેમાં કશો પણ ફેરફાર પડવાનો નથી.

અને આ બયતો ઉપરથી કહેતા કે એ તો રાફેઝી છેઃ—

અગર્ ચશ્મ દારી બદીગર્ સરાય
બનઝ્દે નબીઓ અલી ગીર્ જાય
ગરત્ ઝીન્ બદ્ આયદ્ ગુનાહે મનસ્ત
ચુનીનસ્ત ઈન્ રસ્મો રાહે મનસ્ત

અર્થ—જો તને પેલી દુન્યામાં ભલાઈ મેળવવાની કશી આશા કરવી હોય તો નબી અને અલીનો પ્યારો બન. જો એમ કીધાથી કશું બૂરૂં થાય તો તેનો ગુનાહ મારે માથે,–હું કહું છું તેમજ છે અને મારો ધર્મ તો એજ છે.

એ ઉપરથી કહેતા કે એ તો રાફેઝી (શીઅહ) પંથનો છે. દુશ્મનોની અદેખાઈ માટે આ કેટલાં સંગીન કારણો છે તે તો દેખાઈતુંજ છે. જો કે એ બનવુ બિલકુલજ અશકય છે કે એકજ માણસ ફિલ્સુફી–દહરી–મુતઝલી અને રાફેઝી હોય.

સુલ્તાનના ફિર્દોસી ઉપરના અણગમાનું કારણ.

એમ બન્યું કે ફિર્દોસી શાહનામામાં જગે જગ જે આગળા ઈરાની પાદશાહો અને તેઓના વડીલોની ઘણીજ તારીફ કરતો તે સાંભળી સુલ્તાન મનમાં ઘણોજ મુઝાતો, કારણ એ લોકોની આવી તારીફ એ સાંભળી શકતો ન હતો. એ બાબે અયાઝ, જે ફિર્દોસીને પોતાના બાપ તરીકે ઈઝઝત આપતો હતો તેણે ફિર્દોસીને કહ્યુંહી હતું પણ હવે એ બાબદને સુધારવા માટે ઘણું મોડું થઈ ગયું હતું. દાખલા તરીકે કયખુસરૂનાં બેયાનમાં આવે છે કેઃ—

જહાનદાર્ પૂરે શૈયાવુશ મનમ
ઝે તોખ્મે કયાન્ શાહે રૂચીનતનમ
નબીરહ્ જહાન્દારે કાઊસે કય
દેલ્અફ્રૂઝો પુર્ દાનેશો નીકૂપય
ઝે માદર્ હમ અઝ્ તોખ્મે અફ્રાસેયાબ્
કે બા ખેશ્મે ઊ ગુમ શુદહ્ ખુર્દો ખાબ્
નબીરહ્ ફરીદૂનો પૂરે પશન્ગ્
કે બર્ પીલો શીરાન્ જહાન્ કર્દહ્ તન્ગ્

અર્થ—દુન્યાના ધણી સિયાવક્ષનો હું છોકરોછું,–કયાની અવલાદનો રોઈનતન પાદશાહ છું. જહાનદાર કયેકાઉસનો હું નબીરો છું,–દિલ ખુશ કરનાર દાનાઇનો ભરેલો અને સબકતે પગલેનો છું. માતા તરફથી હું અફ્રાસિયાબની અવલાદ છું કે જે (અફ્રાસિયાબ)ના ધુસ્સાથી લોકોની ઊંઘ અને ભૂખ ઉડી જતાં હતાં. જે ફરીદૂનનો નબીરો અને પશંગનો છોકરો છે કે જેણે હાથી અને વાઘને તાબેદાર કર્યા છે.

તેમજ વળી અસ્ફંદિયાર અને રૂસ્તમના બેયાનમાં જ્યાં અસ્ફંદિયાર પોતાની વડાઈ કરે છે ત્યાં એમ આવે છે કેઃ—

નેઝાદે મન્ અઝ્ તોખ્મે ગુશ્તાસ્પસ્ત
કે ગુશ્તાસ્પ્ બુદ્ પુરે લોહ્રાસ્પ્સ્ત
કે લોહ્રાસ્પ્ બુદ્ પૂરે અવરન્દ્ શાહ્
કે ઊરા બુદી આન્ ઝમાન્ તાજો ગાહ્
બુદ્ અવરન્દ્ અઝ્ ગઊહરે કયપશીન્
કે કર્દહ્ પશીન્ બર્ પેસર્ આફ્રીન્
પશીન્ બૂદ અઝ્ તોખ્મએ કયકોબાદ્
હુનર્મન્દ્ શાહે દેલશ પુર્ ઝે દાદ્

હમીદૂન બેરવ તા ફરીદૂને શાહ
કે અસ્લે કયાન્ બૂદો ઝીબાએ ગાહ

અર્થ—મારી બુન્યાદ ગુસ્તાસ્પનાં તોખ્મથી છે-કે જે ગુસ્તાસ્પ પોતે લોહરાસ્પનો બેટો છે. એ લોહરાસ્પ અવરન્દ શાહનો બેટો હતો-જે તે વખતનો પાદશાહ હતો. અવરન્દ કયપશીનની બુન્યાદથી હતો-કે જે પશીન પોતાના બેટા ઉપર આફ્રીન કરતો હતો. પશીન કયકોબાદનાં તોખ્મથી હતો-જે હોનરમંદ અને ઇન્સાફી પાદશાહ હતો. એમજ તું ફરીદૂનશાહ તક ચાલ્યો જા-જેઓ બધા કયાની વંશનાં જડ અને તખ્તને લાયક હતા.

વળી શાહનામામાં જ્યાં કેથે હલકી બુન્યાદવાળાઓ માટે લખે છે ત્યાં ઘણુંજ સખ્ત લખાણુ કરે છે એ પણુ સુલ્તાનને પસંદ નહીં પડતું હતું.

વળી એક કારણુ એમ પણુ હતું કે જ્યારે ફિર્દોસી શાહનામુ લખવામાં મશ્ઘૂલ હતો ત્યારે જે કાંઈ દાસ્તાન કે એ લખી તૈયાર કરતો તે ચો તરફ તુરતજ ફેલાઈ જતી અને તેના બદલામાં ચારો તરફથી ફિર્દોસીને માટે તરેહવાર ભેટો આવતી, પણ ફિર્દોસીએ સુલ્તાનના વાયદા ઉપર પુરેપુરો ભરોસો રાખયો હતો તેથી એવી ભેટ સોઘાત કંઈ પણુ ભેગી કરતો નહતો. દાખલા તરીકે રૂસ્તમ અને અસ્ફંદયારની રચેલી દાસ્તાન કોઈ માણુસ ફખરૂદ દઉલા દીલમી પાસે લઇ ગયો. તે લઈ જનારને પાનસો સોનાના દીનાર આપ્યા અને ફિર્દોસી માટે હઝાર સોનાના દીનાર મોકલ્યા. અને કહેવડાવ્યું કે 'જો તું અત્રે આવે તો તને એટલું આપું કે તેથી વધુ કોઈ બીજો આપી શકે નહીં.' આ વાત આખા ઘઝનીમાં ફેલાઈ ગઈ અને સુલ્તાનને કાને પણુ પુગી. એ પરથી ઓરબી સુલ્તાનનો ઘુસ્સો એની ઉપર વધ્યો કારણુ એજ દહાડાઓમાં સુલ્તાનને દીલમીઓ સાથે કચડાયલું હતું. હવે હસન મયમન્દીએ વખત જોઇને સુલ્તાન આગળ ભેરવી આપ્યું કે 'ફિર્દોસી તો રાફેઝી છે.' એ વાત સુલ્તાનનાં મનમાં બિલકુલ ઠસી ગઈ કારણકે દીલમીઓ બધા શીઅહ પંથના હતા.

ફિર્દોસીની અઉલાદ.

ફિર્દોસીનાં લગ્નનો સને અને એને કેટલાં ફર્ઝંદ હતાં તે બાબે કશું લખાણુ મળતું નથી. શાહનામામાં ખુસ્રવ પર્વીઝનાં દાસ્તાન દરમિયાન ફિર્દોસી પોતાના એક પુરા બેટાનાં અકાળ મરણુનો વિલાપ કરતાં લખે છે કેઃ—

મરા સાલ બુગ્ઝસ્ત બર્ • શસ્તો પંજ
ને નીકો બુવદ્ ગર્ બેયાઝમ બગન્જ
મગર્ બહ્રહ્ બરગીરમ અઝ્ પન્દે ખીશ
બર્ અન્દીશમ અઝ્ મર્ગે ફર્ઝન્દે ખીશ
મરા બૂદ નઉબત બેરફૂત આન્ જવાન્
ઝે દર્દશ મનમ ચૂન્ તને બીરવાન્
... ...
મરા શસ્તો પન્જો વરા સીઓ હફ્ત
નપુર્સીદ અઝીન્ પીશ તનહા બેરફૂત

અર્થ—જ્યારે હવે મારી પાંસઠ વર્ષથી વધુની ઉમર થઈ છે-ત્યારે મારે પોતાનો લોભ નહીં કરવો જોઇયે. કેવું સારૂં થાય કે હું પોતાનાજ કહેવા ઉપરથી ધડો પકડું-અને પોતાનાં ફર્ઝંદનાં મરણુથી વિચારીને ચાલું. જ્યારે મારો જવાનો વખત હતો ત્યારે તે જવાન ચાલતો થયો-અને તેનાં દુઃખથી હું જીવતોજ મરી ગયો છું.... ... ...મને પાંસેઠ અને તેને સાડત્રીસ; તે છતાં આ ડોસાને પુછયા વિના તે એકલો ચાલી ગયો.

એ ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે એની અઠ્ઠાવીસ વર્ષની ઉમરે એને ઘેર ફર્ઝંદ પેદા થયું હોય જે એની પાંસઠ વર્ષની ઉમરે પોતાની સાડત્રીસ વર્ષની ઉમરમાં આ દુન્યા છોડી ચાલતો થયો.

નિઝામી રૂઉઝી સમરકન્દી લખે છે કેઃ—

"વ અઝ અકબ્ યક્ દુખતરૂ બીશ નં દાશ્ત"

અર્થ—અને પોતા પાછળ એક છોકરીથી વધુ કોઈ મૂકી ગયો નહીં.

ફિર્દોસીનું શાહનામુ પુરૂં કરવું.

જ્યારે ફિર્દોસીએ સાઠ હઝાર બયતો લખી શાહનામુ પુરૂં કર્યું ત્યારે સુલ્તાનની આગળ રજૂ કરવાની પરવાનગી માગી. સુલ્તાને હોકમ કીધો, લાવો. ફિર્દોસીએ આખી ચોપડી અયાઝને આપી કે સુલ્તાન સન્મુખ લઇ જાય. સુલ્તાને જ્યારે એ બયતો સાંભળી ત્યારે એને ઘણીજ પસંદ પડી. પછી ખાજા હસનને હોકમ કીધો કે હાથી ઉપર લાધીને એને સોનું આપવું કારણ આ શાહનામા જેવું લખાણ આજ સૂધી કોઈ પણ કરી શકયો નથી.

કે ગૂયદ્ ચુનીન્ નઝ્મ ચૂન્ દુરૂ રવાન્
કે ગૂયદ્ ચુ ફેરૂદઉસી અન્દરૂ જહાન્
રસદ્ સીતે નુત્કશ બચર્ખે બલન્દ્
કે ગોફૂતસ્ત નઝ્મે ચુનીન્ અરૂજમન્દ્
ઝે અન્ફાસે ઊ બૂયે જાન્ મીદમદ્
ઝે તર્કીબશ આબે રવાન્ મીચકદ્
દરાન્ દમ કે તીઘે ઝબાન્ બરૂકશીદ્
સફે જુમ્લએ શાએરાન્ બરૂદરીદ્
બમયદાને દાનેશ ચુ આન્ પીલતન્
નદીદીમ નઝ્મઆવરી તીઘઝન્
બપીશમ ચુ બુકુશદ્ ગન્જે ગોહરૂ
કુનુન્ પીલવારશ દેહમ ગન્જે ઝરૂ

અર્થ—"દુન્યામાં ફિર્દોસીની માફક આવી મોતી જેવી ઝમકતી અને વહેતી કવિતા કોણ બીજો લખી શકે? એના સખુનનો આવાઝ ઊંચા આસ્માને પુગે છે આવી મનોહર કવિતા કોણ બીજાએ રચી છે? તેના સાંભળવાથી જાણે શરીરમાં જીવ પાછો આવે જે તેની રચના જાણે વહેતો સમુદ્ર છે. જ્યારથી એણે કવિતા રચવા ઉપર પોતાની ઝબાનરૂપી તલવાર ખેંચી-ત્યારથી બધા કવિઓની સફની સફ એણે ઉડલાવી નાંખી. અકલનાં મયદાનમાં આ પીલતન જેવો બીજો કોઈ કવિ યોધ્ધો અમારા જોવામાં આવ્યો નથી. જ્યારે એણે અમારી આગળ સખુનરૂપી ખઝાનાનો દરવાઝો ખોલ્યો છે-ત્યારે હવે અમે પણ એને હાથી ભરીને ખઝાનો બખ્શેશ કર્યે."

હવે પેલા બૂરી નેયતના હસન મયમન્દીનો વખત આવ્યો. પાદશાહનો હોકમ સાંભળી એ બોલ્યો કે 'હાથી ભરીને ખઝાનો બક્ષવો એ સુલ્તાનને મનસે તો એક મચ્છરનું પરબી નથી તો પણ સુલ્તાન જાણે છે કે જેમ ઘણો ઘમ તેમજ ઘણી ખુશી પણ માણુસની હલ્લાકીનો સબબ થઈ પડે છે અને જો સુલ્તાનના હોકમ પ્રમાણે એટલો બધો ખઝાનો એ માણુસને મલશે તો કદાચ ખુશીને લીધે એ પોતાનો પ્રાણ છોડી દેશે.' વળી ઉમેર્યું કે 'ઓ આલમ પનાહ! અફસોસ કે એક ગામડ્યા કવિને સાઠ હઝાર સોનેરી મિસ્કાલ મળે, જો સુલ્તાનનો હોકમ હોય તો સાઠ હજાર ચાંદીના મિસ્કાલ બસ થશે.' સુલ્તાને જવાબ આપ્યો કે 'હું ધારૂં છું કે ફિર્દોસી ઘણાજ ઊંચ ખવાસનો છે અને એટલાં

નાણાથી એ મરી જાય નહીં.' ખાજા હસને જોયું કે કાંઈ દાવ ચાલ્યો નહીં ત્યારે વળી અર્ઝ કીધી કે 'જો હોકમ હોય તો પહેલાં સાઠ હઝાર ચાંદીના મિસ્કાલ મોકલી જોઈયે.' સુલ્તાને કાંઈ વિચાર કરી કહ્યું 'વારૂ મોકલો.' ખાજા હસને કોથળીઓમાં સાઠ હઝાર ચાંદીના મિસ્કાલ ભરી અયાઝ સાથે ફિર્દોસી ઉપર મોકલ્યા. એ વખતે ફિર્દોસી હમામખાનામાં હતો. જ્યારે બાહેર આવ્યો ત્યારે અયાઝે સલામ કરી. પેલી કોથળીઓ જોઈ ફિર્દોસી ઘણોજ ખુશ થયો. પછી કોથળીઓ આગળ મૂકી. કોથળીઓ ખોલીને જોતાં તેટલો બધોજ ઘમગીન પણ થયો; કારણ તેમાં સોનાની જગે ચાંદીનાજ સિક્કા ભરેલા હતા. પછી અયાઝને કહ્યું કે 'સુલ્તાને એવો હોકમ તો નહીં આપ્યો હતો.' એ ઉપરથી અયાઝે દરબારમાં થયલી બધી વાતચિત્ત બેયાન કીધી. જ્યારે ફિર્દોસીએ એ વાત સાંભળી ત્યારે કોથળીઓમાંથી વીશ હઝાર મિસ્કાલ હમામખાનાવાળાને આપ્યા. બીજા વીશ હઝાર અયાઝને અને ત્રીજા વીશ હઝાર હમામખાના પાસેજ બેઠેલા એક શરબત વેચનારને આપી દીધા, અને તેની પાસે શરબતનું એક પ્યાલું લઈ પીધું. પછી અયાઝને કહ્યું કે 'જઇને સુલ્તાનને કહેજે કે આ મહાભારત મેહનત જે મેં ઉઠાવી છે તે કાંઈ પૈસા મેળવવાની લાલચે નહીં પણ મુજ સેવકે માત્ર નામ અને પ્રશંસા માટેજ આં કામ કીધું છે.' નિઝામી ઉરૂઝી લખે છે કે 'સુલ્તાન મહમૂદ ખાજા બુઝોર્ગ અહમદ હસનને ઘણી ઈઝ્ઝત આપતો હતો જે બીજાઓથી દેખી શકાતું નહીં અને તેથી એના દુશમન થયા હતા. હવે જ્યારે શાહનામું પુરૂં થયું ત્યારે સુલ્તાને પેલા લોકોને પૂછયું કે ફિર્દોસીને શું આપું? તેઓ બોલ્યા કે પચાસ હઝાર દિરમ બલ્કે એટલાબી ઘણા થશે; કારણકે એતો રાફેઝી અને મુતઝલ્લી ધર્મવાળો છે અને સાથે સાથે શાહનામામાંથી દાખલા દલીલ તરીકે બયતો પણ કહી સંભળાવ્યાં. જો કે સુલ્તાન પોતે ધર્મની બાબતમાં તાસુબી રાખનારો હતો એટલે એ લોકોના કહેવાની અસર તુરતજ એના મન ઉપર સારી પખે થઈ ગઈ અને ફિર્દોસીને સાઠ હઝાર દિરમ આપવાનો હોકમ કીધો.'

સુલ્તાનનું ફિર્દોસી ઉપર ઘુસ્સે થવું.

એ સાંભળી સુલ્તાન ઘણોજ ઘુસ્સે થયો અને બોલ્યો કે "પેલા 'કેરમતી'ને સહવારના હું હાથીના પગ તળે કચડાવી નાખીશ કે એથી બીજા બેઅદબોને બોધ મળે." અયાઝે તુરતજ આ ખબર ફિર્દોસીને પુગાડી અને કહ્યું કે 'જો તું પોતાની ભલાઈ ઇચ્છતો હોય તો સુલ્તાનને પગે પડી કીધેલી તકસીરની માફી માગી લે, નહીં તો તું છે ને હાથીનો પગ.' ફિર્દોસીએ એમજ કીધું. સહવારે જ્યારે સુલ્તાન મેહલમાંના બગીચામાં ફરતો હતો ત્યારે ફિર્દોસીએ પોતાની રહેવાની જગાએથી બાહેર નીકળી (જે જગ્યા સુલ્તાનના મેહલની પાસેજ હતી) પોતાનું માથું સુલ્તાનના પગ ઉપર મૂકી દીધું અને બોલ્યો કે 'દુશ્મનો અને અદેખાઓએ મારે માટે સુલ્તાનને ભૂલાવો ખવાડયો છે કે હું કેરમતી અને રાફેઝી છું; પણ એ તદન ખોટું છે. તારો ઘોલામ તો તારાજ તાયફાનો છે માટે એવાનો જીવ લેવાથી હાથ ઉચક. જે બેઅદબી કે મેં સુલ્તાને મોકલેલી બખ્શેશ સાથે કીધી છે તે તો હું સુલ્તાનની મેહરબાની ઉપરજ છોડું છું.' વળી બોલ્યો કે:—

ચુ દરૂ મુલ્કે સુલ્તાન્ કે ચર્ખશ સેતૂદ
બસી હસ્ત તર્સાઓ ગબ્રો યહૂદ
કઝીશાન્ બજેઝ્યહ્ કેફાયત કુનન્દ
ઝરો માલો ખૂન્, શાન્ હેમાયત કુનન્દ

ગેરેફૂતન્દ દર્ મુલ્કે અદલશ કરારૂ
શુદહ્ ઈમન્ અઝ્ ગરૂદેશે રૂઝ્ગારૂ
ચે બાશદ્ કે સુલ્તાને ગરૂદૂન્ શેકૂહ્
રહીરા શુમારદ્ યકી ઝાન્ ગોરૂહ્

અર્થ—"સુલ્તાનના મુલકમાં, કે જે મુલકની આ ફરતું આસ્માન પણ તારીફ કરે છે—જ્યારે ઘણાક ક્રીસ્ટીઓ આતશ પરસ્તો અને યાહુદીઓ વસે છે—કે જેઓ પાસે ફકત જઝીઓજ લેવાય છે—અને તેઓનાં ધન દોલત અને જીવની રક્ષા કરવામાં આવે છે. કે જેથી તેઓએ અદલ ઈન્સાફના છાયા નીચે આસરો લીધો છે—અને ઝમાનાની ગરદેશથી નચિંત થયા છે. તો શું મોટી વાત છે કે આવાં મોટા દબદબાવાળો સુલ્તાન આ ઘોલામને પણ તેઓમાંનોજ એક ગણે?"

જ્યારે ફિર્દોસીએ ઘણીજ ઓઝર ખાહી કીધી અને ઉપલા કલામ તુરતજ રચીને સુલ્તાનને સંભળાવ્યા ત્યારે ફરી સુલ્તાનના ઊંચ ખવાસે પોતાનું કામ કીધું. સુલ્તાને ઝટ દઈને ફિર્દોસીને ગલે લગાડયો અને કહ્યું કે 'તારી સાથ મેં જે કંઈ સખ્તી કીધી છે તે માટે માફી માગું છું. અને તેં જે કાંઈ બેઅદબી મારી સાથે કીધી છે તે તને માફ કરૂં છું.' હવે ફિર્દોસી પાછો પોતાની ઉતારાની જગે આવ્યો અને વિચારવા લાગ્યો કે અહીંનો કાંઈ ભરોસો નથી. કોણ જાણે વળી કાલે સુલ્તાનના મિજાઝમાં શું આવી જાય? એમ વિચારી બીજા કેટલાક હઝાર બયત જે શાહનામામાં દાખેલ નહીં કીધાં હતાં તે બધાં ફાડી કકડા કરી નાખ્યાં અને કાગઝને આતશમાં બાળી નાખયું. પછી અયાઝને એક લફાફો (પરબીડું) આપીને કહ્યું કે 'આજથી વીશમે દહાડે આ કાગઝ સુલ્તાનને આપજે.' એમ કહી બેઉ જણા મળી ભેટી છૂટા પડયા અને ફિર્દોસીએ ઘઝની છોડી જવાનો નિશ્ચય વિચાર કીધો. રસ્તામાં જ્યારે 'મસ્જેદે જામેઅ' આગળ આવ્યો ત્યારે જે જગાએ કે સુલ્તાન બેસ્તો હતો તે જગે દીવાર ઉપર આ બે બયતો લખતો ગયો.

ખુજસ્તહ્ દરૂગહે મહ્મૂદે ઝાબુલી* દર્યાસ્ત
ચે ગૂનહ્ દર્યા કાન્‌રા કરાનહ્ પયદા નીસ્ત
ચુ ધૂતહા ઝદમો અનદરૂન્ નદીદમ દુર
ગુનાહે બખ્તે મનસ્ત ઈન્ ગુનાહે દર્યા નીસ્ત

અર્થ—મહમૂદે ઝાબુલીની મુબારક દરબાર એક મોટો દર્યો છે. કેવો દર્યો છે કે જેની કંઇ હદજ નથી. મેં જ્યારે એ દર્યામાં ડૂબકી મારી અને મને કશાં પણ મોતી હાથ લાગ્યાં નહીં, તો એમાં મારા નસીબનોજ વાંક છે પેલા દર્યાનો વાંક નથી."

નિઝામી ઉરૂઝી લખે છે કે "જ્યારે પેલા સાઠ હઝાર દિરમ ફિર્દોસીને પુગા ત્યારે ઘણોજ રંજીદા થયો. પછી હમામમાં જઈ નાહીને બાહેર આવ્યો અને એક ગ્લાસ શરબત પીધું અને પેલા દિરમ હમામવાળાને અને શરબતવાળાને વહેંચી આપ્યા. સાથે સાથેજ એ સુલ્તાનના ઘુસ્સાને પણ જાણતો હતો તેથી રાતો રાત ઘઝનીથી નીકળી 'હરી' તરફ ગયો અને ત્યાં 'અઝ્રકી'ના બાપ 'ઈસ્માઈલ વરાક'ની દુકાને ઉતારો લીધો. અત્રે એ છ માસ સૂધી ભરાઈ રહ્યો.' જ્યારે સુલ્તાનના માણસો એને તૂસમાં શોધી પાછાં ફર્યાં ત્યારે ફિર્દોસી નચિંત થઈ 'હરી'થી તૂસ તરફ ગયો.

---

* "તારીખે ફેરેશ્તહ" લખે છે કે "પેદરે સુલ્તાન્ મહમૂદ અમીર્ નાસેરૂઉદ્દીન સબુક્તેગીન્ અસ્ત વ માદરશ દર્ બનાત યકી અઝ્ અયાને ઝાબુલેસ્તાન્ એન્તેઝામ દાશ્ત બેનાબરાન્ ઊરા. ઝાબુલી ગૂયન્દ."

અર્થ—સુલ્તાન મહમૂદનો બાપ અમીર નાસિરઉદ્દીન સબુકતેગીન હતો. એની મા ઝાબુલિસ્તાનના ઉમરાવોના ખાનદાનની હતી એ ઉપરથી એને મહમૂદે ઝાબુલી કહયો છે.

સુલ્તાનનું હસન મયમન્દી ઉપર ધુસ્સે થવું.

જ્યારે અયાઝે જઈને ફિર્દોસીના કહેલા સખુન સુલ્તાન આગળ અર્ઝ કીધા ત્યારે સુલ્તાન હસન મયમન્દી ઉપર ઘણોજ ધુસ્સે થયો. અને ઘણાજ સખ્ત કલામો કહી તેને પોતા પાસેથી દૂર કાઢયો અને કહ્યું કે 'તારી આવી ભૂંડી ચાલને લીધે તેં મને કવિઓ આગળ કેટલો બધો હલકો પાડ્યો છે?' હસન મયમન્દીએ જવાબ આપ્યો કે 'પાદશાહી સરપાવ એક દિરમથી તે લાખ દિરમ સૂધી સરખીજ કીમત ધરાવે છે બલ્કે એક ચમટી ભરીને ખાક પણ જો મોકલી હોય તો લેનારે તેને સુરમાની પખે આંખમાં આંજવી જોઈયે.

સુલ્તાન ઉપર ફિર્દોસીની તાનાઝની.

વીશ દહાડા પછી જ્યારે અયાઝે પેલું કાગળ સુલ્તાનને આપ્યું અને સુલ્તાને તે ખોલી જોયું તો નીચલાં બયતો તેમાં લખેલાં હતાં.

બેદાન્ શહુરૂયારા કે ઈન્ રૂઝગારૂ
નમાનદ્ હમી બરૂ કસી પાયદારૂ
ચેહૂ આન્ કૂ રહે દાદો દીન્ આવરદ્
ચેહૂ આન્ કસ્ કે આયીને કીન્ આવરદ્
બગીતી નદારંન્દ્ હરૂ દ્વૂ. દેરન્ગ્
સઝદ્ ગરૂ નબાશદ્ દેલે શાહુ તન્ગ્
તો અય શાહે મહૂમૂદે કેશ્વરૂગોશાય
ઝે મન્ ગરૂ નતર્સી બેતરૂસ અઝ્ ખોદાય
કે પીશ અઝ્ તો શાહાન્ ફરાવાન્ બુદન્દ્
હમહુ તાજદારાને ગયહાન્ બુદન્દ્
ફેઝૂન્ અઝ્ તો બૂદન્દ્ યકૂસરૂ બજાહુ
બગન્જો સેપાહો બતખ્તો કોલાહુ
નકરૂદન્દ્ જોઝ્ ખૂબીઓ રાસ્તી
નગશતન્દ્ ગેરૂદે કમો કાસ્તી
હમહુ દાદ્ કરૂદન્દ્ બરૂ ઝીરૂદસ્ત્
નબૂદન્દ્ જોઝ્ પાકૂ યઝદાન્ પરસ્ત્
ગરૂ અયદૂન્ કે શાહી બગીતી તરાસ્ત્
બેગૂઈ કે ઈન્ ખીરહુ ગોફૂતન્ ચરાસ્ત્
નદીદી તો ઈન્ ખાતેરે તીઝે મન્
નેયન્દીશી અઝ્ તીઘે ખૂન્રીઝે મન્
કે બદદીનો બદ્કીશ ખાની મરા
મનમ્ શીરે નરૂ મીશ ખાની મરા
સુખાલેફૂ નેયમ્ નીઝ્ બદ્દીન્ નેયમ્
બજોઝ્ બરૂ રહે ઓલે યાસીન્ નેયમ્

ઓ પાદશાહ મહમૂદ! તું જાણ કે આ ઝમાનો-કોઈ ઉપર હમેશાં કાયમ રહેવાનો નથી.

શું ઇન્સાફી અને ધર્મી માણસ-કે પછી શું કીનાખોર ઝાલેમ,

આ બેહુ જણ દુન્યામાં હમેશના રહેતા નથી-(માટે આ વાતથી) જો પાદશાહ પોતાનું દિલ કચવાવશે નહીં તો બેહતર.

એ મુલક જીતનાર પાદશાહ મહમૂદ!-જો તું મારાથી નહીં ડરતો હોય તોપણ ખોદાથી તો ડર.*

કારણકે તારી આગમચ ઘણાક પાદશાહો થઈ ગયા છે-અને તેઓ દેશ ઉપર સર્વોપરી સત્તા ભોગવી ગયા છે.

દરજ્જાની બાબદમાં કે દ્રવ્યની બાબદમાં, બળની બાબદમાં કે રાજ અમલની બાબદમાં (કહું) તો તેઓ તારા કરતાં દરેક રીતે ઝિયાદાજ હતા.

તેઓનાં સર્વ કામો ભલાઈનાં અને ન્યાયના હતાં-તેઓ બગાડ, ખરાબી કે અન્યાય તરફ ઢળ્યા હતાજ નહીં.

તેઓ પોતાની રૈયત સાથ પુરેપુરા ઇન્સાફથીજ વર્તયા હતા-તેઓ ખોદાનો ડર રાખનારા ખોદાપરસ્તોજ હતા.

જ્યારે (આજ કાલ) દેશનો રાજકર્તા તુંજ થયો છે-તો ખરું કહે કે આવું વાહિયાત બોલવાનું કારણ શું?§

શું મારા કરડા સ્વભાવને હજી તેં ઓળખ્યો નથી?-શું મારી લોહી રેડનાર (ઝબાન રૂપી) તલવારનો ડર તને નથી લાગતો?

કે તું મને બૂરા ધર્મનો અને બૂરા તરીકાનો ગણે છે.-હું નર સિંહ જેવો (ઝોરાવર) છું છતાં મને તું મેંઢી જેવો બીકણ ધારે છે.?

હું નથી (તારો) દુશ્મન કે નથી હું બૂરો ધર્મ પાળનારો-"યાસીન†" (હઝરત મોહમ્મદ)ની અકલાદે દેખાડેલો રસ્તો છોડી હું (બીજે રસ્તે) જનારો નથી.

---

* ફિર્દોસી મહમૂદને એમ કહેવા માગે છે કે આખો ઈરાન દેશ જીતીને તું તેનો માલેક થયો છે. તું મારા જેવાથી ડરવાનો નથી, પણ તને ખોદાતાલાનો ડર રાખવોજ જોઇશે.

§ એટલે શાએર એમ કહેવા માગે છે કે લોકો કોઇને માટે ગમે એવું વાંકું બોલે, પણ જે ધણી દેશનો પાદશાહ કહેવાય તેને ઘટે નહીં કે લોકોના કહેવા બોલવા ઉપર ચાલીને કોઈ માણસને મોંમાંથી વાંકો શબ્દ બોલે.

† ઈસ્લામી બાઇઓની પવિત્ર કેતાબના એક બાગને "યાસીન"નાં નામે ઓળખે છે. જેમાં હઝરત મોહમ્મદ પયગમ્બરની

બદીન્ ઝાદહ્ અમ હમ બદીન્ બુગ્ઝરમ
યકીન્ દાન્ કે ખાકે ,પયે હયદરમ

અગર્ શાહ્ મહ્મૂદ અઝીન્ બુગ્ઝરદ
મર્ ઊરા બયક્ જવ્ નસન્જદ્ ખરદ
મરા સહ્મ દાદી કે દર્ પાએ પીલ્
તનત્‌રા બેસાયમ ચુ દર્યાએ નીલ્
નતર્સમ કે દારમ ,ઝે રઉશનદ્‌લી
બદેલ્ જાએ મેહ્‌રે નબીઓ વલી
ચુ અઝ્ મેહ્‌રે શાન્ મન્ હેકાયત કુનમ
ચુ મહ્‌મૂદરા સદ્ હેમાયત કુનમ

મનમ બન્દએ હર્ દો તા રસ્તખીઝ્
વગર્ શહ્ કુનદ્ પયકરમ્ રીઝહ્ રીઝ

મન્ અઝ્ મેહ્‌રે ઈન્ હર્ દો શહ્ નુગ્ઝરમ
અગર્ તીધે શહ્ બુગ્ઝરદ્ બર્ સરમ
મરા ઘમ્ઝહ્ કર્દન્દ્ કાન્ બદ્ સોખન્
બમેહ્‌રે અલીઓ નબી શુદ્ કોહન્

હરાન્ કસ કે દર્ દેલશ કીને અલીસ્ત
અઝ્ ખારતર્ દર્ જહાન્ ગૂ કે કીસ્ત
મન્ ઈન્ નામએ શહ્‌રયારાને પીશ
બેગોફ્તમ બદીન્ નગ્ઝ્ ગોફતારે ખીશ
ઝે અબ્યાતે ઘર્રા દો રહ્ સી હઝાર્
તમામીશ દર્ શીવએ કાર્ઝાર્
ઝે શમ્શીરો તીરો કમાનો કમન્દ
ઝે ગૂપાલો અઝ્ નીઝહાએ બલન્દ
ઝે બરગુસ્તુવાનો ઝે ખફ્તાનો ખૂદ
ઝે સહ્‌રાઓ દર્યાઓ અઝ્ ખુશ્કો રૂદ
ઝે ગોર્ગો ઝે શીરો ઝે પીલો પલન્ગ્
ઝે એફ્રીતો અઝ્ અઝ્દહાઓ નેહન્ગ્
ઝે નયરન્ગો ઘૂલો ઝે જાદૂયે દીવ
કઝીશાન્ બગર્દૂન્ રસીદહ્ ઘેરીવ
ઝે મર્દાને નામી બરૂઝે મસાફ્
ઝે ગોર્દાને જન્ગી ગહે રઝ્મો લાફ્
હમાન્ નામદારાને બા જાહો આબ્
ચુ તૂરો ચુ સલ્મો ચુ અફ્રાસેયાબ્
ચુ હૂશન્ગો તહ્‌મૂરસે દીવબન્દ
જહાનદાર્ જમશીદે શાહે બલન્દ
ચુ ઝહ્‌હાકે બદ્‌કીશો બીદીનો દાદ્
ફરીદૂન્ મેનૂચેહ્‌રે બા અદ્‌લો રાદ્

(ઈસ્લામી) દીનમાંજ હું જન્મેલો છું અને તેજ દીનમાં હું મરીશ–ચોકસ જાણજે કે હું હયદરનાજ* રસ્તાની ખાક છું (એટલે હયદરનાજ તરીકા પ્રમાણે ચાલનાર છું).

જો પાદશાહ મહમૂદ આ (તરીકો) છોડી દે–તો ડાહ્યા પુરૂષો તેને જવના એક દાણા જેટલો પણ વઝન નહીં આપે.

તેં મને ધમકી આપી કે નીલ નદીનાં પાણી મિસાલ તારાં શરીરને હાથીના પગ નીચે રગડી નખાવી પાએમાલ કરીશ;

(પણ તેથી) હું બીહતો નથી કારણકે પયગમ્બર અને અલી (બન્ને)ની પ્રીતિને (મારાં) ભલાં મનથી મારા દિલમાં મેં જગ્યા આપી છે.

તેઓ તરફની પ્રીતિની વાત જ્યારે હું કરીશ–ત્યારે (તેઓ મારાથી એટલા તો રાઝી થશે અને મારો વગવસીલો એટલો તો વધી જશે કે) સુલ્તાન મહમૂદ જેવા સોની હિમાયત કરવા નીકળી શકીશ.

પાદશાહ (મહમૂદ) જોઇયે તો મારાં શરીરના ટૂકડે ટૂકડા કરી નાખે–તોપણ (કહીશ કે હા), કેયામતના દિવસ સુધી તે બન્નેનો હું આધીન સેવક બનેલો છું.

તે બન્ને પાદશાહો (પયગમ્બર અને અલી)ની પ્રીતિ કદીબી છોડી નહીં દઇશ–જોઇયે તો મારાં સર ઉપર સુલ્તાનની તલવાર ચાલે.

(કેટલાકોએ) મારી નિન્દા કરી (તને કેહયું) કે " તે બદ સખુન બોલનાર (ફિર્દોસી)એ–તો માત્ર પયગમ્બર અને અલીનાજ પ્યારમાં પોતાની ઝિંદગી પુરી કરી. "

(પણ) જે શખ્સ પોતાના દિલમાં અલીની અંટસ રાખતો હોય–તેના કરતાં વધારે ધિક્કારને પાત્ર આ દુન્યાનાં કોણ હોય, તે મને કહે?

મેં મારાં સુંદર લખાણે આગલા પાદશાહોની તવારીખ લખી છે.

સાઠ હજાર ઉમદા બયતો–જે સઘળાં લડાઈની રીતભાતમાં–(લખ્યાં છે).

(જેવાં કે) તલવાર, તીર, કમાન, કમન્દ,–ગોર્ઝ, બુલંદ નેઝા,

ઘોડાની પાખર, બખ્તર, કોલાહ,–જંગલ, દર્યા, ઝમીન, નદી,

વરૂ, સિંહ, હાથી, ચિત્તા,–રાક્ષસ, અઝદહા, મગરમચ્છ,

ભૂતના ચાળા, અને દેવની જાદુઈ,–કે જેઓનો પોકાર આસ્માન ઉપર પહોંચેલો હતો.

(તેમજ) લડાઇને દહાડેના નામીચા મર્દો–અને લડાઈ તેમજ બડાઇને વખતના જંગી પહેલવાનો,

તેમ્રજ મર્તબાવાળા અને આબરૂદાર નામદારો–જેવા કે તુર, સલ્મ અને અફ્રાસિયાબ.

જેવા કે પાદશાહ હોશંગ અને દેવબંદ તેહમૂરસ–તથા જેહાનનો પાદશાહ પ્રતાપી જમશેદ.

જેવા કે અધર્મી, બૂરા તરીકાવાળા અને ઝાલેમ ઝોહાક–ઈન્સાફી અને અકલમંદ ફરીદૂન તથા મિનોચેહર.

વખાણ આવેલી છે. અરબી ભાષામાં " યા " નો અર્થ " ઓ " થાય છે અને " સીન " એક મૂળાક્ષરનું નામ છે, જે સઈયદ બોલનો પહેલો અક્ષર છે. ત્યારે " યા-સીન "નો અર્થ ઓ સઇયદ ! થાય છે, જે પયગમ્બર મોહમ્મદને માટે ઈસ્લામી લખનારાઓ વાપરે છે.

* અરબી ભાષામાં " હયદર "નો અર્થ " સિંહ " થાય છે. હઝરત અલી જે અરબ દેશના પયગમ્બર મોહમ્મદનો જમાઈ થતો હતો તેને તેની બહાદુરી માટે " હયદર " કહેતા હતા.

હમાન્ નવ્દરો નામવર્ ,કયકોબાદ્
ચુ કાઊસો કયખુસ્રવે પાક્ઝાદ્
ચુ લોહ્રાસ્પો ગોશ્તાસ્પો અસ્ફન્દેયાર્
ચુ ગર્શાસ્પો નયરમ્ ચુ સામે સવાર્
ચુ રોસ્તમ્ જહાન્પહ્લવાને બલન્દ્
કે બર્ ચર્ખે ગર્દાન્ ફેગન્દી કમન્દ્
ફ્રરામર્ઝે યલ્ બહ્મને જન્ગ્જૂય
ચુ દારાઓ એસ્કન્દરે નીક્ ખૂય
ચુ ગૂદર્ઝો હશ્તાદ્ પૂરે દલીર્
કઝીશાન્ ગુરીઝાન્ શુદી નર્રહ્ શીર્
ચુ જામાસ્પ્ કન્દર્ શુમારે સેપેહ્ર્
ફેરૂઝન્દહ્તર્ બુદ્ ઝે તાબન્દહ્ મેહ્ર્
ચુ શાહ્ અર્દ્શીરો ચુ શાપૂરે ઊ
ચુ બહ્રામો નૂશીરવાને નેકૂ
ચુ હોર્મુઝ્ ચુ પર્વીઝો પૂરશ્ કોબાદ્
ચુ ખુસ્રવ કે પર્વીઝ્ નામશ્ નેહાદ્
કુજા આન્ બુઝોર્ગોને બા દાદો દીન્
કુજા આન્ દેલીરાને પુર્ ખેશ્મો કીન્
કુનૂનસ્ત્ બાલીન્ શાન્ ખાકો ખેશ્ત્
ખુનુક્ આન્ કે જોઝ્ તોખ્મે નીકી નકેશ્ત્
તો હમ્ શાહે મહ્મૂદ્ બીદાર્ બાશ્
બહર્ નીકો બદ્ નીઝ્ હોશ્યાર્ બાશ્
કે ગીતી સેપન્જસ્તો જાવીદ્ નીસ્ત્
ફરત્ બર્તર્ અઝ્ ફર્રે જમ્શીદ્ નીસ્ત્
ચુનીન્ નામ્દારાનો ગર્દનકશાન્
કે દાદમ્ અઝીશાન્ યકાયક્ નશાન્
હમહ્ મોર્દહ્ અઝ્ રૂઝગારે દરાઝ્
શુદ્ અઝ્ ગોફ્તે મન્ નામ્ શાન્ ઝેન્દહ્ બાઝ્
ચુ ઈસા મન્ ઈન્ મોર્દગાન્રા તમામ્
સરાસર્ હમહ્ ઝેન્દહ્ કર્દમ્ બનામ્
યકી બન્દગી કર્દમ્ અય શહ્રયાર્
કે માનદ્ ઝે તૂ દર્ જહાન્ યાદ્ગાર્
બેનાહાએ આબાદ્ ગર્દદ્ ખરાબ્
ઝે બારાનો અઝ્ તાબેશે આફ્તાબ્
પય અફ્ગન્દમ્ અઝ્ નઝ્મ કાખે બલન્દ્
કે અઝ્ બાદો બારાન્ નેયાબદ્ ગઝન્દ્
બદીન્ નામહ્ બર્ ઉમ્રહા બુગ્ઝરદ્
બેખાનદ્ હરાન્ કસ કે દારદ્ ખરદ્
નકર્દી દરીન્ નામએ મન્ નેગાહ્
ઝે ગોફ્તારે બદ્ગૂય ગશ્તી ઝે રાહ્
બદન્દીશ્ કઝ્ રૂઝે નીકી મબાદ્
સખુનહાએ નીકમ્ બબદ્ કર્દ યાદ્
બરે પાદ્શાહ્ પયકરમ્ ઝેશ્ત્ કર્દ્
ફેરૂઝન્દહ્ અખ્ગર્ ચુ અન્ગેશ્ત્ કર્દ્
હરાન્ કસ કે શેઅરે મરા કર્દ પસ્ત્
નગીરદ્શ્ ગર્દૂને ગર્દન્દહ્ દસ્ત્
ઝે બદ્ગઉહરાન્ બદ્ નબાશદ્ અજબ્
નશાયદ્ સેતોર્દન્ સેયાહી ઝે શબ્

તેમજ નવદર અને નામવર કયકોબાદ-જેવા કે કાઊસ અને પાકઝાદ પાદશાહ કયખુસરૂ.

જેવા કે લોહરાસ્પ, ગોશ્તાસ્પ અને અસ્પંદિયાર-જેવા કે પેહલવાન કેરશાસ્પ, નરીમાન અને સામે સવાર.

જેવા કે બુલંદ મર્તબાનો જેહાન પેહલવાન રૂસ્તમ-કે જે ફરતા આસ્માન ઉપર (પણ) કમંદ નાખી શકતો હતો.

(તેમજ) પેહલવાન ફરામર્ઝ અને લડાયક બહમન-જેવા કે દારા અને નેકખસ્લતનો સેકંદર.

જેવા કે ગૂદર્ઝ અને તેના એંશી બહાદુર છોકરાઓ-કે જેઓથી નરસિંહ (પણ) નાસી જતા હતા.

જેવા કે જામાસ્પ કે જે સેતારાઓની ગણત્રી કરવામાં-નૂરમંદ આફતાબ કરતાં પણ વધુ રોશન હતો.

જેવા કે શાહ અર્દશીર અને તેનો શાપૂર-જેવા કે બેહરામ અને ભલો પાદશાહ નોશીરવાન.

જેવા કે હોરમઝ, પીરોઝ અને તેનો છોકરો કોબાદ-જેવા કે ખુસરૂ કે જેનું પર્વીઝ નામ આપવામાં આવ્યું હતું.

આ સઘળા ઈન્સાફી અને ધર્મી મહાન પુરૂષો કયાં રહ્યા છે ?-કયાં રહ્યા છે તે ઘોસ્સા અને કીના ભરેલા બહાદુરો ?

હાલ તેઓનું બિછાનું ખાક અને ઇંટ છે-તો ભાગ્યશાળી તેજ (કહેવાય) કે જેણે નેકીનાજ બી વાવ્યાં હોય.

ઓ મહમૂદશાહ ! તું પણ બેદાર થા-અને નેકી બદીના કામોનો વિચાર રાખ.

કારણકે દુન્યા તો ત્રણ પાંચ (થોડા) દિવસની છે કાંઇ હમેશાની નથી-તારો દબદબો જમશેદના દબદબા કરતાં ચઢતો નથી.

આંવા નામદાર પાદશાહો અને ગર્દન ઉઠાવનાર પેહલવાનો-કે જેઓના નામ નિશાન સઘળાં હું આપી ગયો છું.

તેઓ સઘળા લામ્બા ઝમાના થયા મરી ગયા છે-પણ મારા કહવાથી (શાહનામાથી) તેઓના નામ પાછાં જીવતાં થયાં છે.

પયઘમ્બર ઇસુ ખ્રિસ્ટની મિસાલ મેં આ સઘળાં મુવેલાંઓને-એક નાકેથી સર્વને (તેઓનાં) નામે (પાછાં) જીવતાં કર્યાં છે.

ઓ પાદશાહ ! મેં તારી એક એવી સેવા બજાવી છે-કે જે તારાથી દુન્યામાં (સદા) યાદગાર રહી જશે.

વરસાદ અને આફતાબની ગર્મીથી-બાંધેલી ઇમારતો ખરાબ થઇ જશે,

(પણ) મેં કવિતાથી એક એવા બુલંદ મેહલનો પાયો નાંખ્યો છે કે જેને તોફાન અને વરસાદથી (કશું) નુકશાન પહોંચશે નહીં.

આ તવારીખ ઉપર ઝમાના ગુઝરી જશે-(તોપણ) જે કોઈ દાનાઈ રાખતો હશે તે વાંચશે.

તેં આ મારી તવારીખ ઉપર નઝર નહીં કીધી-અને બૂરૂં બોલનારની વાતોથી તું આડે માર્ગે દોરવાયો.

તે દુશ્મન (હસન મયમંદી) કે જેનો ભલો દિવસ હવે કદી ના હોતો !-તેણે મારા નેક સખુનોને ખરાબ રીતે યાદ કર્યા.

તેણે પાદશાહ આગળ મને બૂરો ચીતાર્યો-(હું) આતશની રોશન ચણગારી (છું) પણ તેણે (મને) કોલસાનું રૂપ આપ્યું.

જે શખ્સે કે મારી કવિતાને હલકી પાડી છે-તે શખ્સનો હાથ ફરતો આસ્માન કદી પકડશે નહીં (એટલે ખોદાની મદદ મળશે નહીં).

બેબુન્યાદોથી બુરાઈ થાય (તેમાં) અજબ જેવું નથી-(કારણ કે) રાતમાથી કાળાસ સાફ થઇ શકતો નથી.

કે બદરેહ ચશ્મે બેહી દાશતન્
બુવદ્ ખાક્ દર્ દીદહ્ અમ્બાશતન્
સરે નાસઝાયાન્ બરૂઅફ્રાશતન્
વઝીશાન્ ઉમીદે બેહી દાશતન્
સરેરેશતએ ખીશ ગુમ્ કરૂદનસ્ત
વયા મારૂ દર્ જીબ્ પર્વરૂદનસ્ત
કે નાપાકઝાદહ્ મદારીદ્ ઉમીદ્
કે ઝન્ગી બેશુસ્તન્ નગંરૂદદ્ સફીદ્
દરખ્તી કે તલ્ખસ્ત વયરા સેરેશ્ત
ગરશ દરૂનેશાની બબાઘે બેહેશ્ત
વર્ અઝ્ જૂએ ખુલ્દશ બહન્ગામે આબ્
બબીખ્ અન્ગબીન્ રીઝીઓ શીરે નાબ્
સરન્જામ ગઉહર્ બકારૂ આવરદ્
હમાન્ મીવએ તલ્ખ બારૂ આવરદ્
બઅમ્બર્ ફેરૂશાન્ અગર્ બોગ્ઝરી
શવદ્ જામએ તૂ હમહ્ અમ્બરી
વગર્ તૂ શવી નઝ્દે અન્ગેશ્તગર્
અઝ્ જોઝ્ સેયાહી નેયાબી દગર્
ચુ પર્વરૂદેગારશ ચુનાન્ આફ્રીદ્
નેયાબી તો બર્ બન્દે યઝ્દાન્ કલીદ્
અગર્ મુન્સેફી બૂદી અઝ્ રાસ્તાન્
કે અન્દીશહ્ કર્દી દરીન્ દાસ્તાન્
બેગોફ્તી કે મન્ દર્ નેહાદે સખુન્
બેદાદસ્તમ અઝ્ તબ્અ દાદે સખુન્
જહાન્ અઝ્ સખુન્ કરૂદહ્ અમ ચૂન્ બેહેશ્ત
અઝીન્ બીશ તોખ્મે સખુન્ કસ નકેશ્ત
સખુન્ ગુસ્તરાન્ બીકરાન્ બૂદહ્ અન્દ
સખુનહાએ અન્દાઝહ્ પયમૂદહ્ અન્દ
વલીક્ અર્ ચે બૂદન્દ ઈશાન્ બસી
હમાના નગોફ્તસ્ત અઝીશાન કસી
ચુ ફેરૂદઉસી અન્દર્ ઝમાનહ્ નબૂદ્
બદ્ આન્ બુદ્ કે બખ્તશ જવાનહ્ નબૂદ્
મરા ગોફ્ત ખુસ્રવ કે બૂદસ્ત ગીવ
હમાન્ રોસ્તમો તૂસો ગૂદર્ઝે નીવ
મરા દર્ જહાન્ શહ્રૂયારી નવસ્ત
બસી બન્દગાનમ્ ચુ કયખુસ્રવસ્ત
ચુ દીહીમદારશ નબુદ્ દર્ નેઝાદ્
ઝે દીહીમદારાન્ નેયાવરૂદ્ યાદ્

ચુ અન્દર્ તબારશ બુઝોર્ગી નબૂદ્
નેયારોસ્ત નામે બુઝોર્ગાન્ શેનૂદ્
બુઝોર્ગી સરાસર્ બગોફ્તાર્ નીસ્ત
દોસદ્ ગોફ્તહ્ ચૂન્ નીમ કેર્દાર્ નીસ્ત
ચુ નામે શહાન્ બર્ બેખાનદ્ હમી
સર્ અઝ્ આસ્માન્ બુગ્ઝરાનદ્ હમી
બસી રન્જ બોરૂદમ દરીન્ સાલે સી
અજમ ઝેન્દહ્ કરૂદમ બદીન્ પારૂસી

બૂરી બુન્યાદનાથી ભલાઈની આશા રાખવી-(એ પોતાની) આંખમાં ધૂળ છાંટવા (બરાબર) છે.

નાલાયક માણસોને ઊંચી પદવી આપવી-(અને) તેઓથી ભલાની ઉમેદ રાખી બેસવું,

તે ગોયા દીવાનાપણું કહેવાય-(અથવા તો) ગજવાંમાંજ સાંપ પાળવા જેવું ગણાય.

નાપાકના જણેલાથી સારાં કામની ઉમેદ રાખતો ના-કારણકે હબશીને (ગમે એટલો) ધોવાથી સફેદ થતો નથી.

જે ઝાડનું બીજ કડવું હોય-તેને તું બેહેશ્તના બાઘમાં (પણ) રોપશે,

અને જો પાણી સીંચતી વેળા બેહેશ્તની નદીમાંનું (પાણી)-તથા મધ અને ચોખ્ખું દુધ તું તેનાં મૂળિયાંમાં રેડશે,

તોપણ શેવટે તે પોતાનાં બીયાંનીજ અસર દેખાડશે-અને કડવાંજ ફળ આપશે.

જો તું અમ્બર (સુગંધી પદાર્થ) વેચનારને ત્યાં જશે-તો તારાં લૂગડાં પણ સુગંધી થશે.

પણ જો તું કોલસા વેચનારને ત્યાં જશે-તો તેની પાસેથી મેસ સિવાય બીજું કાંઇ તને મળશે નહીં.

જ્યારે પર્વર્દેગારે તેને એજ સ્વેશેનો પેદા કર્યો-ત્યારે તું ખોદાના ભેદની ચાવી મેળવી શકશે નહીં.

જો સાચા પ્રમાણિકોમાંથી કોઈ (કવિતાની ખૂબી-ખામી જાણનારો) પરીક્ષક મારી (લખેલી) તવારીખની તપાસ કરતે,

તો તે શખ્સ તને કહેતે કે આ તવારીખ રચવામાં મેં મારી કલ્પના શક્તિથી કવિતાને ખરી દાદ આપી છે.

(મારા સખુનથી ઈરાન દેશને મેં બેહેશ્તની મિસાલ (જાણીતો) કર્યો છે-આ કરતાં વધારે સાદા કવિતાના બીજ કોઇએ હજી વાવ્યાં નથી.

કવિઓ બેશુમાર થઈ ગયા છે-અને તેઓએ અગણિત બયતો લખી છે.

વળી જો કે તેઓની સંખ્યા પણ મોટી હતી-છતાં જો એમજ કહીયે કે તેઓએ (વાંચવા લાયક) કાંઈજ લખ્યું નથી તો ચાલે.

આ ઝમાનામાં ફિરદોસી જેવો કવિ હતોજ નહીં-મગર એબ એટલીજ હતી કે તે ભાગ્યશાળી ન હતો.

પાદશાહ (મહમૂદે) મને કહ્યું કે "ગેવ કોણ હતો-તેમજ બહાદુર રુસ્તમ, તૂસ અને ગોદર્ઝ કોણ હતા ?

દુન્યામાં નવી પાદશાહી મારી છે-અને કયખુસરૂ જેવા ઘણાક ઘોલામો મારી પાસે છે."

પણ તેનાં ખાન્દાનમાં પાદશાહી દરજ્જે પહોંચેલું કોઈ ન હતું (યાને પાદશાહી અવલાદનો નહીં હતો)-તેથીજ તેણે પાદશાહો (ની તવારીખ) ઉપર ધ્યાન આપ્યું નહીં.

તેના ખાન્દાનમાં મોટાઈ હતીજ નહીં-તેથીજ તે મોટાઓનાં નામો સાંભળી શક્યો નહીં.

બસો શબ્દ બોલાય અને તેમાંના અડધા ઉપર પણ અમલ ન થાય-તો પછી ડંફાસ હાંકવામાં કાંઈ મોટાઈ સમાયલી નથી.

જો પાદશાહોનાં નામો તે (બરાબર) વાંચીને સમજે-તો તેનો દરજ્જો આસ્માનથી પણ બુલંદ વધે.

આ (નામા)માં ત્રીસ વર્ષ સૂધી મેં ઘણીક રંજ ખેંચી-અને આ ફાર્સી (ભાષા)માં ઈરાન દેશને પાછો જીવતો કર્યો.

બસી સાલ અન્દર સરાએ સેપન્જ
ચુનીન રન્જ બોરૂદમ બઉમ્મીદે ગન્જ
બદર્વીશીઓ નાતવાનીઓ રન્જ
કુનૂન સાલ બોગ્જશત અઝ સીઓ પન્જ
બદાન તા બપીરી મરા બર દેહદ
મરા પાદશાહ તખ્તો અફસર દેહદ
હમાન દર જહાન બીનેયાઝી દેહદ
મેયાને સરાન સરફરાઝી દેહદ
બપાદાશ ચૂન ગન્જરા બરગોશાદ
મરા જોઝ બહાએ ફોકાઈ નદાદ

ફોકાઈ બેયર્ઝીદમ અઝ ગન્જે શાહ
અઝાન મન ફોકાઈ ખરીદમ બરાહ
ચુ ઉમ્રમ બનઝદીકે હશતાદ શુદ
ઉમીદમ બયકબારહ બરબાદ શુદ
ચુ બરબાદ દાદન્દ રન્જે મરા
નબુદ હાસેલે સીઓ પન્જે મરા
ચુ દાના બુવદ શાહરા પીશકાર
ઝે નાદાને બદ્દીન બરઆરદ દમાર
બદાનેશ નબુદ શાહરા દસ્તગાહ
વગરનહ મરા બરનેશાન્દી બગાહ
અગર 'શાહરા' શાહ બૂદી પેદર
બસર બર નેહાદી મરા તાજે ઝર
વગર માદરે શાહ બાનૂ બુદી
મરા સીમો ઝર તા બઝાનૂ બૂદી
ખેરદ નીસ્ત મર શાહે મહમૂદરા
કે બીનમ કફશ માનએ જૂદરા
કફે શાહે મહમૂદે આલી તબાર
નોહ અન્દર નોહ આમદ સેહ અન્દર ચહાર
શહી કુ નેઝાદશ ઝે દર્વીશ બૂદ
બશાહનામહ અન્દર નબાયદ સેતૂદ
પેશીઝી બેહ અઝ શહરયારી ચુનીન
કે નય કીશ દારદ ને આયીને દીન

ગંજની ઉમેદમાં આ ત્રણપાંચ દહાડાની દુન્યામાં મેં ઘણાક વર્ષો સૂધી આવો શ્રમ ખેંચ્યો.

ગરીબાઈ, ઝઇફી અને મેહનતમાં પાંત્રીસથી વધુ વર્ષ ગુઝાર્યા છે.

એ ઉમેદથી. કે ઘડપણમાં તેનાં ફળ મળશે-અને પાદશાહ મને તખ્ત અને તાજ બખ્શેશ કરશે.

તેમજ મને આ દુન્યામાં હાજત વગરનો બનાવશે-[illegible] મોટાં માણસો વચ્ચે મને સરફરાઝી આપશે.

પણ જ્યારે મને બક્શો આપવા માટે (ખઝાનાનો) દરવાઝો ખોલ્યો ત્યારે તેણે એક જવ-ચોખાના શરાબનાં [illegible] કીમત કરતાં કાંઈ વધુ આપ્યું નહીં.

પાદશાહના ખઝાનામાં મારી કીંમત એક શરાબનાં પ્યાલાં જેટલી થઈ-તેથી તેનું એક શરાબનુ પ્યાલું રસ્તામાંજ ખરીદી પી ગયો.

જ્યારે મારી ઉમર લગભગ એંસીની થઈ-ત્યારે મારી આશા અચિન્તી ભંગ થઇ ગઇ.

"જ્યારે આવી રીતે તેઓએ મારી મેહનત બરબાદ કીધી-ત્યારે પાંત્રીસ વર્ષની મેહનતનું ફળ કાંઈજ નહીં આવ્યું.

જો પાદશાહનો રાજઅમલ દાનાઈ ભરેલો હતે-તો બૂરા તરીકાવાળા નાદાનને જડ બેખથી ઉખેડી કાઢતે.

પણ શાહે અકલ ઉપર કાબૂ મેળવ્યો નથી-નહીં તો તે મને તખ્ત ઉપર બેસાડતે.

જો પાદશાહનો બાપ પાદશાહજ હતે-તો મારે માથે સોનેરી તાજ મૂકતે.

જો પાદશાહની મા મહારાણી હતે-તો ગુંટણ સૂધી આવે એટલું સોનું રૂપું મને આપતે.

પાદશાહ મહમૂદને અકલ નથી- કારણ કે તેનો હાથ તેને સખાવતનાં કામો કરતાં અટકાવે છે. *

જેમ નવે નવે એકયાસી અને ત્રણ ચોગ બાર હોય છે-તેમ પાદશાહ મહમૂદની હથેલી હોય છે.

જે પાદશાહ ગરીબ માણસની અવલાદથી ઉતરી આવેલો હોય-તેને પાદશાહોની તવારીખની કેતાબમાં વખાણવો નહીં જોઇયે.

આવા એક ઢંગધડા વગરના અને દીનધર્મ વગરના પાદશાહ કરતાં તો એક મુફલેસ માણસ વધારે સારો.

---

* ખોલાસો. "અકદે અનામેલ"ની રૂયે એટલે કે આંગળીઓ વડે આંકડા દેખાડવાની રીતે નવે નવે એકયાસી અને ત્રણ ચોગ બાર મળી ત્રાણુંનો આંકડો દેખાડવામાં હાથની મુઠી વાળી બંધ કરવાની ઝરૂર પડે છે તેમ સખાવતની બાબદમાં શાહ મહમૂદના હાથની હથેલી સદા વળેલીજ હોય છે. મુંબઈ તેમજ હિંદુસ્તાનનાં બીજાં શેહરોમાં હિંદુ વગેરે વેપારીઓ વેપારની જણસોના ભાવતાલ હાથ ઉપર કપડું નાખીને ખાનગી રીતે કરે છે, તે રીતને મળતી આવતી એક રીત ફાર્સીમાં છે જે "અકદે અનામેલ"ને નામે ઓળખાય છે. આગળાં વડે આંકડા દેખાડવા માટે આ રીતનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. દાખલા તરીકે હાથના અંગુઠાનાં ટેરવાં ઉપર જો પહેલી આંગળીનું ટેરવું મેળિયે અને ગોળ કુંડાળું કરિયે તો નેવુંનો આંકડો દેખડાય. જો તેની સાથે બીજી એટલે કે વચલી આંગળી વાંકી વાળિયે તો એકાણું થાય. તે સાથે ત્રીજી આગળી વાંકી વાળિયે તે બાણુંનો આંકડો થાય. અને વળી જો ચોથી એટલે કે છેલ્લી આંગળી પણ વાંકી વાળિયે અને હથેલી બંધ કરિયે તો ત્રાણુંનો અંક દેખડાય. "અકદે અનામેલ"ના ધોરણે ત્યારે ત્રાણુંનો અંક દેખાડતાં હાથની મુઠી વળીને હથેલી બંધ થઈ જાય છે. "નોહ અન્દર નોહ આમદ"નો અર્થ નવને નવે ગુણવું થાય છે. તેજ પ્રમાણે ત્રણને ચારે ગુણવાને ફાર્સીમાં "સે અન્દર ચહાર કર્દન" કહે છે. એકયાસી અને બારનો જુમ્લો ત્રાણું થયો અને ત્રાણુંનો આંકડો ઉપલી રીતે દેખાડતાં હથેલી બંધ થાય છે. આ ત્રાણુંના આંકડાને કેટલાક સાહેબો નીચલી રીતે સમજાવી પાદશાહ મહમૂદ "બખીલ હતો" કરી અર્થ કરે છે. તે એમ કે ત્રાણુંનાં આંકડાનો અર્થ ફાર્સીમાં "લઈમ બૂદ" કરીને કરે છે. એટલે "બખીલ હતો" અબજદને કાયદે "લઈમ બૂદ"નો સરવાળો ત્રાણું થાય છે. લામનાં ત્રીસ, ઇનાં દશ, હમ્ઝાનો એક, મીમનાં ચાળીસ, બેના બે, વાવનાં છ અને દાલનાં ચાર.

ને ઈન્ બૂદમ્ અઝ્ શાહે ગીતી ઉમીદ
અઝ્ અઉવલ્ ને ઈનગૂનહુ દાદમ્ નવીદ
અગર્ ખુદ જહાન્દાર્ નામી બુદી
બરાયો બદાનેશ ગેરામી બુદી
શેનીદી ચુ ઝીનગૂનહુ શાયો સોખન્
ઝે શાહોને પીશીનો રસ્મે કોહન્
દેગર્ ગૂનહુ કર્દી બહાલમ્ નેગાહુ
નગશ્તી ચુનીન્ રૂઝ્ગારમ્ તબાહુ
જહાન્ તા બુવદ્ શહ્‌રયારાન્ બુવદ
પયામમ્ બરે તાજદારાન્ બુવદ
કે ફેરૂદઉસીએ તૂસીએ પાક્ જોફૂત
ને ઈન્ નામહુ બર્ નામહુ મહ્‌મૂદ ગોફૂત
બનામે નબીઓ અલી ગોફૂતહુ અમ
ગોહરહાએ મઅની બસી સોફૂતહુ અમ
મરા નામ બાયદ્ કે માનદ્ બજાય
વર્ અન્દાઝદમ્ દર્ તેહે પીલ્ પાય
હસદ્ બોર્દ્ બદ્‌ગૂય દર્ કારે મન્
તબહુ કર્દ્ બર્ શાહ્ બાઝારે મન્
ગરમ્ ગશ્ત વયરાન્ બરે શાહ્ ગન્જ
બઓકૂબા શુદ આબાદ ગન્જમ્ ઝે રન્જ
બનઝ્‌દે ખોદાવન્દે જાન્આફ્રીન્
બસી બોર્દહુ અમ ઝીન્ જહાન્આફ્રીન્
રઊનત્ બુવદ્ ઝીન્ પસઝ્ મન્ ગલહુ
હકૂમત્ બદાદાર્ કર્દમ્ યલહુ
હરાન્ગહ્ કઝીન્ તીરગી બોગ્ઝરમ્
સખુનહાએ મહ્‌મૂદ યાદ્ આવરમ્
બેનાલમ્ બયઝ્‌દાને પર્વર્દેગાર્
ફેશાનમ્ બસર્ ખાકે રૂઝે શુમાર્
કે યા રબ્ રવાનશ બઆતેશ બેસૂઝ
દેલે બન્દએ મુસ્તહક્ બર્ફેરૂઝ
અઝીન્ ગોફૂતમ્ ઈન્ બયતહાએ બેલન્દ
કે તા શાહ્ ગીરદ્ અઝીન્ કાર્ પન્દ
કઝીન્ પસ બેદાનદ્ ચે બાશદ્ સોખન્
બેયન્દીશદ્ અઝ્ પન્દે પીરે કોહન્
દેગર્ શાએરાન્‌રા નેયાઝારદ્ ઊ
હમાન્ હોર્મતે ખુદ નેગહ્‌દારદ્ ઊ
કે શાએર્ ચુ રન્જદ્ બેગૂયદ્ હજા
બેમાનદ્ હજા તા કયામત બજા
ખોદાયા તો તક્‌સીરે ઈન્ મર્દે પીર્
બેબખ્શો બેશવ્ બન્દહ્‌રા દસ્તગીર્
તો આબાદ દારમ્ બદીગર્ સરાય
ચે ખાહમ્ ઝે દુન્યાએ મર્દુમગઝાય
રવાને મરા દર્ મોકામે સફા
ફેરૂદ્ આર્ દર્ હઝ્‌રતે મુસ્તફા

મને દુન્યાના પાદશાહથી આવી આશા નહીં હતી-પ્રથમ મને તેણે આવી આશા નહીં આપી હતી.

અગર પાદશાહ પોતે નામચીન હતે-અને અકલ અને દાનાઈમાં બુઝોર્ગ હતે,

જો તેણે આગલા પાદશાહો વિષે અને તેઓની રીતભાત વિષેના મારા વિચારો અને લખાણો સાંભળિયા હતે,

તો તેણે મારી હાલતનો કેવળ જુદીજ રીતે વિચાર કર્યો હતે-અને આવી રીતે મારી ઝિંદગી ખરાબ નહીં થતે.

જ્યાં સૂધી દુન્યા હયાત છે ત્યાં સૂધીનાં (જેબી)પાદશાહો હોય-તે પાદશાહો ઉપર મારો પયગામ છે,

કે તૂસના વતનદાર નેક માબાપના છોકરા ફિર્દોસીએ-આ શાહનામુ મહમૂદને અર્પણ કર્યું નથી.

પણ પયગમ્બર અને અલીને અર્પણ કર્યું છે-(કે જેમાં) અકલના ઘણાક મોતીઓ વિંધ્યાં છે

(દુન્યામાં) મારૂં નામ (જળવાઈ) રહે તેજ મને જોઇયે છે-પછી જો (પાદશાહ) મને હાથીના પગ નીચે નાખે (તો શું થયું) ?

નિન્દાખોરે મારાં કામની અદેખાઈ કરી-અને પાદશાહ આગળ મારી આબરૂનો નાશ કર્યો.

જો કે પાદશાહ આગળ મારી દવલતની બરબાદી થઈ છે-પણ પેલી દુન્યામાં મારી મેહનતની દવલત એકઠી થઈ છે.

તેથીજ તે જાનને પેદાના કરનાર સાહેબની આગળ-આ જેહાનમાં રહી મેં ઘણાક શુકાના કર્યા છે.

હવે જો ફર્યાદ કરૂં તો તે ખોટીજ કહેવાશે-મારા ઈન્સાફનું કામ મેં તો ખોદાતાલા ઉપર છોડયું છે.

જે વેળા આ સિયાહ ભૂમિ હું છોડી જઇશ-તે વેળા હું મહમૂદની વાતો (વર્તણુક) યાદ કરીશ.

કયામતને દિવસે માથા ઉપર ધૂળ નાખતો--પર્વર્દેગાર ખોદાતાલા આગળ પોકાર કરીશ,

કે " ઓ ખોદા ! તે (નિન્દાખોર) નાં રવાનને દોઝખના આતશમા બાળી નાખજે-અને આ દાદ ચાહનાર બંદાનું દિલ રોશન કરજે.

એટલાજ માટે આ ઉમદા બયતો મેં લખ્યાં છે-કે જેથી કરી પાદશાહને ધડો મળે.

હવે પછી સમજશે કે (કવિઓના) સખુન કેવા હોય છે-અને ઘરડા માણસોની નસીહત ધ્યાનમાં લેશે.

તે બીજા શાએરોને દુ:ખ નહીં દેશે-અને તે પોતાની આબરૂ પણ તપાસશે.

કારણકે જો શાએરને દુ:ખ દેશે તો તે સખ્ત ટીકા કરશે-અને તે ટીકા કયામત સૂધી કાયમ રહેશે.

ઓ ખોદા ! તું આ ઘરડા માણસનો કસૂર-માફ કરજે અને મુજ બંદાનો મદદગાર થજે !

મને તું બીજી દુન્યામાં આબાદ રાખજે-આ લાગણી દુખાવનાર દુન્યા સાથ મને કશું કામ નથી.

હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તફાના પાક પવિત્ર મુકામે મારાં રવાનને ઉતારો આપજે.

નિઝામી ઉરૂઝી લખે છે કે 'તૂસથી એ શાહનામુ લઇને તબરેસ્તાન આવ્યો. અત્રે બાવંદનેં ખાન્દાનનો 'શીરઝાદ' નામનો હાકેમ હતો. એ ખાન્દાન ઘણુંજ ઊંચું છે અને છેક યઝદજર્દ શેહ-

ચ્યારને પુગે છે. અત્રે આવી ફિર્દોસીએ મહમૂદની હજવ (Satire) લખી અને દીબાચામાં આસરે સો (૧૦૦) બયત એ બાબતના લખી શીરઝાદને સંભળાવ્યાં અને કહ્યું કે 'આ શાહનામું મહમૂદનાં નામ ઉપરથી કાઢી તારે નામે અર્પણ કરૂં-કારણ એમાં બધી વાતો તારાંજ ખાન્દાનીઓની આવેલી છે.' શીરઝાદે ફિર્દોસીનો ઉપકાર માની એની વખાણ કીધી અને કહ્યું કે 'લોકોએ સુલ્તાનને ભંમાવ્યો અને જેમ જોઇયે તેમ તારી ચોપડી એની સન્મુખ ધરી નહીં. અને તને શીઅહ્ પંથનો ઠેરવ્યો. હવે જે કોઈ પયઘમ્બરનાં ખાન્દાન સાથેજ મોહબત કરે છે તેનું આ દુન્યામાં કશું વળતું નથી. કારણ તેઓનું પોતાનુંજ કશું વળ્યું નહતું. મહમૂદ મારો માલેક છે અને તું શાહનામું એનાં નામ ઉપરજ રહેવા દે. તેં કીધેલી એની હજવ તું મને આપ કે હું તેની ઉપર પાણી ફેરવું અને તને કાંઈ આપું. મહમૂદ તો પોતે તને તેડે છે અને તને ખુશી કરવા માટે આતુર છે. આવી સુંદર ચોપડી પાછળ કીધેલી મેહનત તું ફોકટ ના ખોઈ દે.' એમ કહી બીજે દહાડે ફિર્દોસી ઉપર એક લાખ દિરમ મોકલ્યા અને કહેવાડયું કે પેલી સો બયત તું મને મોકલ, અને ખુશી થા. ફિર્દોસીએ તે સો બયત મોકલી અને કહેવાડયું કે 'તું એની ઉપર પાણી ફેરવજે' અને પોતા પાસે જે મુસ્વદો (અસલ લખાણ) હતો તે પણ ધોઈ નાખ્યો; અને એ પ્રમાણે પેલી હજવ ધોવાઇ ગઈ અને તેમાંના થોડાક બયત બાકી રહી ગયાં.'

(જુઓ ઉપલી હજવ.).

ફિર્દોસીનું ઘઝની છોડી જવું.

ઉપર કહેલું કાગઝ અયાઝને આપી ફિર્દોસીએ હવે ઘઝનીને છેલ્લી સલામ કીધી. પાસે ભાત્યાં પોત્યાંનું પણ કંઈજ નહીં હતું. ફક્ત હાથમાં એક લાકડી, ખભાં ઉપર ઓઢવાની ચાદર અને પગ પેયાદો આ ૭૦ વર્ષનો ડોસો પોતાની ૩૦ થી ૩૫ વર્ષની મેહનત પછી રંજીદા અને તુટેલાં દિલ સાથે સઘળી આશાઓ પોતાની આંખ આગળ ભંગ થયલી જોતો જોતો રસ્તે પડયો. એના વખાણનારાઓએ તેમજ બીજા દોસ્ત આશનાવોએ ઘણો વિચાર કીધો કે 'રસ્તા માટે તો એનો કાંઈ પણ બંદોબસ્ત કર્યે.' પણ શું કરે? બધા સુલ્તાનની ધાકથી અને વઝીરના ખવ્વાસથી ડરતા હતા. લેકીન અયાઝે પોતાનો ફર્ઝંદ તરીકેનો હક શેવટ સૂધી પુરો કીધો. કોઇને પણ ખબર ન પડે તેમ એણે ફિર્દોસી માટે સવારી અને રસ્તાનો ખર્ચ એની પાછળ રવાના કીધો. હવે ફિર્દોસી સાથે સુલ્તાને અને એના વઝીરે ચલાવેલી વર્તણુક ચારો તરફ ફેલાવા લાગી અને દરેક સમજુ માણસ એ બેઉ ઉપર લઅનત નાખવા લાગ્યા. જ્યારે એ ખબર કોહેસ્તાનના મુલકમાં પુગી ત્યારે કોઇએ તે મુલકના હાકેમ 'નાસેર લક'ને પણ એ વાત કહી. હાકેમે પોતાના ઉમરાવોને મોકલી ઘણાજ માન મરતબા સાથે ફિર્દોસીને પોતા પાસે બોલાવ્યો અને પોતે એસ્તેકબાલ ગયો. અને ફિર્દોસીને લાવીને એની ઘણીજ ખાતેરદારી કીધી. હવે ફિર્દોસીએ વિચાર કીધો કે સુલ્તાન અને તેના વઝીરે ચલાવેલી ચાલના બદલામાં એક એવી ચોપડી લખી જાઉં કે જે હમેશે સૂધી દુન્યામાં યાદગાર રહી જાય અને જેમા ઠપકા સિવાય કશું હોયજ નહીં.' એ વાત જ્યારે નાસેર લકને માલૂમ પડી ત્યારે ફિર્દોસીને તેડાવી કહ્યું કે 'સારાં માણસોનું એ કામ નથી કે કોઈની નિન્દા કરવી અને તેબી વળી સુલ્તાનની. માટે તું એ વાતથી હાથ ઉઠાવ.' એમ કહી ફિર્દોસીને એક લાખ દિરમ આપી કહ્યું કે 'તારે એવી ચોપડી ન

લખવી ન તેનો વિચાર કરવો.' ફિર્દોસીનો પણ ઘોસ્સો હવે નર્મ પડી ગયો હતો તેથી એ વિચારજ માંડી વાળ્યો. આ થોડાંક બયત તેજ વિચાર વખતે લખ્યાં હતા.

બઘઝની મરા ગરચે ખૂન શુદ જેગર
કે બીદાદે આન શાહે બીદાદગર
કઝાન હીચ, શુદ રન્જહુ સી સાલહુ અમ
શન્વીદ આસ્માન અઝ ઝમીન નાલહુ અમ
હમીખાસ્તમ તા ફેઘાનહા કુનમ
બગીતી અઝ દાસ્તાનહા કુનમ
ચુ અઝ નીકોઈહા દોરૂઘમ બખાસ્ત
અઝાન પસ દરૂઆયમ બબદહાયે રાસ્ત
બિગૂયમ કે માદરૂશ નીઝ અઝ પેદરૂશ
નતરૂસમ બઘયરૂ અઝ ખુદાવન્દે અરૂશ
કુનમ આન ચુનાન દ સેયહુ અઝ નુખોસ્ત
કે નત્વાનદ આનરા બહીચ આબ શોસ્ત
ચુ દુશમન નમીદાનદ અઝ દુસ્ત બાઝ
બતીઘે ઝબાનરા કનમ પૂસ્ત બાઝ
વલીકેન કે ફરૂમૂદએ મોહતશમ
નદાનમ કઝીન પીશ સરૂ ચૂન કશમ
ફેરેસ્તાદમ અરૂ ગોફતઈ દાશતમ
બનઝદીકે ખુદ હીચ નુગઝાશતમ
અગરૂ બાશદ ઈન ગોફતહા ના સવાબ
બેસૂઝાન દરૂ આતેશ બેશવ આન દરૂ આબ
ગુઝશતમ અયા સરૂવરે નીકુરાય
અઝીન દાવરી તા બદીગરૂ સરાય
રસદ. લુત્ફે યઝદાન બફરૂયાદે મન
સેતાનદ બમહશરૂ અઝ દાદે મન

અર્થ—"પેલા ઝુલ્મી પાદશાહના સેતમથી—અગરચે ઘઝનીમાં મારૂં કલેજું વિંધાઈ ગયું. તેનાથી મારી ત્રીસ વર્ષની મેહનત બરબાદ થઈ—મારી ફર્યાદ ઝમીનથી આસ્માન સૂધી સંભળાઈ. હું ચાહ[illegible] કે પોકાર કરૂં—અને દુન્યામાં તે વિષેની વાતો છોડી જાઉં. જ્યારે મારી નેકીઓ તેને ખોટી લાગવા માંડી—ત્યારે હવે હુ[illegible] ખરીઓને ખુલ્લી પાડું. હું તેની મા અને તેના બાપનું પણ બેયબ્બ કરીશ—બુલંદ આસ્માનના માલેક સિવાય હું કોઈથી [illegible]રીશ નહીં. પહેલેથી તેને એવો તો કાળો મોઢનો કરૂં કે—તે કાળાસ કોઇપણ પાણીથી ધોવાઈજ શકાય નહીં. જ્યારે તે દોસ્ત અને દુશમનનેજ પિછાની નથી શકતો—ત્યારે તો હું તેને મારી ઝબાનરૂપી તલવારે બિલકુલજ ઉઘાડો પાડીશ. પણ મારા મેહરબાનનાં ફર્માવ્યાને સબબે—હવે હું માથું કેમ ઉંચું કરી શકું? તે ઉપરથીજ જે કાંઈ મારી પાસે લખેલું હતું તે મોકલ્યું છે—અને પોતા પાસે કાંઇ પણ રાખ્યું નથી. જો આ મારા કલામો વાજબી નહીં હોય તો—ભલે તું તેને બાળી નાખજે અથવા પાણીમાં ડૂબાડી દેજે. આ મારી ફર્યાદનો તો હવે ઓ નેક અકલના સરદાર! હું પેલી દુન્યામાં ઈન્સાફ માગીશ. અને ખોદાની મેહરબાનીજ મારી ફર્યાદે પુગશે—અને કેયામતમાં મારો ઈન્સાફ તેની પાસે લેશે."

કોહેસ્તાનથી ફિર્દોસીનું આગળ જવું.

હવે નાસેર લકે ફિર્દોસીને ઘણુંજ માન મરતબા સાથે પોતાને મુલકથી રવાના કીધો. એને સુલ્તાન સાથે ઘાડી દોસ્તી હોવે જે કાંઈ ફિર્દોસી તરફથી સાંભળ્યું અને જોયું હતું તે સઘળું સુલ્તાનને લખ્યું અને વધુ ઉમેર્યું કે 'અજાયબ જેવી વાત છે કે નીચ વિચારવાળા માણસોના કહેવાથી ફિર્દોસી જેવા દુન્યામાં કાબેલમાં કાબેલ શાએરને એની ત્રીસ વર્ષની સખ્ત મેહનત પછી સુલ્તાન જેવાની દર-

બારથી નામુરાદ અને તુટેલાં દિલ સાથે પાછું ફરવું પડે.' કાગઝની શેવટે ઉપર લખેલાં બયતો-માંનાં બે બયત પણ લખ્યાં. એતેફ્રાકથી સરદારનો કાગઝ શુક્ર વારને દહાડે ઘઝની પુગ્યો. અને જે દહાડેથી કે ફ્રિર્દોસીએ જામેઅ મસ્જેદની દીવાર ઉપર પેલા બે બયતો લખ્યાં હતાં તે દહાડા પછી સુલ્તાન પણ મસ્જેદમાં આવ્યોજ નહુતો. જ્યારે આ શુક્રવારે આવ્યો ત્યારે પેલાં બે બયત વાંચી ઘણોજ વિચારમાં પડયો અને વિચારમાંનો વિચારમાંજ મસ્જેદમાંથી બાહેર આવ્યો. જ્યારે દરબારમાં પુગ્યો ત્યારે પેલા સરદારનું કાગઝ મળ્યું. એ વાંચીને તો ઓરબી વધારે ફિક્રમંદ થયો અને કાગઝમાં લખેલાં પેલાં બે બયત વાચીને તો એનાં લોહીનું પાણી થઈ ગયું. ફિર્દોસીના જે વખાણનારા અને દોસ્તો એ વખતે હાઝેર હતા તે લોકે તાલ જોઇને સુલ્તાનને કહ્યું કે 'અદેખાઓનાં કહેવાથી બિચારા ફ્રિર્દોસી ઉપર ઘણોજ સખ્ત ઝુલ્મ થઈ ગયો છે અને એમાં કશો પણ શક નથી કે એ વાત હમેશે સૂધી દુન્યામાં રહી જશે અને લોકો એનું કારણ અદેખાઈ, બખીલી અને બૂરી નીયત કરીનેજ દેખાડશે. સાઠ હઝાર દીનાર આવા મોટા ખઝાનામાં કે જ્યાં હઝારો મન સોનું રૂપું પડયું છે ત્યાં શું બિસાતમાં હતા?' હવે ફ્રિર્દોસીએ અયાઝને આપેલાં પેલાં કાગઝની પણ ખબર ખુલ્લી થવા માંડી તેમ તેમ સુલ્તાન વધારેને વધારે ફિક્રમંદ થતો ગયો. અને જે લોકોએ કે ફ્રિર્દોસીની અદેખાઈ કીધી હતી તે લોકો ઉપર ઘણોજ ઘુસ્સે થયો અને હસન મયમન્દીને ઘણોજ ઠપકો દેવા લાગ્યો બલ્કે એવા ના-લાયકનું નામ એણે મુર્વેલાંઓમાં દાખલ કર્યું.

ફ્રિર્દોસીનું માઝન્દરાન જવું.

કોહિસ્તાનથી નીકળી સુલ્તાન અને વઝીરની બીહુકે હવે ફ્રિર્દોસી માઝન્દરાન પુગ્યો. અત્રે આવી એણે શાહનામામાં સૂધારો વધારો કરવા માંડયો. અને કેટલાક બયત માઝન્દરાનના હાકેમની તારીફમાં લખી એ ચોપડીમાં ઉમેર્યાં. એ વખતમાં માઝન્દરાનનો હાકેમ શમ્સુલ મઆલીના છોકરા મિનોચેહરના છોકરા દેશુગ્ગીરના છોકરા શમ્સુલ મઆલી કાબૂસના છોકરાઓમાંથી હતો. એનો છોકરો સુલ્તાનનો જમાઈ થતો હતો. એ છોકરો મા તરફથી મર્ઝબાન નામાના લખનાર શર્વીનના છોકરા રૂસ્તમના છો-કરા મર્ઝબાનની છોકરીનો છોકરો હતો.

કે ઘઝની ચુ ફેરૂદઉસી આમદ બેરૂન
અઝાન્ જા બમાઝન્દરાન્ શુદ દેરૂન
બેગુસ્તરૂદ આનજા બેસાતે સુખન
વઝ શુદ હેકાયત બહર અન્જુમન
બએસ્લાહે શાહનામહ કરૂદ ઊ પસીચ
ઝે હશ્વ અનદરાન્ નામહ નુગઝાશ્ત હીચ
દરાન્ બૂમો બર્ ચૂન તવકુકોફ નમૂદ
બશાહનામહ દર્ વાલીઅશરા સેતૂદ
બનઝ્મી કે બર્ નસર્ મસ્તાદ નેહાદ
બશેઅરી કે શેઅરા બપાયશ ફેતાદ
સેતાયેશ ચુનાન્ કરૂદ આન શાહરા
કે દર્ તીરહ્ શબ્ ગુમરહાન્ માહરા

અર્થ—જ્યારે ફ્રિર્દોસી ઘઝનીથી નીકળ્યો—ત્યારે હવે માઝન્દરાનમાં આવ્યો. અત્રે એણે પોતાના સખુનો ફેલાવવા માંડયા-જેની ચો તરફ વાતો ચાલી. પછી એણે શાહનામામાં સુધારો વધારો કરવા માંડયો—અને એ ચોપડીને દરેક અલફાતુ લખાણથી

સાફ કીધી. જ્યારે એ મુલકમાં એણે વસવાટ કીધો–ત્યારે તે મુલકના માલેકની તારીફ શાહનામામાં દાખલ કીધી. તે એવી સુંદર કવિતામાં રચી કે તે બયતો પોતાની સુંદરતાને સબબે જાણે આસ્માન ઉપરના સેતારાની ઉપર પોતાનું તખ્ત માંડતી હતી–અને “શેઅરી” સેતારો (લુબ્ધક Dogstar) તેના પગ ઉપર પડતો હતો. તે પાદશાહની એવી તારીફ કીધી–કે જેમ કોઇ ભૂલો પડેલો અંધારી રાતમાં માહતાબની તારીફ કરે.

અચાનકજ એક માણુસ હાકેમ પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે ‘તૂસનો એક કવિ અત્રે આવેલો જે શીઅહ પંથવાળો છે અને સાથે એક ચોપડી લાવેલો છે જે એણે ઘઝનીમાં લખી હતી. ચોપડીનું નામ શાંહનામુ છે. એ કવિ એ ચોપડી પાદશાહની સન્મુખ રજૂ કરવાનો વિચાર રાખે છે.’ હાકેમને એની અને સુલ્તાનની બધી વાત માલૂમ હતી અને વળી એ પણ શીઅહ પંથનોજ હતો તેથી કહ્યું કે ‘જ્યારે એ અલીના ખેશીઓનો દોસ્ત છે ત્યારે તો જો એ ચોપડી મોકલે તો હું એને લાયકનું ઈનામ આપું.’ એ વાતચિત્ત થયા પછી શેવટે જ્યારે ફિર્દોસીએ શાહનામુ હાકેમ પાસે મોકલ્યું ત્યારે કવિઓના ધારા પ્રમાણે તેમાં હાકેમની તેમજ તેના વડીલોની ઘણી લામ્બી લામ્બી તારીફનાં બયતો ઉમેર્યાં. પેલો હાકેમ એ વાંચી ઘણોજ ખુશ થયો અને ફિર્દોસીને પોતાને ત્યાંજ રાખવાનો નિશ્ચય વિચાર કીધો. વળી સુલ્તાનના ઠપકાથી પણ બીધો અને ઘણો કીમતી સરોપાવ ફિર્દોસીને માટે મોકળી કહેવાડયું કે ‘જ્યારે સુલ્તાન તારાથી નારાજ છે ત્યારે તો તારા અત્રે રહેવાથી કદાચ કાંઈ નવી આફત તારી ઉપર ન આવી પડે માટે મેહરબાની કરી તું અત્રેથી કેથે બીજી જગાએ ચાલી જા.’

ફિર્દોસીનું બધદાદ જવું.

ગેરેફ્તૂ આન્ અતારા ઓ બસ શાદ શુદ
અઝાન જાયગાહ સૂએ બધદાદ શુદ

અર્થ—તે આપેલી બખ્શેશ લઇને ખુશ થયો–અને ત્યાંથી બધદાદ તરફ ચાલ્યો.

એ ઉપરથી ફિર્દોસી માઝન્દરાનથી રવાના થયો અને બધદાદ પુગ્યો. અત્રે એને કોઈ પણ સાથે કશી મુલાકાત ન હતી. તેથી કેટલાક દહાડા તો બીચારો એખલોજ રહયો. એક દહાડે એક વેપારી જેની સાથે એને કાંઈ એક આગળી ઓળખ હતી, તે ફિર્દોસી પાસે આવ્યો અને ઘણાજ માન મરતબા સાથે એને પોતાને ઘર લઈ ગયો. જ્યારે ફિર્દોસીએ રસ્તાની થાકથી અને ઝમાનાની મેહનતથી થોડોક વીસામો લીધો ત્યારે પેલા સૌદાગરને પોતાની બધી વાત અવ્વલથી આખેર સૂધી કહી. વાત સાંભળી સૌદાગર બોલ્યો કે “ખોદાના શુકરાના કર કે હવે તું ‘અમીર ઉલ મોમીનીન’ના સાયા હેઠલ પુગો છે અને યમનની જગાએ આવ્યો છે. હવે તું બિલકુલ નચિન્ત થઇને રહે. કારણકે અમીર ઉલ મોમીનીન સાથે મને ઘણો સારો લાગવગ છે. હું ઝરૂર તારી હકીકત વઝીરને કહીશ જે અમીર ઉલ મોમીનીન સૂધી પગાડશે.’ એમ કહી તુરતજ પેલો વેપારી વઝીર પાસે ગયો અને ફિર્દોસીની સઘળી હકીકત બેયાન કીધી. વઝીરે એ વાત સાંભળી પેલા બુદ્ધિ અને દાનાઈના ભંડારને પોતા પાસે તેડાવ્યો. ફિર્દોસી કે જે અરબી ભાષાનો પણ ઘણોજ કાબેલ ઉસ્તાદ હતો, તેણે અરબી ભાષામાં એક ઘણોજ વિદ્વતા ભર્યો કસીદો લખી વઝીર આગળ ધર્યો. જે કોઈ વિદ્વાનો કે તેની દરબારમાં ત્યાં હાઝેર હતા તે બધા આ કસીદાનું લખાણ સાંભળી ઘણાજ અજબ થયા અને ફિર્દોસીની ઘણીજ તારીફ કીધી. વઝીરે હવે ફિર્દોસીને પોતાના ઘરમાં ઉતારો આપ્યો અને દિલાસો દીધો કે ‘અમીર ઉલ મોમીનીન આગળ તારો મરતબો ઘણોજ ઊંચો થશે કારણ તારી અદભુત કવિતા શક્તિ માટે ખલી-

ફાએ પણ સાંભળ્યું છે.' પછી વઝીરે ખલીફા આગળ ફિર્દોસીની બધી વાત કહી. એની ત્રીસ વર્ષની મેહનત, સુલ્તાનનું એના ઉપર ઘુસ્સે થવું, કમીના હુસન મયમન્દીની એની સાથની અદેખાઈ એ બધું વિસ્તાર પૂર્વક બેયાન કીધું. એ સાંભળી ખલીફાએ હાઝેર થવાનો હોકમ કીધો. ફિર્દોસીએ ખલીફાની તારીફમાં એક હઝાર બયત લખી એની સન્મુખ ધરી. એ સાંભળી ખલીફાએ આગળ કીધેલી બખ્શેશોમાં ઓરબી વધારો કીધો અને ફિર્દોસીનો મરતબો ઘણોજ વધાર્યો, અને પોતા પાસેજ રાખ્યો."

ફિર્દોસીનું યૂસુફ ઝુલીખાના કિસ્સાનું લખવું.

હવે જ્યારે ફિર્દોસીએ બધદાદમાંજ પોતાનું રેહેઠાણ કીધું, અને શાહનામાને ખલીફા તેમજ તેના બીજા માણસો પસંદ કરવા લાગ્યાં–કારણ તેમાં ઈરાનના પાદશાહોની કારકીર્દીની તારીફ હતી કે જેઓ ઇસ્લામી ધર્મવાળા નહીં હતા–ત્યારે ફિર્દોસીએ કુરાનમાં આવેલો યૂસુફ ઝુલીખાનો કિસ્સો કવિતામાં રચવા માંડયો.

હેકાયાતે આન્ દાસ્તાન્ બસ્ ખશસ્ત
સખુનહાયે જાન્પરૂવરો દેલ્કશસ્ત
બેયા કેસ્સહ્ અઝ્ કઉલે દાદાર્ ખાન્
કે બેસ્તાયદત મર્દે બેસ્યાર્દાન્
અલેફ્ લામ રા તેલ્કે આયાતરા
બેખાન્ તા બેદાની હેકાયાતરા

અર્થ—"આ દાસ્તાનની હેકાયત ઘણીજ સુંદર છે–એના શબ્દો જીવ બક્ષનારા અને મનોહર છે. તું આવ અને દાદારનો કહેલો કિસ્સો સાંભળ–કે જેથી ઘણું જાણનારો મર્દ તારી સ્તુતી કરશે. 'અલેફ્, લામ, રા,'વાલી નિશાનીની આયાતને–તું વાંચ ત્યારે તને એ હેકાયત માલૂમ પડશે."

જ્યારે એ કિસ્સો ખલીફાને સંભળાવ્યો ત્યારે ખલીફાએ તેમજ બધદાદવાળાઓએ ઘણોજ પસંદ કીધો અને ફિર્દોસીનો માન મરતબો વધાર્યો. આ તરફ સુલ્તાનનાં માણસોને ફિર્દોસીને શોધતાં શોધતાં એમ પત્તો લાગ્યો કે એતો બધદાદના ખલીફાના માયા ભર્યા છાયા હેઠલ આરામથી વસે છે. એ ઉપરથી સુલ્તાન મહમૂદે એક ઘણુજ તાકીદનું કાગઝ ખલીફા ઉપર લખ્યું કે 'જો તું પેલા કેરમતીને તુરતજ મારી દરબારમાં નહીં મોકળશે તો બધદાદને હાથીઓના પગ તળે રગડી નખાવીશ.' જ્યારે કાગઝ ખલીફાને પુગ્યું, ત્યારે ખલીફાએ હોકમ કીધો કે "એના જવાબમાં 'અલમ વ સલામ' એ ત્રણ શબ્દો લખી મોકલો." કાસેદ જ્યારે નામાનો જવાબ લઈ પાછો ફર્યો અને સુલ્તાનને આપ્યો ત્યારે સુલ્તાન તેમજ એની દરબારના સઘળા લોકો પેલા ત્રણ શબ્દો જોઈ ઘણાજ અજબ થયા. સુલ્તાને પોતાની દરબારના વિદ્વાનોને પૂછયું કે 'આ ત્રણ શબ્દોથી શું મતલબ છે?' દાનાવોએ ઘણોજ વિચાર કરી કહ્યું કે 'સુલ્તાને કાગઝમાં ખલીફાને લખ્યું હતું કે બધદાદને હું હાથીઓના પગ તળે કચડાવી નાખીશ તેના જવાબમાં ખલીફાએ એમ લખ્યું છે કે 'અલમ તરકીફ ફઅલે રબ્બુક બ અસ્હાબે ઉલ ફીલ' (હાથીઓના સાહેબ સાથે તારા રબે શું કીધું તે તેં શું નથી જોયું?)' સુલ્તાન એ સાંભળી ઘણોજ ખુશ થયો અને કાસેદોને સરોપાવ બક્ષ્યો.

સુલ્તાનની ફિર્દોસી તરફ ફેરવાયલી લાગણી.

થોડાક વખત પછી સુલ્તાનને એના એક દુશ્મન સાથે લડાઈ કરવાનો વખત આવી લાગ્યો. લડાઈ અગાઉ એક કાગઝ પેલા દુશ્મન ઉપર લખવાનો વિચાર કીધો અને વઝીરોમાંથી એકને પૂછયું કે 'એ કાગઝમાં દુશ્મનને ધમકી આપવા માટે તું શું લખશે?' વઝીરે જવાબ દીધો કે 'અબૂલ કાસેમ ફિર્દોસીએ લખ્યું છે તે:—

અગર્ જોઝ્ બકામે મન્ આયદ્ જવાબ્
મનો ગોર્ઝો મયદાનો અફ્રાસેયાબ્

અર્થ—"જો મારી ધારણાથી કશો ઉલટો જવાબ આવ્યો-તો પછી હું છું, મારો ગુર્ઝ છે, મયદાન છે અને અફ્રાસેયાબ."

એ સાંભળી સુલ્તાન બોલ્યો કે 'એ બીચારાને આપણા તરફથી કશો પણ લાભ થયો નહીં. એણે ત્રીસ વર્ષ સુધી મેહનત કીધી ને શાહનામાને કવિતામાં રચ્યું, અને એમ કરતાં કરતાં બીચારો જવાનનો બુઢઢો થયો અને આપણી દરબારથી નાઉમેદ થઇને પાછો ફર્યો.' એ વિચાર પછી તરતજ સુલ્તાને હોકમ કીધો કે 'સાઠ હઝાર સોનાના દીનાર અને બીજો ઘણોક સરપાવ ફિર્દોસી માટે મોકલો અને આગળ જે એની સાથે વર્તણુંક ચલાવી છે તે માટે માફી ચાહો.' નિઝામી ઉરૂઝી લખે છે કે 'હિજરી સને ૫૧૨ માં મેં નિશાપૂરમાં અમીર મોઅઝઝીને બોલતાં સાંભળ્યો કે 'તૂસ ખાતે મેં અમીર અબદુલ રઝઝાકથી સાંભળ્યું કે એક વખત મહમૂદ હિંદુસ્તાનથી ઘઝની ખાતે પાછો ફરતો હતો તે વખતે રસ્તામાં એક દુશ્મનનો ઘણોજ મઝબૂત કિલ્લો હતો. બીજે દહાડે સુલ્તાને તે કિલ્લા સામેજ ઉતારો લીધો અને એક કાસેદને મોકલી પેલાને કહેવડાવ્યું કે કાલે હમારી ખેદમતમાં હાઝેર થઈ સરોપાવ લઈ જજે. બીજે દાહડે મહમૂદ તૈયાર થયો અને પોતાના જમણા હાથ ઉપર ખાજા બુઝોર્ગને લીધો કે એની ગમથી પેલો કાસેદ પાછો ફરતો હતો. સુલ્તાને ખાઝાને પૂછયું કે 'જો મન માનતો જવાબ નહીં આવ્યો હશે તો?'

ખાજા બોલ્યો કે:—

અગર્ જોઝ્ બકામે મન્ આયદ્ જવાબ્
મનો ગોર્ઝો મયદાનો અફ્રાસેયાબ્

અર્થ—"જો મારી ધારણાથી કશો ઉલટો જવાબ આવ્યો-તો પછી હું છું, મારો ગોર્ઝ છે, મયદાન છે અને અફ્રાસેયાબ."

એ સાંભળી મહમૂદે પૂછયું કે 'એ બયત કોણનો છે કે જેમાંથી બહાદુરી નીકળે છે?' ખાજાએ જવાબ દીધો કે 'એ પેલા બીચારા અબૂલ કાસેમ ફિર્દોસીનો બયત છે કે જેણે પચીસ વર્ષ મેહનત કરી એવી સરસ ચોપડી તૈયાર કીધી પણ જેનું કશુંએ ફળ ચાખી શકયો નહીં.' મહમૂદે કહ્યું 'તું ખરૂં કહે છે, હું એ કીધાથી પશેમાન થયો છું કે તે અમીરી ખવાસનો માણસ મારેથી નાસેપાસ પાછો ફર્યો. ઘઝની પુગ્યા પછી તું મને યાદ દેવાડજે, હું એને માટે કાંઈ મોકલીશ.' ઘઝની પુગ્યા પછી ખાજાએ સુલ્તાનને યાદ દેવાડી જે ઉપરથી સાઠ હઝાર દીનાર તથા બાર ઊંટ ભરીને 'નયલ' (Gift) ફિર્દોસી માટે મોકલ્યા અને જે કાંઈ થયું હતું તેની માફી ચાહી. જ્યારે આ ખઝાનો તિબ્રાન પુગ્યો અને 'રોદબાર' નામના દરવાઝામાંથી ઊંટો અંદર જતાં હતાં ત્યારે 'રઝાન'

નામના દરવાઝામાંથી ફિર્દોસીનું તાબૂત બાહેર આવતું હતું.

શાહનામુ લખવાનો સને.

શાહનામાની શેવટે ફિર્દોસી લખે છે કેઃ—

બરૂઆમદ્ કુનૂન્ કેસ્સએ યઝ્દગેર્દ્
બ:ાહે સેફન્દારૂમોદ્ રૂઝે એરૂદ્
ઝે હેજરત શુદહ્ પન્જ્ હશ્તાદ્ બાર
કે ગોફ્તમ્ મર્ન્ ઈન્ નામએ શાહ્વાર

અર્થ—હવે આ યઝદજર્દનું બેયાન અસફંદારમદ મહિનો ને અશીશવંગ રે.ઝ પુરૂં થયું. હિજરી સનેમાંથી પાંચ વખત હેંસી (૪૦૦) મું વર્ષ થયું છે-કે મેં આ પાદશાહોને લાયકનું નામુ લખ્યું.

એના કહેવા પ્રમાણે સાઠ હઝાર બયતમાં હીજરી ૪૦૦ ચારસોમાં એ મુબારક નામુ એને પુરૂં કીધું. અને એનાજ કહેવા પ્રમાણે એ લખવા પાછળ એને ત્રીસ વર્ષ લગાડયાં ત્યારે એ ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે શાહનામાની શુરૂઆત એણે હિજરી સને ૩૭૦ ત્રણસો સીતેરમાં કીધી હશે. હવે સુલ્તાન મહમૂદ હિજરી સને ૩૮૮ ત્રણસો અઠ્યાસીમાં ગાદીએ આવ્યો ત્યારે એના ગાદીએ આવ્યાની અઢાર વર્ષ આગમજ એ કામ શુરૂ કીધું હોવું જોઇયે. ફિર્દોસી પણ એમજ કહે છે.

સખુનરા નેગહ્ : દાશ્તમ્ સાલે બીસ્ત
બદાનતા સઝાવારે ઈન્ ગન્જ્ કીસ્ત
હમી ગોફ્તમ્ ઈન્ નામહ્રા ચન્દ્ ગાહ્
નેહાન્ બુદ્ ઝે કયવાનો ખુરૂશીદો માહ્

અર્થ—"મેં મારા સખુનોને વીશ વર્ષ સૂધી છુપાવી રાખ્યા-કે જોઉં એ ખઝાનો લેવા લાયક કોણ છે? આ નામુ મેં જુદી જુદી વખતે તૈયાર કીધું-અને શનિશ્ચર સેતારો, સૂર્ય અને ચંદ્રથી પણ એને છુપું રાખ્યું."

વળી એજ બેયાનમાં ફિર્દોસી પોતાની ઉમરનો કાંઈક ઈશારો કરે છે.

ચુ સાલ્ અન્દર્ આમદ્ બહફ્તાદો યક્
હમી ઝીરે શેઅર્ અન્દર્ આયદ્ ફલક્
સેયો પન્જ્ સાલ્ અઝ્ સરાએ સેપન્જ્
બસી રન્જ્ બોર્દમ્ બઉમ્મીદે ગન્જ્
ચુ બરૂબાદ્ દાદન્દ્ રન્જે મરા
નબુદ્ હાસેલ્ આન્ સીઓ પન્જે મરા
કુનૂન્ ઉમર્ નઝ્દીકે હશતાદ્ શુદ્
ઉમીદમ્ બયક્ બારહ્ બરૂબાદ્ શુદ્

અર્થ—"જ્યારે મારી ઉમર એકોતેર વર્ષની થઇ-ત્યારે આ ફરતું આસ્માન પણ મારી કવિતાની તાબેદારીમાં આવ્યું. ખઝાનો મેળવવાની આશામા મેં આ ત્રણ પાંચ દહાડાની દુન્યામાં પાંત્રીસ વર્ષ સૂધી ઘણીજ ઝેહમત ખેંચી. પણ જ્યારે તેઓએ મારી બધી મેહનત અકારત કીધી-ત્યારે મને મારાં પાંત્રીસ વર્ષની મેહનતનો કશો પણ ફાયદો પુગ્યો નહીં. હવે મારી ઉમર એંસીની નઝદીક થઈ છે-ત્યારે મારી બધી મેહનત બરબાદ થયલી જોઉં છું."

ફિર્દોસીનું મરણ.

બગદાદથી નીકળી હવે ફિર્દોસી પાછો તૂસમાં આવી રહયો. એક દહાડો તૂસની બાઝારમાં ફરતો હતો તેટલાં એક છોકરાને સાંભળ્યો કે તે આ બયત બોલતો બોલતો જાય છે.

અગર શાહરા શાહ બુદી પેદર
બસર બર નેહાદી મરા તાજે જર

અર્થ—અગર પાદશાહનો બાપ પાદશાહજ હતે તો મારા માથા ઉપર સોનેરી તાજ મૂકતે.

એ સાંભળી ફિર્દોસીને બધી આગળી વાતો યાદ આવી ગઈ, એથી એક હાય મારી બેહોશ થઈ ગયો. એવીજ હાલતમાં એને ઊંચકીને ઘર લઈ ગયા; પણ ઘર પુગવા અગાઉ તો એ બીચારો પેલી જહાન પુગી ચૂકયો હતો. જ્યારે એને કબ્રમાં મૂકવા લઈ જતા હતા ત્યારે એણીગમથી સુલ્તાને મોકલેલો ખઝાનો આવી પુગ્યો. કહે છે કે ફિર્દોસીની એક છોકરી હયાત હતી તેની પાસે પેલો ખઝાનો લઈ ગયા પણ તેણીએ તે લેવા સાફ ના પાડી ને ખઝાનો પાછો ફેરવ્યો. વળી કોઇનું કહેવું એમ પણ છે કે ફિર્દોસીની એક બેહેન પણ એ વખતે હયાત હતી. ખઝાનો જોઈ તેણીએ કહ્યું કે 'મારા મર્હુમ ભાઇનો હમેશે એજ વિચાર હતો કે તૂસની નદી ઉપર એક પાકકો પુલ બનાવવો કે એની યાદગારી રહી જાય. માટે એ પૈસા બધા એ કામમાંજ ખરચવા.' એ ઉપરથી લોકોએ એજ કામમાં એ પૈસા લગાડ્યા અને તે પુલનું નામ 'આયેશએ ફરરોખ' રાખયું. વળી 'નાસેર ખુસ્રવ' પોતાના 'સફર નામા'માં લખે છે કે 'હિજરી સને ૪૩૮ માં જ્યારે સફર કરતો કરતો હું તૂસ પુગ્યો ત્યારે મેં નવુંજ બનેલું એક મોટું મુસાફરખાનુ જોયું અને પૂછતાં માલૂમ પડયું કે સુલ્તાન મહમૂદે ફિર્દોસીને માટે મોકલેલા પૈસામાંથી એ તૈયાર કીધું છે. ફિર્દોસીને વિષે પૂછતાં લોકોએ મને કહ્યું કે તે તો ગુઝરી ગયો; અને એના વારસોએ મોકલેલો ખઝાનો લેવા ના પાડી. એ ઉપરથી સુલ્તાનને ખબર કીધી ત્યારે સુલ્તાને હોકમ કીધો કે તેજ જગ્યા ઉપર કોઈ ઈમારત ઉભી કરો. એ ઉપરથી આ મુસાફરખાનુ બનાવ્યું છે.'

એ પ્રમાણે હિજરી સને ૪૧૧ ચારસો અગ્યારમાં આ દુન્યાનો વખણાયલો કવિ આ ફાની જહાન છોડી પેલી જાવેદાની દુન્યામાં ગયો.

ફિર્દોસીની કબ્ર અને મરણ પછીનો બનાવ.

કહે છે કે ફિર્દોસીને એજ ધર્મશાળાના બાગમાં દફન કીધો. એ વખતે ધાર્મીક માણસોમાં વડીલ તરીકે 'શયખ અબૂલ કાસેમ ગુરગાની' હતો. તે ફિર્દોસીનાં મરણ વખતની નમાઝ પઢવા નહીં આવ્યો અને બોલ્યો કે 'ફિર્દોસી પહરેઝગાર અને વિદ્વાન હતો ખરો પણ એણે પોતાની તમામ ઉમર બીજી દીનના યાને પારસી પાદશાહોની તવારીખ લખવામાંજ પુરી કીધી જેથી એવા માટે મરણની નમાઝ પઢવી સઝાવાર નથી અને નહીં કરવી જોઇયે. હું પણ એ નમાઝ નહીં ભણીશ.' રાત્રે જ્યારે શયખ સાહેબ સૂતા ત્યારે સ્વપ્નમાં જુવે છે કે પોતે બેહેસ્તમાં પુગ્યા છે. અહીં એક ઘણોજ મોટો મેહલ બનેલો છે. પોતે એ મેહલમાં દાખલ થયા. અહીં એક યાકૂતનું તખ્ત જોયું. પૂછયું કે 'આ તખ્ત કોણનું છે?' બેહેસ્તના રખેવાળે જવાબ આપ્યો કે 'એ તખ્ત ફિર્દોસીનું છે.' એટલામાં ફિર્દોસી દેખાયો કે લીલા રંગના કપડાં પેહેરેલાં હતાં અને જમશેદના જેવું તાજ માથે મૂકેલું હતું. શયખ સાહેબે પૂછયું કે 'ઓ ફિર્દોસી! તેં આ ઊંચો મરતબો કેમ હાસેલ કર્યો?' ફિર્દોસીએ જ-

વાબ દીધો કે 'એક બે બયત જે મેં ખોદાની મોટાઈ માટે લખયાં હતાં તેનો આ બદલો છે.' એ બયતો આ છે.

સેતાયેશ કુનમ્ ઈઝદે પાકરા
કે ગૂયાઓ બીના કુનદ્ ખાકરા
બમૂરી દેહદ્ માલેશે નરૂરહ્‌શીર્
કુનદ્ પશ્શહ્ બર્ પીલે જન્ગી દેલીર્
જહાન્‌રા બલન્દી ઓ પસ્તી તોઈ
નદાનમ્ ચેઈ હરૂચે હસ્તી તોઈ

અર્થ—" પાક યઝદાનની સેતાયેશ કરૂં છું–કે જે ધૂળને બોલતી અને જોતી કરે છે.* (જે) જનૂની વાઘને કીડી પાસે મસલાવી નાખે છે–(જે) મચ્છરને હાથી ઉપર મોટાઈ આપે છે તુંથીજ આ દુન્યાને મોટાઇ મળે છે અને હીનપસ્તી પુણ્ છે–હું સમજી નથી શકતો કે તું શું છે? જે કાંઇ છે તે તુંજ છે."

• • •

હવે જ્યારે શયખ સાહેબ ખાબથી પરવાર્યા ત્યારે ફિર્દોસીની કબર ઉપર જઈ જે નહીં ભણી હતી તે નમાઝ ભણી, અને પોતે જે સ્વપ્ન જોયું હતું તે બધાને કહી સંભળાવ્યું. એ સાંભળી બધાના દિલમાં ફિર્દોસી માટે ઘણોજ એતેકાદ વધયો. નિઝામી ઉરૂઝી લખે છે કે 'ફિર્દોસીનાં મરણ વખતે 'તિબરાન'માં એક દાનેશમંદ હતો તેણે વાંધો લીધો કે હું ફિર્દોસીને મુસલ્માનોના કબ્રેસ્તાનમાં ડાટવા નહીં દઈશ કારણ તે રાફેઝી હતો. માણસોએ પેલા દાનેશમંદને ઘણો સમજાવ્યો પણ તેવણ ઉપર કશી અસર થઈ નહીં. આખેરે પેલાજ દરવાઝા (રઝાન)ની બાહેર ફિર્દોસીની પોતાની મિલ્કતનો એક બાઘ હતો અને એજ બાઘમાં ફિર્દોસીને ભૂમિદા કર્યો અને હાલમાં પણ ત્યાંજ એની ઘોર છે. નિઝામી ઉરૂઝી આગળ લખે છે કે 'હિજરી સને પાનસો દશમાં મેં એ મુબારક ભૂમિના દર્શન કર્યા. મેં સાંભળ્યું કે ફિર્દોસી પોતા પાછળ એક છોકરી છોડી ગયો હતો જે ઘણીજ નેક ચાલ ચલણની હતી. જ્યારે સુલ્તાને મોકલેલો ખઝાનો તેણીની પાસે લઈ ગયા ત્યારે તેણીએ તે લેવા ના પાડી અને કહ્યું કે મને એની દરકાર નથી એનો લેનાર તો સ્વર્ગે પુગ્યો. લોકોએ જઇને સુલ્તાનને એમજ કહ્યું. સુલ્તાને હોકમ કર્યો કે 'પેલા દાનેશમંદને તિબ્રાનથી બાહેર કાઢો. જે બે વુકૂફીભરી ચાલ કે એણે ફિર્દોસીના રવાન સાથે ચલાવી છે તે માટે એને કહો કે ઘરબાર છોડી ચાલી જાય. અને પેલો બધો ખઝાનો ખાજા ઈમામ અબૂબેક્ર એસ્હાકને આપો કે તૂસની હદમાં મર્વ અને નિશાપૂરની વચ્ચે મુસાફરખાનું બનાવે. એ હુકમ ઉપરથી પેલું મુસાફરખાનું તૈયાર થયું.'

ચુ ફેરૂદુઉસી અન્દર્ ઝમાનહ્ નબૂદ્
બદ્ આન્ બુદ્ કે બખ્તશ જવાનહ્ નબૂદ્
બસી ગર્ ચે પર્વરદ્ દાનેશવરાન્
નદીદસ્ત ગીતી સખુનવર્ ચુનાન્
તનશ ઝીરે ખાકસ્તો નામશ હયાત
બદ્ આન્ નામવર્ હ્ નેયાબદ્ વફાત
સખુનહાશ દર્ બઝ્મે મર્દીઓ પન્દ્
બગીતી રસાન્દશ બજાઈ બલન્દ્
ચે દર્ નઝ્મે રઝ્મો ચે બઝ્મો શેકાર્
બુવદ્ યગાનહ્ અન્દર્ જહાન્ યાદગાર્

"ફિર્દોસીના જેવો (કવિ) આ ઝમાનામાં (કોઈ) થયો નથી–ખામી એટલીજ હતી કે તે કમનસીબ હતો."

જો કે (દુન્યાએ) ઘણાક વિદ્વાનોને ઉછેર્યા છે–તો પણ દુન્યાએ આવો (છટાદાર) શાએર જોયો નથી.

તેનું શરીર તો ઝમીનમાં દટાયું છે, પણ તેનું નામ હજી હયાત છે–તે એવો નામચીન શખ્સ છે કે જે અમર રહયો છે.

તેના શૂરાતન અને ઉપદેશના લખાણોથી–આ દુન્યામાં તે બુલન્દ દરજ્જે પહોંચ્યો છે.

આ દુન્યામાં શું લડાઇ કે શું શાદી રામેશ્ની કે શું શેકારની બાબદની કવિતા લખવામાં તે એકલોજ યાદગાર જણાયલો છે.

---

* યાને માણસ જાતને પેદા કરે છે

શહે નઝ્મો હમ માહેરે માહેરાન્
ને શાએરૂ કે પયઘમ્બરે શાએરાન્

ને તારીખે શાહાને ઈરાન્ નેવેશ્ત
બગૂઈ કે તારીખે ગયહાન્ નેવેશ્ત
દરાને દાસ્તાન્હા બસી દેલપઝીર
કે ખાન્દનશ બર્નાં શવદ્ જાને પીર
ને ઈન્ રન્જ અઝ્ બહ્રે ગન્જી કશીદ્
ને મહ્રન્દરા ઈન્ હમહ્ બર્ગઝીદ
કે તા કારે શાહાને પીશીન્ નેહોફૂત
નમાનદ્—બગૂઈ કે ઈન્ નામહ્ ગોફૂત
ચુનીન્ બુદ મોરાદશ હમઝ એબ્તેદા
કે અઝ્ નઝ્મે ઈન્ કાખ કર્દહ્ બપા
હમીન્ નામહ્ બુગ્ઝાશ્ત ગર્ યાદગાર
હમીન્ યક્ બુવદ્ બેહ્તર અઝ્ સદ્હઝાર
બમીનૂ અગર્ ચેહ્ ગુઝીદહ્ મકામ
રવાનસ્ત નામહ્ બગીતીઓ નામ
હમી જેન્દહ્ ગીતી ચુ ફેર્દઉસ સાખ્ત
પસઝ મર્ગ ખુદ હમ બફેર્દઉસ તાખ્ત

ફુનન્દ આફ્રીન્ ચૂન્ બનઝ્મી ચુનીન્
હમી આસ્માનો ઝમાનો ઝમીન્
ફસાની કે મદ્હશ બેગોફૂતન્દ પસ
બફેર્માન્ હમી ઝીરહ્ બોર્દન્દ બસ
ચે વસ્ફશ બગૂચીમ મા કમતરીન્
મગર્ ઈન દોઆ દી બરુહે ગુઝીન્
અઝીન્ માહ્યારો ફરામર્ઝ બોદ
દોઆએ બહક્કે હમાન્ પાકઝાદ
કે યા રબ્ તો ફેર્દઉસીએ નામવર્
બફેર્દઉસ દારશ અબા એઝ્ઝો ફર
હમાશહ્ બકોર્બત વરા જાએ બખ્શ
બખાનન્દગાનશ નેકૂરાએ બખ્શ

તે કાવ્યનો શાહ હતો તેમજ કાબેલોનો કાબેલ હતો—માત્ર કવિજ ન હતો પણ કવિઓને (કવિતા લખવામાં રેહબરી કરવા ખોદા તરફથી નેમાયલો) પયઘમ્બર હતો.

તેણે ઈરાન સરઝમીનના પાદશાહોની તવારીખ લખી છે—(નહીં) તું કહે ગોયા આખી (પુરાણી) દુન્યાની તવારીખ લખી છે.

જેમાં ઘણુંક મનોરંજક દાસ્તાનો આવેલાં છે—જે વાંચ્યાથી ઘરડા માણસોનો જીવ (પણ ખુશીમાં આવી) જવાન બની જાય છે.

તેણે આવો મોટો શ્રમ દવલતની ઉમેદમાં નથી લીધો—તેમજ સુલ્તાન મહમૂદને માટે પણ સઘળી મેહનત નથી ઉઠાવી.

પણ કહો કે આ તવારીખ એટલાજ માટે તેણે લખી હતી—કે કદીમ રાજકર્તાઓની તવારીખ અંધારામાં ન રહે.

પ્રથમથી એવીજ તેની મતલબ હતી—તેથીજ કાવ્યની ઇમારત તેણે ઉભી કરી.

જો કે આ એકજ ગ્રંથ તે (પોતા પાછળ) મેળી ગયો છે—તો પણ તે એક ગ્રંથ એક લાખ ગ્રંથો કરતાં વધારે સારો છે.

જો કે તેણે મીનોઈ દુન્યામાં મકામ કર્યો છે—તોપણ તેનું નામ અને શાહનામુ બન્ને આ દુન્યામાં ચાલુ રહયાં છે.

જ્યારે તે જીવતો હતો ત્યારે દુન્યાને (પોતાની કવિતાથી) બેહેશ્ત મિસાલ (ખુશી ભરેલી) કરી હતી—અને મોત પછી પણ પોતે બેહેસ્ત તરફજ દોડી ગયો છે.

જ્યારે ફરતો આસ્માન, ઝમીન અને ઝમાનો તેની કવિતા વિષે આફ્રીનના શબ્દો બોલે,

તો પછી જેઓ ફિર્દોસીની તારીફ ગાવા નીકળે—તો લુહાર વાડે સોય વેચવા જવા કહેતું કહેવાય.

તેના ઉત્તમ આત્માના હકમાં દોઆ કરવા સિવાય—અમો કમતરીનો તેની શું તારીફ ગાઈ શકિયે ?

માહીયાર અને ફરામર્ઝ તે નેક બુન્યાદના હકમાં એટલીજ દોઆ ગુઝારે છે,

કે એ ખોદા ! નામવર ફિર્દોસીને બેહેસ્તમાં ઇઝ્ઝત અને દબદબા સાથ રાખજે !

હમેશ તારી નઝદીકમાંજ તેને જગ્યા બખ્શજે—અને તેનાં શાહનામા વાંચનારાઓને નેક બુદ્ધી એનાયત કરજે !

આ પુસ્તકનો તરજુમો કરતાં નીચલાં પુસ્તકોની અમોને મદદ લેવી પડી છે, તે માટે તેના કર્તાઓના આભારી છિયે.

શાહનામુ—શમ્સુલ ઓલ્મા ડા. જીવનજી જમશેદજી મોદી.
શાહનામુ—મરૂ ્મ શેઠ મનચેરજી કાવસજી મનસુખ.
તારીખ શાહ.ને ઈરાન—શેઠ પાલનજી બરજોજી દેશાઈ.
અવસ્તા બા માએની—મરૂહુમ એર્વદ કાવસજી એદલજી કાંગા.

શાહનામંએ ફિર્દોસી.

ગુજરાતી હુરૂફે, તમામ બયતો તથા તેનો તરજુમો.

વૉલ્યુમ ૧લું.

દર્ સેતાયેશે પાક્ યઝદાન્.

બનામે ખોદાવન્દે જાનો ખરદ્
કઝીન્ બરતર્ અન્દીશહ્ બર્ નુગ્ઝરદ્

ખોદાવન્દે નામો ખોદાવન્દે જાય
ખોદાવન્દે નીકીદેહો રહ્નેમાય

ખોદાવન્દે ગયહાનો ગર્દાન્ સેપેહર્
ફ્રોરૂઝન્દએ માહો નાહીદો મેહર્
ખોદાવન્દે હસ્તો ખોદાવન્દે નીસ્ત
હમહ્ બન્દગાનન્દો ઈઝદ્ યકીસ્ત

સેપાસ અઝ્ જહાનદારે પીરૂઝગર્
કઝ્ હસ્ત નીરૂ વઝ્ હમ હોનર્

હમહ્ નીકોઈ ઝીરે ફર્માને ઊસ્ત
હમહ્ દર્દહા ઝીરે દર્માને ઊસ્ત
અઝ્ શાદ્માની વઝ્ હમ ઘમીસ્ત
અઝૂયત ફ્રોઝૂની વઝૂયત કમીસ્ત
બનીકો બબદ દાદ માન્ દસ્તગાહ્
રવાન્રા બનીકી નોમાયન્દહ્ રાહ્
કે નામો નેશાનો મકાન્ બરતરસ્ત
નેગારન્દએ બરશુદહ્ ગૌહરસ્ત
બબીનન્દગાન્ આફ્રીનન્દહ્ રા
નબીની મરંજાન્ દો બીનન્દહ્ રા

પાક ખોદાતાલાની સ્તુતિમાં.

તે સાહેબનું નામ ઝબાન ઉપર લઈને આ કેતાબ લખવાનું શરૂ કરૂં છું, જે જીવ (આત્મા) અને ચતુરાઈ (એટલે વિચાર શક્તિ) નો પેદા કરનાર ધણી છે—તથા જે ધણીનાં નામ આગળ આપણી વિચાર શક્તિની હદ આવી રહે છે.

જે ધણી દુન્યામાં ઉત્પન્ન થયલી સર્વ ચીઝોનો નામ પાડનાર કહેવાય છે, જે વળી બુલંદ આસ્માનનો પેદા કરનાર કહેવાય છે—જે નેકીનો પહોંચાડનાર અને તમામ આલમનો રેહનુમા છે.

જે પૃથ્વી તેમજ ફરતા આકાશ મંડળનો સૃજનાર છે.—તથા સૂર્ય ચંદ્ર અને શુક્રના ગ્રહને નૂર બક્ષનારો છે.

જે દરેક ચીઝને હસ્તીમાં લાવે છે તેમજ તે ચીઝના અંત પણ આણે છે—પદાર્થ તેમજ પ્રાણી જેઓ તેના આજ્ઞાધીન છે તેઓ તો અનેક છે, પણ ખોદા પોતે તો એખલો એકજ છે.

તે પાક અને પીરોઝગર પૃથ્વીનાં સાહેબના સેપાસ ગુઝારૂં છું—કે હોનર ઉદ્યોગનો પેદા કરનાર તેજ છે. અને હોનર ઉદ્યોગ કરવાની શક્તિ બક્ષનાર પણ તેજ છે.

તમામ ભલાઈ કરવાનું કામ તેને હસ્તક છે અને દરેક દુઃખ દર્દના ઉપાય તેના હાથમાં છે.

(ઓ મર્દ!) તને સુખ અને સંતાપ બંને તેનાથીજ મળે છે—તારી આબાદી અને વયરાની તારે તેનાથીજ જાણવી.

જોકે ભલાં અને ભૂંડાં કામો કરવાની શક્તિ આપણને તેજ આપે છે—છતાં પ્રાણને સીધા રસ્તો દેખાડનાર પણ તેજ છે.

તેનું અમુક નામ કાંઈ નથી. તે નિરાકાર છે. તેનું ચોકસ ઠામ પણ નથી—આટલું છતાં આકાશમાં દેખાતાં સર્વ ગોહરોનો બનાવનાર પણ તેજ છે.

(ઓ માનવી!) તારી જોતી આંખોથી પેદા કરનારને—તું જોઈ શકનાર નથી. માટે આંખોને તું વધારે રંજ અને તકલીફ ના આપ. 1

નોટ—શાહનામાની શુરૂઆતનાં બયતોને કાંઈક ખોલાસાથી સમજાવાની ઝરૂર પડી છે, કારણ કે આ બયતો ઉપરથી માલુમ પડી આવે છે કે ફિર્દોસી કુદરતની રચના વગેરેનાં જ્ઞાનથી કેટલો માહિતગાર હતો.

નેયાબદ્ બદ્ નીઝ્ અન્દીશહ્ રાહ્
કે ઊ બરૂતર્ અઝ્ નામો અઝ્ જાયગાહ્
સખુન્ ગરૂચે ઝીન્ ગઉહરાન્ બુગ્ઝરદ્
નેયાબદ્ બદ્ રાહ્ જાનો ખરદ્

ખેરદ્ ગર્ સખુન્ બરૂગુઝીનદ્ હમી
હમાન્રા સેતાયદ્ કે બીનદ્ હમી
ખેરદ્રાઓ જાન્રા હમીસંજદ્ ઊ
દર્ અન્દીશએ સખ્તહ્ કય ગુંજદ્ ઊ

અઝીન્ પર્દહ્ બરૂતર્ તોરા રાહ્ નીસ્ત
ઝે હસ્તીશ અન્દીશહ્ કૂતાહ્ નીસ્ત

ચુ મઅલૂમ શુદ્ હસ્તીઓ કેર્દેગાર્
દેગર્ ખાતેરે ખીશ રન્જહ્ મદાર્

સેતૂદન્ નદાનદ્ કસ ઊરા ચુ હસ્ત
મેયાન્ બન્દગીરા બેબાયદ્શ બસ્ત

બદીન્ આલતે રાયો જાનો ઝબાન્
સેતૂદ આફ્રીનન્દહ્રા કય તવાન્
બહસ્તીશ બાયદ્ કે ખસ્તૂ શવી
ઝે ગોફ્તારે બીકાર્ યક્સૂ શવી
૨ પરસ્તન્દહ્ બાશીઓ જૂયન્દહ્ રાહ્
બઝર્ફી બફર્માનશ કર્દન્ નેગાહ્
તવાના બુવદ્ હર્ કે દાના બુવદ્
ઝે દાનેશ દેલે પીર્ બર્ના બુવદ્

વળી તારી વિચાર શકિત ખોદાને પહોંચી શકવાની નથી—કારણ કે તેનું ચોકસ નામ ઠામ જણાયું નથી.

ખોદાની તારીફના સખુનો, (જો ખોદાતાલાનું નામ અને ઠામ જણાયતો), ઘડીભાર તેથી પણ આગળ વધી શકે-પણ માણસની અકલ કે તેનો આત્મા ખોદાની હઝુરમાં પહોંચવાનો રસ્તો કદી મેળવી શકશે નહીં.

*કારણ કે અકલમંદ માણસ જો કોઈનીસ્તુતિ ગાવા બેસશે-તો તેનીજ સ્તુતિ ગાશે કે જેને તે નઝરે જોશે.

¶માણસને અકલ અને આત્મા ચોકસ પ્રમાણમાં વહેંચી આપનાર તો ખોદાજ છે-ત્યારે અકલનો એક ચોકસ નાનો પ્રમાણ ધરાવનાર માણસના વિચારમાં ખોદા, આવી તે કેમ શકે?

(માણસ અને ખોદા વચ્ચે) આ રીતે ત્યારે એક પરદો પડેલો છે. તે પરદાની પાછળ કોણ છે તે જોવાને ઓ માનવી!, તને રસ્તો મળશે નહીં-હા, ખોદાની હૈયાતી (એટલે ખોદા હૈયાત છે તે) વિષે તું વિચાર કરી શકશે. ખોદા હૈયાત છે એમ વિચારવામાં તને નડતર નડવાની નથી.

ઓ ઈન્સાન! જો તને ખોદાની હૈયાતી વિષેની ખાતરી થઈ-તો પછી ખોદાને જોવાની, કે તેની હઝુરમાં પહોંચવા વગેરેની બીજી ચિંતામાં મનને ના રાખતો.

ખોદા જેવો (સર્વશકિતમાન, સર્વજ્ઞાની અને સર્વવ્યાપક) છે, તેવી રીતે તેની સંપૂર્ણ વખાણ કોઈ પણ કરી શકે નહીં--માટે ઈન્સાનને ખોદાની બંદગી અને આરાધનામાંજ સદા તૈયાર રહેવું જોઇયે.

માણસ પોતાની અકલ, આત્મા કે વાચાશકિતની મારફતે--પોતાના પેદા કરનારને સંપૂર્ણ વખાણી શકે નહીં.

[આવા સંજોગ વચ્ચે] ઓ મ ! તારે માત્ર ખોદાની હૈયાતીનોજ એકરાર કરવો જોઇયે—અને વાહીયાત બોલવાનું તારે છોડી દેવું જોઇયે.

'તારે ખોદાનો પૂજારી બનવું જોઇયે. ખોદાઈ માગ શોધવો જોઇયે -અને ખોદાઈ ફર્માન ઉપર ખરાં મનથી આસ્તાપૂર્વક ધ્યાન આપવું જોઇયે.

+જે બુદ્ધિમાન તેજ બળવાન-બુદ્ધિબળથી ઘરડો માણસ પણ જવાન માણસ મિસાલ ઝબરો જીવ ધરાવે છે.

દર્ સેતાયેશે ખેરદ.

કુનૂન્ અય ખેરદ્મન્દ્ અર્ઝે ખરદ્
બદીન્ જાએગહ્ ગોફ્તન્ અન્દર્ખરદ્
બેયા આન્ચે દાની બેગૂ અઝ્ ખરદ્
કે ગૂશે નેયૂશન્દહ્ ઝાન્ બર્ ખરદ્

ડહાપણની સ્તુતિ.

ઓ ડાહ્યા માણસ! હવે આ જગ્યાએ ડહાપણના ગુણની કીમત ખરેખરી બુજવી તને સઝાવાર છે.

ચાલ હવે આવ, ડહાપણ વિષે જે તું જાણતો હોયતે કહે—કે જેથી તારા શ્રોતાજનો તે કાને ધરી તેમાંથી કાંઈ ફાયદો હાસેલ કરે.

* શાએર કહે છે કે માણસ ગમે તેટલો અકલમંદ હોય, છતાં ખોદાની હઝુરે પહોંચવાનો રસ્તો તેને મળશે નહીં કારણ કે અકલમંદ માણસ જેને નઝરે જોય તેનીજ તારીફ ગાઈ શકે. પણ જેને જોઈ નહીં શકે તેની તારીફ તે કયાંથી ગાઈ શકે? અને તે વિષે લખી પણ શું શકે?

¶ ખોદાતાલાને પુરેપુરો પિછાનવાની બાબદ ઉપર બોલતાં શાએર એમ કહેવા માંગે છે કે એક ચીઝને વહેંચી આપનારો, તોળાએલી ચીઝમાં કેમ કરી સમાએ? માણસની અકલ કાંઈ સંપૂર્ણ [Perfect] નથી. ત્યારે માણસની અકલ, જો સંપૂર્ણ નહીં હોય તો માણસ તેવી અપૂર્ણ અકલવડે જે કોઈ સંપૂર્ણ હોય તેનો વિચાર પુરી રીતે કેમ કરી શકે; અધુરો પુરી ચીઝની વાત કેમ જાણે?

+ શાએર ખોદાતાલાની, જાત અને સિફાત સંબંધી શુરૂઆતમાં આટલું વ્યાખ્યાન કર્યા પછી કદીમ ઈરાનીઓ અકલ અને તમામ સૃષ્ટિની પેદાયેશ વિષે કેવો વિચાર ધરાવતા હતા, તેનો અભ્યાસ કરીને પોતાના બોલોમાં તે વિષે હવે લખ્યો જાય છે.

ખેરદ બેહૂતરૂ અઝ હરૂચત ઈઝદ બેદાદ્
સેતાયેશ ખેરદરા કુન અઝ રાહે દાદ્
ખેરદ અફૂસરે શાહૂરૂયારાન ખુવદ્
ખેરદ ઝીવરે નામદારાન ખુવદ્
ખેરદ માયએ ઝેન્દગાની શેનાસ
ખેરદ ઝેન્દએ જાવેદાની શેનાસ
ખેરદ રહનુમાયો ખેરદ દેલ ગોશાય
ખેરદ દસ્ત ગીરદ બહરૂદુ સરાય
ખેરદ તીરહો મરૂદે રઉશનરવાન
નબાશદ હમી શાદમાન યક ઝમાન
ચે ગોફૂત આન હુનરૂમન્દે મરૂદે ખરદ
કે દાનાં ઝે ગોફૂતારે ખુદ બરૂ ખુરદ
કસીકુ ખેરદરા નદારદ ઝે પીશ
દેલશ ગરૂદદ અઝ કરૂદએ ખીશ રીશ
હુશીવારૂ દીવાનહ ખાનદ વરા
હમાન ખીશ બીગાનહ દાનદ વરા
અઝાની બહરૂદુ સરા અરૂજમન્દ
ગોસસ્તહ ખેરદ પાએ દારદ બબન્દ
ખેરદ ચશમે જાનસ્ત ચૂન બેનગરી
તો બીચશમ શાદાન જહાન નસ્પરી
નુખોસ્ત આફરીનેશ ખેરદરા શેનાસ
નેગહબાને જાનસ્તો આનરા સે પાસ

સે પાસે તો ગૂશસ્તો ચશમો ઝબાન
કઝીન સેહ રસદ નીકો બદ બીગુમાન
ખેરદરાઓ જાનરા કે યારદ સેતૂદ
વગરૂ મન સેતાયમ કે યારદ શેનૂદ

હકીમા ચુ કસ નીસ્ત ગોફૂતન ચે સૂદ
અઝીન પસ બેગૂ આફરીનેશ ચે બૂદ

તો ગરૂ કરૂદએ કેરૂદેગારે જેહાન
શેનાસી હમી આશકારો નેહાન
હમીશહ ખેરદરા તો દસ્તૂરૂ દારૂ
બદાન જાનત અઝ નાસઝા દૂરૂં દારૂ
બગોફૂતારે દાનન્દગાન રાહ જૂય
બગીતી બપૂયો બહરૂ કસ બગૂય

ખોદાતાલાએ તને જે બક્ષેશો આપેલી છે-તેમાં ડહાપણ સર્વથી ઉત્તમ બક્ષેશ છે *

ડહાપણ પાદશાહોનાં સર (માથાંનાં) તાજ સમાન છે-અને નામદાર પુરૂષોનાં બદનનો સણગાર છે.

ડહાપણને તારી ઝિંદગીભરની દોલત ગણજે-ડહાપણને અમર વસ્તુ ગણજે.

ડહાપણ તારો રેહનુમા છે. ડહાપણ તને ખુશમિજાઝી આપનાર છે-ડહાપણ બંને દુન્યામાં તને મદદ કરે છે.

એક માણસ ચાલાક અને મેહનતુ હોવા છતાં-જો મંદબુદ્ધિવાળો હશે તો તે એક પણ પળ ખુશીમાં ગુઝારશે નહીં.

પેલો કુશળ ડાહયો માણસ કહી ગયો છે-કે હમેશે શ્યાણા માણસને તેના ડહાપણભરેલા શબ્દોથી લાભ થાય છે.

જે કોઈ ડહાપણના નિયમને અનુસરીને ચાલતો નથી તે પોતાનાં ૩
કરેલાં કામોથી પસ્તાય છે.

શ્યાણપણવાળો માણસ તેવા માણસને ઘેલો દીવાનો કહે છે-અને તેના કુટુંબીઓ તેને સગપણમાંથી કાઢી નાખી બીગાનો ગણે છે.

તું ડહાપણથીજ બંને ભવમાં પ્રિય બની રહે છે-ડહાપણ વગરનો માણસ હમેશે મુસીબત વેઠે છે.

ખરૂં જોતાં ડહાપણ આપણા જીવની આંખ છે-આંખ વિના અંધાપામાં (ઓ મર્દ! તું) સુખી ઝિંદગી ગુઝારી શકે નહીં.

એમજ જાણજે કે ખોદાતાલાએ સૃષ્ટિની તમામ પેદાયશોમાં અકલને સર્વથી પહેલી પેદા કીધી છે-અકલ જીવઆત્માની તેમજ તેના ત્રણ પેહરેગીર (રખેવાળ) ની રક્ષણ કરનાર છે.

કાન, આંખ અને જીભ તારા ત્રણ રખેવાળ || કહેવાય છે-એ ત્રણ રખેવાળથીજ તને ભલાઈ અથવા બુરાઈ મળે છે.

ત્યારે આવા સદગુણ ધરાવનારી અકલની તેમજ જીવઆત્માની પુરેપુરી સ્તુતિ કોણ ગાઈ શકે?-(શાએર કહે છે કે) જો હું સ્તુતિ ગાવા માંડું તો તેને સાંભળી અને સમજી કોણ શકશે?

વાસ્તે ઓ ડાહયા માણસ! જો તેની સ્તુતિ સાંભળનાર અને સમજનાર કોઈ નહીં હોય તો પછી મને અકલની તારીફ કરવામાં ફાયદો શું?-માટે બેહતર એજ છે કે હવે સૃષ્ટિની પેદાયેશ કેમ થઈ તેજ બાબદનો સવાલ કર.

જેહાન (એટલે વખત)ના કેરદેગારનાં જણાયલાં તેમજ નહીં જણાયલાં કામો જો, તું પિછાનવા માગતો હોય તો,

હમેશે અકલના નિયમને અનુસરીને ચાલજે-અને તેમ કરીને નાલાયક કામો કરવાથી દૂર રહેજે.

અનુભવી માણસોના કહ્યાસર ચાલ્યા કરજે-દેશોદેશ ફરતો રહેજે, અને દરેકનો વિચાર પૂછતો રહેજે.

---

* આપણા ઝરથોસ્તી ધર્મ પ્રમાણે પણ. બહમન ફરેસ્તાને પહેલે પેદા કીધેલો ધારવામાં આવે છે. કારણ બહમન ફરેસ્તો અકલનુંજ સ્વરૂપ છે.

|| ફારસી શબ્દો "સે" અને "પાસ" છૂટા લખવાને બદલે ભૂલથી સાથે જોડીને શાહનામાની ઘણીએક આવૃતીમાં છપાયેલો હોવાથી "સેપાસ"ને એક બોલ સમજી ગુજરાતી તરજુમો કરનારાઓએ તેનો અર્થ શુક્રાના કરીને ભૂલ કીધી છે, જે ઉપર ફારસી અભ્યાસીઓનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે. "સે" એટલે ત્રણ અને "પાસ" [અથવા પાસ દ.શ્તન] નો અર્થ ક્રિયાપદ રૂપે "ચોકી કરવી" થાય છે. નામ શબ્દ તરીકે નો અર્થ "ચોકી" થાએ છે. તેમજ વળી "પાસ" બોલ પાસબાનને બદલે વપરાઈ પેહરેગીરનો અર્થ પણ ધરાવે છે. ૩૪ મી અને ૩૫ મી બયતોમાં "પાસ" શબ્દ "પાસબાન" શબ્દોના અર્થે વપરાએલો છે એમ જાણવું. "સે" અને "પાસ" સાથે લખાઈ, એક થએલો શબ્દ "સેપાસ" શુક્રગુઝારીના અર્થે વપરાએ છે. "સેપાસ"નો મૂળ અર્થ 'સે' ત્રણ અને "પાસ" [પાસદાશતન] ધ્યાનમાં લેવું એમ થાય છે. એટલે કે આપણા હકમાં ખોદાતાલાએ કીધેલી નવાઝેશો અને બક્ષીશોને નિમકહલાલીથી ધ્યાનમાં રાખી, ભૂલવી નહીં. તે પણ એકવાર નહીં બલ્કે ત્રણવાર, એટલે અનેકવાર ખોદાની બક્ષેશોનો વિચાર મનમાં લાવવો, એટલે કે તેની શુક્રગુઝારી કરવી.

કે હર્ દાનેશી ચૂન્ સખુન્ બેશનવી
કે આમૂખતન્ ચકુ ઝમાન્ નઘનવી
ચુ દીદન્ નેયાબી બશાખે સખુન્
બેદાની કે દાનેશ નેયાયદ્ બબુન્

જ્યારે પણ વિદ્યાજ્ઞાનની વાત સાંભળે–ત્યારે તે સમજી અને શીખી લેવામાં એક પણ પળ બેદરકાર ના રહેતો.

*જો કાવ્યમાં વૃક્ષની ડાળી ઉપર ચઢવા છતાં તું દાનાઈના દીદાર નહીં કરી શકે તો–જાણજે કે દાનાઈ અનંત અને અપાર છે.

દર્ આફ્રીનેશે આસ્માનુ-વ ઝમીન્

અઝ્ આઘાઝ્ બાયદ્ કે દાની દુરોસ્ત
સરે માયએ ગઉહરાન્ અઝ્ નુખોસ્ત
કે યઝ્દાન્ ઝે નાચીઝ્ ચીઝ્ આફ્રરીદ્
બદાન્ તા તવાનાઈ આમદ્ પદીદ્
અઝૂ માયએ ગઉહર્ આમદ્ ચહાર્
બર્ આવર્દહ્ બી રન્જો બી રૂઝ્ગાર્
નુખોસ્તીન્ ગહ્ આતેશ ઝે જુમ્બેશ દમીદ્
ઝે ગર્મીશ બસ્ ખુશ્કી આમદ્ પદીદ્

વઝાન્ પસ ઝે આરામ સર્દી નમૂદ્
ઝે સર્દી હમાન્ બાઝ્ તરૂરી ફ્ઝૂદ્

ગોહરહા ચકુ અન્દર્ દેગર્ સાખ્તહ્
ઝે હર્ ગૂનહ્ ગર્દન્ બર્ અફ્રાખ્તહ્
પદીદ્ આમદ્ ઈન્ ગુમ્બદે તીઝ્રવ
શેગેફ્તી નુમાયન્દએ નવ બનવ
ચુ બર્ દૂયો દહ્ હફ્ત શુદ્ કદ્ખોદાય
ગેરેફ્ત દ્ હર્ ચકુ સઝાવારે જાય
દરાન્ બખ્શેશો દાદન્ આમદ્ પદીદ્
બેબખ્શીદ્ દાના ચુનાન્ ચૂન્ સઝીદ્
ફલકહા ચકુ અન્દર્ દેગર્ બસ્તહ્ શુદ્
બેજુમ્બીદ્ ચૂન્ કાર્ પયવસ્તહ્ શુદ્
ચુ ઈન્ ચાર્ ગઉહર્ બજાય આમદન્દ્
ઝે બહ્રે સેપન્જી સરાય આમદન્દ્
યકી આતેશી બર્ શુદહ્ તાબ્નાક્
મેયાન્ બાદો આબ્ અઝ્ બરે તીરહ્ ખાક્
ઝમીન્રા બુલન્દી નબુદ્ જાએગાહ્
યકી મર્કઝી તીરહ્ બૂદો સેયાહ્

આસ્માન અને ઝમીનની ઉત્પત્તિ.

એ મર્દ! તને ખરીવાતથી વાકેફ થવું જોઈયે કે શુરૂઆતમાં–દુન્યાના મૂળતત્વોનો સરચશ્મો યાને કે મૂળતત્વોનું મૂળ કોણ હતું.

*દુન્યાનાં મૂળતત્વોનું મૂળ ખોદા હતો, જેણે શૂન્યતામાંથી વસ્તુ પેદા કરીને–પોતાની સર્વ અનંત અપાર શકિત ઝાહેર કીધી.

તે ખોદાથીજ ચાર મૂળતત્વ પેદા થયાં–પણ સૃષ્ટિનાં મૂળતત્વો પેદા કરતાં તેને કાંઈ વિલંબ લાગો નથી‡ કે કોઈ પ્રકારની મેહનત પડી નથી.

પ્રથમ સ્વગતિ (Motive power or force) થી આતશ નીકળી આવ્યો–અને તેની ગરમીથી શુષ્કતા (Aridity) થઈ (એટલે કે ધૂળ અથવા માટી ઉત્પન્ન થઈ જેમાંથી પછી વસ્તુ થઈ.)

બીજીવાર શિથિલતા એટલે વીસામા (Inertness or Rest) થી ભીનાશવાળી હવા (Vapour or Humidity) નીકળી–અને તે ભીનાશવાળી હવામાંથી પાણી નીકળ્યું.

(માણસને હજુ નહીં જણાયલી) અનેક ભેદી ગતિ અને રીતિથી આ મૂળતત્વો એક બીજા સાથે મળી જઇને–ગગનમંડળને હસ્તીમાં લાવ્યાં.

જ્યારે આ ઝડપથી ફરતું નભોમંડળ નજરે આવ્યું–ત્યારે તેમાં નવા નવા ચમતકાર દેખાવા લાગ્યા.

ત્યાર પછી સાત ગ્રહો બાર રાશી કુંડલીમાં–પોત પોતાને ઘટતી જગા લઈ વરયા (એટલે કે સાત ગ્રહો બાર રાશીના માલેક થયા.)

આ સાત ગ્રહ અને બાર રાશીની મારફતે સર્વજ્ઞ સાહેબે દરેક ઈન્સાનને તેને લાયકની દાન બક્ષેશ આપતી કીધી.

જ્યારે આ સર્વ આકાશમંડળોને એક બીજા સાથે જોડી–ઉભા કરવાનું કામ પુરૂં થયું ત્યારે તેઓને ચક્રગતિ મલી (એટલે તેઓ ફરવાલાગ્યા).

વળી જ્યારે આ ચાર મૂળતત્વો આ ક્ષણભંગુર દુન્યાં ઉભી કરવા આવ્યાં,

ત્યારે આકાશમાં નૂરી આતશ, હવા વચમાં અને પ્રકાશ રહિત ધરતીની આસપાસ પાણી દેખાયાં.

§(ગગનમંડળમાં) આ ધરતીનો કોઈ મરતબો હતોજ નહીં (એટલે કે ધરતી કોઈ પ્રમાણમાં હતીજ નહીં)–તે તો માત્ર પ્રકાશ રહિત કાળા રંગના એક બિંદાં જેવી હતી.

* શાએર કહે છે કે જો એક માણસ કવિતા લખતો હોય તે છતાં જો, તે દાનાઈ શું છે તે પુરી રીતે નહીં સમજે, તો પછી જાણવું કે દાનાઈના છેડોજ નથી.

* શાએર કહેવા માગે છે કે માણસે જાણવું જોઈયે કે તમામ દુન્યા જે હસ્તીમાં આવી તે ખોદાથી આવી. જગતની હસ્તીનું મૂળ ખોદાજ છે. સૃષ્ટિ પેદા થઈ તે આગળ કાંઈ હતુંજ નહીં. ખોદાએ કોઈબી ચીઝ નહીં હતી તેમાંથી સર્વ ચીઝ પેદા કરીને પોતાની અપાર શકિત ઝાહેર કીધી.

‡ શાએર કહેવા માંગે છે કે ખોદાતાલાને કોઈબી ચીઝ પેદા કરવામાં મેહનત કે વખત લાગતો નથી. તેની ઈચ્છા થઈ કે ફલાની ચીઝ પેદા થાએ કે તુરતજ તે ચીઝ હસ્તીમાં આવે છે. ખ્રીસ્તીઓના ધર્મ પુસ્તક "બાઈબલ" [Bible] માં પણ એનેજ મળતું શિક્ષણ આવેલું છે કે "God said let there be light, and there was light."

§ ૫૩ થી ૫૫ સુધીના બેયતોમાં જો કે શાએરે લંબાણ ખુલાસો નથી આપ્યો, પણ તેમાં સમાયલો સાર Laplasની Nebular

સેતારહ્ બસરૂ બરૂ શેગેફતી નમૂદ
બખાક્ અન્દરૂન્ રઉશનાઈ ફઝૂદ
ઝે દર્યાઓ અઝ કૂહો અઝ દશ્તો રાઘ
ઝમીન્ શુદ બકેર્દારે રઉશન્ ચરાઘ

પણ ગ્રહોએ અને તારાઓએ તેની (એટલે કે ધરતીની) નિસ્બતમાં ચમત્કાર કીધો—અને કાળી ધરતીમાં પ્રકાશ ઉમેર્યો.

ત્યાર પછી આ ધરતી તે માહેલા દર્યા અને નદીઓથી, પહાડોથી, લીલોત્રીવાળાં મેદાનો અને જંગલોથી રોશન ચેરાઘ મિસાલ દેખાવા લાગી.

દર્ આફ્રીનેશે રોસ્તની વ જાનૂવરાન્

હમ[illegible]ર્ શુદ આતેશ ફેરૂદ આમદ આબ્
હમીગશ્ત ગેર્દે ઝમીન્ આફ્તાબ્
બેબાલીદ કૂહ્ આબ્હા બરૂ દમીદ
સરે રોસ્તની સૂએ બાલા કશીદ
ગેયા રોસ્ત બા ચન્દ ગૂનહ્ દેરખત
બઝીરૂ અન્દર્ આમદ સરાન્ શાન્ ઝે બખ્ત
બેબાલદ નદારદ જોઝ ઈન્ નીરોઈ
નપૂયદ ચુ પૂયન્દગાન્ હરૂ સોઈ
અઝાન્ પસ ચુ પૂયન્દહ્ આમદ પદીદ
હમહ્ રોસ્તની ઝીરે ખીશ આવરીદ
સરશ ઝીરૂ નામદ બસાને દરખ્ત
નેગહ્ કર્દ બાયદ બદીન કારૂ સખ્ત
ખુરે ખાબો આરામ જૂયદ હમી
વઝાન્ ઝેન્દગી કામ જૂયદ હમી
ને ગૂયા ઝબાનો ને જૂયા ખરદ
ઝે ખારો ઝે ખાશાક્ તન્ પૂર્વરદ
નદાનદ બદો નીક્ ફર્જામે કારૂ
નખાહદ અઝ્ બન્દગી કેર્દેગારૂ

ચુ દાનાએ તવાના બુદો દાદગરૂ
અઝીરા નકરૂદ ઈચ પયદા હોનરૂ
ચુનીનસ્ત ફર્જામો કારે જેહાન્
નદાનદ કસી આશ્કારો નેહાન્.

વનસ્પતિ તથા પ્રાણીની ઉત્પત્તિ.

જ્યારે ગરમીનો ઉકળાટ, ઉપર એટલે કે આકાશે ચઢયો ત્યારે પાણીની વૃષ્ટિ થઈ-પણ સૂર્યતો* પૃથ્વીની આસપાસ ફરતોજ રહયો.

પાણીની વૃષ્ટિથી પહાડો ફૂલાઈ આવ્યા—અને પહાડોમાંથી પાણીના ઝરા ફૂટવા લાગ્યા—પાણીની મદદે વનસ્પતિના પીળા ફૂટવા લાગ્યા.

ઘાસ તેમજ અનેક જાતના ઝાડપાનો ઉગ્યાં—પણ કુદરતે તેઓના માથાં એટલે કે જડ (ઉપરને બદલે)નીચે ઝમીનમાં રહે તેમ સરજાવેલાં છે.

ઉગીને વધવા સિવાય બીજી કોઈ જીવન શકિત તેઓ રાખતાં નથી-તેઓ ચોપગાં જાનવરો મિસાલ ચોતરફ હિલચાલ કરતાં નથી.

પછી જ્યારે ચોપગાં જાનવરો પેદા થયાં-કે તેઓએ તમામ વનસ્પતિ પોતાને સ્વાધીન કીધી (એટલે કે તેના ધણી થઈ બેઠાં.)

ચોપગાં જાનવરોનાં માથાં ઝાડપાનોની માફક નીચે સરજાએલાં નથી-ત્યારે ખરેજ આ એક વિચારવા જોગ બીના કહેવાય.

તેઓને ખાવાનું, ઊંઘવાનું અને આસાયેશ જોઈયે છે—અને એજ રીતની ઝિંદગી ગુઝારવામાં તેઓ સંતોષ લે છે.

તેઓને વાચા કે વિચાર શકિત નથી હોતી—ઘાસ, કાંટા અને કચરો ખાઈને પોતાનાં શરીરનું પોષણ કરે છે.

તેઓ ભલું કે ભૂડું કાંઈ સમજતાં નથી તેમજ વળી અમુક કામનાં પરિણામ શું આવશે તેની પણ દરકાર રાખતાં નથી—તેમજ વળી ખોદાતાલા તેઓ પાસથી ભકિત કે ભજનની આશા રાખતો નથી.

સર્વજ્ઞાની સાહેબ જેટલો સર્વશકિતમાન છે તેટલોજ ન્યાયી છે-તેથી તેણે પોતાની કરામતનો ભેદ આપણી નઝરે ખુલ્લો મૂકયો નથી.

આ દુન્યાનાં બંધારણ અને તેના અંતનો ભરમ આ કિસમનો છે.—જે ઝાહેરમાં કે બાતેનમાં કોઈ પણ સખ્શ સમજી શકતો નથી.

Theoryને ચોકસ દરજ્જે મળતો આવે છે. જે દેખાડી આપે છે કે કદીમ ઈરાનીઓ ખગોળવિદ્યા [Astronomy] માં મોટે ભાગે પ્રવીણ હતા.

* હકીમ ફિર્દોસી દુન્યાની પેદાયેશ વિષેનાં કદીમ ઈરાનીઓના વિચાર લખતાં અરબ ઇસ્લામીઓના તે બાબદનાં વિચાર પણ કોઈ કોઈવાર તે સાથ આમેઝ કરતો જાય છે. ઈસ્લામી ધર્મ પ્રમાણે પૃથ્વી સ્થીર છે, અને સૂર્ય ચંદ્ર તથા આકાશ તેની સઆપાસ ફરે છે. આ ઠેકાણે ફિર્દોસીએ ઈસ્લામી વિચાર દાખલ કર્યા છે. પણ પૃથ્વી ફરે છે એવો વિચાર કદીમ ઈરાનીઓ ધરાવતા હતા જે વિષેનો એશારો અવસ્તામાં પણ આવેલો છે. અહુનવત ગાથાના ૧૪ માં ફકરામાં "ગેઉશ અઝયાઓ" એટલે "ફરતી દુન્યા"નો બોલ ખુલ્લી રીતે આવેલો છે. વળી વંદીદાદની ૨૨ મી પર્ગર્દના ૧ તથા ૮ માં ફકરામાં પણ ઝમીન બોલતી માલૂમ પડે છે કે "ઉઝયેનિ પારયેની" યાને "હું આગળ ચાલીશ [તથા] હું પાર કરીશ" [યાને હું હમેશે હમેંશ સૂધી ફર્યા કરીશ.]

યૂરોપમાં છેક ૧૫ મી સદી સૂધી એવો વિચાર ફેલાયલો હતો કે દુન્યા સ્થીર છે અને સૂર્ય ફરે છે. જ્યારે લગભગ ચારસો વર્ષ ઉપર ગેલીલ્યોએ પહેલ વહેલું ઝાહેર કર્યું કે દુન્યા ફરે છે અને સૂર્ય સ્થીર છે, ત્યારે તેને તે વખતની સરકારે કયદેમાં નાખ્યો હતો. આ ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે જે વિદ્યા યૂરોપ જેવા સુધરેલા દેશમાં છેક ૧૫ મી સદીમાં જણાઈ તે વિદ્યા આપણા બાપ દાદાઓ હઝારો વર્ષ આગમચ જાણતા હતા. એ ઉપરથીજ આપણા બુલંદ ધર્મનો અચ્છી રીતે ખેયાલ આવી શકે છે. આ ઉપરથીજ એક વિદ્વાન કહી ગયો છે કે જોઇયે તો હાલની સદીમાં એક ન્યુટન, કે એક ગેલીલ્યો પેદા થાય પણ ઝરથોસ્તી ધર્મ-બીગડવાનું કાંઈ નથી.

દર્ આફ્રીનેશે મર્દુમ્.

ચુ ઝીન્ બુગ્ઝરી મરૂદુમ આમદ્ પદીદ્
શુદ્ ઈન્ બન્દ્હારા સરાસર્ કલીદ્

૭ સરશ રાસ્ત બર્ શુદ્ ચુ સર્વે બલન્દ્
બદીદારે ખૂબો ખેરદ્ કારબન્દ્

પઝીરન્દએ હુશો રાયો ખરદ્
મર્ ઊરા દદો દામ ફર્માન્ બરદ્

ઝે રાહે ખેરદ્ બેન્ગરી, અન્દકી
કે મઅનીએ મરૂદુમ ચે બાશદ્ યકી
તોરા અઝ્ દો ગીતી બરૂઆવરૂદહ્ અન્દ્
બચન્દીન્ મેયાનજી, બેપર્વરૂદહ્ અન્દ્

નુખોસ્તીને ફ્રેકત પસીને શુમાર્
તોઈ ખીશતનરા બબાઝી મદાર્

શનીદમ ઝે દાના દેગર્ ગૂનહ્ ઝીન્
ચે દાનીમ રાઝે જહાન્આફરીન્

મગર્ મરૂદુમી ખીરહ્ ખાનદ્ હમી
પસીને શુમારશ નદાનદ્ હમી
નેગહ્ કુન્ સરન્જામે ખુદરા બેબીન્
ચુ કારી બેયાબી ખેરદ્ બરગુઝીન્

બરન્જ અન્દર્ આરી તનતરા રવાસ્ત
કે ખુદ્ રન્જ બોરૂદન્ બદાનેશ સઝાસ્ત
બ રન્જ અન્દરસ્ત અય ખેરદ્મન્દ્ ગન્જ
નેયાબદ્ કસી ગન્જ નાબોરૂદહ્ રન્જ

મનુષ્ય ઉત્પત્તિ.

જો હવે તું આ (પ્રાણીની ઉત્પત્તિની બાબદ) છોડી આગળ ચાલશે તો જાણશે કે ત્યાર બાદ માણસ જાતની પેદાયેશ (આ દુન્યામાં થઈ)—અને તેથી કુદરતના ઘણાએક ભેદોની કળની કૂંચી મળી આવી.*

માણસનું માથું સરોવરના ઝાડ મિસાલ સીધું ઊંચે તેના શરીર ઉપર ગોઠવાયું—માણસ દેખાવે રૂપાળો સરજાયેલો છે, અને અકલને અનુસરીને કામ કરતો નીવડયો છે.

તેનામાં ઈંદ્રી બુદ્ધિ, વિચારશકિત અને શ્યાણપણ ધરાવવાનો ગુણ હોય છે—અને તેટલા માટે માંસ ખાનારાં તેમજ ઘાસ ખાનારાં પ્રાણીઓ માણસ જાતના હાથ નીચેનાં (એટલે તેનાથી ઉતરતા દરજ્જાનાં) પ્રાણીઓ કહેવાય છે.

જરા ડહાપણથી વિચાર કરશે—કે માણસ (ને પેદા કરવા) માં શું હેતુ સમાયલો છે,

‡ તો તુરત માલૂમ પડશે કે તને (એટલે કે માણસને) મીનોઈ હાલત તેમજ ખાકી તત્વો એ બંનેમાંથી ઉપજાવી કાઢેલો છે—અને અનેક સાંધાગોથી પોષેલો છે.

જો કે ઉત્પત્તિનાં ક્રમમાં તું (ઓ માણસ!) છેલ્લો છે, તો પણ ખોદાએ પ્રથમ તારોજ વિચાર કીધેલો હતો—વાસ્તે તારાં મહત્વ સંબંધી હલકો વિચાર બાંધવો નહીં.

વળી માણસ સંબંધી ફિલસુફોના વિચાર મેં કેવળ જુદાજ સાંભળ્યા છે, (તેથી આપણે કાંઈ વધારે કહી કે બોલી શકતા નથી)—કે દુન્યામાં પેદા કરનારનો ભેદ એમાં શું છે.

ફિલસુફો ઈન્સાનની પેદાયેશને અર્થ વિનાની સમજે છે—તેમજ વળી તેઓ ઈન્સાનને ઉત્પત્તિનાં ક્રમમાં સર્વથી છેલ્લું નથી ધારતા.

પણ હવે ધ્યાન ધર અને તારી પોતાની ઝિંદગી કેમ ગુઝારવી તે વિષેના બંદોબસ્તનો વિચાર કર—જો કોઈ હુનર ઉદ્યોગનું કામ મળી આવે તો અકલ કામે લગાડી,

તારા શરીરને મેહનત આપશે તો તે વાજબીજ કહેવાશે—કારણકે ડહાપણ એમજ કહે છે કે માણસને શ્રમ ઉઠાવવો ઘટે છે.

શ્રમથીજ ઓ ડાહ્યા માણસ! તને ગંજ મળશે, (એટલે કે તું સુખી અને આબાદ થશે)—કોઈ પણ માણસ દુઃખ વિના સુખ નહીં પામે અથવા કષ્ટ વિનાનાં તેને ફળ નહીં મળે.

---

* શાએર કહેવા માંગે છે કે મનુષ્યની ઉત્પત્તિ થઈ ત્યારે સમજ પડી કે પૃથ્વીને પેદા કરવાની તથા ત્યાં વનસ્પતિ, પ્રાણી વગેરે ઉત્પન્ન કરવામાં ખોદાની મતલબ શું હતી? માણસ પેદા થયું તે આગળ ફરેશતા પણ નહીં જાણતા હતા કે ખોદાતાલાએ આ દુન્યાને શું કામ પેદા કીધી. મીનોઈ જેહાનને રૂહ અને આત્મા અર્થે પેદા કીધી તે ફરેશતાઓ સમજતા હતા, પણ આ ખાકી દુન્યા પેદા કરવાનો ભરમ નહીં સમજી શકયા હતા. જ્યારે માણસ પેદા થયું કે તે ભરમ ફૂટો. આત્માને ખાકી જભ્ભો પહેરાવી ખાકી તત્વોની બનેલી દુન્યામાં મોકલવાની ખોદાતાલાની ધારણા હતી એવું નઝરે પડે છે. મનુષ્ય આત્માને પરમાત્માનોજ એક અંશ ધારી લેવામાં આવ્યો છે એમ ઈસ્લામી ધર્મ પણ ઈશારો કરે છે:—

"નફૂખતો ફીહે મેન્ રૂહી." એટલે કે ખોદા કહે છે કે "માણસની માટીની કાયામાં મારા પોતાના રૂહની એક ફુંક મેં ફુંકી છે." આ ફકરા ઉપરથી શેહરે શીરાઝીનો મહાન કવિ હાફેઝ પોતાના કાવ્યમાં લખે છે કે:—

તા નફૂખતો ફીહે મેન્ રૂહી, શનીદમ શોદ્ યકીન્
બર્ મન્ ઈન્ મઅની કે મા ઝાને, વઈમ ઉ ઝાને માસ્ત

અર્થ—જ્યારથી મેં સાભળ્યું કે [ખોદા કહે છે કે] "મારા પોતાના રૂહમાંથી મેં એક ફુંક [માણસની માટીની કાયામાં] ફુંકી છે ત્યારથી મારી ખાતરી થઈ છે કે આપણે [માણસ] તેનાજ છિયે, અને તે [ખોદા] આપણોજ છે.

‡ શાએર કહેવા માગે છે કે માણસ ખાકી તેમજ મીનોઈ પણ છે. માણસનો પ્રાણ મીનોઈ છે, અને તેનુ શરીર ખાકી છે. તેના પ્રાણને તેમજ તેનાં શરીરને અનેક સાધનોથી પોષણ મળે છે.

નેગહ્ કુન બરીન્ ગુમ્બદે તીઝ્ગરૂદ
કે દર્માન્ અઝૂયસ્તો ઝૂયસ્ત દરૂદ

અઝ્ દાન્ કુઝૂનીઓ હમ ઝૂ શુમારૂ
બદો નીક્ નઝ્દીકે ઊ આશ્કારૂ

ને યાકૂતે સોર્ખુસ્ત ચર્ખે કબૂદ
ને અઝ્ બાદો આબો ને અઝ્ ગર્દો દૂદ

ને ગશ્તહ્ જમાનહ્ બેફર્સાયદશ
ને ઈન્-રન્જો તીમારૂ બુગ્ઝાયદશ
ને અઝ્ ગરદેશ આરામ ગીરદ હમી
ને ચૂન મા તબાહી પઝીરહ હમી

ફ્ફઆ ઝડપથી ચક્રગતિ કરતાં મેહરાબદાર નભોમંડળ તરફ જરા ૮
નઝર કર [કે તે પણ સખ્ત મેહનત કરે છે]--માણસ ઉપર વેદના પણ આ નભોમંડળથીજ ઉતરે છે અને વળી તે વેદના દૂર કરવાના ઈલાજ પણ તેજ ધરાવે છે.

સંખ્યા તેમજ જથ્થો [Number and quantity] નભોમંડળની ચક્રગતિથીજ આ દુન્યામાં હસ્તીમાં આવ્યાં-[આ દુન્યામાં] બનતી ભલાં ભૂંડાંની વાત પણ તેની આગળ ઉઘાડી છે.

આ નીલવર્ણું દેખાતું નભોમંડળ કાંઈ લાલ સુર્ખ માણેકનું [એટલે કે અમૂલ્ય જવાહેરનું] બનેલું નથી--તેમજ વળી પવન, પાણી ધૂળ કે ધુમાડાનું નથી બનેલું.

તે મંડળ વખતના વહેવા સાથ ઘસાતુ નથી--તેમજ ચક્રગતિના શ્રમ કે પરિશ્રમથી તેને કાંઈ ડંખ કે દુઃખ લાગતું નથી.

ચક્રગતિ છોડી તે શિથીલતામાં આવતું નથી [એટલે હમેશે ફરતુંજ રહે છે] તેમજ વળી આપણ માણસ મિસાલ તેનો નાશ થતો નથી.

દર્ આફ્રીનેશે આફતાબ્ વ માહ્.

બચન્દાન્ ફેરૂઘો બચન્દાન્ ચરાઘ
બેયારાસ્તહ્ ચૂન બનવરૂઝ્ બાઘ
રવાન્ અન્દરૂ ગઉહરે દેલફેરૂઝ્
કઝૂ રઉશનાઈ ગેરેફ્તસ્ત રૂઝ્
કે હરૂ બામદાદી ચુ ઝરૂરીન્ સેપરૂ
ઝે મશરેક્ બરૂઆરદ ફેરૂઝન્દહ્ સરૂ
ઝમીન્ પૂશદ અઝ્ નૂરૂ પીરાહના
શવદ તીરહ્ ગીતી બદુ રઉશના
ચુ અઝ્ મશરેક્ ઊ સૂએ ખાવરૂ કશદ
ઝે મશરેક્ શબે તીરહ્ સરૂ બરૂકશદ
નગીરન્દ બરૂ યક્ દેગરૂરા ગુઝરૂ
નબાશદ અઝીન્ યક્ રવેશ રાસ્તતરૂ

અયા આન્ કે તૂ માંહ્તાબી હમી
ચે બૂદત કે બરૂ મન્ નતાબી હમી
ચરાઘીસ્ત મરૂ તીરહ્શબ્રા પસીચ
બબદ તા તવાની તુ હરૂગેઝ્ મપીચ
ચુ સી રૂઝ્ ગરૂદેશ બેપયમાયદા
દો રૂઝો દો શબ્ રૂય નન્માયદા
હમાના કે ગરૂદેશ બેફર્સાયદશ
કે આસૂદગી બાઝ્ બેફઝાયદશ

સૂર્ય અને ચંદ્રની ઉત્પત્તિ.

સંખ્યાબંધ કિરણોથી ખને ઘણાએક ગગનદીવાઓથી--આકાશ વસંત રૂતુના બાઘ મિસાલ શોભીતું બની રહેલું છે.

તે મધે એક મનોહર રત્ન [સૂર્ય] ફરતું છે--જેમાંથી દિવસ પોતાનો પ્રકાશ મેળવે છે.

દર બામદાદને વખતે તે રત્ન સોનેરી ઢાલ સમાન-પૂર્વ તરફથી બાહેર આવતું દેખાય છે.

તેના કિરણોથી પૃથ્વીની સપાટી ગોયા ભભુકદાર ખમીસ પહેરે છે અને પ્રકાશ રહિત પૃથ્વી પ્રકાશિત બને છે.

જ્યારે તે રત્ન [સૂર્ય] પૂર્વથી પશ્ચિમ તરફ જાય છે--ત્યારે પૂર્વ દિશાથી કાળી રાત બાહેર નીકળે છે.

તેઓ [એટલે કે રાત અને દિવસ] એક બીજાની આગળ પડી રસ્તો ૯
લેતાં નથી, ત્યારે [કહી શકાય કે] આ કરતાં વધારે નિયમિત ગતિ બીજી કોઈ નહીં હશે.

અરે! તું કે જે માહતાબ [ચંદ્રમાં] છે--તો કહે કે શું બીના છે, કે તું તારાં [મેહરવંતાં] કિરણો મારી ઉપર પુરેપુરાં ફેંકતો નથી ?

‡ચંદ્રમા તો કાળી રાતનો એક તૈયાર દીવો છે--માટે ઓ મર્દ ! બને ત્યાં સૂધી હરગેઝ ભૂંડા કામો તરફ ઢળતો ના.

*જ્યારે તે ત્રીસ દિવસ સૂધી ચક્રગતિ કરી રહે છે--કે પછી બે રાત અને બે દિવસ દેખાતો નથી.

જાણેકે ચક્રગતિ તેને થાકવાને ઘસી નાખતી હોય--અને વિસામો તેને પાછો તાઝગી બક્ષીને જાડો બનાવતો હોય તેમ તે દેખાય છે.

ફ્ફ આ બૈત તથા એની પછીની બીજી ચાર બૈતો લખી શાએર, માણસને ધડો આપે છે કે આળસમાં દહાડા ગુઝારવા નહીં. કારણ કે નભોમંડળ જેવું મહાન મંડળ પણ મેહનત અને શ્રમ લે છે.

‡ શાએર કહે છે કે માહતાબને ખોદાએ અંધારી રાતનો એક તૈયાર દીવો બનાવી આપયો છે. વાસ્તે રાતને કાળી જાણીને કાળાં કામો તારે કરવાં નહીં. ભૂડાં કામો રાતે કરશે કે દિવસે કરશે પણ તે જણાયા વગર રહેશે નહીં.

* શાએર ૯૩ મી બયતથી તે ૯૬ મી બયત સૂધી ચંદ્રનું અલંકારીક વર્ણન આપતો જણાય છે. આ વર્ણન કાંઈ ખગોળ વિદ્યાને બંધબેસ્તુ નહીં કહેવાએ.

પદીદ્ આયદ્ આન્ગાહ્ બારીકો ઝરૂદ્
ચુ પોશ્તે કસી ક્ ઘમે એશ્ક્ ખરૂદ્

ચુ બીનન્દહ્ દીદારશ અઝ્ દૂર્ દીદ્
હમ્અન્દર્ ઝમાન્ ઝૂ શવદ્ નાપદીદ્
દેગર્ શબ્ નુમાયેશ કુનદ્ પીશ્તર્
તોરા રઉશનાઈ દેહદ્ બીશ્તર્
બદ્ હફ્તહ્ ગર્દદ્ તમામો દુરોસ્ત
બદાન્ બાઝ ગર્દદ્ કે બૂદ્ અઝ્ નુખોસ્ત
બુવદ્ હર્ શબાન્ ગાહ્ બારીક્તર્
બખુર્શીદે તાબન્દહ્ નઝ્દીક્તર્
૧૦ બદીન્સાન્ નેહાદશ ખોદાવન્દ્ દાદ્
બુવદ્ તા બુવદ્ હમ બદીન્ યક્ નેહાદ્

મોહબતનાં દુઃખમાં પીડાતા માણસનાં લેવાઇ ગયલાં પાતળાં શરીર સમાન– તેના ફિક્કા ચેહરા મિસાલ, તથા તેની વાંકી વળેલી પીઠ માફક તે ચંદ્ર ત્યાર પછી [એટલે બે રાત અને બે દિવસ નહીં દેખાયા પછી] પાતળો, લેવાઈ ગયલો, ફિક્કો અને વાંકો વળેલો પાછો નઝરે આવે છે.

તે ચંદ્ર તેનાં દર્શણ કરનારાની નઝરે પડતાને વારજ–તેની નઝરમાંથી પાછો ગુમ થઈ જાય છે.

બીજી રાતે તે વધારે વહેલો દેખાવ દે છે–અને [ઓ દર્શણ કરનાર!] તને તે વધારે રોશનાઈ આપે છે.

બે અઠવાડિયાંમાં તે પુરો આખો બની જાય છે-પછી જેવો [મહિનાની શુરૂઆતમાં] હતો તેવોજ પાછો ઘટતો જાય છે.

*દર રાત્રે તે વધારે અને વધારે પાતળો બનતો જાય છે–અને તેજસ્વી સૂર્યની વધારે અને વધારે નઝદીક જતો જાય છે.

ચંદ્રને [ચક્રગતિ કરવાનો] આવો નિયમ ખોદાતાલાએ આપ્યો છે–અને જ્યાંસૂધી તે હસ્તી ભોગવતો રહેશે ત્યાંસૂધી એજ નિયમે તે ચક્રગતિ કરતોરહેશે.

દર્ સેતાયેશે પયગમ્બર્ વ યારાનશ્.

હેલત ગર્ નખાહીકે બાશદ્ નેઝન્દ્
નખાહી કે દાયમ બોવી મુસ્તમન્દ્
બેખાહી કે યાબી ઝે હર્ બદ્ રહા
સર્ અન્દર્ નેયારી બદામે બલા
બોવી દર્ દો ગીતી ઝે બદ્ રસ્તગાર્
નેક્ નામ બાશી બરે કેર્દેગાર્

બગોફ્તારે પયઘમ્બરત રાહ્ જૂય
દેલઝ્ તીરગીહા બદીન્ આબ્ શૂય

તોરા દીનો દાનેશ રેહાનદ્ દુરોસ્ત
દરે રસ્તગારી બેબાયદત જોસ્ત
ચે ગોફ્ત આન્-ખોદાવન્દે તન્ઝીલો વહી
ખોદાવન્દે અમરો ખોદાવન્દે નહી

કે ખુર્શીદ્ બઅદ્ અઝ્ રસૂલાને મેહ્
નતાબીદ્ બર્ કસ ઝે બૂબક્ર્ બેહ્

ઓમર્ કર્દ એસ્લામરા આશ્કાર્
બેયારાસ્ત ગીતી ચુ બાઘે બહાર્
પસ અઝ્ હર્દુવાન્ બૂદ્ ઉસ્માન્ ગુઝીન્
ખોદાવન્દે શર્મો ખોદાવન્દે દીન્

૧૧ ચહારૂમ અલી બૂદ્ જોફ્તે બતૂલ્
કે ઊરાં બખૂબી સેતાયદ્ રસૂલ

પયગમ્બર તથા તેના ગોઠિયાઓની તારીફ.

ઓ મર્દ! જો તું તારો જીવ કાયર નહીં થાય એવું ઈચ્છતો હોય–જો સદાકાળ ઘમગીનીમાં વખત ગુઝારવા નહીં માગતો હોય;

જો દરેક આફતથી અળગો રહેવા ચાહતો હોય–અને જો તારૂં માથું બલામાં નહીં સપડાય એવી ખાહેશ રાખતો હોય;

'જો' બેહુ દુન્યામાં પાપ અને તેની સઝામાંથી મુક્ત થવાનો વિચાર રાખતો હોય–તથા વળી કિરતારની હઝુર નેકનામી મેળવવાની આશા રાખતો હોય;

તો તારી ઝિંદગી દરમેયાંન તારા પયઘમ્બરનાં ફર્માવ્યા મુજબ તારો માર્ગ લેતો રહેજે–અને તારા અંતઃકરણની ઉદાસી દીનધર્મનાં પાણી વડે ધોઇ નાખતો રહેજે.

તારૂં ડહાપણ અને તારો ધર્મજ તારૂં તારણ કરશે-માટે તને જે દ્વારે મુકિત મળે તે દ્વાર શોધવો જોઇયે.

પેલા મોટા સાહેબે જેની ઉપર "તન્ઝીલ" [એટલે "કુરાન"] તથા "વહી" [એટલે ઇશ્વરી પ્રેરણા] ઉતરી હતી, તથા જેણે ભલાં કામો કરવાના ઉપદેશ આપી ભૂંડાં કામોની બંધી કીધી હતી તેણે શું કહ્યું છે?

[તે તો તું જાણે છે કે] મહાન ઈશ્વરીદૂતો [એટલે ખોદાનાં મોકલાવેલા પયઘમ્બરો] પછી હઝરત અબુબક્ર કરતાં વધારે કોઈ પણ શખ્સ ઉપર સૂર્યનો પ્રકાશ પડયો નથી.

ઈસ્લામી ધર્મને જગ ઝાહેર હઝરત ઓમરે કર્યો–અને તેમ કરીને દુન્યાને ગોયા વસંત રૂતુના બાઘ સમાન શોભિતી કીધી.

તે બંને (એટલે અરબોના રસૂલના જાએનશીન અબૂબક્ર અને ઓમર) પછી દીનના અધિકારને માટે (હઝરત) ઓસ્માન નિમાયો, જે ખરેખરો શર્માળ અને ધર્મી પુરૂષ હતો.

ચોથો જાયનશીન (હઝરત) અલી હતો જે (દુન્યાઈ લોભ લાલચથી હાથ ઉઠાવનારાં) હઝરત બીબી ફાતેમાનો ખાવંદ થતો હતો,–તથા જેને રસૂલે અરબી યોગ્ય રીતે વખાણે છે;

* કદીમ ઈરાનીઓની ખગોળવિદ્યા વાંચીને ફિર્દોસી, આ બયતમાં અલંકારિક વર્ણન પાછું છોડી દઈ આજના ઝમાનાની યૂરોપ દેશની ખગોળવિદ્યાના પુસ્તકોમાં વંચાતા Perihelion અને Aphelion શબ્દોના અર્થને મળતો આવતો અર્થ ચંદ્રની બાબદમાં આ બયતમાં લખતો જણાય છે.

કે મન્ શહ્રે એલ્મમ્ અલીઅમ્ દરસ્ત
દુરોસ્ત ઈન્ સખુન્ ગોફ્તહ્ પયઘમ્બરસ્ત
ગવાહી દેહમ્ કીન્ સખુન્ રાઝે ઊસ્ત
તો ગૂઈ કુ ગુશમ્ બરૂ અવાઝે ઊસ્ત

બદાન્ બાશ કૂ ગૌફ્ત જૂ બરૂમગરૂદ
ચુ ગોફતારો રાયત નયારદ ,બદરૂદ

અલીરા ચુનીન દાનો આનાન્ હમન્
કઝીશાન્ કવી શુદ બહરૂગૂનહ્ દીન્

નબી આફ્તાબો સેહાબાને ચુ માહ્
બહમ્ નેસ્બતી યક્ દેગરૂ રાસ્ત રાહ્

હકીમી જહાન્રા ચુ દર્યા નેહાદ
બરૂઅન્ગીખતહ્ મઉજ અઝૂ તુન્દ..બાદ
ચુ હફ્તાદ કેશ્તી બરૂ સાખ્તહ્
હમહ્ બાદબાન્હા બરૂઅફ્રાખ્તહ્
યકી પહ્ન્ કેશ્તી બસાને અરૂસ
બેયારાસ્તહ્ હમચુ ચશ્મે ખરૂસ
મોહમ્મદ બદૂ અન્દરૂન્ બા અલી
હમાન્ અહ્લે બયતે નબીઓ વસી

ખેરદમન્દ કઝ્ દૂરૂ દર્યા બેદીદ
કરાનહ્ ને પયદાઓ બુન્ નાપદીદ
બેદાનેસ્ત કૂ મઉજ ખાહદ ઝદન્
કસ અઝ્ ધરૂક બીરૂન નખાહદ શદન્

બદેલ્ ગોફ્ત અગરૂ બા નબીઓ વસી
શવમ્ ઘર્કહ્ દારમ્ દો યારે વફી

હમાના કે બાશદ મરા દસ્તગીરૂ
ખોદાવન્દે તાજો લવાઓ સરીરૂ
ખોદાવન્દે જૂએ મયો અન્ગબીન્
હમાન્ ચશ્મએ શીરો માએ મઈન્
નેગરૂ તા નદારી બબાઝી જહાન્
ને બરૂગર્દી અઝ્ નીકૂપય હમરહાન્
હમહ્ નીકીઅત્ બાયદ આઘાઝ કરૂદ
ચુ બા નીકૂનામાન્ બુવી હમનબરૂદ
નેકૂઈ બહરૂજા ચુ આયદ બકારૂ
નેકૂઈ ગુઝીન્ વઝ્ બદી શરૂમ દારૂ
અઝીન્ દરૂ સખુન્ ચન્દ રાનમ્ હમી
હમાના કરાનશ નદાનમ્ હમી

કે "હું (રસૂલ) એલ્મીયતનું શેહર કહેવાઉં છું અને અલી તે શેહરનો દરવાઝો છે"—પયઘમ્બરનું આ કહેવું વાજબીજ છે.

હું (ફિર્દોસી) આ બાબદ મુખ ઝબાની આપું છું કે પયઘમ્બરનાં આ કહેણમાં એક ભેદ સમાયલો છે—ગોયા હઝૂર રસૂલના બોલવાના પડઘા મારા કાને પડતા હોય તેમ જણાય છે. (યાને ફિર્દોસી કહેવા માગે છે કે રસૂલે અરબી ભરમમાં બોલી ગયા છે કે "દીન ધર્મની બાબદમાં સાચો માર્ગ દેખાડનાર અલી છે. મારી પછી એલ્મીયતની બાબદમાં અલીનેજ મોટો ગણજો.")

જો તારા નાદાની ભરેલા બોલ તથા વિચારથી તું દુઃખી થવા નહીં માગતો હોય તો—તેનાં (એટલે રસૂલનાં) કહેણને માન આપતો રહેજે અને તેના ફર્માનથી ઉલતો ચાલતો ના.

અલીને આવા ગુણ ધરાવનાર જાણજે અને તેઓને (એટલે કે પહેલા ત્રણ જાએનશીનો અબૂબક્ર, ઓમર અને ઓસ્માનને) પણ આવા સદગુણી ગણજે—કારણકે તે બધાઓથી કોઇને કોઇ રીતે ઇસ્લામી દીનને કૌવત મળ્યું છે.

નબી (પયઘમ્બર) દીનધર્મના આફતાબ મિસાલ હતા. અને તેવણના (મઝકુર) સોબતીઓ દીનધર્મના ચંદ્રમા જેવા હતા—તેઓ સર્વ એક બીજા વચ્ચે નિકટ સંબંધ ધરાવતા હતા.

એક દાનેશમંદ માણસે આ જેહાનને એક સમુદ્ર મિસાલ ગણી છે—કે જેનાં પાણીમાં તોફાની પવનથી મોજા ઉછળતા રહે છે.

તે સમુદ્રની સપાટી ઉપર લગભગ સિત્તેર વહાણો ફરતાં છે—અને તે બધાં વહાણોએ સઢ ચઢાવેલા છે

તે મધ્યે એક પોહોળું વહાણ તે દાનેશમંદે જોયું, જે પરણતી કન્યા સમાન ચણોતીના જેવા લાલ રંગે આરાસ્તે થયલું દેખાયું.

તે વહાણમાં હઝરત પયઘમ્બર મોહમ્મદ સાહેબને હઝરત અલી સાહેબ જે પયઘમ્બરનાં કુંટુંબી તથા તેમનાં વસીયત નામાના વકીલ થાય તેમની સાથે બેઠેલા જોયા.

તે દાનેશમંદને દૂરથી તે સમુદ્ર એવો દેખાયો—કે જાણે તેનો કિનારો ૧૨
કે તળિયું હોયજ નહીં.

તે ઉપરથી તેણે વિચાર કર્યો કે તે સમુદ્રમાં ખચ્ચિતજ આફતના મોજા ઉછળ્યા વગર રહેજ નહીં—અને કોઇ પણ માણસ તેમાં ડૂબી જવા વિના રહે નહીં.

ત્યારે તે દાનેશમંદે પોતાના મન સાથ કહ્યું કે જો હું પયઘમ્બર સાહેબ તથા તેમના વકીલની સાથેજ—ડૂબી મરૂં તો ફિકર નહીં કારણ કે તે બંને મારા વફાદાર મદદગાર છે.

પયઘમ્બર સાહેબના વકીલ હઝરત અલી સાહેબ જેવણ તાજ, તખ્ત અને ધજાના ધણી હતા તથા જેવણ બાગે બેહેસ્તમાં વહેતી મએ, મધ, દૂધ અને નિર્મળ પાણીની નેહેરોના રખેવાળ છે. તેવણ મને તોફાની દર્યાની આફતમાંથી મુક્ત થવાના સાંધણ પુરાં પાડશે.

જો, ધ્યાન ધરજે, કે આ દુન્યા સાથ તું ચેડાં કાઢતો ના—અને નેકકદમ સાથીઓથી જુદો ના પડતો.

જો તું નેકનામવાળાઓનો સાથી થવા માગતો હોય તો—તને સઘળી નેકીજ કરવી પડશે.

જ્યારે તું જાણે છે કે નેકીજ દરેક જગ્યે કામ આવે છે—તો પછી નેકીનેજ પસંદ કરજે અને બદ કામથી શરમાજે.

(ફિર્દોસી કહે છે કે) આ બાબદ હું કેટલું કહું અને લખું ?—એ બાબદનો તો છેડોજ હું જાણતો નથી.

દર્ ફરાહમ્ આવર્દને શાહ્નામહ્.

સખુન્ હરૂચે ગૂયમ્ હમહ્ ગફ્તહ્ અન્દ
બરૂ અઝ્ બાધે દાનેશ હમહ્ રફ્તહ્ અન્દ
13 અગરૂ બરૂ દરખ્તે બલ્રુમન્દ જાય
નેયાબમ્ કે અઝ્ બરૂશુદન્ નીસ્ત પાય
કસીહ્ શવદ્ ઝીરે નખ્લે બલન્દ
હમાન્ સાયહ્ ઝૂ બાઝ્ દારદ્ ગઝન્દ
તવાનમ્ મગરૂ પાએગહ્ સાખ્તન્
બરે શાખે આન્ સર્વે સાયહ્ફકન્
કઝીન્ નામવરૂ નામએ શહ્રૂયારૂ
બગીતી બેમાનમ્ યકી યાદ્ગારૂ
તો ઈન્રા દોરૂધો ફસાનહ્ મદાન્
બયકસાન્ રવેશ દરૂ ઝમાનહ્ મદાન્

અઝીન્ બીશતરૂ દરૂખુરદ્ બા ખરદ્
દેગરૂ બરૂ રહે રમ્ઝ્ મઅની બરદ્

યકી નામહ્ બૂદ્ અઝ્ ગહે બાસ્તાન્
ફરાવાન્ બદ્ અન્દરૂન દાસ્તાન્
પરાગન્દહ્ દરૂ દસ્તે હરૂ મૂબદી
અઝૂ બહ્રઈ બોરૂદહ્ હરૂ બેખ્રદી

શાહનામાનો યાને કે ઈરાનના પાદશાહોની તવારીખનો સંગ્રહ.

જે તવારીખ હું લખું છું તે તો મારી આગળના લોકોએ લખેલી છે!–ગોયા તેઓ દાનાઇના બાગમાંથી તમામ ફળ ઘસડી લઈ ગયા છે.

હું તે દાનાઇના ફળવંત ઝાડની ટોંચ ઉપર જગ્યા–નહીં મેળવી શકું, કારણ કે મારામાં તે ઝાડ ઉપર ચઢવાની શક્તિ નથી.

હા, ખરી વાત છે કે જો કોઇ માણસ બુલંદ ઝાડની નીચે આસરો લે છે–તો ‘તેના સર ઉપરથી ઝાડનો સાયો તડકાંનું દુઃખ દૂર કરે છે.

ત્યારે હું પણ કદાચ તે સાયાવાળા ઝાડની આગળ મારી જગ્યા કરી શકું,

સબૂબ કે પાદશાહોની આ ઉમદા તવારીખ (શાહનામુ)–દુન્યામાં મારી એક યાદગારી તરીકે રાખી જઇશ.

* (ઓ વાંચનાર !) આ તવારીખને જૂઠી અને કલ્પનામાંથી જોડી કાઢેલી સમજતો ના–વખત હમેશો એકસરખો રહેતો નથી તે જાણજે. (એટલે કે આગળા ઝમાનામાં જે બનાવો બની ગયા તે તારા ઝમાનામાં નહીં બને તેથી તે બનાવો બનવા મુશ્કેલ છે એમ માનવું નહીં.)

આ તવારીખમાંની બાબદો ઘણે મોટે ભાગે દેખઇતી રીતે અકલને અનુસરતી છે–બાકી બીજી ભેદ ભરમ ભરેલી બાબદો ઉપર મતલબ (તને) દોરવશે.

અસલવારેથી એક કેતાબ લખાયલી હતી–જેમાં સંખ્યાબંધ તવારીખની બીના સમાયલી હતી.

પણ તે તવારીખનો છૂટો છૂટો થોડો થોડો ભાગ વિદ્વાન માણસોને‡ હાથ વીખરાઇ પડેલો હતો–તેમાંથી તેઓ થોડો કે ઘણો ફાયદો હાસેલ કરતા હતા.

---

* ૧૨૯ મી બયતથી તે ૧૩૫ મી બયત સૂધીમાં શાએર ફિર્દોસી જે કહેવા માગે છે તે આ પ્રમાણે છે:કે, જો કે હું શાહનામુ લખું છું ખરો, પણ તેમાં સમાવેલી તવારીખી બાબદ મારી પોતાની શોધી કાઢેલી કે કલ્પનામાંથી જોડી કાઢેલી નથી. આગળા તવારીખનવેસો મારી ઘણી આગળ ઈરાનની તવારીખ લખી ગયલા છે. તેમાંથી સર્વ વિગત લઈને સાદી એબારતને બદલે કવિતામાં તે તવારીખ પાછી લખું છું. મજકુર બયતોમાં શાએર જૂની તવારીખને એક ફળવંત ઝાડ સાથે સરખાવીને કહે છે કે જો તે જૂની તવારીખ કરતાં વધારે સારી તવારીખ મારા હાથે નહીં લખાય તો તેમાં નવાઈ નથી. કારણ કે મારામાં તેમ કરવાની શક્તિ નથી. વાસ્તે જૂની તવારીખના આધારેજ આ કવિતા રૂપી તવારીખ લખવાની કોશેશ કરૂં છું. અને જેમ ઝાડનો સાયો તડકાનાં દુઃખમાંથી માનવીને બચાવે છે તેમ મારા બદઅંદેશોના મારી કેતાબ ઉપરના ખોટા ટીકાના સંતાપમાંથી તે જૂની તવારીખની હકીકત મને બચાવી લેશે. વાસ્તે જૂની તવારીખના આધારેજ શાહનામુ લખીને દુન્યામાં મારી પાછલ મૂકી જઈશ. ત્યાર બાદ વળી હકીમ ફિર્દોસી વાંચનારાઓનું ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે કે શાહનામા મધ્યે સમાયલી બાબદ માત્ર કલ્પના છે એમ તેઓએ માનવું નહીં. તવારીખનો ઘણો મોટો ભાગ વગર અચકાવે અકલ કબૂલ રાખશે. કેટલીએક બીના જો મનાએ નહીં તેવી લાગે તો તેને ઘલત નહીં ગણવી. કારણ કે શાહનામા મધ્યેની તવારીખ ઉપર એટલા બધા ઝમાના ગુઝરી ગયા છે, તથા આગળા અને આજના ઝમાનામાં એટલાતો ફેરફાર થયેલા છે કે તે બીના આપણી સમજમાં આવી શક્તી નથી. માટે તે બીનાઓ ઉપર ધીરજથી વિચાર કરી તેનો ખરો મર્મ અને અસલ મતલબ શું હશે તે સમજી લેવાનું આપણું કામ છે. તથા તેમાં શું ભેદ ભરમ સમાયલા છે તે શોધી કાઢવાની આપણી ફર્ઝ છે.

‡ અસલ બોલ મૂબેદ છે. મૂબેદ એટલે દાના, કાબેલ, મુશ્કેલ બાબદનો ફડચો કરનાર, પરહેઝગાર વગેરે. આગળા ઈરાની પાદશાહોની આગળ વઝીર તરીકે વડો મોબેદજ રહેતો હતો, એટલો તે વખતના દસ્તૂર મોબેદોનો દરજ્જો હતો. અફસોસ ! કે આજે તેજ મોબેદ વર્ગનો દરજ્જો એટલો તો નીચો પડયો છે કે એક મોબેદનો છોકરો હોશ્યાર હોય કે બોથડ હોય તોપણ તે પોતાના બાપનો ધંધો કરતાં શરમાય છે; અને તે વાજબી છે, કારણ કે આજનો મોબેદ વર્ગ એટલો તો હસી મશ્ખેરીમાં આવ્યો છે અને એટલો તો ઉતરતા દરજ્જા ઉપર ગબડી પડયો છે કે જો તે માટે આપણા બેહદીન સાહેબો સુસ્તી પખોડી પાછો ચઢતા દરજ્જા ઉપર લાવવાનાં પગલાં નહીંજ ભરશે તો અમારી પુરેપુરી ખાતરી છે કે યોઝદાથ્રગરીનું ક્રિયા કામ કરનાર વર્ગ થોડીજ મુદતમાં સદંતર નાશ પામશે.

યકી પહૂલવાન્ બૂદ દેહૂકાનનેઝાદ
દેલીરો બુઝોર્ગો ખેરદૂમન્દો શદ

પેજૂહન્દએ રૂઝગારે નુખોસ્ત
ગુઝશ્તાહૂ સખુનહા હમહૂ બાઝ જોસ્ત
ઝે હર્ કેશ્વરી મૂબેદી . સાલખરૂદ
બેયાવર્દો ઈન્ નામહૂરા ગરૂદ કર્દ
બેપુર્સીદ શાન્ અઝ નેઝાદે કયાન્
વઝાન્ નામદારાને ફર્રૂખ ગવાન્

કે ગીતી બઆઘાઝ ચૂન્ દાશ્તન્દ
કે અયદૂન્ બમા ખાર્ બુગ્ઝાશ્તન્દ
ચેગૂનહૂ સરામદ બનીકૂઅખ્તરી
બર્ ઈશાન્ હમહૂ રૂઝે ગુન્દાવરી
બેગોફૂતન્દ પીશશ યકાયકૂ મેહાન્
સખુન્હાએ શાહાનો ગશ્તાહૂ જેહાન્
ચુ બેશ્નીદ અઝીશાન્ સેપહૂબુદ સખુન્
યકી નામવર્ નામહૂ અફૂગન્દ બુન્
ચુનીન્ યાદ્ગારી શુદ અન્દર્ જેહાન્
બર્ આફૂરીન્ અઝ કેહાનો મેહાન્

તે વિદ્વાનોમાં એક શખ્સ હતો જે (પ્રખ્યાત તવારીખનવેસ) દેહકાનના* ખાન્દાનથી ઉતરી આવેલો હતો–તે જાતે દેલાવર અને માતબર હતો. દાનેશમંદ અને સખીવજૂદ હતો.

ઇરાની પાદશાહતની તવારીખના પ્રથમ પાયથીજ ખોળ કરનાર આ વિદ્વાને–તમામ આગળી તવારીખને લગતી બીના શોધી કાઢી.

દેશના દરેક ભાગમાંથી તેણે બુઝોર્ગ તવારીખદાનોને–બોલાવી એકઠા ૧૪
કીધા, અને આ તવારીખનો સંગ્રહ કીધો.

ઇરાનમાં રાજ કરી ગયેલા પાદશાહોનાં તથા ખોરેહમંદ ચેહરાવાલા બહાદુર નામચીન પેહલવાનોનાં વંશોની તવારીખી બાબદો તેઓ પાસેથી લઇને પૂછયું;

કે "તેઓ પોતીના વખતમાં આ ઇરાન દેશને કેવી હાલતમાં રાખતા હતા–કે હાલે કેવી ખરાબ અને ખુવાર અવસ્થામાં આપણને સોંપી ચાલી ગયા છે?

તેઓનો રૂડો સેતારો કેમ કરીને અસ્ત પામ્યો અને તેઓના શરાતન જમાનાનો અંત કેમ આવ્યો ?"

તે વિદ્વાનોએ ઇરાનના પાદશાહોની તવારીખ અને ઝમાનાની ગર્દેશની એકેએક હકીકત તેને કહી સંભળાવી.

જ્યારે તે બહાદુર શખ્સે ઇરાનની તવારીખ તેઓ પાસેથી મેળવી ત્યારે તેણે એક ઉમદા તવારીખ લખવાનો પ્રારંભ કર્યો.

એક આવી ઉમદા યાદગારી (કાયમ રાખવા)નું કામ તે બહાદુરને હાથે દુન્યામાં થયલું છે,–અને તેટલા માટે નાના તેમજ મોટા લોકોએ તેની નિસ્બતમાં આફ્રીનના શબ્દો કહ્યા છે.

દર્ સરગુઝશ્તે દકીકી શાએર્.

ચુ અઝ દફૂતર્ ઈન્ દાસ્તાનહા બસી
હમીખાન્દ ગૂયન્દહૂ બર્ હર્ કસી

જહાન્ દેલ નેહાદહૂ બદીન્ દાસ્તાન્
હમાન્ બેખ્રદાનો હમાન્ રાસ્તાન્

શાએર દકીકી, તેના કામો, તેની ઉપર વીટેલો બનાવ.

તે પ્રખ્યાત તવારીખનવેશ દેહકાનના ખાનદાનવાળો બહાદુર શખ્સ પોતાની લખેલી તવારીખમાંથી ઘણાંએક રસીલાં દાસ્તાનો જ્યારે લોકો આગળ વાંચતો હતો,

ત્યારે દેશના (એટલે ઇરાનના) શ્યાણા એને સમજુ માણસો તેમજ ધર્માત્માઓ તે દાસ્તાનો ઉપર પુરેપુરો ભરોસો મૂકી સાંભળતા હતા.

---

* શાહનામાની નામચીન તવારીખમાં શાએર એક જૂના તવારીખનવેસનું નામ જ્યારે ત્યારે આપતો આવ્યો છે, અને તે "દેહકાન" છે. સામાન્ય નામ તરીકે દેહકાનનો અર્થ ગામડેની ઝિંદગી ગુઝારનાર ગામડિયો થાય છે; પણ અત્રે તો દેહકાનનો બોલ વિશેષ નામ તરીકે વપરાયો છે. જૂની ઈરાનની સલ્તનતની તવારીખ છેક કયૂમર્સથી તે યઝદજર્દ શેહરયારના વખત સૂધી લખાયલી હતી, એવી બીના ઝાહેર આવી છે. કહે છે કે પાદશાહ નોશીરવાને આદેલે જૂની તવારીખની વિગત પાદશાહ કયૂમર્સથી તે શેહન્શાહ અર્દશીર બાબકાનના વખત સૂધી એકઠી કરાવી હતી. અર્દશીર બાબકાનથી તે પોતાના વખત સૂધીની તવારીખ તેમાં ઉમેરવામાં આવી અને તેને સરકારી દફ્તરખાનામાં રાખવામાં આવી હતી. નોશીરવાન પછી ઇરાનની રાજગાદીએ આવનાર પાદશાહોની તવારીખ પણ લખી ત્યાંજ સંગ્રહ કરવામાં આવતો હતો. યઝદગર્દ શેહરયારનાં વખતમાં મદાયનના માતબર રહીશોમાના એકને જેનું નામ "દાનેશવર દેહકાન" હતું તથા જે વિદ્યા એલમમાં પ્રવીણ હતો તેને ફર્માવવામાં આવ્યું કે કયૂમર્સથી તે શેવટ સૂધીની તવારીખ જે સરકારી દફ્તરખાનામાં જલવાયલી હતી તે સર્વેને નવેસરથી ગોઠવીને તેનો એક ગ્રંથ રચે. કદીમ ઈરાની સલ્તનતનાં આ નવા રચેલા ગ્રંથનુ નામ "બાસ્તાન નામુ" આપવામાં આવ્યું આ બાસ્તાન નામાના રચનાર દાનેશ્વર દેહકાન છે જેનું નામ વારમ્વાર ફિર્દોસી પોતાના શાહનામામાં લે છે. એવું જણાય છે કે દાનેશ્વર દેહકાનની રચેલી તવારીખ બાસ્તાન નામુ છપાઈ તેની નકલો બાહેર પડી હતી નહીં; કારણ કે તેમ કરેવામાં આવે તેટલાં તો યઝદગર્દ શેહરયારની પાદશાહીનો ઝવાલ આવ્યો, અને ઈરાની દફ્તરખાનું અરબોના હાથમાં જઇ પડયું. એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે મઝકુર દાનેશ્વર દેહકાને બાસ્તાન નામુ પુરૂં પણ કર્યું હતું નહીં, શેહન્શાહ ખુસ્રવ પર્વીઝનાં રાજ્ય સૂધીજ લખાયું હતું કે તુરત ઈરાનનું રાજ્ય પડી ભાગ્યું.

જવાની બેયામદ ગોશાદહુઝબાન્
સખુન્ ગોફ્તને ખૂબો તબ્એ રવાન્
૧૫ બનઝ્મ આરમ ઈન્ નામહુરા ગોફ્ત મન્
અઝ્ શાહમાન્ શુદ દેલે અંજમન્
કે ગોશ્તાસ્પો અર્જાસ્પ બયતી હઝાર્
બેગોફ્તો સર્આમદ બરૂ 'રૂઝ્ગાર્

જવાનીશરા ખૂએ બદ યાર્ બૂદ
અબા બદ હમીશહ્ બપ્યગાર બૂદ
બદાન્ ખૂયે બદ જાને શીરીન્ બેદાદ
નબૂદ અઝ જહાન્ દેલશ યક્ રૂઝ્ શાદ
યકાયક્ અઝ્ બખ્ત બર્ગશ્તહ્ શુદ
બદસ્તે યકી બન્દહ્ બર્કશ્તહ્ શુદ
બરૂ તાખ્તન્ કર્દ નાગાહ્ મર્ગ્
નેહાદશ બસર્ બર્ .યકી તીરહ્ તર્ગ્
બેરફ્ત ઊઓ ઈન્ નામહ્ નાગોફ્તહ્ માન્દ
ચુનાન્ બખ્તે બીદારે ઊ ખોફ્તહ્ માન્દ
બેકુન અફ્વ યા રબ્ ગુનાહે વરા
બેયફ્ઝાએ દર્ હશર્ જાહે વરા

(એટલામાં એમ બન્યું કે) એક છટાબંધ બોલનાર, સારી બયતો જોડનાર બુદ્ધિસાગર જેવા જવાન કવિરાજે લોકોમાં આવી,

કહ્યું કે "આ તવારીખને હું કવિતામાં લખું છું"–તેના આ શબ્દો સાંભળી ઇરાની પ્રજા ખુશીમાં આવી ગઇ.

તેણે કયાની પાદશાહ ગુશ્તાસ્પની (તુરાની સરદાર) અર્જાસ્પ સાથની તવારીખનાં એક હઝાર બયત–કવિતામાં જોડયાં તેટલામાં તેની ઝિંદગીનો છેડો આવી ગયો.

તેની જવાન ઝિંદગીને એક બુરી ખોટ વળગેલી હતી,–અને તે બુરી આદતને તજવાથકી હમેશે અતિશય પ્રયત્ન કરતો હતો.

પણ આખેર તેનો કીમતી જાન તે બુરી ખોટનો ભોગી થઇ પડયો. આ દુન્યામાં તેનો જીવ એકબી દિવસ સુખી નહીં રહેતો હતો.

અચિંતુ તેનું નસીબ ઊંધું વળ્યું–અને પોતાના એક નોકરને હાથ માર્યો ગયો.

તેની ઉપૂર મોતે અનધાર્યો ધલબો કીધો. અને તેને માથે કાળી લોખંડી ટોપી પહેરાવી.

તે દુન્યામાંથી ચાલી ગયો અને તેની બયતબાઝીની કેતાબ, વગર લખાવે રહી ગઇ–આ રીતે તેનું આશાજનક ઝળકતું ભવિષ્ય અંધકારમાં આવી ગયું.

ઓ ખોદા! તેને તેના ગુનાહની માફી બક્ષીને રસ્તાખેઝના વખતે તેની પ્રતિષ્ઠા વધારજે.

દર્ બુન્યાદ નેહાદને કેતાબ્ વ અન્દર્ઝે દૂસ્ત્ દરીન્ બાબ્.

શાહનામાની કેતાબનો પ્રારંભ અને તે બાબે એક મિત્રની સલાહ.

દેલે રઉશને મન્ ચુ બુગ્ઝશ્ત અઝ્ય
સુવી તખ્તે શાહે જહાન્ કર્દ રૂય
કે ઈન્ નામહુરા દસ્ત પીશ આવરમ
ઝે દફ્તર્ બગોફ્તારે ખીશ આવરમ
૧૬ બેપુર્સીદમ અઝ હર્ કસી બીશુમાર્
બેતર્સીદમ અઝ ગર્દેશે રૂઝ્ગાર્
મગર્ ખુદ દેરંગમ નબાશદ બસી
બેબાયદ સેપોર્દન્ બદીગર્ કસી
વ દીગર્ કે ગંજમ વફાદાર્ નીસ્ત
હમાન્ રંજરા કસ ખરીદાર્ નીસ્ત

ઝમાનહ્ સરાસર્ પુરઝ્ જંગ્ બૂદ
બજૂયન્દગાન્ બર્ જહાન્ તંગ્ બૂદ
બરીનગૂનહ્ યક્ ચન્દ બુગ્ઝાશતમ
સખુનરા નેહોફ્તહ્ હમીદાશતમ
નદીદમ કસી કૂ સઝાવાર્ બૂદ
બગોફ્તારે ઈમ્ મર્ મરા યાર્ બૂદ

બશહ્રમ્ યકી મેહર્બાન્ દૂસ્ત બૂદ
તો ગોફ્તી કે બા મન્ યકી પૂસ્ત બૂદ
મરા ગોફ્ત ખૂબ્ આમદ ઈન્ રાએ તૂ
બનીકી ; ખરામદ મગર્ પાએ તૂ

જ્યારે શાએર દકીકીનો અહવાલ મારા મનમાંથી વીસરાયો–ત્યારે મેં મારૂં ધ્યાન દેશના પાદશાહ (સુલ્તાન મહમૂદ) નાં પાયતખ્ત ભણી દોડાવ્યું.

કે જેથી ઇરાનની તવારીખી દફતરમાંથી તેને મારી પોતાની બયતોમાંથી લખું.

પણ મેં લોકેલોકથી ઘણી પરપૃછ કીધી મને ઝમાનાની ગર્દેશનો પણ વિચાર આવ્યો.

વળી (એવો પણ વિચાર આવ્યો કે) રખે મારી ઝિંદગી લાંબી નહીં હોય,–અને (આ તવારીખ લખવાનું કામ મારા મોત પછી) બીજાને સોંપવું પડે.

વળી મારા મનમાં આવા પણ વિચાર આવ્યા કે પૈસા સાથે મને લેહેણું નથી–તેમજ વળી આ મહા મેહનત ભરેલાં કામનો બદલો આપનારો પણ કોઇ નથી.

વળી ઝમાનો શત્રુવટથી ભરપુર છે–અને તવારીખને લગતી શોધખોળ કરનારાઓની કોશેશ માટે જગા કે જોગવાઇ નથી.

આ કારણોને લીધે થોડાએક વખત મેં ગાળી કાઢયો અને બયતોમાં તવારીખ લખવાની મારી વાતને છૂપાવી રાખી.

કારણ કે મેં કોઇ તેવો લાયક માણસ જોયો નહીં–કે જેની આગળ તવારીખ લખવાની વાત કરી શકું. અથવા તો એવો લાયક માણસ મને નહીં મલ્યો કે જે મારી વાતને ટેકો આપી શકે.

આખેર મારા શેહરમાંથી એક જીવજાન વિશ્વાસુ મેહરબાન દોસ્ત મને મળી આવ્યો.

તેણે મને કહ્યું કે કવિતા રૂપે ઇરાનની તવારીખ લખવાનો તારો વિચાર નેક છે;–અને તે તને નેક રસ્તે ઉતારશે.

નેવેશ્તહ્ મન્ ઈન્ નામએ પહ્લવી
બપીરે તો આરમ્ મગર્ નઘ્નવી
ફુશાદહ્ જબાનો જવાનીત્ હસ્ત
સુખન્ ગોફ્તને પહ્લવાનીત્ હસ્ત
શવ ઈન્ નામએ ખુસ્રવી બાઝ્ ગુય
બદીન્ જૂએ નઝ્દે મેહાન્, આબ્રૂય
બનઝ્દે સખુન્ સન્જ અન્દર્ જેહાન્
બરતે આફ્રીન્ અઝ્ કેહાનો મેહાન્
અગર્ બેહ્ નબૂદી સખુન્ અઝ્ ખોદાય
નબી કય બુદી નઝ્દે મા • રેહ્નુમાય
ચુ આવર્દ ઈન્ નામેહ્ નઝ્દીક મન્
બરૂઅફ્રૂખ્ત ઈન્ જાને તારીક મન્

તેણે કહ્યું કે જો તારી ઉલટ નરમ પડી જાય તો તે ફાર્સીનામુ લખી ઉતારીને તારી આગળ લાઉં.

તું હજુ જવાન છે, છટાદાર બોલનાર છે,—અને ફાર્સી કવિતા લખવાની શક્તિ ધરાવે છે.

ચાલ, ત્યારે આ બાદશાહી તવારીખને ફરીને બયતોમાં લખ—અને તેમ કરીને મોટા લોકો આગળ આબરૂ મેળવ. ૧૭

આ દેશમાં કવિતાની કદર બુજનારા-સર્વે નાના મોટા તને શાબાશી આપશે.

જો કેતાબ લખવાનું કામ ખોદાતાલાને પસંદ નહીં આવતું હતે તો આપણા પયગમ્બર સાહેબ આપણા રાહબર થવા નહીં પામતે.

છેવટ મારા દોસ્તે તે નામુ મને લાવી આપ્યું જેથી મારા નિરાશ અને ઉદાસ બનેલા જીવને પાછો ઉમંગ આવ્યો.

દર્ સેતાયેશે મન્સૂર્ બેન્ મોહમ્મદ્.

મોહમ્મદ બિન મન્સૂરની તારીફ.

બદીન્ નામહ્ ચૂન્ દસ્ત કર્દમ દરાઝ્
યકી મેહ્તરી બૂદ્ બા નામો નાઝ્
જવાન્ બૂદ્ અઝ્ ગઉહરે પહ્લવાન્
ખેરદ્મન્દો બીદારો રઉશન્રવાન્
ખોદાવન્દે રાયો ખોદાવન્દે શર્મ
સખુન્ ગોફ્તને ખૂબો આવાએ નર્મ
મરા ગોફ્ત કઝ્ મન ચે આયદ્ હમી
કે જાનત સખુન્ બર્ગેરાયદ્ હમી
બચીઝી કે બાશદ્ મરા દસ્તરસ
બકૂશમ્ નેયાઝત નેયારમ્ બકસ
હમીદાશ્તમ્ ચૂન્ યકી તાઝહ્ સીબ્
કે અઝ્ બાદ્ નાયદ્ બમન્ બર્ નેહીબ્

બકયવાન્ રસીદમ્ ઝે ખાકે નેઝન્દ્
અઝાન્ નીકુદેલ્ નામદાર્ અર્જમન્દ્
બચશ્મશ્ ચે ખાકો ચે સીમો ચે ઝર્
કરીમી બદ્ યાફ્તહ્ ઝીબો ફર્

સરાસર્ જહાન્ પીશે ઊ ખાર્ બૂદ્
જવાન્ મર્દ્ બૂદો વફાદાર્ બૂદ્
ચુનાન્ નામવર્ ગુમ્ શુદ્ અઝ્ અન્જમન્
ચુ અઝ્ બાદ્ સર્વેસહી અઝ્ ચમન્

ને ઝૂ ઝેન્દહ્ બીનમ્ ને મોર્દહ્ નશાન્
બદસ્તે નેહન્ગાને મર્દુમકશાન્
દેરીઘ્ આન્ કમર્ બન્દો આન્ ગેર્દગાહ્
દેરીઘ્ આન્ કયી બોર્ઝો બાલાએ શાહ્

જે વેળા હું તવારીખ લખવાને તૈયાર થયો—તે વેળા (મારા શેહરમાં) એક નેકનામ તથા સદભિમાનવાળો ગ્રહસ્થ જીવતો હતો.

તે જવાન વયનો હતો અને કદીમ પહેલવાનની બુન્યાદથી ઉતરી આવેલો હતો—જાતે ડહાપણવાળો, હુશ્યાર અને ખુશ મિજાઝવાળો હતો.

તે જેટલો વિચારવંત હતો તેટલોજ શરમાળ હતો,—અને ધીમેથી પણ સભ્યતાથી વાત કરનારો હતો.

આવા એક ગ્રહસ્થે મને કહ્યું કે "તારા જીવને ભાવે તેવું મારાથી શું બનવાનું હતું ?"

છતાં જે ચીઝ ઉપર મારો હાથ પહોંચતો હશે તે સર્વ તને પુરી પાડવાનો યત્ન કરીશ અને તને કોઇનો ઓસિયાળો રાખીશ નહીં.

(ફિર્દોસી પછી ટુંકમાં કહે છે કે) તે ગ્રહસ્થ મને તાઝાં શેબફળ મિસાલ રાખતો હતો—અને (જેમ બાઘબાન શેબના ઝાડને) તોફાની પવન લાગ્યાથી શેબફળને નુકસાન નહીં થાય (તેની સંભાળ રાખે છે, તેમ મારાં તવારીખ લખવાના) કામને કાંઇ હરકત નહીં થાય તેની સંભાળ તે લેતો હતો.

તે નેક ખવાસના નામદાર ઉમરાવની મદદથી—હું (આ દુન્યાની) સીઆહ શોકાતુર સપાટી ઉપરથી ગોયા શનિશ્ચર સેતારાની ઊંચાઇએ પુગી ગયો હતો. ૧૮

(તે એટલો તો ઉદાર દિલનો હતો કે) તેનાં મનથી સોનું રૂપું તો માટીની કીંમત જેટલું હતું.—તે સખીવજૂદ હતો અને તેણે સંસારમાં મોટી શોભા અને પ્રતિષ્ઠા મેળવેલી હતી.

દુન્યાની તમામ દૌલતને તે કોડીની ગણતો હતો—તે મોટા મનનો અને પુરો ભરોસો મેળવા લાયક ગ્રહસ્થ હતો.

પણ જેમ બાઘમાંથી સીધું સરોવરનું ઝાડ તોફાની પવનથી ઉખડી જાય છે તેમ (તૂસ શેહરની) અન્જુમનમાંથી એક આવો નામદાર શખ્સ એકાએક ગુમ થઇ ગયો.

માણસ ખાઉ સોસવાટ જેવાઓની બુરાઇથી—જીવતાં કે મુવા પછી હવે હું તેના પત્તો મેળવી શકવાનો નથી.

અફસોસ ! અફસોસ ! શું તેની કમર અને કેવો તેનો કમરબંદ. અફસોસ ! અફસોસ ! કે આવો કદાવર ઉમરાવી મુરબ્બી દુન્યામાંથી ચાલી ગયો !

ગેરેફ્તારે ધમ ચૂં શુદહ નાઊમીદ
રવાન્ લર્ઝહ લર્ઝાન્ બકેર્દારે બીદ
સેતમ બાદ બર્ જાને આન્ માહો સાલ
કુજા બર્ તને શાહ શુદ બદસેગાલ
ચસી પન્દે આન્ શાહ યાદ આવરમ
કે કઝ્ઝી રવાન્ સૂએ દાદ આવરમ
મરા ગોફ્ત કીન્ નામએ શહરૂયારુ
અગર્ ગોફ્તહ આયદ બશાહાનં સેપારુ
૧૫ દેલે મન બગોફ્તારે ઊ રામ શુદ
રવાનમ બદીન્ શાદો પદરામ શુદ
ચુ જાને રહી પન્દે ઊ કરદ યાદ
દેલમ ગશ્ત અઝ્ પન્દે ઊ શાદો શાદ

ધમના પંજામાં સપડાઇ જઇ મારો જીવ નિરાશ બની ગયો,–અને દિલ બેદનાં* ઝાડ સમાન ધ્રુજ્યા કીધું.

જે મૂજી આવા એક મુરબ્બી શેઠનો જીવ લેનાર દુશ્મન બન્યો તેના જીવ ઉપર મહિનાઓ અને વર્ષો સૂધી ખોદાનો ગઝબ ઉતરજો !

તે મુરબ્બી શેઠની કીધેલી એક સૂચના યાદ કરૂં છું–અને આડો રસ્તો છોડીને મારાં મનને ખરા માર્ગ ઉપર લાઉં છું.

તેણે મને કહ્યું હતું કે “ ઇરાની પાદશાહોની આ તવારીખને,–જ્યારે લખઇ પુરી થાય ત્યારે કોઇ પાદશાહનેજ સોંપજે.

તેના કહેવા મુજબ ચાલવાની મારી મરજી થઇ છે,–અને તેથી કરીને મારા જીવને મોટો આંનદ અને સંતોષ મળ્યો છે.

જ્યારે મુજ બંદાનાં મનમાં તેની સૂચનાં યાદ આવી ત્યારે મારો જીવ હરખાયો અને મને હિમ્મત આવી.

દર્ સેતાયેશે સુલ્તાન્ મહ્મૂદ્ વ બેરાદરશ્ અમીરૂં નસ્ર્.

બદીન્ નામહ મર્ન દસ્ત કરદમ દરાઝ
બનામે શહન્શાહે ગરદનફેરાઝ
જહાન્આફ્રીન્ તા જહાન્ આફ્રીદ
ચુનૂ મરઝ્બાની નેયામદ પદીદ
ખોદાવન્દે તાજો ખોદાવન્દે તખ્ત
જહાન્દારો પીરૂઝો બીદારૂબખ્ત
ચુ ખુરૂશીદ બર્ ગાહ બેનમૂદ તાજ
ઝમીન્ શુદ બકેર્દારે તાબન્દહ આજ
ચે ગૂઈ કે ખુરૂશીદે તાબાન્ કે બૂદ
કઝૂ દર્ જહાન્ રઉશનાઈ ફેઝૂદ
અબૂલ્કાસેમ આન્ શાહે પીરૂઝબખ્ત
નેહાદ અઝ્ બરે તાજે ખુરૂશીદ તખ્ત

કે ખાવર્ બેયારાસ્ત તા બાખ્તર્
પદીદ આમદ અઝ્ ફરૂરે ઊ કાને ઝર્
૨૦ મરા અખ્તરે ખોફ્તહ બીદાર્ ગશ્ત
બમગ્ઝ અન્દર્ અન્દીશહ બેસ્યાર્ ગશ્ત
બેદાનેસ્તમ આમદ ઝમાને સોખન્
કુનૂન નવ શવદ રૂઝગારે કોહન
બરૂઅન્દીશએ શહરૂયારે ઝમીન્
બેખોફ્તમ શબી દેલ પુરઝ્ આફ્રીન્
દેલે મન ચુ નૂર્ અન્દરાન્ તીરહ શબ્
બેખોફ્તહ કુશાદહ દેલો બસ્તહ લબ્

ચુનાન્ દીદ રઉશન્ રવાનમ બખાબ્
કે રખ્શાન્દહ શમઈ બર્ આમદ ઝે આબ્

સુલ્તાન મહમૂદ અને તેના ભાઈ અમીર નસ્રની વખાણ.

બહાદુર શેહનશાહ સુલ્તાન મહમૂદનાં (મુબારક) નામને અર્પણ કરીને–આ તવારીખ લખવાનું મેં ચાલુ કર્યું.

જેહાનના પેદા કરનાર ખોદાએ જ્યારથી જેહાન પેદા કીધી છે ત્યારથી તે આજ સૂધી ગોયા દેશનો આવો નેગેહબાન પેદા થયો નથી.

તે તાજ અને તખ્તનો ધણી છે–દેશ ઉપર સત્તા ધરાવનારો છે. ફતેહમંદ અને ભાગ્યશાળી છે.

જ્યારે તખ્ત ઉપર બેસીને તે ખોરશીદે પોતાનું તાજ દેખાડયું ત્યારે ઝમીનની સપાટી સફેદ હાથીદાંત સમાન ચળકવા લાગી.

(ફિર્દોસી પોતાના મન સાથે બોલે છે કે) અરે જીવ ! જોઉં, તું કહેની કે આ તેજસ્વી સૂર્ય કોણ છે ? કે જેનાથી દેશમાં સુધારાનો પ્રકાશ વધ્યો છે.

અરે અબૂલ કાસેમ (ફિર્દોસી) ! તે ભાગ્યશાળી શાહ તો તે ધણી છે–કે જેણે પ્રભાતમુગટ (એટલે કે ખોરશીદનાં તાજ અથવા માથાં) ઉપર પોતાનું તખ્ત માડયું છે.

પૂર્વથી પશ્ચિમ સૂધી તેણે દેશને આરાસ્તે કર્યો છે,–જે દેશ હવે પાદશાહના પ્રતાપથી સોનાની ખાણ મિસાલ દેખાઈ રહયો છે.

હું સમજું છું કે હવે કવિતા વિદ્યાનો ઝમાનો આવી પુગ્યો છે–અને હવે જૂનો ઝમાનો નવો બની જશે.

મારૂં ઊંઘણસી નસીબ હવે બીદાર થયું છે,–મારા ભેજામાં એવા ઘણા વિચારો આવવા લાગ્યા છે.

મનમાં દુઆ, અને આફ્રીન કરતો દેશના પાદશાહનાજ વિચારમાં એક રાતે હું સૂતો હતો.

રાત જોકે કાળી અંધારી હતી પણ મારૂં મન સૂર્યનાં કિરણ પેરે ગૂચવાડા વગરનું રોશન અને ચપલ હતું–કાંઈપણ બોલ્યા વગર હરખમાં અને હરખમાં આરામ લીધો.

મારા ખાલેસ જીવે સ્વપ્નામાં એવું જોયું કે દર્યામાંથી એક બળતી મીણબત્તિ નીકળી આવી.

* આ “ બેદનાં ” ઝાડ માટે કહે છે કે તે હમેશ ધ્રુજ્યા કરે છે અને એ ઝાડ ઘણાંખરાં ઈરાન દેશમાંજ થાય છે.

હમહુ રૂએ ગીતી શબે લાજવરૂદ
અઝાન્ શમ્અ ગશ્તહુ ચુ યાકૂતે ઝરૂદ
દશ્ત દશ્ત બરૂસાને દીબા શુદહુ
યકી તખ્તે પીરૂઝહુ પયદા શુદહુ
નેસસ્તહુ : બરૂ શહુરૂયારી ચુ માહુ
યકી તાજ બરૂ સરૂ બજાએ કોલાહુ
રદહુ બરૂકશીદહુ સેપાહુ અઝ દો મીલ
બદસ્તે ચપશ હફતસદ ઝેન્દહુ પીલ
યકી પાકૂ દસ્તૂરૂ પીશશ્ બપાય
બદાદો દેહેશ્ શાહુરા રહુનુમાય
મરા ખીરહુ ગશ્તી સરૂ અઝ ફરૂરે શાહુ
વઝાન્ ઝેન્દહુ પીલાનો ચન્દાન્ સેપાહુ
ચુ આન્ ચેહુરએ ખુસ્રવી દીદમી
અઝાન્ નામદારાન્ બેપુર્સીદમી
કે ઈન્ ચર્ખેઈ માહસ્તો યા તાજો ગાહુ
સેતારહુસ્ત પીશ અન્દરશ યા સેપાહુ
યકી ગોફ્ત ઈન્ શાહે રૂમસ્તો હેન્દ
ઝે કન્નૂજ તા પીશે દર્યાએ સેન્દ
ચે ઈરાન ચે તૂરાન્ વરા બન્દહુ અન્દ
બરાયો બફર્માને ઊ ઝેન્દહુ અન્દ
ને પીચદ કસી સરૂ ઝે ફર્માને ઊય
નેયારદ ગુઝસ્તન્ ઝે પયમાને ઊય
બેયારાસ્ત રૂએ ઝમીનરા બદાદ
બેપરૂદોખ્ત અઝાન્ તાજ બરૂ સરૂ નેહાદ
જહાનદારૂ મહુમૂદ શાહે બુઝોરૂગ્
બઆબેશ્ખુરૂ આરદ અબા મીશ ગોરૂગ્

ઝે કશ્મીરૂ તા પીશે દર્યાએ ચીન્
બરૂ શહુરૂયારાન્ કુનન્દ આફ્રીન્
ચુ કૂદક્ લબઅઝ શીરે માદરૂ બેશોસ્ત
બગહુવારે મહુમૂદ ગૂયદ નુખોસ્ત
તો નીઝ આફ્રીન્ કુન્ કે ગૂયન્દઈ
બદૂ નામે જાવીદ જૂયન્દઈ
ચુ બીદારૂ ગશ્તમ બેજસ્તમ ઝે જાય
ચે માયહુ શબે તીરહુ બૂદમ બપાંય
બરાન્ શહુરૂયારૂ આફ્રીન્ ખાન્દહુ અમ
નબૂદમ દેરમ જાન્ બેયફ્શાન્દહુ અમ
બદેલ ગોફ્તમ ઈન્ ખાબ્રા પાસોખસ્ત
કે આવાઝહુઅશ દરૂ જહાન્ ફરૂરોખસ્ત
બરૂ આફ્રીન્ કૂ કુનદ આફ્રીન્
બરાન્ બખ્તે બીદારો તાજો નેગીન્

તે કાળી રાતે તે બત્તીના પ્રકાશથી ઝમીનની તમામ સપાટી લાલ માણેક જેવી બની રહી.

મયદાન, પહાડ, અને ખીણ કસબી કિમ્ખાબ જેવાં દીસવા લાગ્યાં - તેવામાં એક પીરોઝાનું બનાવેલું તખ્ત નીકળી આવ્યું.

તે તખ્ત ઉપર ચંદ્રમા મિસાલનો એક પાદશાહ બેઠેલો હતો–અને તેનાં માથાં ઉપર કોલાહ (ટોપી) ને બદલે તાજ હતું.

બે માઈલની લંબાઈ સુધી લશ્કર સફ મારીને ઉભેલું હતું–અને તેના ડાબા હાથ ઉપર સાતસો વિક્રાળ હાથીઓ ઉભા હતા.

એક ભલો વઝીર તેની આગળ ઉભેલો હતો, જે ન્યાય અને દાન-ધર્મનાં કામમાં પાદશાહને સલાહ આપતો હતો.

પાદશાહનાં પ્રતાપે વિક્રાળ હાથીઓએ અને આટલાં મોટાં લશ્કરે મારાં મનને છક કરી નાખ્યું.

જ્યારે મારી નજર તે પાદશાહી ચેહરા ઉપર પડી ત્યારે ત્યાં હાઝેર ૨૧
રહેલા મોટા માણસોથી મેં પૂછયું.

કે શું આ આસ્માન અને તે માહેલો ચંદ્રમા નઝરે આવે છે કે તાજ અને તખ્ત છે ?–શું આ બધા સેતારા છે કે લશ્કરીઓ ઉભા છે?

તેઓમાંના એકે મને કહ્યું કે "આતો રૂમ* દેશનો તથા કનોજથી તે સિંધુ નદી સુધીનાં હિંદુસ્તાનનો પાદશાહ છે.

ઇરાન|| તેમજ તૂરાનનાં લોકો એને તાબે થયલાં છે–તેઓ એનીજ સલાહ અને સત્તા હેઠળ રહે છે.

કોઈપણ માણસ એના હુકમનો અનાદર કરતો નથી–અને એની રાજ ભક્તિના કોલ કોઈ તોડી શકતું નથી.

તમામ દેશને ઈન્સાફથી સણગાર્યો–પછી ફારેઘ થઈને પોતેજ તાજ પેહેર્યું છે.

દેશનો નિગહબાન મહાન મહમૂદશાહ–બકરાં અને વરૂને એકજ હોવારે પાણી પાવા લાવે છે. (એટલે કે એનો એવો અદલ ઇન્સાફ છે કે વરૂ બકરાંને મારી શકતું નથી.)

ચીનાઈ સમુદ્રથી તે કાશ્મીરના મુલક સુધીના–પાદશાહો એની સ્તુતિ ગાય છે

માતાનાં દૂધથી છૂટયા પછી બાળક–પારણામાં સતું સૂતું પ્રથમ મહમૂદનું નામ બોલતાં શીખે છે.

તું પણ એ પાદશાહની સ્તુતિ ગા, કારણ કે તું શાએર છે અને એ પાદશાહનાજ પ્રતાપથી તને હમેશાની નેકનામી મળશે."

આ સ્વપ્ન જોઈ હું જાગીને ઉઠી ઉભો થયો–અને બાકીની રાત ઉભો ૨૨
રહી (વિચારમાંજ) ગુઝારી.

આવા પાદશાહ ઉપર આફ્રીન કરવા લાગ્યો–મારી પાસે સોનું રૂપું નહીં હતું કે તેને વધાવી લેઉં. એટલે હું પોતેજ તેની ઉપરથી જવા તૈયાર થયો

મેં મનમાં વિચાર્યું કે આ ખાબ ખરો પડશે–કારણ કે પાદશાહ સુલ્તાન મહમૂદનું કીર્તિમાન નામ તો આ દુન્યામાં ગોયા સુખનું સ્વપ્નજ છે.

દોઆ હોજો ! તે શખ્સ ઉપર કે જે આ નેકબખ્ત પાદશાહ અને તેના રાજ અમલના વખાણ કરતો હોય.

---

* "રૂમ" જેને કેટલાકો હાલનાં "રોમ" સાથ સરખાવે છે પણ એ તદ્દન અશકય છે.

||અવસ્તામાં ઈરાન દેશને ઘડી ઘડી યાદ કરવામાં આવ્યો છે ઈરાન દેશ "અઇર્યનામ દખ્યુનામ" ના અશો નર નારીઓની આરાધના કરવામાં આવી છે. વંદીદાદની પહેલી પર્ગદ પ્રમાણે દાદાર હોરમઝદે સર્વથી પહેલાં ઈરાન વેજ "અઈર્યનો વએજો" પેદા કીધું હતું. ઈરાન વેજમાં દશ મહિના શિયાળા અને બે મહિના ઉનાળાના હતા એ ઈરાનીઓનું પવિત્ર મથક હતું. બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે અહીં ઝરતોશ્તનો જન્મ અને દીનનું ફેલાવવું થયું હતું. કેટલાક લખનારાઓ એને "આઝર બાઈજાન" નઝદીક આવેલું જણાવે છે, જેને બુન્દહિશ્નથી ટેકો મળે છે. વળી તૂરાન દેશ તે અવસ્તાનો "તુઇર્ય દખ્યું."

કે ફરૂરશ જહાન્ શુદ ચુ બાઘે બહારૂ
હવા પુરૂ કે અબ્રો ઝમીન્ પુરૂનેગારૂ

કે અબ્રૂ અન્દરૂ આમદ બહન્ગામે નમ
જહાન્ શુદ બકેરૂદારે બાઘે એરમ
બઈરાન્ હમહ્ ખૂબી અઝ દાદે ઊસ્ત
કુજા હસ્ત મરૂદુમ હમહ્ યાદે ઊસ્ત
બબઝમ અન્દરૂન હમચુ કાને વફાસ્ત
બરઝમ અન્દરૂન તીઝદમ અઝ્દહાસ્ત

બતન્ ઝેન્દહ્ પીલો બજાન્ જબ્રઈલ
બકફ્ અબ્રે બહ્મન બદેલ રૂદે નીલ

સરે બખ્તે બદ્ખાહ્ બા ખશ્મે ઊય
ચુ દીનારૂ ખારસ્ત બરૂ ચશ્મે ઊય
૨૩ ને કુન્દાવરી ગીરદ અઝ તાજો ગન્જ
ને દેલ તીરહ્ દારદ્ કે રઝ્મો કે રન્જ
હરાન્ કસ કે દારદ કે પરૂવરૂદગાન્
અઝ આઝાદો અઝ નીકૂદેલ બરૂદગાન્
શહન્શાહ્રા સરૂ બસરૂ દૂસ્તદારૂ
બફર્માનશ બસ્તહ્ કમરૂ ઓસ્તુવારૂ
શુદહ્ હરૂ યકી શાહે હરૂ કેશ્વરી
રવાન્ નામ શાન્ બરૂ હમહ્ મેમ્બરી

નુખોસ્તીન્ બેરાદરૂશ કેહ્તરૂ બસાલ
કે દરૂ મરૂદુમી કસ નદારદ હમાલ
બગીતી પરસ્તન્દએ ફરૂરે નસરૂ
ઝેયદ શાહ દરૂ સાયએ શાહે અસરૂ
ખોદાવન્દે મર્દીએ રાયો હોનરૂ
બદૂ શાદમાન્ મેહ્તરાન્ સરૂબસરૂ
બવીઝહ્ દેલાવરૂ સેપહ્દારે તૂસ
કે દરૂ જન્ગ્ બરૂ શીરૂ દારદ ફેસ્રૂસ

કસી કશ પેદરૂ નાસેરૂદ્દીન બુવદ
પયે તખ્તે ઊ તાજે પર્વીન્ બુવદ

ભેબખ્શદ દેરમ હરૂચે દારદ ઝે દહ્રૂ
હમહ્ આફરીન્ જૂયદ અઝ દહ્રૂ બહ્રૂ
૨૪ બયઝદાન્ બુવદ ખહ્રૂશ રહ્નુમાએ
સરે શાહ્ ખાહદ કે માનદ બજાએ

આ પાદશાહના પ્રતાપથી દેશ વસંત રૂતુના બાધ સમાન આબાદ થયેલો દેખાય છે-હવા પાણીનાં વાદળાંથી ભરપુર રહે છે અને ઝમીન ઉપર રંગબેરંગી ફૂલોનો સણગાર,રહે છે.

વાદળાંમાંથી સવેળાની વૃષ્ટિ એ પાદશાહના અમલમાં થાય છે-અને તેથી [શદ્દાદ નામના પાદશાહે બાંધેલા] એરમ નામના બાધ સમાન દેશ ખીલી રહ્યો છે.

ઇરાન દેશ એ પાદશાહના ઇન્સાફથીજ આબાદ થયલો છે-જ્યાં જ્યાં માણુસની વસ્તી છે ત્યાં એ પાદશાહનેજ ભલાઇ સાથે યાદ કરે છે.

તે પાદશાહ જેમ ખુશહાલીની મજલેસમાં વફાદારીથી ભરપુર દેખાય છે (એટલે કે ખુશીની મજલેસમાં પોતાના નેક ખાહોને ખરાં અંતઃકરણથી ચાહતો જણાય છે) તેમ લડાઇનાં મયદાનમાં (દુશ્મનોને મારવા) વિક્રાળ આઝદહા મિસાલ (જાય) છે.

શરીરે વિક્રાળ હાથી જેવો, અને જીવે (પવિત્ર આત્માવાળો) જબ્રઇલ (સરોશ) ફરેસ્તા જેવો,-સખાવતે તેનો હાથ બહમન મહિનાનાં વાદળાં પેરે (સોના રૂપાના સિક્કાઓની ધાર ચલાવતો) અને દિલે નાઇલ* નદી જેવો ઉદાર બનતો.

જ્યારે તેને ક્રોધ ચઢે છે ત્યારે તેનો દુશ્મન ગમે તેવો ભાગ્યવંત કાં ન હોય-તોપણુ તેની દમડીભાર પરવા તે રાખતો નથી.

નથી તે દ્રવ્ય કે સત્તામાં વડાઇ લેતો-કે નથી તે લડાઇ અને રંજનો દિલમાં કચવાટ લાવતો.

સ્વતંત્ર શેહરીઓ તેમજ પરતંત્ર પણુ નિષ્કપટ કેદીઓ જેઓ એ પાદશાહના આસરા અને રક્ષણુમાં મોટા થયલા છે,

તે સર્વે લોકો શેહન્શાહના દોસ્ત અને ખેરખાહ છે-અને તેનાં ફર્માનો બજા લાવવા માટે કમર બાંધી તૈયાર ઉભા છે.

તેઓમાંનો દરેક એક એક પ્રાંત કે પ્રગણુામાં હકુમત ચલાવે છે,-અને તેનાં નામ ઉપર ત્યાંના ધર્મસ્થળમાં ખુત્બો ભણાય છે. (એટલે કે પાદશાહના વફાદાર નોકરો આજે પાદશાહી હકુમતે ચઢયા છે અને પાદશાહી માન મરતબો ભોગવે છે.)

તેઓમાં સર્વથી પહેલો તો શેહન્શાહનો પોતાનો નાનો ભાઇ છે,-કે જે માણુસાઇ સદ્ગુણોની બાબદમાં પોતાનો હરીફ ધરાવતો નથી.

આપણા ઝમાનાના પાદશાહનાં રક્ષણુ હેઠળ અમીર નસ્રની કીર્તિનો દરેક પૂજારી સુખી ઝિંદગી ગુઝારે છે.

અમીર નસ્ર હિમ્મતવાન, વિચારવંત અને હુનરમંદ છે,-અને સર્વે મોટા ઓહ્દેદારો તેનાથી રાઝી થયલા છે.

ખસૂસ કરીને બહાદુર સેનાધિપતિ તૂસ જે લડાઇનાં મયદાનમાં સિંહ જેવા શૂરવીરોને કાંઇપણુ બિસાતમાં ગણુતો નથી, તે પણુ અમીર નસ્રથી રાઝી થઇને તેને માન આપે છે.

(હા, ખરી વાત છે કે) જેનો પિતા નાસેરૂદ્દીન (સબુકતેગીન) હોય-તેનું તખ્ત " પર્વીન " સેતારાનાં (કૃતિકા નક્ષત્રનાં) માથાં ઉપર મંડાયલું છે. (એટલે કે નાસેરૂદ્દીન સબુકતેગીનની અઉલાદનો મરતબો " પર્વીન " સેતારા કરતાં પણુ વધારે બુલંદ હોય છે.)

અમીર નસ્ર આ દુન્યાની જે દઉલત ધરાવે છે તે ગરીબોને બક્ષેશ કરે છે-અને દુન્યાનાં લોકોથી તો તે માત્ર દોઆના શબ્દોની આશા રાખે છે.

લોકોને ખોદાની રાહ ઉપર ચલાવે છે-અને હમેશ દોઆ કરે છે કે " શેહન્શાહ સુલ્તાન મહમૂદને ખોદા સલામત રાખે. "

(ખોલાસો-૨૩૪ થી તે ૨૪૦ સૂધીની બયતો લખી, શાએર ફિર્દોસી પાદશાહ સુલ્તાન મહમૂદના નાના ભાઈ અમીર નસ્રના સદ્ગુણોની તારીફ ગાઇ શેવટે સુલ્તાન મહમૂદના હકમાં દોઆ કરીને તેની વખાણુનું લખાણુ સમાપ્ત કરે છે.)

---

* હાલની આફ્રિકાની આખી દુન્યાની મોટી નદી.

જહાન્ બીસરૌ તાજે ખુસરૂવ મબાદ
હમીશહ્ બેમાનાદો જાવીદો શાદ

હમીશહ્ તન્ આબાદ્ બા તાજો તખ્ત
જે દર્દો ઘમઆઝાદો પીરૂઝબખ્ત

"ખોદા, દેશને માથેથી ખુસ્રવ (સુલ્તાન મહમૂદ) ની હેયાતી અને તેનો રાજઅમલ લઈ નહીં લે-ખોદા, એને લાંબી ઝિંદગી બક્ષે અને હમેશે સુખી રાખે.

હમેશે તે પોતાની પાદશાહી દરમેયાન તનદુરોસ્ત રહેજો,-સદા દુ:ખ દર્દથી ફારેઘ રહેજો અને સર્વકાળ ભાગ્યશાળી થજો !

કયૂમર્સ.*

પાદશાહીએ કયૂમરસ્ મુલ્કે અજમ્ સી સાલ્ બૂદ્, બર્ તખ્ત્ નેશસ્તને કયૂમરસ્ વ રશ્ક્ બોર્દને દીવે અહ્રમન્ બર્ ઊ.

ઈરાન દેશના પાદશાહોના પહેલા (પાદશાહ) કયુમર્સની પાદશાહી ત્રીસ વર્ષ હતી. કયુમર્સનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને એહરેમન દેવે તેની અદેખાઈ કરવી.

કુનૂન્ બાઝ ગરદમ બઆઘાઝે કાર્
સુવી નામએ નામવર્ શહ્રયાર્
સુખનગૂએ દેહ્કાન્ ચે ગૂયદ્ નુખોસ્ત
કે નામે બુઝોર્ગી બગીતી કે જોસ્ત
કે બૂદ્ આન્ કે દીહીમ બર્ સર્ નેહાદ્
નદારદ્ કસ અઝ રૂઝગારાન્ બયાદ્
મગર્ કઝ પેદર્ યાદ દારદ્ પેસર્
બગૂયદ્ તોરા યક્બયક્ અઝ પેદર્
કે નામે બુઝોર્ગી કે આવર્દ્ પીશ
કેરા બૂદ્ ઝાન્ બર્તરાન્ પાયહ્ બીશ
પેઝૂહન્દએ નામએ બાસ્તાન્
કે અઝ શહ્રયારાન ઝનદ્ દાસ્તાન્
*ચુનીન્ ગોફ્ત કાયીને તખ્તો કોલાહ્
કયૂમરસ આવર્દ્ વ બૂદ્ શાહ્

હવે હું નામવર પાદશાહનું નામુ શરૂ કરવાનાં કાંમ તરફ પાછો ફરૂં છું.

સખુન બોલનાર દેહકાન (યાને તવારીખ લખનાર) શું કહે છે કે પ્રથમ બુઝોર્ગીનું નામ દુન્યામાં કોણે શોધ્યું ?

(આગળા) ઝમાનાઓથીજ કોઈ યાદ રાખતું નથી-કે (પહેલાં જેણે) સર ઉપર તાજ મૂક્યું તે કોણ હતો ?

પણ છોકરો બાપથી (સાંભળેલું) યાદ રાખે છે-તે બાપનું (સાંભળેલું) સઘળું તને કહેશે.

કે પહેલાં બુઝોર્ગીનું નામ કોણ લાવ્યું ?-મરતબાવાળાં લોકોમાંથી વધારે મરતબાવાળું કોણ હતું ?

બાસ્તાન નામાનો લખનાર—

કે જેણે પાદશાહોના દાસ્તાન લખ્યાં છે

તેણે એવી રીતે કહ્યું છે કે તખ્ત અને તાજની રસમ—કયૂમર્સ કે જે પાદશાહ હતો તેણે ચાલુ કરી.

---

* અવસ્તાનો "ગયમરેથન", પેહલવીનો "ગયોમર્ત" મુસલ્માન લખનારાઓ પ્રમાણે એ ઈરાનનો સર્વથી પહેલો પાદશાહ હતો. અવસ્તા પ્રમાણે એણે પહેલ વહેલી અહુરમઝદની શીખામણ સાંભળી. (ફ્રવર્દીન યશ્ત ફકરો ૮૭) એની ફ્રવશીને અવસ્તામાં આરાધવામાં આવી છે. કેટલાક ગ્રંથકારો એને દુન્યાના સઉથી પહેલા "આદમી" તરીકે ઓળખાવે છે. પેહલવી "બુન્દહિશ્ન" માં પણ એવોજ એશારો મળે છે, જોકે ફિર્દોસી તો એને ઇરાનના પેહલા "પાદશાહ" તરીકેજ ઓળખાવે છે. એને "ગિલશાહ" પણ કહે છે. એ કયા ઝમાનામાં થઈ ગયો તે અચોકસ છે. કોઈ તેને ઈ. સ. પૂર્વે ૫૦૦ વર્ષ ઉપર તો કોઇ અંગ્રેજ લખનારા એને ઈ. સ. પૂર્વે ૯૦૦ ઉપર થઈ ગયલો માને છે તો કોઇ એને હજારો વર્ષ આગમજ થઈ ગયેલો જણાવે છે. એક અંગ્રેજ લખનાર એને પીશદાદીયન વંશનો સ્થાપક તરીકે ઓળખે છે. કયૂમર્સ વિષે લખતાં ફાર્સી લખનારાઓ કહે છે કે એ પાદશાહે દમાવંદ, એસ્તખ્ર અને બલ્ખ નામનાં શેહરો બાંધ્યાં હતાં.

* કોઇક કેતાબોમાં નીચલાં બયતો આવે છે:-

ચુ યઝદાન્ બઆદમ યકી પૂર્ દાદ્
વરા નામ શીસહ્ પયગમ્બર્ નેહાદ્
અઝાન્પસ કયૂમરસ આમદ્ પદીદ્
હમાન્ ફર્રે યઝદાન્ બદૂ બર્દમીદ્

જ્યારે ખોદાતાલાએ આદમને એક છોકરો આપ્યો-ત્યારે તેનું નામ શીસેહ પયગમ્બર રાખ્યું.

ત્યાર પછી કયૂમર્સ પેદા થયો-તેના ઉપર પણ ખોદાઈ નુર પ્રકાશતું હતું.

૨૫ ચુ આમદ બબોર્જે હમલ્ આફ્તાબ્
જહાન્ ગશ્ત બા ફરૂરો આચીનો આબ્
બેતાબીદ ઝાન્ સાન્ બબોર્જે બરહ્
કે ગીતી જવાન્ ગશ્ત અઝ્ યક્સરહ્
કયૂમરૂસ શુદ બરૂ જહાન્ કદ ખોદાય
નુખોસ્તીન્ બકૂહ્ અન્દરૂન્ સાખ્તં જાય
સરે તખ્તો બખ્તશ બરૂઆમદ ઝે કૂહ્
પલન્ગીને પૂશીદ ખુદ બા ગોરૂહ્
અઝ્ અન્દરૂ આમદ હમી પર્વરેશ
કે પૂશીદની ઝૂ ખુદો ઝૂ ખુરેશ
બગીતી દરૂન સાલે સી શાહ્ બૂદ
બખૂબી ચુ ખુરૂશીદ બરૂ ગાહ્ બૂદ
હમીતાફ્ત અઝ્ તખ્તે શાહન્શાહી
ચુ માહે દો હફ્તહ્ ઝે સર્વે સહી
દદો દામ હર્ જાનવર્ કશ બેદીદ
ઝે ગીતી બનઝદીકે ઊ આરમીદ
દોતા મીશુદન્દી બરે તખ્તે ઊય
અઝાન્ ફર્રહો બરૂશુદહ્ બખ્તે ઊય
બરસ્મે નમાઝ્ આમદન્દીશ પીશ
અઝાન્ જાયગહ્ બરૂગેરેફ્તન્દ કીશ
૨૬ પેસર્ બુદ મર્ ઊરા યકી ખૂબરૂય
હોનર્મન્દ હમચૂન્ પેદર્ નામજૂય
સેયામક્ બુદશ નામો ફર્ખોન્દહ્ બૂદ
કયૂમરૂસરા દિલ્ બદૂ ઝેન્દહ્ બૂદ
ઝે ગીતી બદીદારે ઊ શાદ બૂદ
કે બસ બારૂવર્ શાખે બુન્યાદ બૂદ
બજાનશ પુરઝ્ મેહર્ ગેર્યાન્ શુદી
ઝે બીમે જુદાઈશ બેર્યાન્ શુદી
ચુનીનસ્ત આચીના રસ્મે જહાન્
પેદરૂરા બફર્ઝન્દ બાશદ તવાન્
બરૂઆમદ બરીન્ કાર્ યક્ રૂઝ્ગાર્
ફુરૂઝન્દહ્ શુદ દઉલતે શાહરૂયાર્
બગીતી નબૂદશ કસી દુશ્મના
જોઝ્ અન્દર્ નેહાન્ રીમન્ અહુરીમના

જ્યારે આફતાબ મેષ રાશીમાં આવ્યો-(અને) દુન્યા દબદબા ભરેલી, રીતભાતવાળી અને ઝળકાટ ભરેલી થઈ.

તે (આફતાબ) મેષ રાશીમાં એ રવેશે પ્રકાશવા માંડયો-કે જેથી સઘળી દુન્યા જવાન થઇ,

ત્યારે કયૂમર્સ દુન્યા ઉપર સરદાર થયો—પહેલ વહેલાં પહાડની અંદર તેણે (પોતાની) જગ્યા કરી.

તેનાં તખ્ત અને બખ્તની શુરૂઆત પહાડમાંથીજ થઈ-(અને) પોતે (અને પોતાનાં) ટોળાંએ વાઘનાં ચામડાંનો પોશાક પેહેર્યો.

પર્વરશી તેનાથીજ શુરૂ થઈ,-કારણ કે કપડાં અને ખોરાક તેનાથીજ શુરૂ થયાં.

દુન્યામાં તેણે ત્રીસ વર્ષ રાજ્ય કર્યું-(અને) ખુરશેદની મિસાલ ખૂબી સાથ તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો.

જેમ સીધા સરોવર (ઉપર) થી પુનમનો ચંદ્ર (ઝલકે),—તેમ પાદશાહી તખ્ત ઉપરથી તે ઝળકાટ આપતો હતો.

*દુન્યાનાં દરેક ફાડીખાનાર તથા પાળેલાં જાનવર જે તેને જોતાં તે તેની નઝદીક (આવી) આરામ લેતાં હતાં.

તેના દબદબા અને બુલંદ નસીબને લીધે—તે જાનવરો તેનાં તખ્ત નઝદીક સર ઝોકાવતાં હતાં.

§તેઓ સર નમાવતાં તેની નઝદીક આવતાં હતાં-(અને) તે જગ્યાથીજ (માણસો પાદશાહને નમન કરવાનો) ધર્મ શીખ્યાં હતાં.

તેને એક ખૂબસૂરત છોકરો હતો,—(જે) હોનરમંદ અને બાપની માફક નામ શોધનારો (હતો).

તેનું નામ સીઆમક॥ હતું અને તે મુબારક (હતો)-તેનાથી કયૂમર્સનું દિલ જીવતું હતું.

• તેનાં દીદારથી દુન્યામાં તે ખુશહાલ હતો-કારણ કે તે (પોતાની) બુન્યાદની ઘણી ફળવંત ડાળ હતી.

પ્યારને સબબે તે તેના જીવને માટે રડતો હતો-(તેમજ) તેની જુદાઈની ધાસ્તીથી બળતો હતો.

દુન્યાની રાહ અને રસમ એ પ્રમાણેજ છે-(કે) ફર્ઝંદથીજ બાપને કૌવત હોય છે.

એ કામ ઉપર કેટલોક વખત નીકળી ગયો-(અને) પાદશાહની દઉલત ઝળકાટ ભરેલી થઇ.

છૂપી રીતે રીમન એહરેમન¶ સેવાય-દુન્યામાં કાઈ તેનો દુશ્મન નહીં હતો.

વશ કરદ અન્દર્ જહાન્ પાદ્શાહ્
બદાન્ તા નપીચદ કસી સર્ ઝે રાહ્
ચુ આદમ ઝે દુન્યા બઓકબા રસીદ
કયૂમરૂસ આનગહ્ અલમ બરૂકશીદ

તેને દુન્યામાં પાદશાહ બનાવ્યો-કે જેથી કોઇ રાહોરસમ (ધર્મ)થી માથું ફેરવે નહીં.

જ્યારે આદમ મરણ પામ્યા

ત્યારે કયૂમર્સ ઝાહેરમાં આવ્યો.

* કયૂમર્સનો ચેહરો એટલો તો નૂરમંદ હતો તેમજ તેનું શરીર એવું કદાવર હતું કે જંગલી જાનવરો પણ તેને જોઈને બીહતાં હતાં. બીજા બોલોમાં બોલ્યે તો ગોયા કયૂમર્સ તમામ પ્રાણી ઉપર (માણસ તેમજ જંગલી જાનવર ઉપર) સર્વોપરી સત્તા ધરાવતો હતો.

§ ફિર્દોસી આપણને જણાવે છે કે પાદશાહોને તેમજ તેઓનાં તખ્તને નમન કરવાનો. જે ચાલ માણસોમાં આજે જોઈયે છિયે તે પ્રથમ જાનવરોને જોઈને માણસોએ એખ્તયાર કર્યો છે.

॥ "સીઆમક" શાહનામા પ્રમાણે એ કયૂમર્સનો છોકરો હતો. પણ આપણાં પેહલવી પુસ્તકોમાં એને કયૂમર્સના "નબીરા" તરીકે ઓળખાવ્યા છે. એ કયૂમર્સના છોકરા "મશ્ય" નો છોકરો હતો. સીઆમક વિષે અવસ્તામાં કાંઈ લખાણ મળતું નથી. સીઆમકને કેટલાકો શીસ (Sheth) પયગમ્બરને નામે ઓળખે છે.

¶ અવસ્તામાં એને "અંઘ્ર મઇન્યુ" કહ્યો છે તથા તેના હાથ નીચેનાઓને "દએવ" તરીકે ઓળખાવ્યા છે. હવે દેવો અને દરવંદો કોણને કહેવા તે વિષે વંદીદાદની ૧૮મી પર્ગર્દના ૬૬માં ફકરામાં જણાવ્યું છે, કે "જેઓ ઝરથોસ્તી મઝહબને આદર-

*બરશ્કુ આન્હરૂ અહુરીમને બદ્દસેગાલ
હમી રાએ ઝદ તા બેયાગન્દ યાલ
યકી બચ્ચહ બૂદશ ચુ ગોરૂગે સુતોરૂગ
દેલાવરૂ શુદહ બા૰ સેપાહે બુઝોરૂગ
સેપહ કરૂદો નઝદીકે ઊ શાહ જોસ્ત
હમી તખ્તો ન્હીહીમે કેય શાહ જોસ્ત
જહાન્ શુદ્ બરૂ આન્ દીવ્.બચ્ચહ સેયાહ
ઝે બખ્તે સેયામકુ હમઝ્ બખ્તે શાહ
હમીગોફ્ત બા હરૂ કસી રાઝે ખીશ
જહાન્ કરૂદ યકસરૂ પુરૂ આવાઝે ખીશ
કયૂમરૂસ અઝીન્ ખુદ ને આગાહ બૂદ
કે તખ્તે મેહીરા જોઝ ઊ શાહ બૂદ
*યકાયકુ બેયામદ ખુજસ્તહ સોરૂશ
બસાને પરી બા પલન્ગીને પૂશ
બેગોફ્તશ બરાઝ ઈન્ સખુન્ સરૂબસરૂ
કે દુશ્મન્ ચે સાઝદ હમી બા પેસરૂ

તે બદકાર એહરેમને અદેખાઈથી–જ્યાં સૂધી લડવા લાયક થાય ત્યાં સૂધી થોભવાનો વિચાર કર્યો.

ગોસ્સા ભરેલાં વરૂની મિસાલનો તેનો એક છોકરો હતો–તે (એક) મોટાં લશ્કર ઉપર દિલાવર થયલો (હતો).

તેણે લશ્કર (એકઠું) કર્યું અને કયાની પાદશાહનું તખ્ત અને તાજ (લેવાનો) રસ્તો શોધ્યો.

પાદશાહનાં તેમજ સીઆમકનાં નસીબે–તે દેવ બચ્ચા આગળ જ- ૨૭
હાન સીઆહ થઈ.

તે પોતાનો ભેદ દરેક જણને કહેતો હતો–(જેથી) પોતાના આવાઝ ભરેલી સઘળી દુન્યાને બનાવી (એટલે બધે પોતાની વાત ફેલાવી.)

પોતા સેવાય તેના બુઝોર્ગ તખ્તનો (બીજો કોઈ હરીફ) હતો–(એમ) કયૂમર્સને ખબર નહીં હતી. (એ વિષે ફિર્દોસી કહે છે કે):-

એકાએક મુબારક સરોશ ફરેસ્તો, પરીની શિકલે, તે વાઘનું ચામડું પહેરનાર (કયૂમર્સ)ની નઝદીક આવ્યો.

તેણે ભરમમાં સઘળી વાત માંડીને તેને કહી–કે " દુશ્મન (તારા) છોકરા સાથે શું કરશે " ?

રફ્તને સેયામકુ બજન્ગે દીવ્ વ કોશતે શુદને ઊ.

સીઆમકનું દેવની લડાઈમાં જવું અને તેનું માર્યું જવું.

સખુન્ ચૂન બગૂશે સેયામકુ રસીદ
ઝે કેરૂદારે બદ્દખાહ દીવે પલીદ
દેલે શાહઝાદહ દરૂઆમદ બજૂશ
સેપાહ અન્જુમન કરૂદો બુકુશાદ ગૂશ
બેપૂશીદ તનરા બચર્મે પલન્ગ્
કે જઉશન્ નબૂદ આન્ગહ આયીને જન્ગ્
પઝીરહ શુદહ દીવરા જન્ગ્જૂય
સેપહરા ચુ રૂય અન્દરૂ આમદ બરૂય
સેયામકુ બેયામદ બરેહનહ તના
બેયાવીખત બા પૂરે અહુરીમના
બેઝદ ચન્ગ્ વાજૂનહ દીવે સેયાહ
દોતા અન્દરૂ આવરૂદ બાલાએ શાહ
ફેકન્દ આન્ તને શાહઝાદહ બખાક
બચન્ગાલ કરૂદશ જેગરૂ ચાક ચાક

જ્યારે તે બદખાહ પલીદ દેવનાં કામની વાત સીઆમકના કાનમાં પહોંચી,

ત્યારે તે શાહઝાદાનું દિલ જોશમાં આવ્યું–(અને) લશ્કર એકઠું કીધું તથા હોશ્યાર થયો.

તેણે વાઘનાં ચામડાંથી (પોતાનાં) તનને ઢાંકયું,–કારણ કે તે વખતે લડાઈમાં બખ્તર (Cuirass) પેહેરવાની રસમ નહીં હતી.

લડાયક (સીઆમક) દેવની મુકાબેલ ગયો.–જ્યારે લશ્કર એક એક સામે આવ્યું,

ત્યારે સીઆમક ખુલ્લાં તને (મયદાનમાં) આવ્યો–(અને) એહરેમનના છોકરા સાથ વળગ્યો.

તે બદબખ્ત સીઆહ દેવે ચુંગાલ મારી–પાદશાહનું સીધું કદ વાંકુ ૨૮
વાળ્યું.

(પછી) તે શાહઝાદાનું તન ખાકમાં નાખ્યું--(અને) ચુંગાલે કરી તેનું જીગર ચીરી નાખ્યું.

માન નહીં આપનારા તથા પોતાનાં તનને દરૂજ (નજીસાત)નાં તાબામાં રાખનારા હોય તેઓ દરવંદ છે," વંદીદાદની ૭ મી પર્ગર્દના ૫૫ માં ફકરામાં સવાલ પૂછયો છે કે " દેવ કયાં છે, દેવને ઇજનારા કયાં છે, દેવોનું સાથે દોડવું કયાં છે તથા દેવોનું સાથે મળવું કયાં છે ?" તો જવાબમાં જણાવે છે કે," કબરોમાં કે જે આ ઝમીનની ઉપર બુલંદ બાંધેલી છે, તેની અંદર મુવેલાં માણસોને લોકો મૂકે છે, ત્યાં દેવો રહે છે." વંદીદાદની ૨૨ મી પર્ગર્દના ૨ જા ફકરા પ્રમાણે અંગ્રમઈન્યુશે આ દુન્યામાં ૯૯૯૯૯ દર્દો ઉત્પન્ન કર્યાં. વંદીદાદની ૧૯ મી પર્ગર્દના ૪૩ માં ફકરામાં દેવોના દેવ અંગ્રમઇન્યુશના હાથ નીચેના તમામ દેવોનાં નામ આપ્યાં છે.

* એક ઠેકાણે નીચલું બયત મળે છે:-

યકીન્ દાન્ કે પયઘમ્બરી બુદહ ઊય
કઝીનગૂનહ વહી આમદી શરૂગૂય

નિશ્ચય જાણ કે તે પયઘમ્બર હતો–કે એ પ્રમાણે ભેદ કહેનારા પયગામ તેની પાસે ખોદા તરફથી આવતા હતા.

સેયામક્ કે રાએ ખુદા દસ્તે દીવ
તબહ્ ગશ્તો માન્દ અન્જુમન બીખેદીવ
ચુ આગહ્ શુદ અઝ મર્ગે ફરૂઝન્દ શાહ્
કે તીમાર્ ગીતી બદ્ શુદ સેયાહ્
ફેરૂદ આમદ અઝ તખત વયલહ્ 'કનાન્
ઝનાન બર્ સરો ગોશ્તે બાઝૂ કનાન્
દો રોખસારહ્ પુર્ ખૂનો. દેલ્ સૂગ્વાર્
દેઝમ કરૂદ બર્ ખીશતને રૂઝગાર્
ખુરૂશી બર્આમદ કે લશ્કર્ બઝાર્
કશીદન્દ સફ્ બર્ દરે શહ્રયાર્
સેપહ્ સરબસર્ ઝારો ગેર્યાન શુદન્દ
બરાન આતેશે સૂગ બેર્યાન શુદન્દ
હમહ્ જામહા કરૂદ પીરૂઝહ્ રંગ્
દો ચશમ અબ્રે ખૂનબારો રોખ બાદહ્ રંગ્
દદો મોર્ગો નખચીર્ ગશ્તહ્ ગોરૂહ્
બેરફ્તન્દ વયલહ્ કુનાન સૂએ કુહ્
૨૯ બેરફ્તન્દ બા સૂગ્વારીઓ દરૂદ
કે દરગાહે કય શાહ્ બરખાસ્ત ગરૂદ
નેશસ્તન્દ સાલી ચુનીન સૂગ્વાર્
પયામ આમદ અઝ દાવરે કેર્દેગાર્
દુરૂદ આવરીદશ્ ખુજસ્તહ્ સોરૂશ
કઝીન બીશ મખરૂશો બાઝ આર્ હુશ
સેપહ્ સાઝો બર્કશ બફર્માને મન
બર્આવર્ યકી ગરૂદ ઝાન અનજુમન
અઝાન બદકુનેશ દીવ રૂએ ઝમીન
બેપર્દાઝો પર્દુખતહ્ કુન દેલ્ ઝે કીન
કયે નામવર્ સર્ સુવી આસ્માન
બર્આવર્દો બદ ખાસ્ત બર્ બદગમાન
બદાન બર્તરી નામે યઝદાનશરા
બેખાન્દો બેપાલૂદ મેઝ્ગાનશરા
વઝાન પસ બકીને સેયામક્ શેતાફ્ત
શબો રૂઝ આરામો ખુર્દન નેયાફ્ત

સીઆમક પોતાની અકલે (ભુલ્લડાઇએ) દેવને હાથે-માર્યો ગયો અને લોકો સરદાર વગરનાં થયાં.

જ્યારે છોકરાનાં મોતથી પાદશાહ વાકેફ થયો,-ત્યારે ઘમથી દુન્યા તેના ઉપર સીઆહ થઈ.

તે વાયવેલા કરતો, માથું ફૂટતો અને બાઝૂ ઉપરથી ગોસ્ત પિંખતો તખ્ત ઉપરથી નીચે આવ્યો.

(તેના) બેહુ ગાલ લોહી (આંસુથી) ભરેલા અને દિલ સોગ ભરેલુ (થયું)-(અને) તેણે રોઝગાર (સંસાર) ને પોતા ઉપર શોકાતુર બનાવ્યો.

તે લશ્કરમાંથી ઝારીનો પોકાર ઉઠયો-(અને) પાદશાહના દરવાઝા ઉપર સફ ખેંચી.

તમામ લશ્કર રડતું થયું-(અને) સોગના આતશ ઉપર ભુંજાતું થયું.

સઘળાઓએ (પોતાનાં) કપડાં પીરોઝા (બહુ) રંગનાં બનાવ્યાં-(અને) તેઓએ બેહુ આંખ લોહીનાં વાદળાં વરસાવતી અને મોઢું લાલ રંગનું કર્યું.

ફાડી ખાનારાં તથા પક્ષીઓ અને શિકારી જાનવરો એકઠાં થઇને-રડતાં પહાડ તરફ ગયાં.

તે સઘળાંઓએ દુઃખ અને ઘમગીની સાથ-કયાની પાદશાહની દરગાહ આગળ ધૂળ ઉડાવી.

એ રવેશે એક વર્ષ સોગમાં તેઓ બેઠાં.-(પછી) ખોદાતાલા તરફથી પયઘામ આવ્યો.

મુબારક સરોશ* તેના ઉપર દોઆ લાવ્યો-(અને કહ્યું) કે "એથી વધુ પોકાર ના કર અને હોશ્યારી પકડ.

લશ્કર એકઠું કર અને મારા હોકમ પ્રમાણે ચલાવ-(અને) તે લોકોને ફચડી નાખ.

તે બદકેર્દાર દેવથી ઝમીનની સપાટી-ખાલી કર અને દિલ કીનાથી સાફ કર."

(એ સાંભળી) નામવર પાદશાહે સર આસ્માન તરફ ઊંચું કર્યું અને દુશ્મનને શ્રાપ દીધા.

તેણે પોતાના પાદશાહી મરતબા સાથ ખોદાતાલાનું નામ-યાદ કર્યું અને આંખમાંથી આંસુ સૂકવી નાખ્યાં.

ત્યાર પછી તેણે સીઆમકનો કીનો લેવા માટે એટલી તો શિતાબી કરી-(કે) તેણે રાતે આરામ અને દિવસે ખોરાક નહીં લીધો.

રફ્તને હૂશન્ગ્ વ કયૂમરસ્ બ જન્ગે દીવ્ વ કોશ્તે શુદને દીવ્ વ મોર્દને કયૂમરસ્.

સેયામક્ ખુજસ્તહ્ યકી પૂર્ દાશ્ત
કે નઝ્દે નેયા જાએ દસ્તૂર્ દાશ્ત
ગેરાનમાયહરા નામ હૂશંગ બૂદ
તો ગોફ્તી હમહ્. હૂશો ફર્હન્ગ બૂદ

હોશંગ અને કયુમર્સનું દેવની લડાઇમાં જવું અને દેવનું માર્યું જવું અને કયુમર્સનું મરણ પામવું.

સીઆમકને એક મુબારક છોકરો હતો,-કે જેણે બપાવાની નઝદીક વઝીરની જગ્યા રાખી હતી.

તે બુલંદ બુન્યાદના (છોકરા) નું નામ હોશંગ હતું.-ગોયા તે સઘળી અકલ અને દાનાઈ હતી.

---

* હાલના ઝમાનામાં પણ પરહેઝગાર અને મહાવ પુરૂષોને સ્વપ્નમાં બશારત થાય છે અને તે પ્રમાણે જે બનાવ બનવાનો હોય તે બને છે, સરોશ ઈઝદ આ દુન્યાનો પારબાન છે, તે ઉપરથીજ ખાબમાં આવીને ચેતવણી આપનાર તરીકે આપણે સરોશ ઈઝદને ઓળખ્યે છિયે.

બનઝ્‌દે નેયા યાદગારે પેદરૂ
નેયા પર્વરીદશ્‌ મરૂ ઊરા બબરૂ
નેયાયશ બજાએ પેસરૂ દાશ્તી
જોઝ ઊ બરૂ કસી ચશ્મ ગુમાશ્તી
ચુ બેન્હાદ દેલ કીનહો જન્ગરા
બેખાન્દ આન્ ગેરાન્માયહ્‌ હૂશન્ગરા
હમહ્‌ ગોફ્તનીહા બફ્ત બાઝ ગોફ્ત
હમહ્‌ રાઝહા બરૂગુશાદ અઝ નેહોફ્ત
કે મન્ લશ્કરી કરૂદ ખાહમ હમી
ખુરૂશી બરૂઆવરૂદ ખાહમ હમી
તોરા બૂદ બાયદ હમી પીશરવ
કે મન્ રફ્તની અમ તો સાલારે નવ
પરીઓ પલન્ગ્ અન્જુમન્ કર્દો શીરૂ
ઝે દરૂન્દગાન્ ગોર્ગો બબ્‌રે દેલીરૂ
બફ્‌ર્માને શાહે જહાન્ બુદ હમહ્‌
સેપાહીઓ વહ્‌શીઓ મોર્ઘો રમહ્‌
સેપાહી દદો દામો મોર્ઘો પરી
સેપહ્‌દારૂ પુરૂ કીનો કુન્દાવરી
પસે પોશ્તે લશ્કરૂ કયૂમરૂસ શાહ્‌
નબીરહ્‌ બપીશ અન્દરૂન્ બા સેપાહ્‌
બેયામદ સેયહ્‌દીવ બા તર્સો બાક્
હમી બાસમાન્ બરૂ પરાગન્દહ્‌ ખાક્
ઝે હરૂરાએ: દરૂન્દગાન્ ચન્ગો [દીવ
શુદહ્‌ સુસ્ત અઝ ખેશ્મે ગીહાન્ખેદીવ
બહમ દરૂફેતાદન્દ હરૂદ્દ ગોરૂહ્‌
શુદન્દ અઝ દદો દામ દીવાન્ સોતૂહ્‌
બેયાઝીદ હૂશન્ગ્ ચૂન્ શીરૂ ચન્ગ્
જહાન્ કરૂદ બરૂ દીવે નરેતૂહ્‌. તન્ગ્
ગેરેફ્તો બેબસ્તશ બબન્દ ઉસ્તુવારૂ
નેગૂન્ અન્દરૂ આવર્દો અફ્ગન્દ ખારૂ
કશીદશ સરો પાએ યક્સરૂ દુવાલ
સેપહ્‌બુદ બુરીદ આન્ સરે બીહમાલ
બપાએ અન્દરૂ અફ્ગન્દો બેસપોરૂદ ખારૂ
દરીદહ્‌ બરૂ ચરૂમ બરૂગશ્તહ્‌ કારૂ
ચુ આમદ મરાન્ કીનહ્‌રા બાસ્તારૂ
સરૂ આમદ કયૂમરૂસરા રૂઝગારૂ
બેરફ્તો જહાન્ મુરૂદુરી માન્દ અઝૂય
નેગરૂ તા કેરા નઝ્‌દે ઊ આબ્‌રૂય
જહાન્ સરૂબસરૂ ચૂન્ ફસાનસ્તો બસ
નમાનદ બદો નીક્‌ બરૂ હીચ: કસ
જહાને ફરીબન્દહ્‌રા ગેરૂદ કરૂદ
રહે સૂદ પયમૂદો માયહ્‌ નખરૂદ

બપાવાની નઝદીક તે બાપની યાદગારી (હતી)–(અને) બપાવાએજ ૩૦
તેને લાડથી પાળ્યો હતો.

બપાવો તેને છોકરાની જગ્યા ઉપર રાખતો–(અને) તેના સેવાય કોઈ ઉપર નઝર નહીં નાખતો હતો.

જ્યારે તેણે (કયુમર્સે) કીના અને લડાઇનો વિચાર કર્યો,–ત્યારે તેણે તે મુબારક હોશંગને બોલાવ્યો.

(અને) તેને જે સઘળુ કહેવું હતું તે તેણે કહ્યું–(અને) સઘળો છૂપો ભેદ તેણે ઝાહેર કર્યો.

કે "હું એક લશ્કર એકઠું કરવા–(અને) (કીનાનો) પોકાર ઉંડાવવા ચાહું છું.

તને (આપણાં લશ્કરનો) સરદાર થવું જોઇયે–કારણ કે હું જવા લાયક (યાને બુઢ્ઢો) છું અને તું નવજવાન સરદાર છે"

(પછી) તેણે પરી, વાઘ, સિંહ, ફાડી ખાનારાં વરૂ અને બહાદુર ચિત્તાનું લશ્કર તૈયાર કર્યું.

સઘળું લશ્કર, ફાડીખાનાર જાનવર પક્ષી અને ગાય ઢોર વગેરે જહાનના પાદશાહના હોકમમાં હતું.

તે ફાડીખાનાર અને પાળેલાં જાનવર, પક્ષી અને પરીઓનાં એક લશ્કર ઉપર કીના ભરેલો અને બહાદુર (હોશંગ) સરદાર (થયો).

લશ્કરની પીઠ પાછળ કયૂમર્સ પાદશાહ–(અને) હરોલમાં નબીરો (હોશંગ) લશ્કર સાથે (ચાલ્યો).

ફિકર અને ધાસ્તી સાથ સીઆહ દેવ આવ્યો–(અને) આસ્માન ઉપર ૩૧
ધૂળ ફેંકવા માંડી.

ફાડીખાનાર જાનવરોના પોકારથી, તેમજ જહાનના પાદશાહના ઘોસ્સાથી તે દેવની ચુંગાલ સુસ્ત થઈ ગઈ.

બેહુ તરફનું લશ્કર એકએકમાં ભેલાઈ ગયું.–વિકાળ અને ચોપગાં જાનવરોથી દેવો આજેઝ થયા.

હોશંગે સિંહની માફક ચુંગાલ લંબાવી–(અને) તે બૂરા દેવ ઉપર જહાન તંગ કરી.

તેને પકડીને બંદમાં મઝબૂત બાંધ્યો–(પછી) તેને ઊંધો નાખી ખુવાર કર્યો.

તેનું માથાંથી પગ સુધી તમામ ચામડું ખેંચી કાઢ્યું–(અને) સરદાર (હોશંગે) તેનું ઘણુજ મોટું માથું કાપી નાખ્યું.

(તેને) પગ નીચે કચડી નાખી ખુવાર કર્યો–(અને) તેનાં (તન) ઉપરનું ચામડું ચીરી નાખ્યું અને કામ બરગશ્તે (થયું) (યાને તે નાબુદ થયો)

જ્યારે તેની કીનો લેવાની ખાહેશ બર આવી–ત્યારે કયૂમર્સનો વખત (પણ) પુરો થયો.

તે ગયો અને દુન્યાનો વારસો તેને આપી ગયો–તું જો કે "તે (દુન્યા) ની નઝદીક કોણને આબરૂ (છે)?

(આ) દુન્યા તમામ કિસ્સા કહાણી જેવી છે અને બસ–કોઈ ઉપર નેક અને બદ રહેવું નથી."

તેણે (યાને કયૂમર્સે) (આ) ઠગારી દુન્યા હાથ કરી–(અને) ફાયદા ૩૨
ભરેલા માર્ગે ચાલ્યો પણ કાંઈ ફાયદો મેળવ્યો નહીં.

હૂશન્ગ્.*

પાદ્શાહીએ હૂશન્ગ્ ચેહલ્ સાલ્ બૂદ્ વ બર્ તખ્ત્ નેશસ્તને ઊ વ બર્આવર્દને હૂશન્ગ્ આહન્ અઝ્ સન્ગ્ વ બુન્યાદ્ નેહાદને જશ્ને સદહ્.

હોશંગની પાદશાહી ચાળીસ વર્ષ હતી અને તેનું તખ્ત ઉપર બેસવું, અને તેનું ખાણમાંથી લોખંડ શોધી કાઢવું તથા "જશ્ને સદહ"નું બરપા કરવું.

જહાન્દારૂ હૂશન્ગ્ બા રાયો દાદ્
બજાએ નેયા તાજ્ બરૂ સરૂ નેહાદ્
બેગશ્ત અઝ્ બરશ ચરૂખ સાલી ચેહેલ
પુરૂ અઝ્ હૂશ મગ્ઝો પુરૂ અઝ્ દાદ્ દેલ
ચુ બેનશસ્ત બરૂ જાએગાહે મેહી
ચુનીન્ ગોફ્ત બરૂ તખ્તે શાહન્શેહી
કે બરૂ હફ્ત કેશ્વરૂ મનમ્ પાદ્શા
બહરૂ જાએ પીરૂઝો ફર્માનરવા
બફર્માને યઝ્દાને પીરૂઝ્ગરૂ
બદાદો દેહેશ તન્ગ્ બસ્તહુ કમરૂ
વઝાન્ પસ જહાન્ યકુસરૂ આબાદ્ કરૂદ્
હમહુ રૂએ ગીતી પુરૂ અઝ્ દાદ્ કરૂદ્
નુખોસ્તીન્ યકી ગઉહરૂ આમદ્ બચ્ન્ગ્
બદાનેશ જુદા કરૂદ્ આહન્ ઝે સન્ગ્
સરેમાયહુ કરૂદ્ આહને આબ્ગૂન્
કઝાન્ સન્ગે ખારા કશીદશ બેરૂન્
ચુ બરૂસાખ્ત આહનગરી પીશહુ કરૂદ્
કુજા ઝૂ તબરૂ અરૂરહો તીશહુ કરૂદ્
૬ ચુ ઈન્ કરૂદહુ શુદ્ ચારએ આબ્ સાખ્ત
ઝે દર્યા બહામૂનશ અન્દરૂ ફ્રાખ્ત

પાદશાહ હોશંગે, અકલ અને ઇન્સાફ સાથ,-બપાવાની જગ્યા ઉપર (પોતે) તાજ સર ઉપર મૂક્યું.

તેના ઉપર ચાળીસ વર્ષ સુધી આસ્માન ફર્યો-હોશ ભરેલાં મગઝે અને ઈન્સાફ ભરેલાં અંતઃકરણે (તેણે ચાળીસ વર્ષ પાદશાહી કરી).

જ્યારે તે બુલંદ જગ્યા (યાને તખ્ત) ઉપર બેઠો,-ત્યારે તે શેહન્શાહી તખ્ત ઉપરથી એ પ્રમાણે બોલ્યોઃ-

†કે "હું હફ્ત કેશ્વર (યાને તમામ દુન્યા) ઉપર પાદશાહ છું.-(તેમજ) દરેક ઠેકાણે ફતેહમંદ અને હોકમ ચલાવનાર (છું)

‡(અને) ફતેહ બક્ષનાર ખોદાતાલાના હોકમથી,-મેં ઈન્સાફ અને બક્ષેશ ઉપર કમર તંગ બાંધેલી છે."

અને ત્યાર પછી તેણે દુન્યાને તમામ આબાદ કીધી.-(તેમજ) દુન્યાની સઘળી સપાટી ઈન્સાફથી ભરેલી કીધી.

પહેલ વહેલાં એક ઊંચો પદાર્થ તેના હાથમાં આવ્યો.-(પોતાની) અકલે કરી ખાણમાંથી લોઢું જુદું પાડ્યું.

તેણે પહેલાં લોખંડને પાણી જેવું (પાતળું) કર્યું-અને એમ કરી સખ્ત પત્થરમાંથી તેને બાહેર કાઢ્યું.

જ્યારે તે તૈયાર થયું ત્યારે લુહારનો ધંધો ચાલુ કર્યો-અને તેમાંથી કુહાડી, કરવત અને વાંસલા બનાવ્યા.

જ્યારે એ કરી રહ્યો ત્યારે પાણી માટે યોજના કરી-(અને) નદીમાંથી બાહેર લાવી જંગલમાં રેડ્યું.

---

*અવસ્તા "હઓષ્યંઘહ" પેહલવી "હોશ્યંગ" ફિર્દોસી પ્રમાણે એ સીઆમકનો છોકરો હતો, પણ બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે એ સીઆમકના છોકરા ફ્રવાકનો છોકરો હતો યાને કયૂમર્સ એનો બપાવાનો બપાવો હતો. બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે પણ એણે ૪૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું. પાદશાહ હોશંગને માટે કહે છે કે તે પીશદાદીઆન વંશના તમામ પાદશાહોમાં સર્વથી વધારે દાનેશમંદ અને સર્વથી મોટો વિદ્વાન હતો. કહે છે કે ડહાપણની બાબંદમાં તેણે ઘણાક પુસ્તકો રચ્યાં હતાં, જેમાનાં એકનું નામ "જાવીદાન ખેરદ" છે. હસને સહન નામના શખ્સે અસલ જાવીદાન્ ખેરદના એક ભાગનો અરબી ભાષામાં તરજુમો કરેલો છે. ડહાપણ અને અનુભવનું ભંડોલ તે કેટલું રાખતો હતો, તે જાવીદાન ખેરદ વાચ્યાથી માલૂમ પડી આવે છે. ફાર્સી લખનારાઓએ એને પયઘમ્બરીનો મરતબો આપ્યો છે. કેટલાકો એને એદ્રીસ પયઘમ્બરૂને નામે ઓળખે છે. શુશ અને બાબોલ નામનાં બે શેહર એણે બાંધેલાં કહેવાય છે.

†અવસ્તામાં એને ઈઝદોની બંદગી કરી મુરાદ માગતો જેવામાં આવે છે. અબાનયશ્ત ફ૦ ૨૪-૨૫ માં જણાવે છે કે હોશંગે અબાનયશ્તની અલ્બોર્ઝ પહાડનાં તળિયાં આગળ આરાધના કરી મુરાદ માગી કે તે માઝંદરાનના તમામ દેવોને ઝેર કરનારો થાય. અને ૨૬ માં ફ૦ પ્રમાણે તેની મુરાદ હાસેલ થઈ. જમ્યાદ યશ્તનાં ૨૬ માં ફ૦ માં એને કયાની ખોરેહવાળો જણાવ્યો છે.

‡એને અવસ્તામાં "પરધાત" કહે છે, જે ઉપરથી "પીશદાદ" બોલ નીકળ્યો છે.

બજાૂયો બઝુઇ : આબ્રશ રાહ્ કરૂઇ
બફ્રૂરે કયી રન્જ કુતાહ્ કરૂઇ
ચરાગાહે મરૂદુમ અઝાનૂ બરૂફુઝૂઇ
પરાગન્દને તોખ્મો કેશ્તો દુરૂઇ
બેરન્જીદનશ હરૂ કસીનાને ખીશ
બેવરૂઝીદો બેશનાખત્ સામાને ખીશ
અઝાન્ પીશ કીન્ કારૂહા શુદ બસીચ્
નબુદ ખુર્દનીહા બજોઝં મીવહ્ હીચ્
હમહ્ કારે મરૂદુમ નબૂદી બબરૂગ્
કે પૂશીદની શાન્ હમહ્ બૂદ બરૂગ્
પરસ્તીદને ઈઝદી બૂદ પીશ
નેયારા હમીન્ બૂદ આયીનો કીશ
બસન્ગ્ અન્દરૂ આતેશ અઝૂ શુદ પદીદ
કઝૂ રઉશની દરૂ જહાન્ ગુસ્તરીદ
*મગૂઈ કે આતેશપરસ્તાન્ બુદન્દ
પરસ્તન્દએ પાક્ યઝદાન્ બુદન્દ
ચુ મરૂ તાઝેયાન્રાસ્ત મેહ્રાબે સન્ગ્
બદાન્ ગહ્ બુદી આતેશે ખૂબ્રન્ગ્

યકી રૂઝ શાહે જહાન્ સૂએ કુહ્
ગુઝરૂ કરૂઇ બા ચન્દ કસ હમગોરૂહ્
પદીદ આમદ અઝ દૂરૂ ચીઝી દરાઝ
સેયહ્ રન્ગો તીરહ્તનો તીઝ તાઝ
દો ચશમઝ બરે સરૂ ચુ દૂ ચશ્મે ખૂન્
ઝે દૂદે દહાનશ જહાન્ તીરહ્ગૂન્
નેગહ્ કરૂઇ હુશન્ગ્ બા હુશો હન્ગ્
ગેરેફ્તશ યકી સન્ગો શુદ તીઝ જન્ગ્
બઝૂરે કયાની બેયાઝીદ દસ્ત
જહાન્સૂઝ મારૂ અઝ જહાન્જૂય જસ્ત
બરૂઆમદ બસન્ગે ગેરાન્ સન્ગે ખુરૂદ
શેકસ્તહ્ હમીન્ બરૂ હમાન્ સન્ગે ખુરૂદ
ફેરૂઘી પદીદ આમદ અઝ હરૂ દો સન્ગ્
દલે સન્ગ્ ગશ્ત અઝ ફેરૂઘ આઝરન્ગ્
નશુદ મારૂ કોશ્તહ્ વલીકેન્ ઝે રાઝ
અઝાન્ તબ્એ સન્ગ્ આતેશ આમદ ફરાઝ
હરાન્ કસ કે બરૂ સન્ગ્ આહન્ ઝદી
અઝાન્ રઉશનાઈ પદીદ આમદી
જહાન્દારૂ પીશે જહાન્આફ્રીન્
નેયાયેશ હમીકર્દો ખાન્દ આફ્રીન્
કે ઊરા ફુરૂઘી ચુનીન્ હદયહ્ દાદ
હમીન્ આતશ આનગાહ્ કેબ્લહ્ નેહાદ

તેણે નેહેર મારફતે નદીમાંથી (ખેતરોમાં) પાણીને રસ્તો કરી આપ્યો-(એવી રીતે) શાહી દબદબાથી (ખેડુતોની) મેહનત ઓછી કીધી.

(નેહેર ખોદવાથી) લોકોનાં ઢોરને ચરવાની જગ્યા, તથા વાવણી, ખેતી, અને કાપણીમાં મોટો વધારો થયો.

પછી દરેક જણે પોતાની રોટલી તૈયાર કરવા માંડી-(અને) મેહનત કરવા માંડી (અને) પોતાનો સામાન પીછાણવા માંડયો.

આ કામો તૈયાર થયાં તેની આગમચ-મેવા સિવાય કાંઈ બીજો ખોરાક હતો નહીં.

માણસોના સઘળાં કામ સગવડ ભર્યા નહીં હતાં-કારણ કે તેઓનો પોશાક સઘળો પાંદડાનો હતો.

પહેલાં ખોદાતાલાની પરસ્તેશ હતી-(તે હોશંગના) બપાવાનો ધર્મ અને રીત એજ રવેશે હતી.

તે (હોશંગ)થી પત્થરમાંથી આતશ ઝાહેર થયો-કે જેથી દુન્યામાં રોશની પથરાઈ.

‡ તું એમ ના કહેતો કે તેઓ આતશપરસ્ત હતા-પણ તેઓ તો પાક યઝદાનની પરસ્તેશ કરનારા હતા.

જે મિસાલ અરબો [મુસલ્માનો] પત્થરનો મેહરાબ [સેજદો કરવાની જગ્યા] રાખે છે-તેમ તેઓ [ઈરાનીઓ] ઝગઝગતા આતશ તરફ મોઢું કરી બંદગી કરતા હતા.

એક દહાડો જહાનનો પાદશાહ, કેટલાંક માણસો સાથ,-પહાડ તરફ જતો હતો, [એવામાં]

દૂરથી લાંબી, કાળા રંગની, સીઆહ બદનની અને ઝડપથી-દોડતી એક ચીઝ નઝર આવી.

તેનાં માંથાં ઉપર બેહુ આંખ, લોહીના ચશ્માની મિસાલે [હતી]-તેના મોઢાંમાંથી [નીકળતી] બાફે દુન્યા અંધારી [બની].

(તે તરફ) હોશંગે અકલ અને હોશ્યારી સાથ નેગાહ કરી,-તેણે એક પત્થર ઉઠાવ્યો અને લડાઈ માટે આગળ વધ્યો.

(અને) પાદશાહી ઝોરથી હાથ લાંબો કીધો (યાને ફેંકયો)-[જેથી]તે જહાનને બાળી નાખનાર સાંપ, જહાન જોય [હોશંગના હાથ]થી છટકી ગયો.

એક મોટા પત્થર સાથ તે નાનો પત્થર અથડયો-[જેથી] તે નાનો પત્થર ભાંગી ટૂકડા થયો.

તે બેહુ પત્થર [અથડવા]થી એક રોશની ઝાહેર થઈ-[અને] તે રોશનીથી તમામ પત્થર ઝળકાટ ભરેલો થયો.

તે સાંપ તો માર્યો ગયો નહીં પણ તે પત્થરની છૂપી ખાસીયત-[Latent property] માંથી આતશ નીકળી આવ્યો.

[ત્યાર પછી] જે કોઈ પત્થર ઉપર લોઢું અફાડતો,-[કે તેજ વખત] તેમાંથી રોશની ઝાહેર થતી હતી.

પાદશાહે ખોદાતાલાની નઝદીક નીઆયેશ કરીને દોઆ કીધી,

કે તેણે, તે [હોશંગ]ને આવી રીતનો રોશનીનો હદયો બક્ષેશ કીધો. તેજ વખતે તેણે તે આતશનો કેબ્લો† કીધો.

---

* આ બયત છાપેલાં તેમજ મોહલનાં અને બીજાં લખેલાં શાહનામામાં નથી પણ એકુ જણની નકલમાંજ માલૂમ પડે છે.

‡ આ અને એની પછીનાં બયત ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે ફિર્દોસીના વખતમાં તેમજ તેની આગમચ, ઇસ્લામી લખનારાઓમાં એવોજ ખેયાલ બેસી ગયો છે કે પાર્સીઓ "આતશ પરસ્ત" છે. એ ઉપરથી ફિર્દોસીએ ઉપલાં બયતો લખવાની ફરજ પડી હોય.

† જેની સામે આપણે મોઢું કરી ખોદાતાલાની બંદગી કર્યે તેને કેબ્લો કહે છે. આપણ ખોદાતાલાને જોઇ શકતા નથી, પણ તેની પેદા કરેલી નૂરીમાં નૂરી ચીઝો જેમકે આતશ, આફતાબ, માહતાબ, પાણી વગેરે, તરફ આપણી લાગણી ધરાવી તે તરફ કેબ્લો કરી ખોદાતાલાની બંદગી કર્યે છિયે.

બેબૂતા કુહૂશીસ્ત ઈન્ ઈઝદી
પરસ્તીદ્ બાયદ્ આમરૂ બેખરૂદી
શબ્ આમદ્ બરૂઅફરૂખ્ત આતેશ ચુ કૂહ
હમાન્ શાહ્ દરૂગેરૂદે ઊ બા ગોરૂહ્
યકી જશ્ન્ કરૂદ્ આન્ શબો બાદહ્ ખરૂદ્
સદહ્ નામે આન્ જશ્ને ફરૂખેન્દહ્ કરૂદ્
ઝે હુશન્ગ્ માન્દ્ ઈન્ સદહ્ યાદ્ગારૂ
બસી બાદ્ ચૂન્ ઊ હેગરૂ શહ્‌રૂયારૂ
કઝ્ આબાદ્ કરૂદન્ જહાન્ શાદ્ કરૂદ્
જહાની બનીકી અઝૂ યાદ્ કરૂદ્
બદાન્ ઈઝદી ફરૂરો જાહે કેયાન્
ઝે નખ્ચીરે ગૂરો ગવઝ્ને જેયાન્
જુદા કરૂદ્ ગાવો ખરો ગૂસ્પન્દ
બવરૂઝ આવરીદ્ આન્ ચે બુદ્ સૂદમન્દ
જહાન્દારૂ હુશન્ગ્ બા હુશ ગોફ્ત
બેદારીદ્ શાન્‌રા જુદા જોફ્ત જોફ્ત
બદીશાન્ બેવર્ઝીદો ઝીશાન્ ખરીદ્
હમી બાજ્‌રા ખીશ્તન પર્વરીદ્
૩૬ ઝે પૂયન્દગાન્ હરૂ કે મૂયશ નેકૂસ્ત
બેકોશ્તો અઝીશાન્ બરૂઆહીખ્ત પૂસ્ત
ચુ સન્જાબો કાકુમ ચુ રૂબાહે નરૂમ
ચહારૂમ સમૂરસ્ત કંશ મૂએ ગરૂમ

બદીન્‌ગુનહ્ અઝ્ ચર્મે પૂયન્દગાન્
બેપૂશીદ્ બાલાએ ગૂયન્દગાન્
બેબખશીદો ગુસ્તર્દો ખુર્દો સેપોરૂદ્
બેશૂદો જોઝ્ અઝ્ નામે નીકી નબોરૂદ્
બેહદ સાલ્ બા શાદ્કામીઓ નાઝ્
બદાદો દેહેશ બૂદ્ આન્ સરૂફરાઝ્
બસી રન્જ બોરૂદ્ અન્દરાન્ રૂઝ્ગારૂ
બઅફ્સૂનો અન્દીશએ બીશુમારૂ
ચુ પીશ આમદશ રૂઝ્ગારે બેહી
અઝૂ ગુઝીદ માન્દ્ તખ્તે મેહી
ઝમાનશ્ નદાદશ ઝમાની દેરન્ગ્
શુદ્ આન્ શાહે હુશન્ગ્ બા રાયો હન્ગ્
નપયવસ્ત ખાહદ્ જહાન્ બા તો મેહરૂ
ન નીઝ્ આશ્કારા નુમાયદ્ત ચેહરૂ

[અને] તેણે [મનમાં] કહ્યું [કે] " આ ખોદાતાલાનું નૂર છે–[અને] જો તું અકલમંદ હોય તો [તને એની] પરસ્તેશ કરવી જોઈએ. "

રાત પડી [અને] એક પહાડની મિસાલે આતશ સળગાવ્યો–[અને] તેની આસપાસ [બંદગી કરવા માટે] પાદશાહ પોતાની રૈયત સાથ [ઉભો]

તે રાતે એક જશન કર્યું અને શરાબ પીધો–[અને] તે મુબારક જશનનું નામ "સદેહ*" રાખ્યું.

હોશંગથી આ "સદેહ" યાદગાર રહેલું છે–તેના જેવાં [આ દુન્યામાં] બીજા ઘણા પાદશાહ થજો!

કારણ કે તેણે આબાદીનો ફેલાવો કરી દુન્યાં ખુશહાલ કીધી–[અને] તમામ જહાન નેકી સાથ તેને યાદ કરે છે.

તેણે [હોશંગે] ઈઝદી દમામ અને શાહી દબદબાએ કરી—શિકારી જાનવર [જેવાં કે] ગોરખર અને વિક્રાળ સાબરમાંથી,

ગાય ઢોર, ગધેડાં અને મેંઢાં બકરાને જુદાં પાડયા,–[અને] જે કાંઈ ફાયદાકારક હતા તે ઉપયોગમાં લાવ્યો.

પાદશાહ હોશંગે દાનાઈથી કહ્યું કે–" તેઓના જોડા જુદા જુદા રાખો.

§તેઓને [ગાય–ગોસ્પંદને] ઉપયોગમા લેઓ અને એઓને [યાને હરણ–સાબરને] આપ લેમાં રાખો [અને] તેઓથી પોતાનો કર ભરો."

દોડનારા જાનવરોમાથી કે જેઓના રૂવાં સારા શોભિતાં હતા–તેઓને કાપીને ચામડું ઉખેડી કાઢયું.

[તે જાનવરોના નામ] જેવા કે સન્જાબ [Beaver] કાકુમ [સફેદ નોળિયો Ermine] અને નરમ બાળવાળું કોહલું–ચોથું સમૂર જેના બાલ ઘણા ગરમ હોય છે

એવી રીતે જાનવરોના ચામડાએ કરી–ઈન્સાનોના બદન ઢંકાયા.

[પાદશાહ હોશંગે] [આ પ્રમાણે] બક્ષેશ કીધી, ખવાડ્યું, ખાધું બીજાને આપ્યું અને ચાલી ગયો તથા નેકનામ સિવાય [કાંઈ બીજું] નહીં લઈ ગયો.

ચાળીસ વર્ષ સુધી ખુશી, રંગ રાગ,–ઈન્સાફ અને સખાવત સાથ તે સરફરાઝ રહ્યો, [યાને રાજ કર્યું]

એટલા વખતમાં પુષ્કળ વિચાર અને યુક્તિ વાપરી તેણે ઘણી રંજ ખેંચી

[અને] જ્યારે તેનો સારો [આશાયેશનો] વખત નઝદીક આવ્યો–ત્યારે બુઝોર્ગી ભરેલું તખ્ત તેનાથી ખાલી પડયું [યાને ગુઝરી ગયો]

ઝમાનાએ તેને એક પળ પણ ઢીલ આપી નહી–[અને] તે વિચાર અને દાનાઈ ભરેલો પાદશાહ હોશંગ ચાલી ગયો

[ઓ મર્દ!] " દુન્યા તારી સાથ માયાથી નહીં જોડાશે–[અને] ઝાહેરમા તને [પોતાનો] ચેહરો પણ નહીં દેખાડશે "

---

* આ જશનનુ નામ "સદહ" શા ઉપરથી આપ્યુ તે ફિરદોસી કહેતો નથી, પણ બીજા લખનારાઓ "સદહ"ના નામને જુદી જુદી રીતે મનજાવે છે જેમા એક આ છે કે પાદશાહ હોશંગના વખતમા કયૂમર્સની અઉલાદ અને કુટુંબીઓની સંખ્યા વધીને એક સોની થઈ હતી, અને તેની ખુશહાલીના મહોત્સવ પળાવાનો હતો, તેવામા સારે ચોઘડિયે પતથર સાથ પતથર અથડાવાથી આતશ નીકળી આવ્યો હોશંગના ઝમાનામા ઘસારા (Friction)થી આતશ નીકળે એમ જણાયલું નહતું; માટે આ ઉમદા તક હાથ ધરીને પોતાના કુટુંબીઓની સોની સંખ્યાનો મહોત્સવ (Jubilee) હોશંગે ઉજવ્યો, અને તેને "જશને સદહ"નુ નામ આપ્યુ, જેના અર્થ સોવાળુ જશન અથવા કુટુંબીઓની સંખ્યા વધીને સોની થઈ તેની ખુશહાલીનું જશન કરીને થાય છે આજે પણ યૂરોપ દેશના લોકો જુદા જુદા કારણે Centenary Jubilee પાળે છે આ જશનના દહાડા વાર માટે "બુન્દહિશ કાતેબ" વાળો બહમન મહિના અને આવા રોઝ લખે છે, જે "નવરોઝ"થી ૫૦ દિવસ અને ૫૦ રાત મળી સોના આકડો કરી એને "સદહ" (સો)ના નામથી ઓળખાવે છે ઈરાનમાં ઉપલા રોઝે ઝરતોશ્તીઓ બાઘ યા ખેતરોમા જઈ આતશની ચેહ સળગાવી બાજુ ગાજુ અને માઈ પી હસી ખુશીથી પાછા ઘર જાય છે

§ આ ગાય ઢોર વગેરેના ચળાખ બાબદના ફિરદોસીના લખાણને મળતુંજ લખાણ અવસ્તામા આવા ગોશ, વગેરે પરનોમાંથી પણ મળે છે

તહ્મૂરસ્.

પાદ્શાહીએ તહ્મૂરસે દીવ્બન્દ્ સી સાલ્ બૂદ્ ઐર્ તખ્ત્ નેશસ્તને તહ્મૂરસ્ વ પયદા કર્દને આચીને રેશતન્ વ રામ્ કર્દને જાન્વરાન્

પેસર્ બુદ્ મર્ ઊરા ચકી હુશમન્દ્
ગેરાન્માયહ્ તહ્મૂરસે દીવ્બન્દ્
બેચામહ્ બતખ્તે પેદર્ બર્નેશસ્ત
બશાહી કમર્ બર્ મેયાન્ બર્બેબસ્ત
હમહ્ મૂબેદાન્રા જે લશ્કર્ બેખાન્દ્
બચર્બી ચે માયહ્ સખુનહા બેરાન્દ્
ચુનીન્ ગોફ્ત કેમ્રૂઝ્ ઈન્ તખ્તગાહ્
મરા ઝીબદો તાજો ગોર્ઝો કોલાહ્
જહાન્ અઝ્ બદીહા બેશૂયમ બરાય
પસ આન્ગહ્ કુનમ દર્ગહી ગેર્દે પાય
જે હર્ જાએ કૂતહ્ કુનમ દસ્તે દીવ્
કે મન્ બૂદ્ ખાહમ જહાન્રા ખેદીવ્
હારાન્ ચીઝ્ ક દર્ જહાન્ સૂદ્મન્દ્
કુનમ આશ્કારા કુશાયમ જે બન્દ્
પસઝ્ પોશ્તે મીશો બરહ્ પશ્મો મૂય
બુરીદો બેરેશ્તન્ *નેહાદન્દ્ રૂય.
બકુશેશ અઝાન્ પૂશેશ આમદ્ બજાય
બેગુસ્તર્દની બુદ્ હમ ઊ રહ્નુમાય

દેવબંદ તેહમૂરસની ત્રીસ વર્ષ પાદશાહી હતી. તેહમૂરસનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને કાંતવાની અને જાનવર તાબે કરવાની રીત તેણે ઝાહેર કરવી.

*તેને એક દાના, બુરંદ બુન્યાદનો અને દેવને બાંધનાર તેહમૂરસ [નામનો] છોકરો હતો.

તે આવી બાપનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-[અને] કમર ઉપર પાદશાહી કમરબંદ બાંધ્યો

તેણે લશ્કરમાંથી સઘળા દાનાઓને બોલાવ્યા-[અને] નર્મીથી ઘણાક કીમતી સખુન કહ્યા

તેણે એ રસ્તે કહ્યું કે "આજ આ તખ્ત, તાજ, ગેર્ઝ અને કોલાહ મને ઝેબ આપે છે.

હું મારી સમજે કરી દુન્યા [સઘળી] બદીઓથી ધોઈ નાખીશ— ત્યાર પછી હું તખ્તની આસપાસ દરબાર ભરીશ.

[અને] દરેક જગોથી દેવના હાથ કોતાહ કરીશ,-કારણ કે હું દુન્યાનો સાહેબ થવા માગું છું.

જે ચીઝ કે દુન્યામાં ફાયદા ભરેલી [છે]-તેનો ભેદ ખોલી ઝાહેર કરીશ"

પછી બકરા અને મેંઢાંની પીઠ ઉપરથી ઊન અને બાલ-કાપી કાંતવાનું શુરૂ કર્યું

તે કોશેશથી પેહેરવાનાં કપડાં તૈયાર થયાં-[અને] બિછાવવાની ચીઝો બનાવવાનુ શીખવનાર તેજ હતો.

---

* અવસ્તાનો "તખ્મ ઉરૂપ," પેહલવીનો "તખ્મોરૂપ." ફાર્સી લખન । એને હોશંગનો છોકરો કહે છે. પણ બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે હોશંગના છોકરાના છોકરા "વીવંઘન"નો છોકરો હતો અને જમશેદનો વડો ભાઈ હતો પેહલવી પ્રમાણે પણ એણે ત્રીસ વર્ષ રાજ્ય કર્યું એ પાદશાહ "દીવબન્દ" અવસ્તા "દએવતબિશ" ને નામે જાણીતો હતો કારણ કે એણે દેવોને ઝેર કર્યાં હતા રામ યશ્ત ફ૦ ૧૧ ૧૨ મા જણાવે છે કે તેહમૂરસે રામ ઈઝદની બંદગી કરી માગ્યું કે "ઓ ઝોરમંદ વાય ઈઝદ આ મુરાદ તું મને બક્ષ, તે એ કે તમામ દેવોને, તમામ જાદૂગરોને તથા પરીઓને હું ઝેર કરનાર થાઉં" અવસ્તામાં એને "અઝીનવાઓ" એટલે હથિયારબંદ કહેલો છે એને માટે કહે છે કે તેણે સેપાહાન (એસ્ફહાન) નામનું શેહર બાંધ્યું હતું. એ પાદશાહની સલ્તનત દરમેયાન મોટો દૂકાળ પડયો હતો અને તવંગરોને એ પાદશાહે ફર્માવ્યું હતું કે દિવસમાં બેને બદલે એકજ વખત ખાઈ બીજી વેળનું ખાણું મુફલેસોને આપવું રોઝો રાખવનો ચાલ કહે છે કે એના વખતથી ચાલુ થયો હતો. વળી એના વખતમાં મરકી ફાટી નીકળી હતી અને લોકો પોતાનાં ગુઝરેલાં વહાલાંએની પથર, લાંકડાં કે સોના રૂપાની મૂર્તિ બનાવીને સધિયારો લેતાં હતાં. બુતપરસ્તીનો રેવાજ આ ઉપરથી નીકળેલો કહેવાય છે. મર્વ અને બલ્ખબામી શેહરો પણ એણેજ વસાવ્યાં હતાં.

ચે પૂયન્દગાન્ હરૂકે બુદ નીકુરવ
ખુરેશ કરૂદશાન્ સબ્ઝહો ગાહો જવ
રમન્દહ દદાન્રા હમહ બેનગરીદ
સેયહ ગૂશો ચૂન્ અઝ મેયાન્ બરૂગુઝીદ
૩૮ બાચારહ બેયાવરૂદશ અઝ દશ્તો કૂહ
બબન્દ આમદન્દ આનકે બુદ ઝાન ગોરૂહ
ઝે મોર્ઘાન્ હમાન્ આન્ કે બુદ નીકુસાઝ
ચુ બાઝો ચુ શાહીને ગરૂદનફરાઝ
બેયાવર્દ આમૂખતન શાન્ ગેરેફૂત
જહાની બદ્ર માન્દહ અન્દરૂ શેગેફૂત
બેફરૂમૂદ શાન્ તા નવાઝદ ગરૂમ
નખાનન્દ શાન્ જોઝ બઆવાઝે નરૂમ
ચુ ઈન્ કરૂદહ શુદ માંકેયાનો ખુરૂસ
કુજા બરૂખુરૂશદ ગહે ઝખમે કૂસ
બેયાવરૂદ યકુસરૂ બમરૂદુમ્ કશીદ
નેહોફૂતહ હમી સૂદમન્દી ગુઝીદ

ચુનીન્ ગોફૂત કીન્રા સેતાયેશ કુનીદ
જહાન્આફ્રીન્રા નેયાયેશ કુનીદ
કે ઊ દાદ માન્ બરૂ દદાન્ દસ્તગાહ
સેતાયેશ મરૂ ઊરા કે બેનમૂદ રાહ
મરૂ ઊરા યકી પાકૂ દસ્તૂરૂ બૂદ
કે રાયશ ઝે કેર્દારે બદ દૂરૂ બૂદ
ખનીદહ બહરૂ જાયો શીદસ્પ નામ
નઝદ જોઝ બનીકી બહરૂ જાએ ગામ
૩૯ ઝે ખુરૂદન હમહ રૂઝ બરૂબસ્તહ લબ્
બપીશે જહાન્દારૂ બરૂપાએ શબ્
હમાન્ બરૂ દેલે હરૂ કસી બૂદ દૂસ્ત
નમાઝે શબો રૂઝ આયીને ઊસ્ત
સરેમાયહ બુદ અખતરે શાહરા
દરૂ બન્દ બુદ જાને બદખાહરા
હમહ રાહે નીકી નમૂદી બશાહ
હમઝ રાસ્તી ખાસ્તી પાએગાહ
ચુનાન્ શાહ પાલૂદહ ગશ્ત અઝ બદી
‡ તાબીદ અઝૂ ફરૂરએ ઈઝદી
ચુ દસ્તૂરૂ બાશદ ચુનીન્ કારૂદાન્
તો શાહરા હોનરૂ નીઝ બેસ્યારૂ દાન્
બેરફૂત અહુરમનરા બઅફૂસૂન બેબસ્ત
ચુ બરૂ તીઝરવ બારગી બરૂનેશસ્ત

દોડનારાં જાનવરોમાંથી જે કાંઈ સારી ચાલનાં હતાં,-તેઓનો ખોરાક લીલોતરી, ઘાસ, અનાજ વગેરે કર્યો.

સઘળાં શિતાબ ચાલનાં ફાડીખાનાર જાનવરો તપાસ્યાં-અને તેમાંથી લોંકડી અને ચિત્તાને ચુંટી કાઢયા.

[અને] તદબીરથી તેઓને જંગલ અને પહાડમાંથી લઈ આવ્યો-તે ટોળામાંનાં જે હતાં તેઓને બંદમાં લાવ્યો.

[અને] પક્ષીઓમાંથી પણ જે કાંઈ સારી બનાવટનાં હતાં-જેવાંકે બાઝ અને ગર્દનફરાઝ શકરો.

તેઓને લાવી [શિકાર] પકડતાં શીખવ્યું,-જેથી દુન્યાનાં લોક અજબ રહ્યાં.

તેણે હોકમ કર્યો કે "એઓ સાથ [લોકો] માયાથી વર્તે-તેઓને નરમ અવાઝેજ બોલાવે."

જ્યારે એટલું કરી પરવારયો ત્યારે મરઘી અને મરઘો*-કે જે બામદાદને વખતે પોકાર કરે છે,

તે બધાંને લાવી માણસોને [રૈયતને] સોપ્યાં-જે જાનવરો અત્યારસુધી માણસની જાણમાં નહીં આવેલાં હતાં અને તેથી નિરૂપયોગી જણાતાં હતાં તે હવે ઉપયોગી નીવડયાં.

(પછી) એ રવેશે [સર્વને] કહયું કે "આ માટે [ખોદાની] સ્તુતી કરો-દુન્યાને પેદા કરનારની નીઆયેશ કરો.

કારણ કે તેણે આપણને ફાડીખાનાર જાનવરો ઉપર સરસાઈ આપી-(અને) ખાસ તે સાહેબનીજ સેતાયેશ કરો કે જેણે (આપણને) (સારો) માર્ગ દેખાડયો.

ખાસ તેનો એક પાક વઝીર હતો-કે તેની અકલ બૂરાં કામથી દૂર હતી.

તે દરેક જગોએ પ્રખ્યાત થયલો હતો અને (તેનું) નામ શીદસ્પ (હતું).-તે હરેક જગો નેકી સિવાય કદમ મૂકતો હતો નહીં.

સઘળો દિવસ ખાવાથી હોઠ બાંધેલા રાખતો હતો-(અને) રાત્રે ખોદાની નઝદીક ઉભો રહેતો હતો.

તેમજ તે દરેકનાં દિલનો દોસ્ત હતો-(અને) રાત દિવસની બંદગીનો તેનો કાયદો હતો.

તે પાદશાહના સેતારાની દઉલત હતી-અને તેનાથી દુશ્મનનો જાન બંદમાં હતો.

તે પાદશાહને સઘળો નેક માર્ગ દેખાડતો હતો-(અને) રાસ્તીથીજ (પોતાનો) મરતબો ચાહતો હતો.

એ રવેશે પાદશાહ બદીથી એવો પાક થયો-કે તેનાથી ખોદાઈ દબદબોઉ ચલકતો થયો.‡

જ્યારે એવી રીતે વઝીર હોશ્યાર હોય-ત્યારે તો પાદશાહને પણ તું હોનર ભરેલો જાણ.

તે (પાદશાહે) જઇને એહરેમન (દેવને) નીરંગ¶ (Incantation) થી બાંધ્યો. (અને) તેઝ ચાલના ઘોડાની માફક તે ઉપર સવારી કરી.

---

* વંદીદાદમાં પણ "પરોદરશ" નામના મરઘા વિષેનું બેયાન આવેલું છે. તે મરઘો ઉશહિન ગેહમાં નીચે પ્રમાણે પોકાર મારે છે. "એ માણસો! તમો ઉઠો, સઉથી સરસ અશોઇની વખાણ કરો, દેવોને દફે કરી નાખો, નહીં તો કે લાંબા હાથવાળો બૂષ્યાંસ્પ દેવ તમારી તરફ દોડી આવિશે. વં૦ ૫૦ ૧૮ ફ૦ ૨૪ આ મરઘો ભેટ આપવાનું કેટલું સવાબ છે તે માટે એજ ૫૦ નાં ફ૦ ૨૮ માં કહે છે કે "જે કોઇ આ પક્ષીઓનાં જોડાંને ભલી અશોઇથી અશો માણસને ભેટ આપે તો તે શખ્સ ગોયા સો થામલાવાળું, હઝાર પેહેડિયાંવાળું, દશ હઝાર બારીવાળું તથા દશ હઝાર જોવાના બુરૂજવાળું એક ઘર આપનાર તરીકે ગણાય.

‡ એનાં ખોદાઇ નૂર વિષેના ઇશારાને જમ્યાદ યશ્ત ફ૦ ૨૮ માંથી ટેકો મળે છે.

¶ આગળા વખતમાં અને હાલના ઝમાનામાં પણ એવી માન્યતા છે કે ચેોકસ જાતની "નીરંગ" પઢવાથી યા લખીને શરીરે બાંધવાથી દુઃખ, દર્દ, દેવ, દરૂજ વગેરે દૂર થાય છે. એ વિચાર હિંદુ તેમજ મુસલ્માનોમાં પણ છે કે મંત્ર અને તાવીઝથી ચોક્કસ દુઃખ દર્દ દફે થાય છે. આપણામાં પણ "બાઝ રૂપેન" થી દુઃખ દર્દ સારાં કરવામાં આવતાં હતાં. એ વિષે

ઝમાન્ તા ઝમાન્ ઝીનશ બરૂસાખ્તી
હમી ગેરૂદ ગીતીશ બરૂતાખ્તી
ચુ દીવાન્ બેદીદન્દ કેદારે ઊય
કશીદન્દ ગરૂદન્ ઝે ગોફુતારે ઊય
શુદન્દ અન્જુમન્ દીવે બેસ્યારૂ મરૂ
કે પરૂદોખતહ્ માનદ્ અઝૂ તાજે ઝરૂ

*(તેમજ) વખતે વખત તેના (ઉપર) ઝીન બાંધી-તેને દુન્યાની આસપાસ ફેરવતો હતો.

જ્યારે દેવોએ તેની (એવી) ચાલ જોઈ-ત્યારે તેના હોકમથી માથું ફેરવ્યું.

(અને) સઘળા દેવો એકઠા થયા-કે તેનાથી સોનેરી તાજ ખાલી રહે (યાને પાદશાહને મારી નાખે).

બન્દ કર્દને તહ્મૂરસ્ દીવાન્‌રા વ મોર્દને ઊ.

તેહમૂરસનું દેવોને બંધ કરવું અને તેનું મરણ પામવું.

ચુ તહ્મૂરસ આગહ્ શુદ અઝ કારૂ શાન્
બરૂઆશોફતહ્ બેશકસ્ત બાઝારૂ શાન્
બફરૂરે જહાનદારૂ બસ્તહ્ મેયાન્
બગરૂદન્ બરૂઆવરૂદહ્ ગોર્ઝે ગેરાન્
હમહ્ નરૂરે દીવાનો અફસૂનગરાન્
બેરફતન્દ જાદૂ સેપાહી ગરાન્
દમન્દહ્ સેયહ્દીવ શાન્ પીશરવ
હમી બાસમાન્ બરૂકશીદન્દ ઘવ
હવા તીરહ્ફામો ઝમી્ તીરહ્ ગશ્ત
દો દીદહ્ બગરૂદ અન્દરૂન્ ખીરહ્ ગશ્ત
જહાનદારે તહ્મૂરસે બાફરીન્
બેયામદ્ કમરૂ બસ્તએ રઝ્મો કીન્
ઝે યકસૂ ઘવે આતેશો દૂદે દીવ
ઝે યકસૂ દેલીરાને ગીહાનખેદીવ
યકાયક બેયારાસ્ત બા દીવ જન્ગ્
નબુદ જન્ગ્ શાનરા ફરાવાન્ દેરન્ગ્
અઝીશાન્ દો બહ્રહ્ બઅફસૂન્ બેબસ્ત
દેગરૂ શાન્ બગોર્ઝે ગેરાન્ કરૂદ પસ્ત
કશીદન્દ શાન્ ખસ્તહો બસ્તહ્ ખારૂ
બજાન્ ખાસ્તન્દ આનગહી ઝીહારૂ
કે મારા મકોશ તા યકી નવ હોનરૂ
બેયામૂઝી અઝ મા કત આયદ બબરૂ
કયી નામવરૂ દાદ શાન્ ઝીહારૂ
બદાન્ તા નેહાની કુનન્દ આશકારૂ
ચુ આઝાદ શાન્ શુદ સરઝ બન્દે ઊય
બેજોસ્તન્દ નાચારૂ પયવન્દે ઊય
નેવેશતન્ બખુસ્રવ બેયામૂખ્તન્દ
દેલશરા બદાનેશ બરૂઅફરૂખ્તન્દ

જ્યારે તેહમૂરસ તેઓનાં કામથી જાણીતો થયો-ત્યારે ઘોસ્સે થઈ ૪૦
તેઓનું બાઝાર (યાને બંદોબસ્ત) તોડયો.

તેણે ખોદાતાલાના દબદબા સાથ કમર બાંધી-અને ગર્દન ઉપર ભારી ગોર્ઝ મેલ્યો.

સઘળા નર દેવો અને જાદૂગરો-(અને) મંત્રવાળાઓ ભારી લશ્કર (સાથ) ગયા.

તેઓનો સરદાર લાફ મારનાર સીઆહ દેવ (હતો)-તેઓ આસ્માન સૂધી પોકાર ઉઠાવતા હતા.

(તેઓથી) હવા અને ઝમીન સીઆહ રંગની બની-(અને) તે ધૂળમાં (જોનારની) બેહુ આંખ હયરાન રહી.

દુઆ સાથનો તેહમૂરસ પાદશાહ-લડાઈ અને કીનાની કમર બાંધીને આવ્યો.

એક તરફથી દેવના આતશ અને ધૂંવાનો પોકાર-(અને) બીજી તરફથી પાદશાહના દિલાવરો (હતા).

તેઓએ દેવની સાથ એકદમ લડાઇ શુરૂ કરી-(અને) તેઓની લડાઈને ઘણો વખત નહીં થયો (એટલે)

તેઓ (યાને દેવો) માંથી બે ભાગને તદબીરથી બાંધ્યા-(અને) બીજાઓને ભારી ગોર્ઝે કૂટી નાખ્યા.

તે ઝખ્મી થયલા અને બાંધેલાઓને ખુવારીથી ખેંચ્યા તે વખતે તેઓએ જીવતદાન માગ્યું.

કે "અમોને ના માર કારણ કે અમારાથી તું એક નવો હોનર ૪૧
શીખશે કે જે તને કામ આવશે."

(જેથી) પાદશાહ નામવરે તેઓને જીવતદાન આપ્યું-એટલા માટે કે તેઓ છૂપો (હોનર) ઝાહેર કરે.

જ્યારે તેઓ બંદમાથી છૂટા થયા-ત્યારે નાચારીએ તે (પાદશાહ) ને મળી ગયા.

(અને) પાદશાહને લખવા શીખવ્યું-[અને] તેના દિલને અકલથી રોશન કર્યું.

અર્દીબેહેશ્ત યશ્તમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે સઉથી સરસ તે દુઃખ દફે કરનારો હોય છે કે જે માથ્રસ્પેન્તથી દુઃખ દૂર કરે છે. આપણે ૧૯ મી પર્ગર્દમાં વાંચ્યે છિયે કે અશો ઝરતોશ્તે એક અહુનવર પઢી દેવોને નસારી મૂક્યા હતા.

* એને મળતુંજ લખાણ જમ્યાદ યશ્તના ૨૯ માં ફ૦માં મળે છે કે "તેહમૂરસે અંગ્રમીનોને વશ કરી ૩૦ વર્ષ સૂધી પૃથ્વીના બે છેડાની આસપાસ ઘોડાનાં રૂપમાં સવારી કરી હતી." એવોજ એશારો પેહલવી બુનદહિશ્ન તેમજ મીનોખેરદમાં પણ મળે છે.

નેવેશ્તન્ યકી નહ્ કે નઝ્દીક્ સી
ચે રૂમી ચે તાઝીઓ ચે પાર્સી
ચે હેન્દીઓ ચીનીઓ ચે પહ્લવી
નેગારીદને આન્ કુજા બેશ્નવી
જહાનદાર્ સી સાલ્ અઝીન્ બીશતર્
ચેગૂનહ્ પદીદ્ આવરીદહ્ હોનર્
બેરફ્તો સર્આમદ્ બર્ રૂઝગાર્
હમહ્ રન્જે ઊ માન્દ્ અઝ્. યાદ્ગાર્
જહાના મપર્વર્ ચુખાહી દુરૂદ્
ચુ મીબેદ્રવી પર્વરીદન્ ચેસૂદ્

બર્આરી યકીરા બચર્ખે બલન્દ્
સેપારીશ નાગહ્ બખાકે નેઝન્દ્
૪૨ ચુ રફ્ત અઝ્ મેયાન્ નામવર્ શહ્રૂયાર્
પેસર્ શુદ્ બજાએ પેદર્ નામદાર્

એક નહીં પણ, નઝદીક ત્રીસ [લિપિ] લખતાં [શીખવી]-શું રૂમી, અરબી, ફાર્સી,

હિન્દી, ચીની અને પેહલવી [ભાષા વગેરે]-કે જેમ તું સાંભળે છે તેમ [પાદસાહને] [શીખવી].

પાદશાહે ત્રીસ વર્ષમાં કેવી [સરસ] રીતે એથી પણ વધારે હોનર ઝાહેર કર્યા.

[પછી] તેનો વખત પુરો થયો અને તે ગુઝરી ગયો-તેની સઘળી મેહનત તેથી યાદગાર રહી ગઈ.

" ઓ દુન્યા ! જ્યારે તું [કોઇને] મારી નાખવાજ ચાહતી હોય તો તું [તેનું] પાલણ ના કર ! જો તું મારીજ નાખે છે તો [તેને] પાલતામાં શું ફાયદો ?

તું એકને બુલંદ આસ્માન ઉપર લઇ જાય છે-(અને પછી) તેને એકદમ ઊંડી ખાકમાં નાખે છે. "

જ્યારે (તેઓ) વચ્ચેથી નામવર પાદશાહ મરણ પામ્યો-ત્યારે બાપની જગો ઉપર છોકરો નામદાર થયો.

જમ્શીદ્.*

પાદ્શાહીએ જમ્શીદ્ હફ્ત્ સદ્ શાલ્ બૂદ્ વ બર્ તખ્ત્ નેશસ્તને જમ્શીદ્ વ પયદા કર્દને આલાતે જન્ગ્ વ આમૂખ્તને દીગર્ હોનર્હા બમર્દુમ્.

જમશેદે સાતસો વર્ષ પાદશાહી કરવી અને તેનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને લડાઈનાં હથિયાર ઝાહેર કરવાં અને બીજા કેટલાક હોનરોનું માણસોને શીખવવું.

ગેરાનમાયહ્ જમશીદ્ ફરૂઝન્દે ઊય
કમર્ બસ્તહો દેલ્ પુરઝ્ પન્દે ઊય
બર્આમદ્ બરાન્ તખ્તે ફરૂરોખ્ પેદર્
બરસ્મે કયાન્ બર્ સરશ તાજે ઝર્
કમર્ બસ્ત બા ફરૂરે શાહન્શાહી
જહાન્ સર્બસર્ ગશ્તહ્ ઊરા રહી
ઝમાનહ્ બર્આસૂદ્ અઝ્ દાવરી
બફર્માને ઊ દીવો મોર્ગો . પરી

તેના છોકરા બુલંદ બુન્યાદના જમશેદે-કમર બાંધી અને દિલ તેની (યાને તેહમૂરસની) શીખામણથી ભરેલું (રાખ્યું.)

તે બાપનાં મુબારક તખ્ત ઉપર આવ્યો-પાદશાહોની રસમ પ્રમાણે સોનેરી તાજ તેનાં સર ઉપર (હતું)

તેણે શેહનશાહી દબદબાથી કમર બાંધી-(જેથી) તમામ જેહાન તેની તાબેદાર બની.

તેના ઇન્સાફથી ઝમાનાએ આસાયેશ લીધી-(અને) દેવ, પરી અને પક્ષીઓ તેના હોકમમાં (આવ્યાં).

* અવસ્તાનો "યિમ" પેહલવી અને પાઝંદનો "જમ" ફિર્દોસી પ્રમાણે એણે ૭૦૦ વર્ષ, અવસ્તા પ્રમાણે ૧૦૦૦ અને બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે ૬૧૬ વર્ષ રાજ્ય કર્યું. અસલ ફાર્સી "જમ"ને "શીદ" (અવસ્તા "ક્ષએત") એલ્કાબ લાગુ પડી "જમશીદ" થયો. ફિર્દોસી પ્રમાણે એ તેહમૂરસનો છોકરો હતો, પણ અવસ્તામાં સઘળે ઠેકાણે વીવંઘહામનો છોકરો જણાવ્યો છે. કેટલાક લખનારાઓ એને તેહમૂરસનો ભત્રીજો જણાવે છે. બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે એ તેહમૂરસનો નાનો ભાઈ હતો. અવસ્તામાં એને "હ્વાથ્વ" ટોળાવાળો પણ કહ્યો છે. ઈજશ્નેનાં ૯માં હામાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે વીવંઘહામે હોમની ક્રિયા કરી ત્યારે તેને ત્યાં જમશેદ પેદા થયો, જે જન્મ પામેલાઓમાં ઘણોજ ખોરેહવાળો, માણસોમાં સૂરજની તરફ જોનારો અને દૈવતની

જહાનરા ફેરૂદહુ બહૂ આબ્રૂય
ફેરૂઝાન્ શુદહુ તખ્તે શાહી બદૂય
મનમ્ ગોફ્ત બા ફરૂરએ ઇઝદી
હમમ્ શાહરૂયારીઓ હમ્ મૂબદી
હમાન્ગહુ બેયામદ્ ખુજસ્તહુ સોરૂશ
બજમ્ ગોફ્ત તા કય નેશસ્તી ખમૂશ
બેયારાય ઈન્ દીને યઝ્દાને પાક
બેયફ્ગન્ તો આયીને દીવાન્ બખાક
તો કુશ્તી હમી બર્ મેંયાનત્ બેબન્દ
તારા હીચ નાયદ્ ઝે દીવાન્ ગઝન્દ
હરાન્ કસ કે કુશ્તી મેયાન્ બસ્તહુ શુદ
બેહેશ્તી શુદો અઝ્ ગુનહુ રસ્તહુ શુદ
નેશાનીશ્ • કુશ્તી બપયઘમ્બરી
કે મીનૂ ખુજસ્તહુ સોરૂશ આવરી
મર્ આનરા કે કુશ્તી નેકુહન્દ નામ
બેબસ્તન્દ જમ બા હમહુ ખાસો આમ
બદાન્ગહુ ચુનીન્ ગોફ્ત જમ નીકૂખુય
કે આમદ્ મરા જુ હમહુ આરૂઝૂય
બદાન્રા કે બદ્ દસ્ત કૂતહુ કુનમ
રવાન્રા સુવી રઉશની રહુ કુનમ
નુખોસ્ત આલતે જન્ગ્રા દસ્ત બોરૂદ
વઝાન્ નામ જોસ્તન્ બગોર્દાન્ સેપોરૂદ
બદ્ફરે કયી નરૂમ કરૂદ આહના
ચુ ખૂદો ઝેરેહુ કર્દી ચૂન જઉશના
ચુ ખફ્તાનો ચૂન્ હેરૂઓ બરૂગુસ્તવાન્
હમહુ કરૂદ પયદા બરઉશનરવાન્
બદીન્ અન્દરૂન્ સાલે પન્જાહુ રન્જ
કેબોર્દો અઝીન્ સાઝ્ બેનહાદ ગન્જ
દેગર પન્જહુ અન્દીશએ જામહુ કરૂદ
કે પૂશન્દ હન્ગામે બઝ્મો નબરૂદ

તેનાથી દુન્યાની આબરૂ વધી–(અને) તેનાથીજ પાદશાહી તખ્ત ઝળકાટ ભરેલું થયું.

તેણે કહયું કે " હું ખોદાઇ નૂરવાળો છું–તેમજ એક પાદશાહ અને એક મૂબેદ પણ છું."

* તેજ વખતે મુબારક સરોશ (ફરેશ્તો) આવ્યો (અને) જમશેદે કહયું કે " તું મૂગો કેમ બેઠો છે ?

આ પાક ખોદાતાલાની દીનને તું સણગાર–(અને) દેવોની રસમને તું ખાકમાં નાખ.

તું તારી કમર ઉપર કુસ્તી બાંધ–જેથી તને દેવોથી કાંઈ પણ ઇઝા નહીં પુહોંચશે.

જેઓએ કમરે કુસ્તી બાંધી–તેઓ ગુનાહથી છુટી બેહેસ્તી થયા 43
(એમ જાણ).

(કારણ) કે તે કુસ્તી પેઘમ્બરીની નીશાની છે–(જે હું) મુબારક સરોશ બેહેસ્તમાંથી લાવ્યો છું."

• (પછી) જમશેદે અને સઘળા ખાસ અને આમ લોકોએ તે બાંધી–(અને) તેઓએ તેનું નામ " કુસ્તી " રાખ્યું.

તેજ વખતે નેક ખસ્લતનો જમશેદ આ પ્રમાણે બોલ્યો–કે " આથી મારી સઘળી મુરાદ બર આવી.

(હવે) બદ લોકોના હાથ બદીથી હું ટુંકા કરીશ–આત્માને રોશનીના રસ્તા તરફ કરીશ."

પહેલાં લડાઈનાં હથિયારને માટે હાથ લંબાવ્યો–અને તેનાંથી નામ કાઢવા માટે તે પેહલવાનોને આપ્યાં.

પાદશાહી દબદબાથી તેણે લોઢું નરમ કીધું–(અને હથિયારો) જેવાં કે (લડાઇની) ટોપી અને [લડાઇનાં] બખ્તરો બનાવ્યાં.

જેવાં કે લોઢાનાં પોશાક અને ઘોડાની પાખર–એ સઘળું તેણે રોશન જીવથી ઝાહેર કર્યું.

એ કામમાં તેણે પચાસ વર્ષ મેહનત–કરી અને આ હથિયારનો ખઝાનો તૈયાર કર્યો.

બીજાં પચાસ (વર્ષ) મજલેશ અને લડાઇને વખતે પેહેરવાનાં કપડાં (બનાવવા) ના વિચારમાં કાઢયાં.

સારી રીતે પાસબાની કરનાર હતો; જેણે આ દુન્યામાં પોતાની પાદશાહીથી પશુ તથા માણસોને અમર કીધાં, પાણી તથા ઓર્વરને તાઝાં કીધાં. એની નામીચી પાદશાહીમાં નહીં થંડી હતી કે નહીં ગર્મી, નહીં બુઢાપો હતો કે નહીં મોત હતું, તેમજ દેવની રસમના અદેખાઈ પણ નહીં હતા.

જમશેદ વિષે કહે છે કે તેણે એસ્તખ્ર શેહરમાં ઘણો વધારો કર્યો અને " એઝરક "થી તે " રામગેર્દ " સુધીનો તમામ લત્તો વસાવ્યો હતો. ઈરાની સલ્તનતની તવારીખ જાળવવા માટે પહાડ ઉપર ઇતિહાસરૂપી ગંજાવર ઈમારતનો પાયો જમશેદે નાખ્યો હતો, જેને આપણે " તખ્તે જમશીદ "ના નામે ઓળખ્યે છિયે. મય, શરાબ, ગાયન વિદ્યા અને વાજીંત્ર એના વખતમાં ઝાહેર થયાં હતાં એમ કહેવાય છે. પાણીમાં તરવાનો, તેમાં ડૂબકી મારવાનો અને મોતીની સીપ દર્યામાંથી બાહેર કાઢવાનો હોનર એ પાદશાહના વખતમાં ઝાહેર થયો હતો. ચાર ચમને શારેસ્તાન નામની કેતાબનો લખનાર લખે છે કે " જમશેદ તે પયઘમ્બર છે કે જેને અરબો સુલઈમાન કહે છે."

* અહીંથી ૭ બયત છાપેલાં કોઈપણ શાહનામામાં મળતાં નથી પણ જૂની લખેલી કોપીઓમાં મળે છે.

|| વંદીદાદની બીજી પર્ગર્દ પ્રમાણે અહુરમઝદે ઝરતોશ્તની આગમચ પોતાની દીન જમશેદને શીખવી હતી અને તેની સાથ પહેલ વહેલી વાતચિત કરી હતી. વળી એજ પર્ગર્દમાં આવ્યું છે કે અહુરમઝદે જમશેદને અહુરમઝદી દીન ફેલાવા કહીં,પણ જમશેદે પોતાની અશક્તિ બતાવી તે ના પાડી; ત્યારે અહુરમઝદે કહ્યું કે " તું દુન્યાની તમામ પેદાયશને સંભાળી રાખજે અને આબાદ કરજે " તેજ પ્રમાણે જમશેદે દુન્યા આબાદ કરી. મોતને દૂર કર્યું અને દુઃખને દફે કર્યાં. અહુરમઝદે એક નાશકારક શિયાળો આવવાની આગાહી જમશેદને આપી હતી અને એક " વર " કીલ્લો બાંધવા જણાવ્યું, જ્યાં માણસો તથા પશુઓ સારી રાતે રહે તે પ્રમાણે જમશેદે કર્યું. જ્યાં મશ્કરી, આલસાઈ, દુઃખ, કંગાલિયત, નીચપણું અને અપ્રમાણિકપણું કાંઈ હતું નહીં અને તમામ લોકો આબાદ હતાં.

૪૪ ઝે કત્તાનો અબ્રીશમો મૂયો કઝ
કસબ્ કરૂદ પુરૂમાયહ્ દીબાઓ ખઝ
બેયામૂખ્તશાન્ રેશતનો તાફૂતન્
બતારૂ અન્દરૂન્ પૂદરા બાફૂતન્
ચુ શુદ બાફૂતહ્ શુસ્તનો દૂખ્તન્
ગેરેફૂતન્દ અઝ્ યકુસર્ આમૂખ્તન્
ચુ ઈન્ કરૂદહ્ શુદ સાઝે દીગરૂ નેહાદ
ઝમાનહ્ બદ્ શાદો ઊ. નીઝ્ શાદ
ઝે હરૂ પીશહ્વરૂ અન્જુમન્ ગેરૂદ કરૂદ
બદીન્ અન્દરૂન્ સાલે પન્જાહ્ બરૂદ
ગોરૂહી કે આસૂરનાન્ ખાનીઅશ
બરસ્મે પરસ્તન્દગાન્ દાનીઅશ
જુદા કરૂદશાન્ અઝ્ મેયાને ગોરૂહ્
પરસ્તન્દહ્રા જાયગહ્ કરૂદ કૂહ્
બદાન્ તા પરસ્તેશ બુવદ કારૂ શાન્
નવાન્ પીશે રઉશન્ જહાંનદારૂ શાન્
સફી બરૂ દેગરૂ દસ્ત બેનશાન્દન્દ
કે નામશ રતેશ્તારેયાન્ ખાન્દન્દ
કુજા શીરૂમર્દાને જન્ગાવરન્દ
ફોરૂઝન્દએ લશ્કરો કેશ્વરન્દ
૪૫ કઝીશાન્ બુવદ તખ્તે શાહી બપાય
વઝીશાન્ બુવદ નામે મર્દી બજાય
સે દીગરૂ ગોરૂહ્ વાસ્તર્વસ્ શેનાસ
કુજા નીસ્ત અઝ્ કસ બદીશાંન્ સેપાસ
બેકારન્દો વર્ઝન્દો ખુદ બેદરવન્દ
બગાહે ખુરેશ સરૂઝનેશ નશનવન્દ
ઝે ફર્માન્ સરૂ આઝાદો ખુદ ઝે દહ્પૂશ
ઝે આવાઝે બીધારહ્ આસૂદહ્ ગૂશ
બરૂઆસૂદહ્ અઝ્ દાવરો ગોફૂતગય
તન્ આબાદો આબાદ ગીતી બદૂય
ચે ગોફૂતાન્ સખુનગૂએ આઝાદહ્ મરૂદ
કે આઝાદહ્રા કાહેલી બન્દહ્ કરૂદ
ચહારોમ કે ખાનન્દ અહૂતૂખશી
હમાન્ દસ્તવર્ઝાને બા સરૂકશી
કોરૂશાન્ હમગેનાન્ પીશહ્ બૂદ
રવાન્ શાન્ હમીશહ્ પુરૂઅન્દીશહ્ બૂદ
બદીન્ અન્દરૂન્ સાલે પન્જાહ્ નીઝ્
બખુર્દો બેબખ્શીદ બેસ્યારૂ ચીઝ

સણ, રેશમ, બાલ, કાચ્ચું રેશમ, સોનેરી કસબ, કીમતી કિમ્ખાબ અને જાનવરના બાલ વગેરેથી તેણે બનાવ્યું.

તે (સર્વ)ને કાંતવા, વળ દેવા અને તાણામાં વાણો ભેળી વણવા શીખવ્યું.

જ્યારે વણાઇ રહયું ત્યારે તેને ધોવા અને સીવવા (વગેરે) સઘળું તેઓ તેનાથી શીખવા લાગ્યાં.

જ્યારે એ કરી રહ્યો ત્યારે બીજું કાંઈ કરવા માંડ્યું–તેનાથી ઝમાનો અને તે (પાંદશાહ) પોતે પણ ખુશી થઓ.

* તેણે દરેક ધંધાદારીનું ટાળું એકઠું કર્યું–(અને) તે કામમાં પચાસ વર્ષ કાઢયાં.

એક ટાળો કે જેને અથોરનાન (પરહેઝગાર લોકોનો) કરી કહે છે–જેઓની રસમ પરસ્તેશ કરનારાઓની કરી ઓળખાય છે,

તેઓને સઘળાં ટાળાંમાંથી જુદા પાડયા–(અને) તેં પરસ્તેશ કરનારાઓની જગ્યા પહાડ [ઉપર] બનાવી.

એટલા માટે કે તેઓનું કામ [ખોદાની] પરસ્તેશ કરવાનું છે–અને આ જેહાન ઉપર રાજ કરનારા નૂરી પાદશાહને [ખોરશીદને] નમન કરવાનું છે.

બીજા હાથ ઉપર એક ફોજ બેસાડી–[જેઓનું] નામ રથેશ્તાર [લશ્કરી લોકો] કરી પાડ્યું,

કે જેઓ લડાયક શેરમર્દો છે–[અને] લશ્કર તથા દેશને ઝળકાટ આપનાર છે.

કારણ કે તેઓથી પાદશાહી તખ્ત કાયમ રહે છે–અને તેઓથીજ મર્દીનું નામ [પણ] કાયમ રહે છે.

ત્રીજો ટાળો ખેડુતોનો જાણ–કારણ કે તેઓ ઉપર કોઈની તરફથી ઉપકાર થતો નથી.

તેઓ પોતેજ વાવે છે, ખેડે છે અને કાપણી કરે છે–[અને] ખાવાની વખતે [કોઇનો] ઠપકો સમજતા નથી.

તેઓ કોઈના તાબેદાર નથી જોકે પોતે ફાટાંતૂટાં કપડાં પેહેરનાર [છે]–[અને કોઈનું] અપમાન સાંભળવાથી કાન આસૂદા રાખે છે. [સાંભળતા નથી].

તેઓ પાદશાહથી અને તેની હાજીનાજીથી આસૂદા રહે છે–[તેઓ] તનથી સુખી અને તેઓથી દુન્યા [પણ] આબાદ [રહે છે].

તે સુખન કહેનાર આઝાદ મર્દે શું કહેલું છે?–કે "સુસ્તીએ આઝાદ મર્દને તાબેદાર બનાવ્યો."

ચોથો [ટાળો] જે હૂતોખ્શી (કારીગર લોકોનો) કહેવાય છે¶–તેઓ મગરૂરી સાથ [પોતાનો] ધંધો કરનારા [છે]

કારણ કે તેઓનું કામ સઘળો ધંધો [કરવાનું] હતું–[અને] તેઓનું મન હમેશે વિચારથી ભરેલું હતું.

એ કામમાં પણ પચાસ વર્ષ કાઢયાં અને ઘણીક ચીઝ [તેઓને] બક્ષી.

---

* શાહનામા પ્રમાણે જમશેદે પોતાની રૈયતના ચાર ભાગ કર્યા, એક અથોરનાન યાને ધર્મગુરૂ, બીજો રથેશ્તાર યાને પાદશાહ પેહલવાન, ત્રીજો વાસ્ત્ર્યાશ યાને ખેડુત વર્ગ અને ચોથો હુતોખ્શ યાને ધંધાદારી કારીગર વર્ગ. હવે અવસ્તામાં ફકટ ત્રણજ ટાળાનાં નામ મળે છે. ફર્વર્દીન યશ્તમાં અશો ઝરતોશ્ત કર્દે ૮૯ માં ફકરામાં કહે છે કે "યો પઓઇર્યો અથ્રવ યો પઓઇર્યો રથએસ્તાઓ યો પઓઇર્યો વાસ્ત્ર્યો ફ્શુયાંસ" એટલે "જે પહેલો અથોરનાન, જે પહેલો રથેશ્તાર તથા જે પહેલો આબાદી કરનાર ખેડુત હતો" વંદીદાદની ૫ મી ફર્ગર્દમાં જ્યાં નસાની બાબદ આવેલી છે, ત્યાં ત્યાં પણ આપણને ૨૮ મા ફકરામાં ત્રણજ વર્ગ મળે છે. વળી યઝશ્નેનાં ૧૩ માં હામાં તેમજ વીસ્પરદમાં અને જમ્યાદ યશ્તમાં પણ ત્રણજ વર્ગ મળે છે. ગાથામાં એ ટાળા વિષે બિલકુલ એશારો નથી હવે જો આપણુ પાછલાં પાઝંદ લખાણો ઉપર આવીશું તો ત્યાં એ ચારે ટાળા મળે છે, જેવાં કે દીબાચએ આફ્રીંગાન, આફ્રીને અર્દાફ્રવશ અને રપિથ્વિન વગેરે.

¶ ઉપલા ચાર ટાળાનાં નામ વિષે છાપેલાં શાહનામામાં અને બીજાં લખેલાંઓમાં કાતુઝેયાન, નીસારેયાન, નુસૂદી અને અહનૂખશી છે, પણ અમોએ જે નામો મૂકયાં છે તે બીજાં જૂનાં કલમી શાહનામાઓમાં છે અને તે અમોને વાજબી લાગ્યાં છે.

અઝીન્ હરૂ યકીશ યકી પાયગાહુ
સઝાવારૂ બુગ્ઝીદો બે-મૂદ રાહુ
કે તા હરૂ કસ અન્દાઝએ ખીશરા
બબીનદ બેદાનદ કમો, બીશરા
અઝાન્ પસ કે ઈનકા શુદ આરાસ્તહુ
શહ-શાહે બા દાનેશો ખાસ્તહુ
બેફરૂમૂદ દીવાને નાપાકરા
બઆબ્ અન્દરૂ આમીખ્તન્ ખાકરા
હરાન્ અઝ ગેલ્ આમદ શુ બેશનાખ્તદ
સબુક ખેશતરા કાલ્બુદ સાખ્તન્દ
બસન્ગો બગચ્ દીવ દીવારૂ કરૂદ
નુખોસ્ત અઝ બરશ હન્દસી કારૂ કરૂદ
ચુ ગર્માબહો કાખહાએ બલન્દ
શુ અયવાન્ કે બાશદ પનાહુ અઝ ગઝન્દ
ઝે ખારા ગોહરૂ જોસ્ત યક્ ફરૂગારૂ
હમીકરૂદ જૂ રઉશની ખાસ્તારૂ
બચન્ગ્ આમદશ ચન્દ ગૂનહુ ગોહરૂ
ચુ યાકૂતો બીજાદહો સીમો ઝરૂ
ઝે ખારા બઅફ્સૂન્ બેરૂન્ આવરીદ
શુદ આરાસ્તહુ બન્દહારા કલીદ
દેગરૂ બૂયહાએ ખુશ આવર્દ બાઝ
કે દારન્દ મર્દુમ બબૂયશ નેયાઝ
ચુ બાનો ચુ કાફૂરો ચૂન્ મુશ્કનાબ્
ચુ ઊદો ચુ અમ્બરૂ ચુ રઉશન ગોલાબ્
પેઝેશ્કીઓ દર્માને હરૂ દરૂદમન્દ
દરે તનદુરોસ્તીઓ રાહે ગઝન્દ
હમહુ રાઝહા નીઝ કરૂદ આશ્કારૂ
જહાન્રા નેયામદ ચુનૂ ખાસ્તારૂ
ગુઝરૂ કરૂદ અઝાન્પસ બકેશ્તી બઆબ્
ઝે કેશ્વરૂ બકેશ્વરૂ બરૂઆમદ શેતાબ્
ચુનીન્ સાલે પન્જહુ બેવર્ઝીદ નીઝ
નદીદ અઝ હોનરૂ બરૂ બેરદ બસ્તહુ ચીઝ
હમાન્ કરૂદનીહા શુ આમદ પદીદ
બગીતી જોઝઝ ખીશતન્ કસ નદીદ
ચુ ઈન કારૂહાએ વય આમદ બજાય
ઝે જાએ મેહી બરૂતરૂ આવર્દ પાય
બફરૂરે કયા ની યકી તખ્ત સાખ્ત
ચે માયહ્ બદૂ ગઉહરૂ અન્દરૂ નેશાખ્ત
કે ચૂન્ ખાસ્તી દીવ બરૂદાશ્તી
ઝે હામુન્ બગરૂદૂન્ બરૂઅફ્રાશ્તી
ચુ ખુરૂશીદે તાબાન્ મેયાને હવા
નેશસ્તહુ બરૂ શાહે ફર્માન્રવા
જહાન્ અન્જુમન્ શુદ બરે તખ્તે ઊય
અઝાન્ બરૂ શુદહુ ફરૂરએ બખ્તે ઊય
બજમશીદ બરૂ ગઉહરૂ અફ્શાન્દન્દ
મરાન્ રૂઝરા રૂઝે નવ ખાન્દન્દ
સરે સાલે નવ હોરૂમુઝો ફર્વદીન
બરૂઆસૂદ અઝ રન્જો તન્ દેલ ઝે કીન

તેઓમાંથી દરેકને લાયકાત પ્રમાણે ચુંટી કાઢી એકેક-દરજ્જો [આપ્યો] અને [તેઓને] રસ્તો દેખાડયો.

કે જેથી દરેક શખ્સ પોતાનો દરજ્જો જાણે-(અને) કમ ઝેયાદા ૪૬
પિછાને.

એ સઘળું તૈયાર થયા પછી-દાનાઇ અને દઉલત સાથના શેહનશાહે,

નાપાક દેવોને, મટોડાંને પાણીમાં ભેળવા ફર્માવ્યું.

માટીમાંથી શું થાય છે તે જ્યારે તેઓએ જાણ્યું ત્યારે તેજ વખત ઇંટનો સાંચો બનાવ્યો.

પત્થર અને ચૂનાએ કરી તે દેવ (લોકોએ) દીવાર ઉભા કરી-(અને) પહેલાં તેને માટે નકશા તૈયાર કર્યા.

જેવાં કે હમામખાના અને બુલંદ મેહલ-(તેમજ સર્દી-ગર્મી જેવાં) દુઃખથી બચાવ થાય તેવાં અયવાનો (બાંધ્યાં).

ઘણો વખત સુધી તેણે સખ્ત પત્થરમાંથી ગોહર શોધ્યાં-(અને) તેને (સાફ કરી) ઝળકાટ ભરેલાં કર્યાં.

(એવી રીતે) તેના હાથમાં કેટલીક જાતનાં ગોહર આવ્યાં-જેવાં કે લાલ, પીળા રંગનો પોખરાજ, રૂપું અને સોનું.

(તે સઘળું) સખ્ત પત્થરમાંથી તેણે (પોતાના) હોનરે કરી બાહેર કાઢયું-(જેથી) સઘળા ભેદની ચાવી ખુલ્લી થઇ.

પછી જે ખુશબોઈની માણસો હાજત રાખે છે તે ખુશબોઇ તેણે તૈયાર કરી,

જેમકે લોબાન, કપૂર, નાદેર કસ્તુરી,-અગર, અંબર અને ખાલેસ ૪૭
ગોલાબ [વગેરે].

[તેમજ] ડાકટરી વિદ્યા અને દરેક દુઃખી માણસનો એલાજ-[અને] તનદુરોસ્તીના માર્ગો અને દુઃખનો ઉપાય,

એ સઘળો ભેદ પણ તેણે ઝાહેર કર્યો-દુન્યાને એના જેવો માગેલો બીજો મળ્યો ન હતો.

ત્યાર પછી મછવા મારફતે તેણે પાણી ઉપર ચાલવા માંડયું-એક દેશથી બીજે દેશ જલ્દીથી આવ્યો.

એમાં પણ તેણે પચાસ વર્ષ કાઢયાં-[અને પોતાની] અક્લ અને હોનરથી કોઈ પણ ચીઝ છુપી રહેલી તેણે જોઇ નહીં.

જ્યારે એવાં કામો ઝાહેર થયાં-ત્યારે પોતાના જેવો દુન્યામાં કોઈ [બીજો] જોયો નહીં.

જ્યારે તેનાં [સઘળાં] કામો તૈયાર થયાં,-ત્યારે તેણે ચહતા દરજ્જાથી વધારે બુલંદ જગ્યા ઉપર કદમ મેલ્યું.

પાદશાહી દબદબા સાથ તેણે એક તખ્ત બનાવ્યું-[અને] તેમાં ઘણાક ગોહર જડયાં.

તેને જ્યારે તે ચાહતો ત્યારે દેવ ઉઠાવતા હતા-(અને) જંગલમાંથી આસ્માન ઉપર લઇ જતા હતા.

તે (તખ્ત) ખોરશેદની મિસાલ હવામાં ચળકતું,-તે ઉપર હોકમ ચલાવનાર પાદશાહ બેસતો (હતો).

તેનાં નસીબના દબદબાના વધારાથી (તમામ) જેહાન તેના તખ્તની ૪૮
આસપાસ એકઠી થઇ.

(અને સર્વે એ) જમશેદ ઉપર ગોહર વેંધાવ્યાં-(અને) ખાસ તે દિવસને તેઓએ "નવરોઝ" (કરી) કહેવા માંડયો.

(તે દિવસને) નવાં વર્ષની શુરૂઆતનો ફર્વરદીન (મહિનો) અને હોરમઝદ (રોઝ) (ગણ્યો) (અને તે દિવસે) તનની મેહનતથી આસૂદા રહ્યા (અને) દિલ કીનાથી (ખાલી કર્યું).

બનવરૂઝે નવ શાહે ગીતીફોરૂઝ
બર્ આન્ તખ્ત બે શસ્ત ફીરૂઝ રૂઝ
બુઝોર્ગાન્ બશાદ્ધી બેયારાસ્તંદ
મયો રૂદો રામેશગારાન્ ખાસ્તંદ
ચુનીન્ જશને ફરૂરોખ્ અઝાન્ રૂઝગારૂ
બેમાદહ્ અઝાન્ ખુસ્ર્વાન્ યાદ્ગારૂ
ચુનીન્ સાલે સીસદ્ હમીરફ્ત કારૂ
નદીદન્દ મરગ્ અન્દરાન્ રૂઝગારૂ
નેયારસ્ત કસ કરદ્ બીકારઈ
નબુદ દરદૂમ દીઓ બીમારઈ
ઝે રન્જો ઝે બદ્ શાન્ નબૂદ આગહી
મેયાન્ બસ્તહુ દીવાન્ બસાને રહી
યકી તખ્તે પુરમાયહ્ કરદહ્ બપાય
બરૂ બરૂ નેશસ્તહ્ જહાન્ કદ્ખોદાય
નેશસ્તહ્ બરાન્ તખ્ત જમ્શીદ શા
બદસ્ત અન્દરૂન્ જામે અખ્તરનોમા
મરાન્ તખ્તરા દીવ બર્ દાસ્તહ્
ઝે હામૂન્ બઅબ્રૂ અન્દરૂ અફ્રાશ્તહ્
બરૂઅફ્રાઝે તખ્તે સેપહ્બુદ્ રદહ્
સરાસરૂ ઝે મોર્ગાન્ હમહ્ સફ્ ઝદહ્
બફર્માનશ મરદુમ નેહાદહ્ દો ગૂશ
ઝે રામેશ જહાન્ પુર ઝે આવાએ નૂશ
ચુનીન્ તા બરૂઆમદ્ બરીન્ સાલેયાન્
હમી તાફ્ત અઝ્ શાહ ફરૂરે કેયાન્
જહાન્ બુદ બઆરામ અઝાન શાહ્કામ
ઝે યઝદાન્ બદ્ નવબનવ બુદ પયામ

નવાં વર્ષને દહાડે જેહાનને રોશન કરનાર ફતેહમંદી ભરેલો પાદશાહ (જમશેદ) પેલાં તખ્ત ઉપર બેઠો.

(અને તેની) ખુશાહાલીમાં બુઝોર્ગ લોકોએ (એક મજલેસ) સણગારી (અને ત્યાં) શરાબ, વાજીંત્ર અને રામશગરો એકઠાં કીધાં.

આવું મુબારક જશન તે વખતથી અને તે પાદશાહથી યાદગાર રહેલું છે.

એવી રીતે ત્રણસો વર્ષ (સુધી) કામ ચાલ્યું-(કે) તે ઝમાનામાં (લોકોએ) મોત (પણ) જોયું નહીં.

* [તે વખતમાં] કોઇ આળસાઇ કરી શકતું હતું નહીં-[તેમજ] દુઃખ અને બીમારી (પણ) હતી નહીં.

તેઓ રંજ અને બદીથી અંજાણ હતા-[તે પાદશાહ આગળ] દેવોએ ચાકરની માફક કમર બાંધેલી હતી.§

એક કીમતી તખ્ત તૈયાર કર્યું-(અને) તે ઉપર જહાનનો સાહેબ [જમશેદ] બેઠો.

હાથમાં સેતારા તથા ગ્રહો જોવાની દુરબીન (પકડીને) પાદશાહ જમશેદ તે તખ્ત ઉપર બેઠો.

ખાસ તે તખ્તને દેવોએ ઉડાવ્યું-[અને] જંગલમાંથી વાદળ (આસમાન) ઉપર લઈ ગયા.

(જ્યાં) સરદાર [જમશેદ]નાં તખ્તની આસપાસ હારોદોર-તમામ પક્ષીઓએ સફ ખેંચી હતી.

માણસોએ (પોતાના) બેહુ કાન તેના હોકમ ઉપર લગાડેલા હતા-[અને] ખુશાહાલીથી શરાબ પીવાના આવાઝે કરી દુન્યા ભરપુર થયલી હતી.

એ પ્રમાણે એ ઉપર કેટલાંક વર્ષ પસાર થયાં-તે પાદશાહથી પાદશાહી નૂર ચલકતું હતું.

તે ખુશ મુરાદના (પાદશાહ)થી દુન્યા [પણ] આસાયેશમાં હતી-(અને) ખોદાતાલા તરફથી તેને નવા નવા પયઘામ મળતા હતા†

બરગશતને જમ્શીદ્ અઝ્ ફર્માને ખોદા વ બરગશતને રૂઝગાર્ અઝ્.

ચુ ચન્દી બરૂઆમદ્ બરીન્ રૂઝગારૂ
નદીદન્દ જોઝ્ ખૂબી અઝ્ શહ્રૂયારૂ
જહાન્ સરૂબસરૂ ગશ્તહ્ ઊરા રહી
નેશસ્તહ્ જહાન્દારૂ બા ફરૂરહી
યકાયક્ બતખ્તે મેહી બેન્ગરીદ
બગીતી જોઝ્ અઝ્ ખીશતનરા નદીદ

જમશેદનું ખોદાના હોકમથી ફરવું અને ઝમાનાનું તેનાથી ફરી જવું.

એ ઉપર કેટલોક વખત ગુઝર્યો-તે પાદશાહથી [લોકોએ] ખુબી સિવાય (કાંઇ બીજું) જોયું નહીં.

[અને] તમામ દુન્યા તેની તાબેદાર થઇ-તે પાદશાહ દબદબા સાથે [તખ્ત] ઉપર બેઠા.

પછી, તેણે એકાયક બુલંદ તખ્ત ઉપર નજર કીધી-[અને] દુન્યામાં પોતા સિવાય (કોઈ બીજાને) જોયો નહીં.

---

* અશીશવંઘ યશ્તના ૨૮-૨૯ માં ફકરામાં જણાવ્યું છે કે જમશેદે હુકઈરિ પહાડ ઉપરથી અશીશવંઘની આરાધના કરી મુરાદ માગી કે "હોરમઝદની પેદાયશ તરફ આબાદી તથા ગાય ગોસ્પંદની ઝેયાદતી હું લાઉં તથા હોરમઝદની પેદાયશ તરફ અમરપણું હું લાઉં." રામ ઈઝદની બંદગી કરી માગ્યું કે "હું જન્મ પામેલાઓમાં ઘણોજ ખોરેહવાળો તથા માણસોમાં સુરજની તરફ જોનારો થાઉં બીજું એ કે મારી પાદશાહીથી પશુ તથા માણસને અમર, પાણી તથા ઓર્વરને નહીં સુકાતાં તથા ખાવાનો ખોરાક વાસી નહીં થઈ જતો કરૂં."

§ આવાં યશ્ત ૨૬ માં ફકરા પ્રમાણે તે તમામ દેશોના દેવો બુરાં માણસો, જાદુગરો પરીઓ વગેરે ઉપર સરસાઇ ભોગવે એવી દોઆ માગી હતી.

† એ વિષે જુઓ સફે ૨૯એ ૪૨૮ માં બયતની નોટ.

મની કરૂદ આન્ શાહે યઝદાનશીનાસ
ઝે યઝદાન્ બેપીચીદો શુદ નાસેપાસ
ગેરાન્માયગાનરા ઝે લશ્કરૂ બેખાન્દ
ચે માયહુ સખુન પીશે ઈશાન્ બેરાન્દ
ચુનીન્ ગોફ્ત બા સાલખુરૂદહુ મેહાન્
કે જોઝ ખીશ્તનરા નદાનમ જેહાન્
હોનરૂ દરૂ જહાન અઝ મંન્ આમદ પદીદ
ચુ મન્ તાજવરૂ તખ્તે શાહી કે દીદ
જહાન્રા બખૂબી મન્ આરાસ્તમ
ઝે રૂએ ઝમીન્ રન્જ મન્ કાસ્તમ
ખુરો ખાબો આરામ તાન્ અઝ મંનસ્ત
હમાન્ પૂશેશો કામ તાન્ અઝ મનસ્ત
બુઝોર્ગીઓ દીહીમો શાહી મરાસ્ત
કે ગુયદ કે જોઝ મન્ કસી પાદશાસ્ત
બદારૂઓ દર્માન્ જહાન્ ગશ્ત રાસ્ત
કે બીમારીઓ મરૂગ્ અઝ મા બેકાસ્ત
જોઝ અઝ મન્ કે બર્દાશ્ત મરૂગ્ અઝ કસી
વગરૂ બરૂ ઝમીન્ શાહ્ બાશદ બસી
શુમારા ઝે મન્ હુશો જાન્ દરૂ તનસ્ત
બમન્ નગ્રવદ હરૂકે અહુરીમનસ્ત
ગરૂ અયદૂન્ કે દાનીદ મન્ કરૂદમ ઈન્
મરા ખાન્દ બાયદ જહાન્આફ્રીન્
હમહુ મૂબેદાન્ સરૂ ફેકન્દહુ નેગૂન્
ચેરા કસ નેયારસ્ત ગોફ્તન્ ને ચૂન્
ચુ ઈન્ ગોફ્તહુ શુદ ફરૂરે યઝદાન્ અઝૂય
ગુસેસ્તો જહાન્ શુદ પુરઝ ગોફ્તગૂય
હરાન્ કસ ઝે દરૂગાહુ બરૂગશ્ત રૂયે
નમાન્દહુ બપીશશ યકી નામજૂય
સેહોબીસ્ત સાલ અઝ દરે બારૂગાહુ
પરાગન્દહુ ગશ્તન્દ યકૂસરૂ સેપાહુ
મની ચૂન્ બેપયવસ્ત બા કેરૂદેગારૂ
શેકસ્ત અન્દરૂ આવર્દો બરૂગશ્ત કારૂ
ચે ગોફ્તાન્ સખુનગૂએ બા ફરૂરો હુશ
ચુ ખુસ્રવ શવી બન્દગીરા બેકૂશ
ઝે યઝદાન્ હરાન્ કસ કે શુદ નાસેપાસ
બદેલશ અન્દરૂ આયદ જે હરૂસૂ હેરાસ
બજમશીદ બરૂ તીરહુગૂન્ ગશ્ત રૂઝ
હમીકાસ્ત ઝૂ ફરૂરે ગીતીફેરૂઝ
અઝૂ પાકૂ યઝદાન્ ચુ શુદ ખેશમનાક
બેદાનેસ્તો શુદ શાહુ બા તર્સો બાક
ચુ આઝોરૂદહુ શુદ પાકૂ યઝદાન્ અઝૂ
બદાન્ દરૂદ દર્માન્ નદીદન્દ રૂય
હમીરાન્દ જમશીદ ખૂન્ દરૂ કેનારૂ
હમીકરૂદ પૂઝશ બરે કેરૂદેગારૂ
હમીકાસ્ત ઝૂ ફરૂરએ ઈઝદી
બરૂઆવરૂદ બરૂ વય શેકૂહે બદી

તે ખોદાને પિછાનનાર પાદશાહે મધરૂરી કીધી-[અને] ખોદાથી [સર] ફેરવીને નગુણો થયો.

તેણે લશ્કરમાંથી સરદારોને બોલાવ્યા-[અને] તેઓની નઝદીક ઘણા ૫૦
સખુન કહ્યા.

મોટા બુઝોર્ગ લોકોને એ રવેશે કહ્યું,-કે "હું જાણું છું કે દુન્યા મારા સિવાય કોઇ ને માટે નથી.

મારાથીજ દુન્યામાં હોનર ઝાહેર થયા.-પાદશાહી તખ્તે મારા જેવો તાજવર કોણ જોયો છે?

દુન્યાને મેં ખૂબીથી સણગારી,-મેં ઝમીનની સપાટી ઉપરથી (સઘળું) દુઃખ ઓછું કર્યું.

તમારૂં ખાવું, ઊંઘ અને આસાયેશ મારાથીજ છે,-તેમજ તમારૂં પેહેરવું અને મુરાદ પણ મારાથીજ છે.

મને બુઝોર્ગી, તાજ અને પાદશાહી લાયક છે.-કોણ કહે છે કે મારા સિવાય કોઈ [બીજો] પાદશાહ છે?

દવા અને એલાજથી દુન્યા સુખી થઇ છે.-આપણામાંથી બીમારી અને મોત કોણે ઘટાડયાં છે?

મોત મારા સિવાય કોણે દૂર કર્યું છે?-જો કે દુન્યા ઉપર ઘણા પાદશાહ થયા છે.

તમોને હોશ્યારી અને તનમાં જીવ મારાથીજ છે-જે કોઈ મને નહીં માનશે તે એહરેમન છે.

તમો જ્યારે એ પ્રમાણે જાણો છો કે આ (સઘળું) મેં બનાવ્યું-તો (તમોએ) મને ખોદા કહેવો જોઇયે."

સઘળા દાનાઓએ સર નીચાં કર્યાં-(અને) કોઈ ચું કે ચાં બોલી ૫૧
શકયું નહીં.

*તે જેવું એ પ્રમાણે બોલ્યો તેવુંજ ખોદાનું નૂર તેનાથી-જતું રહયું અને દુન્યા ચર્ચા ભરેલી થઈ.

તેની દરગાહમાંથી દરેક જણ પાછા ફર્યા-તેની નઝદીક એક પણ નામવર રહ્યો નહીં.

(ત્યાર પછી) તેવીસ વર્ષ સૂધીમાં (તેની) દરગાહમાંથી-સઘળું લશ્કર વીખરાઇ ગયું.

જ્યારે તેણે ખોદાતાલા સાથે મધરૂરી કીધી-ત્યારે તેની શિકસ્ત થઈ અને (સઘળું) કામ બરગશ્તે થયું.

તે દબદબા ભરેલા અને દાના સખુન કહેનારે શું કહેલું છે-કે "જ્યારે તું પાદશાહ થાય ત્યારે ફરમાંબરદારી માટે કોશેશ કરજે.

જે કોઇ કે ખોદાતાલાથી નાસેપાસ થાય છે-તેનાં દિલમાં દરેક તરફથી ધાસ્તી પેદા થાય છે."

(જ્યારે) જમશેદ ઉપર દહાડો સીઆહ થયો-(ત્યારે) દુન્યાને રોશન કરનારૂં નૂર તેનાથી ઘટી ગયું.

જ્યારે તેનાથી પાક યઝદાન ધોસ્સે થયો-ત્યારે તેણે જાણ્યું અને તે પાદશાહ ધાસ્તી ભરેલો થયો.

જ્યારે તેનાથી પાક યઝદાન આઝોર્દે થયો-ત્યારે તે દુઃખનો એલાજ (કોઇને) દેખાયો નહીં.

(હવે) જમશેદ રડીને ખોદાબાલાની નઝદીક પસ્તાવો કરતો ૫૨
હતો.

તેનાથી ખોદાઇ નૂર ઘટયું-(અને) તેના ઉપર બુરાઇનાં ઝોરે ધલબો કર્યો.

---

* તમામ ગ્રંથકારો જમશેદની પડતી વિષેનાં એશારાઓ કરી ગયા છે. તે પોતાનાં રાજ્યની આબાદી જોઇ શેવટે મધરૂર બન્યો અને પોતે ખોદાઈ દાવો કર્યો જેથી એનાં રાજ્યની પડતી આવી. એ વિષે અવસ્તામાં ઘણોજ થોડો એશારો આવે છે. જમ્યાદ યશ્તનાં ૩૩ માં ફકરામાં જણાવ્યું છે કે "જમશેદે મંધરૂરીના બહારમાં ઠગાઈ કરવા માંડી તથા જૂઠો અને નાઆસ્ત

દાસ્તાને મર્દાસ તાઝી પેદરે ઝહ્હાક.

ચકી મરૂદ બૂદ અન્દરાન્ ફરૂગારૂ
ઝે દશ્તે સવારાને નીઝહ્ ગુઝારૂ
ગેરાન્માયહ્ હમ શાહે હમ નીકૂમરૂદ
ઝે તર્સે જહાન્દારૂ બા બાદે સરૂદ
કે મર્દાસ નામે ગેરાન્માયહ્ બૂદ
બદાદો દેહેશ બરૂતરીન્ પાયહ્ બૂદ
મરૂ ઊરા ઝે દૂશીદની ચારૂપાય
ઝે હરૂ યકૂહઝારૂ આમદન્દી બજાય
ખુઝો ઉશ્તરો મીશરા હમચુનીન્
બદુશાન્દગાન્ દાદહ્ બુદ. પાકૂદીન્
હમાન્ ગાવે દૂશા બફર્માનબરી
હમાન્ તાઝી અસ્પે રમન્દહ્ ફરી
બશીરૂ આન્ કસીરા કે બૂદી નેયાઝ
બદાન્ ખાસ્તહ્ દસ્ત બોર્દી ફરાઝ
પેસરૂ બુદ મરાન્ પાકૂદીન્રા યકી
કશઝ મેહ્રૂ બહ્રહ્ નબૂદ અન્દકી
૫૩ જહાન્જૂયરા નામ ઝહ્હાક બૂદ
સેતમગારહો તુન્દો બીબાક બૂદ
હમાન્ બીવરસ્પશ હમીખાન્દન્દ
ચુનીન્ નામ બરૂ પહ્લવી રાન્દન્દ
કુજા બીવરૂ અઝ પહ્લવાની શુમારૂ
બુવદ બરૂ ઝબાને દરી દહ્હઝારૂ
ઝે અસ્પાને તાઝી બઝરૂરીન્ સેતામ
વરા બૂદ બીવરૂ ચુ બોરૂદન્દ નામ
શબો રૂઝ બૂદી દો બહ્રે બરીન્
જે રાહે બુઝોર્ગી ને અઝ રાહે કીન્
ચુનાન્ બુદ કે એબ્લીસ રૂઝી પગાહ્
બેયામદ બસાને યકી નીકૂખાહ્
દેલે મેહ્તરૂ અઝ રાહે નીકી બેબુરૂદ
જવાન્ ગૂશ ગોફ્તારે ઊરા સેપુરૂદ
હમાના ખુશ આમદશ ગોફ્તારે ઊય
નબૂદ આગહ્ અઝ ઝેશ્ત કેર્દારે ઊય

ઝોહાકના બાપ મર્દાસ તાઝીનું દાસ્તાન.

તે વખતમાં મયદાનમાં નેઝા ઉઠાવનાર સવારોમાં એક મર્દ હતો.

(તે) બુલંદ બુન્યાદનો (મર્દ) પાદશાહ અને વળી નેક માણસ પણ (હતો)-(અને) ખોદાના ડરથી ચોંકેલો રહેતો હતો.

(તે) નેક બુન્યાદનું નામ મર્દાસ હતું-(અને) ઇન્સાફ તથા સખાવતમાં ઊંચા દરજ્જાનો હતો.

તેની પાસે દરેક જાતનાં દૂધાળાં હઝાર જાનવર હતાં.

(તેઓમાંથી) એ રવેશે તે પાકદીનના મર્દે બકરાં, મેંઢાં અને ઊંટને દૂધવાળાઓને આપ્યાં હતાં.

તેમજ દૂધાળી ગાય-તથા નાદેર તેઝ ચાલનારા ઘોડા તેની સત્તા તળે હતા.

જે કોઇને કે દૂધની હાજત થતી હતી-તો તે ખઝાના ઉપર હાથ લાંબો કરતો હતો (યાને ત્યાંથી લઇ જતો હતો).

તે પાકદીનનાને એક છોકરો હતો-કે જેનામાં જરાપણ દયાનો અંશ હતો નહીં.

તે લડાયકનું નામ ઝોહાક* હતું-તે ઝુલ્મગાર, મિજાઝી અને હુલ્લડ હતો.

પેહલવી ભાષામા " બીવર અસ્પ " એ રવેશે તેનું નામ બોલતા હતા.

પેહલવીની ગણત્રીનો " બીવર " તે દરી ભાષાનો " દશ હઝાર " છે.

તે સોનેરી લગામના દશ હઝાર અરબી ઘોડાઓ (રાખતો હતો તે) થી-તેનું નામ " બીવર " પડ્યું હતું.

રાત અને દિવસ (મળી) બે ભાગ એ (ઘોડાઓ) ઉપર બુઝોર્ગીથી (સવાર) થતો હતો, નહીં કે કીનાથી.

એમ બન્યું કે એક દિવસે બામદાદને વખતે શયતાન-એક નેકખાહ (માણસ)ની માફક (તેની નઝદીક) આવ્યો.

સરદાર (ઝોહાક) નું દિલ તેણે નેકીની રાહથી ફેરવ્યું-(તેમજ) તે જવાને તેની વાત ઉપર કાન ધર્યા.

ખચીત તેની વાત તેને ખુશ લાગી-(પણ) તેનાં બૂરાં કામની તેને ખબર હતી નહીં.

સખુન બોચર્યો તેથી તેની આગળથી તેનું ખોરેહ પક્ષીના આકારમાં જતું રહ્યું, તેથી જમશેદ ધ્રુજવા લાગ્યો અને ગભરાટમાં પડી ઝમીન ઉપર પડી ગયો."

* અવસ્તા " અઝી દહાક " એને " બીવર અસ્પ " કહેતા હતા કારણ કે એની પાસે દશ હઝાર ઘોડા હતા. બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે એ ખરતાસ્પનો છોકરો હતો. અવસ્તા પ્રમાણે એ પાદશાહ ઘણોજ બૂરો હતો જેથી એણે જે મુરાદો માગી તે એને મળી હતી નહીં. આવાં યશ્તના ૩૦ માં ફકરા પ્રમાણે એણે એવી દોઆ માગી કે " હું સાતે કેશ્વરને માણસ વગરના કરૂં " પણ અર્દ્વીસૂરે તેની મુરાદ હાસેલ કરી નહીં. જમ્યાદ યશ્ત પ્રમાણે તેણે ઈઝદી ખોરેહ મેળવવાની કોશેશ કરી, પણ તેમાં તે ફાવ્યો નહીં. એ ઝોહાક કેવો હતો તે વિષે ઈઝશ્નેના ૯ માં હાના ૮ માં ફકરામાં બહુજ થોડા બોલોમાં એને અચ્છી રીતે ચીતાર્યો છે, જ્યાં એને માટે કહેવામાં આવ્યું છે કે એ " થ્રિઝફનેમ, થ્રિકમેરેધેમ, ક્ષ્વશ-અષીમ, હઝંઘ્ર-અયોક્ષ્તીમ, અષ-અઓજંઘહેમ, દએવીમ દ્રુજેમ. એટલે ત્રણ મોઢાંનો, ત્રણ માથાંનો, છ આંખનો હઝાર મકરવાળો, પુષ્કળ ઝોરમંદ, દેવને લગતો દરૂજ " જે ઝોહાક હતો. એ ઘણોજ યુક્તિવાળો પાદશાહ હોવો જોઇએ, કારણ કે આફ્રીને પયગમ્બર ઝરતોશ્તમાં અશો ઝરતોશ્ત ગોસ્તાસ્પ પાદશાહને દોઆ દે છે કે " હજંઘ્ર અયોક્ષ્ત્યોં બવાહિ યથ અઝોઈશ દહાકાઈ અઘ્દએન " યાને ખરાબ તરીકાવાળા ઝોહાકની માફક તું હઝાર યુક્તિવાળો થજે !"

બદૂ દાદ હૂશો દેલો જાને પાકૂ
પરાગ દ બરૂ તારકે ખીશ ખાકૂ
ચુ એબ્લીસ દાનેસ્ત કૂ દેલ બેદાદ
બરૂ અફુસાનઅશ ગશ્ત નહુમારૂ શાદ
ફરાવાન્ સખુન્ ગોફૂત ઝીઆઓ નઘઝ
જવાનેશ ઝે દાનેશ તેહી બૂદ મઘઝ
હુમીગોફૂત દારમ સખુનહા બસી
કે આન્‌રા નોઅઝ મન નદાનદ કસી
જવાન્ ગોફૂત બરગૂયો ચદીન્ મપાય
બેયામૂઝ મારા તો અય નીકરાય
બદૂ ગોફૂત પયમાનત ખાહમ નુખોસ્તં
પસાન્‌ગહ સખુન બરૂકુશાયમ દુરોસ્ત
જવાન્ સાદહુદેલ બૂદ ફર્માનશ કરૂદ
ચુનાન્ કૂ બેફરૂમૂદ સઉગદ ખરૂદ
કે શઝે તો બા કસ નગૂયમ ઝે બુન્
ઝે તૂ બેશ્નવમ હરૂ ચે ગૂઈ સખુન્
બદૂ ગોફૂત જોઝ તૂ કસી દરૂ સરાય
ચેરા બાયદ અય નામવરૂ કદખોદાય
ચે બાયદ પેદરૂ ચૂન્ પેસરૂ ચૂન્ તો બૂદ
યકી પન્દત અઝ મન બેબાયદ શુનૂદ
ઝમાનહ બદીન્ ખાજએ સાલખરૂદ
હમી દીરૂ માનદ તો અન્દરૂ નર્વદ
બેગીરૂ ઈન્ સરેમાયહ દરૂગાહે ઊય
તોરા ઝીબદ અન્દરૂ જહાન્ જાહે ઊય
બરીન્ ગોફૂતએ મન ચુ દારી વફા
જહાન્‌રા તો બાશી હમહ કદખોદા
ચુ ઝહૂહાફૂ બેશ્નીદ અન્દીશહ કરૂદ
ઝે ખૂને પેદરૂ શુદ દેલશ પુરૂ ઝે દરૂદ
બએબ્લીસ ગોફૂત ઈન્ સઝાવારૂ નીસ્તં
દેગરૂ ગૂએ કીન્ અઝ દરે કારૂ નીસ્ત
બદૂ ગોફૂત અગરૂ બુગ્ઝરી ઝીન્ સુખન્
બતાબી ઝે સઉગન્દો પયમાને મન્
બેમાનદ બગરૂદનત સઉગદો બન્દ
શવી ખારો માનદ પેદરૂત અરૂજમન્દ
સરે મરૂદે તાઝી બદામ આવરીદ
ચુનાન્ શુદ કે ફર્માને ઊ બરૂગુઝીદ
બેપુર્સીદ કીન્ ચારહ બા મન બગૂ
ચે હૂયસ્ત ઈન્‌રા બહાનહ મજૂય
બદૂ ગોફૂત મન ચારહ સાઝમ તોરા
બખુરૂશીદ સરૂ બરૂફરાઝમ તોરા
તો દરૂ કારૂ ખામૂશ મીબાશો બસ
નબાયદ મરા યારી અઝ હીચકસ
ચુનાન્ ચૂન્ બેબાયદ બેસાઝમ તમામ
તો તીઘે સખુન્ બરૂ મકશ અઝ નેયામ
મરાન્ પાદશારા દરૂ અન્દરૂ સરાય
યકી બુસ્તાન્ બૂદ બસ દેલકુશાય
ગેરાન્‌માયહ શબ્‌ગીર બરૂખાસ્તી
ઝે બહૂરે પરસતેશ બેઆરાસ્તી
સરો તન્ બેશોસ્તી નેહોફૂતહ બબાઘ
પરસ્તન્દહ બા વય નબોર્દી ચેરાઘ

તેણે પોતાનો હોશ, દિલ અને પાક જાન તેને સોંપ્યો–[અને પોતેજ] પોતાનાં માથાં ઉપર ધૂળ છાંટી.

જ્યારે શયતાને જોયું કે તેણે દિલ [મને] આપ્યું–ત્યારે તેનાં [પોતાનાં] ફેલ ઉપર ઘણો ખુશી થયો.

[અને] તેણે ઘણાક નાદેર અને તોફા સખુન [તેને] કહ્યા–[કારણ ૫૪
કે] તે જવાનનું ભેજું અકલ વગરનું હતું.

તેણે કહ્યું [કે] " હું એવી ઘણીક વાત જાણું છુ,–કે જે મારા સિવાય [બીજુ] કોઈ જાણતું નથી. "

[ત્યારે] તે જવાને કહ્યું [કે] ઓ નેક અકલના !–તું ઉતાવળ કરી કહે અને મને શીખવ. "

[ત્યારે] તેને [તે શયતાને] કહ્યું [કે] " પહેલાં તારી [પાસ] હું વચન માગું છું–ત્યાર પછી ખચ્ચિત હું વાત કહીશ "

તે જવાન ભોળો હતો [જેથી] તેનું કહ્યું કર્યું–[અને] જેમકે તેણે ફરમાવ્યું તેમ સઉગંદ ખાધા.

કે " હું જે કાંઈ વાત તારાથી સાંભળું તેનો ભેદ કોઇને જરાપણ કહું નહીં. "

[ત્યારે શયતાને] તેને કહ્યું કે " ઓ નામવર ! આ મકાનમાં તારા સિવાય [બીજો] કોઇ પાદશાહ શા માટે જોઇયે ?

જ્યારે તારા જેવો છોકરો હોય ત્યારે બાપ શા માટે જોઇયે ? હું તને એક નસીહત [કહું] તે સાંભળવી જોઇયે.

આ ઝમાનો [તારા] બુઢ્ઢા શાહેબ ઉપર–લાંબો વખત રહેશે [માટે] તું તેને [ઝમાનાને] લપેટી નાખ [ટુંકો કરી નાંખ.]

આ તેની દરબારની [સઘળી] પુંજી તું હાથ કર–(કારણ કે) તેનો મરતબો (હવે) દુન્યામાં તનેજ ઝેબ આપે છે.

જ્યારે તું આ મારી વાત ઉપર વફાદાર રહેશે–ત્યારે તું સઘળી દુન્યાનો ૫૫
સાહેબ થશે. "

જ્યારે ઝોહાકે તે (વાત) સાંભળી ત્યારે તેણે વિચાર કર્યો–[અને] બાપનું ખૂન કરવાથી તેનું દિલ દર્દ ભરેલું થયું.

(જેથી) તેણે શયતાનને કહ્યું (કે) " એ (વાત) લાયક નથી–તું બીજું (કાંઈ) કહે, કારણ કે એ કામ કરવા લાયક નથી. "

(ત્યારે) (શયતાને) તેને કહ્યું કે " જો તું આ વાતથી તેમજ મારા સઉગંદ અને કોલથી ફરશે,

તો એ) સઉગંદ અને કોલ તારી ગર્દન ઉપર રહી જશે–(તેમજ) તું ખુવાર થશે અને તારો બાપ બુઝેર્ગ રહેશે. "

(છેવટે) (શયતાન, તે અરબ મર્દનું સર ફાંદામાં લાવ્યો–(અને) એમ થયું કે તે ઝોહાકે તેનું ફરમાન કબૂલ કર્યું.

તેણે [ઝોહાકે] પૂછ્યું કે " એનો ઈલાજ કેવી રીતનો છે તે (કાંઈ પણ) બહાનું શોધ્યા વિના તું મને કહે ? "

(ત્યારે) તેણે તેને કહ્યું (કે) હું તારે માટે ચારો કરૂં છુ–(જેથી) તારૂં સર આફતાબ સુધી બુલંદ કરીશ.

બસ એ કામમાં તું ચૂપ રહે.–મને કોઈની મદદ જોઈતી નથી.

તું મેયાનપાંથી સખુનની તલવાર નાં ખેંચતો (યાને કોઇને કહેતો ના)–હું જેમ (કરવા) ઘટશે તેમ [કામ] પુરૂ કરીશ. "

(હવે) ખાસ તે પાદશાહના મેહલમાં–એક ઘણોજ ખુશનુમા બાગ ૫૬
હતો.

તે પાદશાહ (રોઝ) બામદાદે ઉઠી–બંદગીને માટે તૈયાર થતો હતો.

બાગમાં છુપાઇને તે નહાતો હતો–[જે વખતે] ચાકર તેની સાથે ચેરાગ લઈ જતો હતો નહીં.

બશાન્ શાહ બાહૂનહુ દીવે નેઝન્દ
યકી ઝરૂફ ચાહી બરૂ બરૂબેકન્દ
પસ એબ્લીસે બીરહૂ સરે ઝરૂફ ચાહ
બખાશાફ પૂશીદો બેસ્પોરૂદ રાહ
સરે તાઝેયાન્ મેહૂતરે નામજૂય
શબ્ આમદ સોવી બાઘ બ'હાદ રૂય
ચુ આમદ બનઝ્દીકે આન્ ઝરૂફ ચાહ
યકાયક નેગૂન્ શુદ સરે બખ્તે શાહ
બચાહ અન્દરૂ ઓફ્તાદો બેશકસ્ત પસ્ત
શુદ આન્ નીકુદેલ મરૂદે યઝ્દાન્પરસ્ત
બહરૂ નીકો બદ શાહે આઝાદ મરૂદ
બફરૂઝન્દ બરના ઝદહ બાદે સરૂદ
હમીપર્વરીદશ બનાઝો બર જ
બદૂ બૂદ શાદો બદૂ દાદ ગન્જ
૫૭ ચુનાન્ બદકુનેશ શૂખ ફર્ઝંદે ઊય
નજોસ્ત અઝ્ રહે મેહરૂ પયવન્દે ઊય
બખૂને પેદરૂ ગશતહ હમદાસ્તાન્
ઝે દાના શનીદસ્તમ ઈન્ દાસ્તાન્
કે ફર્ઝંદે બદ ગરૂ બુવદ નરૂરે શીરૂ
બખૂને પેદર હમ નબાશદ દેલીરૂ
મગરૂ દરૂ નેહાની સખુન દીગરસ્ત
પેજૂહ દહૂરા રાઝ બા માદરસ્ત
પેસરૂ કૂ રહા કરૂદ રસ્મે પેદરૂ
તો બીગાનહ ખાનો મખાનશ પેસરૂ
સબુકમાયહ ઝહ્હાકે બીદાદગરૂ
બદીન્ ચારહ બેગરેફ્ત ગાહે પેદરૂ
બસરૂ બરૂનેહાદ અફસરે તાઝેયાન્
બરીશાન્ બેબખ્શૂદ સૂદો ઝેયાન્
ચુ એબ્લીસ પયવસ્તહ દીદ આન્ સખુન
યકી બન્દે નવ દીગરૂ અફકન્દ બુન
બદૂ ગોફ્ત ચૂન સૂએ મન્ તાફ્તી
ઝે ગીતી હમહ કામે દેલ યાફ્તી
અગરૂ હમચુનીન્ નીઝ ફર્માન્ કુની
નપીચી ઝે ફર્માનો પયમાન્ કુની
૫૮ જહાન્ સરૂબસરૂ પાદશાહી તોરાસ્ત
દદો મર્દુમો મોર્ઘો માહી તોરાસ્ત
ચુ ઈન્ ગોફ્તહ શુદ સાઝે દીગરૂ ગેરેફ્ત
દેગરૂ ગૂનહ ચારહ ગુઝીદ અય શેગેફ્ત
જવાની બેયારાસ્ત અઝ્ ખીશતન્
સખુનગૂયો બીનાદેલો પાકતન્
હમીદૂન બઝહ્હાક બેન્હાદ રૂય
નબૂદશ બજોઝ આફરીન્ ગોફ્તગૂય
બદૂ ગોફ્ત અગરૂ શાહરા દરૂખરમ
યકી નામવરૂ મરૂદે ખાલીગરમ
ચુ બેશનીદ ઝહ્હાક બેન્વાખ્તશ
જે બહરે ખુરેશ જાએગહ સાખ્તશ
કલીદે ખુરેશખાનએ પાદશા
બદૂ દાદ દસ્તૂરે ફર્માનરવા
ફરાવાન્ નબુદ આન્ઝમાન્ પરૂવરેશ
કે કમતરૂ બુદ અઝ્ ખુરૂદનીહા ખરેશ

તે રસ્તા ઉપર તે ઊંધા બખ્તના બૂરા દેવે-તેને માટે એક ઊંડુ ખાડો ખોદયો.

પછી તે ઊંધી રાહના શયતાને તે ઊંડા ખાડાનું માથું-કચરાથી ઢાંકી નાખીને રસ્તો લીધો.

(હવે પેલા) અરબોના નામદાર સરદારે-(જ્યારે) રાત પડી (ત્યારે) બાઘ તરફ મોઢું કર્યું.

(અને) જ્યારે તે ઊંડા ખાડા નઝદીક આવ્યો-ત્યારે પાદશાહનું બખ્ત યકાયક ઊંધું થયું.

તે નેક દિલનો યઝદાનપરસ્ત મર્દ ખાડામાં પડી ભૂકે ભૂકો થઈ મરણ પામ્યો.

તે નેક ખસલતનો ધણી કોઇ પણ દુઃખ કે સુખમાં પોતાના છોકરાને સખ્ત બોલ બોલતો નહતો.

તેણે (ઘણા) લાડ અને મેહનતથી તેને પાળ્યો હતો.-તેનાથીજ તે ખુશી હતો અને તેને ખઝાનો (પણ) આપ્યો હતો.

તોપણ તેના બદ ચાલના શોખ ફર્ઝંદે-દયાની રીતે (પણ) તેનું પયવંદ શોધ્યું નહીં. (યાને તેની સાથે રહ્યો નહીં).

(અને) બાપનાં ખૂનમાં મળતિયો થયો-આ વાત મેં દાના માણસથી સાંભળી છે,

કે "અગર (ગમે એવુ) નરે શેરની (મિસાલનું) બૂરૂં ફર્ઝંદ હોય-તો પણ તે બાપના ખૂનમાં દિલાવર નથી થતું."

પણ છૂપાણમાં વાત બીજીજ છે-(અને) શોધ કરનારને (મનસે) (આ) ભેદ તેની) માદર સાથ (સંબંધ રાખે) છે.

જે છોકરાએ કે બાપની રસમ મૂકી દીધી-તો તું તેને તેનો છોકરો નહીં પણ (કોઈ) બેગાનો ગણ.

હલકી બુન્યાદના બેદાદગર ઝોહાકે-એવા ચારાથી બાપનું તખ્ત મેળવ્યું.

(અને) સર ઉપર અરબોનું તાજ મેલ્યું-(તેમજ) તેઓ ઉપર સારી તેમજ માઠી બક્ષેશ કરી.

જ્યારે શયતાને તે (પોતાનો સખુન થયલો જોયો-ત્યારે એક બીજા નવા ફરેબનો પાયો નાખ્યો.

(અને) તેણે તે (ઝોહાક)ને કહયું (કે) "જ્યારે તું મારી તરફ ફર્યો, (યાને મારૂં કહયું કર્યું)-ત્યારે તું દુન્યામાં (તારા) દિલની સઘળી મુરાદ પામ્યો.

જો એજ પ્રમાણે તું (મારૂં) કહયું કરે-(અને) કહયાથી ફરે નહીં તેમજ વચન આપે,

તો તમામ દુન્યા(માં) તારી પાદશાહી થાય-(તેમજ) ફાડીખાનાર જાનવર, માણસ પક્ષી અને માહી (સર્વ) તારાંજ થાય."

જ્યારે આ વાત થઈ ત્યારે તેણે જુદાંજ પગલાં ભર્યાં-અરે ! બીજી રીતનો અજાયબ જેવો ચારો એખ્તેયાર કર્યો.

પોતે એક સખુન બોલનાર, ચાલાક અને પાક તનનો જવાન બન્યો,

(અને) તુરતજ ઝોહાકની નઝદીક આવ્યો-તે દોઆના (સખુન) સિવાય (કાંઈ બીજું) બોલતો હતો નહીં.

તેણે કહયું કે "જો હું પાદશાહની ખિદમત કરવા લાયક હોઉં તો-હું એક પ્રખ્યાત બાવરચી છું."

જ્યારે ઝોહાકે સાંભળ્યું ત્યારે તેને નવાઝયો-(અને) ખાણું (પકાવવા) માટે તેની જગ્યા સ્થાપી.

પાદશાહના વઝીરે પાદશાહી બાવરચીખાનાની કૂંચી તેને આપી.

તે વખતે ખાણાની ચીઝો ઘણી નહતી-કારણ કે ખાવાનો ખોરાક ઘણોજ કમી હતો.

ખોરશ્ રોસ્તનીહા નખુરદન્દ ચીઝ
કે હર્ ચઝ્ ઝમીન્ સર્ બરાવરદ નીઝ
પસ્ અહરીમને બદકુનેશ રાય કરદ
બદેલ્ કોશતને જાનવર્ જાય કરદ
ખુરેશ ઝરદએ ખાયહ્ દાદશ નુખોસ્ત
બદાન્ દાશ્તશ યકઝમાન તનદુરોસ્ત
કે હર્ ગૂશ્ત્ અઝ્ મોર્ગો અઝ્ ચાર્પાય
ખુરેશ કર્દો આવર્દ યકુયક બજાય
બખૂનશ બેપર્વરદ. બરૂસાને શીર્
બદાને તા કુનદ પાદશાહ્રા દલીર્
સખુન્ હરચે ગૂયદશ ફર્માન્ કુનદ
બફર્માને ઊ દેલ્ ગેરૂગાન્ કુનદ
બખુર્દો બદ્દ આફ્રીન્ કરદ સખ્ત
મઝહ્ યાફૂત ઝાન્ મેહતરે શૂરબખ્ત
ચુનીન્ ગોફૂત્ એબ્લીસે નયરન્ગસાઝ્
કે જાવીદ ઝી શાહે ગરદનફરાઝ્
કે ફરદાત ઝીન્ ગૂનહ્ સાઝમ ખુરેશ
કઝૂ આયદત સરબસર્ પર્વરેશ
બેરફૂતો હમહ્ શબ્ સેગાલેશ ગેરેફૂત
કે ફર્દા ચે સાઝદ કે ખુરદન્ શેગેફૂત
દેગર્ રૂઝ્ ચૂન્ ગુમ્બદે લાજવરદ
બરૂઆવર્દો બેન્મૂદ યાફૂતે ઝરદ
ખુરેશહા ઝે કબ્કો તઝર્વે સપીદ
બેસાઝીદો આમદ દેલે પુરઉમીદ
શહે તાઝેયાન્ ચૂન્ બખાન્ દસ્ત બોરદ
સરે કમખેરદ મેહરે ઊરા સેપોરદ
સેવુમ રૂઝ્ ખાન્રા બમોર્ગો બરહ્
બેયારાસ્તશ ગૂનહ્ગૂન્ યકસરહ્
બરૂઝે ચહારૂમ ચુ બેન્હાદ ખાન્
ખુરેશ સાખ્ત અઝ્ પોશ્તે ગાવે જવાન્
બદૂ અન્દરૂન્ ઝઅફૂરાનો ગોલાબ્
હમાન્ સાલ્ ખુરદહ્ મયો મુશ્કનાબ્
ચુ ઝહ્હાક્ દસ્ત અન્દર્ આવર્દો ખરદ
શેગેફૂત આમદશ ઝાન્ હુશીવાર્ મરદ
બદૂ ગોફૂત્ બેન્ગર્ કે તા આરઝૂય
ચે ખાહી બેખાહ્ અઝ્ મન્ અય નીકખૂય
ખુરેશગર્ બદૂ ગોફૂત્ કય પાદ્શા
હમીશહ્ બેઝી શાદો ફર્માનરવા
મરા દેલ્ સરાસર્ પુરઝ્ મેહરે તોસ્ત
હમહ્ તૂશએ જાનમ અઝ્ ચેહરે તોસ્ત
યકી હાજતસ્તમ બનઝદીકે શાહ્
વગર્ ચેહ્ મરા નીસ્ત ઈન્ પાએગાહ્
કે ફર્માન્ દેહદ તા સરે કેત્ફે ઊય
બેબૂ ામ બેમાલમ બરૂ ચશ્મો રૂય
ચુ ઝહ્હાક્ બેશ્નીદ ગોફૂતારે ઊય
નેહાની નદાનેસ્ત બાઝારે ઊય
બદૂ ગોફૂત દાદમ મન્ ઈન્ કામે તૂ
બુલન્દી બેગીરદ મગર્ નામે તૂ
બેફરમૂદ તા દીવ ચૂન્ જોફૂતે ઊય
હમી બૂ.ાઈ દાદ બર્ સૌફૂતે ઊય

(ફકટ) ઝમીનમાં થનારી વનસ્પતિ (તેમજ) ઝમીન ઉપર ઉગતી ચીઝો સિવાય બીજું કશું ખાતા હતા નહીં.

પછી તે બદકેર્દારના એહરેમને-જાનવર મારવાનો વિચાર દિલમાં નકકી કર્યો.

તેણે પહેલ વહેલાં ઈંડાંની દાળ તેને ખવાડી-(અને) તેથી થોડો ૫૯
વખત તેને તનદુરોસ્ત રાખ્યો.

(પછી) હરેક પક્ષી અને ચોપગા જાનવરનાં ગોશ્તનો-ખોરાક બનાવ્યો અને એકેક પછી કામમાં લાવ્યો.

એક સિંહની માફક તેને લોહી પાઇને પર્વરેશ કર્યો-એટલા માટેજ કે પાદશાહને દયાહીન બનાવે,

(અને) જે કાંઇ વાત તે કહે તે કબૂલ કરે,-(તેમજ) તેના હોકમમાં (પોતાનું) દિલ તાબેદાર કરે.

(ઝોહાકે) તે ખાધું અને તેના ઉપર ઘણી આફ્રીન કીધી-(કારણ કે) તે ઉંધા નસીબના સરદારે તેથી (ઘણી) મઝાહ મેળવી.

(પછી) ચારો કરનાર શયતાને એ રવેશે (પાદશાહને) કહયું-કે "એ ગર્દનફરાઝ પાદશાહ! તું હમેશે જીવતો રહેજે!

(કે) કાલે હું એવી રીતનું ખાણું બનાવીશ-કે જેથી તને પુરી તનદુરોસ્તી મળે."

(ત્યાંથી) તે ગયો અને આખી રાત વિચાર કર્યો-કે "કાલે અજાયબ જેવું ખાણું શું બનાઉં?"

બીજે દિવસે જ્યારે બલુ આસ્માને-સોનેરી યાકૂત (યાને આફતાબને) બાહેર કાઢયો અને દેખાયો,

ત્યારે તેણે તીતર અને સફેદ ટર્કી મરઘાંનું ખાણું તૈયાર કર્યું-અને તે ઉમેદ ભરેલાં દિલે આવ્યો.

જ્યારે અરબોના પાદશાહે તે ખાણાં ઉપર હાથ નાખ્યો-ત્યારે પોતાનું ૬૦
કમઅકલ સર તેની મેહરબાની ઉપર સોંપ્યું.

ત્રીજે દિવસે તેણે મરઘી અને હલવાનની તરેહ તરેહની સઘળી (વાનીઓથી) તેનું ખાણું ખૂબ સણગાર્યું.

ચોથે દિવસે જ્યારે ખાણું લાવ્યો-ત્યારે તેણે વાછરડાની પીઠનું ખાણું બનાવ્યું.

તેમાં કેસર, ગોલાબ,-
જૂનો શરાબ અને ખાલેસ કસ્તુરી (હતી).

જ્યારે ઝોહાકે હાથ લંબાવી (ખાણું) ખાધું-ત્યારે તે હોશ્યાર મર્દ માટે તેને અજાયબી ઉપજી.

(અને પાદશાહે) તેને કહયું કે "એ નેક ખસ્લતના! વિચાર કર, તારી મરજી શું માગવાની છે તે મારી પાસ માગ."

(ત્યારે) તે બાવરચીએ (શયતાને) તેને કહયું કે "એ પાદશાહ!-તું હમેશે ખુશાહાલ જીવતો રહે અને હોકમ ચલાવતો રહેજે.

મારૂં દિલ સઘળું તારી મેહરબાનીથી ભરેલું છે.-મારા જીવનો સઘળો ખોરાક તારા દીદારથી છે.

(તું) પાદશાહની નઝદીક મારી એક હાજત છે-જો કે મને એ મરતબો (લાયક) નથી.

કે જો હોકમ આપે તો હું તેનું (પાદશાહનું) ખભું ચૂમું-અને તેનાં (યાને પાદશાહનાં ખભાં) ઉપર (મારી) આંખ અને મોઢું મસલું."

જ્યાર ઝોહાકે તેની વાત સાંભળી-ત્યારે તેની છૂપી મતલબ તેણે ૬૧
જાણી નહીં.

(અને) તેને કહયું કે "આ તારી મુરાદ મેં બક્ષી,-કે જેથી તારૂં નામ કદાચ બુલંદ થાય."

(એવી રીતે) હોકમ આપ્યો જેથી (શયતાને) તેની ઓરતની માફક-તેનાં ખભાં ઉપર ચૂમી લીધી.

ચુ બૂસીદ શુદ હેઝપાન નાપદીદ
કસ અ દર જહાન ઈન્ શેગેફુતી નદીદ
દોમારે સેયહ અઝ દો કેત્ફશ બેરોસ્ત
ઘમી ગશ્તો અઝ હર સુ ચારહ જોસ્ત
સર જામ બુબ્રીદ અઝ હર દો કેફૂત
સઝદ ગર બેમાની અઝીન્ દર શેગેફુત
ચુ શાખે દરખ્ત આન દો માર સેયાહ
બર આમદ દેગર બારહ અઝ. કેતફે શાહ
પઝેશકાને ફર્ઝાનહ ગેર્દહ આમદન્દ
હમહ યકબયક દાસ્તાનહા ઝદન્દ
જે હર ગૂનહ નયરંગહા સાખ્તન્દ
મરાન્ દર્દરા ચારહ નેશનાખ્તન્દ
બસાને પેઝેશ્કી પસ એબ્લીસ રફૂત
બફર્ઝાનગી નઝદે ઝહહાક તફૂત
૬૨ બદુ ગોફૂત કીન્ બૂદની કાર બુદ
બેમાન્ તા બેમાનદ નબાયદ દુરૂદ
કે ઈન્ અઝ દુરૂદન્ નગર્દદ તબાહ
જુઝ ઈન્ નીસ્ત તદબીરે મારે સેયાહ
ખુરેશ સાઝો આરામશાન્ દેહ બેખરૂદ
નશાયદ જોઝીન્ ચારએ માર કર્દ
બજોઝ મગ્ઝે મર્દુમ મદેહ શાન્ ખુરેશ
મગર ખુદ બેમીરન્દ અઝીન્ પર્વરેશ
દવાએ તો જોઝ મગ્ઝે આદમ ચુ નીસ્ત
બદીન્ દર્દ દર્માન્ બેબાયદ ગેરીસ્ત
બરૂઝી દો કસ બાયદત્ કોશ્ત ઝૂદ
પસઝ મગ્ઝે સરશાન્ બેબાયદ દુરૂદ
નેગર નર દેવ અન્દરાન્ જોસ્ત જૂય
ચે જોસ્તો ચે દીદ અન્દરીન્ ગોફ્તગૂય
મગર તા યકી ચારહ સાઝદ નેહાન
કે પર્દોખ્તહ માનદ ઝે મર્દુમ જેહાન

જેવી ચૂમી લીધી તેવોજ ગુમ થઈ ગયો-કોઇએ દુન્યામાં આવી અજાયબી જોયલી નહીં હતી

(તેજ વખતે) તેનાં બેહુ ખભાં ઉપર બે કાળા સાંપ* ઉગી નીકળ્યા-(જેથી) તે ઘમગીન થયો અને હરેક તરફથી એલાજ શોધ્યો.

છેવટે (તેનાં) બેહુ ખભાં ઉપરથી (સાંપ) કાપી નાખ્યા-એથી તું અજાયબ થાય તો તે વાજબી (છે).

ઝાડની ડાળ માફક તે બેહુ કાળા સાંપ ફરી પાદશાહનાં ખભાં ઉપર ઉગી નીકળ્યા.

કાબેલ હકીમો એકઠા મળ્યા-[અને] સઘળાઓએ [એ વિષે] એકેક પછી વિચાર ચલાવ્યો

[અને] તેઓએ જાત જાતની યુક્તિઓ કરી-પણ તે દર્દનો એલાજ શોધી શક્યા નહીં.

પાછો તુરતજ તે શયતાન ડાકટરને વેષે દાનાઇથી ઝોહાકની નઝદીક ગયો,

[અને] તેને કહ્યું કે " જે બનવાનું હતું તે બન્યું-એ જ્યા સૂધી રહે ત્યાં સૂધી રહેવા દ [એને] કાપી નાખવા નહીં જોએ.

કેમકે એ કાપ્યાથી દૂર થવાના નથી-એ સિવાય કાળા સાંપનો બીજો કોઈ ઈલાજ નથી.

તું ખાણું બનાવ અને તે ખવાડી તેઓને આરામ આપ-એ એલાજ સિવાય સાંપનો બીજો કોઈ ઉપાય કરવો જોઇયે નહીં.

માણસનાં ભેજાં સિવાય તેઓને [કાંઈ] ખોરાક આપતો ના-કદાચ આ પોષણથી તેઓ પોતાની મેળેજ મરણ પામે

જ્યારે માણસનાં ભેજાં સિવાય બીજી દવા નથી-ત્યારે આવાં દુઃખ અને એલાજ માટે તને રડવું જોઇયે.

એક દિવસમાં બે માણસ તને જલ્દીથી મારી નાખવાં જોઇયે,-પછી તેઓનાં માથાંમાંથી ભેજાં કાપી કાઢવાં જોઇયે. "

તું જો કે તે નર દેવે આ યુક્તિથી શું મેળવ્યું અને એ વાતમાં શું જોયું ?

એટલુંજ કે એક છૂપો ચારો કરે-કે [જેથી] દુન્યા માણસોથી ખાલી થાય!

તબાહ્ શુદને રૂઝગારે જમ્શીદ્ અઝ્ દસ્તે ઝહ્હાક્.

અઝાન્ પસ બરામદ ઝે ઈરાન્ ખેરૂશ
પદીદ આમદ અઝ હર સુવી જંગો જૂશ
સેયહ ગશ્ત રખ્શન્દહ રૂઝે સપીદ
ગુસેસ્તન્દ પયવન્દ અઝ જમ્શીદ
૬૩ બરૂ તીરહ શુદ ફર્રએ ઈઝદી
બકઝ્ઝી ગેરાયીદ વાં બેખરદી
પદીદ આમદ અઝ હર સુવી ખુસ્રવી
યકી નામજૂઇ ઝે હર પહલવી

ઝોહાકના હાથથી જમશેદના વખતનું ખરાબ થવું.

તે પછી ઈરાનમાં શોર ઉઠયો-(અને) હરેક તરફથી લડાઇ અને જોશ ઝાહેર થયાં.

જમશેદનો ઝળકાટ ભરેલો સફેદ દિવસ સીઆહ થયો (અને) સઘળાઓએ તેના સાથનો સંબંધ તોડ્યો.

(જ્યારે) તેણે ઉલટો અને નાલાયક (માર્ગ) એખ્તેયાર કર્યો, (ત્યારે) તેના ઉપર ખોદાઇ નૂર સીઆહ થયું.

હરેક તરફથી એકેક પાદશાહ અને હરેક સરહદ ઉપરથી એકેક નામ શોધનાર ઝાહેર આવ્યો.

* એ માટે કદાચ એવો ખોલાસો થઈ શકે કે એ બે સાંપો તે એના ખભાં ઉપરનાં કાંઇક દર્દ હોવા જોઇયે, કે જેની શાન્તિ માટે માણસનાં ભેજાંનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હોય.

ફ્રેપહુ કરૂ:રા જન્અ્શ સાખ્તહુ દેલ અઝ મેહ્રે જમશીદ પદખ્તહુ યકાયકૂ અઝ ઈરાન બરૂઆમદ સપાહુ સુવી તાઝેયાન્ બરૂગેરેફ્તન્દ રાહુ શનીદન્દ કાનજા યકે મેહતરસ્ત પુરઝ હઉલ આન્ અ્ઝદહાપયકરસ્ત સવારાને ઈરાનં હમહુ શાહુ જૂય નેહાદન્દ યકસરૂ બઝ્હૂહાકૂ રૂય બશાહી બરૂ આફ્રીન્ ખાન્દન્દ વરા શાહે ઈરાન્ ઝમીન્ ખાદન્દ શાહે અઝ્દહાફશ બેયામદ ચુ બાદ બઈરાન્ ઝમીનુ તાજ બરૂ સરૂ નેહાદ અઝ ઈરાનો અઝ તાઝેયાન્ લશકરી ગુઝીન્ કરૂદ ગો.નિ હરૂ કેશ્વરી સુવી તખ્તે જમશીદ બેન્હાદ રૂય ચુ અંગુશતરી કરૂદ ગીતી બરૂ ઊય ચુ જમશીદરા બખ્ત શુદ કુન્દરવ બતન્ગ્ આવરીદશ જહાનદારે નવ બેરફ્તો બદૂ દાદ તખ્તો કોલાહુ બુઝોર્ગીઓ દીહેમો ગન્જો સેપાહુ નેહાન્ ગશ્તો ગીતી બરૂ શુદ સેયાહુ સેપોરૂદશ બઝહૂહાકૂ તખ્તો કોલાહુ ચુ સદ્ સાલશ અ દરૂ જહાન્ કસ નદીદ ઝે ચશ્મે હમહુ મરૂદુમાન નાપદીદ સદમ સાલ રૂઝી બદર્યાએ ચીન્ પદીદ આમદ આન શાહે બા પાકદીન્ ચુ ઝહૂહાકશ આવંર્દ નાગહુ બચંગ્ યકાયકૂ નદાદશ ઝમાની દેરંગ્ બઅરહશ મરૂ ઊરા બદૂ નીમ કરૂદ જહાનરા અઝૂ પાકો બીબીમ કરૂદ નેહાન્ બૂદ ચન્દ અઝ દમે અઝ્દહા બફર્જામ હમ ઝૂ નેઆમદ રહા શુદ આન્ તખ્તો શાહીઓ આન દસ્તગાહુ રેબૂદશ ઝમાનહુ ચુ બીજાદહુ કાહુ અઝીન્ બીશ. બરૂ તખ્તે શાહી કે બૂદ અઝાન્ રન્જ બોરૂદન્ ચે આમદશ સૂદ ગુઝશ્તહુ બરૂ સાલેયાન્ હફ્તસદ પદીદ આવરીદહુ બસી નીકો બદ

તેઓએ જમશેદની મેહરથી દિલ ખાલી કરીને લશ્કર (એકઠું) કર્યું અને લડાઇને માટે તૈયારી કીધી.

ઈરાનમાંથી એકાએક લશ્કર બાહેર પડ્યું-(અને) તેઓએ અરબોની તરફ ચાલવા માંડ્યું.

તેઓએ સાંભળ્યું કે તે જગો એક સરદાર છે-જે અઝદહાની સૂરતનો (ઘણો) ધાસ્તી ભરેલો છે.

પાદશાહની શોધ કરનારા સઘળા ઈરાની સવારો-ઝોહાકની તરફ ચાલ્યા.

તેઓએ એક પાદશાહ તરીકે તેની ઉપર દોઆ કીધી-(અને) તેને ઈરાન ઝમીનનો પાદશાહ કહ્યો.

અઝદહાની મિસાલના તે પાદશાહે પવનની મિસાલ ઈરાન ઝમીનમાં આવી માથાં ઉપર તાજ મૂક્યું.

ઈરાન અને અરબોનું એક લશ્કર-(તેમજ) હરેક મુલકના પેહલવાનો તેણે ચુંટી કાઢ્યા,

(અને જમશેદનાં તખ્ત તરફ ચાલ્યો-તેના ઉપર દુન્યા એક વીટીની મિસાલ કીધી યાને તેની આસપાસ ફરી વળ્યાં).

જ્યારે જમશેદનું નસીબ ઊંધું થયું-ત્યારે નવો પાદશાહ તેને તંગીમાં લાગ્યો. ૬૪

તે ચાલી ગયો અને તખ્ત, કોલાહ, બુઝોર્ગી, તાજ, ખઝાનો અને લશ્કર તેને (યાને ઝોહાકને) આપ્યું.

તે છૂપો થયો અને દુન્યા તેના ઉપર સીહા થઈ-તેણે તખ્ત અને કોલાહ ઝોહાકને સોંપી.

સો વર્ષ સુધી દુન્યામાં તેને કોઈએ જોયો નહીં-(અને) સઘળાં માણુસની નઝરથી ગુમ થયો.

સોમે વર્ષે ચીનનાં દર્યા આગળ તે ભલી દીનનો પાદશાહ એક દિવસે પાછો નઝર આવ્યો.

જ્યારે ઝોહાક તેને એકાયક હાથમાં લાવ્યો-ત્યારે તેને એક જરાપણ ઢીલ આપી નહીં.

* (અને) કરવતીથી તેના બે ટુકડા કર્યા-(અને) દુન્યાને તેનાથી પાક અને ધાસ્તી વગરની કીધી.

તે અઝદહાના દમથી ઘણોબી છુપાઈ રહ્યો-(તોપણ) શેવટે તેનાથી છુટી શકયો નહીં.

તે તખ્ત, પાદશાહી અને ઝોર જતું રહ્યું-(અને) ઝમાનાએ તેને જેમ કેરબો ઘાસને ખેંચે છે તેમ ખેંચી લીધો.

પાદશાહી તખ્ત ઉપર એનાથી વધુ કોણ બેઠું હતું ?-(અને) એવી રંજ ખેંચવાથી તેને ફાયદો શું મળ્યો ?

† તેના ઉપર સાતસો વર્ષ ગુજર્યાં-તેણે ઘણું નેક અને બદ ઝાહેર કર્યું. ૬૫

કોઈક લખનારા એની બેહુ ખાંધે પાડાં નીકળેલાં જણાવે છે જે ઉપર તે વખતના હકીમોએ માણુસનાં ભેજાં બાંધવા ફરમાવ્યું હતું. અસલનાં વખતમાં પાડાંનો એલાજ એજ ફક્ટ માણુસનાં ભેજાંજ હતાં અને કહે છે કે આજે પણ ઈરાન અને અફઘાનેસ્તાનમાં હકીમો એજ એલાજ કરે છે, પણ માણુસનાં ભેજાંને બદલે બકરાંનાં કરોડનાં હાડકાં (Spine)માંથી નીકળતો માવો જેને આપણે ગુરને નામે ઓળખીએ છિયે તે કાઢી પાડાં ઉપર બાંધે છે, જેથી થોડાજ દિવસમાં તે નીકળી જઈ નવું માસ આવે છે.

* જમ્યાદ યશ્તનાં ૪૫ માં ફકરા પ્રમાણે "સ્પિત્યુર" નામના એક શખ્સે જમશેદને કાપી નાખ્યો હતો. બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે "સ્પિત્યુર" જમશેદનો ભાઈ થતો હતો જે ઝોહાક સાથ મળી ગયો હતો! આ બીના શાહનામામાં આવેલી રૂસ્તમ અને શોહરાબની દાસ્તાનને મળતી આવે છે.

† જમશેદે અવસ્તા પ્રમાણે ૧૦૦૦ અને શાહનામા પ્રમાણે ૭૦૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું એ બાબદ ઉપર આજના વિદ્વાનો અને ગ્રંથકારો શકની નઝરથી જુએ છે. આટલાં વર્ષો સુધી એક માણુસ રાજ્ય કરે એ શક ભરેલીજ બીના છે. એ બાબદ ઉપર કેટલાકો એવી રીતે સમજાવવા માગે છે કે જમશેદ નામના ઘણાક પાદશાહો થઇ ગયલા હોવા જોઇયે, જેઓએ બધાઓ મળીને ૧૦૬૦

ચે બાયદ હમી ઝેન્દગાની દરાઝ
કે ગીતી નખાહદ્ કોશાદન્ રાઝ
હમી પર્વરાનદત્ બા શહ્દો નૂશ
જોઝ આવાઝે નર્મત નેયારદ્ બગૂશ
યકાયક્ ચુ ગૂઈ કે ગુસ્તરૂદ મેહરૂ
નખાહદ્ નમૂદન્ બબદ્ નીઝ ચેહરૂ

(એટલી બધી) લાંબી ઝિંદગી શા માટે જોઈયે ?–કારણ કે દુન્યા તારા (ઉપર) ભેદ ખોલવા માગતી નથી.

તે તને મધ અને મીઠાસ સાથ પાળશે–(અને) તારા કાનમાં નરમ આવાઝ સિવાય (કાંઈ બીજું) લાવશે નહીં.

જ્યારે તું એકાએક કહેશે કે તેણે (યાને દુન્યાએ) મેહર પાંથરી (છે)–(અને) તે (પોતાનો) ચેહરો બુરાઈમાં દેખાડશેજ નહીં ? (એટલે મારી સાથ બદી કરશે નહીં.)

હમહ્ શાદ બાશીઓ શેદી બદૂય
હમહ્ રાઝે દેલ્ બરકુશીદી બદૂય
યકી નગ્ઝ બાઝી બેરૂન્ આવરદ
બદેલત્ અ દરૂ અઝ દરૂદ ખૂન્ આવરદ
ચુનીનસ્ત ગીહાને નાપાએદારૂ
તો દર્ વયે બજોઝ તોખ્મે નીકી મકારૂ
દેલમ સીરૂ શુદ ઝીન્ સરાએ સેપન્જ
ખોદાયા મરા ઝૂદ બેરૂહાન્ ઝે રન્જ

તું સઘળો ખુશી થાય છે અને તેનાંથી ખુશહાલી (જુએ છે)–(તેમજ) સઘળો (તારા) દિલનો ભેદ તેના ઉપર ખોલ્યો છે.

(પણ શેવટે) તે એક સરસ બાઝી ખેલશે–(અને) તારા દિલમાં દર્દથી લોહી ઉત્પન્ન કરશે (યાને તને દુઃખી કરશે).

(આ) નાપાએદાર દુન્યા એજ રવેશે છે.–તેમાં તું નેકી સિવાય (કાંઈ બીજું) બી ના રોપ.

મારૂં દિલ આ ત્રણ પાંચ દહાડાની દુન્યાથી ધરાઈ ગયું છે–"ઓ ખોદા ! મને દુઃખથી જલ્દી છોડવ."

ઝહ્હાક્.

પાદ્શાહીએ ઝહ્હાક્ અઝ્ હઝાર્ સાલ્ યક્ રૂઝ્ કમ્ બૂદ્ બર્ તખ્ત્ નેશસ્તને ઝહ્હાક્ વ બુન્યાદે બીદાદ્ નેહાદન્.

ઝોહાકની પાદશાહી એક હઝાર વર્ષમાં એક દિવસ ઓછી હતી, ઝોહાકનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને (તેણે) બેદાદીનો પાયો નાખવો.

ચુ ઝહ્હાક્ બર્ તખ્ત શુદ શહ્રીઆરૂ
બરૂ સાલેયાન્ અન્જુમન્ શુદ હઝારૂ
સરાસર્ ઝમાનહ્ બદ્ ગશ્ત બાઝ
બરૂઆમદ બરીન્ રૂઝગારી દરાઝ
૬૬ નેહાન્ ગશ્ત આયીને ફર્ઝાનગાન્
પરાગન્દહ્ શુદ કામે દીવાનગાન્

જ્યારે ઝોહાક તખ્ત ઉપર (બેસી) પાદશાહ થયો–ત્યારે તેના ઉપર *હઝાર વર્ષ પસાર થયાં.

એ ઉપર લાંબો વખત નીકળી ગયો–સઘળો ઝમાનો તેની ઈચ્છા પ્રમાણે થયો.

દાનાઓની રીતભાત છૂપી થઈ–(અને) દેવોની મુરાદ (સઘળે) ફેલાઈ.

વર્ષ રાજ્ય કર્યું હોય. વીવંઘ્હમનો જમશેદ મૂળ પુરૂષ હોય અને ત્યાર પછી બીજા પાદશાહો થઈ ગયા હોય. જેઓએ પણ ઉપલા જોડો જલાલીવાળા મૂળ પુરૂષનુંજ નામ રાખ્યું હોય કે જેમ હાલ પણ બને છે. સર જમશેદજીનાં ખાન્દાનનો જાણીતો દાખલો છે અને બનવા જોગ છે કે જે જમશેદને મારી નાખવામાં આવ્યો હોય તે છેલ્લો જમશેદ હોય. પણ જો શાહનામાને બાજુએ રાખી અવસ્તાનેજ તપાસીયે તો તે ઉપરથી એમ માલૂમ પડે છે કે બધી જગ્યાએ જે "જમશેદ" નામ છે તે એકજ માણસ માટે છે અને નહીં કે જુદા જુદા માણસો માટે વંદીદાદની બીજી પર્ગર્દ જો જોઈશું તો માલૂમ પડશે કે આખી પર્ગર્દમાં એકજ માણસ માટે વર્ણન આવેલું છે અને તે વીવંઘ્હમનાં જમશેદ માટે છે. આવી લાંબી ઉમર માટે અમોએ દીબાચામાં ખુલાસાથી અમારા વિચાર ઝાહેર કર્યા છે.

* પેહલવી લખનારાઓ પણ એનાં રાજ્યનાં ૧૦૦૦ વર્ષ જણાવે છે અને શેવટે ફેરશાસ્પ પેહલવાનને હાથ માર્યો જશે એમ કહે છે.

હોનરૂ ખારૂ શુદ જાદુઈ અરૂજમન્દ
નેહાન્ રાસ્તી આશ્કારા ગઝન્દ
શુદહ્ બરૂ બદી દસ્તે દીવાન્ દરાઝ્
ઝે નીકી નબૂદી સખુન્ જોઝ્ બરાઝ્
દો પાકીઝહ્ અઝ્ ખાનએ જમ્મશીદ
બેરૂન્ આવરીદન્દ લર્ઝાન્ ચુ બીદ
કે જમશીદરા• હરદો દોખ્તરૂ બુદન્દ
સરે બાનુઆનરા ચુ અફસરૂ બુદન્દ
ઝે પૂશીદહ્ રૂયાન્. યકી શહરૂનાઝ્
દેગર માહરૂઈ બનામ અર્નવાઝ્
બઅયવાને ઝહ્હાક્ બોરૂદન્દ શાન્
બદાન્ અઝ્દહાફશ સેપોરૂદન્દ શાન્
બેપર્વરદ શાન્ અઝ્ રહે બદખુઈ
બેયામૂખ્તશાન્ તમ્બલો જાદુઈ
બદીન્ બૂદ બુન્યાદે ઝહ્હાકે શૂમ
જહાન્ શુદ મરૂ ઊરા ચુ યક્ મોહરે મૂમ
નદાનેસ્ત્ ખુદ્ જોઝ્ બદ આમૂખ્તન્
જોઝ્ ધારતો કોશ્તનો સૂખ્તન્
ચુનાન્ બુદ કે હરૂ શબ્ દો મરૂદે જવાન્
ચે કેહ્તરૂ ચે અઝ્ તોખ્મએ પહ્લવાન્
ખુરેશગરૂ બેબોર્દી બઅયવાને શાહ્
વઝૂ સાખતી રાહે દર્માને શાહ્
બેકોશ્તીઓ મગ્ઝશ બેરૂન્ આખતી
મરાન્ અઝ્દહારા ખુરેશ સાખતી
દો પાકીઝહ્ અઝ્ ગઉહરે પાદ્શા
દો મરૂદે ગેરાન્માયહો પારૂસા
યકી નામશ અર્માયલે • પાકદીન્
દેગરૂ નામ ગર્માયલે પીશબીન્
ચુનાન્ બુદ કે બૂદન્દ રૂઝી બહમ
સખુન્ રફ્તહ્ હરૂ ગૂનહ્ અઝ્ બીશો કમ
ઝે બીદાદીએ શાહો અઝ્ લશ્કરેશ
વઝાન્ રસ્મહાએ બદ અન્દરૂ ખુરેશ
યકી ગોફ્ત મારા બખાલીગરી
બેબાયદ બરે શાહ્ .રફ્ત આવરી
વઝાન્ પસ .યકી ચારઈ સાખ્તન્
ઝે હરૂ ગૂનહ્ અન્દીશહ્ અન્દાખ્તન્
મગરૂ ઝીન્ દો તન્રા કે રીઝન્દ ખૂન્
યકીરા તવાન્ આવરીદન્ બેરૂન્
બેરફ્ત દો ખાલીગરી સાખતન્દ
ખુરેશહા બઅન્દાઝહ્ પર્દાખતન્દ
ખુરેશખાનએ પાદ્શાહે જહાન્
ગેરેફ્ત આન્ દો બીદારૂ રઉશન્રવાન્
વઝાન્પસ બહન્ગામે ખૂન્ રીખતન્
બશીરીન્ રવાન્ અન્દરૂ આવીખતન્

હોનર ખુવાર થયો (અને) જાદુઇ માન પામેલી (થઈ)-સચ્ચાઇ છુપી (અને) નુકસાની ઝાહેર (થઇ).

દેવોના હાથ બદી ઉપર લંબાવ્યા-(અને) નેકીનાં સખુન ભેદમાંજ બોલાવા લાગ્યા

જમશેદનાં ઘરમાંથી બે પાકીઝે (ચેહરાની ઓરતો)-" બેદ "નાં ઝાડની મિસાલ ધ્રુજતી તેઓ બાહેર લઈ આવ્યા.

*કે તેઓ બેહુ જમશેદની છોકરીઓ હતી-જેઓ બાનુઓનાં માથાંનાં તાજ હતાં.

તે પર્દેનશીન બાનુઓમાંની એક શેહરનાઝ-(અને) બીજી માહતા બને મોંઢેની અર્નવાઝ નામની (હતી.)

તેણીઓને તેઓ ઝોહાકના મેહલમાં લઈ ગયા-(અને) તે અઝદહાની સૂરતના (ઝોહાક)ને તેણીઓને સોંપી.

તેણે (યાને ઝોહાકે) તેણીઓને અનીતિને માર્ગે પાળી-(અને) તેણીઓને આળસુ (થતાં) તથા જાદુઈ શીખવી.

નેહસ ઝોહાકની બુન્યાદ એવીજ. હતી-દુન્યા તેને એક મીનના મોહરાની મિસાલ (તાબે) થઈ.

પોતે બદી શીખવવા સિવાય (કાંઇ બીજું) જાણતો હતો નહીં-(તેમજ) લૂટફાટ, મારી નાખવું અને બાળી નાખવા સિવાય (તેનો ધંધો હતો નહીં).

એમ હતું કે દર રાતે બે જવાન મર્દો-(પછી) શું ગરીબ કે શું ૯૭
પેહલવાની તોખમનો (હોય તેને)

બાવરચી, પાદશાહના મેહલમાં લઇ જતો હતો-અને તેનાથી પાદશાહનાં (દર્દના) એલાજની ગોઠવણ કરતો હતો.

(તેઓને) મારી નાખી તેનું ભેજું બાહેર કાઢતો હતો-(અને) ખાસ તે (બેહુ) અઝદહાનો ખોરાક બનાવતો હતો.

પાદશાહી ગોહરના, પાકીઝેહ, પરહેઝગાર અને ઉંચી તોખમના બે મર્દો,

(કે) જેમાં એકનું નામ પાકદીનનો અર્માયલ-(અને) બીજાનું નામ દૂર અંદીશ ગર્માયલ (હતું).

એમ બન્યું કે એક દિવસે તેઓ બેહુ સાથે થયા-(અને) હરેક રીતની થોડી ઘણી વાત ચાલી.

(તેમાં) પાદશાહની અને તેનાં લશ્કરની બેદાદીની-અને (ભેજાંનાં) ખોરાકની બૂરી રસમની (તેઓએ વાત ચલાવી).

એકે કહ્યું કે " આપણને બાવરચી તરીકે-પાદશાહ આગળ જતા આવતા થવું જોઇયે.

અને ત્યાર પછી હરેક રીતે વિચાર કરી એક ચારો કરવો જોઇયે.

કે જેથી બે માણસનાં ખૂન રેડાય છે-(તેમાંથી) એકને (આપણે) બચાવી શકિયે. "

(પછી) તેઓ ગયા અને બાવરચીપણુ કરવા માંડયું-(અને) માફક- ૯૮
સરનું ખાણું (પકાવવામાં) મશ્ગુલ થયા.

(ત્યાર પછી) તે બેહુ રોશન જીવના બીદાર (મર્દો)એ,-જેહાનના પાદશાહનું બાવરચીખાનું કબઝે કર્યું.

પછી જ્યારે ખૂન રેડવાનો [અને] મીઠા જીવને છિનવી લેવાનો વખત આવ્યો,

---

* બીજાં કટલાંક શાહનામામાં બેહેનો કહેલી છે. આ બાનૂઓનાં નામ આપ્યાં છે તે નામો અવસ્તામાં પણ મળે છે. આબાં અને ગોશ યસ્તમાં ફરીદૂનને નીચલી દોઆ માગતો જણાવ્યો છે. " વળી શેહરનાઝ અને અર્નવાઝ (સવંઘહવાચ અરેનવાચ) નામની તેની બે પ્યારીઓ જેઓ દુન્યાની સર્વથી સોહામણાં શરીરની છે અને જેઓ ઘણાજ ઊંડા ધારમાં પડેલી છે તેણીઓને હું છોડવું. "

અઝાન્ રૂઝ્બાનાને મરદુમકશાન્
ગેરેફ્તન્દ હૉ મરદે જવાન્રા કશાન્
દમાન્ પીશે ખાલીગરાન્ તાખ્તન્દ
ઝે બાલા બરૂય અન્દર્ અન્દાખ્તન્દ
પુરઝ્ દરદ્ ખાલીગરાનરા જેગર્
પુરઝ્ ખૂન્ દો દીદહ્ પુરઝ્ કીનહ્ સર્
હમી બેન્ગરીદ ઈન્ બદાન્ આન્ બદીન
ઝે કેર્દારે બીદાદે શાહે ઝમીન્
અઝાન્ દુ યકીરા બેપર્દાખ્તન્દ
જોઝીન્ ચારઈ નીઝ્ નશ્નાખ્તન્દ
બેરૂન્ કરદ્ મગઝે સરે ગૂસ્પન્દ
બરૂઆમીખ્ત બા મગઝ્ આન્ અરજમન્દ
યકીરા બજાન્ દાદ્ ઝેન્હારો ગોફ્ત
નેગર્ તા બેયારી સર્ અન્દર્ નેહોફ્ત
૬૯ નેગર્ તા નબાશી બઆબાદ શહર્
તોરા દર્ જહાન્ કૂહો દશ્તસ્ત બહર્
બજાએ સરશ્ ઝાન્ સરે બીબહા
ખુરેશ્ સાખ્તન્દ અઝ્ પયે અઝ્દહા
અઝાન્ગૂનહ્ બર્ માહેયાન્ સી જવાન્
અઝીશાન્ હમીયાફ્તન્દી રવાન્
ચુ ગેરદ્ આમદન્દી અઝીશાન્ દુવીસ્ત
બરાન્સાન્ કે નશ્નાખ્તન્દી કે કીસ્ત
ખુરેશગર્ બદીશાન્ બુઝી ચન્દો મીશ
બેદાદીઓ સહ્રા નેહાદીશ પીશ
કુનૂન્ કુરદ્ અઝાન્ તોખ્મે દારદ્ નેઝાદ્
કઝ્ આબાદ બર્ દેલ્ નેયાયદશ્ યાદ્
બુવદ્ ખાનહાશાન્ સરાસર્ પલાસ્
નદારન્દ દર્ દેલ્ ઝે યઝ્દાન્ હેરાસ
પસ્ આયીને ઝહ્હાકે વારૂનહ્ ખૂય
ચુનાન્ બુદ્ કે ચુન્ બીબુદશ્ આરઝૂય
ઝે મર્દાને જન્ગી યકી ખાસ્તી
બેકોશ્તી કે બા દીવ બરૂખાસ્તી
કુજા નામવર્ દોખ્તરે ખૂબરૂય
બપરદહ્ દરૂન્ બૂદ્ બીગોફ્તગૂય
૭૦ પરસ્તન્દહ્ કર્દીશ બર્ પીશે ખીશ
ને રસ્મે કયી બુદ્ ને આયીનો કીશ

ત્યારે માણુસને મારનાર જલ્લાદો,–બે જવાન મર્દોને પકડી ખેંચતા,

જોશમાં તે બાવરચીઓની નઝદીક દોડયા–[અને] તેઓને નીચે પટકયા.

બાવરચીઓનાં જીગર દર્દ ભરેલાં,–[તેમજ] બેહુ આંખ ખૂન ભરેલી અને સર કીના ભરેલાં [થયાં].

[અને] દુન્યાના બેદાદગર પાદશાહનાં કામથી [આજેઝ થઈ]–એકેકને તેઓ જોવા લાગ્યા.

[અને ત્યારપછી] તેઓએ તે બેહુમાંથી એક શખ્સને મારી નાખ્યો–આવા ચારા સિવાય [બીજુ કાંઇ] તેઓએ જાણ્યું નહીં.

[પછી] બકરાંનું ભેજું કાઢી–તે માણસનાં ભેજાં સાથ મેળવી નાખ્યું.

[એવી રીતે] એકને જીવતો છોડી મૂકયો અને [તેને] કહયું કે—" તપાસજે તુ કેશે છુપાઇ રહેજે.

ધ્યાન રાખજે કે તું શેહરની વસ્તીમાં ના રહેતો.–તારે ભાગે દુન્યામાં પહાડ અને જંગલજ છે."

તેનાં સરની જગોએ તે કીમત વગરનાં [ગોસ્પંદનાં] સરનો તે અઝદહાને માટે તેઓએ ખોરાક બનાવ્યો.

એવી રીતે તેઓના [હાથ]થી દર મહિને ત્રીસ જવાનો (પોતાનો) જીવ ઉગારતા હતા.

જ્યારે તેઓમાંથી બસો (માણસ) એકઠાં થતાં હતાં–તે એવી રીતે કે તેઓ કોણ છે (તે કોઇ) પિછાનતું હતું નહીં.

ત્યારે બાવરચી તેઓને કેટલાંક બકરાં–મેઢાં આપી જંગલમાં મોકલાવી દેતો હતો.

હાલનાં " કુર્દ* " લોકો તેઓની તોખમથી બુન્યાદ ધરાવે છે–જેઓને આબાદીનો કંઈપણ વિચાર આવતો નથી.

તેઓનાં ઘર તમામ જાડાં કપડાંનાં (બનાવેલાં) હોય છે–તેઓ (પોતાનાં) દિલમાં ખોદાની ધાસ્તી રાખતા નથી.

વળી બૂરી ખસલતના ઝોહાકની રીત–(એક) એવી હતી કે જ્યારે તેની ખાહેશ થતી ત્યારે,

લડાયક માણસોમાંથી એક એકને બોલાવતો–અને તેને મારી નાખતો (એમ કહીને) કે તું દેવો સાથ મસાંતા.

(અને આ પણ રીત હતી કે) જે પણ કુટુંબમાં આબરૂદાર, ખૂબસૂરત છોકરી પર્દામાં રહેતી તેણીને વગર કહેવે પૂછવે,

પોતાની નઝદીક ઘોલામડી તરીકે રાખતો હતો.–આ કાંઈ પાદશાહી રસમ, રીત કે ધર્મ મુજબ નહીં હતું.

દીદને ઝહ્હાક્ ફરીદૂન્રા બખાબ્.

ચુ અઝ્ રૂઝ્ગારશ ચેહલ્ સાલ્ માન્દ
નેગર્ તા બસર્ બરશ્ યઝ્દાન્ ચે રાન્દ
દર્ અયવાને શાહી શબી દીરૂબાઝ્
બખાબ્ અન્દરૂન્ બૂદ્ બા અર્નવાઝ્

ઝોહાકનું ફરીદૂનને ખાબમાં જોવું.

જ્યારે તે (ઝોહાક)ના ઝમાનાને ચાળીસ વર્ષ (બાકી) રહ્યાં–ત્યારે તું જો કે ખોદાતાલાએ તેનાં સર ઉપર શું શું કર્યું ?

એક મધરાતે કે તે પાદશાહી મેહલમાં અર્નવાઝની સાથે સૂતેલો હતો;

* આ કુર્દ લોકો હાલ અમેરિકામાં ગોર્ડયન મૌન્ટન્સ નઝદીક રહે છે.

ચુનાન્ દીદ કઝ્ કાખે શાહ-શાહાન્
સે જંગી પદીદ આમદી નાગહાન્
દો મેહતરૂ યકી કેહુતરૂ અંદરૂ મેયાન્
બબાલાએ સર્વો બફરૂરે, કેયાન્
કમરૂ બસ્તનો રફ્તને શાહુવારૂ
બચંગ્ અંદરૂન ગોર્ઝે ગાવસારૂ
દમાન્ પીશે ઝહુહાક્ રફ્તી બજંગ્
ઝદી બરૂ સરૂશ ગોર્ઝએ ગાવરંગ્
યકાયકૂ હમાન્ ગોરૂકે કેહુતરૂ બસાલ્
કશીદી ઝે સરૂ તા બપાયશ દુવાલ્
બદાન્ ઝેહુ દો દસ્તશ બેબસ્તી ચુ સંગ્
નેહાદી બગરૂદન્ બરશ પાલહંગ્
હમીતાખતી ~~~ દમાવંદ કુહુ
કશાનો દવાન્ અઝ્ પસ અંદરૂ ગોરૂહુ
બપીચીદ ઝહુહાકે બીદાદગરૂ
બેદરૂરીદશ અઝ્ બીમ ગોફ્તી જેગરૂ
યકી બાંગ્ બરૂઝદ બખાબ્ અંદરૂન
કે લર્ઝો શુદ આં ખાનએ સદ સુતૂન
બેજસ્તંદ ખુર્શીદ રૂયાન્ ઝે જાય
અઝાં દુલ્ધુલે નામવરૂ કદખોદાય
ચુનીન્ ગોફ્ત જહુહાક્રા અર્નવાઝ્
કે શાહા ચે બૂદત બેગૂઈ બરાઝ્
તો ખોફ્તકુ બઆરામ દર ખાનહુ ખીશ
બદીન્સાન ચે તર્સીદી અઝ્ જાને ખીશ
હમાન્ હફ્ત કેશ્વરૂ બફર્માને તોસ્ત
દદો દીવો મરૂદુમ નેગહુબાને તોસ્ત
જહાની સરાસરૂ બશાહી તોરાસ્ત
સરે માહુ તા પોશ્તે માહી તોરાસ્ત
ચે બૂદત કઝાન્સાન બેજસ્તી જે જાય
બમા બાઝ્ ગો અય જહાન્ કદખોદાય
બખુર્શીદરૂયાન્ સેપહુદારૂ ગોફ્ત
કે ચૂનીન્ શેગેફ્તી બબાયદ નેહોફ્ત
ગરૂ અયદૂન કે ઈન્ દાસ્તાન્ બેશ્નવીદ
શવદ તાન્ દેલ્ અઝ્ જાને મન્ ના ઉમીદ
બશાહે ગેરાન્માયહુ ગોફ્ત અર્નવાઝ્
કે બરૂ મા બેબાયદ કુશાદનત્ રાઝ્
તવાનીમ કરૂદન્ મગરૂ ચારઈ
કે બીચારઈ નીસ્ત પત્યારઈ
સેપહુબુદ કુશાદ આન્ નેહાન્ અઝ્ નેહોફ્ત
હમહુ ખાબ્ યકુયકૂ બઈશાન્ બેગોફ્ત
ચુનીન્ ગોફ્ત બા નામવરૂ ખૂબ્રૂય
કે ચુગ્ઝારૂ ઈન્રા રહે ચારહુ જૂય
નગીને ઝમાનહુ સરે તખ્તે તોસ્ત
જહાન્ રઉશન્ અઝ્ નામવરૂ બખ્તે તોસ્ત

(તેવામાં) તેણે એ રવેશે (ખાબ) જોયું કે "પાદશાહી મેહલમાં ત્રણ જંગી સવારો એકાયક ઝાહેર આવતા (દેખાયા).

બે મોટા (અને તેઓ) વચ્ચે એક નાનો (જવાન) હતો.-તે કદમાં સર્વનાં ઝાડ (મિસાલ) અને દબદબામાં પાદશાહ (મિસાલ હતો).

કમર બાંધવામાં અને ચાલવામાં પાદશાહની મિસાલનો (તે હતો)-(અને) ગાયની સુરતનો ગૅર્ઝ હાથમાં (હતો).

તે ઝોહાકની નઝદીક લાડઇને માટે દોડતો જતો હતો-(અને) ગાયની સુરતનો ગેર્ઝ તેનાં સર ઉપર મારતો હતો.

એકાયક પેલો નાની ઉમરનો પેહલવાન-તેનાં માથાંથી પગ સૂધીનું ચામડું ઉખેડતો હતો.

(અને) તે રસીથી તેના બેહુ હાથ પત્થરની મિસાલ બાંધતો હતો-(અને) તેની ગર્દનમાં તોક નાખતો હતો.

એ રવેશે તેને ખેંચતો અને દોરાવતો દમાવંદ પહાડ સૂધી લઈ જતો-તેની પાછળ લોકેનું ટોળું દોડતું હતું."

(એવો ખાબ જોવાથી) બેદાદગર ઝોહાકે કલ ખાધી-ગોયા ધાસ્તીથી તેનું જીગર ફાટી ગયું ૭૧

(અને) ઉંધમાંજ એક પોકાર માર્યો-કે (જેથી) તે સો થાંભલાવાળું ઘર (યાને મેહલ) ધ્રુજવા લાગ્યું.

તે નામવર ધણીના પોકારથી-આફતાબનાં મોઢાંની (ઓરતો) જાગી ઉઠી.

(અને) અર્નવાઝે ઝોહાકને એ રવેશે કહ્યું-કે "ઓ પાદશાહ! તને શું થયું? તું (તારો) ભેદ કહે.

તું આરામ સાથે પોતાના ઘરમાં સૂતેલો-(અને) આવી રીતે પોતાના જીવથી કેમ બીહેવો?

* હફ્ત કેશ્વર દુન્યા તારા હુકમમાં છે-ફાડીખાનાર જાનવર, દેવ અને માણસો તારા નેગેહબાન છે.

સઘળી દુન્યા તારી પાદશાહીનાં છે (ચાંદ) આસમાનને મથાળેથી તે માછલીની પીઠ સૂધીની (પાદશાહી) તારીજ છે.

ઓ દુન્યાના પાદશાહ! અમારી આગળ ખોલાસો કર (કે) તને શું થયું કે તું તારી જગ્યા ઉપરથી જાગી ઉઠયો?"

(ત્યારે) તે સરદારે (પેલી) ઓરતોને કહ્યું,-કે "આવી અજાયબી છુપાવવી જોઇયે.

જો હવડાં આ દાસ્તાંન તમો સમજો-તો મારા જીવને માટે તમારૂં દિલ નાઉમેદ થશે."

(ત્યારે) અર્નવાઝે તે બુઝોર્ગ પાદશાહને કહ્યું-કે "અમારી આગળ તારો ભેદ ખોલવો જોઇયે ૭૨

કદાચ બની શકે તો અમો એલાજ કર્યે-કારણ કે કોઈપણ દુઃખ એલાજ વગરનું નથી."

(ત્યારે) સરદાર (ઝોહાકે) તે છુપો ભેદ ખોલ્યો-(અને) વિગતવાર સઘળો ખાબ તેઓને કહ્યો.

(ત્યારે) તે ખૂબસૂરત બાનુએ તે નામદારને એ રવેશે કહ્યું-કે "એને જવા ના દે એનો એલાજ શોધ.

તારા તખ્તનું સર ઝમાનાનો નગીનો છે-તારાં નામવર નસીબથી દુન્યા રોશન છે.

---

* "હફ્ત કેશ્વર" અવસ્તા "હફ્ત કર્શ્વરે" યાને ૭ મુલકમાં વહેંચાયલી જગ્યા. આ મુલકોનાં નામ અવસ્તામાં નીચે મુજબ આપ્યાં છે. અરેઝહિ, સવહિ, ફ્રદધફ્શુ, વીદધફ્શુ, વોઉરૂબરેશ્તિ, વોઉરૂઝરેશ્તિ અને ખનિરથબામિ. એ સાતે ખંડો કયો કયા તે અવસ્તામાં જણાતા નથી. પણ બુન્દહિશનમાં નીચે પ્રમાણે લખ્યા છે. ૭ મો ખનિરથબામિ વચ્ચે અને તેની આસપાસમાં પશ્ચિમે પહેલો અને બીજો, દક્ષિણે ત્રીજો અને ચોથો, ઉત્તરે પાંચમો અને છઠઠો.

તો હારી જહાન્ ઝીરે અન્ગુસ્તરી
દદો મરદુમો મોર્ગો દીવો પરી
ઝે હર કેશ્વરી ગેરૂદ કુન્ બેખ્રદાન્
ઝે અખ્તરશેનાસાનો અઝ્ મૂબદાન્
સખુન્ સરબસર મૂબેદાન્રા બેગૂય
પેજૂહેશ કુનો શસ્તી બાઝ્ જૂય
નેગહ કુન્ કે હુશે તો બર્ દસ્તે કીસ્ત
ઝે મરદુમનેઝાદ અર્ ઝે દીવો પરીસ્ત
ચુ દાનેસ્તહ શુદ ચારહસાઝ્ આન્ ઝમાન્
બખીરહ મતરસ અઝ્ બદે બદગમાન્
૭૩ શહે બદમનેશરા ખુશ આમદ સખુન્
કે આન્ સરૂવ બુન્ પાસોખ અફકન્દહ બુન્
જહાન્ અઝ્ શબે તીરહ ચૂન્ પરૂરે ઝાઘ
હમાન્ગહ સરઝ્ કૂહ બરઝદ ચરાઘ
તો ગોફ્તી કે બર્ ગુમ્બદે લાજવરદ
બેગુસ્તરદ ખોર્શીદ યાકૂતે ઝરદ
સેપહબુદ હરાન્ જા કે બુદ મુબદી
સખુનદાનો બીદારદેલ બેખ્રદી
ઝે કેશ્વર બનઝદીકે ખીશ આવરીદ
બેગોફ્ત આન્ જેગરખસ્તહ ખાબી કે દીદ
બેખાન્દો બયક જાએશાન્ ગેરૂદ કરદ
વઝીશાન્ હમીજોસ્ત દર્માંને દરદ
બેગોફ્તા મરા ઝૂદ આગહ કુનીદ
રવાન્રા સુવી રઉશની રહ કુનીદ
નેહાની સખુન્ કરદ શાન્ આ...ર
ઝે નીકો બદે ગરદશે રૂઝગાર
કે બર્ મન્ ઝમાનહ કય આયદ બસર
કેરા બાશદ ઈન્ તાજો તખ્તો કમર
હમહ રાઝ્ બર્ મા બેબાયદ કુશાદ
વયા સર બખારી બેબાયદ નેહાદ
૭૪ લબે મૂબેદાન્ ખુશ્કો રોખ્સારહ ઝરદ
ઝબાન્ પુર્ ઝે ગોફ્તારો દેલ પુર્ ઝે દરદ
કે ગર્ બૂદની શસ્ત ગૂયીમ બાઝ્
બજાનસ્ત પયકારો તન્ દર્ ગુદાઝ્
વગર્ નશનવદ બૂદનીહા દુરોસ્ત
બેબાયદ હમ અનૂકુન્ ઝે જાન્ દસ્ત શોસ્ત
સે રૂઝ્ અન્દરીન્ કાર શુદ રૂઝગાર
સખુન્ કસ નેયારસ્ત કરદ આશ્કાર
બરૂઝે ચહારોમ બરઆશોફ્ત શાહ
બરાન્ મૂબેદાને નુમાયન્દહ રાહ
કે ગર્ ઝેન્દહ તાન્ દાર બાયદ બસૂદ
વગર્ બૂદનીહા બેબાયદ નમૂદ
હમહ મૂબેદાન્ સર્ ફેકન્દહ નેગૂન્
બદ્ નીમહદેલ દીદગાન્ પુર્ ઝે ખૂન્
અઝાન્ નામદારાને બેસ્યાર હુશ
યકી બૂદ બીનાદેલો રાસ્તકુશ
ખેરદમન્દો બીદારો ઝીરક બનામ
અઝાન્ મૂબેદાન્ ઊ ઝદી પીશ ગામ
દેલશ તન્ગતર ગશ્તો બીબાક શુદ
કુશાદહ ઝબાન્ પીશે ઝહ્હાક શુદ

તું ફાડીખાનાર જાનવર, માણસ, પક્ષી, દેવ અને પરી (વગેરે), (સઘળી) દુન્યા (તારી) અંગુસ્તરી (યાને ફર્માન) નીચે રાખે છે.

હરેક મુલકમાંથી દાનાઓ, નુજૂમીઓ અને મોબેદોને એકઠા કર.

(અને) સઘળી વાત તે મોબેદોને કહે-તલાશ કર અને સચ્ચાઇ શોધી કાઢ !

(પછી) તું નેગાહ કર કે તારૂં મોત કોણના હાથ ઉપર છે ?—આદમીની અઉલાદથી અથવા દેવ યા પરીથી ?'

જ્યારે તું જાણે ત્યારે તે વખત (તેનો) એલાજ કર !–(અને) દુશ્મનની બુરાઇથી વગર કારણે ધાસ્તી ના કર "

બદ વિચારના પાદશાહને એ વાત પસંદ આવી,–કારણ કે તે નાઝનીને જવાબ (સરસ રીતે) આપ્યો હતો.

અંધારી રાતને લીધે દુન્યા (જે) કાગડાનાં પર જેવી (હતી)– (તેથી) તેજ વખત પહાડને મથાલેથી ચેરાઘ ઝાહેર થયો.

ગોયા બલુ રંગના ગુમ્બઝ ઉપર-સૂરજે પોખરાજ પાંથર્યું.

(ત્યારે) સરદાર (ઝોહાકે) હરેક જગોથી મોબેદો,–વિદ્વાનો અને હોસ્યાર દિલના દાનાઓ કે જે હતા;

(તે લોકોને) તે દેશથી પોતાની નઝદીક બોલાવ્યા–(અને) તુટેલાં જીગરવાળાએ જે ખાબ કે જોયો હતો તે (તેઓને) કહ્યો.

તેઓને બોલાવી એક જગોએ એકઠા કર્યા–અને તેઓથી દુઃખનો એલાજ શોધ્યો.

તેણે કહ્યું કે " મને જલ્દીથી ખબરદાર કરો–(અને) મારા જીવને રોશનીનો રસ્તો દેખાડો.

ઝમાનાની નેક અને બદ ચાલની-છુપી વાત તેઓથી જાણવા માગી.

કે ઝમાનો મારા ઉપર ક્યારે આખેર આવશે–(તેમજ) આ તાજ, તખ્ત અને કમરબંદ કોણનાં થશે ?

(એ) સઘળો ભેદ મારા ઉપર ખોલવો જોઇયે–નહીં તો સર ખુવારીમાં નાખવાં જોઇયે. "

(તેજ વખત) મોબેદોના હોઠ સૂકા અને ગાલ ફિક્કા (થયા)– (તેમજ) જીભ એક બીજા સાથની વાતચિત્તથી અને દિલ દર્દથી ભરેલાં થયાં,

કે " જો આપણ જે બનવાનું છે તે કહે છિયે–તો જીવ સાથ લડાઈ અને તનનું કચડાઇ જવું થાય છે.

અને જો તે જે બનવાનું છે તે [આપણાથી] બરાબર સાંભળશે નહીં– તો હવડાં [આપણને] જીવથી હાથ ધોવા પડશે. "

એ કામમાં ત્રણ દિવસનો વખત નીકળી ગયો,–[તોપણ] કોઈ વાત ઝાહેર કરી શક્યું નહીં.

[જેથી] ચોથે દિવસે પાદશાહ તે રસ્તો દેખાડનાર મોબેદો ઉપર ઘોસ્સે થયો.

કે " ગમે તો તમો જીવતા શૂળી સાથ ઘસાવા માગતા હોવ [તો તેમ] અને નહીં તો જે બનવાનું હોય તે કહી દેઓ. "

સઘળા મોબેદોએ તુટેલે દિલે અને આંસુ ભરી આંખે સર નીચાં નાખ્યાં.

તે અકલમંદ નામદારોમાંથી-એક રોશન દિલનો, સચ્ચાઈમાં મેહનત કરનાર હતો.

હોશ્યાર, ચાલાક અને " ઝીરક " નામનો હતો–[અને] તે [સઘળા] મોબેદોમાં આગેવાન હતો.

તેનું દિલ ઘણું તંગ થયું અને તે ધાસ્તી વગરનો થયો–[જેથી] તે ખુલ્લી ઝબાને ઝોહાક આગળ ગયો.

બદૂ ગોફ્તૂ પરૂદુખ્તાહુ કુન્ સરૂ ઝે બાદ
કે જોઝ્ મરૂગ્રા કસ ઝે માદરૂ નઝાદ
જહાનદારૂ પીશ અઝ્ તો બેસ્યારૂ બૂદ
કે તખ્તે મેહીરા સઝાવારૂ બૂદ
ફ્રરાવાન્ ઘમો શાદ્દમાની શુમોરૂદ
ચુ રૂઝે દરાઝશ સરૂઆમદ બેમોરૂદ
અગરૂ બારએ આહનીની બપાય
સેપહૂરત બેસાયદ નમાની બજાય
કસીરા બુવદ ઝીન્ સેપસ તખ્તે તૂ
બખાક્ અન્દરૂ આરદ સરે બખ્તે તૂ
કુજા નામે ઊ આફ્રરીદૂન્ બુવદ
ઝમીનરા સેપહૂરે હુમાયૂન્ બુવદ
હનૂઝ્ આન્ સેપહૂબુદ ઝે માદરૂ નઝાદ
નેયામદ ગહે તરૂસેશો સરૂદ બાદ
ચુ ઊ ઝાયદ અઝ્ માદરે પુરૂહોનરૂ
બસાને દરખ્તી બુવદ બારૂવરૂ
બમર્દી રસદ બરૂકશદ સરૂ બગાહુ
કમરૂ જૂયદો તાજો તખ્તો કોલાહુ
બબાલા શવદ ચૂન્ યકી સર્વે બોરૂઝ્
બગરૂદન બરૂઆરદ ઝે પૂલાદ ગોરૂઝ્
ઝનદ બરૂ સરત ગોર્ઝએ ગાવરૂય
બેબન્દદ દરૂઆરદ ઝે અયવાન્ બકૂય
બદૂ ગોફ્તૂ ઝોહાકે નાપાક દીન્
ચેરા બન્દદમ બા મનશ ચીસ્ત કીન્
દેલાવરૂ બદૂ ગોફ્તૂ અગરૂ બેખ્રદી
કસી બીબહાનહ નસાઝદ બદી
બરૂઆયદ બદસ્તે તો હૂશે પેદરૂ
બેગરૂદદ અઝાન્ દરૂદ પુરૂ કીનહ સરૂ
યકી ગાવે પુરૂમાયહ ખાહદ બુદન્
જહાનજૂએરા દાયહ ખાહદ બુદન્
તબહ ગરૂદદ આન્ હમ બદસ્તે તો બરૂ
બરીન્ કીન્ કશદ ગોર્ઝએ ગાવસરૂ
ચુ જહાક્ બેશ્નીદ બુકુશાદ ગૂશ
ઝે તખ્ત અન્દરૂ ઓફ્તાદો જૂ રફ્ત હુશ
ગેરાનમાયહ ઝ્અઝ્ પીશે તખ્તે બલન્દ
બેતાબીદ રૂયરા ઝે બીમે ગઝન્દ
ચુ આમદ દેલે તાજવરૂ બાઝ્ જાય
બતખ્તે કયી અન્દરૂ આવર્દ પાય
નેશાને ફરીદૂન બગેરૂદે જહાન્
હમી બાઝ્ જોસ્ત આશકારો નેહાન્
ને આરામ બૂદશ ને ખાબો ને ખરૂદ
શુદહ રૂઝે રઊશન બરૂ લાજવરૂદ

[અને] તેને કહ્યું [કે] "[તારાં] માથાંમાંથી પવન દૂર કર-કારણ કે મૌત સિવાય બીજાને માટે કોઇ માને પેટથી પેદા થયો નથી. ૭૫

તારી આગમચ ઘણાક પાદશાહો હતા કે જેઓ બુલંદ તખ્તને લાયકના હતા.

[તેઓએ] ઘણીક રંજ અને ખુશી ભોગવેલી [હતી]-[પણ] જ્યારે તેઓના લાંબા દિવસ પુરા થયા ત્યારે મરણ પામ્યા.

અગર જો તું એક મઝબૂત લોઢાંનો કોટ હોય-[તો પણ] આસ્માન તને કચડી નાખશે [અને] તું કાયમ રહેશે નહીં.

[અને] એ પછી તારૂં તખ્ત કોઈ [બીજા]નું થશે-તે તારૂં નસીબ ખાકમાં લાવશે.

તેનું નામ ફરીદૂન થશે-તે ઝમીનને માટે મુબારક આસ્માન થશે.

હજુ તે સરદાર માને પેટે પેદા થયો નથી.-તેની ધાસ્તીનો અને સર્દ હાવ [ખેંચવા] નો વખત [હજુ] આવ્યો નથી.

જ્યારે તે હોનર ભરેલી માને પેટે પેદા થશે,-ત્યારે એક ઝાડની માફક તે ફળવંત થશે.

[અને જ્યારે] તે મર્દીમાં આવશે [ત્યારે] માહતાબ સૂધી સર ખેંચશે-[અને] કમરબંદ, તાજ, તખ્ત અને કોલાહ શોધશે.

કદમાં તે એક સીધાં સર્વની મિસાલનો થશે-તે પોલાદી ગોર્ઝ ગર્દન ઉપર મેળશે.

[અને] તે ગાયની સૂરતનો ગોર્ઝ તારાં સર ઉપર મારશે-[અને] તને બાંધશે [અને] મેહલમાંથી [તને] મોહલ્લામાં લાવશે." ૭૬

[ત્યારે] નાપાક દીનના ઝોહાકે તેને કહ્યું.-કે "મને શા માટે તે બાંધશે [અને] તેને મારી સાથ શાનો કીનો છે?"

તે દેલાવર [મોબેદે] તેને કહ્યું કે જો તું દાના હોય [તો સમજ કે]-"કોઇ [કાંઈ] બહાના વગર બુરાઈ કરતું નથી.

તેનો બાપ તારા હાથ ઉપર માર્યો જશે-જેનાં દુઃખથી તેનું સર કીના ભરેલું થશે.

એક કીમતી ગાય પેદા થશે-(જે) જેહાનજૂએ (ફરીદૂન)ની દાયા થશે.

તે પણ તારા હાથ ઉપર મરણ પામશે-(અને) એ કીના ઉપર તે ગાયનાં માથાંનો ગોર્ઝ ઉઠાવશે."

જ્યારે ઝોહાકે (એવું) સાંભળ્યું ત્યારે કાન ખુલ્લા કર્યા-તે તખ્ત ઉપરથી નીચે પડયો અને બેહોશ થયો.

તે દાના (ઝીરક) નુકસાન પુગવાની ધાસ્તીથી બુલંદ તખ્ત આગળથી ચાલી ગયો.

જ્યારે પાદશાહનું દિલ ઠેકાણે આવ્યું-ત્યારે પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેઠો.

(અને) દુન્યાની આસપાસ ફરીદૂનની (શું) છુપી કે ઝાહેર નિશાનની શોધ તેણે કરવા માંડી.

તેને આરામ, ઊંઘ અને ખાવાનું હતુંજ નહીં-(અને) તેના ઉપર રોશન રોઝ આસ્માની રંગનો થયો. ૭૭

ગોફ્તાર્ અન્દરે ઝાદને ફરીદૂન્.

બરૂઆમદ બરીન્ રૂઝ્ગારે દરાઝ્
કે શુદ્ અઝ્દહાફશ બુત ગી ફરાઝ્
ખુજસ્તહ્ ફરીદૂન ઝે મેંદર્ બેઝાદ્
જહાન્રા યકી દીગર્ આમદ્ નેહાદ્
બેબાલીદ્ બર્સાને સર્વે સહી
હમીતાફ્ત્ ઝૂ ફર્રે શાહ શાહી
જહાનજૂએ બા ફર્રે જમ્શીદ બૂદ્
બકેર્દારે તાબ દહ્ ખુર્શીદ બૂદ્
જહાન્રા ચુ બારાન્ બેબાયેસ્તગી
રવાન્રા ચુ દાનેશ બશાયેસ્તગી
બસરબર્ હમીગશ્ત્ ગર્દાન્ સેપેહ્ર્
શુદહ્ રામ બા આફરીદૂન બમેહ્ર્
હમાન્ ગાવ્ કશ નામ્ પુરમાયહ્ બૂદ્
ઝે ગાવાન્ વરા બર્તરીન્ પાયહ્ બૂદ્
ઝે માદર્ જુદા શુદ્ ચુ તાઊસે નર્
બહર્ મૂશ બર્ તાઝહ્ રંગી દેગર્
શુદહ્ અંજુમન્ બર્ સરશ બેખ્રદાન્
સેતારહ્શેનાસાનો હમ મૂબદાન્
૭૮ કે કસ દર્ જહાન્ ગાવે ચૂનાન્ નદીદ્
ને અઝ્ પીરસર્ કાર્દાનાન્ શનીદ્
ઝમીન્ કર્દ્ ઝહ્હાક્ પુર્ ગોફ્તગૂય
બગેર્દે જહાન્ દર્ હમીન્ જોસ્તજૂય
ફરીદૂન્ કે બૂદશ પેદર્ આત્બીન્
શુદહ્ તંગ્ બર્ આત્બીન્ બર્ ઝમીન્
ગુરીઝાન્ ઝે ઝહ્હાકો અઝ્ કામે શીર્
બરૂઆવીખ્ત નાગાહ્ દર્ દામે શીર્
અઝાન્ રૂઝ્બાનાને નાપાક્ મર્દ્
તની ચન્દ્ રૂઝી બદ્ બાઝ્ ખર્દ્
ગેરેફ્ત દો બોર્દ્ દ્ બસ્તહ્ ચુ યૂઝ્
બર્ બર્ સર્આવર્દ્ ઝહ્હાક્ રૂઝ્
ખેરદમન્દ્ મામે ફરીદૂન્ ચુ દીદ્
કે બર્ જોફ્તે ઊ બર્ ચુનાન્ બદ્ રસીદ્
ઝની બૂદ્ આરાયેશે રૂઝ્ગાર્
દરખ્તી કઝ્ ફર્રે શાહી બબાર્
ફરાનક્ બુદશ નામો ફર્ખાં દહ્ બૂદ્
બમેહ્રે ફરીદૂન દેલ આગ દહ્ બૂદ્
રવાન્ ગશ્તો દેલ્ ખસ્તહ્ અઝ્ રૂઝ્ગાર્
હમીરફ્ત ગેર્યાન્ સુવી મર્ગઝાર્
૭૯ કુજા નામવર્ ગાવે પુરમાયહ્ બૂદ્
કે બાયેસ્તહ્ બર્ તનશ પીરાયહ્ બૂદ્
બપીશે નેગહ્બાને આન્ મર્ગઝાર્
ખુરૂશીદ બારીદ્ ખૂન્ દર્ કેનાર્

ફરીદૂનનાં જન્મ પામવા વિષે.

એ ઉપર લાંબો વખત નીકળી ગયો,–કે તે અઝદહાની મિસાલનો (ઝોહાક) તંગીમાં આવતો ગયો.

મુબારક ફરીદૂન માને પેટે પેદા થયો–(અને) દુન્યાને માટે એક નવોજ પાયો નખાયો.

તે સીધા સર્વની મિસાલ વધવા લાગ્યો–(અને) તેનાથી પાદશાહી નૂર પ્રકાશવા લાગ્યું.

તે જેહાનજોય (ફરીદૂન) જમશેદની (મિસાલ) દબદબાવાળો હતો–(અને) પ્રકાશિત આફતાબની મિસાલ હતો.

દુન્યાને માટે તે વરસાદની માફક જરૂરનો–(…) આત્માને માટે અકલની માફક લાયકાત ભરેલો હતો.

ફરતો આસ્માન તેનાં સર ઉપર ફરવા લાગ્યો–(અને પ્યારથી તે ફરીદૂનને તાબે થયો.

પેલી ગાય કે જેનું નામ "પુરમાયે" હતું–(અને સઘળી) ગાયોથી તેનો દરજ્જો ચઢતો હતો.

એક નર મોરની મિસાલ તે માને પેટથી જન્મ પામી–તેના દરેક બાલ એક બીજાથી સરસ નવા રંગના (હતા).

તેની નજદીક દાનાઓ, સેતારેશેનાસો અને દાનાઓ એકઠા થયા.

કે દુન્યામાં કોઇએ આવી ગાય નથી જોઈ,–(તેમજ) બુઢ્ઢા અનુભવીઓથી (પણ) નથી સાંભળ્યું.

ઝોહાકે દુન્યાની આસપાસ (તેની) શોધ ચલાવી (સઘળી) જગ્યા ચકચારભરેલી કરી.

ફરીદૂનનો બાપ કે જે આત્બીન* (નામનો) હતો–તે આત્બીન ઉપર જેહાન તંગ થયલી હતી.

તે ઝોહાકથી અને સિંહનાં ડાચાંથી નાસતો ભાગતો–એકાયક સિંહના ફાંદામાં સપડાયો.

તે નાપાક મર્દના ખિદમતગારોમાંથી કેટલાકો એક દિવસ તેને મળ્યા.

તેઓ (તેને) પકડીને ચિત્તાની મિસાલ બાંધી લઇ ગયા–(અને) ઝોહાકે તેના ઉપર દહાડો તમામ કર્યો (યાને મારી નાખ્યો).

ફરીદૂનની અકલમંદ માએ જ્યારે જોયું–કે તેના ધણી ઉપર આવી બુરાઈ પહોંચી.

તે એક ઝમાનાને સણગારનારી ઓરત હતી–(તેમજ) તેણી એક પાદશાહી દબદબાવાળાં ફળનું ઝાડ હતી.

તેનું નામ "ફરાનક†" હતું અને તે મુબારક હતી.–ફરીદૂનના પ્યારથી (તેનું) દિલ ભરેલું હતું.

તેણી નાસી ગઇ, અને ઝમાનાથી ઝખ્મી દિલની બની–રડતી તેણી જંગલ તરફ ગઇ.

કે જ્યાં (પેલી) પુરમાયે (નામની) નામવર ગાય હતી–કે જેનાં તન ઉપર લાયક સણગાર હતો.

તે જંગલના રખેવાળની નજદીક–તેણી પોકાર મારવા લાગી અને આંસુ પાડી રડવા લાગી,

---

* બીજા લખનારાઓ એને "આબ્તીન" પણ લખે છે.

† ફિર્દોસી ફરીદૂનની માનું નામ "ફરાનક" જણાવે છે, પણ અવસ્તા તેમજ પેહલવીમાં આ નામ મળતું નથી.

બદાન્ ગોકૂત કીન્ ફ્રુદકે શીરૂખારૂ
ક્ે મન્ રૂઝગારી બઝેન્હારૂ દારૂ
પેદરૂવારશ અઝ માદરૂ અન્દરૂ પઝીરૂ
અઝાન્ ગાવે નઘઝશ બેપર્વરૂ બશીરૂ
હેગરૂ બારહુ ખાહી . રવાનમ તોરાસ્ત
ગેરઉગાન્ કુનમ જાન્ બદાન્ કત હવાસ્ત
પરસ્તન્દએ બીશહો '.ગાવે નૂઘઝ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ બદાન્ પાકૂમઘઝ
કે ચૂન્ બન્દહુ દરૂ પીશે ફ્રર્ઝન્દે તૂ
બેબાશમ પઝીરન્દએ પન્દે તૂ
ફ્રરાનકૂ બદૂ દાદ ફ્રર્ઝન્દરા
બેગોકૂતશ બદૂ ગેકૂતની પન્દરા
સે સાલશ પેરૂઝ્લારૂ ઝાન્ ગાવે શીરૂ
હમીદાદ હોશ્યારી ઝેન્હારૂગીરૂ
નશુદ સીરૂ ઝહુહાકૂ ઝાન્ .જોસ્તજૂય
શુદઝ ગાવે ગીતી પુરઝ ગોકૂતગૂય
દવાન્ માદરૂ આમદ સુવી મરૂઘઝારૂ
ચુનીન્ ગોકૂત બા મરૂદે ઝેન્હારૂદારૂ
કે અન્દીશઈ દરૂ દેલમ ઈઝદી
ફ્રરાઝ આમદસ્ત અઝ રહે બેખ્રદી
હમીકરૂદ બાયદ કઝાન્ ચારહુ નીસ્ત
કે ફ્રર્ઝન્દો શીરીન્ રવાનમ યકીસ્ત
બેબુરૂરમ પય અઝ ખાકે જાદૂસેતાન્
શવમ બા પેસરૂ સૂએ હેન્દૂસેતાન્
શવમ નાપદીદઝ મેયાને ગોરૂહુ
મરીન્રા બરમ સૂએ અલ્બોરૂઝ કૂહુ
ચુ ગોકૂત ઈન્ સખુન્ ખૂબ્રોખ્રા બેબોરૂદ
ક્ે બસ દાઘ ઉ ખૂને દેલ મીસેતારૂદ
બેયાવરૂદ ફ્રર્ઝન્દરા ચૂન્ નવન્દ
ચુ ઘોર્મે ઝેયાન્ સૂએ કૂહે બલન્દ
યકી મરૂદે: દીની બરાન્ કૂહુ બૂદ
કે અઝ કારે ગીતી બીઅન્દૂહુ બૂદ
ફ્રરાનકૂ બદૂ ગોકૂત કય પાંકૂદીન્
મનમ સૂગ્વારી અઝ ઈરાન્ ઝમીન્
બેદાન્ કીન્ .ગેરાન્માયેહુ ફ્રર્ઝન્દે 'મન્
હમીબૂદ ખાંહદ . સરે અન્જેમન્
બેબુરૂરદ સરે તાજે ઝહુહાકૂરા
સેપારદ કમરૂબન્દે ઉ ખાકૂરા
તોરા બાદ બાયદ નેગહુબાને ઉય
પેદરૂવારૂ લર્ઝન્દહુ બરૂ જાને ઉય
બેપેઝરોકૂત ફ્રર્ઝન્દે ઉ નીકૂમરૂદ
નેયાવરૂદ હરૂગેઝ બદૂ બાદે સરૂદ
ખબરૂ શુદ બઝહુહાકે બદરૂઝગારૂ
અઝાન્ ગાવે પુરૂમાયહો મરૂઘઝારૂ
બેયામદ બરાન્ કીનહુ ચૂન્ પીલે મસ્ત
મરાન્ ગાવે પુરૂમાયહુરા કરૂદ પસ્ત

(અને) તેને કહ્યું કે " આ ધાવનાં બાળકને-મારી પાસેથી લઈ થોડો વખત સૂધી [તારી] પનાહમાં રાખ !

[મુજ] મા તરફથી [એક] બાપની માફક તેને તું કબૂલ રાખ !- [અને] પેલી સુંદર ગાયનાં દૂધથી તેને પર્વરેશ કર !

જો તને કાંઇ બદલો જોઇતો હોય તો મારો જીવ [પણ] તારોજ છે.- જેને માટે તું કહે તેને માટે માહો જીવ ઝામીન તરીકે આપું છું."

[ત્યારે] તે જંગલ અને સુંદર ગાયના રખેવાળે-તે પાકઝ મઘઝની [બાજુ]ને એ રવેશે જવાબ દીધો,

કે " હું તારી નસીહત કબૂલ કરનાર [થયો છું] તારાં ફર્ઝંદની નઝ-દીક એક ઘોલામની માફક રહીશ. "

[ત્યારે] ફરાનકે તેને કહેવા જોગી નસીહત કરી તે બચ્ચું આપ્યું.

તે પનાહ આપનાર અને ચાલાક [રખેવાળે] ત્રણ વર્ષ સૂધી એક બાપની માફક પેલી ગાયનાં દૂધથી તેને ઉધાર્યો.

[જ્યારે] તે ગાયથી દુન્યા ચકચાર ભરેલી થઈ-[અને] ઝોહાક [પણ] શોધ કરવાથી ધરાયો નહીં,

[ત્યારે] [પેલી] મા દોડતી કે જંગલ તરફ ગઈ-[અને] તે પનાહ ૮૦
આપનાર મર્દને એ રવેશે કહ્યું,

કે " અકલની રાહે મારા દિલમાં ખોદાઇ વિચાર ઝાહેર આવ્યો છે,

તે પ્રમાણે કરવું જોઇયે. એ સિવાય [બીજો] એલાજ નથી-કારણ કે મારો મીઠો જીવ અને ફર્ઝંદ એકજ છે.

[તેથી] હું જાદુસ્તાનની જગોએથી મંઝલ કાપું-[અને] છોકરા સાથે હિંદુસ્તાન તરફ જાઉં.

(આ) ટોળા વચ્ચેથી હું ગુમ થઈ જાઉં-(અને) ખાસ આ (બચ્ચાં) ને *અલ્બોર્ઝ પહાડ તરફ લઈ જાઉં. "

એટલા સખુન કહીને ઘણા દાઘથી દિલનું લોહી કાઢતી તેણી તે ખૂબ-સૂરત (બચ્ચાં) ને લઈ ગઈ.

તેણી એક ઘોડાની માફક (શિતાબીથી) તે બચ્ચાંને, ઘોરસા ભરેલાં પહાડી મેંઢાંની મિસાલ બુલંદ પહાડ તરફ લઇ આવી.

તે પહાડ ઉપર એક દીનદાર મર્દ હતો-જે દુન્યાના કામકાજથી મો-કળો હતો.

તેને ફરાનકે કહ્યું કે " એ પાક દીનનાં (મર્દ) !-હું ઈરાન ઝમીનની એક દુ:ખી (ઓરત) છું.

તું જાણ કે આ મારૂં કીમતી ફર્ઝંદ-અન્જુમનનો સરદાર થશે.

(અને) ઝોહાકનું તાજદાર સર તે કાપી નાખશે-(તેમજ) તેનો ૮૧
કમરબંદ, ખાકને હવાલે કરશે.

તને તેનો નેગહબાન થવું જોઇયે અને બાપની માફક તેના જીવ માટે ચિંતા રાખવી જોઇયે. "

તે નેક મર્દે તે બચ્ચું કબૂલ્યું-(અને) તેના ઉપર કદીપણ (એક) થંડો પવન (પણ) આવવા દીધો નહીં.

(હવે) પેલી પુરમાયે ગાય અને જંગલની ખબર બૂરા ઝમાનાના ઝોહાકને થઈ,

(તેવોજ) મસ્ત હાથીની માફક તે ઉપર કીનો લેવા આવ્યો-(અને) ખાસ તે પુરમાયે ગાયને મારી નાખી.

* અવસ્તા " હરબેરેઝઈતિ ". અવસ્તામાં ઘણી જગ્યાએ એ નામ આવે છે. સરોશ યશ્તનાં ૮ માં કર્દા પ્રમાણે હોમ ઈઝદે સરોશને " અલ્બોર્ઝ " પહાડની સર્વેથી ઊંચી ટોચ ઉપર આરૂઢ્યો.

હમહ હરૂચે દીદ અન્દરૂ ચારૂપાય
બેયફૂકન્દો ઝીશાન્ બેપર્દાખ્ત જાય
સબુક્ સૂએ ખાનહ ફરીદૂન્ શેતાફૂત
ફરાવાન્ પેજૂહીદો કસરા નેયાફૂત
બઅયવાને ઊ આતેશ અન્દરૂ ફેકન્દ
બપાય અન્દરૂ આર્વદ કાખે બલન્દ

ત્યાં જે કાંઇ જાનવર તેણે જોયાં તે સઘળાં-મારી નાખ્યાં અને તેઓથી જગા ખાલી કીધી.

(અને) જલ્દી ફરીદૂનનાં ઘર તરફ દોડયો-ઘણીબી શોધ કરી પણ કોઇ મળ્યું નહીં.

(જેથી) તેના અયવાનમાં આગ લગાડી-તે બુલંદ મકાન નીચે લાવ્યો.

પુર્સીદને ફરીદૂન્ નેઝાદે ખુદ અઝ્ માદરૂ.

ચુબુગઝશત્ બરૂ આફરીદૂન્ દો હશ્ત
જે અલબોરૂઝ્ કૂહ અન્દરૂ આમદ બદશ્ત
બરે માદરૂ આમદ પેજૂહીદો ગોફૂત
કે બુકૂશાએ બરૂ મનૂ નેહાન્ અઝ્ નેહોફૂત
૮૨ બેગૂ મરૂ મરા તા કે બૂદમ પેદરૂ
કયમ્ મન્ બતોખ્મ અઝ્ કુદામીન્ ગોહરૂ
ચે ગૂયમ્ કયમ્ બરૂ સરે અન્જુમન્
યકી દાનેશી દાસ્તાની બેઝન્
ફરાનક્ બદૂ ગોફૂત કય નામજૂય
બેગૂયમ્ તોરા હરૂચે ગોફૂતી બેગૂય
તો બેશ્નાસ કઝ્ મર્ઝે ઈરાન્ ઝમીન્
યકી મરૂદ બુદ નામે ઊ આત્બીન્
ઝે તોખ્મે કયાન્ બૂદો બીદાર્ બૂદ
ખેરદમન્દો ગોર્દ બીઆઝારૂ બૂદ
ઝે તહ્મૂરસે ગોરૂદ બૂદશ નેઝાદ
પેદરૂ બરૂ પેદરૂ બરૂ હમીદાશ્ત યાદ
પેદરૂ બુદ તોરા મરૂ મરા નીક્ શૂય
નબુદ રૂઝે રઉશન્ મરા જોઝ્ બદૂય
બઝહ્હાક્ ગોફૂતશ સેતારહ્શમરૂ
કે રૂઝે તો આરદ ફરીદૂન્ બસરૂ
ચુનાન્ બુદ કે ઝહ્હાકે જાદૂપરસ્ત
અઝ્ ઈરાન્ બજાને તો યાઝીદ દસ્ત
અઝૂ મન્ નેહાનત હમીદાશ્તમ
ચે માયહ્ બબદ રૂઝ્ બુગ્ઝાશ્તમ
૮૩ પેદરૂત આન્ ગેરાનમાયહ્ મરૂદે જવાન્
ફેદા કરૂદ પીશે તો શીરીન્ રવાન્
અબરૂ કેત્ફે ઝહ્હાકે જાદૂ દો મારૂ
બેરોસ્તો બરૂઆવરૂદ ઝીરાન્ દમારૂ
સરે બાબત અઝ્ મગ્ઝ પર્દાખ્તન્દ
હમાન્ અઝ્દહારા ખુરેશ સાખ્તન્દ
સરન્જામ રફૂતમ સુવી બીશઈ
કે કસરા નબુદ હીચ અન્દીશઈ
યકી ગાવ દીદમ ચુ ખુરૂરમ બહારૂ
સરા પાએ નૂયરગો રંગો નેગારૂ
નેગહ્બાને ઊ દસ્ત કરૂદહ્ બકશ
નેશસ્તહ્ બપીશ અન્દરૂન્ શાહ્વશ

ફરીદૂનનુ (પોતાની) માથી પોતાની બુન્યાદ (વિષે) પૂછવું.

જ્યારે ફરીદૂન ઉપર સોળ (વર્ષ) ગુઝરયાં-ત્યારે તે અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપરથી જંગલમાં આવ્યો.

(અને પોતાની) માને શોધી નઝદીક આવી કહયું-કે " મારા ઉપર છૂપો ભેદ ખોલ.

તું મને કહે કે મારો બાપ કોણ હતો-હું કોણની અવલાદથી અને બુન્યાદમાં હું કોણ છું ?

અન્જુમનમાં જ્યારે હોઉં ત્યારે હું કોણ છું તે માટે શું કહું ?-(માટે) જણાયલી ખરીવાત (મને) કહે. "

ત્યારે ફરાનકે તેને કહયુ કે ઓ નામજોય [બેટા] ! તેં જે કાંઇ કહેવા કહયું તે હું તને કહું છું.

તું જાણ કે ઈરાન ઝમીનના મુલકમાં આત્બીન નામનો એક મર્દ હતો.

તે પાદશાહી તોખમનો અને ચાલાક હતો-(તેમજ) તે દાનાઈ ભરેલો, બહાદુર અને કોઇને દુઃખ દેનારો નહીં હતો.

તેની બુન્યાદ બહાદુર તેહમૂરસથી હતી-એ પ્રમાણે તે પેઢી દર પેઢી (નામ) યાદ રાખતો હતો.

તે તારો બાપ (અને) મારો નેક ખાવંદ હતો-તેના સિવાય મારો રોશન રોઝ હતો નહીં.

સેતારેશેનાસે ઝોહાકને કહયું હતું-કે તારો દિવસ ફરીદૂન પુરો કરી મૂકશે.

(હવે) એમ બન્યું કેં ઇરાનમાં જાદૂપરસ્ત ઝોહાકે તારો જાન લેવા ચાહ્યો,

જેથી મેં તને છૂપાવ્યો.-(અને) એવી રીતે કેટલા બધા દિવસ તંગીમાં પસાર કર્યા.

તે તારા નેક બુન્યાદના જવાનમર્દ બાપે-તારે માટે પ્યારો જાન ફિદા કર્યો.

જાદૂગર ઝોહાકની ખાંધ ઉપર બે સાંપ-ઉગી નીકળ્યા અને ઈરાનનો ઘાણ કાઢવા માડયો,

(તેમાં) તારા બાપનું સર ભેજાંથી ખાલી કરી-તે અઝદહાનો ખોરાક કર્યું.

(અને) શેવટે હું એક જંગલ તરફ ગઈ-કે (જ્યાંનો) કોઇને કાંઇ ખેયાલ (પણ) હતો નહીં.

(ત્યાં) મેં એક ખુર્રમ બહારની મિસાલની દિલકશ, રંગ અને ચીત્રાર (ભરેલી) ગાય જોઇ.

તેનો નેગહબાન અદબથી તે પાદશાહી ગાય આગળ બેઠેલો હતો.

બુદ્ દાદ્મત્ ફ્રુગારે દરાઝ્
બંબરૂ બરૂ હુમીપર્વંગેદત્ બનાઝ્
ઝે પેસ્તાને આન્ ગાવે તાઊસ રંગ્
બરૂઅફ્રાખ્તી ચૂન્ દેલાવરૂ નેહંગ્
સર અંજામ્ ઝાન્ ગાવો આન્ મરૂઘઝારૂ
ખબરૂ શુદ્ યકાયક્ બરે શહ્રૂયારૂ
ઝે બીશહ્ બેઆરૂદમ્ તોરા નાગહાન્
બુરીદમ્ ઝે ઈર.ના અઝ્ ખાંનામાન્
બેયામદ્ બેકોશ્ત્ આન્ ગેરાન્માયહ્રા
ચુનાન્ બીઝબાન્ મેહ્રૂબાન્ દાયહ્રા
વઝ્ અયવાને મા તા બખુરૂશીદ્ ખાક્
બરઆવર્દ કરૂદ્ અઝ્ બુલન્દી મઘાક્
ફરીદૂન્ બરૂઆરાસ્ટૂનો બુક્શાદ્ ગુશ
ઝે ગોફ્તારે માદરૂ દરૂઆમદ્ બજૂશ
દેલશ ગશ્ત પુરૂ દર્દ સરૂ પુરૂ ઝે કીન્
બઅબ્રૂ ઝે ખેશ્મ અ દરૂ આવરૂદ્ ચીન્
ચુનીન્ દાદ્ પાસોખ બમાદરૂ કે શીરૂ
નગરૂદદ્ મગરૂ આઝ્માયેશ દેલીરૂ
કુનુન્ કરૂદની કરૂદ્ જાદૂપરસ્ત
મરા બોરૂદ્ બાયદ્ બશમ્શીરૂ દસ્ત
બેપૂયમ બફર્માને યઝ્દાને પાક્
બરૂઆરમ અઝ્ અયવાને ઝહુહાક્ ખાક્
બદ્ ગોફ્ત માદરૂ કે ઈન્ રાએ નીસ્ત
તોરા બા જહાન્ સરૂબસરૂ પાએ નીસ્ત
જહાનદારૂ ઝહુહાક્ બા તાજો ગાહ્
મેયાન્ બસ્તહ્ ફર્માને ઊરા સેપાહ્
ચુ ખાહદ્ ઝે હરૂ કેશ્વરી સદ્ હઝારૂ
કમરૂ બસ્તહ્ આયદ્ કુનદ્ કારઝારૂ
જોઝીનસ્ત આયીને પયવંદો કીન્
જહાનરા બચશ્મે જવાની મબીન્
કે હરૂ કૂ નબીદે જવાની ચશીદ
બગીતી જોઝ્ ખીશ્તનરા નદીદ
બદાન્ મસ્તી અન્દરૂ દેહદ્ સરૂ બબાદ્
તોરા રૂઝ્ જોઝ્ શાદો ખુરૂરમ મબાદ્
તોરા અય પેસરૂ પન્દે મન્ યાદ બાદ્
બજોઝ્ ગોફ્તે માદરૂ દેગરૂ બાદ બાદ

તેને મેં લાંબો વખત સૂધી તને સોંપ્યો-(જેણે) તને (પોતાની) બાગમાં નાઝથી પાળ્યો.

તે મોરના રંગની ગાયનાં થાનથીજ-દિલાવર મગરમચ્છની મિસાલ તું મોટો થયો છે.

શેવટે તે ગાય અને પેલાં જંગલની-ખબર એકાયક પાદશાહની નઝ-દીક ગઇ.

(તેથીજ) હું ઇરાન અને ઘરનો ઘરસામાન તજી દઇને એકાયક તને જંગલમાંથી લઈ ગઈ.

(ત્યારે) તે (ઝોહાકે) આવી પેલી વાચા વગરની ઘણીજ માયાળુ અને કીમતી દાઇને મારી નાખી. ૮૪

અને આપણા ઘરથી તે આફતાબ સૂધી ખાક ઉડાવીને તે સઘળું તારાજ કર્યું."

(જ્યારે) ફરીદૂને માની વાત સાંભળી (ત્યારે) ઘાસ્સે થઈ જોશમાં આવ્યો.

તેનુ દિલ દર્દ ભરેલું અને સર કીના ભરેલું થયું-(અને) ઘાસ્સાથી ભવાં ઉપર ચીન લાગ્યો.

(અને) માને એ રસ્તે કહ્યું કે "સિંહ-અઝમાવ્યા વિના દેલાવર થતો નથી.

જાદૂપરસ્ત (ઝોહાકે) જે કરવાનું હતું તે કર્યું હવે-મને શમ્શેર ઉપર હાથ નાખવો જોઇયે.

પાક યઝદાનના હોકમથી હું જાઉં-(અને) ઝોહાકનો મેહલ ખાક બરાબર કરૂં."

(ત્યારે) માએ તેને કહ્યું કે "એ વિચાર (સારો) નથી-તને તમામ દુન્યા સાથ પાએદારી નથી.

તાજ અને તખ્ત સાથનો ઝોહાક પાદશાહ-કે જેના હોકમ માટે લશ્કરે કમર બાંધેલી છે;

તે જ્યારે ચાહે ત્યારે હરેક દેશથી એક લાખ (સવારો) કમર બાંધી આવી લડાઈ કરે છે.

દોસ્તી અને લડાઇનો રસ્તો જુદોજ છે-તું દુન્યાને જવાનીની નઝરે ના જો. ૮૫

કારણ કે જે કોઇએ જવાનીનો શરાબ પીધો-તે દુન્યામાં પોતા સિ-વાય કોઈ બીજાને જોતો નથી.

તેવી ઘરરીમાં તે (પોતાનું) સર બરબાદ કરે છે-ખુશી ખુરરમી સિ-વાય તને કોઇ દહાડો ના હોતો !

ઓ છોકરા ! તને મારી નસીહત યાદ હોજો ! માનાં કહેલાં સિવાય બીજું ફોકટ હોજો !"

મઅઝરૂ ખાસ્તને ઝહુહાક્ અઝ્ મેહ્તરાન્ વ પારહ્ કર્દને કાવહ્ આહન્ગરૂ આન્રા.

ચુનાન્ બુદ્ કે ઝહુહાક્ ખુદ્ રૂઝો શબ્
બનામે ફરીદૂન્ કુશાદી દો લબ્
બદાન્ બુરૂઝ્ બાલા ઝે બીમે નેશીબ્
શુદી અઝ્ ફરીદૂન્ દેલશ પુરૂ નેહીબ્

ઝોહાકનું મોટા લોકોથી રાજભક્તિ અને તાજ તરફની વફાદારીનાં સોગંદનામાનું માગવું અને કાવે [નામના] લૂહારનું તેનાં કકડા કરવું.

એમ હતું કે ઝોહાક પોતે રાત દિવસ ફરીદૂનનું નામ યાદ કરતો હતો.

મડતીની ધાસ્તીથી તેનું કદ બુલંદ હોવા છતાં (વાંકુ વળતું) (અને) તેનું દિલ ફરીદૂનથી ધાસ્તી ભરેલું થતું હતું.

ચુનાન્ બુદ્ કે યક્ રૂઝ્ બર્ તખ્તે આજ
નેહાદહ્ બસર્ બર્ ઝે પીરૂઝહ્ તાજ
ઝે હર્ કેશ્વરી મૂબેદાન્‌રા બેખાસ્ત
કે દર્ પાદ્‌શાહી કુનદ્ પોશ્ત રાસ્ત
અઝાન્ પસ ચુનીન્ ગોફ્તા બા મૂબદાન્
કે અય પુર્‌હોનર્ બા ગોહર્ બેખ્રદીન્
મરા દર્ નેહાની યકી દુશ્મનસ્ત
કે બર્ બેખ્રદાન્ ઈન્ સખુન્ રઉશનસ્ત
બસાલ્ અન્દકીઓ બદાનેશ બુઝોરૂગ્
૮૬ ગવી પુર્ નેઝાદી દેલીરી સુતોરૂગ્
અગર્‌ચેહ્ બસાલ્ અન્દકસ્ત ઈન્ જવાન્
ચુનીન્ ગોફ્તા મૂબેદ્ બપીશે ગવાન્
કે દુશ્મન્ અગર્‌ચેહ્ બુવદ્ ખારો ખોરૂદ્
મરૂરા બનાદાન્ નબાયદ્ શુમોરૂદ્
નદારમ્ હમી દુશ્મની ખોર્દે ખાર્
બેતર્સમ્ હમી અઝ્ બદે રૂઝ્‌ગાર્
હમી ઝીન્ ફોઝૂન્ બાયદમ્ લશ્કરી
હમઝ્ મર્દુમો હમ્ ઝે દીવો પરી
યકી લશ્કરી ખાહમ્ અન્ગીખ્તન્
અબા દીવ મર્દુમ દર્‌આમીખ્તન્
બેબાયદ્ બરીન્ બૂદ્ હમ્‌દાસ્તાન્
કે મન્ ના શેકીબમ્ બદીન્ દાસ્તાન્
યકી મહ્‌ઝર્ અકૂનૂન્ બેબાયદ્ નબેશ્ત
કે જોઝ્ તોખ્મે નીકી સેપહ્‌બુદ્ નકેશ્ત
નગૂયદ્ સુખન્ જોઝ્ હમહ્ રાસ્તી
નખાહદ્ બદાદ્ અન્દરૂન્ કાસ્તી
ઝે બીમે સેપહ્‌બુદ્ હમહ્ રાસ્તાન્
બદાન્ કાર્ ગશ્તન્દ્ હમ્‌દાસ્તાન્
દરાન્ મહ્‌ઝરે અઝ્‌દહા નાગુઝીર્
૮૭ ગવાહી નેવેશ્તન્દ્ બર્નાઓ પીર્
હમાન્‌ગહ્ યકાયક્ જે દર્ગાહે શાહ્
બરામદ્ ખોરૂશીદને દાદ્ ખાહ્
સેતમ્‌દીદહ્‌રા પીશે બુદ્ ખાન્દન્દ્
બરે નામ્‌દારાન્‌શ બેન્શાન્દન્દ્
બદ્ ગોફ્ત મેહ્‌તર્ બરૂએ દેઝમ્
કે બર્ગૂએ તા અઝ્ કે દીદી સેતમ્
ખોરૂશીદો ઝદ્ દસ્ત બર્ સર્ ઝે શાહ્
કે શાહા મનમ્ કાવએ દાદ્‌ખાહ્
બેદેહ્ દાદે મન્ કામદસ્તમ્ દવાન્
હમી નાલમ્ અઝ્ તૂ બરન્જે રવાન્
અગર્ દાદ્ દાદન્ બુવદ્ કારે તૂ
બેયફ્ઝાયદ્ અય શાહ્ મેકુદારે તૂ
ઝે તૂ બર્ મન્ આમદ્ સેતમ્ બીશતર્
ઝની હર્ ઝમાન્ બર્ દેલમ્ નીશતર્
સેતમ્‌ગર્ નદારી તો બર્ મન્ રવા
બફર્ઝન્દે મન્ દસ્ત બોરૂદન્ ચેરા
મરા બૂદ્ હજ્‌દહ્ પેસર્ દર્ જહાન્
અઝીશાન્ યકી માન્દહસ્ત ઈન્ ઝમાન્
૮૮ બેબખ્શાય બર્ મન્ યકીરા નેગર્
કે સૂઝાન્ શવદ્ હર્ ઝમાનમ્ જેગર્

(હવે) એમ બન્યું કે એક દિવસ તે પીરોઝાનું તાજ સર ઉપર મેલી હાથી દાંતનાં તખ્ત ઉપર (બેઠો),

(અને) હરેક દેશથી દાનાઓ બોલાવ્યા—કે (પોતાનાં) રાજ્યની પીઠ સીધી કરે.

ત્યાર પછી તેણે દાનાઓને એ પ્રમાણે કહ્યું—કે "ઓ (નેક) બુન્યાદના હોનરમંદ દાનાઓ!

મારો એક છુપો દુશ્મન છે—(અને તમો) દાનાઓની નઝદીક એ વાત ઝાહેર છે.

(તે) ઉમરમાં નાનો અને દાનાઈમાં મોટો (છે),—(તેમજ) બુન્યાદવાળો પેહલવાન દિલાવર, અને ચાલાક છે.

જો કે આ જવાન ઉમરે નાનો છે-(પણ) પેહલવાનોની નઝદીક દાના મોબેદે એ પ્રમાણે કહેલું છે,

કે 'દુશ્મન અગરચે ખુવાર (થયલો) અને નાનો હોય—(તો પણ) તેને નાદાન ગણવો જોઇયે નહીં.'

હું એક પણ દુશ્મનને નાદાન અને ખુવાર નથી ગણતો—(અને) ઝમાનાની બુરાઇથી હું બીહું છું.

એટલા માટે મને માણસ તેમજ દેવ અને પરીનું લશકર વધારવું જોઇયે,

(જેથી) હું દેવ અને માણસોનું એક ભેગું લશકર ઉભું કરવા ચાહું છું.

એ (વાત) ઉપર (તમોએ મને) વિચાર આપવો જાઇયે—કારણ કે હું એ વાતથી ના સબર બન્યો છું.

(તમોએ) હવડાં એક ખાતરી પત્ર લખવું જોઇયે—કે "પાદશાહે ભલાઈનાં બી સિવાય (બીજું કાંઈ) રોપ્યું નથી.

(અને) તે સઘળા રાસ્તી સિવાય (કાંઈ બીજા) સખુન બોલતો નથી—(તેમજ) તે ઇન્સાફમાં કાંઇ ખામી રાખતો નથી."

પાદશાહની ધાસ્તીએ કરી સઘળા દાનાઓ—તે કામમાં મળતા થયા.

તે અઝદહાના (ઝોહાકનાં) ખાતરી પત્ર (વફાદારીનાં સૌગંદનામા) ઉપર બુઢ્ઢા અને જવાનોએ લાચારીએ સહી કીધી.

તેજ વખતે એકાયક પાદશાહની દરગાહમાંથી—દાદ માગનારનો પોકાર ઉઠ્યો.

તે દુઃખ્યારાને (પાદશાહે) પોતાની નઝદીક બોલાવ્યો—(અને) તેને નામદારોની પાસે બેસાડ્યો.

તેને ઘાસ્સા ભરેલા ચેહરાંથી ઝોહાકે કહ્યું—કે "બોલ તેં કોણથી સેતમ જોયો?"

તેણે પોકાર કર્યો અને હાથ સર ઉપર મારી (બોલ્યો) કે "પાદશાહથી.—ઓ પાદશાહ! હું દાદ માગનાર કાવે છું.

મને ઇન્સાફ આપ કે (તે માટે) હું દોડતો આવ્યો છું—તારા સબબે મારા જીવને પુગેલાં દુઃખ માટે હું પોકાર કરૂં છું.

અગર જો તારૂં કામ ઈન્સાફ આપવાનુજ થાય તો—ઓ પાદશાહ! (તેથી) તારી કદર વધે.

તારાથી મારા ઉપર ઘણો ઝુલ્મ ગુઝર્યો છે-તું દર વખત મારાં દિલ ઉપર નસ્તર ભોંકે છે.

જો તું મારા ઉપર ઝુલ્મ રવા નહીં રાખતો હોય તો—મારાં ફરઝંદ ઉપર હાથ શું કામ લંબાવ્યો છે?

આ દુન્યામાં મારા અઢાર છોકરા હતા—જેમાંથી હાલ એક રહ્યો છે.

તું મારો હાલ જો અને તે છોકરો મને આપી દે-કારણ કે હર વખત મારૂં જીગર બળે છે.

શહા મન્ ચે કરૂદમ ચકી બાઝ ગૂય
વગરૂ બીગુનાહમ બહાને મજૂય
બહાલે મન્ અય નામવરૂ દરૂનેગરૂ
મયફ્ઝાએ બરૂ ખીશ્તન દરૂદે સરૂ
કે ગશ્તહ્ જહાન્ ચૂન્ શવદ મરૂદ પીરૂ
બફ્ર્ઝન્દ નાઝદ કે શુદ દસ્તગીરૂ
મરા રૂઝગારૂ ઈન્ ચુનીન્ પીરૂ કરૂદ
દેલી પુરૂ ઉમીદો સરી પુરૂ ઝે દરૂદ
જવાની નમાન્દસ્તો ફર્ઝન્દ નીસ્ત
બગીતી ચુ ફર્ઝન્દ પયવન્દ નીસ્ત
સેતમરા મેયાનો કરાનહ્ બુવદ
હમીદૂન્ સેતમરા બહાનહ્ બુવદ
બહાનહ્ ચે દારી તો બરૂ મન્ બેયારૂ
કે બરૂ મન્ સેગાલી બદે રૂઝગારૂ
ચકી બીઝેયાન્ મરૂદે આહનગરમ
ઝે શાહ્ આતેશ આયદ હમી બરૂ સરમ
તો શાહીઓ ગરૂ અઝ્દહાપયકરી
બેબાયદ બદીન્ દાસ્તાન્ દાવરી
અગરૂ હફ્તકેશ્વરૂ બશાહી તોરાસ્ત
ચેરા રન્જો સખ્તી હમી બહ્રે માસ્ત
શુમારીત બા મન્ બેબાયદ ગેરેફ્ત
બદાન્ તા જહાન્ માનદ અન્દરૂ શેગેફ્ત
મગરૂ કઝ શુમારે તો આયદ પદીદ
કે નઉબત બફર્ઝન્દે મન્ ચૂન્ રસીદ
કે મારાન્તરા મગ્ઝે ફર્ઝન્દે મન્
હમીદાદ્ બાયદ ઝે હરૂ અન્જેમન્
શેપહ્બુદ બગોફ્તારે ઊ બેન્ગરીદ
શેગેફ્ત આમદશ ક્રીન્ સુખન્હા શનીદ
બદૂ બાઝ દાદન્દ ફર્ઝન્દે ઊય
બખૂબી બેજોસ્તન્દ પયવન્દે ઊય
બેફરમૂદ પસ કાવહ્રા પાદશાહ્
કે બાશદ બદાન્ મહ્ઝરૂ અન્દરૂ ગવાહ્
ચુ બરૂખાન્દ કાવહ્ હમાન્ મહ્ઝરશ
સબુક સૂએ પીરાને આન્ કેશ્વરશ
ખોરૂશીદ કય પાએ મર્દાને દીવ
બુરીદહ્ દેલ અઝ તર્સે કીહાનખેદીવ
હમહ્ સૂએ દૂઝખ નેહાદીદ રૂય
સેપોર્દીદ દેલહા બગોફ્તારે ઊય
નબાશમ બદીન્ મહ્ઝરૂ અન્દરૂ ગવાહ્
ને હર્ગેઝ બરૂઅન્દીશમ અઝ પાદશાહ્
ખોરૂશીદો બરૂજસ્ત લર્ઝાન્ ઝે જાય
બેદરૂરીદો બેસ્પોરૂદ મહ્ઝરૂ બપાય
ગેરાન્માયહ્ ફર્ઝન્દ દર પીશે ઊય
અઝ અયવાન્ બેરૂન્ શુદ ખોરૂશાન્ બકૂય
મેહાન્ શાહ્રા ખાન્દન્દ આફ્રીન્
કે અય નામવરૂ શહ્રૂયારે ઝમીન્
ઝે ચર્ખે ફલક બરૂ સરત બાદે સરૂદ
નેયારદ ગુઝશ્તન્ બરૂઝે નબરૂદ
ચેરા પીશે તૂ કાવએ ખામગૂય
બસાને હમાલાન્ બુવદ સુરૂખરૂય

ઓ પાદશાહ! મેં શું કર્યું તે મને કહે? અને જો હું બેગુનાહ હોઉં તો બહાનુ ના કાઢ.

ઓ નામવર! મારી હાલત ઉપર તું નેગાહ કર (અને) પોતાનાં સર ઉપર માથાંદુઃખણુ ના વધાર.

માણસ જ્યારે દુન્યામાં બુઢઢો થાય છે–ત્યારે તે પોતાનાં ફર્ઝંદ ઉપર લાડ કરે છે કારણ કે તે હાથ પકડનારો છે.

એ રવેશે ઝમાનાએ મને બુઢઢો કર્યો છે–દિલ ઉમેદ ભરેલું અને સર દર્દ ભરેલું (કર્યું) છે.

(મારી) જવાની નથી રહી અને ફર્ઝંદ નથી (રહયું).–દુન્યામાં ફર્ઝંદ જેવું જોડાણ (બીજું કાંઇ) નથી.

ઝુલ્મમાં (પણ) મધ્યમપણું અને હદ હોવાં જોઇયે–તેમજ ઝુલ્મને માટે બહાનું (પણ) હોવું જોઇયે.

મારે માટે તારી પાસે શું બહાનુ છે તે જણાવ?–કારણ કે તું મારા ઝમાનાની બદી ઈચ્છે છે.

હું એક નિર્દોષ લૂહાર છું–પાદશાહથી મારાં સર ઉપર આગ [આફત] પડે છે.

તું પાદશાહ હોય અથવા અઝદહાની સૂરતનો હોય–તો પણ આ વાત ઉપર ઇન્સાફ કરવો ઘટે છે.

જો તારી શેહન્શાહતમાં તમામ દુન્યા છે–તો મારેજ માટે દુઃખ ૮૯
અને સખ્તી શા માટે છે?

તને મારી સાથનો હિસાબ કરવો જોઇયે–કે જેથી દુન્યા અજાયબીમાં રહે.

મગર તારી ગણત્રીથી એમ માલૂમ પડે–કે મારાં ફર્ઝંદની વારી કેમ આવી,

કે આ મજલેસમાંથી મારાજ છોકરાનું મઘઝ તારા સાંપોને આપવું જોઈયે"?

ઝોહાકે તેના બોલવાપર વિચાર કીધો–[અને] એ વાત સાંભળી તેને અજાયબી લાગી.

[જેથી] તેણે તેનું ફર્ઝંદ પાછું આપ્યું–[અને] તદબીરથી તેને દોસ્ત બનાવ્યો.

પછી પાદશાહે કાવેને ફર્માવ્યું–કે "આ ખાતરીપત્ર ઉપર સહી કરે."

જેવું કાવેએ તે ખાતરીપત્ર વાંચ્યું–તેજ વખત તે દેશના દાનાઓ તરફ,

પોકાર કર્યો કે "ઓ દેવના મદદગારો! [તમોએ] ખોદાની ધાસ્તીથી દિલ દૂર કીધું છે.

[અને] સઘળાઓએ દોઝખ તરફ મોં કર્યાં છે–[તેમજ] તે [ઝોહાક]નાં કહ્યા ઉપર દિલ ધર્યાં છે.

હું આ ખાતરીપત્ર ઉપર સહી કરવાનો નથી–[તેમજ] કદી પણ ૯૦
હું પાદશાહથી બીહવાનો નથી."

[પછી] તેણે પોકાર કર્યો અને [ગુસ્સાથી] ધ્રુજતો ઉઠયો–[અને] તે ખાતરીપત્ર ફાડી પગ નીચે ચોળી નાખ્યું.

[અને] પોતાના વહાલાં ફર્ઝંદને પોતાની આગળ ચલાવતો–દરબારમાંથી પોકાર કરતો મોહલ્લામાં બાહેર પડયો.

[ત્યારે] બુઝોર્ગોએ પાદશાહ ઉપર દોઆ કરી–કે "ઓ નામવર દુન્યાના પાદશાહ!

તને ફરતું આસ્માન લડાઇને દહાડે જરા પણ ઇજા પુગાડી શકતું નથી.

તો બેહુદું બોલનાર કાવે તારી નઝદીક શા માટે–[તારી] બરોબરીયાઓની મિસાલ સુર્ખરૂ થાય?

હમી મહૂઝરે મા બપયમાને તૂ
બેદરૂરદ બેપીચદ ઝે ફર્માને તૂ
સરો દેલ પુર્ અઝ્ કીનહ્ કર્દો બેરફૂત
તો ગૂઈ કે અહૂદે ફરીદૂન્ બેતફૂત
નહીહીમ મા કાર્ અઝીન્ ઝેશ્તતર્
બેમાન્દીમ ખીરહ્ બદીન્ કાર્ દેર્
કયે નામવર્ પાસોખ આર્વદ ઝૂદ
કે અઝ્ મન્ શેગેફ્તી બેબાયદ શુનૂદ
૯૧ બપીરાને કેશ્વર્ ચુનીન્ ગોફ્ત શાહ્
કે તર્સીમ શવદ રૂઝે રઉશન્ સેયાહ્
કે ચૂન્ કાવહ્ આમદ ઝે દર્ગાહ્ પદીદ
દો ગૂશે મન્ આવાએ ઊરા શનીદ
મેયાને મનો ઊ બઅયવાન્ દુરોસ્ત
યકી આહનીન્ કૂહ્ ગોફ્તી બેરોસ્ત
હમીદૂન્ ચુ ઊ ઝદ બસર્ હર્ દો દસ્ત
શેગેફ્તી મરા દર્ દેલ્ આમદ શેકસ્ત
નદાનમ્ ચે શાયદ શુદન્ ઝીન્ સેપસ
કે રાઝે સેપહ્રી નદાનેસ્ત કસ
ચુ કાવહ્ બેરૂન્ શુદ ઝે દર્ગાહે શાહ્
બર્ અન્જુમન્ ગશ્ત બાઝાર્ગાહ્
હમી બર્ખોરૂશીદો ફર્યાદ ખાન્દ
જહાન્રા સરાસર્ સુવી દાદ ખાન્દ
અઝાન્ ચર્મ કાહન્ગરાન્ પોશ્તે પાય
બેપુશન્દ હન્ગામે ઝખ્મે દરાય
હમાન્ કાવહ્ આન્ બર્ સરે નીઝહ્ કર્દ
હમન્ગહ્ ઝે બાઝાર્ બર્ખાસ્ત ગર્દ
ખોરૂશાન્ હમીરફ્ત નીઝહ્ બદસ્ત
કે અય નામદારાને યઝ્દાન્પરસ્ત
૯૨ કસીકૂ હવાએ ફરીદૂન્ કુનદ
સર્ અઝ્ બન્દે ઝહ્હાક્ બીરૂન્ કુનદ
યકાયક્ બનઝ્દે ફરીદૂન્ શવીમ
બદાન્ સાયએ ફર્રે ઊ બેગ્નવીમ
બેપૂયીદ કીન્ મેહ્તર્ અહ્રીમનસ્ત
જહાન્આફ્રીન્રા બદેલ્ દુશ્મનસ્ત
બદાન્ બીબહા નાસઝાવાર્ પૂસ્ત
પદીદ આયદ આવાએ દુશ્મન્ ઝે દૂસ્ત
હમીરફ્ત પીશ અન્દરૂન્ મર્દે ગોર્દ
સેપાહી બર્ અન્જુમન્ શુદ ને ખોર્દ
બેદાનેસ્ત ખુદ કાફરીદૂન્ કુજાસ્ત
સર્ અન્દર્ કશીદો હમીરફ્ત રાસ્ત
બેયામદ બદર્ગાહે સાલારે નવ
બેદીદન્દ અઝ્ દૂર્ બર્ખાસ્ત ધવ
ચુ આન્ પૂસ્ત બર્ નીઝહ્ બર્ દીદ કય
બનીકી યકી અખ્તર્ અફ્કન્દ પય
બેયારાસ્ત આન્રા બદીબાએ રૂમ
ઝે ગઉહર્ બર્ પયકરેશ ઝર્શ બૂમ
બેઝદ બર્ સરે ખીશ ચૂન્ ગેર્દ માહ્
યકી ફાલે ફર્રોખ પય અફ્કન્દ શાહ્

[કે] એ પ્રમાણે તારા કોલ મુજબનો અમારો મેહઝર-ફાડી નાખે, [અને] તારા હોકમથી ફરે.

તે સર અને દિલ કીના ભરેલું કરી ચાલી ગયો-ગોયા ફરીદૂનનો ઝમાનો આવી લાગ્યો.

એથી વધારે બૂરૂં કામ અમોએ જોયું નથી-આ કામમાં અમો ઘણા અજબ રહ્યા છિયે."

તેજ વખતે પાદશાહ નામવરે જવાબ અપ્યો-કે "મારા તરફથી તમોએ અજાયબ જેવું સાંભળવું જોઇયે."

[પછી] પાદશાહે દેશના બુઝર્ગોને એ પ્રમાણે કહ્યું-"મને, ડર છે કે [મારો] રોશન રોઝ સીઆહ થશે.

કારણ કે જ્યારે કાવે દરબારમાં આવ્યો-[અને] મારા બેહુ કાને તેનો આવાઝ સાંભળ્યો,

ત્યારે ખાસ દરબારમાંજ મારી અને તેની વચ્ચે-ગોયા એક લોઢાંનો પહાડ ઉગી નીકળ્યો.

જે વખતે કે તેણે બેહુ હાથ, માથાં ઉપર માર્યા-[કે] અજાયબ જેવું છે કે મારૂં દિલ તુટી ગયું.

હું જાણતો નથી કે હવે પછી શું થશે ?-કારણ કે આસ્માનનો ભેદ કોઇયે જાણ્યો નથી."

[હવે] જ્યારે કાવે પાદશાહની દરગાહમાંથી બાહેર ગયો ત્યારે બઝારમાં તેની આસપાસ લોક એકઠું થયું.

તેણે પોકાર મારી ફર્યાદ કરી-તમામ જેહાનને ઇન્સાફ માગવા તરફ કીધી.

જે ચામડું કે લુહાર લોકો હઠોડા મારતી વખતે પગે પેહેરે છે,

તે [ચામડું] પેલા કાવેએ નેઝાનાં સર ઉપર ચઢાવ્યું-[અને] તેજ વખત બઝારમાંથી ધૂળ ઉડી.

તે હાથમાં નેઝા [પકડી] ચાલતો [અને] પોકાર કરતો હતો-કે "ઓ યઝદાનપરસ્ત નામદારો !

જે કોઈ કે ફરીદૂનની ખાહેશ કરતા હોવ-અને ઝોહાકના તાબામાંથી સર બાહેર કાઢવા માગતા હોવ,

તો ચાલો આપણ સઘળા ફરીદૂનની નઝદીક જઇયે-[અને] તેના દબદબાના સાયા હેઠળ આરામ પકડયે.

તમો દોડો ! કે એ ઝોહાક તો એહરેમન છે-[અને] ખોદાતાલાનો દિલથી દુશ્મન છે.

આ વગર કીંમતનાં તુચ્છ ચામડાંની મારફતે-દોસ્ત અને દુશ્મન માલૂમ પડી જાય છે."

[પછી] તે પેહલવાન મર્દ [કાવે] આગલ ચાલતો થયો-તેની નઝદીક એક ઝબરૂ લશ્કર એકઠું થયું.

તે અલબત્તે જાણતો હતો કે "ફરીદૂન પોતે કયાં છે ?"-[જેથી] સર ઉઠાવી સીધે રસ્તે ચાલવા માડયું.

(એમ કરતાં) તે નવા સરદારની દરગાહમાં આવી પહોંચ્યો-તેઓએ (તેને) દૂરથી જોતાંજ ઘોઘાટ મચાવ્યો.

જ્યારે શાહ (ફરીદૂને) તે ચામડાંને નેઝા ઉપર જોયું-ત્યારે ડહાપણ વાપડીને તેનેજ પ્રજાના ઝુંડા તરીકે વાપરવાનો વિચાર કીધો.

તે (વાવટા)ને રૂમી કિમ્ખાબનાં કપડાંથી સણગાર્યો-તે ઉપર ઝવેરાતના બુટ્ટા હતા અને ભોંય (કિમ્ખાબની) સોનેરી કસબની હતી.

(અને) ગોળ માહતાબની મિસાલ તેને પોતાનાં સર ઉપર લીધો-પાદશાહે એક મુબારક ફાલનો પાયો નાખ્યો.

ફરૂહેશ્ત અઝ્ ઝર્દો સુર્ખો બેનફૂશ
હમીખા-દશ્ કાવેયાની દેરફૂશ
વઝાન્ પસ હરાન્ કસ કે બેગ્રેફૂત ગાહ્
બશાહી બસર્ બર્નેહાદી કોલાહ્
બરાન્ બીબહા ચર્મે આહન્ ગરાન્
બર્આવીખ્તી નવ બનવ ગઉહરાન્
ઝે દીબાએ પુર્ માયહો પર્નયાન્
બરાન્ ગૂનહ્ ગશ્ત અખ્તરે કાવેયાન્
કે અન્દર્ શબે તીરહ્ ખુર્શીદ્ બૂદ્
જહાન્રા અઝ્ દેલ પુર્ ઉમીદ્ બૂદ્
બેગશ્ત અન્દરીન્ નીઝ્ ચન્દીન્ જેહાન્
હમી બૂદની દાશ્ત અન્દર્ નેહાન્
ફરીદૂન્ ચુ ગીતી બરાન્ ગૂનહ્ દીદ્
જહાન્ પીશે ઝહ્હાક્ વાઝૂનહ્ દીદ્
સુવી માદર્ આમદ્ કમર્ બર્ મેયાન્
બસર્ બર્ નેહાદહ્ કોલાહે કેયાન્
કે મન્ રફૂત ખાહમ સુવી કાર્ઝાર્
તોરા જોઝ્ નેયાયેશ મબાદ્ ઈચ કાર્
ઝે ગીતી જહાન્આફરીન્ બર્તરસ્ત
બદૂ ઝન્ બહર્ કારે દુશવાર્ દસ્ત
ફરૂરીખ્ત આબ્ અઝ્ મેઝહ્ માદરશ
હમીખાન્દ બા ખૂને દેલ દાવરશ
બયઝદાન્ હમીગોફૂત ઝેન્હારે મન્
સેપોર્દમ બતૂ અય જહાનદારે મન્
બ[illegible]ન્ ઝે જાનશ નેહીબે બદાન્
બેપર્દાઝ ગીતી ઝે ના બેખ્રદાન્
ફરીદૂન્ સબુક્ સાઝે રફૂતન્ ગેરેફૂત
સુખન્રા ઝે હર્ કસ નેહોફૂતન્ ગેરેફૂત
બેરાદર્ દો બૂદશ દો ફરૂરોખ હમાલ્
અઝ્ હર્દો આઝાદહ્ મેહ્તર્ બસાલ્
યકી બૂદ્ ઝીશાન્ _ કયાનૂશ નામ
દેગર્ નામ પુર્માયએ શાદ્કામ

તે ઉપર પીળાં, લાલ અને બહુ રંગનાં (ગોહરો) લટકાવ્યાં-તેનું ૯૩
નામ " કાવેયાની* ઝુંડો " કરી આપ્યું.

અને ત્યાર પછી જે કોઈ કે (ઈરાની) તખ્ત લેતો,-પાદશાહીને માટે સર ઉપર તાજ મેલતો હતો તે,

પેલા લુહાડનાં નજીવાં-ચામડાં ઉપર-નવાં નવાં ગોહરો ચઢાવતો હતો.

કીમતી કિમ્ખાબ અને ચીનાઈ રેશમી કપડાંથી-તે કાવેયાની ઝુંડો એવી રીતનો થયો;

કે અંધારી રાતમાં (તે ગોયા) આફતાબ હતો-તેનાથી (તમામ) જેહાનનું દિલ ઉમેદ ભરેલું હતું.

એ પ્રમાણે પણ કેટલોક વખત નીકળી ગયો-(અને) જે બનવાનું હતું તે છુપું રાખ્યું.

ફરીદૂને જ્યારે દુન્યાને એ પ્રમાણે જોઈ અને ઝોહાક ઉપર દુન્યા એવી રીતે બરગશ્તે થયેલી દીઠી, ત્યારે;

તે કમર ઉપર કમરબંધ બાંધી, સર ઉપર પાદશાહી કોલાહ મૂકી માની નઝદીક આવ્યો,

(અને બોલ્યો) કે " હું લડાઇમાં જવા માગું છું-તને (ખોદાની) બંદગી સિવાય કાંઇ કામ ના હોતું.

તે ખોદાતાલા દુન્યામાં સર્વથી ચઢતો છે-હરેક મુશ્કેલ કામમાં તેની તરફજ હાથ લંબાવજે."

(એ સાંભળી) તેની માએ આંખમાંથી આંસુ રેડયાં-(અને) ખૂન ભરેલાં ૯૪
દિલથી પોતાના પેદા કરનારને યાદ કરવા લાગી.

તેણે ખોદાતાલાને એ પ્રમાણે કહ્યું કે) " ઓ ખોદા !-મારી પનાહમાંના (ફરીદૂન)ને મેં તારી પનાહમાં સોંપ્યો છે.

બૂરાઓની ધાસ્તીથી તેના જીવને બચાવજે-(અને) કમ અકલોથી દુન્યા ખાલી કરજે"

(હવે , ફરીદૂને જલ્દી જવાની તૈયારી કરી-(અને) હરેક કોઈથી એ વાતને છુપી રાખી.

તેના બે ભાઇઓ બે મુબારક સાથી હતા-તે બેહુ નેક મર્દો તેનાથી ઉમરમાં મોટા (હતા.)

તેઓમાંથી એકનું નામ "કયાનૂશ" (અને) બીજાનું નામ ખુશાહાલી ભરેલો " પુરમાયે " (હતું.)

---

* આ ભાગ્યશાળી ઝુંડા વિષે પુષ્કળ લખાયલું છે, પણ આ જગ્યાએ તે બાબદ ઉપર લંબાણથી લખી શકાતું નથી જેથી ટુંકમાં જણાવ્યે છિયે કે આ ઝુંડો પ્રથમ કાવે આહન્ગર નામના લુહારે પોતાના પગ ઉપર ઢાંકવાનાં ચામડાંનો બનાવી, લોકોમાં ઉલટ ઉસ્કેરી ફરીદૂનની શોધમાં નીકળ્યો હતો. તેમજ પાદશાહ ફરીદૂને તેજ ઝુંડો પોતાનો કરી ઝોહાક ઉપર ચઢાઇ લઇ ગયો. આ નજીવા ઝુંડાએ જ્યારે ફરીદૂનને ફતેહ અપાવી ત્યારે ફરીદૂન પછીના દરેક ઇરાની પાદશાહોએ તે ઝુંડાને એક ઘણોજ ભાગ્યશાળી ગણી તે ઉપર બેકીમતી ગોહરોનો સણગાર વધારતા ગયા અને તેને પોતાના જીવના જોખમે જાળવતા રહ્યા. અને એવી રીતે આ કાવેયાની ઝુંડાને કયાની પાદશાહ દારાના વખત સુધી માન એકરામ સાથ જાળવી રાખવામાં આવ્યો હતો, પણ જ્યારે સેકંદર યુનાનથી ઇરાન આવ્યો અને તેણે ઇરાનની સલ્તનત જીતી લીધી ત્યારે સેકંદરની તેમજ તેની પછીની તમામ એશ્કાનેયાન સલ્તનતની સત્તાના વખત સુધી તે ઝુંડાને ઘણી સંભાળથી સંતાડી રાખવામાં આવ્યો હતો. ફરીને જ્યારે અર્દશીર બાબકાને યુનાની ઝુલ્માતમાંથી ઈરાન દેશનો છુટકારો કર્યો ત્યારે તે ઝુંડો પાછો ઝાહેરમાં આવ્યો અને લોકો તેમજ ઇરાનના રાજકર્તાઓ તેને ભારી માન આપવા લાગ્યા અને તે છેક ઈરાન સરઝમીનના છેલ્લા પાદશાહ યઝદજર્દ શેહરયાર સુધી કાયમ રહ્યો અને તે છેલ્લા પાદશાહના વખત સુધીમાં તે ઉપર જવાહેરોનો એટલો તો વધારો થતો ગયો કે કેટલાંક માણસોને તે ઊંચકી ચાલવો પડયો. કહે છે કે આ ઝુંડાની લંબાઈ ૨૨ ફીટ અને પોહોળાઈ ૧૫ ફીટ હતી. અફસોસ ! કે ઇરાન દેશમાંથી ઝરતોસ્તી દીન અને ઝરતોસ્તી પાદશાહોની સત્તા સદાની નાબુદ થવાની હતી તેથી અરબસ્તાનના રાજકર્તા હઝરત ઓમરે ઈરાન દેશ જીતી લીધો અને આ પનોતો ઝુંડો હાથ કર્યો. આ ઝુંડા ઉપર તે વખતે એટલો તો ખઝાનો એકઠો થયો હતો કે જ્યારે તેને અરબ સરદારે પોતાનાં તમામ લશ્કરને વેંહેંચી આપ્યો ત્યારે દરેક સેપાહ આ વેંહેંચણીથી માતબર થયો. આ ફતેહમંદ ઝુંડો પહેલ વહેલો પોતાને હાથ કરનાર સેપાહને સરદાર સઆદ વક્કાસે ૩૦૦૦૦ સોનાના સિક્કાનું ઈનામ બક્ષીસ કર્યું હતું.

ફરીદૂન બરૂ ઇશાન સુખન બરૂકોશાહ
કે ખુરૂરમ ઝેવીહ અય દેલીરાનો શાહ
કે અરૂદૂન નગરૂદહ મગરૂ બરૂ બેહી
બમા બાઝ ગરૂદદ કોલાહે મેહી
બેયારીદ દાનન્દહ આહનગરાન
યકી ગોરૂઝ સાઝન્દ મારા ગરાન
ચુ બુકુશાહ લબ્ હરૂ દો બેશતાફૂતન્દ
બબાઝારે આહનગરાન તાફૂતન્દ
૯૫ હરાન્ કસ કઝાન્ પીશહ બુદ નામજૂય
બસૂએ ફરીદૂન નેહાદન્દ રૂય
જહાનજૂય પરૂકારૂ બેગરેફ્ત ઝૂદ
વઝાન્ ગોરૂઝ પયકરૂ બદીશાન નમૂદ
નેગારી નેગારાહ બરૂ ખાક પીશ
હમીદૂન બસાને સરે ગાવમીશ
બરાન્ દસ્ત બેરૂદન્દ આહનગરાન્
ચુ શુદ સાખ્તહ કારે ગોઝે ગરાન્
બપીશે જહાનજૂય બેરૂદન્દ ગોરૂઝ
ફેરૂઝાન્ બકેર્દારે ખુરૂશીદ બેરૂઝ
પસન્દ આમદશ કારે પૂલાદગરૂ
બેબખ્શીદ શાન્ જામહો સીમો ઝરૂ
બસી કરૂદ શાન્ નીઝ ફરૂરોખ ઉમીદ
બસી દાદ શાન્ મેહૂતરીરા નવીદ
કે ગરૂ અઝ્દહારા કુનમ ઝીરે ખાક
બેશૂયમ શુમારા સરઝ ગરૂદ પાક
જહાન્રા હમહ સૂએ દાદ આવરમ
ચુ અઝ નામે દાદારૂ યાદ આવરમ

ફરીદૂને તેઓને સઘળી વાત કહી (અને) કહ્યું કે "ઓ દેલીરો, તમો ખુશ ખુશહાલ જીવજો !

કે કદાચ આસ્માન ભલાઈ ઉપરજ ફરશે-(અને) બુઝોર્ગીની કોલાહ આપણને પાછી મળશે.

(તેથી) તમો હોશ્યાર લૂહારને લાવો-(કે) તેઓ મારે માટે એક ભારી ગોર્ઝ બનાવે."

જ્યારે (એવું) કહ્યું ત્યારે બેહુ દોંડયા-(અને) તુરત લૂહારના બઝારમાં ગયા.

તે ધંધામાં જે કોઇ કે ખબરદાર હતા-તેઓ ફરીદૂન તરફ ચાલ્યા.

તેજ વખત જહાંનજોય (ફરીદૂને) પરકાર લીધી-અને તે ગોર્ઝનો આકાર તેઓને દેખાડયો.

તેણે પોતાની આગળ ભોંય ઉપર-ભેંસના માથા જેવો એક ચીતાર ચીતાર્યો.

(તે પ્રમાણે) લૂહારોએ બનાવવા માંડયા-જ્યારે ભારી ગોર્ઝનું કામ પુરૂં થયું,

ત્યારે તે ગોર્ઝ રાજપાટના ઉમેદવાર પાદશાહ (ફરીદૂન) આગળ લઈ ગયા-તે (ગોર્ઝ) બુલંદ સૂર્યની માફક પ્રકાશિત હતો.

તે લૂહારોનું કામ તેને પસંદ આવ્યું-(અને) પોષાક, સોનું અને રૂપું તેઓને બક્ષેશ કર્યું.

તેઓને ઘણીક મુબારક ઉમેદ પણ તેણે આપી-(અને) તેઓને ઘણીક મોટાઈની ખુશખબરી આપી.

કે "અગર જો હું ઝોહાકને ખાક નીચે નાખીશ-તો તમોને હું રંજથી મોકળા કરીશ.

તમામ જહાનમાં હું ઈન્સાફ ફેલાવીશ-અને દાદારનું નામ યાદ કરાવીશ."

રફ્તને ફરીદૂન્ બજન્ગે ઝહ્હાક્.

ફરીદૂન ચુ ખુરૂશીદ બરૂબેરૂદ સરૂ
કમરૂ તન્ગ્ બબ્તશ બકીને પેદરૂ
૯૬ બેરૂન રફૂત શાદાન્ બખોરૂદાદ રૂઝ
બનીકુ અખ્તરો ફાલે ગીતીફરોઝ
સેપાહ અન્જુમન શુદ બદર્ગાહે ઊય
બઅબરૂ અન્દરૂ આમદ સરે ગાહે ઊય
બપીલાને ગરૂદનકશો ગાવમીશ
સેપહરા હમી તૂશહ બેરૂદન્દ પીશ
કયાનૂશો પુરૂમાયહ બરૂ દસ્તે શાહ
ચુ કેહ્તરૂ બેરાદરૂ વરા નીકુખાહ
હમીરફૂત મંઝેલ બમંઝેલ ચુ બાદ
સરી પુરૂ ઝે કીનહ દેલી પુરૂ ઝે દાદ

ફરીદૂનનું ઝોહાકની લડાઈ ઉપર જવું.

જ્યારે આફતાબે સુર બાહેર કાઢયું ત્યારે ફરીદૂને-બાપના કીનામાં કમર તંગ બાંધી.

*મુબારક સેતારેના અને દુન્યાને રોશન કરનાર ફાલના-ખોરદાદ રોઝે તે ખુશી થતો બાહેર ચાલ્યો.

તેની દરગાહમાં લશ્કર એકઠું થયું-તેનાં તખ્તનું સર વાદળને લાગ્યું.

મસ્ત હાથીઓ અને પાડા (વગેરે) લશ્કરનો સામાન લઈ ચાલ્યા.

પાદશાહના હાથ ઉપર કયાનૂશ અને પુરમાયાએ ચાલતા હતા.-તેને પોતાનો નાનો ભાઇ સમજી તેના નેકખાહ (હતા.)

(તેઓ) પવનની મિસાલ મંઝલ દર મંઝલ ચાલ્યા-(તેઓનાં) સર કીના ભરેલાં અને દિલ ઈન્સાફ ભરેલાં (હતાં.)

---

* બીજાં પેહલવી અને ફારસી લખાણોમાં ફરવર્દીન મહિના અને ખોરદાદ રોઝ મળે છે તે દિવસને આપણે "ખોરદાદસાલ" થી ઓળખીયે છિયે.

* બુન્દહિશ્નમાં એ નામો બરમાયુન અને કતાયુન લખ્યાં છે.

રસીદન્દ બરૂ તાઝેયાને નવન્દ
બજાઇકે યઝદાન્પરસ્તાન્ બુદન્દ
દરૂઆમદ દરાન્ જાએ નીકાન્ ફેરૂદ
ફેરેસ્તાદ નઝદીકે ઈશાન્ • દેરૂદ
ચે શબ્ તીરહ્તરૂ ગશ્ત અઝાન્ જાએગાહ્
ખરામાન્ બેયામદ યકી નીકૂખાહ્
ફરૂહેશ્તહ્ અઝ મુશ્ક તાં પાએ મૂય
બકેર્દારે હૂરે બેહેશ્તીશ રૂય
સુરૂશી બુદ આન્ આમદહ્ અઝ બેહેશ્ત
કે તા બાઝ ગૂયદ બદ્ ખૂબો જેશ્ત
સુવી મેહ્તરૂ આમદ બસાને પરી
નેહાનશ બેયામૂખ્ત અફૂસૂન્ગરી
કે તા બન્દહારા બેદાનદ કલીદ
કુશાદહ્ બઅફૂસૂન કુનદ નાપદીદ
ફરીદૂન બેદાનેસ્ત કીન્ ઈઝદીસ્ત
ને અહ્રીમનીઓ ને કારે બદીસ્ત
શુદ અઝ શાદ્માની રોખશ અર્ઘવાન્
કે તન્રા જવાન્ દીદો દઉલત જવાન્
ખુરેશહા બેયારાસ્ત ખાલીગરશ
યકી પાક ખાનહ્ નેહાદ અઝબરશ
ચુ શુદ નૂશ ખુર્દન્ શેતાબ્ આમદશ
ગેરાન્ શુદ સરશ રાએ ખાબ્ આમદશ
ચુ આન્ ઈઝદી રફ્તનો કારે ઉય
બેદીદન્દ આન્ બખ્તે બીદારે ઉય
બેરાદરૂ સબુક હરૂદો બરૂખાસ્તન્દ
તબહ્ કર્દનશરા બેયારાસ્તન્દ
યકી કુહ્ બૂદ અઝબરે બુર્ઝે કુહ્
બેરાદરૂશ હરૂદુ નેહાન્ અઝ ગોરૂહ્
બપાયીને કુહ્ શાહ્ ખોફતહ્ બનાઝ
શુદહ્ યકઝમાન્ અઝ શબે દીરૂબાઝ
બકુહ્ બરૂશુદન્દ આન્ દો બીદાદગરૂ
વઝીશાન્ નબુદ હીચ કસરા ખબરૂ
ઝે ખારા બેકન્દન્દ સન્ગી ગરાન્
નદીદન્દ મરૂ કારે બદ્રા કરાન્
ચુ ઈશાન્ અઝાન્ ગૂનહ કન્દન્દ સન્ગ્
બદાન્તા બેકૂબદ સરશ બીદેરન્ગ્
અઝાન્ કુહ્ ઘલ્તાન્ ફેરૂગાશતન્દ
મરાન્ ખોફતહ્રા કોશ્તહ્ પેન્દાશતન્દ
બફર્માને યઝદાન્ સરે ખોફતહ્ મરૂદ
ખોરૂશીદને સન્ગ્ બીદારૂ કરૂદ
બઅફૂસૂન હમાન્ સન્ગ્ બરૂ જાએ ખીશ
બેબસ્તો નઘલ્તીદ યક ઝર્રહ્ બીશ
ફરીદૂન કમરૂ બસ્તો અન્દરૂ કશીદ
નકરૂદ આન્ સુખન્રા બરીશાન્ પદીદ
બેરાન્દો બુદશ કાવહ્ પીશે સેપાહ્
દેલશ પુરૂ ઝે કીનહ્ ઝે ઝહ્હાક શાહ્
બરઅફ્રાશતહ્ કાવેયાની દેરફ્શ
હુમાયૂન હમાન્ ખુસ્રવાની દેરફ્શ
બઅર્વન્દ રૂદ અન્દરૂ આર્વદ રૂય
ચુનાન્ ચૂન બુવદ મરૂદે દીહીમજૂય

તેઓ અરબી ચાબુક સવારોની જગ્યા આગળ આવી પહોંચ્યા—જ્યાં યઝદાનપરસ્તો રહેતા હતા.

તે નેક લોકોની જગોએ નીચે ઉતર્યા—(અને) તેઓની નઝદીક દોઆ કહેવડાવી.

જ્યારે રાત વધુ અંધારી થઈ ત્યારે તે જગાથી એક નેકખાહ ચાલતો આવ્યો.

(તેના) કસ્તુરી જેવા બાલ પગ સુધી લટકતા હતા—તેનું મોહું બેહેસ્તની પરી મિસાલ (હતું.)

તે બેહેસ્તમાંથી આવેલો એક ફરેશ્તો હતો—કે જે સારૂં અને ખરાબ (થવાનું ફરીદૂનને) સમજાવે.

તે પરીની મિસાલે ફરીદૂન તરફ આવ્યો—(અને) તેને છૂપી નેરંગ ૯૭
શીખવી,

કે જેથી તે ભેદોની ચાવી જાણે—(અને) તે નેરંગથી છૂપું ઝાહેર કરે.

ફરીદૂને વિચાર્યું કે એ "એહરેમન તરફથી અને બુરાઇનાં કામે નહીં (પણ) ખોદા તરફથીજ (આવ્યો છે.)"

તેનો ચેહરો ખુશહાલીથી લાલ થયો—કારણ કે તેણે તનને જવાન અને દોલતને ઉછળતી જોઈ.

(પછી) બાવરચીએ ફરીદૂનને માટે એક સફાઇદાર ખાણાનો ખુમચો તૈયાર કર્યો.

જ્યારે તે ખાણું ખાઈ પરવાર્યો—ત્યારે તેનું માથું ભારી થયું તેથી ઉતાવળે સૂઈ જવાનો વિચાર કીધો.

જ્યારે તેની ફરેશ્તાઈ ચાલચલણ, સારૂં કામ અને બુલંદ નસીબ જોયાં,

ત્યારે તે બેહુ ભાઇઓ જલ્દી ઉઠયા—(અને) તેને મારી નાખવા તૈયાર થયા.

તે પહાડની ઊંચાઈએ એક પહાડ હતો—(ત્યાં) તેનાં બેહુ ભાઇઓ લશ્કરમાંથી (નીકળી) છૂપા (થયા.)

પાદશાહ (ફરીદૂન) પહાડની નીચે લાડથી સૂતેલો (હતો.)—(જ્યારે) થોડી રાત પસાર થઇ,

(ત્યારે) પેલા બેહુ બેદાદગરો પહાડ ઉપર ચઢયા—જેઓની ખબર ૯૮
કોઇને હતી નહીં.

તેઓએ ખડકમાંથી એક ભારી પત્થર ઉખેડયો—તે બદ કામનો છેડો તેઓએ જોયો નહીં.

જ્યારે તેઓએ એવી રીતે પત્થર ઉખેડયો—કે જેથી વગર ઢીલે તેનું મથું છૂંદી નાખે,

ત્યારે તેઓએ તે પહાડ ઉપરથી ગબડાવતો નીચે નાખ્યો—તેઓએ તે સૂતેલાને ખચીત મૂએલો ધાર્યો.

(પણ) ખોદાના હોકમથી તે સૂતેલા મર્દનું સર પત્થરના આવાઝે જાગૃત કર્યું.

(કે તેજ વખતે ફરીદૂને) પેલી નેરંગે કરી તે પત્થર તેજ જગા ઉપર બાંધી લીધો અને જરાપણ વધારે ગબડવા દીધો નહીં.

(પછી) ફરીદૂને કમર બાંધી અને મૂંગોજ રહ્યો—(અને) એ વાત તેઓ આગળ ઝાહેર કરી નહીં.

(પછી) તે આગળ ચાલ્યો તેનાં લશ્કરની હરોલ કાવે હતો—તેનું દિલ ઝોહાક પાદશાહને માટે કીના ભરેલું હતું.

(તેમજ) પેલો મુબારક અને પાદશાહી કાવેયાની ઝુંડો તેઓએ ઉઠાવેલો (હતો.)

જેમ તાજ શોધનાર મર્દને (લાયક) હોય તેમ—(ફરીદૂન) અર્વંદ નદી તરફ ચાલ્યો.

૯૯ અગર્ પહુલવાની નદાની ઝબાન્
બતાઝી તો અર્વંદ્રા દજલહ્ દાન્
દેગર્ મન્ઝેલ્ આન્ શાહે આઝાદમર્દ
લબે દજલહો શહ્રે બઘદાદ કર્દ
ચુ આમદ બનઝ્દીકે અર્વંદ રૂદ
ફેરેસ્તાદ ઝી રૂદબાનાન્ દોરૂદ
કે કેશ્તીઓ ઝઉરક્ હમઅ્ દર્ શેતાબ્
ગુઝારીદ ચકસર્ બરીન્ રૂએ આબ્
મરા બા સેપાહમ બદાન્ સૂ રસાન્
અઝીન્હા કસીરા બદીન્ સૂ મમાન્
નેયાવર્દ કેશ્તી નેગહ્બાને રૂદ
નેયામદ બગોફ્તહ્ ફરીદૂન ફેરૂદ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે શાહે જેહાન્
ચુનીન્ ગોફ્ત બા મન્ સુખન્ દર્ નેહાન્
કે કેશ્તી કસીરા મદેહ્ તાં નુખોસ્ત
જવાઝે બમોહ્રમ નેયાબી દુરોસ્ત
ફરીદૂન ચુ બેશ્નીદ શુદ ખેશ્મનાક્
અઝાન્ ઝર્ફ દર્યા નેયામદ્શ બાક્
બતુન્દી મેયાને કયાની બેબસ્ત
બરાન્ બારએ શીરૂદેલ્ બર્નેશસ્ત
૧૦૦ સરશ્ ગરમ શુદ કીનહો જંગરા
બઆબ્ અન્દર્ અફ્કન્દ ગુલ્રંગરા
બેબસ્તન્દ યારાન્શ યક્સર્ કમર્
પયાપય બદર્યા નેહાદન્દ સર્
બરાન્ બાદ્પાયાને બાદ આફ્રીન્
બઆબ્ અન્દરૂન્ ઘર્ક કર્દન્દ ઝીન્
સરે સર્કશાન્ અન્દર્ આમદ બતાબ્
ઝે તાઝીદને ચારૂપાયાન્ દર્ આબ્
ઝે આબ્ અન્દરૂન્ તન્ બર્આવર્દ યાલ્
ચુનાન્ ચૂન્ શબે તીરહ્ તારે ખેયાલ્
બખુશ્કી રસીદન્દ હર્ જંગજૂય
બબયતુલ્ મુકદ્દસ નેહાદન્દ રૂય
ચુ બર્ પહુલવાની ઝબાન્ રાન્દન્દ
હમી ગંગદેઝ્હૂખ્તશ્ ખાન્દન્દ
બતાઝી કુનૂન્ ખાનએ પાક્ ખાન્
બર્આવર્દ અયવાને ઝહ્હાક દાન્
ચુ અઝ્ દશ્ત નઝ્દીકે શહ્ર્ આમદન્દ
અઝીન્ શહ્ર્ જૂયન્દહ્ બહ્ર્ આમદન્દ
ઝે યક્ મયલ કર્દ આફ્રીદૂન નેગાહ્
યકી કાખ દીદ અન્દરૂન્ શહ્રે શાહ્
૧૦૧ કે અયવાન્શ બર્તર્ ઝે કયવાન્ નમૂદ
તો ગોફ્તી સેતારહ્ બેખાહદ બસૂદ
ફેરૂઝન્દહ્ ચૂન્ મુશ્તરી બર્ સેપેહ્ર્
હમહ્ જાએ શાદીઓ આરામો મેહ્ર્
બેદાનેસ્ત કાન્ ખાનએ અઝ્દહાસ્ત
કે જાએ બુઝોર્ગીઓ જાએ મહાસ્ત

જો તું પેહલવી ભાષા નહીં જાણતો હોય તો “અર્વંદ” (નદી)ને તું અરબી (ભાષા)માં “દજલે” (Tigris) જાણ !

તે આઝાદ મર્દ પાદશાહે બીજી મંઝેલ-બઘદાદ શેહર અને ટાઇગ્રીસ નદીને કિનારે કીધી.

જ્યારે તે અર્વંદ નદી નઝદીક આવ્યો-ત્યારે તેણે ખલાસીઓ તરફ સલામ મોકલાવી,

કે “તમો સઘળાં વહાણ અને હોડી શિતાબીથી પાણી ઉપર છોડો,

(અને) મને લશ્કર સાથે પેલે પાર પહોંચાડો-અહીં કોઇને પણ રહેવા ના દેશો.”

તે નદીનો નેગહબાન હોડી લાવ્યો નહીં-(અને) ફરીદૂનનાં કહ્યાથી નીચે આવ્યો નહીં.

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે જેહાનના પાદશાહે (ઝોહાકે)-છૂપી રીતે મને એમ કહેલું છે;

કે “પહેલાં જ્યાં સૂધી મારો સીલ સાથનો પરવાનો તું મેળવે નહીં ત્યાં સૂધી કોઇને (પણ) હોડી આપતો ના.”

જ્યારે ફરીદૂને એ સાંભળ્યું ત્યારે ગુસ્સે થયો-(અને) તેને તે ઊંડા દર્યાની ધાસ્તી લાગી નહીં.

તેણે તુન્દીથી પાદશાહી કમર બાંધી-(અને) સિંહને દિલના ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

તેનું સર કીના અને લડાઈ માટે તેઝ થયું-(અને) ગુલરંગ ઘોડાને પાણીમાં ઝોકાવ્યો.

તેના સઘળા સાથીઓએ (પણ) કમર બાંધી-(અને) એકેકની પૂઠે દર્યામાં સર ઝોકાવ્યાં.

પવન જેઓ ઉપર આફ્રીન કરતો હતો તેવા ઘોડાઓ ઉપર (બેસીને)-તેઓએ ઝીન પાણીમાં ઘર્ક કર્યાં.

ઘોડાઓના પાણીમાં દોડવાથી-સરદારોના સર ફરવા લાગ્યાં.

(અને) જેમ ભૂત અંધારી રાતે ચાલા કરે છે,-તેમ તેઓનાં શરીર અને યાલ પાણી ઉપર આવતાં હતાં.

(એવી રીતે) દરેક લડાયકો ઝમીન ઉપર ઉતર્યા-(અને) “બયતુલ મુકદદસ” (Jerusalem) તરફ ચાલવા માંડ્યું.

જ્યારે તેઓ પેહલવી ભાષા બોલતા-ત્યારે તેને “ગંગ દેઝહૂખ્ત*” કરી કહેતા.

હવે અરેબીક ભાષામાં (તેને) તું “પવિત્ર ઘર” (કરીને) વાંચ-(અને તેને) ઝોહાકનો બુલંદ મેહલ જાણ.

જ્યારે તેઓ જંગલમાંથી શેહર તરફ આવ્યા-એ શેહરમાં તેઓ ફાયદો શોધનાર (તરીકે) આવ્યા,

ત્યારે એક માઇલ (દૂર)થી ફરીદૂને નઝર કીધી-તો તેણે તે પાદશાહનાં શેહરમાં એક મેહલ જોયો.

કે તેનું અયવાન સાતમાં આસ્માનથી પણ બુલંદ દેખાયું,-ગોયા તે સેતારા લૂટી લેશે (તેવું ઊંચું.)

આસ્માન ઉપરના બૃહસ્પતિ સેતારાની મિસાલ ઝળકાટ ભરેલો-(અને) સઘળી જગોએ ખુશહાલી, આરામ અને સુખ (ભરેલો તે મેહલ હતો.)

તેણે (ફરીદૂને) જાણ્યું કે તે બુઝોર્ગી ભરેલી અને મોટાઇવાળી જગા અઝદહાનુંજ મકાન છે.

* અવસ્તા “કિંવરિન્ત દુઝિત” આ મેહલ માટે રામ યશ્ત ફ૦ ૧૯ માં જણાવે છે કે “ઝોહાકે કોઇથી નહીં જઈ શકાય એવા (પોતાના બાંધેલા) મેહલમાં સોનેરી બેઠક ઉપર, સોનેરી ગાલીચા ઉપર તથા સોનેરી છત્ર તળે બેસીને પાંચરેલી બરસમથી આરાધ્યો.”

બયારાનરા ગોફ્તઆન કે અઝ તીરહ ખાક
બરૂઆરદ ચૂનીન જા બુલંદ અઝ મઘાક
બેતરૂસમ હમી ઝાન કે બા ઊ જેહાન
ચકી રાઝ દારદ મેગરૂ દરૂ નેહાન
હમાન બેહ કે મારા ઢરીન જાએ તંગ
શેતાબીદન આંચહ બંજાએ દેરંગ
બેગોફ્તો બગોર્ઝે ગેરાન દસ્ત બોરૂદ
એનાન બારએ તીઝતકરા સેપોરૂદ
તો ગોફ્તી ચકી આતેશસ્તી દુરોસ્ત
કે પીશે નેગહબાને અયવાન બેરોસ્ત
ગેરાન ગોર્ઝ બરૂદાશ્ત અઝ પીશે ઝીન
તો ગોફ્તી હમી બરૂનવરૂદદ ઝમીન
કસ અઝ દરબાનાન બદરૂ બરૂ નમાંદ
ફરીદૂન જહાનઆફરીનરા બખાંદ
બઅસ્પ અંદરૂ આમદ બકાખે બુઝોરૂગ
જહાન ના સેપોરૂદહ જવાને સુતોરૂગ
તેલેસ્મી કે ઝોહાક સાઝીદહ બુદ
સરશ બાસ્માન બરૂફરાઝીદહ બુદ
ફરીદુન ઝે બાલા ફેરૂદ આવરીદ
કે આન જોઝ બનામે જહાનદારૂ દીદ
ચકી ગોર્ઝએ ગાવસરૂ બરૂ સરશ
ઝદી હરૂકે આમદ હમી દરૂ બરશ
વઝાન જાદુઆન કદરૂ અયવાન બેદીદ
હમહ નામવરૂ નરૂરહ દીવાન બેદીદ
સરાનશાન બગોર્ઝે ગેરાન કરૂદ પસ્ત
નેશસ્ત અઝબરે ગાહે જાદૂપરસ્ત
નેહાદ અઝ બરે તખ્તે ઝોહાક પાય
કોલાહે કચી જોસ્તો બેગ્રેફ્ત જાય
ઝે હરૂસૂ બઅયવાને ઊ બેન્ગરીદ
નેશાની અઝ હીચ ગનહ નદીદ
બુતાને સેયહચશ્મો ખુરૂશીદ રૂય
બેરૂન આવરીદ અઝ શબેસ્તાને ઊય
બેફરમૂદ શુસ્તન સરાનશાન નુખોસ્ત
રવાન શાન પસઝ તીરગીહા બેશોસ્ત
રહે દાવરે પાક બેનમૂદ શાન
ઝે આલૂદગીહા બેપાલુદ શાન
કે પર્વરદએ બુતપરસ્તાન બુદન્દ
સરાસીમહ બરૂ સાને મસ્તાન બુદન્દ
પસાન દોખ્તરાને જહાનદારે જમ
ઝે નર્ગેસ ગુલે સોરૂખરા દાદહ નમ
કુશાદન્દ બરૂ આફરીદૂન સોખન
કે નવ બાશ તા હસ્ત ગીતી કોહન
ચેહ અખ્તરૂ બુદ ઈન અઝ તો અય નીકબખ્ત
ચે બારી ઝે શાખે કુદામી દરખ્ત
કે અયદૂન બબાલીને શીરૂ આમદી
સઝાવારે મરૂદે દેલીરૂ આમદી
ચે માયહ જહાન ગશ્ત બરૂ મા બબદ
ઝે કેર્દારે ઈન જાદુએ કમખેરદ
ચે માયહ કશીદીમ રંજો બલા
અઝીન અહરમનકીશે દરૂઅઝદહા

તેણે દોસ્તોને એમ કહ્યું કે "અંધારી તથા નીચી જગોમાંથી આવી બુલંદ જગા જેણે બનાવી છે,

તેની સાથે હું બીહું છું કે દુન્યા કોઈ છુપો ભેદ રાખે છે.

આપણને બેહતર તેજ છે કે આ બતંગ જગોએ–ઢીલને બદલે શેતાબી કરવી જોઇયે."

એમ કહીને ભારી ગોર્ઝ ઉપર હાથ નાખ્યો–(અને) લગામ તેઝ ચાલના ઘોડાને હવાલે કરી.

ગોયા તે એક ખરેખરો આતશ છે–કે જે મેહલના ચોકીબાનોની નઝદીક બુલંદ થયલો છે.

તેણે ઝીન ઉપરથી ભારી ગોર્ઝ ઉઠાવ્યો–ગોયા તે ઝમીનને લપેટી (વાળી) નાખવા માગે છે.

ચોકીબાનોમાંથી કોઇ પણ દરવાઝા ઉપર રહ્યો નહીં–ફરીદૂને ખોદાતાલાને યાદ કીધો.

તે દુન્યથી બીન અનુભવી મઝબુત બાંધાનો જવાન–ઘોડા ઉપર બુલંદ મેહલમાં આવ્યો. ૧૦૨

ઝોહાકે જે તેલેસમ બનાવ્યો હતો,–જેનું સર આસ્માન સુધી ઊંચું ચઢેલું હતું,

તે બુલંદીને ફરીદૂન નીચે લાવ્યો–કારણ કે તે (તેલેસમ) ખોદાનાં નામ વગરનો દેખાયો.

જે કોઈ તેની સામે આવતો તેનાં સર ઉપર ગાયનાં માથાંની સુરતનો એક ગોર્ઝ મારતો હતો.

તે જાદૂગરોમાંથી કે જેઓ મેહલમાં હતા–તેઓ સઘળા નામીચા નર દેવો હતા.

તેઓનાં સર ભારી ગોર્ઝે કરી છુંદી નાખ્યાં–(અને) (પોતે) જાદૂપરસ્ત (ઝોહાક)નાં તખ્ત ઉપર બેઠો.

તેણે ઝોહાકનાં તખ્ત ઉપર પગ મૂક્યો–(અને) શાહી કોલાહ પેહેરી જગ્યા લીધી.

તેના મેહલમાં તેણે ચો તરફ નઝર કીધી–કેરે પણ તેનો પતો લાગ્યો નહીં.

તેના ઝનાનખાનામાંથી કાળી આંખવાળી અને ખુરશેદના ચેહરાની પુતલીઓને બાહેર લાવ્યો.

પ્રથમ તેઓને નહવડાવવાનો હોકમ કર્યો–પછી ગુમરાહીથી તેઓનો આત્મા પવિત્ર કર્યો.

તેઓને પલીદીથી પાક કરી–પાક ખોદાતાલાનો રસ્તો દેખાડ્યો. ૧૦૩

તેઓ બુતપરસ્તોનાં ઉછરેલાં અને મસ્ત માણસોની માફક પરેશાન હાલ હતાં.

પછી તે પાદશાહ જમશેદની છોકરીઓએ આંખમાંથી આંસુ વરસાવ્યાં.

તેઓએ ફરીદૂનને કહ્યું–કે "તું આ જુની દુન્યા છે ત્યાં સુધી જવાન રહેજે!

ઓ નેકબખ્ત! તારો સેતારો કેવો થયો છે–અને તું કયાં ઝાડની ડાળનું ફળ છે?

કે એ પ્રમાણે તું સિંહનાં બિછાના આગળ અને દિલાવર મર્દને છાજતી રીતે આવ્યો છે.

આ કમઅકલ જાદૂગરનાં કામથી–અમો ઉપર દુન્યા કેટલી બધી બુરી થઇ.

આ એહરેમનની દીનનાં અઝદહાની ખાંધવાળાથી–અમોએ કેટલી બધી રંજ અને બલા ખમી છે.

નદીદીમ કસ કીન્ ચુનીન્ ઝહ્રહ્ દાશ્ત
બદીન્ જાએગહ્ અઝ્ હોનરૂ બહ્રહ્ દાશ્ત
કશ અન્દીશએ ગાહે ઊ આમદી
વગરૂશ આરૂઝૂ જાહે ઊ આમદી
૧૦૪ ચુનીન્ દાદ પાસોખ ફરીદૂન કે બખ્ત
નમાનદ બકસ જાવેદાનહ્ ને તખ્ત
મનમ પૂરે આન્ નીકમરદ આત્બીન્
કે બેગ્રેફ્ત ઝહ્હાક્ અઝ્ ઈરાન્ ઝમીન્
બેકોશતશ બઝારીઓ મન્ કીનહ્જૂય
નેહાદમ સુવી તખ્તે ઝહ્હાક્ રૂય
હમાન્ ગાવે પુરૂમાયહ્ કમ દાયહ્ બૂદ
ઝે પયકરૂ તનશ હમચુ પીરાયહ્ બૂદ
ઝે ખૂને ચુનાન્ બીઝબાન્ ચારૂપાય
ચે આમદ બરાન્ મર્દે નાપાકરાય
કમરૂ બસ્તહ્ અમ લાજરમ જન્ગ્જૂય
અઝ્ ઈરાન્ બકીન્ અન્દરૂ આવરૂદ રૂય
સરશરા બદીન્ ગોર્ઝએ ગાવચેહ્રૂ
બેકૂબમ ને બખ્શાયેશ આરમ ને મેહ્રૂ
સુખનહા ચુ બેશનીદ અઝૂ અર્નવાઝ્
કુશાદહ્ શુદશ બરૂ દેલે પાકૂ રાઝ્
બદૂ ગોફ્ત શાહા ફરીદૂન તુઈ
કે વયરાનકુને તમ્બુલો જાદુઈ
કુજા હુશે ઝહ્હાક્ બરૂ દસ્તે તોસ્ત
કુશાદહ્ જહાન્ અઝ્ કમરૂ બસ્તહ્ તોસ્ત
૧૦૫ ઝે તોખ્મે કયાન્ મા દો પૂશીદહ્ પાકૂ
શુદહ્ રામ બા ઊ ઝે બીમે હલાકૂ
હમીખોફ્તનો ખાસ્ત બા જોફ્તે મારૂ
ચેગૂનહ્ તવાન્ બોદન અય શહ્રૂયારૂ
ફરીદૂન ચુનીન્ પાસોખ આર્વદ બાઝ્
કે ગરૂ ચર્ખ દાદમ દેહદ અઝ્ ફરાઝ્
બેબુરૂરમ પયે અઝ્દહારા ઝે ખાકૂ
બેશૂયમ જહાન્રા ઝે નાપાકૂ પાકૂ
બેબાયદ શુમારા કુનુન્ ગોફ્ત રાસ્ત
કે આન્ બીબહા અઝ્દહાફશ કુજાસ્ત
બરૂ ખૂબ્રૂયાન્ કોશાદન્દ રાઝ્
મગરૂ અઝ્દહારા સરૂ આયદ બગાઝ્
બેગોફ્તન્દ કૂ સૂએ હેન્દુસેતાન્
બેશુદ તા કુનદ બન્દ જાદુસેતાન્
બેબુરૂરદ સરે બીગુનાહાન્ હઝારૂ
હેરાસાન્ શુદસ્ત અઝ્ બદે રૂઝ્ગારૂ
કુજા ગોફ્તહ્ બૂદશ યકી પીશબીન્
કે પર્દાખ્તહ્ માનદ ઝે તૂ ઈન્ ઝમીન્
ફરીદૂન બેગીરદ સરે તખ્તે તૂ
હમીદૂન ફેરૂપેઝ્મોરદ બખ્તે તૂ
૧૦૬ દેલશ ઝાન ઝદહ ફાલ બરૂ આતશસ્ત
હમાન્ ઝે દગાની બરૂ નાખશસ્ત
હમા ખૂન દામો દાદા મર્દો ઝન
બેરીઝદ કુનદ દરૂ યકી આબઝન
મગરૂ કૂ સરો તન્ બેશોયદ બખૂન
શવદ ફાલ અખ્તરૂશેનાસાન્ નગૂન

કોઇએ આવી હિમ્મત રાખી હોય અને આ જગો હોનરનો હિસ્સો ધરાવતો હોય એવો અમોએ જોયો નથી.

કે જેને તેનાં તખ્તનો વિચાર આવ્યો હોય-તેમજ તેનો મરતબો લેવાની ખાહેશ રાખી હોય. "

ફરીદૂને એવો જવાબ આપ્યો કે " નસીબ—અને તખ્ત કોઈ સાથે હમેશે રહેતુ નથી

હું તે નેક મર્દ આત્બીનનો છોકરો છું—કે જેને ઝોહાકે ઈરાન ઝમીનમાંથી પકડયો.

તેને ખોવારીથી મારી નાખ્યો અને હું કીનો શોધનાર (થઈ)—ઝોહાકનાં તખ્ત તરફ ચાલ્યો.

તેમજ પુરમાય (નામની) ગાય કે જે મારી દાઈ હતી-જેના બદનની શિકલ એક સણગાર મિસાલ હતી.

આવાં વાચા વગરનાં જાનવરનાં ખૂનથી તે નાપાક મર્દને શું મળ્યું ?

તેટલા માટેજ મેં લડાઈ કરવા કમર બાંધી છે—(અને) ઈરાનથી કીનાને માટે અહીં આવ્યો છું.

આ ગાવપયકર ગેર્ઝથી તેનું માથું-હું કાંઈ પણ રેહમ અને દયા વગર છુંદી નાખીશ. "

જ્યારે અર્નવાઝે તેનાથી (આવી) વાત સાંભળી-ત્યારે તેણીનાં પાક દિલ ઉપર ભેદ ખોલ્લો થયો.

તેને કહ્યું કે " ઓ પાદશાહ ! ફરીદૂન તુંજ છે ?—કે જે (ઝોહાકનાં) જાદૂમંત્રનો નાશ કરનાર (છે.)

કારણ કે ઝોહાકનું મોત તારા હાથ ઉપર છે—તારા કમર બાંધવાથી જેહાનને છુટકારો છે.

અમો બેહુ પાદશાહી તોખમની પાક ઓરતો છિયે—(અને) હલાક થવાની ધાસ્તીથી તેને તાબે થયાં છિયે.

એવી રીતે સાંપવાળા સાથી સાથ ઓ પાદશાહ ! અમો કેવી રીતે બેસવું ઉઠવું રાખી શકયે ?"

ફરીદૂને પાછો જવાબ આપ્યો—કે " જો આસ્માન બુલંદીથી મને દાદ આપશે,

તો ઝોહાકના પગ ઝમીન ઉપરથી કાપી નાખીશ—(અને) તે નાપાકથી દુન્યા બિલકુલ ધોઈ નાખીશ.

હવે તમોને સાચ્ચુંજ બોલવું જોઇયે-કે તે નીચ અઝદહાની શિકલનો કયાં છે ?"

તે ખૂબસૂરત ઓરતોએ તેના આગળ ભેદ ખોલ્લો કર્યો-કે જેથી તે અઝદહાનું સર કાતરમાં આવે

તેઓએ કહ્યું કે " તે હિંદુસ્તાન તરફ—ગયો છે કે તે જાદૂગરોનો મુલક તાબે કરે.

હઝારો બેગુનાહોનાં સર કાપી નાખે-તે બૂરા ઝમાનાથી બીહોલો છે,

કારણ કે એક નુજૂમીએ તેને કહ્યું હતું-કે આ ઝમીન તારાથી ખાલી થશે.

તારૂં તખ્ત ફરીદૂન લેશે—એ પ્રમાણે તારૂં નસીબ કરમાઈ જશે.

તે ફાલ કહ્યાથી તેનું દિલ બળે છે-તેમજ તેના ઉપર ઝિંદગી નાખુશ છે.

તેથી તે પાળેલાં, ફાડીખાનારાં જાનવરો અને મર્દ ઓરતનાં ખૂન રેડે છે અને એક ટપમાં (એકઠું) કરે છે.

જેથી (પેલાં) લોહીમાં તે સર અને તન ધોય—અને સેતારેશેનાસોની ફાલ ઉંધી વળે.

હમાન્ નીઝ્ અઝાન્ મારૂહા બરૂ દો કેફૂત
બર-જે દરાઝસ્તો માન્દહૂ શેગેફૂત
અઝીન્ કેશ્વરૂ આયદ બદીગરૂ શવદ
ઝે રન્જે દો મારે સેયહૂ • નઘનવદ
બેયામદ કુનૂન ગાહે બાઝ્ આમદનશ
કે જાઈ નબાશદ ફરાઝ્ આમદનશ
કુશાદ આન્ નેગારે જેગરૂખસ્તહું રાઝ્
નેહાદહૂ બદૂ ગૂશ ગરૂદનફરાઝ્

તેમજ બેહુ ખભાં ઉપરનાં સાંપોથી પણ તે-ઘણો દુઃખમાં છે અને અજાયબીમાં ઘર્કાવ રહેલો છે.

તે બેહુ કાળા સાંપનાં દુઃખથી ઊંઘાતો નથી-અને આ મુલકમાં આવે છે અને બીજે મુલક જાય છે.

હવે તેનો પાછો આવવાનો વખત આવ્યો છે-કારણ કે તેને ઠર પડવાની એક પણ જગ્યા નથી."

તે ઝખ્મી જિગરની બાનૂએ ભેદ ખોલ્યો-(અને) ગર્દનફરાઝ (ફરીદૂને) તે સાંભળ્યો.

ગુરીખ્તને કુન્દરવ્ ફેરેસ્તાદએ ઝહ્હાક્ અઝ્ પીશે ફરીદૂન્ વ ખબર્ બોર્દન્ બઝહ્હાક્.

ચુ કેશ્વરૂ ઝે ઝહૂહાક બૂદી તેહી
યકી માયહૂવરૂ બુદ બસાને રેહી
કે ઊ દાશ્તી ગન્જો તખ્તો સરાય
શેગેફૂતી બદેલસૂઝીએ કદખોદાય
વરા કુન્દરવ્ ખાન્દન્દી બનામ
બકુન્દી ઝદી પીશે બીદાદ ગામ
બકાખ અન્દરૂ આમદ દવાન્ કુન્દરવ્
દરૂ અયવાન્ યકી તાજવરૂ દીદ નવ
નેશસ્તહૂ બઆરામ દરૂ પીશગાહૂ
ચુ સર્વે બુલન્દ અઝ્ બરશ ગેરૂદ માહૂ
બયકૂ દસ્ત સર્વે સહી શહૂરનાઝ્
બદ:તે દેગરૂ માહૂરૂય અર્નવાઝ્
હમહૂ શહૂરૂ યકૂસરૂ પુરઝ્ લશ્કરશ
કમરૂબસ્તગાન્ સફ઼ ઝદહૂ બરૂ દરશ
ને આસીમહૂ •ગશ્તો ને પુર્સીદ રાઝ્
નેયાયેશ કુનાન્ રફ્તો બોરૂદશ નમાઝ્
બરૂ આફરીન્ કરૂદ કય શહૂરયારૂ
હમીશહૂ બેઝી તા બુવદ રૂઝ્ગારૂ
ખુજસ્તહૂ નેશસ્તહૂ તો બા ફરૂરહી
કે હસ્તી સઝાવારે શાહન્શાહી
જહાન્ હફ્તકેશ્વરૂ તોરા બન્દહૂ બાદ
સરત બરૂતરૂ અઝ્ અબ્રે બારન્દહૂ બાદ
ફરીદૂનશ ફરૂમૂદ તા રફ્ત પીશ
બેગોફૂત આશ્કારા હમહૂ રાઝે ખીશ
બેફરૂમૂદ શાહે દેલાવરૂ બદૂય
કે રવ્ આલતે બઝ્મે શાહી બેજૂય
નબીદ આરો રામેશગરાનરા બેખાન્
બેપયમાય જામો બેયારાય ખાન્
કસીકૂ બરામેશ સઝાએ મનસ્ત
બબઝ્મ અન્દરૂન્ દેલકોશાએ મનસ્ત

ફરીદૂન આગળથી ઝોહાકના કાસેદ "કુન્દરવ"નું નાસી જવું અને ઝોહાકને ખબર કરવી.

જ્યારે ઝોહાકથી મુલક ખાલી થતો હતો-ત્યારે એક સરદાર ચાકરની મિસાલ (ત્યાં રહેતો) હતો.

કે જે ખઝાનો, તખ્ત અને મકાન રાખતો હતો-(અને પોતાના) સાહેબની દેલસોઝીમાં ભાગ લેતો હતો.

તેને "કુન્દરવ" એટલા માટે કહેતા હતા કે તે બેદાદી (યાને ઝુલ્મ) કરવામાં અચકાતો નહતો.

તે કુન્દરવ (એકાયક) મેહેલમાં દોડતો આવ્યો-અને દેવાનખાનામાં ૧૦૭
એક નવો પાદશાહ જોયો.

તે ઊંચી જગ્યાએ આરામથી બેઠો હતો-જેમકે બુલંદ સરોવર અને તેની આસપાસ ચંદ્ર.

તેના એક હાથ ઉપર સીધાં સર્વ (માફકની) શેહરનાઝ-(અને) બીજા હાથ ઉપર માહતાબને મોંની અર્નવાઝ (હતી.)

તમામ શેહર તેનાં લશ્કરથી ભરેલું (હતું)-તેનાં દરવાઝા ઉપર સિપાહો સફ સમારી ઉભેલા હતા.

તે ગભરાયો નહીં અને ભેદ (પણ) પૂછયો નહીં-નમતો નમતો જઇને તેને સલામ કીધી.

તેના ઉપર દોઆ કીધી કે "એ પાદશાહ !-જ્યાં સુધી ઝમાનો છે ત્યાં સૂધી તું હમેશે જીવતો રહેજે !

દબદબા સાથનું તારૂં બેસવું મુબારક (હોજો) !-કારણ કે તું પાદશાહીને લાયક છે.

કુલ દુન્યા તારી તાબેદાર હોજો !-વરસાદનાં વાદળ કરતાં (પણ) તારૂં સર બુલંદ હોજો !"

ફરીદૂને તેને ફરમાવ્યું તેથી તે આગળ ગયો-તેને સઘળા ભેદથી વાકેફ કર્યો.

દિલાવર પાદશાહે તેને ફરમાવ્યું-કે "જા, પાદશાહી મજલેસ (ને લાયક)નો સામાન તૈયાર કર.

શરાબ લાવ અને રામશગરોને બોલાવ.-જામ ભર અને ખુમચા ૧૦૮
તૈયાર કર.

જો કોઇ કે રામશની કરવામાં મારે લાયકના હોય-(અને) મજલેસમાં મારૂં દેલ ખુશ કરનારા હોય,

બેયારૂ અન્જુમન કુન બરે તખ્તે મન
ચુનાન ચૂન બુવદ દરૂખુરે બખ્તે મન
સખુનહા ચુ બેશનીદ અઝૂ કુન્દરવ
બેકરૂદ આન્ચે ગોફૂતશ જહાનદારે નવ
મયે રઉશન આવર્દો રામેશગરાન
હમઅન્દરૂ ખુરેશ બા ગોહરૂ મેહુતરાન
ફરીદૂન ચુ મય ખુર્દો રામેશ ગઝીદ
શબી કરૂદ જશની ચુનાન ચૂન સઝીદ
ચુ શુદ બામદાદાન રવાન કુન્દરવ
બેરૂન આમદ અઝ પીશે સાલારે નવ
નેશસ્ત અઝ બરે બારએ રાહૂજૂય
સુવી શાહે ઝહુહાક બેન્હાદ રૂય
બેયામદ ચુ પીશે સેપહબુદ રસીદ
મરૂ ઊરા બેગોફૂત આન્ચે દીદો શનીદ
બદૂ ગોફૂત કય શાહે ગરદનકશાન
કે બરૂ ગશતને કારત આમદ નશાન
સે મરૂદે સરૂઅફરાઝ બા લશકરી
ફરાઝ આમદન્દ અઝ દેગરૂ કેશ્વરી
અઝાન સેહુ યકી કેહુતરૂ અન્દરૂ મેયાન
બબાલાએ સર્વો બચેહુરે કેયાન
બસાલસ્ત કેહુતરૂ ફેઝૂનીશ બીશ
અઝાન મેહુતરાન ઊ નેહદ પાએ પીશ
યકી ગોરૂઝ દારદ ચુ યકુલખ્તહુ કુહુ
હમીતાબદ અન્દરૂ મેયાને ગોરૂહુ
બઅસ્પ અન્દરૂ આમદ બઅયવાને શાહુ
દો પુરૂમાયહુ બા ઊ હમીદૂન બરાહુ
બેયામદ બતખ્તે કયી બરૂનેશસ્ત
હમહુ બન્દો નયરન્ગે તૂ કરૂદ પસ્ત
હરાન કસ કે બૂદ અન્દરૂ અયવાને તૂ
ઝે મર્દાને મર્દો ઝે દીવાને તૂ
સરૂ અઝ બારહુ યકસરૂ ફેરૂરીખ્ત શાન
હમહુ મઘઝ બા ખૂન બરૂઆમીખ્ત શાન
બદૂ ગોફૂત ઝહુહાક શાયદ બુદન
કે મેહુમાન બુવદ શાદ બાયદ બુદન
ચુનીન દાદ પાસોખ વરા પીશકારૂ
કે મેહુમાન અબા ગોર્ઝએ ગાવસારૂ
બમેહુમાની આયદ તો ઝૂ કુન હઝરૂ
ગુઝશત ઊ ઝે મેહુમાન નેગહુદારૂ સરૂ
બમર્દી નેશીનદ દરૂ આરામે તૂ
ઝે તાજો કમરૂ બેસતરદ નામે તૂ
બઆયીને ખીશ આવરદ નાસેપાસ
ચુનીન ગરૂ તો મેહુમાન શેનાસી શેનાસ
બદૂ ગોફૂત ઝહુહાક ચન્દીન મનાલ
કે મેહુમાને ગુસ્તાખ' બેહુતરૂ બફાલ
ચુનીન દાદ પાસોખ, બદૂ કુન્દરવ
કે આરી શનીદમ તો પાસોખ શેનવ
ગરૂ ઈન નામવરૂ હસ્ત મેહુમાને તૂ
ચે કારસ્તશ અન્દરૂ શબેસ્તાને તૂ
કે બા દુખ્તરાને જહાનદારે જમ
નેશીનદ બનદ રાએ બરૂ બીશો કમ

જેવી રીતનાં મારાં બખ્ત (દરજ્જા)ને લાયકના હોય;-(તેઓને), લાવ અને મારા તખ્તની નઝદીક એકઠા કર. ”

જ્યારે કુન્દરવે તેના સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે નવા પાદશાહે જે કાંઈ તેને કહયું તે પ્રમાણે કીધું.

સફાઈદાર શરાબ અને રામશગરો લાવ્યો,-તેમજ તેને લાયકના ખુન્યાદી સરદારોને (બોલાવ્યા.)

ફરીદૂને જ્યારે શરાબ પીધો અને રામશની કીધી,-ત્યારે આવી રીતની લાયક મજલેસ આખી રાત જારી રાખી.

જ્યારે બામદાદ થઇ ત્યારે કુન્દરવ દોડતો-નવા સરદાર આગળથી બાહેર આવ્યો.

તે રાહ કાપનાર ઘોડા ઉપર બેઠો-અને પાદશાહ ઝોહાક તરફ ચાલ્યો.

જ્યારે ઝોહાકની આગળ આવી પહોંચ્યો-ત્યારે જે કાંઇ જોયલું અને સાંભળેલું તે તેને કહયું.

તેણે કહયું કે “ ઓ ગર્દનકશોના પાદશાહ !-તારૂં કામ બરગશ્તે થવાની નિશાની આવી છે.

ત્રણ સરફરાઝ મર્દો લશકર સાથ-બીજા મુલકથી આવી પહોંચ્યા છે.

તે ત્રણ જણાઓની અંદર એક નાનો-સરોવરની મિસાલ ઊંચો અને પાદસાહી ચેહરાનો (છે.)

તે ઉમરમાં નાનો (છે પણ) ડહાપણમાં વધારે (છે)-જેથી સરદારો (માં) તે હરોલમાં ચાલે છે.

તે એક પહાડના ટૂકડાની મિસાલનો ગોર્ઝ રાખે છે-બધા લોકોમાં તે પ્રકાશી નીકળે છે.

તે ઘોડા સાથેજ (તું) પાદશાહનાં અયવાનમાં આવ્યો-તેની સાથ બે સરદારો એ રવેશે હમરાહ હતા.

તે આવી પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેઠો-તેણે તારા સઘળા ચારા અને ફરેબ ઝમીન દોસ્ત કીધા.

જે કોઈ કે મર્દાને મર્દો અને દેવો તારા અયવાનમાં હતા,

તે સઘળાઓનાં સર એકી વખતે ઘોડા ઉપરથીજ કાપી નાખ્યાં-તે સઘળાઓનાં ભેજાં લોહી સાથ ભેળ્યાં. ”

તેને ઝોહાકે કહયું કે “(એમ) થવું જોઇયે-કે મેહમાન ખુશી થાય (તેમ) થવું જોઇયે. ”

તેને પેશકાર (કુન્દરવે) એવો જવાબ દીધો-કે ‘(જો) ગાયની સૂરતના ગોર્ઝ સાથનો મેહમાન,

(તારી) મેહમાનીમાં આવે તો તેનાથી તું દૂર રહે.-તે આવી પહોંચ્યો છે, તે મેહમાનથી આગળ વધી ગયો છે (માટે તું) પોતાના સરને સંભાળ.

તે મર્દીથી તારી આરામગાહમાં બેઠો છે-તાજ અને કમરબંદથી તારૂં નામ ભૂસી નાખે છે.

તારાથી જેઓ બેદિલ અને નારાઝ થયલા છે તેઓને પોતાની તરફેનમાં લીધા છે-એવાને જો તું મેહમાન ગણતો હોયતો ગણ. ”

ઝોહાકે તેને કહયું (કે) “ એટલો પોકાર ના કર-કારણ કે ખુલ્લાં દિલનો મેહમાન શુગૂનમાં વધારે સારો છે. ”

(ત્યારે) કુન્દરવે તેને એવો જવાબ દીધો-કે “ હા મેં સાંભળ્યું (હવે) તું (મારો) જવાબ સાંભળ.

(કે) જો તે નામવર તારો મેહમાન છે-(તો) તેને તારાં ઝનાનખાનામાં શું કામ છે ?

કે પાદશાહ જમશેદની છોકરીઓ સાથ-તે બેસે છે અને વધતી ઓછી મસલહત કરે છે. . . .

ખયકૂ દસ્ત ગીરદ્ દોએ શહુરનાઝ
બદીગરૂ અકીકી લબે અર્નવાઝ
શબે તીરહ્ ગૂન ખુદ બતરૂ ઝીન કુનદ્
બઝીરે સરૂ અઝ મુશ્કૂબાલીન કુનદ્
બગીરદ દો ગીસૂએ દૂ માહે તૂ
કેબૂદન્દ્ હમવારહ્ દેલ્ખાહે તૂ
બદીશાન રસન્વારૂ બાઝી કુન્દ્
મલામત બઝડુહાકે તાઝી કુન્દ્
કોશદ્. નરૂરહ્ દીવાનો ગોર્દાન હમાન
અઝીન ગુનહ્ શાયદ્ તોરા મીહુમાન
બરૂ આશોફ્ત ઝહુહાક બરૂસાને ગરૂણ્
શનીદ ઈન સુખન આરૂઝૂ કરૂદ મરૂગ
બદુશનામે ઝેશ્તો બઆવાએ સખ્ત
શેગેફ્તી બેશૂરીદ બા શૂરૂબખ્ત
બદૂ ગોફ્ત હુરૂગેઝ તો દરૂ ખાને મન
અઝીન પસ નબાશી નેગહુબાને મન
ચુનીન દાદ પાસોખ વરા પીશકારૂ
કે અયદૂન ગુમાનમ મન અય શહુરૂયારૂ
કઝીન પસ નેયાબી તો અઝ તખ્ત બહુરૂ
બમન ચૂન દેહી કદ્ખોદાઇએ શહુરૂ
ચુ બીબહુરૂ બાશી ઝે ગાહે મેહી
મરા કારૂસાઝ દગી ચૂન દેહી
ઝે ગાહે બુઝોર્ગી ચુ મૂય અઝ ખમીરૂ
બેરૂન આમદી મેહુતરા ચારહ્ ગીરૂ
તોરા દુશ્મન આમદ બગાહત નેશસ્ત
યકી ગોર્ઝએ ગાવ્પયકરૂ બદસ્ત
હમહ્ બન્દો નયરન્ગો અરૂઝન્ગ્ બોરૂદ
હેલારામ બેગ્રેફ્તો ગાહત સેપોરૂદ
ચેરા બરૂ નસાઝી હમી કારે ખીશ
કે હરૂગેઝ નેયામદ ચુનીન કારૂ પીશ

એક હાથથી શેહરનાઝનું મોઢું અને બીજે હાથે અર્નવાઝના અકીક (મિસાલ)ના હોઠ પકડે છે.

અંધારી રાતે તો તે પોતે એથી પણ વધારે ખરાબ કરે છે—(અને) માથાં નીચે તે કસ્તુરીનો તકયો કરે છે.

તે તારી બેહુ માહતાબના ચેહરાનીઓનાં ઝુલ્ફાં પકડે છે—કે જેઓ તારી હમેશની દિલખાહ હતી.

તેઓની સાથે બાઝીગર માફક ખેલ કરે છે.—ઝોહાક તાઝીને બૂરૂં ૧૧૧
બોલે છે.

તે નરે દેવોને તેમજ પેહલવાનોને મારે છે.—તને એવોજ મેહમાન ઘટે છે."

ઝોહાકે (જ્યારે) આ વાત સાંભળી (ત્યારે) વરની મિસાલ છેડાયો અને મોતની ખાહેશ કીધી.

ખરાબ ગાળ અને સખ્ત પોકાર સાથે—બદબખ્ત (કુન્દરવ) ઉપર અજાયબ રીતે તે ઘોસ્સે થયો.

તેને કહ્યું કે "હવે પછી મારા ઘરમાં મારો નેગેહબાન તું કદી પણ થતો ના."

તેને પેશ્કાર (કુન્દરવે) એવો જવાબ આપ્યો—કે "ઓ પાદશાહ! હું એવું ધારૂં છું,

કે હવે પછી તું તખ્તનો ફાયદો મેળવી શકશે નહીં,—તો તું કેવી રીતે મને શેહરનો ધણી બનાવશે?

જ્યારે બુઝોર્ગ તખ્તથી તુંજ બેનસીબ રહેશે—તો તું મને વહીવટ કરવાનું કામ કેમ આપશે?

ખમીરમાંથી બાલ (બાહેર નીકળે તે) મિસાલ તું બુઝોર્ગીનાં તખ્ત ઉપરથી બાહેર આવ્યો છે (માટે) ઓ સરદાર! કાંઈ એલાજ કર.

તારો દુશ્મન આવ્યો અને તારાં તખ્ત ઉપર બેઠો. તેના હાથમાં એક ગાયની સૂરતનો ગોર્ઝ (છે.)

તેણે (તારાં) સઘળાં મકર, ફરેબ અને ચારા રદ કર્યા-(અને) તારી ૧૧૨
માશુકને પકડી તારૂં તખ્ત પાયમાલ કર્યું છે.

તું શા માટે તારૂં પોતાનું કામ સંભાળતો નથી?—કારણ કે આવો વખત આગળ કદી પણ આવ્યો હતો નહીં."

જન્ગે ઝહુહાક બા ફરીદૂન. વ બન્દ કર્દને ફરીદૂન ઝહુહાકરા બકૂહે દમાવન્દ.

ફરીદૂન સાથની ઝોહાકની લડાઈ અને ફરીદૂનનું ઝોહાકને દમાવન્દ પહાડ ઉપર બંદ કરવું.

જહાનદારૂ ઝહુહાક ઝીન ગોફ્તગૂય
બજૂશ આમદો તીઝ બેન્હાદ રૂય
બેફરૂમૂદ તા બરૂનેહાદન્દ ઝીન
બરાન શહુપૂયાને બારીકબીન
બેયામદ દમાન બા સેપાહી ગરાન
હમહ્ નરૂરહ્ દીવાને જન્ગઆવરાન
ઝે બીરાહ્ મરૂ કાખરા બામો દરૂ
ગેરેફ્તો બકીન અન્દરૂ આવરૂદ સરૂ
સેપાહે ફરીદૂન ચુ આગહ્ શુદન્દ
હમહ્ સૂએ આન રાહે બીરહ્ શુદન્દ

એ વાતથી ઝોહાક પાદશાહ—જોશમાં આવ્યો અને તુરત તેયારી કરવા માંડી,

તેણે ફરમાવ્યું જેથી બારીકબીન ઘોડાઓ ઉપર ઝીન બાંધ્યા.

સઘળા લડાયક નરે દેવોનાં—ભારી લશ્કર સાથે તે દોડતો આવ્યો.

તેણે ઉગટ રાહે મેહલની અગાસી અને દરવાઝા ઘેરી લીધા અને કીનાને માટે સર ઉઠાવ્યું.

જ્યારે ફરીદૂનનાં લશ્કરને ખબર પડી—ત્યારે સઘળાઓ તે ઉગટ રાહ તરફ ગયા.

ઝે અસ્પાને જંગી ફોરૂરીખ્તન્દ
બદાન્ જાએ તન્ગી બરૂઆવીખ્તન્દ
હમહ્ બામો દરૂ મરૂદુમે શહૂરૂ બુદ
કસી કશ ઝે જન્ગ્આવરી બહૂરૂ બુદ
હમહ્ દરૂ હવાએ ફરીદૂન બુદન્દ
કે અઝ્ જઉરે ઝહ્હાક્ પુરૂ ખૂન બુદન્દ
૧૧૩ ઝે દીવારૂહા ખેશ્તો અઝ્ બામ સન્ગ્
બકૂય અન્દરૂન તીઘો તીરે ખદગ્
બેબારીદ ચૂન્ ઝાલહ્ અબ્રે સેયાહ્
કસીરા નબુદ બરૂ ઝમીન્ જાએગાહ્
બશહૂરૂ અન્દરૂન હરૂકે બરૂના બુદન્દ
ચુ પીરાન્ કે દરૂ જન્ગ્ દાના બુદન્દ
સુવી લશ્કરે આફરીદૂન શુદન્દ
ઝે નયરન્ગે ઝહ્હાક્ બીરૂન શુદન્દ
ઝે આવાઝે ગોર્દાન્ બેજૂશીદ કુહ્
ઝમીન્ શુદ ઝે નઅલે સુતૂરાન્ સોતૂહ્
બસરૂ બરૂ ઝે ગરૂદે સેપહ્ અબ્રૂ બસ્ત
બનીઝહ્ દેલે સન્ગે ખારા બેખસ્ત
ખોરૂશી બરૂઆમદ ઝે આતેશકદહ્
કે બરૂ તખ્ત અગરૂ શાહ્ બાશદ દદહ્
હમહ્ પીરો બર્નાશ ફર્માન્ બરીમ
યકાયક્ ઝે ફર્માને ઊ નુગ્ઝરીમ
નખાહીમ બરૂ ગાહ્ ઝહ્હાક્રા
મરૂ આન્ અઝ્દહા દૂશે નાપાક્રા
સેપાહીઓ શહૂરી બકેર્દારે કુહ્
સરાસરૂ બજન્ગ્ અન્દરૂન હમગોરૂહ્
૧૧૪ અઝાન્ શહૂરે રઉશન્ યકી તીરહ્ ગરૂદ
બરૂઆમદ કે ખુરૂશીદ શુદ લાજવરૂદ
પસ અઝ્ રશ્ક્ ઝહ્હાક્ શુદ ચારહ્જૂય
ઝે લશ્કરૂ સુવી કાખ બેન્હાદ રૂય
બઆહન સરાસરૂ બેપૂશીદ તન્
બદાન્ તા નદાનદ કસ અઝ્ અન્જુમન્
બરૂઆમદ યકાયક્ બકાખે બલન્દ
બદસ્ત અન્દરૂન શસ્તયાઝી કમન્દ
બેદીદ આન્ સેયહ્ નરૂગેસે શહૂરૂનાઝ્
પુરૂ અઝ્ જાદુઈ બા ફરીદૂન્ બરાઝ્
દો રોખ્સારહ્ રૂઝો દો ઝુલ્ફશ ચુ શબ્
કુશાદહ્ બનફ્રીને ઝહ્હાક્ લબ્
બેદાનેસ્ત કાન્ કારૂ હસ્ત ઈઝદી
રહાઈ નેયાબદ ઝે દસ્તે બદી
બમગ્ઝ અન્દરશ આતેશો રશ્ક્ ખાસ્ત
બઅયવાન્ કમન્દ અન્દરૂ અફ્કન્દ રાસ્ત
ને અઝ્ તખ્ત યાદો ને જાન્ અરૂજમન્દ
ફેરૂદ આમદ અઝ્ બામે કાખે બલન્દ
બચન્ગ્ અન્દરૂન આબગૂન દશ્નહ્ બુદ
બખૂને પરીચેહ્રગાન્ તશ્નહ્ બુદ
૧૧૫ હમાન્ તીઝ્ ખંજરૂ કશીદ અઝ્ નેયામ
ને બુકુશાદ રાઝો ને બરૂગોફ્ત નામ
ઝે બાલા ચુ પય બરૂ ઝમીન્ બરૂનેહાદ
બેયામદ ફરીદૂન બકેર્દારે બાદ

તેઓ લડાયક ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યા-(અને) તે તંગ જગ્યામાં તેની સાથે લડવા લાગ્યા.

શેહરનાં સઘળાં માણસો કે જેઓ લડાઇ કરવા લાયક હતાં,-તેમજ જેઓ અગાસી અને દરવાઝા ઉપર હતાં,

તેઓ સઘળાં ફરીદૂનની તરફેનમાં હતાં-કારણ કે તેઓ ઝોહાકના ઝુલ્મથી કીના ભરેલાં હતાં.

તેઓ દીવારમાંથી ઇંટ-અને અગાસી ઉપરથી પત્થર-તથા મોહલ્લા-માંથી તરવાર તથા ખંદગી તીર-

જેમ સીઆહ વાદળ કરાં વરસાવે તેમ વરસાવવા લાગ્યાં-જેથી કોઇને ઝમીન ઉપર (ઉભું રહેવાની) જગ્યા રહી નહીં.

શેહરમાં જે કોઈ કે જવાન હતા,-તેમજ લડાઇમાં અનુભવવાળા બુઢ્ઢાઓ હતા,-

તેઓ ઝોહાકના ફરેબમાંથી બાહેર આવી-ફરીદૂનનાં લશ્કર તરફ ગયા.

પેહલવાનોના આવાઝથી પહાડ પોકારવા લાગો-(અને) ઘોડાની નાલથી ઝમીન આજેઝ થઇ.

લશ્કરની ધૂળથી માથાં ઉપર વાદળ બંધાયું-(અને) નેઝાથી સખ્ત પત્થરનું દિલ ઝખ્મી થયું.

આતશકદેહમાંથી એક પોકાર બાહેર આવ્યો.-કે " તખ્ત ઉપર અગરજો ફાડીખાનાર જાનવર (પણ) પાદશાહ થાય.

(તો) અમો સઘળા બુઢ્ઢા અને જવાન તેનું ફર્માન કબૂલ કરીશું-એક જણ પણ તેના હોકમથી ફરશે નહીં,

(પણ અમો તે ખાંધ ઉપર અઝદહાવાળા નાપાક-ઝોહાકને તખ્ત ઉપર માગતા નથી. "

લશ્કરી અને શેહરી લોકો પહાડની મિસાલે-સઘળા લડાઇને માટે એકઠા થયા.

તે સુંદર શેહરમાંથી એક સીઆહ ધૂળ ઉડી કે (જેથી) ખોરશેદ આસ્માની રંગનો થયો.

પછી હસદથી ઝોહાકે ચારો શોધ્યો.-તે લશ્કરમાંથી મેહલ તરફ ચાલ્યો.

તેણે તમામ બદન લોઢાંથી ઢાંક્યું.-જેથી લશ્કરમાંથી કોઈ તેને ઓળખે નહીં.

તે એકાયક બુલંદ મેહલમાં આવ્યો-તેના હાથમાં સાઠ વાર લાંબી કમંદ હતી.

તેણે શેહરનાઝની કાળી આંખોને ફરીદૂન સાથે ભેદ ભરેલી છૂપી વાતો કરતી જોઇ.

તેણીના બેહુ ગાલ દિવસની માફક રોશન અને બેહુ ઝુલ્ફાં રાતની માફક (કાળાં હતાં)-તેણી ઝોહાકની ઉપર ફિટકાર નાખતી હતી.

તેણે જાણ્યું કે તે કામ ખોદા તરફનું છે-તે બદીના હાથથી છૂટકારો પામશે નહીં.

તેનાં મગઝમાં અદેખાઇનો આતશ ઉઠયો-(જેથી) તેણે મેહલ ઉપર સીધી કમંદ નાખી

તેણે તખ્ત અને કીમતી જાનની દરકાર નહીં કીધી-(અને) અગાસી ઉપરથી બુલંદ મેહલમાં ઉતર્યો.

તેની ચુંગાલમાં આબદાર ખંજર હતું.-તે પરીચેહરોનાં ખૂનનો તરસ્યો હતો.

તેજ વખતે તેણે તેઝી ખંજર મેયાનમાંથી બાહેર કાઢયું.-નહીં ભેદ ખોલ્યો કે નહીં (પોતાનું) નામ કહ્યું.

જ્યારે તેણે ઉપરથી પગ ઝમીન ઉપર મૂકયો-તેજ વખતે ફરીદૂન પવનની મિસાલ આવી લાગ્યો.

બદાન્ ગોર્ઝએ ગાવસરૂ દસ્ત બોરૂદ
બેઝદ બર્ સરશ તર્ક ઊ કરૂદ ખોરૂદ
બેયામદ સોરૂશી ખોજસ્તહ્ દમાન્
મઝન્ ગોફ્ત્ ફુરા નેયામદ ઝમાન્
હમીદૂન્ શેકસ્તહ્ બેબન્દશ ચુ સન્ગ્
બેબર્ તા દો કૂહ્ આયદત પીશ તન્ગ્
બકૂહ્ અન્દરૂન્ બેહ્ બુવદ બન્દે ઊય
નેયાયદ બરશ ખીશો પયવન્દે ઊય
ફરીદૂન્ ચુ બેશ્નીદ નાસૂદ દીર્
કમન્દી બેયારાસ્ત અઝ્ ચર્મ શીર્
બબન્દી બેબસ્તશ દો દસ્તો મેયાન્
કે નુફ્શાયદ આન્ બન્દ પીલે ઝેયાન્
નેશસ્ત અઝ્બરે તખ્તે ઝર્રીને ઊય
બેયફ્ગન્દ નાખૂમ્ આયીને ઊય
બેફર્મુદ કરૂદન્ બદર્ બર્ ખોરૂશ
કે હર્ કસ કે દારીદ બીદાર્ હુશ
નબાયદ કે બાશીદ બા સાઝે જન્ગ્
ને ઝી (બારહ્ જૂયદ કસી નામો નન્ગ્
સેપાહી ન બાયદ કે બા પીશહ્વર્
બયક્રૂએ જૂયન્દ હર્ દુ હોનર્
યકી કારવર્ઝી દેગર્ ગોર્ઝદાર્
સઝાવારે હર્કસ પદીદસ્ત કાર્
ચુ ઈન્ કારે ઊ જૂયદ ઊ કારે ઈન્
પુર્ આશૂબ્ ગરૂદદ સરાસર્ ઝમીન્
બબન્દ અન્દરસ્ત આન્ કે નાપાક્ બદ
જહાન્રા ઝે કેર્દારે ઊ બાક્ બૂદ
શુમા દીર્ માનીદો ખુર્રમ બવીદ
બરામેશ સુવી વર્ઝેશે ખુદ શવીદ
શનીદન્દ મર્દુમ સખુનહાએ શાહ્
અઝાન્ પુર્હોનર્ મર્દ બા દસ્તગાહ્
બઝાન્ પસ હમહ્ નામદારાને શહ્ર્
કસીરા કે બૂદ અઝ્ ઝરો ગન્જ બહ્ર્
બેરફ્તન્દ બારામેશો ખાસ્તહ્
હમહ્ દેલ બફર્માનશ આરાસ્તહ્
ફરીદૂને ફર્ઝાનહ્ બેનવાખ્ત શાન્
ઝે રાહે ખેરદ પાયગહ્ સાખ્ત શાન્
હમહ્ પન્દ શાન્ દાદો કરૂદ આફ્રીન્
હમી યાદ કરૂદ અઝ્ જહાન્આફ્રીન્
હમીગોફ્ત કીન્ જાયગાહે મનસ્ત
બફાલ્ અખ્તરે બખ્ત તાન્ રઉશનસ્ત
કે યઝ્દાને પાક્ અઝ્ મેયાને ગોરૂહ્
બરૂઅંગીખ્ત મારા ઝે અલ્બોર્ઝ કૂહ્
બદાન્ તા જહાન્ અઝ્ બદે અઝ્દહા
બફર્રે મન્ આયદ શુમારા રહા

તેણે ગાવેયાની ગોર્ઝ* હાથમાં લીધો-(અને) તેનાં સર ઉપર મારી તેની કોલાહ છુંડી નાખી.

તેજ વખત મુબારક સરોશ ઝાહેર થયો-(અને) કહયું કે " એને ના માર, કારણ કે (હજી) એની આખેર આવી નથી.

એજ રવેશે શેકસ્તે (હાલતમાં) તેને તું પથરની માફક બાંધ-(અને) પાસે પાસે આવેલા બે પહાડ જ્યાં તને મલે ત્યાં તેને લઈ જા.

પહાડની વચ્ચે તેને બાંધવું સારૂં છે,-(જેથી) તેની નઝદીક તેનાં સગાં વહાલાં આવી શકે નહીં."

જ્યારે ફરીદૂને એવું સાંભળ્યું ત્યારે ઢીલ કીધી નહીં-(અને) એક સિંહનાં ચામડાંની કમંદ તૈયાર કીધી.

તેણે તેના બેહુ હાથ અને કમર એવા બંદમાં બાંધ્યા-કે જે બંદ મસ્ત હથીં પણ તોડી શકે નહીં.

(પછી) તે તેનાં સોનેરી તખ્ત ઉપર બેઠો-(અને) તેની નાલાયક રસમો દૂર કીધી.

તેણે બાહેર દાંડી પીટવાનો હુકમ-કર્યો કે " જે કોઇ અકલ રાખતા હોય તેઓ,

(સાંભળો) કે તમોએ લડાઈના સાઝ સાથ રેહેવું જોઇયે નહીં-તેમજ ૧૧૬
એજ રીતે તમારે નામ કીર્તિ શોધવી જોઇયે નહીં.

(હવે) સિપાઇને ઝરૂરનું નથી કે તે ધંધાદારી સાથે મળીને બેહુ જણા એકજ ધંધામાં લાગે.

એક કારીગર અને બીજો પેહલુવાન (છે) (અને) દરેકને લાયકનું કામ ઝાહેર છે.

જ્યારે આ પેલાનું અને પેલો એનું કામ કરવા નીકળે,-તો દુન્યા ગભરાત ભરેલી થાય.

તે કે જે નાપાક હતો તે બંદમાં છે-જેનાં કામથી દુન્યાને ધાસ્તી હતી.

તમો લાંબી ઝિંદગી ભોગવો અને ખુશહાળ રહો-(અને) ખુશીથી પોતાને કામે જાઓ!"

તે બહાદુરી સાથના હોનરમંદ પાદશાહના સખુન તેઓએ (ખુશીથી) સાંભળ્યા.

ત્યાર પછી શેહરના સઘળા નામદારો,-કે જેઓ પાસે ઝર અને ખઝાનો હતો,

તેઓ ખુશી અને હદયા સાથ (ફરીદૂન આગળ) ગયા-અને તેનાં ફર્માન ઉપર સઘળાઓએ દિલ મૂક્યું.

દાનેશમંદ ફરીદૂને તેઓને નવાઝયા-અને અકલની રાહે તેઓને મરતબો આપ્યો.

તેઓને સઘળી નસીહત આપી અને દોઆ કીધી-(અને) ખોદા- ૧૧૭
તાલાને યાદ કીધો.

તેણે એ પ્રમાણે કહયું કે " આ જગ્યા મારી છે-(અને) ફાલ પ્રમાણે.તમારા નસીબનો સેતારો રોશન છે.

કારણ કે એ પાક ખોદાતાલાએ લોકોની વચ્ચેથી-મને અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપરથી (અહીં આવવા) ઉઠકેર્યો.

કે જેથી દુન્યામાં ઝોહાકની બદીથી-મારા દબદબા મારફતે તમોને છુટકારો મળે.

* " ગોર્ઝ " એ નામનું એક હથિયાર ફરીદૂને ઝોહાકની લડાઇમાં જવા માટે તૈયાર કરાવ્યું હતું. એ હથિયારનો આકાર (Form) પુરમાય નામની ગાય કે જેનાં દૂધથી ફરીદૂન પર્વરેશ થયો હતો અને જેને ઝોહાકે મારી નાખી હતી, તેના માથાંના જેવો બનાવ્યો હતો અને તે ગાયની યાદગારી એ હથિયારને " ગોર્ઝએ ગાવસર " યાને ગાયનાં માથાંનો ગોર્ઝ કરી નામ આપી રાખી હતી. આ ગોર્ઝને અવસ્તામાં " ગધવર " કરી કહે છે.

ચુ બખ્શાયેશ આવરૂદ નીકીદેહેશ
બનીકી બેબાયદ સેપોરૂદન રેહેશ
મનમ કહ ખોદાએ જહાન સરબસર
નશાયદ નેશસ્તન બયકૂ જાય બર
વગરનહ હમ ઈદર હમીબૂદમી
બસી બા શુમા રૂઝ પયમૂદમી
મેહાન પીશે ઊ ખાક દાદન્દ બૂસ
ઝે દરગાહ બરખાસ્ત આવાએ કૂસ
હમહ શહર દીદહ બદરગાહ બર
ખુરૂશાન બર આન રૂઝે કૂતાહ બર
કે તા અઝદહારા બેરૂન આવરીદ
બબન્દે કમન્દી ચુનાન ચૂન સઝીદ
૧૧૮ દમાદમ બેરૂન રફ્ત લશ્કર ઝે શહર
વઝાન શહરે નાયાફ્તહ હીચ બહર
બેબોરદન્દ ઝહહાકરા બસ્તહ ખાર
બપોશ્તે હયૂની બરઅફકન્દહ ઝાર
હમીરાન્દ ઝીનગૂનહ તા શીરખાન
જહાનરા ચુ ઈન બેશનવી પીર ખાન
બસા રૂઝગારા કે બર કૂહો દશ્ત
ગુઝશ્તસ્તો બેસ્યાર ખાહદ ગુઝશ્ત
બદાન ગહ કે ઝહહાકરા બસ્તહ સખ્ત
સુવી શીરખાન બોરદ બીદાર બખ્ત
હમીરાન્દ ઊરા બકૂહ અન્દરૂન
હમીખાસ્ત કારદ સરશરા નેગૂન
બેયામદ હમાન ગહ ખોજસ્તહ સોરૂશ
બખૂબી યકી રાઝ ગોફ્તશ બગૂશ
કે ઇન બસ્તહરા તા દમાવન્દ કૂહ
બબર હમચુનાન તાઝેયાન બી ગોરૂહ
મબર જોઝ કસીરા કે નુગઝીરદત
બહન્ગામે સખ્તી બબર ગીરદત
બેયાવરદ ઝહહાકરા ચૂન નવન્દ
બકૂહે દમાવન્દ કરદશ બબન્દ
૧૧૯ ચુ બન્દી બર આન બન્દ બેફ્ઝૂદ નીઝ
નબૂદ અઝ બદે બખ્ત માનીદહ ચીઝ
અઝૂ નામે ઝહહાક ચૂન ખાક શુદ
જહાન અઝ બદે ઊ હમહ પાક શુદ
ગુસસ્તહ શુદ અઝ ખીશો પયવન્દે ઊય
બેમાન્દહ બકૂહે દમાવન્દ ઊય
બકૂહ અન્દરાન જાએ તન્ગશ ગુઝીદ
નેગહ કરદ ઘારી બુનશ નાપદીદ
બેયાવરદ મેસ્મારહાએ ગરાન
બજાઇકે મગઝશ નબૂદ અન્દરાન
ફોરૂબસ્ત દસ્તશ બદાન કૂહ બાઝ
બદાન તા બેમાનદ બસખ્તી દરાઝ

જ્યારે નેકી બક્ષનાર (ખોદાએ) જેને બક્ષેશ કીધી-ત્યારે તેણે નેકીનોજ રસ્તો લેવો જોઇયે.

હું તમામ દુન્યાનો માલેક છું,-(તેથી) મારે એકજ જગ્યાએ બેસી રહેવું નહ જોઇયે.

નહીં તો હું અહિયાંજ રહેતે-અને તમારી સાથે ઘણાક દિવસ ગુજારતે."

સરદારોએ તેની આગળ ઝમીનને બોસો દીધો-(અને) દરગાહમાંથી નગારાંના આવાઝ ઉઠ્યા.

શેહેરનાં સઘળા લોકોના દીદા (પાદશાહની) દરગાહ ઉપર હતા-તેઓ ટુંકા દિવસવાળા (ઝોહાક)ને માટે પોકારતા હતા.

કે "ઝોહાકને તેને લાયકના કમંદનાં બંદ સાથે બાહેર લાવો."

એક પછી એક લશકર શેહેરમાંથી બાહેર નીકળ્યું-અને તે કાંઈજ ફાયદો નહીં મેળવેલાં શેહેરમાંથી,

ઝોહાકને ખુવારીથી બાંધીને ઊંટ ઉપર-કંગાળ રીતે લાધીને લઈ ગયા.

એ પ્રમાણે "શીરખાન" સુધી લઈ ચાલ્યા-જ્યારે તું આવું સાંભળે ત્યારે દુન્યાને (ઘણી) પુરાણી ગણજે.

પહાડ અને જંગલો ઉપર ઘણાક ઝમાના પસાર થયા છે અને ઘણાક પસાર થશે.*

એવી રીતે ઝોહાકને મજબૂત બાંધીને-બીદાર બખ્તનો (ફરીદુન) "શીરખાન" તરફ લઇ ગયો.

તેને પહાડની અંદર ચલાવી લઈ ગયો-(અને) ઈચ્છયું કે તેનું સર ઊંધું નાખે.

તેજ વખત મુબારક સરોશ આવી લાગો-અને ખૂબી સાથ તેના કાનમાં એક ભેદ કહ્યો,

કે "આ બંદીવાનને તું અરબોનાં ટોળાં વગર (એકલો) દમાવંદ‖ પહાડ સુધી એ પ્રમાણે લઈ જા.

જે કોઇ વગર કે તને ચાલે નહીં, તથા મુશ્કેલીના વખતમાં તને મદદ કરે તે શિવાય, બીજા કોઇ ને ના લઈ જતો."

(તે પ્રમાણે ફરીદુન) ઝોહાકને તેજી ઘોડાની માફક લઈ આવી-દમાવંદ પહાડ ઉપર તેને બંદ કર્યો.

વળી જ્યારે તેના બંદ ઉપર એક (બીજા) બંદનો વધારો કર્યો-ત્યારે બદબખ્તીમાં (તેને માટે) કાંઇ રહ્યું નહીં.

તે (ફરીદુન)થી ઝોહાકનું નામ ખાક બરાબર થયું-દુન્યા તેની બદીથી બિલકુલ પાક થઇ.

તેના ખેશી અને સાથીથી તે છૂટો પડયો-(અને) તે દમાવંદ પહાડમાંજ રહ્યો.

તેને માટે પહાડમાં સાંકડી જગ્યા પસંદ કરી-એક ઘાર કે જેનું તળિયું પણ દેખાયું નહીં તે શોધી કાઢયો.

ભારી ખીલાઓ એવી જગ્યાએ ઠોકયા કે તેનાં મગઝને અસવાર નહીં આવે.

વળી તેના હાથ તે પહાડ ઉપર બાંધ્યા,-જેથી તે સખ્તીમાં ઘણો વખત રહે.

---

* ઉપલાં બયતો ઉપરથી આપણી ખાતરી થાય છે કે ફિરદોસી પોતે પણ આ દુન્યાને ઘણીજ પુરાણી એટલે કયૂમર્સના ઝમાનાની આગમચની ધારે છે.

‖ આ પહાડને અવસ્તામાં "કુથ" કહ્યો છે (તીર યશ્ત ફ૦ ૬ થી.) આ પહાડ બુન્દહિશ્નમાં જાણીતો છે. જેની ઊંચાઇ ૧૮૫૦૦ થી ૨૦૦૦૦ ફીટ સુધીની ગણાઈ છે અને જે પ્રખ્યાત અલ્બોર્ઝ પહાડનાં એક ઊંચી ટોચ છે.

બેમાન્દ ઊ બદીનગૂનહુ આવીખ્તહુ
બઝૂ ખૂને દેલ બરૂ ઝમીન રીખ્તહુ
બેયા તા જહાન્‌રા બબદ નસ્પરીમ
બકૂશેશ હમહુ દસ્તે નીકી બરીમ
નબાશદ હમી નીકો બદ પાયદારૂ
હમાન્ બેહ કે નીકી બુવદ યાદગારૂ
હમાન્ ગન્જો દીનારો કાખે બલન્દ
નખાહદ બુદન મરૂ તોરા સૂદમન્દ
સખુન માનદ અઝ તૂ હમી યાદગારૂ
સખુન્‌રા ચુનીન્ ખારૂમાયહુ મદારૂ
ફરીદૂને ફરૂરોખ ફેરેશતહુ નબૂદ
ઝે મુશ્કો ઝે અમ્બરૂ સેરેશતહુ નબૂદ
બદાદો દેહેશ યાફ્ત આન્ નીકોઈ
તો દાદો દેહેશ કુન્ ફરીદૂન તોઈ
ફરીદૂન ઝે કારી કે કરૂદ ઈઝદી
નુખોસ્ત ઈન્ જહાન્‌રા બેશુસ્ત અઝ બદી
યકી બાશતરૂ બન્દે ઝહુહાકૂ બૂદ
કે બીદાદગરૂ બૂદો નાપાકૂ બૂદ
વદીગરૂ કે કીને પેદરૂ બાઝ ખાસ્ત
જહાન્ વીઝહુ બરૂ ખીશતન્ કરૂદ રાસ્ત
સે દીગરૂ કે ગીતી ઝે નાબેખ્રદાન્
બેપાલૂદો બેસ્તદ ઝે દસ્તે બદાન્
જહાના ચે બદ મેહુરો બદ ગઉહરી
કે ખુદ પર્વરાનીઓ ખુદ બેશકરી
નેગહ કુન્ કુજા આફરીદૂને ગોરૂદ
કે અઝ પીરૂ ઝહુહાકૂ શાહી બેબોરૂદ
બેબુદ દરૂ જહાન્ પન્જસદ શાલ શાહુ
બઆખેરૂ શુદો માન્દ અઝૂ જાએગાહુ
બેરફતો જહાન્ દીગરીરા સેપોરૂદ
બજોઝ હસ્રત અઝ દહુરૂ ચીઝી નબોરૂદ
ચુનીનીમ યકસરૂ કેહ મેહુ હમહુ
તો ખાહી શબાન્ બાશો ખાહી રમહુ

* એ પ્રમાણે તે લટકેલો રહ્યો—અને તેનામાંથી દિલનું લોહી ઝમીન ઉપર ટીપાતું રહ્યું.

“ (ઓ ભાઇ !) તું આવ કે આપણ દુન્યાને બુરાઇમાં નહીં સોંપ્યે— (અને) કોશેશ કરી સઘળે નેકીનો હાથ લંબાવ્યે.

(જ્યારે નેક અને બુદ પાયદાર રહેવાનું નથી, (ત્યારે) તેજ ભલું કે નેકી યાદગાર રહે.

ગંજ, દીનાર અને બુલંદ મેહલ,—(કાંઈ) તને ફાયદાકારક થનાર નથી;

(પણ તારા) સખુનોજ તારાથી યાદગાર રહેશે,—(જેથી) તું સખુ- ૧૨૦
નને એવી રીતે હલકા ના ગણ.

મુબારક ફરીદૂન (કાંઈ) ફરેશ્તો‖ નહીં હતો—તેની બનાવટ (કાંઇ) કસ્તુરી અને અમ્બરની નહીં હતી.

તે ઈન્સાફ અને સખાવતથીજ નેકી પામ્યો—તું (પણ) ઇન્સાફ અને સખાવત કર તો (એમ જોણ કે) ફરીદૂન તુંજ છે.”

ફરીદૂને નેક કામો જે કર્યાં (તેમાંથી) પહેલ વહેલાં તેણે દુન્યાને બદીથી પાક કરી.

એક વધારે (સરસ કામ) ઝોહાકને બંદ કરવાનું હતું—કે જે બીદાદગર અને નાપાક હતો.

અને બીજું એ કે બાપનો કીનો લીધો.—દુન્યાને પોતાના ઉપર પાક અને રાસ્ત બનાવી.

ત્રીજું એકે કમઅક્કલનાઓથી દુન્યા—સાફ કરી અને બૂરાઓના હાથથી છોડવી.

“ ઓ દુન્યા ! તું કેવી ધાટકી અને બદ ખસ્લતની છે—કે તું પોતે પાળે છે અને તુંજ મારે છે.

તું જો કે બુઢ્ઢા ઝોહાકની પાદશાહી લઇ લેનાર બહાદુર ફરીદૂન કયાં (ગયો) ?

દુન્યામાં તે પાનસો વર્ષ પાદશાહ રહયો,—(પણ) આખેર તે ગયો અને તેનાથી જગ્યા (ખાલી) રહી.

તે ગયો અને દુન્યા બીજાને સોંપી—(અને) દુન્યામાંથી ઘમખારી ૧૨૧
સિવાય કાંઇપણ લઈ ગયો નહીં.

આપણ સઘળા નાના મોટા એજ પ્રમાણે (જનાર) છિયે—પછી તારે ગમે તો ભરવાડ થા કે ગમે તો બકરાંનું ટોળું થા (એટલે નાનો યા મોટો થા)

---

* અવસ્તામાં પણ એને ફરીદૂનને હાથેજ માર્યો ગયલો જણાવવામાં આવે છે (ઇજ૦ હા ૯, ફ૦ ૮ મો.) ગોશ, અશીશવંઘ વગેરે યશ્તોમાં જણાવ્યું છે કે ફરીદૂને ઝોહાકને મારી દુન્યાને આબાદ કરવાની મુરાદ માગી હતી જે તેને મળી હતી. ફિર્દોસી પ્રમાણે અને હમકારાની આફ્રીન પ્રમાણે ફરીદૂને ઝોહાકને દમાવંદ કોહ ઉપર બંદ કર્યો હતો. બુન્દહિશ્નમાં પણ એવોજ એશારો મળે છે.

‖ ફરેસ્તા માટે આપણાં ધર્મ પુસ્તકો જણાવે છે કે તે તેત્રીસ છે. જેઓનાં નામો માહેલાં ત્રીસ આપણા ત્રીસે રોઝનાં નામોને મળતાં છે. અને બીજા ત્રણ બરઝો, હોમ અને દહમ છે. આપણે અવસ્તામાં એને “ યઝત ”ને નામે ઓળખ્યે છિયે. સિરોઝા યશ્તમાં એ તેત્રીસે ફરેસ્તાઓની સામટી આરાધના કરવામાં આવી છે, જો કે છૂટી છૂટી આરાધના તો પુષ્કળ ઠેકાણે આવે છે. એ તેત્રીસે ફરેસ્તાઓમાં સાત અમશાસ્પંદ (કોઈ કોઇ ઠેકાણે છ પણ લખ્યા છે), પાંચ મીનો અને બાકીનાને ઈઝદ લખ્યા છે. ફરેસ્તા વિષે ગાથામાં બિલકુલ એશારો માલુમ પડતો નથી.

ફરીદૂન*

પાદ્શાહીએ ફરીદૂન્ પાન્સદ્ સાલ્ બૂદ્ બર્ તખ્ત્ નેશસ્તન્ વ આગાહી યાફ્તને માદરશ્ અઝ્ અહ્વાલાતે આન્.

ફરીદુન ચુ શુદ્ બરૂ જહાન્ કામ્ગારૂ
નદાનેસ્ત્ જોઝ્ ખીશતન્ શહ્રૂયારૂ
બરસ્મે કયાન્ તાજો તખ્તે મેહી
બેયારાસ્ત્ બા કાખે શાહન્શેહી
બરૂઝે ખોજસ્તહ્ સરે મેહ્રૂ માહ્
બસર્ બરૂનેહાદ્ આન્ કયાની કોલાહ્
ઝમાનહ્ બીઅન્દુહ્ ગશ્ત્ અઝ્ બદી
ગેરેફ્તન્દ્ હરૂ કસ રહે ઈઝદી
દેલ્ અઝ્ દાવરીહા બેપર્દાખ્તન્દ્
બઆયીને કય જશ્ને નવ્ સાખ્તન્દ્
નેશસ્તન્દ્ ફર્ઝાનગાન્ શાદ્કામ્
ગેરેફ્તન્દ્ હરૂ યકૂ ઝે યાકૂત્ જામ્
મયે રઉશનો ચેહ્રએ શાહે નવ્
જહાન્ પુરૂ ઝે દાદ્ સરે માહે નવ્
બેફરૂમૂદ્ તા આતેશ અફ્રૂખ્તન્દ્
હમહ્ અમ્બરો ઝઅફરાન્ સૂખ્તન્દ્
૧૨૨ પરસ્તીદને મેહ્રગાન્ દીને ઊસ્ત
તન્ આસાનીઓ ખુરૂદન્ આયીને ઊસ્ત

ફરીદૂનનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને પાનસો વર્ષ રાજ્ય કરવું જેની ખબર તેની માને થવા વિષેનો અહવાલ.

ફરીદૂન જ્યારે દુન્યા ઉપર મુરાદ પામેલો થયો-(અને) પોતાના સિવાય (કોઇને) પાદશાહ જાણ્યો નહીં,

ત્યારે પાદશાહોની રસમ મુજબ પાદશાહી મેહલ સાથ તાજ અને બુલંદ તખ્ત સણગાર્યું

મેહર મહિનાના મુબારક હોરમઝદ રોઝે-તેણે પાદશાહી કોલાહ સર ઉપર મેલી.

ઝમાનો બદીથી ધમ વગરનો થયો-અને દરેક જણે ખોદાઈ રાહ પકડી.

તેઓએ લડાઈ કઝીઆથી દિલ ખાલી કર્યું-(અને) પાદશાહી રેવાજ પ્રમાણે (એક) નવું જશન કર્યું.

દાનાઓ ખુશહાલ દેલે બેઠા. અને દરેકે યાકૂતી જામ લીધી.

ચળકતા શરાબ અને નવા શાહ (ફરીદૂન)નો ચેહરો,-દુન્યા ઈન્સાફથી ભરેલી અને નવા મહિનાની શુરૂઆત થી સઘળા ખુશહાલ બન્યા.)

તેણે ફર્માવ્યું જેથી આતશ રોશન કર્યો-, તે ઉપર, અંબર અને કેશર બાળી.

§મેહરંગાન (નું જશન) કરવું એ તેનો ધર્મ છે-(તે દિવસે) તનને આસાયેશ આપવી અને ખાણું પીણું કરવું એ તેનો રેવાજ છે.

---

* અવસ્તાનો "થ્રએતઓન." પેહલવી "ફરીતુન." ફિર્દોસી પ્રમાણે એ આબ્તીનનો છોકરો હતો, જે અવસ્તામાં "આથ્વ્ય" તરીકે જણાયલો છે. ઇઝશ્નેનાં નવમાં હા પ્રમાણે એ આથ્વ્યનનો છોકરો હતો. પેહલવી બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે એ "પુરતોરા અસ્પયાન" નોછોકરો હતો અને જમશેદથી ૧૦ મી પેઢીથી ઉતરી આવેલો હતો. હવે આથ્વ્ન નામ ફરીદૂનનાં ખાન્દાનનું પણ હોય એ બનવા જોગ છે ફરીદૂનને અવસ્તામાં "વીસો સૂરયાઓ" એટલે પેહલવાની ખાન્દાનનો જણાવ્યો છે. ફરીદૂનનો જન્મ "વરેન" નામનાં શેહરમાં થયો હતો એમ અવસ્તા જણાવે છે. (વંદી૦ ૫ર૦ ૨, ફ૦ ૧૮) એ અહુરમઝદનું ૧૪ મું પેદા કરેલું શેહર હતું. ડા. હાઉગ આ દેશને હાલના ઝમાનાનાં "ગિલાન" તરીકે ઓળખાવે છે આવાં, ગોશ, રામ વગેરે યસ્ત પ્રમાણે ફરીદૂને ઝોહાકને મારી નાખવાની દોઆ ગુઝારી જે તેને હાસેલ થઈ. પ્રોફેસર ડાર્મેસ્ટેટે કહે છે કે વંદીદાદમાં "થ્રિત" નામનો જે તબીબ જણાયલો છે, તે "થ્રએતઓન" યાને ફરીદૂનજ હોવો જોઈયે. બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે પણ ફરીદૂનને ત્રણ ફરઝંદ હતાં અને ૫૦૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું હતું. એ પાદશાહના વખતમાં "નોશદારૂ" નામની દવા શોધી કાઢવામાં આવી હતી એ દવા મરણતોલ ઝખમ ઉપર ચોપડવાથી તે ઝખમ તુરત રૂઝાતો હતો તથા ઝખ્મીને પાવાથી તે તુરત હોશયાર થતો હતો. ઝેહરી સાંપ તેમજ બીજાં જાનવરોનાં ડંખ ઉપર પણ લગાડવાથી ઝેહર ઉતરતું હતું. ચોજ પાદશાહના વખતમાં ગધેડા અને ઘોડી મેળવીને ખચ્ચર જેવું ઉપયોગી પ્રાણી ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યું હતું.

§ ફરીદૂને ઝોહાકને હરાવી દમાવંદ પહાડ ઉપર બંદ કર્યાનો દિવસ મેહર મહિનો અને મેહર રોઝ ગણાય છે જેણે આપણ "મેહરંગાન"નાં જશન તરીકે ઓળખ્યે છિયે. જો કે ફરીદૂનને પાદશાહી ઉપર આવવાનો દિવસ ફિર્દોસીએ મેહર મહિનો અને

કુનૂન્ યાદ્દગારસ્ત અઝૂ માહે મેહ્રૂ
બેકૂશો બરન્જ ઈચ મનમાએ ચેહ્રૂ
વરા બુદ્દ જહાન્ સલેયાન્ પન્જસદ્દ
કે નફૂકન્દ યક્રૂ રૂઝ બુન્યાદે બદ્દ
જહાન્ ચૂન્ બરૂ ઊ બરૂ નમાન્દ અય પેસરૂ
નમાનદ્દ બતૂ નીઝ્ અન્દોહ્રૂ મખરૂ
નમાનદ્દ ચુનીન્ દાન્ જહાનં. બરૂ કસી
દરૂ શાહ્દમાની નબીની બસી
ફરૈનક્રૂ ને આગાહ્રૂ બુદ્દ ઝીન્ નેહાન્
કે ફર્ઝન્દે ઊ શાહ્રૂ શુદ્દ દરૂ જેહાન્
ઝે ઝહ્રૂહાક્રૂ શુદ્દ તખ્તે શાહી તેહી,
સરૂઆમદ્દ બરૂ ઊ રૂઝગારે શોહી
પસ્ આગાહી આમદ્દ ઝે ફરૂરોખ પેસરૂ
બમાદરૂ કે ફર્ઝન્દ શુદ્દ તાજવરૂ
નેયાયેશ કુનાન્ શુદ્દ સરોતન્ બેશોસ્ત
બપીશે જહાન્દારૂ આમદ્દ નુખોસ્ત
નેહાદ્દ આન્ સરશ પસ્ત બરૂ ખાક્રૂ બરૂ
હમીખાન્દ નફ્રીન્ બઝહ્રૂહાક્રૂ બરૂ
હમી આફ્રીન્ ખાન્દ બરૂ કેરૂદેગારૂ
બરાન્ શાદ્દમાન્ ગરૂદેશે રૂઝગારૂ
અઝાન્ પસ્ હરાન્ કસ કે બૂદશ નેયાઝ્
હમીદાશ્ત રૂઝે બદે ખીશ રાઝ્
નેહાનશ નવા કર્દો બા કસ નગોફ્ત
હમાન્ રાઝે ઊ દાશ્ત અન્દરૂ નેહોફ્ત
યકી હફ્તહ્રૂ ઝીન્ ગૂનહ્રૂ બખ્શીદ્દ ચીઝ્
ચુનાન્ શુદ્દ કે દર્વીશ નેશનાખ્ત નીઝ્
દેગરૂ હફ્તહ્રૂ મરૂ બઝ્મરા કરૂદ્દ સાઝ્
મેહાની કે બૂદન્દ ગરૂદનફરાઝ્
બેયારાસ્ત ચૂન્ બૂસ્તાન્ ખાને ખીશ-
મેહાન્રા હમહ્રૂ કરૂદ્દ મેહ્રૂમાને ખીશ
અઝાન્ પસ્ હમહ્રૂ ગન્જે આરાસ્તહ્રૂ
ફરાઝ્ આવરીદ્દ અઝ્ નેહાન્ ખાસ્તહ્રૂ
દરે ગન્જહારા કુશાદન્ ગેરેફ્ત
નેહાદન્ હમહ્રૂ રાએ દાદન્ ગેરેફ્ત
કુશાદન્ દરે ગન્જરા ગાહ્રૂ દીદ્દ
દેરમ ખારૂ શુદ્દ ચૂન્ પેસરૂ શાહ્રૂ દીદ્દ
હમાન્ જામહો ગઉહરે શાહ્રૂવારૂ
કે ઊ દાશ્ત અઝ્ આત્બીન્ યાદ્દગારૂ
હમાન્ જઉશનો ખૂદો ઝૂબીનો તીઘ
કોલાહો કમરૂ હમ નબૂદશ દેરીઘ
હમહ્રૂ ખાસ્તહ્રૂ બરૂ શુતુરૂ બારૂ કરૂદ્દ
દેલે પાક્રૂ સૂએ જહાન્દારૂ કરૂદ્દ
ફેરેસ્તાદ્દ નઝદીકે ફર્ઝન્દ ચીઝ્
ઝબાની પુરૂ અઝ્ આફ્રીન્ દાશ્ત નીઝ્

હજુ સૂધી મેહર મહિનો (અને મેહર રોઝ) તેનાથી યાદગાર છે. કોશેશ કરો અને મેહનતમાં ચેહરો ના દેખાડો (યાને આસાયશ લેઓ.)

દુન્યા તેને (તાબે) પાનસો વર્ષ રહી-પણ એકબી દિવસ તેણે બુરાઈ કરી નહીં.

"એ છોકરા! જ્યારે દુન્યા તેના ઉપર કાયમ નહીં રહી,-ત્યારે તારી ઉપર પણ નહીં રહેશે.

તું જાણ કે દુન્યા એ પ્રમાણે કોઈ ઉપર રહેતી નથી-(અને) તેમાં તું ઘણી ખુશી પણ જોશે નહીં."

(ફરીદૂનની મા) ફરાનક આ ભેદથી વાકેફ નહીં હતી-કે તેનો બેટો દુન્યાંનો પાદશાહ થયો છે,

(અને) ઝોહાકથી પાદશાહી તખ્ત ખાલી થઇ-તેની પાદશાહીનો અંત આવ્યો છે.

પછી મુબારક બેટા તરફથી મા ઉપર વધાઇ આવી, કે તેનો બેટો પાદશાહ થયો છે.

તેણી નીઆયેશ કરવા માટે ગઇ, સર અને તન ધોયું-અને પહેલે ખોદાતાલા સન્મુખ ઉભી.

તેણીએ પોતાનું માથું ઝમીન ઉપર નીચે ધર્યું-અને ઝોહાક ઉપર લઅનત નાખી.

તે ખુશી ભર્યાં ઝમાનાના ફેરફાર માટે-ખોદાતાલા આગળ દોઆ ૧૨૩
કરી.

ત્યાર પછી જે કોઈ કે તંગીમાં હતા-(અને) પોતાનો બૂરો દિવસ છૂપો રાખતા હતા,

તેઓને છૂપી રીતે નવાઝયા અને કોઇને કહ્યું નહીં-તેમજ તે ભેદ છૂપો રાખ્યો.

એવી રીતે એક હફતા સૂધી ચીઝો બક્ષેશ કરી,-(જેથી) એવી રીતે બન્યું કે (કોઇ) પણ દરવીશ તરીકે ઓળખાય નહીં.

બીજા હફતામાં મોટા લોકો કે જેઓ ગર્દનફરાઝ હતા તેઓ માટે ખાસ ખુશીની મજલેસ તૈયાર કરી.

પોતાનાં ઘરને બાઘની મિસાલ સણગાર્યું-(અને) સઘળા મોટાઓને પોતાના મેહમાન બનાવ્યા.

ત્યાર પછી સઘળો કીમતી ખઝાનો,-કે જે ખઝાનો સાચવેલો હતો તે બાહેર કાઢયો.

તે ખઝાનાનો દરવાઝો ખોલવા માંડયો-અને તે સઘળો (કોઇને) આપવા મૂકવાનોજ વિચાર કરવા માંડયો.

ખઝાનાનો દરવાઝો ખોલવાનો હવે વખત જોયો-(કારણ કે) જ્યારે છોકરો પાદશાહ થયો ત્યારે પૈસો વિસાત વગરનો થયો.

પોષાક તેમજ પાદશાહને લાયકનાં ગોહરો-કે જે આત્બીન મૂકી ગયો હતો,

તેમજ બખ્તર, ટોપ, ભાલા અને તલવાર-કોલાહ અને કમરબંદની ૧૨૪
તેણીને ખોટ હતી નહીં.

તે સઘળો અસ્બાબ ઊંટ ઉપર લાદ્યો-અને પાક દિલ ખોદા તરફ કરી,

તે ચીઝો (પોતાના) ફરઝંદની નઝદીક મોકલી-(તે સાથ) વળી દોઆથી ભરેલો પયઘામ (મોકલાવ્યો).

હોરમઝદ રોઝ (સરે મેહર માહ) જણાવ્યો છે. કદાચ એમ બને કે ફરીદૂને ગાદીએ આવ્યા પછી ૧૫ દિવસ રહીને એટલે તેજ મહિનાના તેજ રોઝે આ જશન કરવાનું દુરોસ્ત ધાર્યું હોય. આ જશન છેક યઝદજર્દ પાદશાહની પાદશાહી સૂધી ઇરાન દેશમાં મોટી ધામધૂમથી પળાતું હતું. એટલુંજ નહીં પણ ફિર્દોસીના લખવા પ્રમાણે તેના ઝમાના સૂધી ઇરાનમાં પળાતું હતું. અને હિંદુસ્તાનમાં આજે પણ તે પળાય છે.

ચુ આન્ ખાસ્તહુ દીદ શાહે ઝમીન્
પઝીરોફ્તો બરૂ મામ્ કરૂદ આફરીન્
બુઝોર્ગાને લશ્કરૂ ચુ બેશનાખ્તન્દ
બરે શાહ્રયારે જહાન્ તાખ્તન્દ
કે અય શાહે પીરૂઝ્હ યઝદાનશેનાસ
સેતાયેશ મરૂ ઊરાઓ ઝુયત સેપાસ
ચુનીન્ રૂઝ રૂઝત્ ફોઝૂન્ બાદ બખ્ત
બદ્અન્દીશગાન્રા નેગૂન્ બાદ બખ્ત
તોરા બાદ ફીરૂઝી અઝ્ આસ્માન્
મબાદી બજોઝ્ શાદ નીકુ ગમાન્
વઝાન્ પસ જહાન્ દીદગાન્ પીશે શાહ
ઝે હરૂ ગુશાઈ બરૂગેરેફ્તન્દ રાહ
હમહ ઝરૂરો ગઉહરૂ બરૂઆમીખ્તન્દ
બતખ્તે સેપહ્બુદ ફરૂરીખ્તન્દ
૧૨૫ હમાન્ મેહતરાન્ અઝ્ હમહ કેશ્વરશ
બદાન્ ફરૂરહી સફ્ ઝદહ બરૂ દરશ
ઝે યઝદાન્ હમીખાન્દન્દ આફરીન્
બરૂ આન્ તખ્તો તાજો કોલાહો નેગીન્
હમહ દસ્ત બરૂદાશ્તહ બાસ્માન્
ફરૂશાદહ બરૂ બરૂ ઝે નીકી ઝબાન્
કે જાવીદ બાદા ચુનીન્ રૂઝગારૂ
બરૂમન્દ બાદા ચુનીન્ શાહ્રયારૂ
વઝાન્ પસ ફરીદૂન્ બગેર્દ જેહાન્
બેગર્દીદ દીદ આશ્કારો નેહાન્
ઝે આમુલ્ ગુઝરૂ સૂએ તમ્મીશહ કરૂદ
નેશસ્ત અન્દરાન્ નામવરૂ બીશહ કરૂદ
કુજા કઝ્ જહાન્ કૂસ ખાની હમી
જોઝ્ ઈન્ નીઝ્ નામશ નદાની હમી
હરાન્ ચીઝ્ કઝ્ રાહે બીદાદ દીદ
હરાન્ બૂમ બરૂ કાન્ ને આબાદ દીદ
બનીકી બેબસ્ત ઊ દરૂ દસ્તે બદ
ચુનાન્ કઝ્ રહે હૂશ્યારાન્ સઝદ
બેયારાસ્ત ગીતી બસાને બેહેશ્ત
બજાએ ગેયા સર્વો ગુલ્બુન બેકેશ્ત
ઝે સાલશ ચુ યક્ પન્જહ અન્દરૂ કશીદ
૧૨૬ સે ફર્ઝન્દશ આમદ ગેરામી પદીદ
બબખ્તે જહાન્દારૂ હરૂ સેહ પેસરૂ
ચે ખુસ્રવ નેઝાદ અઝ્ દરે તાજે ઝરૂ
બબાલા ચુ સર્વો બરોખ ચૂન્ બહારૂ
બહરૂ ચીઝ્ માનન્દએ શાહ્રયારૂ
અઝીન્ સેહ દો પાકીઝહ અઝ્ શહ્રનાઝ
યકી કેહતરૂ અઝ્ ખુબ્ચેહરૂ અર્નવાઝ
પેદરૂ નૂઝ્ નાકરૂદહ અઝ્ નાઝ્ નામ
હમી પીશે પીલાન્ નેહાદન્દ ગામ
અઝાન્ પસ બદીશાન્ નેગહ કરૂદ શાહ
કે ગશ્તન્દ ઝીબાએ તખ્તો કોલાહ

જ્યારે તે હુરયે જેહાનના પાદશાહે જોયો-ત્યારે તે કબૂલ રાખ્યો અને મા ઉપર દોઆ કરી.

જ્યારે લશ્કરના બુઝોર્ગોએ તે જાણ્યું-ત્યારે જેહાનના પાદશાહ પાસે દોડતા ગયા,

(અને કહ્યું) કે " એ ખોદાને પિછાનનાર ફતેહમંદ પાદશાહ !- તે ખોદાની સેતાયશ (હોજો !) કે જેનાથી તું ઉપકારી થયો.

તારો દરેક દિવસ આજના દિવસ જેવો થજો ! તારૂં નસીબ બુલંદ થજો !- (તારા) દુશ્મનોનું નસીબ ઊંધું થજો !

તને આસ્માનથી ફતેહમંદી હોજો ! તું સખી અને નેક વિચારનોજ રહેજે ! "

ત્યાર પછી દરેક ખૂણેથી અનુભવી માણસો પાદશાહની તરફ ગયાં.

સઘળાઓએ ઝર અને ગોહરો ભેળી નાખ્યાં-અને પાદશાહનાં તખ્ત ઉપર નેસાર કર્યાં.

તેમજ તેના સઘળા મુલકના મોટા લોકોએ-દબદબા માટે તેને દરવાઝે સફ સમારી.

તેઓએ ખોદાતાલા પાસે તેનાં તખ્ત તાજ કોલાહ અને મોહર ઉપર દોઆ માગી.

સઘળાઓએ હાથ આસ્માન તરફ ઊંચા કરી-તેના ઉપર નેકીથી ઝબાન ખોલી,

કે " (તારો) આવો વખત હમેશ કાયમ રહેજો ! આવો પાદશાહ આબાદ રહેજો ! "

ત્યાર પછી ફરીદૂન દુન્યાની આસપાસ-ફર્યો અને ઝાહેર તેમજ છૂપું જેયું.

તે આમુલ (શેહર)થી તમ્મીશ તરફ જઈ પહોંચ્યો (અને) તે નામીચાં જંગલમાં (પોતાની) બેઠક કરી.

કે જેને દુનયામાં " કૂસ " કરી કહે છે-એ સિવાય તેનું (બીજું) નામ તું જાણશે નહિ.

(જ્યાં) જે કાંઇ ચીઝ બેદાદની રાહ ઉપર જેઈ-તેમજ જે જગા કે આબાદ નહીં જેઈ,

(ત્યાં) જેમ દાના માણસોની રસમને લાયક હતું,-તેમ તેણે બદીના હાથ નેકીથી બાંધ્યા.

તેણે દુન્યા બેહેસ્તની મિસાલ સણગારી-અને ઘાસની જગાએ સરોવર અને ગોલાબનાં ઝાડો રોપ્યાં.

જ્યારે તેની ઉમર પચાસ વર્ષની થઈ-ત્યારે તેને ત્યાં નામીચાં ત્રણ ફર્ઝંદ પેદા થયાં.

પાદશાહનાં નસીબથી તે ત્રણે પુત્રો-પાદશાહી અકલાદના અને સોનેરી તાજને લાયકના (હતા).

કદમાં સર્વનાં ઝાડ મિસાલ અને ચેહરામાં બહારની મોસમ મિસાલે અને સર્વ ચીઝમાં પાદશાહ માફક (હતા).

તે ત્રણમાંથી બે પાકીઝે શેહરનાઝને પેટે-(અને) એક નાનો ખૂબસૂરત અર્નવાઝને પેટે હતો.

બાપે લાડથી હજુ (તેઓનાં) નામ પાડયાં હતાં નહિ-(જો કે) તેઓ હાથીઓની આગળ કદમ ધરતા હતા.

તે પછી પાદશાહે તેઓ ઉપર નજર કરી-કે " તેઓ તખ્ત અને કોલાહને લાયકના થયા છે. "

ફેરેસ્તાદને ફરીદૂન જન્દલ્રા બખાસ્તૂગારીએ દોખ્તરાને શાહે યમન બરાએ પેસરાને ખુદ્

ફરીદૂન અઝાન્ નામદારાને ખીશ
યકીરા ગેરાન્માયહ્ બરૂખાન્દ પીશ
કુજા નામે ઊ જન્દલે શહૂબરૂ
બહરૂ કારૂ દેલસૂઝ બરૂ શાહૂ બરૂ
બદૂ ગોફ્ત બરૂગર્દ ગેર્દે જેહાન્
સે દોખ્તરૂ ગુઝીન્ અઝ નેઝાદે મેહાન્
બખૂબી સઝાએ સે ફર્ઝન્દે મન્
ચુનાન્ ચૂન્ બેશાયન્દ પયવન્દે મન્
પેદરૂ નામ નાકર્દહ્ અઝ નાઝ શાન્
બદાન્ તા નખાન્દન્દ બાવાઝ શાન્
સે ખાહરૂ જે યક્ માદરો યક્ પેદરૂ
પરી ચેહરહો પાકો ખુસ્રવગોહરૂ
બબાલાએ દીદારૂ હરૂ સેહ્ યકી
કે ઈન્રા નદાનદ્ અઝાન્ અદન્કી
ચુ બેશનીદ્ જન્દલ્ ઝે ખુસ્રવ સખુન્
યકી રાય પાકીઝહ્ અફ્કન્દ બુન
કે બીદારૂદેલ્ બૂદ પાકીઝહ્મગ્ઝ
ઝબાન્ ચર્બો શાયેસ્તએ કારે નગ્ઝ
ઝે પીશે સેપહ્બુદ્ બેરૂન્ શુદ્ બરાહ્
અબા ચન્દ તન્ મરૂ વરા નીક્ખાહ્
યકાયક્ અઝ ઇરાન્ સરૂ અન્દરૂ કશીદ્
પેઝૂહીદહ્: હરૂ ગૂનહ્ ગોફ્તો શનીદ્
બહરૂ કેશ્વરી કઝ જહાન્ મેહ્તરી
બપર્દહ્ દરૂન્ દાશ્તી દોખ્તરી
નેહોફ્તહ્ બેજોસ્તી હમહ્ રાઝ શાન્
શનીદી હમહ્ નામો આવાઝ શાન્
કે દેહ્કાને ફર્ઝાનહ્ કસરા નદીદ્
કે પયવસ્તગી બા ફરીદૂન સઝીદ્
ખેરદ્મન્દો રઉશનદેલો પાક્તન્
બેયામદ્ બરે સર્વે શાહે યમન્
નેશાન્ યાફ્ત જન્દલ્ મરૂ ઊરા દુરોસ્ત
સે દોખ્તરૂ ચુનાન્ ચૂન્ ફરીદૂન્ બેજોસ્ત
બેયામદ્ ખરામાન્ બનઝ્દીકે સર્વ
બશાદી ચુ પીશે ગુલ્ આયદ્ તઝર્વ
ઝમીન્રા બેબૂસીદો પૂઝેશ નમૂદ્
બરાન્ મેહ્તરી આફ્રીન્ બરૂ ફઝૂદ્
કે જાવીદ્ બાદા સર્ અફ્રાઝ શાહ્
હમીશહ્ ફેરૂઝન્દએ તાજો ગાહ્
બજન્દલ્ ચુનીન્ ગોફ્ત શાહે, યમન્
કે બીઆફ્રીનત્ મબાદા દહન્
ચે પયગામ દારી ચે ફર્માન્ દેહી
ફેરેસ્તાદઈ યા ગેરામી મેહી

ફરીદૂનનું પોતાના છોકરાઓ માટે યમનના પાદશાહની છોકરીઓની માગણી કરવા જંદલને મોકલવું.

ફરીદૂને પોતાના નામદારોમાંથી-એક ચડતા દરજ્જાવાળાને પોતાની નઝદીક બોલાવ્યો,

કે જેનું નામ શહબર જંદલ (હતું)-તે દરેક કામમાં પાદશાહ તરફ દિલસોઝ હતો.

તેને તેણે કહ્યું કે "દુન્યાની આસપાસ ફર-(અને) ઊંચી તોખમની ત્રણ છોકરીઓ ચુંટી કાઢ,

(કે જેઓ) ખૂબીમાં મારાં ત્રણ ફર્ઝંદને લાયકની (હોય)-તેમજ મારી સગાઇને લાયક હોય.

જેઓના બાપે લાડથી તેઓનાં નામ નહીં પાડયાં હોય-કે જેથી ૧૨૭
તેઓને (કોઈ) અવાઝે કરી (યાને હાંક મારી) બોલાવે નહીં.

એકજ મા અને બાપથી અવતરેલી ત્રણે બેહેનો (હોય)-પરી ચેહરાની પાક અને પાદશાહી અસલાની (હોય).

તે ત્રણે કદમાં અને ચેહરામાં એક સરખી હોય-કે જેથી કોઇ એક બીજીને ઓળખી શકે નહીં."

જ્યારે જંદલે પાદશાહથી આવા સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે એક પાકીઝે વિચાર કર્યો.

કારણ-કે તે ચાલાક દિલનો અને પાકીઝે મગઝનો (તથા) શીરીન-ઝબાનનો અને નેક કામને લાયકનો હતો.

તે ખાસ કેટલાક નેકખાહ શખ્સો સાથ-પાદશાહ આગળથી બાહેર નીકળ્યો,

ઈરાનમાંથી તે એકદમ બાહેર આવ્યો-(અને) શોધખોળ અને તરેહવાર પૂછપરછ ચલાવી.

દુન્યાના દરેક મુલકના સરદારો-(કે જેઓ) એક છોકરી પરદા પાછળ રાખતા,

(ત્યાં) તેઓના છૂપા ભેદની સઘળી છૂપી જોસ્તજો કરતો-(અને) તેઓના નામ અને કીર્તિની સઘળી (ખબર) સાંભળતો હતો.

મોટા મરતબાવાળા દેશી લોકોમાંથી કોઇને (પણ એવો) જોયો નહીં,-કે જે ફરીદૂનની સગાઇને લાયકનો હોય.

(તેથી) તે અકલમંદ રોશન દિલનો અને પાક તનનો શખ્સ-યમન ૧૨૮
(Arabia Felix)ના પાદશાહ "સર્વ"ની નઝદીક આવ્યો.

(ત્યાં) જંદલે નિશાની મેળવી કે તેને ત્યાં બરાબર-ફરીદૂનના માગ્યા મુજબની ત્રણ છોકરી છે.

(તેથી) જેમ "તઝર્વ" નામનું પક્ષી ખુશી સાથ ગોલાબ આગળ આવે-તેમ તે ખુશી થતો સર્વ પાદશાહની નઝદીક આવ્યો.

તેણે ઝમીનને બોસો દીધો, માફી માગી-અને તે સરદાર ઉપર દોઆનો વધારો કર્યો.

કે "સરફરાઝ પાદશાહ લાંબો વખત સુધી કાયમ હોજો!-(અને) હમેશે તાજ અને તખ્તને રોશન કરનાર (થજો)!"

(ત્યારે) યમનના પાદશાહે જંદલને કહ્યું-કે "તારું મોં દોઆ વગરનું ના હોજો!

તું શું પયગામ રાખે છે, શું હોકમ આપે છે?-તું એલચી છે, યા બુલંદ મરતબાનો સરદાર છે?"

બદૂ ગોફ્‌ત જન્દલ કે ખુરૂરમ બુદી
હમીશહ્‌ ઝે તો દૂર દસ્તે બદી
અઝ્ ઈરાન્ યકી કેહ્‌તરમ ચૂન્ સમન્
પયામ્ આવરીદહ્‌ બશાહે યમન્
દુરૂદે ફરીદૂને ફરૂરોખ દેહમ
સખુન્ હરૂચે પુર્સી તો પાસોખ દેહમ
તોરા આફૂરીને ફરીદૂને ગોરૂહ
બુઝોરૂગ્ આન્ કસી કૂ નદારહ્‌શ ખોરૂહ
મરા ગોફ્‌ત શાહે યમન્‌રા બેગૂય
કે બરૂ ગાહ્‌ તા મુશ્ક્ બૂયહ બેબૂય
હમીશહ્‌ તન્ આઝાદ બાદત્ ઝે રન્જ
પરાગન્દહ્‌ રન્જો બેયાગન્દહ્‌ ગન્જ
બેદાન્ અય સરેમાયએ તાઝેયાન્
કઝ્ અખ્તરૂ બુવી જાવેદાન્ બીઝેયાન્
કે શીરીન્‌તરૂ અઝ્ જાનો ફર્ઝેન્દ ચીઝ્
હમાના કે ચીઝી દેગરૂ નીસ્ત નીઝ્
પસન્દીદહ્‌તરૂ કસ્ ઝે ફર્ઝેન્દ નીસ્ત
ચુ પયવન્દે ફર્ઝેન્દ પયવન્દ નીસ્ત
બસેહ્‌ દીદહ્‌ અન્દરૂ જહાન્ ગરૂ કસ અસ્ત
સે ફર્ઝેન્દ મારા સેહ્‌ દીદહ્‌ બસ અસ્ત
ગેરામી તરૂ અઝ્ દીદહ્‌ ઊરા શેનાસ
કે દીદહ્‌ બદીદન્‌શ દારદ સેપાસ
ચે ગોફ્‌ત આન્ ખેરદ્‌મન્દે પાકીઝહ્‌મગ્ઝ
કુજા દાસ્તાન્ ઝદ ઝે પયવન્દે નગ્ઝ્
કે પયવન્દે કસરા નેયારાસ્તમ
મગરૂ કશ બેહ્‌ અઝ્ ખીશતન્ ખાસ્તમ
ખેરદ ચાફૂતહ્‌ મરૂદે નીકીસેગાલ
હમી દૂસ્તીરા બેજૂયદ હમાલ
ચુ ખુરૂરમ બમરૂદુમ બુવદ રૂઝ્‌ગારૂ
ને નીકૂ બુવદ બીસેપાહ્‌ શહ્‌રૂયારૂ
મરા પાદૂશાહીએ આબાદ હસ્ત
હમાન્ ગન્જો મર્દાનો નીરૂએ દસ્ત
સે પૂરે ગેરાન્ માયહ્‌ દારમ ચુ માહ્‌
સઝાવારે દીહીમો તખ્તો કોલાહ્‌
ઝે હરૂ કામો હરૂ ખાસ્તહ્‌ બીનેયાઝ
બહરૂ આરૂઝૂ દસ્તે ઈશાન્ દરાઝ
મરૂ ઈન સેહ્‌ ગેરાનમાહ્‌રા દરૂનેહોફ્‌ત
બેબાયદ હમી શાહ્‌ ઝાદહ્‌ સે જોફ્‌ત
ઝે કારૂઆગહાન્ આગહી યાફ્‌તમ
બદીન્ આગહી તીઝ્ બેશતાફ્‌તમ
કુજા અઝ્ પસે પરૂદહ્‌ પૂશીદહ્‌ રૂય
સે પાકીઝહ્‌ દારી તો અય નામજૂય
મરૂ આન્ હરૂ સેરા નૂઝ્ નાકરૂદહ્‌ નામ
ચુ બેશ્નીદમ ઈન્ શુદ દેલમ શાદ્‌કામ

તેને જંદલે જવાબ દીધો કે "તું ખુશહાલ રહેજો ! તારાથી હમેશે બદીનો હાથ દૂર રહેજો !

હું સમનના ઘાસ જેવો ઈરાનના મુલકનો એક અદના શખ્સ છું-(અને) યમનના પાદશાહ ઉપર પયઘામ લાવ્યો છું.

(તને) મુબારક ફરીદૂનનો સલામ પહોંચાડું છું,-(અને) તું જે કાંઇ વાત પૂછશે તેનો હું જવાબ દઈશ.

બહાદુર ફરીદૂન તરફથી તને દોઆ (હોજો) !-જે કોઈ તેને (ફરીદૂનને) હલકો ગણતો નથી તે શખ્સ બુઝોર્ગ છે.

તેણે મને ફરમાવ્યું છે (કે) યમનના પાદશાહને કહેજે-કે જ્યાં સૂધી કસ્તુરી ખુશબો આપે છે ત્યાં સૂધી તું તખ્ત ઉપર ખુશબો આપતો રહેજે !

તારૂં તન હમેશે દુઃખથી વેગળું રહેજો !-(તારૂં) દુઃખ વીખરાઇ ગયલું અને ખઝાનો ભરેલો (રહેજો) !

ઓ અરબોના સરદાર ! તું જાણ-સેતારાની ચાલથી હમેશે તું નુકસાન વગરનો રહેજે !

કે ફર્ઝંદ અને જીવ કરતાં વધારે પ્યારી કોઇપણ ચીઝ નથી.

*ફર્ઝંદ કરતાં વધારે પ્યારૂં કોઇ નથી,-ફર્ઝંદની સગાઈ જેવી (બીજી) સગાઈ નથી.

અગર જો દુન્યામાં કોઈ ત્રણ આંખ સાથનું હોય તો-તે મારાં ત્રણ ફર્ઝંદો (મારી) પુરતી ત્રણ આંખ છે.

તેઓને આંખ કરતાં પણ વધારે પ્યારા ગણ-કારણ કે આંખ તેઓને જોવાથી શોકરગુઝારી કરે છે.

તે પાકીઝે મઘઝના અકલમંદ કે જેણે ભલી સગાઇની વાત કહી છે, તેણે શું કહયું છે ?

કે 'જેને હું મારા પોતાના કરતાં વધારે ગણતો હોઉં તે સિવાય બીજા કોઈની સગાઈ મેં પસંદ કરી નથી.'

નેક વિચારનો અકલમંદ મર્દ,-દોસ્તીને માટે પોતાની બરાબરનાનેજ શોધે છે.

જ્યારે માણસથીજ ઝમાનો ખુશહાલ ગણાય-ત્યારે પાદશાહ લશ્કર વગરનો હોય તે સારૂં નહીં.

મારી પાદશાહી આબાદ છે-તેમજ ખઝાનો લશ્કર અને હાથનું કૌવત છે.

હું તાજ તખ્ત અને કોલાહને લાયકના-અકલમંદ અને માહતાબની મિસાલના ત્રણ છોકરાઓ ધરાઉં છું.

તેઓ દરેક મુરાદથી અને ખઝાનાથી વગર હાજતના છે-દરેક મુરાદ ઉપર તેઓનો હાથ પહોંચેલો છે.

પણ ખાસ તે ત્રણે નામવરો માટે ખાનગીમાં-પોતાની ત્રણ સાથ તરીકે પાદશાહથી પેદા થયલી (શાહઝાદી) જોઇયે છિયે.

જાણકાર લોકોથી મને ખબર મળી છે-અને તે ખબર ઉપરથી મેં શેતાબી કરી છે,

કે ઓ નામજોય (પાદશાહ) ! તું (તારા) પર્દા પાછળ ત્રણ પર્દેનશીન પાકીઝે (બેટીઓ) રાખે છે.

હજુ સૂધી તેં ત્રણેનાં નામ પાડયાં નથી-જ્યારે મેં એ સાંભળ્યું ત્યારે મારૂં દિલ ખુશહાલ થયું.

---

* આપણ સર્વ ઇન્સાન જાતને પોતાનાં ફર્ઝંદ જેવું વહાલું બીજું કાંઈ નથી પછી તે ફર્ઝંદ ગમે એવું હોય આ ઉપર એક શાએર કહે છે કે

અગરૂ ચન્દ ફરૂજન્દ ચૂન્ રૂએ ઝેશ્ત
બુવદ નઝ્દે માદરૂ ચુ હૂરે બેહેશ્ત

એટલે કે એક બચ્ચું ગમે એવું પણ બદ શિકલનું હોય તોપણ તે તેની માની નઝદીક તો એક બેહેશ્તની હૂરી મિસાલનું છે.

કે મા નીઝ્ નામે સે ફરૂરૅાખ નેઝાદ
ચુ અન્દરૂખુરૂ આયદ નકર્દીમ યાદ
કુનૂન્ ઈન્ ગેરામી દો ગૂનહ્ ગોહરૂ
બરૂઆમીખ્ત બાયદ અબા યક્દેગરૂ
સે પૂશીદહુરોખરા સે દીહીંમજૂય
સઝા દરૂ સઝા કારૂ . બીગોફૂતગૂય
સે દીદહુ કસી દરૂ જહાન્ ન્દીદહુ અસ્ત
દો દીદહુ બુવદ મરૂ મરા આં ન્ સેહુ અસ્ત
ફરીદૂન્ પયામમ બદીન્ગૂનહુ દાદ
તો પાસોખ ગુઝારૂ આન્ચે આયદત યાદ
પયામશ ચુ બેશ્નીદ શાહે યમન્
બેપેઝ્મોરૂદ ચૂન્ ઝાબે ગન્દહુ સમન્
બદેલ્ ગોફૂત અગરૂ ચીશે બાલીને મન્
નબીનદ સે માહુ ઈન્ જહાન્બીને મન્
મરા રૂઝે રઉશન્ શવદ તીરહુ શબ્
નબાયદ કુશાદન્ બપાસોખ દો લબ્
કુશાદહુ બરૂ ઈશાન્ કુનમ રાઝે મન્
બહરૂ નીકો બદ બૂદહુ અમ્બાઝે મન્
શેતાબી બપાસોખ નબાયદ કુનૂન્
મરા ચન્દ રાઝસ્ત બા રહુનમૂન્
ફેરેસ્તાદહુરા જાયગાહી ગુઝીદ
પસાન્ગહુ બકારૂ અન્દરૂન્ બેનગરીદ
બેયામદ દરે બારૂ દાદન્ બેબસ્ત
બઅરબૂકે અન્દીશગાન્ દરૂનેશસ્ત
ફરાવાન્ કસ અઝ્ દશ્તે નીઝહુવરાન્
બરે ખીશ ખાન્દ આન્ નબરૂદે સરાન્
નેહોફૂતહુ બેરૂન્ આવરીદ અઝ્ નેહોફૂત
હમહુ રાઝ્હા પીશે ઈશાન્ બેગોફૂત
કે મારા ઝે ગીતી ઝે પયવન્દો ખીશ
સે શમ્અસ્ત રઉશન્ ઝે દીદારૂ બીશ
ફરીદૂન્ ફેરેસ્તાદ ઝી મન્ પયામ
બેગુસ્તરૂદહુ પીશમ્ યકી ખૂબ્ દામ
હમીકરૂદ ખાહદ ઝે ચશમમ્ જુદા
યકી રાય ખાહમ્ ઝદન્ બા શુમા
ફેરેસ્તાદહુ ગૂ યદ ચુનીન્ ગોફૂત શાહુ
કે મારા સે શાહસ્ત બા તાજો ગાહુ
ગેરાયન્દહુ હરૂ સેહુ બપયવન્દે મન્
બસેહુ રૂયે પૂશીદહુ ફર્ઝન્દે મન્
અગર ગૂયમ્ આરી ઓ દેલ્ ઝાન્ તેહી
હોરૂઘ્ ઈચ્ નેન્દરૂ ખુરદ બા શેહી
વગરૂ આરૂઝરા સેપારમ બદૂય
શવદ દેલ્ પુરૂ આતેશ પુરૂ અઝ્ આબ્રૂય
વગરૂ સરૂ બેપીચમ્ ઝે ગોફૂતારે ઊય
હેરાસાન્ શવદ દેલ્ ઝે આઝારે ઊય
કસી કૂ બુવદ શહરૂયારે ઝમીન્
ને બાઝીસ્ત બા ઊ સેગાલીદ કીન્
શનીદ ઈન્ સખુન્ મરૂદુમે રાહુજૂય
કે ઝહુહાકરા જૂ ચેહુ આમદ બરૂય
અઝીન્ દરૂ સખુન્ હરૂ ચુનાન્ હસ્ત યાદ
સરાસરૂ બમન્ બરૂ બેબાયદ કુશાદ

કારણ કે અમે પણ તે મુબારક અઉલાદના ત્રણે બેટાઓના નામ જેમ ઘટારત છે તેમ (હજુ) પાડયાં નથી.

હવે આ બે પ્રકારનાં નામીચાં ગોહરોને—એક બીજા સાથ મેળવવાં ૧૩૧
જોઇયે.

એ ત્રણે પર્દેપોશ ચેહરાની (બેટીઓ)ને આ (મારા) ત્રણે તાજ શોભ-નારા (બેટાઓ) સાથે પરણાવવા,—એ લાયકમાં લાયક વગર તકરારનું કામ (છે.)

દુન્યામાં કોઇએ ત્રણ આંખવાળો જોયો છે—? (સાધારણ રીતે) બે આંખ હોય છે પણ મને તો એ ત્રણ છે.

ફરીદૂને આવી રીતનો પયઘામ મોકલ્યો છે—(હવે) જે કાંઇ તારો વિચાર હોય તે કહે."

જ્યારે યમનના પાદશાહે તેનો પયઘામ સાંભળ્યો—ત્યારે જેમ ખરાબ પાણીથી સમનનું ફૂલ કરમાય તેમ ફિકકો પડયો.

તેણે દેલ સાથ વિચાર્યું (કે) "જો મારી આંખો મારી માહતાબ જેવી ત્રણે બેટીઓને મારા બિછાના આગળ નહીં જોશે,

તો મારો રોશન રોઝ સીઆહ રાતની માફક થશે—(માટે) (હાલ) જવાબ દેવા માટે બેહુ હોઠ ઉઘાડવા જોઇયે નહીં.

તેઓની આગળ મારો ભેદ ખોલીશ—તેઓ દરેક નેક અને બદમાં મારા ભાગ્યાં થયલાં છે.

હાલ જવાબ આપવામાં શેતાબી નહીં કરવી જાઇયે.—(મારા) સલા-હકારો સાથ મને કેટલીક છૂપી વાત (કરવી) છે."

તે આવ્યો (અને) લોકોને મુલાકાતે આવવાનો દરવાઝો બંધ કર્યો—(અને) વિચારવંત માણસોનાં ટોળાં સાથ બેઠો.

તે એલચીને માટે એક જગ્યા પસંદ કરી—ત્યાર પછી પોતાનાં કામમાં ૧૩૨
મશ્ગૂલ થયો.

તેણે લડાંયક પેહલવાનોમાંથી ઘણાક બહાદુર સરદારોને પોતાની નઝદીક બોલાવ્યા.

છૂપાયલી છૂપી વાત બાહેર લાવ્યો—(અને) સઘળો ભેદ તેઓ આ-ગળ કહયો.

કે "દુન્યામાં મારાં સગાં વહાલાંઓમાંથી—ત્રણ ચેરાઘ (મારી) આંખ કરતાં પણ વધારે રોશન છે.

ફરીદૂન પાદશાહે મારી તરફ પયઘામ મોકલ્યો છે—(અને) મારી આગળ એક ઠીક ફાંદો પાંથર્યો છે.

(તેઓને) મારી ચશમથી જુદી કરવા માગે છે,—(માટે) તમો સાથ એક મસ્લહત કરવા માગું છું.

એલચી કહે છે (કે) પાદશાહે એમ કહયું છે—કે મારા તાજ અને તખ્તને લાયકના ત્રણ શાહઝાદા છે.

તેઓ ત્રણે મારી પર્દેપોશ બેટીઓની મારફતે મારી સાથ સગાઇમાં આવવા ખાંહેશમંદ છે.

અગર જો હું હા કહું છું અને મારૂં દિલ તેથી ખાલી (રહે છે)—તો જૂઠું પાદશાહીને લાયક નથી.

અને અગર જો તેની ખાહેશ બજા લાઉં છું—તો (મારૂં) દિલ આ-તશ ભરેલું (અને) ચેહરો આંસુ ભરેલો થાય છે.

અને જો તેના સુખનથી હું સર ફેરવું છું—તો મારૂં દિલ તે (મને) ૧૩૩
હયરાન કરશે તેથી ધાસ્તી ભરેલું થાય છે.

જે કોઈ કે આખી દુન્યાનો પાદશાહ હોય—તેની સાથે કીનાની ખા-હેશ કરવી (એ કાંઈ) ખેલ નથી.

અકલ શોધનાર માણસે આ વાત સાંભળી છે—કે તેનાથી ઝોહાકને શું ખમવું પડયું ?

આ વાતમાં (તમોને) જે કાંઇ કહેવું હોય—તે તમામ મને કહેવું જોઇયે."

જહાન્ આઝમૂદહ્ દેલાવરૂ સરાન્
ફુશાદન્દ્ યકુયક્ બપાસોખ ઝબાન્
કે મા હમગેનાન્ ઈન્ ને બીનીમ રાય
કે હરૂ બાદ્દરા તૂ બેજુમ્બી ઝે જાય
અગરૂ શુદ્ ફરીદૂન ચુનીન શહુરૂયારૂ
ને મા બન્દગાનીમ બા ગૂશવારૂ
સખુન્ ગોફ્તનો બખશેશ આયીને માસ્ત
એનાનો સનાન્ બાખ્તન્ દીને માસ્ત
બખન્જરૂ ઝમીન્‌રા મયસ્તાન્ કુનીમ
બનીઝહ્ હવારા નયસ્તાન્ કુનીમ
સે ફર્ઝન્દ્ અગરૂ બરૂ તો હસ્ત અરૂજમન્દ
સરે બદ્રહ્ બુકુશાય લબ્‌રા બેબન્દ
૧૩૪ વગરૂ ચારઈ કરૂદ્ ખાહી હમી
બેતર્સી અઝીન્ પાદ્દશાહી હમી
અઝૂ આરૂઝૂહાએ પુરૂમાયહ્ જૂય
કે કેર્દારે આન્‌રા નેબીનન્દ્ રૂય
ચુ બેશ્નીદ્ અઝ કારૂદાનાન્ સખુન્
નેસરૂ દીદ્ આન્‌રા બગીતી નેબુન્

(ત્યારે) દુન્યાના અનુભવવાલા દિલાવર સરદારોએ-એક પછી એક જવાબને માટે ઝબાન ખોલી.

કે „ અમો સઘળાઓ આ દુરોસ્ત જોતા નથી-કે દરેક પવનથી તું જગોથી હિલે (યાને દરેક વાતમાં ડરી જાય.)

અગર ફરીદૂન એવી રીતનો પાદશાહ થઓ છે-તો અમો કાંઈ કાનમાં હલકા સાથના ઘોલામો નથી.

સખુન બોલવા અને બક્શેશ કરવી એ અમારો રેવાજ છે-લગામ ઉચકવી અને ભાલા ખેલવા એ અમારો ધર્મ છે.

ખંજરથી ઝમીનને શરાબ જેવી લાલ જગ્યા બનાવ્યે-(અને) નેઝાંથી હવાને વાંસનું જંગલ બનાવ્યે.

અગર જો તને તારા ત્રણે ફરઝંદો પ્યારાં છે-તો કોથળીનું મોં ખોલ અને ચૂપ રહે.

અગર જો તું એક ચારો કરવા માગતો હોય-(અને) આ પાદશાહથી બીહતો હોય,

તો તું તેની પાસેથી એવી કીમતી માગણીઓ કર-કે તે કામને તે બર લાવી શકે નહીં."

જ્યારે અનુભવી માણસોથી એ પ્રમાણેના સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે દુન્યામાં તેનું ધડ કે પુછડું (કાંઈ) તેણે જોયું નહીં.

પાસોખે શાહે યમન્ બફેરેસ્તાદએ ફરીદૂન્.

ફેરેસ્તાદએ શાહુરા પીશ ખાન્દ્
ફરાવાન્ સખુન્‌રા બચર્બી બેરાન્દ્
કે મન્ શાહુરૂયારે તોરા કેહ્‌તરમ્
બહરૂ ચઉ બેફરૂમૂદ્ ફર્માન્ બરમ્
બેગૂયશ કે ગરૂચેહ્ તુ હસ્તી બલન્દ્
સે ફર્ઝન્દે તૂ બરૂ તો હસ્ત અરૂજમન્દ્
પેસરૂ ખુદ્ ગેરામી બુવદ્ શાહુરા
બવીઝહ્ કે ઝીબા બુવદ્ ગાહુરા
સુખન હરૂચે ગોફ્તી પઝીરમ હમી
ઝે ફર્ઝન્દ્ અન્દાઝહ્ ગીરમ હમી
અગરૂ પાદ્દશાહ્ દીદહ્ ખાહદ્ ઝે મન્
વગરૂ દશ્તે ગોર્દાનો તખ્તે યમન્
મરા ખારૂતરૂ ઝાન કે ફર્ઝન્દે ખીશ
નબીનમ બહન્ગામે બાયેસ્ત પીશ
૧૩૫ પસ અરૂ શાહુરા ઈન્ ચુનીનસ્ત કામ
નશાયદ્ ઝદન્ જોઝ્ બફર્માનશ ગામ
બફર્માને શાહ્ ઈન્ સે ફર્ઝન્દે મન્
બેરૂન્ આન્‌ગહ્ આયદ્, ઝે દરૂ બન્દે મન્
કુજા મન્ બેબીનમ સે શાહે તોરા
ફેરૂઝન્દએ તાજો ગાહે તોરા
બેયાયન્દ્ શાહાન્ બનઝ્દીકે મન્
શવદ્ રઉશન્ ઈન્ જાને તારીકે મન્
શવદ્ શાદ્‌માન્ દેલ બદીદારૂ શાન્
બેબીનમ રવાન્હાએ બીદારૂ શાન્

યમનના પાદશાહે ફરીદૂનના એલચીને જવાબ આપવો.

તેણે પાદશાહના એલચીને પોતાની આગળ બોલાવ્યો-(અને) નરમાસથી ઘણાક સખુનો કહ્યાં.

કે "હું તારા પાદશાહનો ચાકર છું,-તે જે કાંઇ ફરમાવે તે હું બજા લાઉં.

તેને તું કહેજે કે તું અગરચે બુલંદ (મરતબાનો) છે-(અને) તારા ત્રણે ફરઝંદો તારી નઝદીક કીમતી છે.

(પણ દરેક) પાદશાહને પોતાનો છોકરો પ્યારો હોય છે-ખસૂસન ત્યારે કે જ્યારે તે તખ્તને લાયકનો હોય.

તેં જે કાંઈ સખુન કહ્યા તે હું કબૂલ કરૂં છું-(મારાં) ફરઝંદથી (તેઓનું) માપ હું કરૂં છું.

અગર જો પાદશાહ મારી પાસેથી (મારી) આંખ-યા (મારી) દશ્તે ગોર્દાન નામની જગ્યા અને યમનનું તખ્ત માગે,

તો તે (સઘળું) જ્યારે જોઇયે ત્યારે મારાં ત્રણે ફરઝંદોને વખતસર (મારી) આગળ નહીં જોઉં તેની આગળ નરમું છે.

પછી અગર પાદશાહની એવીજ મરજી છે,-તો તેના હોકમ સિવાય પગલું ભરવું નહીં જોઇયે.

પાદશાહના ફરમાન મુજબ આ મારાં ત્રણે ફરઝંદો-મારા કબઝામાંથી તે વખતે બાહેર આવશે,

કે જ્યારે હું તારાં તાજ અને તખ્તને રોશન કરનાર ત્રણે શાહઝાદાઓને જોઈશ.

તેઓ ખુશહાલ મારી નઝદીક આવે-(અને) મારો આ સીઆહ જાન રોશન થાય.

તેઓના દીદારથી મારૂં દિલ ખુશી થશે-તેઓની હોશ્યારી હું જોઈશ.

ચુ બીનમ કે દેલશાન પુરૂ અઝ દાદ હસ્ત
બઝેન્હારૂ શાન દસ્ત ગીરમ બદસ્ત
પસાન્ગહ્ સે રઉશન જહાન્બીને મન
બદીશાન સેપારમ બઆયીને મન
ગરૂ આયદ બદીદારે, ઇશાન નેયાઝ
ફેરેસ્તમ સબુક શાન બરે શાહ્ બાઝ
સરાયન્દહ્ જન્દલ ચુ પાસોખ શનીદ
બબુસીદ તખ્તશ ચુનાનં ચૂન સઝીદ
પુરઝ આફરીન લબ્ . ઝે અયવાને ઊય
સુવી શહ્રૂયારે જહાન્ કરૂદ રૂય
બયામદ ચુ નઝદે ફરીદૂન રસીદ
બગોફ્ત આન કુજા ગોફ્તો પાસોખ શનીદ
સે ફર્ઝન્દરા ખાન્દ , શાહે જેહાન
નેહોફ્તહ્ બરૂન આવરીદ અઝ નેહાન'
અઝાન રફ્તને જન્દલો રાએ ખીશ
સુખનહા હમહ્ પાક બેનહાદ પીશ
શુનીન ગોફ્ત કીન શહ્રૂયારે યમન
સરે અન્જુમન સર્વે સાયહ્ ફેકન
ચે નાસોફ્તહ્ ગઉહરૂ સે દોખ્તરૂશ બૂદ
નબૂદશ પેસરૂ દોખ્તરૂ અફસરૂશ બૂદ
સુરૂશ અરૂ બેયાબદ ચુ ઈશાન અરૂસ
મગરૂ પીશે હરૂ સેહ દેહદ ખાક બૂસ
ઝે બહ્રે શુમા હરૂ સેરા ખાસ્તમ
સુખનહાએ બાયેસ્તહ્ આરાસ્તમ
કુનૂન તાન બેબાયદ બરે ઊ શદન
ઝે: હરૂ બીશો કમ રાએ ફરૂખ ઝદન
સરાયન્દહ્ બાશીદો બેસ્યારૂ હુશ
બગોફ્તારે ઊ બરૂનહાદહ્ દો ગૂશ
બખૂબી સુખનહાશ પાસોખ દેહીદ
ચુ પુર્સદ સુખન રાએ ફરૂખ નેહીદ
અઝીરા કે પર્વરૂદએ પાદશા
નબાયદ કે બાશદ મગરૂ પારસા
સુખનગૂયો રઉશનદેલો પાકદીન
બકારી કે પીશ આયદશ પીશબીન
ઝબાન રાસ્તીરા બેયારાસ્તહ્.
ખેરદ ખાસ્તહ્ ગન્જ નાખાસ્તહ્
શુમા હરૂચે ગૂયમ ઝે મન બેશ્નવીદ
અગરૂ કારૂ બન્દીદ ખુરૂરૂમ શવીદ
યકી અરૂ્ફબીનસ્ત શાહે યમન
કે ચૂન ઊ નબાશદ બહરૂ અન્જમન
હમશ ગન્જે બેસ્યારો હમ લશકરસ્ત
હમશ દાનેશો રાયો હમ અફસરસ્ત
નબાયદ કે યાબદ શુમારા ઝબૂન
બકારૂ આવરદ મરૂદે દાના ફસૂન
બરૂઝે નુખોસ્તીન યકી બઝમગાહ્
બેસાઝદ શુમારા દેહદ પીશગાહ્
સે ખુરૂશીદરોખરા ચુ બાગે ! બહારૂ
બેયારદ પુરૂ અઝ રન્ગો બૂયો નેગારૂ
નેશાનદ બરાન તખ્તે શાહનશાહી
સે ખુરૂશીદરોખરા ચુ સર્વે સહી

જ્યારે હું જોઈશ કે તેઓનાં દિલ ઈન્સાફથી ભરપુર છે-ત્યારે ખચીત તેઓના હાથ મારા હાથમાં લેઈશ.

ત્યાર પછી મારી ત્રણે રોશન આંખો-રેવાજ પ્રમાણે તેઓને સોંપીશ.

અગર જો તેઓને (પાછા) લેવાની (પાદશાહની) ખાહેશ થશે-તો તુરત તેઓને પાદશાહની નઝદીક પાછા રવાના કરીશ."

જ્યારે શીરીન ઝબાનવાળા જંદલે (આવો) જવાબ સાંભળ્યો-ત્યારે જેમ ઘટતું હતું તેમ તેનાં તખ્તને બોસી દીધા.

(અને) તેનાં અયવાનમાંથી દુઆના કલામ બોલતો-જેહાનના પાદશાહ તરફ ચાલ્યુ મુકયું.

જ્યારે તે ફરીદૂનની નઝદીક આવી પહોંચ્યો-ત્યારે પોતે જે કહ્યું હતું અને જવાબ સાંભળ્યો હતો તે (ફરીદૂનને) કહ્યો. ૧૩૬

જેહાનના પાદશાહે ત્રણે ફર્ઝંદોને બોલાવ્યા-(અને) છુપી વાત ઝાહેર કરી.

તેઓ આગળ જંદલના જવા વિષે તથા પોતાના વિચાર વિષે સઘળા સખુનો સાફ બોલ્લા કહયા.

તેણે એ પ્રમાણે કહયું કે "યમનનો પાદશાહ-અન્જુમનનો સરદાર (છે) (અને) છાંયો પાંથરનાર સરોવરના ઝાડ (મિસાલ છે,)

તેની ત્રણ છોકરીઓ વિંધ્યા વગરનાં મોતીની મિસાલ છે.-તેને છોકરો નથી, છોકરીજ તેનું તાજ છે.

અગર સરોશને તેઓના જેવી કુમારિકા મળે-તો તે પણ તે ત્રણે આગળ ખાકને બોસો દે.

તમારે માટે મેં તે ત્રણેની માગણી કરી હતી-(અને) લાયક સખુનો કહયા હતા.

હવે તમોએ તેની નઝદીક જવું જોઇયે-(અને) હરેક કમ ઝેયાદા મુબારક વિચારો જણાવવા જોઇયે.

શીરીન સખુન બોલનાર અને ઘણા હોશ્યાર રહેજો-તેની વાત ઉપર બેહુ કાન ધરજો.

તેના સખુનનો સારી રીતે જવાબ આપજો-જ્યારે તે કાંઈ વાત પૂછે ત્યારે તેનો સારો વિચાર કરજો.

કારણ કે પાદશાહથી ઉધરેલાને-પરહેઝગારી સિવાય બીજુ કાંઇ ઘટે નહીં. ૧૩૭

તેણે સખુન બોલનાર, રોશન દેલનો અને પાક દીનનો (થવું જોઇયે)-જે કામ કે તેની નઝદીક આવે તેમાં દૂર અંદેશ (થવું જોઇયે).

ઝબાનને રાસ્તીથી સણગારવી જોઇયે-અકલની ઈચ્છા કરવી જોઇયે દઉલતની નહીં.

હું જે કાંઇ કહું છું તે તમો સાંભળો-જો તે ઉપર તમો અમલ કરશો તો સુખી થશો.

યમનનો પાદશાહ એક ઘણોજ ઊંડો વિચાર કરનાર છે-જેના જેવો અન્જુમનમાં (બીજો કોઈ) નથી.

તેમજ તેનો ખઝાનો અને લશ્કર ઘણું છે-તેમજ દાનાઈ, અકલ અને તાજ ધરાવે છે.

એમ નહીં થાય કે તમોને તે ખુવાર ગણે-(કારણ કે) દાના મર્દ કામમાં ફરેબ વાપરે છે.

પહેલે દિવસે તે એક ખુશીની મજલેસ-કરશે અને તમોને હરોળમાં બેસાડશે.

(પછી) બહારની મોસમના બાગની મિસાલની ત્રણ ખોરશેદના ચેહરાની (બેટીઓ)ને-રંગ, ખુશ્બો અને સણગારથી પુરં કરી લઇ આવશે.

તે ત્રણે ખુરશેદના ચેહરાનીઓને સીધાં સરોવરની મિસાલે પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેસાડશે.

૧૩૮ બબાલાઓ દીદારૂ હરૂ સેહુ યકી
કે બાઝ મેહુ નહાનન્દ બાઝ અન્દકી
બઝીન્ હરૂસે કેહુતરૂ ઝુવદ પીશરવ
મેહીન્ બાઝ પસો દરૂ મેયાન્ માહે નવ
નેશીનદ કેહીન્ નઝદે મેહુતરૂ પેસરૂ
મેહીન્ બાઝ નઝદે કેહીન્ તાજવરૂ
મેયાને નેશીનદ હમ અન્દરૂ મેયાન્
બદીનગૂન્હુ દારન્દ ઈશાન્ નેશાન્
બેપુર્સદ શુમારા કઝીન્ સેહુ હમાલ
કુદામીન્ શેનાસીદ મેહુતરૂ બસાલ
મેયાને કુદામસ્તો કેહુતરૂ કુદામ
બેબાયદ બદીનગૂનહુ તાન્ બોરૂદ નામ
બેગૂયીદ કાન્ બરૂતરીન્ કેહુતરસ્ત
મેહીનરા નેશાસ્તન્ ને અન્દરૂખરસ્ત
મેયાને ખુદ અન્દરૂ મેયાનસ્ત રાસ્ત
બઅકુસ આન્ ખુઝારૂગીનો કૂચકુ ચેરાસ્ત
બદીનગૂનહુ રાનીદ યકુસરૂ સુખન્
ઝે ખુરૂશીદ ફૂયાને સર્વે ચમન્
બેમાનીદ બા યકુ દેગરૂ હમસરાય
મબાશીદ અઝ યકુ દેગરૂ શાન્ જુદાય
૧૩૯ બદીન્ ગોફૂતનીહાએ મન્ બેગરવીદ
હમીન્ રાઝહાએ મરા બેશ્નવીદ
કે ફર્હન્ગ્ તાન્ હસ્ત અર્ઝો હોનરૂ
બેદાનીદ ઈન્રા હમહુ દરૂબદરૂ
ગેરાન્માયહો પાકુ હરૂ સેહુ ગોહરૂ
હમહુ દેલ નેહાદહુ બગોફૂતે પેદરૂ
ઝે પીશે ફરીદૂન્ બેરૂન્ આમદન્દ
પુરઝ દાનેશો પુરૂ ફુસૂન્ આમદન્દ
બજોઝ રાયો દાનેશ ચે અન્દરૂખરદ
પેસરૂરા કે ચૂનાન્ પેદરૂ પર્વરદ
સુવી ખાનહુ રફૂતન્દ હરૂ સેહુ ચુ બાદ
શબ્ આમદ બેખોફૂતન્દ પીરૂઝો શાદ
ચુ ખુરૂશીદ ઝદ અકુસ બરૂ આસ્માન્
પરાગન્દ બરૂ લાજવરૂદ અરૂધવાન્

કદ અને દેખાવમાં ત્રણે (એવી) એક સરખી છે-કે મોટી નાની પરખાશે નહીં.

એ ત્રણેમાંથી નાની હરોલમાં ચાલશે-મોટી પછવાડે અને વચમાં નવો માહતાબ (યાને વચલી ચાલશે.)

મોટા છોકરા પાસ નાની અને નાના તાજવર પાસ મોટી (છોકરી) બેસશે.

વચલી વચમાં બેસશે-તેઓની આજ પિછાન છે.

તે તમોને પૂછશે કે આ ત્રણે સરખીઓમાંથી-ઉમરમાં વડી કોણને ગણો છો?

વચલી કઈ અને નાની કઈ છે?-એવી રીતે તમોને ઘટતાંજ નામ દેવાં જોઇયે.

તમો કહેજો કે જે ચઢતા દરજ્જાની છે તે નાની છે-વડીની બેઠક તેને લાયકની નથી.

વચલી પોતે બરબર વચમાં છે-આ નાની અને મોટી ઉલટા સુલટી કાય બેઠી?

એવી રીતે બાઘનાં સરોવર (મિસાલ)ની ખુરશેદના ચેહરાની (છોકરીઓ) માટે તમામ સખુન બોલજો.

તમો એકજ ઠેકાણે એક બીજા સાથે રહજો.-એક બીજાથી તમો જુદા મા રહેશો.

આ મારા બોલવા ઉપર તમો ધ્યાન આપજો અને આ મારા ભેદો તમો સાંભળજો.

કારણ કે તમારી અકલ કીમતી અને હોનર (ભરેલી) છે.-આ સઘળું તમો એક પછી એક યાદ રાખજો."

'તે ત્રણે બુલંદ દરજ્જાનાં પાક ગોહરોએ-બાપના કહેવા ઉપર સઘળું દિલ મૂકયું.

ફરીદૂન આગળથી તેઓ દાનાઈ અને તાલમેલથી ભરપુર બાહેર આવ્યા.

જે છોકરાને કે આવી રીતે બાપ ઉછેરે-તેને દાનાઈ અને અકલ સિવાય (બીજું) શું લાયક હોય?

તેઓ ત્રણે જણ પવન માફક ઘર તરફ ગયા-(અને) રાતે ફતેહમંદ અને ખુશાહાલ સૂતા.

જ્યારે આસ્માન ઉપર ખોરશેદ તલુ થયો-ત્યારે લાજવર્દ (યાને અંધારાં) ઉપર અર્ગવાન (યાને રોશની) પંથરાઇ.

રફ્તને પેસરાને ફરીદૂન્ પીશે શાહે યમન્.

બેરફૂતન્દો હરૂ સેહુ બેયારાસ્તન્દ
અબા ખીશતન્ મૂબેદાન્ ખાસ્તન્દ
કશીદન્દ બા લશ્કરી ચૂન્ સેપેહુરૂ
હમહુ નામદારાને ખુરૂશીદચેહુરૂ
ચુ અઝ આમદન શાન્ શુદ આગાહુ સરૂવ
બયારાસ્ત લશ્કરૂ ચુ પરૂરે તઝરૂવ
૧૪૦ ફેરેસ્તાદ શાન્ લશ્કરે ગશ્ન્ પીશ
ઝે બીગાનહુ ફર્ઝાનગાનો ઝે ખીશ

ફરીદૂનના છોકરાઓનું યમનના પાદશાહ આગળ જવું.

તેઓ ગયા અને ત્રણે જણા તૈયાર થયા-પોતાની સાથે દાનાઓને લીધા.

ખોરશેદને ચેહરાના સઘળા નામદારોનાં-એક આસ્માન જેવાં લશ્કર સાથ કુચ કીધી.

જ્યારે સર્વ તેઓના આવવાથી વાકેફ થયો-ત્યારે (તેણે) રાની મરઘાના પરની માફક લશ્કર સણગાર્યું.

(યમનના પાદશાહે) શું પારકાઓ કે દાનાઓ કે શું પોતાના ખેશીઓનું-એક મોટું લશ્કર તેઓને એસ્તેકબાલ મોકલ્યું.

શુહનશ ઈન્ સે પુરૂમાયહુ અન્દરૂ યમન્
બેફૂન્ આમદન્દ અઝ યમન્ મર્દો ઝન્
હમેહુ ગઉહરો ઝઅફ્રાન્ રીખતન્દ
હમેહુ મુશ્કુ બા મય બરૂઆમીખ્તન્દ
હમેહુ યાલે અસ્પાન્ પુરઅઝ મુશ્કો મય
પશાગન્દ દીનારૂ દરૂ ઝીરે પય
યકી કાખ આરસ્તેહુ ચૂન્ બેહેશ્ત
હમેહુ અઝ ઝરો સીમ અફૂકન્દહુ ખેશ્ત
બદીબાએ રૂમી બેયારાસ્તહુ
દો માયહુ બદુ અન્દરાન્ ખાસ્તહુ
ફેરૂદ આવરીદ અન્દરાન્ કાખ શાન્
ચુ શબ્ રૂઝ શુદ કરૂદ ગુસ્તાખ શાન્
સે દોખ્તરૂ ચુનાન્ ચૂન્ ફરીદૂન્ બગોફ્ત
સેપહબુદ બેરૂન્ આવરીદ અઝ નેહોફ્ત
બદીદારૂ હરૂ સેહુ ચુ તાબન્દહુ માહુ
નશાયેસ્ત કરૂદન્ બરૂ ઈશાન્ નેગાહુ
નેશાસ્તન્દ હરૂ સેહુ બરાન્ હમનશાન્
કે ગોફ્તશ ફરીદૂન્ બગરૂદનકશાન્
અઝીન્ સેહુ ગેરાન્‌માયહુ પુર્સીદ મેહુ
કઝીન્ સેહુ સેતારહુ કુદામસ્ત કેહુ
મેયાને કુદામસ્તો મેહુતરૂ કુદામ
બબાયદ બરીન્ ગૂનહુ તાન્ બોરૂદ નામ
બગોફ્તન્દ ઝાનગૂનહુ કામૂખ્તન્દ
સબુક ચશ્મે નયરન્ગ્ બરૂદૂખ્તન્દ
શેગેફ્તી ફરૂમાન્દ સર્વે યમન્
હમીદૂન્ દેલીરાને આન્ અન્જમન્
બેદાનેસ્ત શાહે ગેરાન્‌માયહુ ઝૂદ
કઝ આમીખ્તન્ રન્ગ્ નામદશ સૂદ
ચુનીન્ ગોફ્ત આરી હમીનસ્ત રેહુ
કેહીનરા બકેહુ દાદો મેહુરા બમેહુ
બદાન્‌ગહુ કે પયવસ્તહુ શુદ કારૂ શાન્
બહમ દરૂકશીદન્દ બાઝારૂ શાન્
સે દોખ્તરૂ ફરા પીશે સેહુ તાજવરૂ
રોખાન્‌શાન્ પુરઅઝ [illegible] ઝે શર્મે પેદરૂ
સુવી ખાનહુ રફ્તન્દ બા નાઝો શરૂમ
પુરઅઝ રન્ગ્ રોખ લબ્ પુરૂ આવાએ નરૂમ
સરે તાઝેયાન્ સર્વે શાહે યમન્
મય આવર્દો મયખારહુ કરૂદ અન્જમન્
બરામેશ બેયારાસ્તો ખુફ્રશાદ લબ્
હમીબૂદ તા તીરહુતરૂ ગશ્ત શબ્
સે પૂરે ફરીદૂન્ સે દામાદે ઊય
બખુરૂદન્દ મય હરૂ સે બરૂ યાદે ઊય
બદાન્‌ગહુ કે મય ચીરહુ શુદ બરૂ ખેરદ
કુજા ખાબો આસાયેશ અન્દરૂખરદ
સબુક બરૂ સરે આબ્‌ગીરે ગોલાબ્
બેફરૂમૂદશાન્ સાખ્તન્ જાએ ખાબ્
બપાલીઝ ઝીરે ગુલઅફ્શાન્ દરખ્ત
બખોફ્ત આન્ સેહુ આઝાદએ નીકુબખ્ત
સરે તાઝેયાન્ શાહે અફ્સૂનગરાન્
યકી ચારહુ અન્દીશહુ કરૂદ અન્દરાન્

તે બુલંદ મરતબાના ત્રણે (બેટાઓ) યમનમાં દાખલ થયા.-યમનના મર્દો અને ઓરતો જોવા આવ્યાં.

સઘળાઓએ ગોહરો અને કેસર (તેઓ ઉપર) વધાવ્યાં. સઘળાઓએ કસ્તુરી ગોલાબ સાથ ભેલી (તેઓ ઉપર નાખી).

(તેઓના) ઘોડાઓની વાલ કસ્તુરી અને ગોલાબથી ભિજવી નાખી-(અને તેઓના) પગ આગળ દીનાર પાંથર્યા.

એક મેહલ બેહેસ્તની મિસાલનો સણગાર્યો-(કે જેમાં) સઘળી સોના રૂપાંની ઇંટ જડેલી હતી.

તે રૂમી રેશમી કપડાંથી સણગારેલો હતો-તેમાં ઘણોક કીમતી ખઝાનો હતો.

તે મેહલમાં તેઓને ઉતારો આપ્યો-જ્યારે રાત પુરી થઈ અને દિવસ ઉગ્યો ત્યારે તેઓ હિમ્મતવાન બન્યા.

જે પ્રમાણે ફરીદૂને કહ્યું હતું તેમ ત્રણે છોકરીઓને-પાદશાહ ઝનાનખાનામાંથી બાહેર લાવ્યો.

ચેહરામાં તે ત્રણો રોશન માહતાબ જેવી (હતી)-(એવી કે) તેઓ ઉપર નઝર પણ ઠરી નહીં શકે.

ફરીદૂને તે બહાદુરોને કહ્યું હતું તેમ-તેજ નિશાની પ્રમાણે તે ત્રણે જણીઓ બેઠી.

પાદશાહે તે ત્રણે બુલંદ મરતબાનાઓને પૂછ્યું-કે " આ ત્રણે સેતા- ૧૪૧
રાઓમાંથી નાની કેઇ છે ?

વચલી કેઈ અને મોટી કેઈ છે ?-તમોએ તે પ્રમાણે બતાવવું જોઇયે. "

જેવી રીતે તેઓને શીખવ્યું હતું તેવી રીતે જવાબ દીધો-(અને) ફરેબની આંખોને તુરત સીવી લીધી.

યમનનો પાદશાહ સર્વ તેમજ તેની અંજુમનના દેલીરો અજાયબીથી છક થઈ ગયા.

તે બુલંદ દરજ્જાના પાદશાહે જલ્દીથી જાણ્યું-કે તાલમેલ કર્યાથી તેને કાંઇ ફાયદો થયો નહીં.

(જેથી) તે એ પ્રમાણે બોલ્યો (કે) " હા; એજ બરાબર છે "-(પછી) નાનાને નાની અને મોટાને મોટી આપી.

જ્યારે કે તેઓનું કામ ગોઠવાયું-(અને) તેઓની ગોઠવણ નક્કી થઇ.

ત્યારે ત્રણે તાજવર શાહઝાદાઓ આગળથી ત્રણે છોકરીઓ-બાપની શરમને લીધે પોતાના ચેહરા લાલીથી ભરપુર,

નાઝ અને શરમ સાથ ઘર તરફ ગઈ-(તેઓના) ચેહરા લાલીથી ભરેલા (અને) હોઠ નરમ આવાઝથી ભરપુર (હતા.)

અરબોના સરદાર યમનનો પાદશાહ સર્વ-શરાબ લાવ્યો અને મજલેસને શરાબ પાયો.

ખુશી ખુરરમીની તૈયારી કીધી અને હોઠ ખોલ્યા (યાને વાતચિત્ત ૧૪૨
કીધી)-એ પ્રમાણે રાત વધારે અંધારી થઇ ત્યાં સુધી કીધું.

ફરીદૂનના ત્રણે છોકરાઓ, જે તેના જમાઇઓ-તેઓ ત્રણેએ તેની યાદમાં શરાબ પીવા માંડયો.

જે વખતે કે શરાબ અકલ ઉપર ગાલેબ થયો-તે વખતે ખાબ અને આસાયેશને લાયક થયા.

તેણે તુરત ગોલાબની હોઝની પાર ઉપર-તેઓની ખાબની જગો કરવા ફરમાવ્યું.

બાઘમાં ફૂલનો છટકાવ કરનારાં ઝાડની નીચે-તે ત્રણે નેકબખ્ત શાહઝાદાઓ સૂતા.

અરબોના સરદાર જાદૂગરોના પાદશાહે-તેઓ માટે એક ચારો કરવાનો વિચાર કર્યો.

બેરૂન આમદ્ અજ્ ગુલ્શને ખુશ્રવી
બેયારાસ્ત આરાયેશી જાદુવી
બરૂઆવરૂદ્ સર્માઓ બાદે દમાન્
બદાન્ તા બરૂઆરદ્ બરીશાન્ જમાન્
ચુનાન્ શુદ્ કે બેકૂસેદ હામૂનો રાથ
બસરૂ બરૂ નેયારસ્ત પરૂરીદ્ ઝાઘ
સે ફર્જન્દે આન્ શાહે ,અફ્સૂન્ફુશાય
બેજસ્તન્દ્ અઝાન્ સખ્ત સર્માં ઝે જાય
૧૪૩ બદાન્ ઈઝદી ફરૂરે ફર્ઝાનગી
બઅફ્સૂને શાહાનો મર્દાનગી
બદાન્ બન્દે જાદૂ બેબસ્તન્દ્ રાહુ
નકરૂદ્ ઇચ સર્માં બદીશાન્ નેગાહુ
ચુ ખુરૂશીદ્ બરૂઝદ્ સરઝ્ તીઘે કૂહુ
બેયામદ્ સખુન્ મરૂદે ,અફ્સૂનપેઝૂહુ
બનઝ્દે સે દામાદે આઝાદ્મરૂદ્
કે બીનદ્ રોખાન્ શાન્ શુદહુ લાજવરૂદ્
ફસરૂદહુ બસર્માઓ બરૂગશ્તહુકારૂ
બેમાન્દહુ સે દોખ્તરૂ બદ્ યાદ્ગારૂ
ચુનીન્ ખાસ્ત કરૂદન્ બદીન્શાન્ નેગાહુ
ને બરૂ આરૂઝૂ ગશ્ત ખુરૂશીદો માહુ
સેહ આઝાદહુરા દીદ્ ચૂન્ માહે નવ
નેશસ્તહુ બરાન્ ખુસ્રવી ગાહે નવ
બેદાનેસ્ત અફ્સૂન્ નેયાયદ્ બકારૂ
નબાયદ્ બદીન્ બેરૂદ્ ખુદ્ રૂઝગારૂ
નેશસ્તન્ગહી સાખ્ત શાહે યમન્
હમહુ નામદારાન્ શુદન્દ્ અન્જમન્
દરે ગન્જહાએ કોહન્ કરૂદ્ બાઝ્
કુશાદ્ આન્ કે યક્ ચન્દ્ ગહુ બૂદ્ રાઝ્
૧૪૪ સે ખુરૂશીદ્રોખરા ચુ બાઘે બેહેશ્ત
કે દેહ્કાન્ ચુ ઈશાન્ સનઉબરૂ નકેશ્ત
અબા તાજો બા ગન્જો નાદીદહુ રન્જ
મગરૂ ઝુલ્ફ્ શાન્ દીદહુ રન્જે શેકન્જ
બેયાવરૂદ્ હરૂ સેહ્ બદીન્ શાન્ સેપોરૂદ્
કે સેહ્ માહે નવ બૂદ્ સેહ્ શાહે ગોરૂદ્
ઝે કીનહુ બદેલ ગોફ્ત શાહે યમન્
કે બદ્ ઝાફરીદુન્ નેયામદ્ બમન્
બદ્ અઝ્ મન્ કે હરૂગેઝ્ મબાદમ્ નેશાન્
કે માદહુ શુદ્ ઈન્ નરૂરહુ તોખ્મે કયાન્
બેહુઅખ્તરૂ કસી દાન્ કે દોખ્તરૂશ નીસ્ત
ચુ દોખ્તરૂ બુવદ્ રઉશનઅખ્તરૂશ નીસ્ત
બપીશે હમહુ મૂબેદાન્ સરૂવ ગોફ્ત
કે ઝીબા બુવદ્ માહરા શાહ જોફ્ત
બેદાનીદ્ કીન્ સેહ્ જહાંનબીને મન્
સેપોરૂદમ્ બદીશાન્ • બઆયીને મન્
બદાન્ તા ચુ દીદહુ. બેદારન્દ્ શાન્
ચુ જાન્ પીશે દેલ બરૂનેગારન્દ્ શાન્

તે પાદશાહી બાઘમાંથી બાહેર આવ્યો-(અને) જાદૂઈની રચના સણગારી

તેણે થંડી અને તોફાની પવન બરપા કર્યો-કે જેથી તેઓ ઉપર ઝમાનો આખેર થાય.

એમ બન્યું કે જંગલ અને મયદાન સંકોચાઇ ગયાં-કાગડા વટિકથી તે ઉપર ઉડી શકાયું નહીં.

તે જાદૂ તોડનાર પાદશાહના ત્રણે છોકરાઓ-તે સખ્ત થંડીને લીધે જગોથી ફૂડર્યા.

ખોદાઈ નૂરની મદદથી અને ડહાપણથી,-પાદશાહોની નીરંગ અને મર્દાનગીથી,

તેઓએ તે જાદૂના બંદનો રસ્તો બંદ કર્યો-જેથી તેઓ ઉપર થંડીએ અસર કરી નહીં.

જ્યારે ખોરશેદે પહાડની ટોંચ ઉપરથી સર બાહેર કાઢ્યું-ત્યારે તે મકર શોધનાર મર્દ,

ત્રણે આઝાદ મર્દ જમાઇઓની નઝદીક આવ્યો-કે તેઓના ચેહરા લાજવર્દી થયલા (કરમાયલા) જોય.

થંડીથી કરમાયલા અને કામમાં નામુરાદ થયલા (જોય)-કે જેથી (પોતાની) ત્રણે બેટીઓ (તેની નઝદીકજ) યાદગાર રહે.

તેણે તેઓ ઉપર એવી રીતની નેગાહ કરવા ચાહી હતી-(પણ) તેની મુરાદ પ્રમાણે ખોરશેદ અને માહતાબ ફર્યાં નહીં.

તેણે તે ત્રણે આઝાદમર્દોને નવા માહતાબની માફક, નવા પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેઠેલા દીઠા.

(ત્યારે) તેણે જાણ્યું (કે) જાદૂઈ કામમાં આવવાની નહીં-(જેથી) તેમાં પોતાનો વખત ગુમાવવો નહીં જોઈએ

યમનના પાદશાહે એક મજલેસ ભરી,-(જેમાં) સઘળા નામદારો એકઠા થયા

તેણે પુરાણા ખઝાનાનો દરવાઝો ખુલ્લો કર્યો-(અને) જે કેટલોક વખતનું છુપું હતું તે ખુલ્લું કર્યું.

ત્રણે બેહેશ્તના બાઘની મિસાલની ખુરશેદના ચેહરાનીઓને-કે જેઓના જેવું સનઉબરનું ઝાડ (કોઈપણ) માળીએ રોપ્યું નથી,

(જેઓ) તાજ અને ખઝાના સાથની દુઃખ જોયા વગરની (હતી)-મગર તેઓના ઝુલ્ફોએ ગુંથવા વાળવાનો રંજ જોયલો,

તે ત્રણેને લઈ આવ્યો (અને) તેઓને સોંપી-કારણ (તેઓ) ત્રણે નવા માહતાબ અને (તેઓ) ત્રણે બહાદુર શાહો હતા

યમનના પાદશાહે કીનાથી દિલમાં વિચાર્યું-કે "ફરીદૂનથી (કાંઈ) મને નુકસાન પહોંચતું નથી

(પણ) નુકસાન મારાથીજ (થયું છે) કે મારી નિશાન હરગેઝ રહેતી ના-કે આ મારા પાદશાહી નર તોખમથી સ્ત્રી પેદા થઈ

તે શખ્સને તું બુલંદ નસીબવાળો જાણ કે જેને ત્યાં છોકરી નહીં હોય-જેને છોકરી હોયતો તેના સેતારો રોશન નથી."*

(પછી) સઘળા મોબેદો આગળ સર્વ બોલ્યો-કે "માહતાબ (જેવી) ને પાદશાહનુંજ જોડાણ લાયક છે.

તમો જાણો કે આ મારી ત્રણે આંખો-મારી રીત પ્રમાણે મેં તેઓને સોંપી.

કે તેઓ (એહુ) આંખ મિસાલે તેણીઓને રાખે-તેમજ તેણીઓને (પોતાની) છાતી આગળ જીવની માફક જાળવી રાખે."

---

* આ અને હવે પછી એવીજ બાબદમાં લખાયલાં બયતો ઉપરથી કદાચ એવું અનુમાન થઇ શકે કે ફિરદોસીના ઝમાનામાં પણ આજનીજ માફક છોકરીઓનાં માબાપને ધાસ્તી હોવી જોઇએ.

ખોરૂશીદ બારે અશ્તરાન ઓબસ્ત
અબરૂ પોશ્તે શર્ઝહ હયૂનાને મસ્ત
ઝે ગઉહરૂ યમન્ ગશ્તહ અફરૂખ્તહ
અમારી ચકુ અન્દરૂ હેગરૂ દૂખ્તહ
ચુનીન્ હરૂ યકીરા જુદા ખાસ્તહ
બે હરૂ ચીઝ શાન્ કરદ આરાસ્તહ
ચુ ફર્ઝન્દ બાશદ બઆયીનો ફરૂ
ગેરામી બદેલ્ બરૂ ચે માદહ ચે નરૂ
એબા માલે બા ખાસ્તહ શાહુવારૂ
હમીશહ બકારૂ અન્દરૂન નીકુ યારૂ
બસૂએ ફરીદૂન નેહાદન્દ રૂય
જવાનાને બીદારૂદેલ્ રાહજૂય

તેણે એમ પોકારીને કહયું અને કન્યાઓનો અસ્બાબ-અસ્તાન ઊંટોની પીઠ ઉપર બાંધ્યો.

(સઘળાં) ગોહરોથી યમન શેહર રોશન થયું-એકેકની પૂઠે અમારીની હાર લાગી. ૧૪૫

એ પ્રમાણે દરેકના જુદા જુદા અસ્બાબથી તેઓનો દરેકનો જુદો જુદો ખઝાનો આરાસ્તા કર્યો.

જ્યારે ફર્ઝંદ રીત ભાત અને દબદબા વાલું હોય-ત્યારે તે દિલમાં પ્યારૂં (લાગે) પછી તે છોકરો હોય યા છોકરી હોય.

(પછી) હમેશે નેક કામમાં મદદગાર થાય તેવા-પાદશાહી માલ ખઝાના સાથે,

તે બેદાર દિલ અને ડાહપણવાળા જવાનોએ-ફરીદૂનની તરફ મોં ધર્યાં.

બાઝ્ ગશતને પેસરાને ફરીદૂન્ અઝ્ યમન્ વ આઝ્મૂદને ફરીદૂન્ ઇશાન્રા.

ચુ અઝ્ બાઝ્ ગર્દીદને ઈન્ સે શાહ
શુદ આગહ ફરીદૂન્ બેયામદ બરાહ
ઝે દેલ્ શાન્ હમીખાસ્ત કાગહ શવદ
ઝે બદ્હા ગુમાનીશ કૂતહ શવદ
બેયામદ બસાને યકી અઝ્દહા
કઝૂ શીરૂ ગોફ્તી નયાબદ રહા
ખોરૂશાનો જૂશાન્ બજૂશ અન્દરૂન્
હમી અઝ્ દહાન્શ આતેશ આમદ બેરૂન્
ચુ હરૂ સેહ પેસરૂરા બનઝ્દીક દીદ
બગરૂદ અન્દરૂન્ કુહે તારીક દીદ
બરૂઅન્ગીખ્ત ગર્દો બરૂઆવરૂદ જૂશ
જહાન્ ગશ્ત અઝ્ આવાઝે ઊ પુરૂ ખોરૂશ
બેયામદ દવાન્ સૂએ મેહૂતરૂ પેસરૂ
કે ઊ બૂદ પુરૂમાયહો તાજવરૂ
પેસરૂ ગોફ્ત બા અઝ્દહા રૂએ જન્ગ્
નબીનદ ખેરદ યાફ્તહ મરૂદે હન્ગ્
સફુક પોશ્ત બેન્મૂદો બુગ્રીખ્ત અઝૂય
પેદરૂ ઝી બેરાદરૂશ બેન્હાદ રૂય
મેયાનહ બેરાદરૂ ચુ ઊરા બેદીદ
કમાન્રા બઝહ કર્દો અન્દરૂ કશીદ
ચુનીન્ ગોફ્ત અગરૂ કારૂઝારૂ અસ્ત કારૂ
ચે શીરે દમન્દહ ચે જન્ગી સવારૂ
બેગોફ્તીનો બેન્હાદ રોખ દરૂ ગુરીઝ
અગરૂ ચન્દ બૂદશ દેલે પુરૂ સેતીઝ
ચુ કેહૂતરૂ પેસરૂ નઝ્દે ઈશાન્ રસીદ
ખોરૂશીદ કાન્ અઝ્દહારા બેદીદ
સફુક તીઘરા બરૂકશીદ અઝ્ નેયામ
બેનાન્રા ગેરાન્ કર્દો બરૂગોફ્ત નામ

યમન શેહરથી ફરીદૂનના છોકરાઓનું પાછું ફરવું અને ફરીદૂનનું તેઓને અઝમાવવું.

જ્યારે આ ત્રણે શાહઝાદાઓના પાછા ફરવાની-ફરીદૂનને ખબર થઈ, ત્યારે તે રસ્તા વચ્ચે આવ્યો.

તેણે ચાહયું કે તેઓના દિલથી ખબરદાર થાય-(અને) બુરાઇથી તેનો વિચાર કોતાહ થાય.

તે એક અઝદહાના રૂપમાં આવ્યો-કે જેણાથી ગોયા સિંહ પણ છૂટકારો નહીં મેળવે.

તે પોકાર કરતો અને ઘોસ્સામાં આવી જોશ મારતો-તેનાં મોઢામાંથી આતશ બાહેર આવતો હતો.

જ્યારે ત્રણે છોકરાઓને (પોતાની) નઝદીક જોયા-(અને) ધૂળનાં અંધારો કાળો પહાડ જોયો.

ત્યારે તેણે ધૂળ ઉડાડી અને જોશમાં આવ્યો-તેના આવાઝથી જેહાન પોકાર ભરેલી થઇ. ૧૪૬

તે દોડતો વડા છોકરા તરફ આવ્યો-કે તે ડહાપણવાળો અને તાજવર હતો.

તે છોકરાએ (દિલમાં) કહયું કે "એક અકલમંદ માણસ અઝદહા સાથે લડાઇ કરવામાં ડહાપણ જોતો નથી."

તુરત તેણે પીઠ ફેરવી અને તેની આગળથી નાસી ગયો-જેથી બાપ તેના ભાઈ આગળ ગયો.

જ્યારે વચલા ભાઇએ તેને જોયો,-ત્યારે કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો અને ખેંચી.

તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે "જો લડાઈનુંજ કામ છે-તો શું છેડાયલા સિંહ અને શું લડાયક સવાર (સાથે લડવુંજ જોઇયે.)"

એ પ્રમાણે બોલ્યો અને જો કે તેનું દિલ ઘણુંબી લડાઈ ભરેલું હતું તો પણ નાસવા માટે મોં ફેરવ્યું.

જ્યારે નાનો છોકરો તેઓની નઝદીક આવ્યો-ત્યારે તે અઝદહાને જોઈ પોકાર કર્યો.

તુરત મેયાનમાંથી શમ્શેર બાહેર કાઢી-લગામ ઢીલી કીધી અને (પોતાનું) નામ પોકાર્યું.

બહૂ ગોફ્તુ કશ્ પીશે મા બાશ્ શવ્
નેહન્ગી તો બરૂ રાહે શીરાન્ મરવ્
૧૪૭ ગરત્ નામે શાહે ફરીદુન્ બગૂશ
રસીદસ્ત બા મા બદીન્સાન્ મકૂશ
કે ફર્ઝન્દે ઊચીમ હરૂ સેહ્ પેસર્
હમહ્ ગોરૂઝદારાને પરૂખાશખરૂ
ગરઝ્ રાહ્ બીરાહ્ ચક્ સૂ શવી
વગરૂનહ્ નેહમત અફૂસરે બદ્ખવી
ફરીદુને ફરૂરોખ ચુ બેશ્નીદો દીદ
હોનરૂહા બેદાનેસ્તો શુદ નાપદીદ
બેરફ્તો બેયામદ પેદરૂવારૂ પીશ
ચુનાન્ ચૂન્ સઝાદીદ બાયીનો કીશ
અબા કૂસો બા ઝેન્દહ્ પીલાને મસ્ત
હમાન્ ગોર્ઝએ ગાવપયકરૂ બદસ્ત
ખુઝોર્ગાને લશ્કરૂ પસે પોશ્તે ઊય
જહાન્ આમદહ્ પાક્ દરૂ મોશ્તે ઊય
ચુ દીદન્દ પુરૂમાયગાન્ રૂએ શાહ્
પેયાહહ્ દવાન્ બરૂગેરેફ્તન્દ રાહ્
બેરફ્ત-દો બરૂ ખાક્ દાદન્દ બૂસ
ફરૂમાન્દ બરૂ જાએ પીલાનો કુસ
પેદરૂ દસ્ત બેગરેફ્તો બેન્વાખ્ત શાન્
બરૂ અન્દાઝહ્ બરૂ પાયગહ્ સાખ્ત શાન્
૧૪૮ ચુ આમદ બકાખે ગેરાન્માયહ્ બાઝ
બપીશે જહાન્દારૂ આમદ બરાઝ*
બસી આફ્રીન્ કરૂદ બરૂ કેરૂદેગારૂ
કઝૂ દીદ નીકો બદે રૂઝગારૂ
વઝાન્ પસ સે ફર્ઝન્દે ખુદરા બેખાન્દ
બતખ્તે ગેરાન્માયગી બરૂનેશાન્દ
ચુનીન્ ગોફ્ત કાન્ અઝ્દહાએ દેઝમ
કુજા ખાસ્ત ગીતી બેસૂઝદ બદમ
પેદરૂ બુદ કે જોસ્ત અઝ્ શુમા મરૂદુમી
ચુ બેશ્નાખ્ત બરૂગશ્ત બા ખુરૂરમી
કુનુન્ નામ તાન્ સાખ્તસ્તીમ્ નગ્ઝ
ચુનાન્ ચૂન્ બેબાયદ સઝાવારે મગ્ઝ
તોઈ મેહ્તરો સલ્મ નામે તો બાદ
બગીતી પરાગન્દહ્ કામે તો બાદ
કે જોસ્તી સલામત ઝે ગામે નેહન્ગ્
બગાહે ગુરીઝેશ નકર્દી દેરન્ગ્
દેલાવરૂ કે નન્દીશદ અઝ્ પીલો શીરૂ
તો દીવાનહ્ ખાનશ મખાનશ દેલીરૂ
મેયાનહ્ કશ્ આઘાઝ તીઝી નમૂદ
જે આતેશ મરૂ ઊરા દેલીરી ફઝૂદ
૧૪૯ વરા તૂરૂ ખાનીમ શીરે દેલીરૂ
કુજા ઝેન્દહ્ પીલશ નેયારદ બઝીરૂ
હોનરૂ ખુદ દેલીરસ્ત બરૂ જાયગાહ્
કે બદ્દેલ નબાશદ સઝાવારે ગાહ્

તેણે કહયું કે "અમારી આગળથી પાછો ફર-જો તું મગરમચ્છ છે તો સિંહોના રસ્તા ઉપર ના જા.

જો પાંદશાહ ફરીદુનનું નામ તારા કાનમાં-પહોંચ્યું છે તો અમારી સાથે એવી રીતની લડાઇ ના કર.

કારણ કે અમો ત્રણે છોકરાઓ તેનાજ ફર્ઝંદ છિયે-સઘળા ગોર્ઝના રાખનારા અને લડાયક છિયે.

જો તું રસ્તામાંથી એક બાજૂ થશે તો તેમ-અને નહીં તો બદ ખસ્લતનું (બદબખ્તીનું) તાજ (તારા સર ઉપર) મેલીશ."

જ્યારે મુબારક ફરીદુને (એવું) સાંભળ્યું અને જોયું-(અને તેઓના) હોનરો પિછાંન્યા ત્યારે (પોતે) ગુમ થઇ ગયો.

તે ગયો અને બાપ તરીકે જેમ લાયક અને ઘટતું હતું તેમ આવ્યો.

સાથે નગારાં અને ભડાયલા મસ્ત હાથીઓ (હતા)-તેમજ ગાયની શિકલનો ગોર્ઝ હાથમાં (હતો.)

તેની પીઠ પાછળ લશ્કરના સરદારો (હતા.)-તમામ જેહાન તેના કબઝામાં આવેલી (હતી.)

જ્યારે ઊંચે દરજ્જેના (છોકરાઓ)એ પાદશાહનો ચેહરો જોયો ત્યારે પેયાદા (થઇ) દોડતા ચાલ્યા.

તેઓ (ફરીદુનની નઝદીક) ગયા અને ખાકને બોસા દીધા.-હાથીઓ અને નગારાં ત્યાંજ થોભી રહયાં.

બાપે તેઓનો હાથ પકડયો અને નવાઝયા-અને અંદાઝા પ્રમાણે તેઓને મરતબો આપ્યો.

જ્યારે ફરીદુન પાછો મેહલમાં આવ્યો-ત્યારે ખોદાતાલા આગળ દુઆ અને શુકરાના કરવા લાગ્યો.

તેણે પાક યઝદાનની નઝદીક ઘણીક દોઆ કીધી-કારણ કે તેનાથીજ સારો અને માઠો વખત તેણે જોયો.

અને ત્યાર પછી તેણે પોતાના ત્રણે ફર્ઝંદોને બોલાવી કીમતી તખ્ત ઉપર બેસાડયા.

(પછી) તેણે કહયું કે "પેલો ભયંકાર અઝદહા-કે જે (પોતાના) દમે કરી દુન્યાને બાળી નાખવા માગતો હતો,

તે (તમારો) બાપ હતો કે જે તમારી બહાદુરી જોવા માગતો હતો-જ્યારે તપાસ પુરી કીધી ત્યારે ખુશીથી પાછો ફર્યો.

હવે મેં તમારાં લાયક નામ જેમ દાના માણસને ઘટે તેમ પાડયાં છે.

તું વડો છે અને તારૂં નામ "સલ્મ" હોજો ! દુન્યામાં તારી મોરાદ બર આવેલી હોજો !

કારણ કે તેં મગરમચ્છની ચુંગાલથી સલામતી શોધી-અને નાસવાને વખતે ઢીલ નહીં કીધી.

જે દેલાવર કે હાથી અને સિંહથી (કાંઇ પણ) વિચાર નહીં રાખે-તેને તું દેવાનો ગણ, પણ દેલાવર ના ગણ.

વચલો છોકરો કે જેણે શુરૂઆતથી તેઝી દેખાડી-(ઘોરસાના) આતશથી તેને દેલીરી વધારી,

તેનું નામ શેરદેલ "તૂર" રાખ્યે છિયે-કે જેને મસ્ત હાથી પણ ઝેર કરી શકશે નહીં.

પોતાની જગા ઉપર હોનર પોતેજ દિલાવર છે-કારણ કે બહાદુરી વગરનો માણુસ તખ્તને લાયક થઇ શકે નહીં.

---

* "બરાઝ આમદન" એટલે "મોનાજાત કર્દન." "રાઝ" ફાર્સી બોલ છે. "મોનાજાત" અરબી છે. મોનાજાતનો મૂળ અર્થ "કાનમાં કહેવું" થાય છે. બંદગી કર્યા પછી જે આપણી બોલીમાં ખોદાતાલાથી દોઆ ચાહયે છિયે અથવા તેની નેઅમતના શોક કર્યે છિયે તેને "રાઝ" અથવા "મોનાજાત" કહે છે. યાને બીજા નહીં સાંભળે એવી રીતે કરેલી માગણી.

હેગરૂ કેહૂતરૂ આન્ મરૂદ બા હન્ગો જન્ગ્
કે હમ બા શેતાબસ્તો હમ બા દેરન્ગ્
ઝે ખાકો ઝે આતેશ મેયાનહૂ ગઝીદ
ચુનાન્ કજ્ રહે હુશ્યારાન્ સઝીદ
દલીરો ખેરદમન્દો બ્બા રાએ બૂદ
બહરૂ જાયગહૂ પાએ બરૂ જાએ બૂદ
કુનૂન્ ઈરજ અન્દરૂખુરે નામે ઉય
હમહૂ મેહૂતરી બાદ ફર્જામે ઉય
બદાનગ્જાહૂ આઘાઝ • શીરી નમૂદ
બગાહે દુરોશ્તી દલીરી નમૂદ
દલીરો જવાનો હોશીવારૂ બૂદ,
બગીતી જોઝ ઉરા નશાયદ સેતૂદ
બનામે પરીચેહરગાને અરબ્
કુનૂન બરૂકુશાયમ બશાદી દોલબ્
ઝને સલ્મરા નામ કરૂદ આરૂઝૂય
ઝને તૂરરા માહે આઝાદ ખૂય
ઝને ઈરજે પાકૂખૂરા સહી
કુજા બુદ બખૂબી સોહયલશ રહી
પસ અઝ અખ્તરે ગેરૂદે ગર્દાન સેપેહરૂ
કે અખ્તરૂશેનાસાન્ નમૂદન્દ ચેહરૂ
નેવેશ્તહૂ બેયાવર્દાં બેન્હાદ પીશ
બેદીદ અખ્તરે નામદારાને ખીશ
બસલ્મ અન્દરાન્ જોસ્ત ઝખ્તરૂ નેશાન્
નબૂદશ મગરૂ મુશ્તરી બા કમાન્
દેગરૂ તાલેએ તૂરે ફર્ખોન્દહૂ શીરૂ
ખોદાવન્દે ખુરૂશીદો સઅદે દલીરૂ
ચુ કરૂદ અખ્તરે ફરૂરોખ ઈરૂજ નેગાહૂ
કશફૂ દીદ તાલેઅ ખોદાવન્દે માહૂ
અઝ અખ્તરૂ બદીનસાન્ નેશાની નમૂદ
કે આશૂબશો જન્ગ્ બાયેસ્ત બૂદ
શુદ અન્દૂહગીન્ શાહૂ ચૂન્ ઉ બેદીદ
યકી બાદે સરૂદ અઝ જેગરૂ બરૂકશીદ
બઇરજ બરૂઆશોફૂતહૂ દીદશ સેપેહરૂ
નબુદ સાઝગારીશ બા ઉ બમેહરૂ
બઅન્દીશએ પુરે રઉશનરવાન્
નબુદ જોઝ બઅન્દીશએ બદગુમાન્

વળી નાનો છોકરો જે અકલવાળો અને લડાયક (છે,)-તેમજ તે હતાવળો અને થડો પણ છે.

જેમકે હુશ્યાર માણસોને લાયકનો રસ્તો-ખાક અને આતશની વચ્ચેનો (છે) તે તેણે પસંદ કર્યો છે.

તે બહાદુર, અકલમંદ અને હોશ્યાર છે-દરેક જગા ઉપર તેનાં કામ મઝબૂત છે.

હવે "એરચ*" તેના નામને લાયકનો છે-તેનુ શેવટ સઘળી ખુશાગીમાં હોજો !

તેણે એવી રીતે શરૂઆતમાંજ બહાદુરી દેખડાવી-(તેમજ) સખ્તાઈના ખવતમાં (પણ) દેલાવરી બતાવી.

તે દેલાવર, જવાન અને હોશ્યાર હતો-દુન્યામાં તેના સિવાય (કોઈની) વખાણ કરવી નહીં ઘટે.

હવે હું અરબના મુલકની પરીચેહરોનાં નામ માટે ખુશીથી ઓઠ ખોલું છું.

સલ્મની ઓરતનું નામ "આરઝૂય" પાડયું-તૂરની ઓરતનુ (નામ) "માહેઆઝાદેહખૂય" (કરી રાખ્યું.)

પાક ખસ્લતના એરચની બઈરીનુ (નામ) "સહી" (પાડયું)-કારણકે ખૂબીમાં "સોહયલ" સેતારો (Canopus) તેનો તાબેદાર હતો.

પછી ફરતાં આસ્માનની આસપાસના સેતારાઓની-સૂરત કે જે સેતારેશેનાસોએ પાડેલી હતી,

તે લખાણો (ટપકા) લાવ્યો અને (પોતાની) આગળ મેળી-(અને) પોતાના છોકરાઓના સેતારા જોયા.

સલ્મની જન્મ કુંડલી જોતાં માલૂમ પડયું કે તેનો બૃહસ્પતિ ધન રાશીનો છે.

વળી તૂરનો સેતારો બખ્તાવર સિંહ રાશીનો માલૂમ પડયો, જે રાશી ઝોરમંદ અન રૂડી ચાલની કહેવાય છે.

જ્યારે પ્રતાપી એરચનો ગ્રહ જોયો તો કર્ક રાશીનો માલૂમ પડયો-કર્ક રાશી તે ચંદ્રનો માલેક ગણાય.

તેના સેતારાએ એવી રીતની નિશાની દેખડાવી-કે તેનાં (નસીબમાં) ફિતનો અને લડાઇ હોવી જોઇએ.§

જ્યારે પાદશાહે તે જોયું ત્યારે ઘમગીન થયો,-જીગરથી એક સર્દ આહે ખેંચી.

તેણે એરચ ઉપર આસ્માન રૂઠેલું જોયું-તેની ચાલ (કામ) તેની સાથે માયા ભરેલી રીતે નહીં હતી.

તે રોશનરવાન છોકરાના વિચારમાં-ચિન્તા સિવાય તેને બીજું કાંઈ નહતું.

---

* અવસ્તા "અઈર્યવ." પેહલવી "ઐરચ." બુન્દહિશ્ન પ્રમાણે એણે ૧૨ વર્ષ રાજ્ય કર્યું. ફરીદૂનના ત્રણ છોકરાઓમાં માત્ર એનુંજ નામ અવસ્તામાં મળે છે અને તે પણ ફકત એકજ ઠેકાણે ફર્વર્દીન યશ્તના ૧૩૧ મા ફકરામાં એના છોકરા મિનોચેહરની આરાધનામાં મળે છે. કેટલાક ફાર્સી લખનારા ઇરજનાં નામ ઉપરથી ઇરાન, તૂરનાં નામે ઉપરથી તૂરાન અને સલ્મનાં નામ ઉપરથી રૂમ તરફનો આઠમણનો મુલક (યૂરોપ), જે અવસ્તાનો "સઇરિમન" કહેવાય છે, તેનાં નામ પાડયાં છે એમ જણાવે છે. આ ત્રણે દેશો પાદશાહ ફરીદૂને તેઓને વેહેંચી આપ્યા હતા. કેટલાકો રૂમ અને ખાવરને રશિયા સાથ સરખાવે છે.

§ આ ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે ફિર્દોસીને જ્યોતિષશાસ્ત્ર (Astronomy)નું પણ ઘણુંજ અચ્છું જ્ઞાન હોવું જોઇએ,

બખ્શ્ કર્દને ફરીદૂન્ જહાન્‌રા બપેસરાને ખુદ.

૧૫૧ ચુ શાહ્ ઈન્ ચુનીન્ દીદ કેર્દારે ચરૂખ
કઝૂ ઈરજશરા નબુદ હીચ બરૂખ
નેહોફ્તહ્ ચુ બેરૂન્ કશીદ અઝ નેહાન
બસેહ્ બહ્રહ્ કરૂદ આફરીદૂન્ જેહાન્
યકી રૂમો ખાવર્ દેગર્ તુર્કો ચીન્
સેવુમ દશ્તે ગોર્દાનો ઈરાન્ ઝમીન્
નુખોસ્તીન્ બસલ્મ અન્દરૂન્ બેન્ગરીદ
હમહ્ રૂમો ખાવર્ મર્ ઊરા ગુઝીદ
બેફરમૂદ તા લશ્કરી બર્કશીદ
ગોરાઝાન્ સુવી ખાવર્ અન્દર્ કશીદ
બતખ્તે કયાન્ અન્દર્ આવરૂદ પાય
હમીખાન્દન્દીશ 'ખાવર્ ખોદાય
દેગર્ તૂરરા દાદ તૂરાન્ ઝમીન્
વરા કરૂદ સાલારે તુર્કાનો ચીન્
યકી લશ્કરી નામઝદ કરૂદ શાહ્
કશીદ આન્ગહી તૂર્ લશ્કર્ બરાહ્
બેયામદ બતખ્તે કયી બર્નેશસ્ત
કમર્ બર્ મેયાન્ બસ્તો બોકુશાદ દસ્ત
બુઝોર્ગાન્ બર્ ઊ ગઉહર્ અફ્શાન્દન્દ
જહાન્ પાક્ તૂરાન્ શહશ ખાન્દન્દ
૧૫૨ વઝાન્ પસ ચુ નઊબત બઈરજ રસીદ
મરૂરા પેદર્ શાહ્રે ઈરાન્ ગુઝીદ
હમ ઇરાનો હમ દશ્તે નીઝહ્વરાન્
હમાન્ તખ્તે શાહીઓ તાજે સરાન્
બદૂદાદ કૂરા સઝા દીદ તાજ
હમાન્ તીઘો મોહ્રો હમાન્ તખ્તે આજ
સરાન્‌રા કે બુદ હુશો ફરહન્ગો રાય
વરા ખાન્દન્દીશ ઈરાન્ ખોદાય
નેશસ્તન્દ હર્ સેહ્ બઆરામ શાદ
ચુનાન્ મરઝબાનાને ખુસ્રવનેઝાદ
બરૂઆમદ બરીન્ રૂઝગારી દરાઝ
ઝમાનહ્ બદેલ્ બર્ હમીદાશ્ત રાઝ
ફરીદૂને ફર્ઝાને શુદ સાલખરૂદ
બબાઘે બહાર્ અન્દર્ આવરૂદ ગરૂદ
બરીન્ ગૂનહ્ ગરૂદદ સરાસર્ સોખન્
શવદ સુસ્ત નીરૂ ચુ ગરૂદદ કોહુન્
ચુ આમદ બકાર્ અન્દરૂન્ તીરગી
ગેરેફ્તન્દ પુરમાયગાન્ ખીરગી

ફરીદૂને પોતાના છોકરાઓ માટે દુન્યાના ભાગ પાડવા.

જ્યારે પાદશાહે આસ્માનનું કામ; એવી રીતનું જોયું-કે જેનાથી એરચને કાંઈ પણ હિસ્સો નથી;

એવો છૂપો (ભેદ) ઝાહેર થયો-ત્યારે ફરીદૂને દુન્યાના ત્રણ હિસ્સા કર્યા.

એક રૂમ અને ખાવરનો બીજો તુર્કસ્તાન અને ચીનનો-અને ત્રીજો ઈરાન ઝમીન તથા દશ્તે *ગોર્દાનનો.

પહેલ વહેલાં તેણે સલ્મ તરફ નેગાહ કરી-તેને માટે ખાસ સઘળો રૂમ અને ખાવરનો મુલક પસંદ કર્યો.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી (સલ્મે) એક લશ્કર તૈયાર કર્યું-(અને) દમામ સાથ ખાવર તરફ ચાલ્યો.

પાદશાહી તખ્ત ઉપર તેણે પગ મેલ્યો-તેને (સઘળાઓ) ખાવરના પાદશાહ કહેવા લાગ્યા.

બીજું તૂરને તૂરાન ઝમીન આપી-તેને તુર્કસ્તાન અને ચીનનો સરદાર બનાવ્યો.

પાદશાહે એક લશ્કર તૈયાર કર્યું-તૂરે તે લશ્કર તેજ વખતે માર્ગમાં ચલાવ્યું.

તે આવ્યો (અને) પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેઠો-કમર ઉપર કમરબંદ બાંધ્યો અને હાથ (સખાવત માટે) ખોલ્યા.

બુઝોર્ગોએ તેના ઊપર ગોહરો વધાવ્યાં-તમામ તૂરાનનાં લોકોએ તેને પાદશાહ તરીકે ગણ્યો.

ત્યાર પછી જ્યારે એરચની વારી આવી-ત્યારે બાપે તેને માટે ખાસ ઈરાન શેહર પસંદ કર્યું.

ઈરાન તેમજ દશ્તે નેઝાવરાન (નેઝા મારનારાઓનું મયદાન)-તેમજ પાદશાહી તખ્ત અને સરદારોનું તાજ,

તેને આપ્યું, કારણ કે તેને કોલાહ તેમજ શમ્શેર અને મોહર અને હાથીદાંતનાં તખ્તને લાયક જોયો.

સરદારો કે જેઓ હોશ, દાનાઇ અને અકલ ધરાવનારા હતા,-તેઓ તેને ઈરાનના પાદશાહ તરીકે કહેવા લાગ્યા.

એવી તે ત્રણે પાદશાહી અઉલાદના અને મુલકના સાહેબો આરામ સાથ ખુશ (તખ્ત ઉપર) બેઠા.

એ ઉપર લાંબો વખત નીકળી ગયો (પણ) ઝમાનો કેટલોક ભેદ દિલમાં રાખતો હતો.

ડહાપણવાળો ફરીદૂન બુઢ્ઢો થયો હતો-તેના બહાર (ઉમર)ના બાઘમાં ધૂળ એકઠી થઇ હતી.

એમજ ચાલતું આવ્યું છે કે-જ્યારે બુઢ્ઢો થાય ત્યારે કૌવત સુસ્ત મારે છે.

જ્યારે તેઓનાં કામમાં અંધકાર ફરી વળ્યો-ત્યારે તે મોટા મરતબાવાળા (છોકરા)ઓએ કપટ ધર્યું.

* "દશ્તે ગોર્દાન" એટલે પેહલવાનોનું મયદાન. કદાચ પેલાં પ્રખ્યાત લડાઈનાં મયદાન "રય" સાથ સરખાવી શકાય.

રશ્ક્ બોર્દને સલ્મ્ બર્ ઇરિજ વ રાએ ઝદન્ બા તૂર્ દર્ કારે ઊ.

કુનૂન્ બાઝ્ ગર્દમ્ બકેહ્રિ સલ્મ*
કે ચૂન્ રીખ્ત ઝીરજ્ હમી ખૂને ગર્મ
બજુમ્બીદ્ મર્ સલ્મરા દેલ્ જે જાય
દેગર્ ગૂનહૂતર્ શુદ્ બઆચીનો રાય
દેલશ ગશ્ત ઘર્કેહ્ બઆઝ્ અન્દરૂન્
બઅન્દીશહ્ બેન્શસ્ત બા રહ્નમૂન્
નેબૂદશ પસન્દીદહ્ બખ્શી પેદર્
કે દાદશ બકેહ્તર્ પેસર્ તાજે ઝર્
બદેલ્ પુર્ ઝે કીન્ શુદ્ બરોખ્ પુર્ ઝે ચીન્
ફેરેસ્તાહ્ ફેરેસ્તાદ્ ઝી શાહે ચીન્
ફેરેસ્તાદ્ નઝ્દે બેરાદર્ પયામ
કે જાવીદ્ ઝી ખુર્રમો શાદ્કામ
બગોફ્ત આન્ચેહ્ અન્દર્ દેલ્ અન્દીશહ્ બૂદ્
ફેરેસ્તાદઈશ બર્ અફ્કન્દ્ ઝૂદ્
બનઝ્દે બેરાદર્ જહાન્ગીર્ તૂર્
કે બૂદ્ અઝ્ દેલશ રાયો અન્દીશહ્ દૂર્
બેદાન્ અય શહન્શાહે તુર્કાનો ચીન્
હુનર્મન્દો રઉશનરવાનો બેહ્ગુઝીન્
ઝે ગીતી જેયાન્ કર્દ્ મારા પસન્દ્
મનેશ પસ્તો બાલા ચુ સર્વે બલન્દ્
બબીદાર્ દેલ્ બેન્ગર્ ઇન્ દાસ્તાન્
કઝીન્ ગૂનહ્ નશ્નીદી અઝ્ બાસ્તાન્
સે ફર્ઝન્દ્ બૂદીમ ઝીબાએ તખ્ત
યકી કેહ્તર્ અઝ્ મા બેહ્ આમદ્ બબખ્ત
અગર્ મેહ્તરમ મન્ બસાલો ખરદ્
ઝમાનહ્ બમેહ્રે મન્ અન્દર્ખરદ્
ગુઝશ્તહ્ ઝે મન્ તખ્તો તાજો કોલાહ્
નઝીબદ્ મગર્ બર્ તો અય પાદ્શાહ્
સઝદ્ગર્ બેમાનીમ હર્ દૂ દેઝમ
કઝીન્સાન્ પેદર્ કર્દ્ બર્ મા સેતમ
ચુ ઈરાનો દશ્તે યલાનો યમન્
બઈરજ્ દેહદ્ રૂમો ખાવર્ બમન્
સેપારદ્ તોરા દશ્તે તુર્કાનો ચીન્
કેહ્ અઝ્ મા સેપહ્દારે ઈરાન્ ઝમીન્
બદીન્ બખ્શેશ અન્દર્ મરા પાએ નીસ્ત
બમગ્ઝે પેદર્ અન્દરૂન્ રાએ નીસ્ત

સલ્મે એરચની અદેખાઇ કરવી અને તૂર સાથે તે કામમાં મસ્લહત કરવી.

(ફિર્દોસી કહે છે કે) હવે હું સલ્મનાં કામ તરફ પાછો ફરૂં છું,- કે તેણે કેવી રીતે એરચનું ગર્મ લોહી રેડયું ?

સલ્મનું દિલ તેની હાલતથી જોશમાં આવ્યું-તેની રીત ભાત અને ૧૫૩
વિચાર તદ્દન બદલાઇ ગયા.

તેનું દિલ લોભમાં ઘર્કાવ ગયું-(અને પોતાના) સલાહકારો સાથે વિચારમાં બેઠો.

બાપની વેંહેંચણી તેને પસંદ નહીં આવી-કારણ કે તેણે નાના છોકરાને સોનેરી તાજ આપ્યું.

તે દિલમાં કીના ભરેલો અને ચેહરામાં ધાસ્સા ભરેલો થયો-તેણે એક કાસદ ચીનના પાદશાહ તરફ મોકલ્યો.

તેણે ભાઈની આગળ પયધામ મોકલ્યો-કે "તું ખુશી ખુર્રમી સાથ લાંબો વખત જીવજે !"

(પોતાનાં) દિલમાં જે કાંઈ વિચાર હતો તે તેણે કહ્યો.-કાસદને તુરતજ રવાના કર્યો.

(પોતાના) ભાઈ પાદશાહ તૂરની નઝદીક-કે જેનાં દિલમાંથી અંદેશો અને અકલ દૂર હતી,

(તેને કહેવાડ્યું કે) "ઓ હુનરમંદ, દાના અને નેકી પસંદ કરનારા તુર્કસ્તાન અને ચીનના શેહનશાહ ! તું જાણ,

(કે) સરોવરનાં ઝાડ જેવાં બુલંદ કદ છતાં, હલકી વિચાર શક્તિએ આપણને માટે દુન્યામાં નુકસાન પસંદ કર્યું છે.

તું બીદાર દિલથી આ હકીકત જો,-કે અસલના વખતથી (પણ) તેં એવી રીતે સાંભળ્યું નહીં હશે.

આપણ ત્રણ ફર્ઝંદો તખ્તને લાયકના હતા-(છતાં) આપણામાંથી ૧૫૪
એક નાનો વધારે નસીબવાન થયો.

જો કે હું ઉમર અને અકલમાં વધારે ચઢતો છું-ઝમાનો (પણ) મારી ઉપર મેહરબાની કરવાને લાયકનો છે.

મને છોડીને ઓ પાદશાહ ! તખ્ત, તાજ અને કોલાહ તારા સિવાય (કોઇને) લાયક નથી.

બાપે જ્યારે આપણા ઉપર એવી રીતે સેતમ કર્યો-ત્યારે આપણ બેહુ જણ બેસી રહીયે તો તે શું લાયક છે ?

જ્યારે ઈરાન અને દશ્તેયલાન (પેહલવાનોનું મયદાન) અને યમન-એરચને અને રૂમ અને ખાવર મને આપે.

તને તુર્કસ્તાન અને ચીનનું મયદાન સોંપે-તો આપણ (મોટાઓ) માંથી નાનો ઇરાન ઝમીનનો પાદશાહ (કહેવાય.)

આ વેંહેંચણી મને કબૂલ નથી-બાપના મઘઝમાં અકલ નથી."

---

* અત્રે વપરાયલા શબ્દો "સલ્મ" અને "ગર્મ" કાફિયાની રૂઢિ પ્રમાણે "મઅયૂબ" (Defective) ગણાય. કારણ કે સલ્મમાં "લામ" અને ગર્મમાં "રે" હર્ફે કયદ (Confinement) છે અને કાફિયાના કાયદા પ્રમાણે હર્ફે કયદમાં કશો પણ ફેરફાર પડવો નહીં જોઇયે. દાખલા તરીકે "ચેહર"નો કાફિયો મેહર કારણ કે બેહુ શબ્દોમાં "હે" હર્ફે કયદ છે. એજ પ્રમાણે ઉપલા સલ્મ અને ગર્મમાં નથી, છતાં શાહનામા જેવાં મોટાં પુસ્તકમાં એ "જાઇઝ" (Legal) ગણાય. કદાચ ફિર્દોસીએ કાયદાને ખાતેર "સલ્મ" બોલને "સ્લ્મ" તરીકે વાપડયો હોય અને પોત્તે કીધેલા "તસર્રોફ" (Possession) માટે લખતી વખતે હાશિયા (Margin) ઉપર એ બાબદ નોંધ કરી હોય જે પાછળથી નકલ કરનારાઓએ તે છોડી દીધી હોય.

હયૂની ફેરેસ્તાદો બુગ્ઝારૂદ પાય
બેયામદ બનઝ્દીકે તૂરાન્ ખોદાય
બચર્બી શુનૂદહુ હમહુ યાદ કરૂદ
સરે તૂરે બીમગ્ઝ પુરૂ બાદ કરૂદ
ચુ ઈન્ રાઝ્ બેશ્નીદ તૂરે દેલીરૂ
બરૂઆશોફૂત નાગાહુ ચૂન તુન્દ શીરૂ
૧૫૫ ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે બા શહૂરયારૂ
બેગૂ ઇન સુખન્ હમચુનીન યાદ દારૂ
કે મારા બગાહે જવાની પેદરૂ
ચ્ઝીન્ ગૂનહુ બેફ્રીફૂત બીદાદગરૂ
દરખ્તસ્ત ઈન્ ખુદ નેશાન્દહુ બદસ્ત
કુજા બારે ઊ ખૂનો બર્ગશ કબસ્ત
તોરા બા મન્ અફૂનૂન્ દરીન્ ગોફૂતગૂય
બેબાયદ બરૂય અન્દરૂ આર્વદ રૂય
ઝદન્ રાયો હોશ્યારૂ કરૂદન્ નેગાહુ
હયૂની બરૂઅફૂકન્દ નઝ્દીકે શાહુ
ઝબાનઆવરી ચરૂબ્ગૂય અઝ્ મેહાન્
ફેરેસ્તાદ નઝ્દીકે શાહે જેહાન્
બદૂ ગોફૂત કઝ્ મન્ બેગૂ ઈન્ પયામ
કે અય શાહે બીના દેલો શાહકામ
નબાયદ કે યાબદ દેલાવરૂ શેકીબ્
બજાએ ઝબૂનીઓ જાએ ફેરીબ્
નશાયદ દેરન્ગ્ અન્દરીન્ કારૂ હીચ
કે ખામ આયદ આસાયેશ અન્દરૂ પસીચ
ફેરેસ્તાદહુ ચૂન પાસોખ આવરૂદ બાઝ્
બરહુનહુ શુદ આન્ રૂય પુશીદહુ રાઝ્
૧૫૬ બેરફૂત આન્ બેરાદરૂ ઝે રૂમ આન્ ઝે ચીન્
બઝહૂરૂ અન્દરૂ આમીખ્તન્દ અન્ગબીન્
રસીદન્દ પસ યકૂ બદીગરૂ ફરાઝ્
સુખન્ રાન્દન્દ આશ્કારાઓ રાઝ્

(એ પ્રમાણે કહી) એક સાંઢણી સવાર તેણે મોકલ્યો જેણે (પયધામ લઇ) ચાલવા માંડયું.-તે તૂરાનના પાદશાહની નઝદીક આવ્યો.

તેણે (જે કાંઈ) સાંભળ્યું હતું તે તમામ તાલમેલ સાથે કહી સંભલાવ્યું--(અને) અકલ વગરના તૂરને ઉસકેર્યો.

જ્યારે દીલાવર તૂરે આ ભેદ સાંભલ્યો-ત્યારે એકાએક છેડાયલા સિંહની માફક ધોસ્સે થયો.

તેણે એ પ્રમાણે જવાબ દીધો કે "પાદશાહને-એ રવેશે યાદ રાખીને આ વાત કહેજે,

કે બેદાદગર (બાપે) જવાનીના વખતમાં આપણને એ પ્રમાણે ફરેબ દીધા.

તેણે પોતાને હાથે (એક એવું) ઝાડ રોપ્યું છે-કે જેનાં ફળ લોહી અને જેનાં પાંદડાં ઝેહર છે.

હવે તને આ બાબદમાં મારી સાથ મોઢે મોઢું મળવું જોઇયે.

(એ કામમાં) મસ્લહત કરવી અને હોસ્યારીથી નેગાહ કરવી (જોઇયે)-(એમ કહી) પેલા સાંઢણી સવારને પાદશાહ (સલ્મ) તરફ રવાના કર્યો.

(પછી પોતાના) બુઝોર્ગોમાંથી એક ચાલાક અને મીઠા શબ્દ બોલનારને-જેહાનના પાદશાહ (સલ્મ)ની નઝદીક મોકલ્યો.

તેણે કહ્યું કે " મારી તરફથી આ પયધામ તેને કહે કે ઓ દૂરઅંદેશ અને ખુશી ભરેલા પાદશાહ !

ખોટાં અને ફરેબનાં કામમાં-દિલાવર મર્દે સબુરી પકડવી નહીં જોઇયે.

આ કામમાં કાંઈ પણ ઢીલ નહીં જોઇયે-એક કામ પાર પાડવામાં આસાયેશ લેવી નુકસાનકારક છે. "

જ્યારે કાસેદ જવાબ પાછો લાવ્યો-ત્યારે છુપાયલો ભેદ ખુલ્લો થયો.

એક ભાઈ રૂમથી અને બીજો ચીનથી ગયા-(અને) મધમાં ઝેહર ભેળ્યું.

પછી તેઓ એક બીજાને મળ્યા-(અને) ઝાહેર તેમજ છૂપી મસ્લહત કીધી.

પયધામ્ ફેરેસ્તાદને સલ્મ્ વ તૂરૂ બફરીદૂન્.

ગુઝીદન્દ પસ મૂબેદી તીઝબીન્
સુખનગૂયો બીના દેલો બાફૂરીન
ઝે બીગાનહુ પર્દાખ્તહુ કરૂદન્દ જાય
સેગાલેશ ગેરેફૂતન્દ હરૂ ગૂનહુ રાય
સખુન્ સલ્મ પયવન્દ કરૂદ અઝ્ ખુબોસ્ત
બે શર્મે પેદરૂ દીદગાન્રા બેશોસ્ત
ફેરેસ્તાદહુરા ગોફૂત રહુ દરૂનવરૂદ
નબાયદ કે યાબદ તોરા બાદો ગરૂદ
બેરવ ઝૂદ. નઝ્દે ફરીદૂઝ્ ચુ બાદ
બજોઝ્, શાહુ રફૂતનત કારી મબાદ
ચુ આઈ બકાખે ફરીદૂન ફેરૂદ
નુખોસ્તીન્ ઝે હરૂ દૂ પેસરૂ બેહ દેરૂદ

સલ્મ અને તૂરનું ફરીદૂન ઉપર પયધામ મોકલવું.

પછી તેઓએ એક દૂરઅંદેશ, સખુન બોલનાર, ચાલાક દિલના અને વખાણને લાયકના મોબેદને પસંદ કર્યો.

તેઓએ બેગાનાઓથી પોતાની જગ્યા ખાલી કીધી-(અને) દરેક બાબદ ઉપર વિચાર ચલાવવા લાગ્યા.

પહેલ વહેલાં સલ્મે સખુન બોલવા માંડયા-આંખમાંથી બાપની શર્મ કાઢી નાખી.

તેણે પેલા કાસેદને કહ્યું કે " (એવો જલ્દી) રસ્તો કાપ-કે પવન અને ધૂળ (પણ) તને પકડી પાડે નહીં.

તું શેતાબ પવનની મિસાલે ફરીદૂનની નઝદીક જા-તારું કામ રસ્તો કાપવા સિવાય (કાંઇ) ના હોતું.

જ્યારે તું ફરીદૂનના મેહલમાં પુગે-ત્યારે પહેલાં (અમો) બેહુ છોકરાઓની સલામ કહેજે.

ચ દીગર્ બેગૂયશ કે તર્સે ખોદાય
બેબાયદ કે બાશદ બહર્દુ સરાય
જવાન્રા બુવદ રૂઝે પીરી ઉમીદ
નગર્દદ સેયહ્મૂએ ગશતહ્ સપીદ
બે સાઝી દેરન્ગ્ અન્દરીન્ જાએ તન્ગ્
શવદ તન્ગ્ બર્ તૂ. સરાએ દેરન્ગ્
જહાન્ મર્ તેરા દાદ : યઝ્દાને પાક્
ઝે તાબન્દહ્ ખુર્શીદ તા તીરહ્ ખાક્
હમહ્ બારૂઝૂ ખાસ્તી રસ્મો રાહ્
નકર્દી બફર્માને યઝ્દાન્ નેગાહ્
નજોસ્તી જોઝ્ અઝ્ કઝ્ઝીઓ કાસ્તી
ન કર્દી બબખ્શ અન્દરૂન્ રાસ્તી
સે ફર્ઝન્દ બૂદત્ ખેરદ્મન્દો ગોર્દ
બુઝોર્ગ્ આમદહ્ નીઝ્ પયદા ઝે ખોર્દ
નદીદી હોનર્ બા યકી બીશતર્
કુજા દીગરી ઝૂ ફર્ બોર્દ સર્
યકીરા દમે અઝ્દહા સાખ્તી
યકીરા બઅબ્ર્ અન્દર્ અફ્રાખ્તી
યકી તાજ બર્ સર્ બબાલીને તૂ
બદ્ ગશતહ્ રઉશન્ જહાન્બીને તૂ
ને મા ઝૂ બમામો પેદર્ કમતરીમ
કે બર્ તખ્તે શાહી ને અન્દર્ખરીમ
અયા દાદગર્ શહ્રયારે ઝમીન્
બરીન્ દાદ હર્ગેઝ્ મબાદ આફ્રીન્
અગર્ તાજ ઝાન્ તારકે બીબહા
શવદ દૂર્ યાબદ જહાન્ ઝૂ રહા
સેપારી બદ્ ગૂશઈ અઝ્ જહાન્
નેશીનદ ચુ મા ગશતહ્ અઝ્ તૂ નેહાન્
વગર્નહ્ સવારાને તુર્કાનો ચીન્
હમ અઝ્ રૂમ ગોર્દાને જૂયન્દહ્ કીન્
ફરાઝ્ આવરમ લશ્કરી ગોર્ઝ્દાર્
અઝ્ ઈરાનો ઈરજ બર્આરમ દમાર્
ચુ બેશનીદ મૂબેદ પયામે દુરૂશ્ત
ઝમીન્રા બેબૂસીદ બેન્મૂદ પોશ્ત
બદાન્સાન્ બઝીન્ અન્દર્ આવર્દ પાય
કે અઝ્ બાદ આતેશ બેજુમ્બદ ઝે જાય
બદર્ગાહે શાહ્ આફરીદૂન્ રસીદ
બર્ આવર્દઈ દીદ સર્ નાપદીદ
બઅબ્ર્ અન્દર્ આવર્દહ્ બાલાએ ઊય
ઝમીન્ કૂહ્ તા કૂહ્ પહ્નાએ ઊય
નેશસ્તહ્ બદર્ બર્ ગેરાન્સાયગાન્
બપર્દહ્ દરૂન્ જાએ પુર્માયગાન્
બયક્ દસ્ત બર્ બસ્તહ્ શીરો પલન્ગ્
બદસ્તે દીગર્ ઝેન્દહ્ પીલાને જન્ગ્
ઝે ચન્દાન્ ગેરાન્માયહ્ ગોર્દે દલીર્
ખોરૂશી બર્આમદ ચુ આવાઝે શીર્
સેપહ્રીસ્ત પેન્દાશત અયવાન્ બજાય
બુદી લશ્કરી ગેર્દશ અન્દર્ બપાય
બેરફ્તન્દ બીદાર્ કાર્આગહાન્
બેગોફ્તન્દ બા શહ્રયારે જહાન્

અને બીજું તેને કહેજે કે બેહુ દુન્યામાં ખોદાતાલાનો ડર કરવો જોઇયે.

જવાન બુઢ્ઢા થઇ શકે છે-(પણ) સફેદ થયલા બાલ કાળા થતા નથી.

આ તંગ જગ્યામાં તું શા માટે ઢીલ કરે છે ?-(કારણ કે) તે રંજ ૧૫૭
ભરેલી દુન્યા તારીજ ઉપર તંગ થશે.

પાક યઝદાને રોશન ખોરશીદથી તે અંધારી ઝમીન સુધીની સઘળી દુન્યા તને આપી છે.

તેં સઘળી રાહરસમ (પોતાની) મરજી પ્રમાણે એખ્તયાર કરી-(અને) યઝદાનનાં ફર્માન ઉપર નેગાહ નહીં કરી.

તેં ખોટું અને નુકસાન સિવાય (કાંઇ) નહીં કર્યું-અને વાંટણી કરવામાં તેં રાસ્તી એખ્તેયાર નહીં કરી.

તારા ત્રણ બેટા અકલમંદ અને બહાદુર હતા-નાનામાંથી મોટો (કયો) તે પણ (તને) માલૂમ હતું.

તેં એકમાં (એવો) વધારે હોનર જોયો નથી-કે બીજો તેનાથી સર નીચું નાખે.

એકને તેં અઝદહાનાં મોંમાં આપ્યો (એટલે જોખમ ભરેલો મુલક આપ્યો)-એક (બીજા)ને તેં આસ્માન ઉપર ચઢાવ્યો (એટલે દૂર કાઢયો,)

(પણ) એક (ત્રીજા)ને તેં તારા રહેઠાણ આગળ સર ઉપર તાજ (મૂકયું છે,)-જેથી તારી બેહુ આંખો રોશન રહેલી છે.

અમો તેનાથી મા બાપમાં ઉતરતી (બુન્યાદ)ના નથી-કે પાદશાહી તખ્તને નાલાયક હોઇયે.

ઓ ઝમીનના દાદગર પાદશાહ !-આવા ઇન્સાફ ઉપર કદી દોઆ ના હોતી !

અગર જો તે (એરચ)નાં કીમત વગરનાં માથાં ઉપરથી તાજ-દૂર ૧૫૮
થાય (અને) જેહાન તેનાથી છૂટકારો મેળવે;

(અને) તેને તું દુન્યાનું એક ખૂણું સોંપે-(કે) અમારી માફક તે તારાથી દૂર થાય;

(તો ઠીક) અને નહીં તો તુર્કસ્તાન અને ચીનના સવારો-તેમજ રૂમના કીનો લેનારા પેહલવાનોનું,

એક ગોર્ઝ રાખનારૂં લશ્કર અમો લાવીશું-(અને) ઇરાન અને એરચનો નાશ કરીશું."

જ્યારે મોબેદે (આવો) સખ્ત પયઘામ સાંભળ્યો-ત્યારે ઝમીનને બોસો દીધો અને પીઠ ફેરવી.

(પછી) તે એવી રીતે ઝીન ઉપર સવાર થયો-કે જેમ પવનથી આતશ ભડકી ઉઠે છે. (એટલે ઝોરમાં ગયો.)

તે ફરીદૂન પાદશાહની દરગાહમાં આવી પહોંચ્યો-તેણે એક બુલંદ બાંધેલો કિલ્લો જોયો.

તેની ઊંચાઈ વાદળ સાથ લાગેલી હતી-તે જગાની પોહોલાઈ એક છેડેથી બીજે છેડે સુધીની (હતી.)

દરવાઝા ઉપર સરદારો બેઠેલા હતા.-પડદાની અંદર ઉમરાવોની જગ્યા (હતી.)

એક હાથ ઉપર સિંહ અને વાઘ બાંધેલા હતા,-બીજા હાથ ઉપર લડાયક મસ્ત હાથીઓ (હતા.)

કેટલાક નામીચા અને દેલાવર પેહલવાનોમાંથી-સિંહના આવાઝની ૧૫૯
માફક એક પોકાર ઉઠયો.

તેણે વિચાર્યું (કે આ) જગ્યાનું અયવાન તે (ગોયા) એક આસ્માન છે-અને આસપાસ એક લશ્કર ઉભેલું છે.

હોશ્યાર કામદારો ગયા-અને જેહાનના પાદશાહને કહયું;

કે આમદ ફેરેસ્તાદઈ નઝદે શાહુ
ચકી પુરૂમનેશ મરૂદ બા દસ્તગાહુ
બેફરૂમૂદ તા પરૂદહુ બરૂ દાશતન્દ
ઝે અસ્પશ બદર્ગાહુ બોગ્ઝાશતન્દ
ચુ ચશમશ બરૂએ ફરીદૂન ફેતાદ
ચકી શાહુ દીદો પુરઝ ફરૂરો દાદ
બબાલા ચુ સર્વો ચુ. ખુરૂશીદરૂય
ચુ કાફૂરૂ ગેરૂદે ગુલે સુરૂખ મૂય
દો લબ્ પુરૂ ઝે ખન્દહુ દો રોખ પુરૂ ઝે શરૂમ
કયાની ઝબાન્ પુરૂ ઝે ગોફ્તારે નરૂમ
ફેરેસ્તાદહુ ચૂન દીદ સેજદહુ નમૂદ
સરાસરૂ ઝમીન્રા બબૂસહુ બેસૂદ
નેશાન્દશ ફરીદૂન હમાન્ગહુ ઝે પાય
સઝાવારૂ કરૂદશ ચકી. ખૂબ્ જાય
૧૬૦ બેપુર્સીદશ અઝ દુ ગેરામી નુખોસ્ત
કે હસ્તન્દ શાદાન્ દેલો તન્દુરોસ્ત
દેગરૂ ગોફ્ત કીન્ દશ્તો રાહે દરાઝ
શુદી રન્જહુ અઝ ચીસ્ત બરૂગૂય રાઝ
ફેરેસ્તાદહુ ગોફ્ત અય ગેરાન્માયહુ શાહુ
મબીનાદ બીતૂ કસી પીશ ગાહુ
ઝે હરૂ કસ કે પુર્સી બકામે તો અન્દ
હમહુ પાક ઝેન્દહુ બનામે તો અન્દ
મનમ બન્દએ શાહુરા નાસઝા
ચુનીન્ બરૂ તને ખીશ નાપારૂસા
પયામી દુરોશ્ત આવરીદમ્ બશાહુ
ફેરેસ્તન્દહુ પુરૂ ખેશ્મો મન્ બીગુનાહુ
બેગૂયમ ચે ફર્માયદમ શાહુરૂયારૂ
પયામે જવાનાને નાહુશયારૂ
બેફરૂમૂદ તા પસ ઝબાન્ બરૂકુશાદ
શનીદહુ સુખન્ સરૂબસરૂ કરૂદ યાદ

કે "પાદશાહની નઝદીક એક કાસેદ આવ્યો છે-જે એક નેક વિચાર ભરેલો અને મરતબાવાલો શખ્સ છે."

(પાદશાહે) ફર્માવ્યું જેથી પર્દો ઊંચકી નાખ્યો-(અને) તેને ઘોડા ઉપરથી (ઉતારી) દરબારમાં લાવ્યા.

જ્યારે તેની નઝર ફરીદૂનના ચેહરા ઉપર પડી-ત્યારે તેણે દબદબા અને ઈન્સાફથી ભરેલો (એક) પાદશાહ જોયો.

તે કદમાં સરોવરની અને ચેહરામાં ખુરશેદની મિસાલનો,-તેને રાતા ગોલાબ (ગાલ)ની આસપાસ કપૂરની મિસાલ (સફેદ) બાલ (હતા.)

તેના બેહુ હોઠ હસ્તા (અને) ચેહરો મર્યાદા ભરેલો-(તેમજ) પાદશાહી ઝબાન દયાળુ સખુનથી ભરેલી (હતી.)

જ્યારે કાસદે તેને જોયો ત્યારે તેને સેજદો કર્યો-(અને) ઝમીનને બોસાથી મસળી નાખી.

પછી ફરીદૂને તેને બેસાડયો-તેને લાયકની એક સારી જગ્યા કરી.

પહેલાં બેહુ પ્યારા (બેટાઓ)ની તેનાથી પૂછપરછ કરી-કે "તેઓ ખુશહાલ દિલના અને તનદુરોસ્ત છે કે?"

બીજું કહયું કે "આ જંગલ અને લાંબો રસ્તો પસાર કરવાની તકલીફ શું કામ લીધી?"

(ત્યારે) એલચીએ કહયું કે "ઓ બુઝોર્ગ પાદશાહ!-આ તખ્ત તારા સિવાય કોઈ બીજાને જોતું ના.

જે શખ્સો માટે તું પૂછે છે તેઓ તારી મુરાદ પ્રમાણે છે-તેઓ તારા નામથીજ ઝિંદગી ગુઝારે છે.

હું પાદશાહનો એક નાલાયક બંદો છું-(અને) ખચીત અપવિત્ર છું.

(તું) પાદશાહની નઝદીક એક સખ્ત પયઘામ લાવ્યો છું-તે મોકલનાર ઘોસ્સા ભરેલા છે અને હું બીગુનાહ છું.

જો પાદશાહ મને ફર્માવે તો તે ઘાફેલ જવાનનો પયઘામ કહું."

(પાદશાહે) ફર્માવ્યું જેથી તેણે ઝબાન ખોલી-સઘળી સમજેલી વાત કહી સંભળાવી.

પાસોખ્ દાદને ફરીદૂન્ પેસરાન્રા.

ફરીદૂન્ બદુ પહુન્ બોકુશાદ ગૂશ
ચુ બેશનીદ મઘઝશ બરૂઆમદ બજૂશ
ફેરેસ્તાદહુરા ગોફ્ત કય હુશ્યારૂ
તોરા ખુદ નબાયસ્ત પૂઝેશ બકારૂ
૧૬૧ કે મન્ ચશમ્ ખુદ હમચુનીન્ દાશતમ
હમી બરૂ દેલે ખીશ બોગ્માશતમ
બેગૂ આન્ દો નાપાકે બીહૂદહુરા
દો અહુરીમને મઘઝપાલૂદહુરા
અનૂશહુ કે અર્દીદ ગઉહરૂ પદીદ
દોરૂદ અઝ શુમા ખુદ બદીન્સાન્ સઝીદ
ઝે પન્દે મન્ અરૂ મઘઝ તાન્ શુદ તેહી
ખેરા અઝ ખેરદ વાન્ નમાન્દ આગેહી

ફરીદૂનનું છોકરાઓને જવાબ કહેવાડવું.

ફરીદૂને તે ઉપર અચ્છી રીતે કાન ખોલ્યા-જ્યારે તે સાંભળ્યું ત્યારે તે ઉસકેરાઇ ગયો.

તેણે કાસેદને કહયું કે "ઓ હુશ્યાર (મર્દ!)--આ કામમાં તને પોતાને માફીની કાંઈ ઝરૂર નથી.

કારણ કે હું પોતે એવીજ ઉમેદ રાખતો હતો-(અને) મારાં પોતાનાં દિલમાં એમજ ધારતો હતો.

તું તે બેહુ નાપાક, બેહૂદા-અને ખાલી મઘઝના એહરેમનોને કહેજે,

(કે એ) ઘણું સારૂ (થયું) કે (તમારો) ખવાસ ઝાહેર થયો-તમારી પોતા તરફથી એવીજ રીતની દોઆ (મને) ઘટતી હતી.

જો મારી શીખામણથી તમારૂં મઘઝ ખાલી થયું-તો તમારી પોતાની અક્લથી (પણ) કેમ ખબરદારી નહીં રહી?

નદારીદ શર્મો નતરૂસ અઝ ખોદાય
શુમારા હમાના ખેરદ નીસ્ત રાય
મરા પીશતર્ કીરૂગૂન બૂદ મૂય
ચુ સર્વે સહી કદ્દો ચૂન માહરૂય
સેપહરી કે પોશ્તે મરા કરદ કૂઝ
નશુદ પસ્ત ગરૂદૂન બજાયસ્ત નૂઝ
શુમારા ચમાનદ હમાન્ રૂઝગાર્
નુમાનદ ચમાનન્દહ્ હમ પાયદાર્
બદામ્ બરૂતરીન્ નામે યઝ્દાને પાક્
બરખ્શન્દહ્ ખુરશીદો તારીક ખાક્
બતખ્તો કોલાહો બનાહીદો માહ્
કે મન્ બદ નકરૂદમ્ શુમારા નેગાહ્
યકી અન્જુમન્ કરૂદમ અઝ બેખ્રદાન્
સેતારહુશેનાસાનો હમ મૂબદાન્
બસી રૂઝગારાન્ શુદસ્ત અન્દરીન્
કે કર્દીમ બર્ દાદ બખ્શે ઝમીન્
હમહ્ રાસ્તી ખાસ્તમ ઝીન્ સુખુન્
ઝે કઝ્ઝી ને સર્ બૂદ પયદા ને બુન્
હમહ્ તર્સે યઝ્દાન્ બુદ અન્દર્ નેહાન્
હમહ્ રાસ્તી ખાસ્તમ ઝીન્ જેહાન્
ચુ આબાદ દારન્દ ગીતી બમન્
નજોસ્તમ પરાગન્દને અન્જમન્
મગર્ હમચુનાન્ ગોફ્તમ આબાદ તખ્ત
સેપારમ બસેહ્ દીદએ નીકબખ્ત
શુમારા કુનૂન ગર્ દેલ્ અઝ રાએ મન્
બકઝ્ઝીઓ તારી કશીદ અહ્રેમન્
બબીનીદ તા કેરૂદેગારે બલન્દ
ચુનીન્ અઝ શુમા કરદ ખાહદ પસન્દ
યકી દાસ્તાન્ ગૂયમ અર્ બેશનવીદ
હમાન્ બર્ કે કારીદ આન્ બેદરવીદ
ચુનીન્ ગોફ્ત બા મા સુખન્ રહ્નુમાય
જોઝ્ ઈનસ્ત જાવીદ મારા સરાય
બતખ્તે ખેરદ બરૂનેશસ્ત આઝે તાન્
ચેરા શુદ ચુનીન્ દીવ અમ્બાઝે તાન્
બેતર્સમ કે દર્ જન્ગે ઈન અઝ્દહા
રવાન્ યાબદ અઝ્ કાલ્બુદ તાન્ રહા
મરા બુદ ઝે ગીતી ગહે રફ્તનસ્ત
ને હન્ગામે તીઝીઓ આશોફ્તનસ્ત
વલીકેન્ ચુનીન્ ગૂઆદ આન્ સાલ્ખરદ
કે બૂદશ સે ફર્ઝન્દે આઝાદમરદ
કે ચૂન આઝ ગરૂદદ ઝે દેલ્હા તેહી
હમાન્ ખાકો હમ ગન્જે શાહન્શેહી
કસીકૂ બેરાદર્ ફરૂશદ બખાક્
સઝદ ગર્ નખાનન્દશ અઝ આબે પાક્
જહાન્ ચૂન શુમા દીદો બીનદ બસી
નખાહદ શુદન્ રામ બા હર્ કસી
કુનૂન હર્ ચે દાનીદ કઝ્ કેરૂદેગાર્
બુવદ રસ્તગારી બરૂઝે શુમાર્
બેજૂયીદો આન્ તૂશએ રહ્ કુનીદ
બેકૂશીદ તા રન્જ કૂતહ્ કુનીદ

તમો ખોદાતાલા તરફથી નહીં શર્મ કે ડર રાખતા—બચીત તમોને અકલ અને સમજ નથી.

પહેલાં મારા બાલ ડામર જેવા કાળા હતા—કદ સરોવરનાં ઝાડ જેવું સીધું અને ચેહરો માહતાબ જેવો હતો.

(પણ) જે આસમાને કે મારી પીઠ વાંકી કીધી,—તે આસમાનની પીઠ (વાંકી) થઈ નથી, પણ હજી પોતાની જગા ઉપર (ફરતું) છે.

તેજ ઝમાનો તમોને લાડથી ચલાવે છે—પણ તે લાડથી ચલાવનાર (પણ) પાયદાર રહેશે નહીં.

તે પાક યઝદાનનાં બુલંદ નામના,—ઝળકતા ખોરશેદ અને સીઆહ ખાકના),

તખ્ત, કોલાહ. શુક્ર સેતારા અને માહતાબના કસમ (લઈ કહું છું)— કે મેં તમો ઉપર બૂરી નઝર કરી નથી.

મેં એક દાનાઓ, સેતારેશેનાસો અને મોબેદોનું અંજુમન એકઠું ૧૬૨
કર્યું હતું,

(અને) એ બાબદમાં લામ્બો વખત સૂધી (મસ્લહત ચલાવી) હતી— (પછી) અમોએ વાજબી રીતે ઝમીનના ભાગ કર્યા હતા.

એ વાતમાં મેં સઘળી રાસ્તીજ એખ્તેયાર કરી છે—તેમાં બુરાઈનું બુન કે બેખ જરા પણ નહીં હતું.

મારા દિલમાં સઘળો ખોદાનો ડર હતો—(તેથીજ) આ દુન્યામાં સઘળી રાસ્તીજ એખ્તયાર કરી છે.

જ્યારે દુન્યા મારાથી આબાદ થઇ—ત્યારે મેં અંજુમનનાં લોકોને પરાગંદે કરવાનો વિચાર નહીં કર્યો.

મગર મેં એવી રીતે વિચાર કર્યો (કે) (મારૂં) આબાદ તખ્ત— (મારી) નેકબખ્ત ત્રણે આંખોને સોંપી આપું.

હવે જો તમારૂં દિલ મારી શીખામણથી—એહરેમને આડે માર્ગે અને અંધકાર તરફ ખેંચ્યુ છે,

તો તમો જોજો કે બુલંદ ખોદાતાલા—તમો તરફની આવી રીત કેમ પસંદ કરશે ?

જો તમો સાંભલો તો હું એક વાત કહું—કે જેવું ફળ તમો રોપશો તેવુંજ કાપશો.

મને રેહનુમાએ એ રવેશે સખુન કહયા છે—(કે) 'આપણને માટે આ સિવાય હમેશની (એક બીજી) દુન્યા છે.'

તમારી અકલનાં તખ્ત ઉપર લોભ બેઠો છે—એ રવેશે દેવ તમારો ૧૬૩
સાથી શા માટે થયો છે ?

હું બીહું છું કે આ (લોભના) અઝદહાની લડાઈમાં—તમારાં કાલબુદમાંથી જાન છૂટો પડશે.

મારો પોતાનો દુન્યામાંથી જવાનો વખત (આવ્યો) છે—તુન્દી અને ઘાસ્સે થવાનો વખત નથી.

પણ એક બુઢ્ઢો કે જેને છૂટાપણું ભોગવનારાં ત્રણ ફર્ઝંદો હતાં તે એમ કહે છે (એટલે ફરીદૂન પોતે કહે છે.)

કે જ્યારે લોભ દિલમાંથી ખાલી થાય છે—ત્યારે ખાક અને પાદશાહી ખઝાનો એક સરખોજ (લાગે છે.)

જે કોઈ કે ખાકને માટે (યાને ખઝાના માટે) (પોતાના) ભાઇને વેચે તો તેને જો (લોકો) પાક અઉલાદનો નહીં કહે તો તે વાજબી છે.

દુન્યાએ તમો જેવા ઘણાકને જોયા છે અને જોશે—(પણ) તે કોઇની તાબેદાર નહીં થઈ રહેશે.

હવે તમો જે કાંઈ જાણતા હોય કે જેથી ખોદાતાલા તરફથી—કેયામતને દહાડે છૂટકારો મલશે,

તો તે તમો શોધો અને તેથી રસ્તાનો સામાન તૈયાર કરો—કોશેશ કરો કે જેથી તમારી રંજ કોતાહ થાય."

ફેરેસ્તાદહ્ બેશનીદ્ ગોફ્તારે શાહ્
ઝમીન્રા બેબૂસીદો આમદ્ બરાહ્
૧૬૪ ઝે પીશે ફરીદૂન્ ચુનાન્ બાઝ્ ગશ્ત
તો ગોફ્તી કે બા બાદ્ અમ્બાઝ્ ગશ્ત

પેલા એલચીએ પાદશાહની વાત સાંભળી-(અને) ઝમીનને બોસો, દીધો અને રસ્તે પડયો.

તે ફરીદૂન આગળથી એવી રીતે પાછો ફર્યો-કે ગોયા પવન સાથે તે ભાગ્યો થયો.

સુખન્ ગોફ્તને ફરીદૂન્ બા ઇરજ્ અઝ્ કેર્દારે સલ્મ્ વ તૂર્.

ફરીદૂનેં એરચ સાથ સલ્મ અને તૂરનાં કામ વિષે વાત કરવી.

ફેરેસ્તાદએ સલ્મ ચૂન્ ગશ્ત્ બાઝ્
શહન્શાહ્ બેન્શસ્તો બોકુશાદ્ રાઝ્
ગેરામી જહાન્જૂએરા બાઝ્ ખાન્દ્
હમહ્ બૂદની પીશે ઊ બાઝ્ રાન્દ્
વરા ગોફ્ત ચૂન્ દુ પેસર્ જન્ગ્જૂય
ઝે ખાવર્ સુવી મા નેહાદન્દ્ રૂય
અઝ્ અખ્તર્ ચુનીનસ્ત્ શાન્ બહ્રહ્ ખુદ્
કે બાશન્દ્ શાદાન્ બકેર્દારે બદ્
દેગર્ શાન્ ઝે દુ કેશ્વર્ આબેશ્ખરસ્ત
કે આન્ બૂમહારા દુરોશ્તી બરસ્ત
બેરાદરૂત્ ચન્દાન્ બેરાદર્ બુવદ્
કુજા મર્ તોરા બર્ સર્ અફસર્ બુવદ્
ચુ પેઝ્મોર્દહ્ શુદ્ રૂએ રન્ગીને તૂ
નગર્દદ્ કસી ગેર્દે બાલીને તૂ
તો ગર્ પીશે શમ્શીર્ મેહ્ર આવરી
સરત્ ગર્દદ્ આઝોરદહ્ અઝ્ દાવરી
દો ફર્ઝન્દે મન્ કઝ્ દો ગૂશે જેહાન્
બદીન્સાન્ કોશાદન્દ્ બર્ મન્ નેહાન્
૧૬૫ ગરત્ સર્ બકારસ્ત બેપ્સીચ્ કાર્
દરે ગન્જ્ બોકુશાયો બરૂબન્દ્ બાર્
તો ગર્ ચાશ્તરા દસ્ત્ ચાઝી બજામ્
વગર્નહ્ ખુરન્દ્ અય પેસર્ બર્ તો શામ્
નબાયદ્ ઝે ગીતી તોરા યાર્ જોસ્ત
બેયાઝારીઓ રાસ્તી યારે તોસ્ત
નેગહ્ કર્દ્ પસ ઈરજે પુર્હોનર્
બદાન્ મેહ્રબાન્ પાક્ ફર્રોખ પેદર્
ચુનીન્ દાદ્ પાસોખ કે અય શહ્રયાર્
નેગહ્ કુન્ બરીન્ ગર્દેશે રૂઝ્ગાર્
કે ચૂન્ બાદ્ બર્ મા હમી બોગ્ઝરદ્
ખેરદ્મન્દ્ મર્દુમ્ ચેરા ઘમ ખરદ્
હમીપેઝ્મોરાનદ્ ગુલે અર્ઘવાન્
કુનદ્ તીરહ્ દીદારે રઊશન્રવાન્
બઆઘાઝ્ ગન્જસ્તો ફર્જામ રન્જ
પસ અઝ્ રન્જ રફતન્ ઝે જાએ સેપન્જ
ચુ બેસ્તર્ ઝે ખાકસ્તો બાલીન્ ઝે ખેશ્ત
દરખ્તી ચેરા બાયદ્ એમરૂઝ્ કેશ્ત

જ્યારે સલ્મનો કાસેદ પાછો ફર્યો-ત્યારે શેહનશાહ બેઠો અને ભેદ ખોલ્યો.

જેહાનજોએ પ્યારા (એરચ)ને બોલાવ્યો (અને) તેની આગળ સઘળો બનાવ બનવાનો કહી સંભળાવ્યો.

તેણે તેને કહયું કે "આ બેહુ લડાએક છોકરાઓએ-ખાવર તરફથી આપણી તરફ મોં કર્યું છે.

સેતારાની ચાલથી તેઓનું પોતાનું નસીબ એજ રવેશે છે-કે બૂરા કામથીજ તેઓ ખુશહાલ રહે.

બીજું તેઓનું દાણા પાણી એવા બે મુલકોમાં (થયલું) છે-કે જે જગોનાં ફળ આકળાં છે.

તારા ભાઇઓ જ્યાં સૂધી તારાં માથાં ઉપર તાજ છે ત્યાં સૂધીજ ભાઇ (તરીકે) થશે;

(પણ) જ્યારે તારો રંગીન ચેહરો કરમાઇ જશે-ત્યારે કોઈ તારા બિછાનાની આસપાસ ફટકશે નહીં.

જો તું તલવારની સાથે માયા બતાવશે-તો તારૂં માથું લડાઈથી આઝુર્દો થશે (યાને તું માર્યો જશે.)

દુન્યાનાં બેહુ ખૂણામાંથી મારા બેહુ ફર્ઝંદોએ-એ પ્રમાણે મારી આગળ ભેદ ખોલ્યો છે.

અગરજો તારાં સરની તને દરકાર હોય તો કામની તૈયારી કર-ખઝાનાનો દરવાઝો ખોલ અને અસ્બાબ બાંધ.

(હમણાં) જ્યારે તું નાસતો કરે છે ત્યારેજ જામ લઈ લે-નહીં તો ઓ બેટા ! તેઓ સાંજનું ખાણું તારી ઉપર (તને જીતીને) ખાશે.

દુન્યામાં તને દોસ્ત શોધવાની અગત નથી-નિર્દોષપણું અને સચ્ચાઈજ તારા દોસ્ત છે."

પછી હોનરમંદ એરચે પોતાના મેહરબાન, નેક અને મુબારક બાપ તરફ નઝર કરી:

એવો જવાબ આપ્યો કે "ઓ પાદશાહ !-આ ઝમાનાની ચાલ ઉપર નેગાહ કર,

કે તે આપણા ઉપર પવન માફક પસાર થઈ જાય છે-ત્યારે ડાહ્યો માણસ શા માટે તેના ઘમ ખાય ?

તે જેમ અર્ઘવાન (લાલ) ફૂલને કરમાવી નાખે છે-તેમ રોશનરવાન મર્દના દીદા સીઆહ કરે છે.

શુરૂઆતમાં ગંજ અને શેવટે રંજ છે-રંજ પછી આ ત્રણ પાંચ દહાડાની દુન્યામાંથી ચાલી જવું છે.

જ્યારે (આપણું) બિછાનું ખાકનું અને તકયો ઇંટનો થનાર છે-ત્યારે આજે એક ઝાડ (એવું) શા માટે રોપવું જોઇયે ?

કે હર્ ચન્દ ચરૂખ્ અઝ્ બરશ્ બુગ્ઝરદ
તનશ્ ખૂન્ ખુરદ બાર્ કીન્ આવરદ
ખોદાવન્દે શમ્શીરો ગાહો નેગીન્
ચુ મા દીદ બેસ્યારો બીનદ ઝમીન્
અઝાન્ તાજવર્ નામ્દારાને પીશ્
નદીદન્દ કીન્ અન્દર્ આચીને ખીશ્
ચુ દસ્તૂર્ યાબમ્ મનઝ્ શહરૂયાર્
હમાન્ નોગ્ઝરાનમ્ બબદ રૂઝ્ગાર્
નબાયદ મરા તાજો તખ્તો કોલાહ્
શવમ્ પીશે હર્ દુ દવાન્ બીસેપાહ્
બેગૂયમ્ કે અય નામદારાને મન્
ચુનાન્ ચૂન્ ગેરામી તનો જાને મન્
બબીહૂદહ્ અઝ્ શહરૂયારે ઝમીન્
મદારીદ ખેશ્મો મજૂયીદ કીન્
બગીતી ચે દારીદ ચન્દીન્ ઉમીદ
નેગર તા ચે બદ કરદ બા જમ્શીદ
બફર્જામ્ શુદ હમ્ ઝે ગીતી બદર્
નમાન્દશ્ હમાન્ તખ્તો તાજો કમર્
મરા બા શુમા હમ્ બફર્જામે કાર્
બેબાયદ ચશીદન્ બદે રૂઝ્ગાર્
બેબાશીમ્ બા યક્ દેગર્ શાદમાન્
શવીમ્ ઇમન્ અઝ્ દુશ્મને બદ્ગમાન્
દેલે કીનહૂવર્ શાન્ બદીન્ આવરમ્
સઝાવાર્ તર્ ઝાન્ કે કીન્ આવરમ્
ફરીદૂન્ ચુ બેશ્નીદ ગોફ્તારે ઊય
દેલશ્ શાદમાન્ શુદ બદીદારે ઊય
બદુ ગોફ્ત શાહ્ અય ખેરદમન્દ પૂર્
બેરાદર્ હમી રઝ્મ જૂયદ તો સૂર્
મરા ઈન્ સુખન્ યાદ બાયદ ગેરેફ્ત
ઝે મહ્ રઉશનાઈ નબાશદ શેગેફ્ત
ઝે તૂ પુર્ ખેરદ પાસોખ્ અગ્ગૂન્ સઝીદ
દેલત મેહ્રે પયવન્દે ઈશાન્ ગઝીદ
વલીકેન્ ચુ જાનો સરે બીબહા
નેહદ બેખ્રદ અન્દર્ દમે અઝ્દહા
ચે પીશ્ આયદશ્ જોઝ્ ગઝાયન્દહ્ ઝહ્ર્
કે અઝ્ આફ્રીનેશ્ ચુનીનસ્ત બહ્ર્
તોરા અય પેસર્ ગર્ ચુનીનસ્ત રાય
બરૂઆરાએ કારો બેપર્દાઝ્ જાય
પરસ્તન્દહ્ ચન્દ અઝ્ મેયાને સેપાહ્
બેફર્માય કાયન્દ બા તૂ બરાહ્
ઝે દર્દે દેલ્ અકૂનૂન્ યકી નામહ્ મન્
નવીસમ્ ફેરેસ્તમ્ બદાન્ અન્જમન્
મગર્ બાઝ્ બીનમ્ તોરા તન્દુરોસ્ત
કે રઉશન્ રવાનમ્ બદીદારે તોસ્ત

કે ગમે એટલો આસ્માન તેના ઉપરથી પસાર થઇ જાય-(તો પણ) તેનું મૂળ લોહી પીયે અને તેમાં ફળ કીનો ઉત્પન્ન કરે.

આ દુન્યાએ શમ્શેર, તખ્ત અને નગીનાના સાહેબ-આપણ જેવા ૧૬૬
ઘણા જોયા છે અને ઘણા જોશે.

તેથીજ આગલા નામદાર પાદશાહો-પોતાની રીતભાતમાં કીનો રાખ્યો હતો નહીં.

જો પાદશાહ મને રજા આપે-તો હું મારો ઝમાનો બદીમાં નહીં કાઢું.'

' મને તાજ, તખ્ત અને કોલાહ જોઈતું નથી-હું તેઓ બન્ને અ વગર લશ્કરે દોડતો જાઉં;

(અને) કહું કે ઓ મારા નામદારો !-તમો મારાં તન અને જીવના જેવાજ પ્યારા છો.

તમો 'કમ સમજને લીધે દુન્યાના પાદશાહ સાથ-ઘોસ્સો ના રાખો અને કીનો ના શોધો.

તમો આ દુન્યા ઉપર આટલી બધી ઉમેદ શા માટે રાખો છો ?-તમો જુઓ કે તેણે જમશેદ સાથે કેવી બુરાઇ કરી ?

શેવટે તે દુન્યામાંથી ચાલી ગયો-(અને) તેનું તખ્ત, તાજ અને કમરબંદ કાંઇ રહ્યું નહીં.

મને પણ તમો સાથ શેવટે-બૂરા ઝમાનાનો સ્વાદ ચાખવો પડશે.

(તેથી) આપણે એક બીજા સાથે ખુશહાલ રહિયે-બૂરા વિચારના દુશ્મનથી નચિંત થઈયે.

(એવું કહી) હું તેઓનું કીના ભરેલું દિલ દીન (ની રાહ) ઉપર ૧૬૭
લાવીશ-હું દુશ્મની કરૂં તેના કરતાં એ વધારે લાયક (રસ્તો છે.)"

જ્યારે ફરીદૂને તેની બાત સાંભળી-ત્યારે તેનું દિલ તેના દીદારથી ખુશહાલ થયું.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે " ઓ અકલમંદ બેટા !-(તારા) ભાઇઓ લડાઈ શોધે છે (અને) તું મેઝબાની (યાને સુલેહ) શોધે છે.

મને આ સખુન યાદ રાખવા જોઇયે-(કે) ચંદ્રમાંથી રોશની (મલે એમાં) અજબ જેવું નથી

તું અકલમંદથી એવો જવાબ વાજબી છે-તારાં દિલે તેઓના જોડાણની મોહબત પસંદ કરી છે.

પણ જ્યારે એક અકલમંદ માણસ (પોતાનો) બેકીમતી જાન અને સર અઝદહાના દમમાં નાખે,

ત્યારે કાતેલ ઝેહર સિવાય તેની નઝદીક (બીજું) શું આવે ?-કારણ કે તેનાં નસીબમાં એવીજ રીતનો હિસ્સો છે.

ઓ બેટા ! જો તારો વિચાર એવીજ રીતનો છે-તો કામ બર લાવ અને ત્યાં જા.

લશ્કરમાંથી થોડાક નોકરોને-હોકમ કર કે તેઓ તારી સાથ રાહમાં આવે.

હવડાં હું (મારાં) દિલનાં દુઃખ સાથ એક નામુ-લખી તે અંજુમન તરફ મોકલું છું.

હું તને પાછો તનદરોસ્ત જોઉં તો સારૂં-કારણ કે તારા દીદારથી ૧૬૮
મારૂં રવાન રોશન રહે છે."

રફ્તને ઇરિજ્ બ નામએ ફરીદૂન્ નઝ્દે સલ્મ્ વ તૂર્.[1]

ચ્રી નામહ્ બેનવેશ્ત શાહે ઝમીન્
બખાવર્ ખોદાયો બસાલારે ચીન્
સરે નામહ્ કરૂદ અઝ્ફરીને ખોદાય
કુજા હસ્તો બાશદ હમીશહ્ બજાય
ચુનીન્ ગોફ્ત ફીન્ નામએ પન્દમન્દ
બનઝ્દે દો ખુરશીદ ગશ્તહ્ બલન્દ
દો સન્ગી દો જન્ગી દો શાહે ઝમીન્
મેયાને કયાન્ ચૂન દુરોખ્શાન્ નેગીન્
અઝાન્ કસ કે હર્ગૂનહ્ દીદ ઊ જેહાન્
શુદહ્ આશકારા બરૂ બર્ નેહાન્
ગેરાયન્દએ તીઘો ગોર્ઝે ગરાન્
ફુરૂઝન્દએ નામદાર્ અફ્સરાન્
નુમાયન્દએ શબ્ બરૂઝે સપીદ
કોશાયન્દએ ગન્જે પીશ અઝ્ ઉમીદ

ફુનૂન રન્જહા ગશ્ત આસાન્ બરૂય
બરૂ ખલ્કે ગીતી દર્ આવરૂદહ્ રૂય
નખાહમ હમી ખીશતન્રા કોલાહ્
ને આગન્દહ્ ગન્જો ને તખ્તો સેપાહ્
૧૬૯ સે ફર્ઝન્દરા ખાહમ આરામો નાઝ
અઝાન્ પસ કે બોર્દીમ રન્જે દરાઝ
બેરાદર્ કઝૂ બૂદ દેલ તાન્ બદરૂદ
અગર્ ચેહ્ નઝદ બર્ કસી બાદે સરૂદ
દવાન્ આમદ અઝ્ બહ્રે આઝાર્ તાન્
હમાન્ આરૂઝૂમન્દે દીદાર્ તાન્
બેયફ્કન્દ શાહી શુમારા ગઝીદ
ચુનાન્ કઝ્ રહે નામદારાન્ સઝીદ
ઝે તખ્ત અન્દર્ આમદ બઝીન્ બર્ નેશસ્ત
બેરફ્તો મેયાન્ બન્દગીરા બેબસ્ત
બેદાન્ ફ્ બસાલ અઝ્ શુમા કેહતરસ્ત
બમેહરો નવાઝન્દગી દર્ખરસ્ત
ગેરામીશ દારીદો તૂશહ્ ખરીદ
ચુ પર્વરૂદહ્ તન્ શુદ રવાન્ પર્વરીદ
ચુ અઝ્ બૂદનશ બોગ્ઝરદ રૂઝે ચન્દ
ફેરેસ્તીદ નઝ્દે મનશ અરૂજમન્દ
નેહાદન્દ બર્ નામહ્ બર્ મોહરે શાહ્
અઝ્ અયવાનશ ઈરૂજ ગુઝર્ કરૂદ રાહ્
બેશુદ બા તને ચન્દ બર્નાઓ પીર્
ચુનાન્ ચૂન બુવદ રાહરા નાગુઝીર્
૧૭૦ ચુ તન્ગ્ અન્દર્ આમદ બનઝ્દીક્ શાન્
નબૂદ આગહ્ અઝ્ રાએ તારીક્ શાન્
પઝીરહ્ શુદન્દશ બઆયીને ખીશ
સેપહ્ સરૂબસર્ બાઝ બોરૂદન્દ પીશ

એરચનું ફરીદૂનનાં નામા સાથ સલ્મ અને તૂરની નઝદીક જવું.

દુન્યાનાં પાદશાહ (ફરીદૂને) ખાવરના સાહેબ અને ચીનના સરદાર ઉપર એક નામુ લખ્યું.

નામાની શુરૂઆત તેણે ખોદાની તારીફ સાથ કરી-કે "જે છે અને હમેશે રહેશે."

તેણે એ પ્રમાણે લખ્યું કે "આ શીખામણથી ભરેલું નામુ-બુલંદ થયલા બે ખોરશેદની નઝદીક,

બે ઝોરાવર, લડાયક અને પાદશાહોની વચ્ચે ઝળકાટ ભરેલા નગીનાની મિસાલ (બિરાજનાર) દુન્યાના બે પાદશાહોની નઝદીક (છે.)

(આ નામુ) તે શખ્સ તરફથી (છે) કે જેણે દરેક રીતે જેહાન જોયલી છે-જેનાં ઉપર (સઘળો) ભેદ ઝાહેર થયલો છે.

જે ભારી ગોર્ઝ અને શમ્શેરની ખાહેશ કરનારો છે-જે નામદાર પાદશાહોના તાજને રોશન કરનાર છે.

જે ધોળે દિવસે (દુશ્મન ઉપર) રાત લાવનાર (એટલે તેને હરાવી તેની ઉપર કમબખ્તી લાવનાર;)-તથા નવાઝેશની ઉમેદ રાખનારા (દોસ્તો) આગળ ખઝાનો ખુલ્લો મેળનાર,

જેના ઉપર હાલ (સઘળી) મેહનત આસાન થઇ છે-જેના ઉપર દુન્યાના લોકોએ નઝર નાખેલી છે.

મને પોતાને નથી કોલાહ જોઈતી-કે નહીં ભરપુર ખઝાનો કે નહીં તખ્ત અને લશ્કર.

જે લાંબી રંજ કે મેં ખેંચી છે તે પછી-હું (મારાં) ત્રણે ફર્ઝંદોને આરામ અને સુખ ઇચ્છું છું.

(તમારો) ભાઇ કે જેનાથી તમારૂં દિલ દુઃખી થયું છે-જો કે તેણે કોઇ ઉપર પણ હાય મારી[1] નથી (યાને કોઇને પણ દુઃખ દીધું નથી.)

તે તમારાં દુઃખને ખાતર દોડતો આવ્યો છે-તેમજ તે તમારા દીદારનો ખાહેશમંદ છે.

જેમ નામદારોની રીતભાતને લાયક હોય તેમ-તેણે પાદશાહી ફેંકી દીધી છે (અને) તમોનેજ પસંદ કર્યા છે.

તે તખ્ત ઉપરથી ઉતરી જીન ઉપર સવાર થઈ-ચાલ્યો (આવ્યો છે) અને તાબેદારીની કમર બાંધી છે.

જો કે ઉમરમાં તમારા કરતાં નાનો છે-તે (તમારી) મેહરબાની અને નવાઝેશને લાયક છે.

તેની તરફ વહાલ રાખજો અને તેનો નેક બદલો મેળવજો (ખોદા તેનો બદલો તમોને આપશે)-જો શરીરનું પોષણ કીધું છે તો હવે આત્માનું પોષણ કરો.॥

'થોડા દહાડા તમારી પાસે રહે-પછી મારી નઝદીક મોકલી દેજો."

(પછી) તે નામા ઉપર પાદશાહી મોહર કરી-(અને) એરચે તેના મેહલમાંથી (પોતાનો) રસ્તો લીધો.

તે કેટલાક બુઢ્ઢા અને જવાન માણસો કે જેટલા રસ્તાને માટે ઝરૂરના હતા તેઓ સાથ ગયા.

તે તેઓની ઘણી નઝદીક આવી પહોંચ્યો-પણ તે તેઓના સીઆહ વિચારથી ના વાકેફ હતો.

તેઓ તેને પોતાની રીતે પ્રમાણે એસ્તેકબાલ ગયા-તમામ લશ્કરને રાફ સમારી ઉભુ રાખ્યું.

[1] મતલબ એ કે ચચલો અસરવ ભ્ર્યાં પછી કાંઈ આત્માનો પણ વિચાર કરજો. દિલને ક્રૂર ના બનાવતા. દિલમાં દયા રાખજો.

ચુ દીદન્દ રૂએ બેરાદર્ બમેહ્રર્
ચકી તાઝહૂતર્ બર્ફ્રુશાદન્દ ચેહ્રર્
દો પર્ખાશજૂ બા યકી નીક્ખૂય
ગેરેફ્તન્દ પુર્સેશ ને બર્ આર્ઝૂય
દો દેલ્ પુર્ ઝે કીનહ્ યકી દેલ્ બજાય
બેરફ્તન્દ હર્ સેહ્ બપર્દહ્સરાય
બઈરજ્ નેગહ્, કર્દ ચફ્સર્ સેપાહ્
કે ઊ બુદ સઝાવારે તખ્તો કોલાહ્
બેથારામ શાન્ દેલ્ શુદ, અઝ્ મેહ્રે ઊય
દેલઝ્ મેહ્રો દીદહ્ પુરઝ્ ચેહ્રે ઊય
સેપાહે પરાગન્દહ્ શુદ જોક્રૂત જોક્રૂત
હમહ્ નામે ઇરજ્ બુદ અન્દર્ નેહોક્રૂત
કે ઈનસ્ત ઝીબાએ શાહન્શોહી
જોઝ્ ઈન્રા મબાદા કોલાહે મેહી
બલશ્કર્ નેગહ્ કર્દ સલ્મ અઝ્ કરાન્
સરશ ગશ્ત ઝીન્કાર્ ચફ્સર્ ગરાન્
સુવી ખર્ગહ્ આમદ દેલી પુર્ ઝે કીન્
જેગર્ પુર્ ઝે ખૂન્ અબ્રૂઆન પુર્ ઝે ચીન્
સરાપર્દહ્ પર્દાખ્ત અઝ્ અન્જુમન્
ખુદો તૂર્ બેન્શસ્ત બા રાએઝન્
સુખન્ શુદ પેજ્રૂહીદહ્ અઝ્ હર્ દરી
ઝે શાહીઓ તાજો ઝે હર્ કેશ્વરી
બતૂર્ અઝ્ મેયાને સુખન્ સલ્મ ગોફ્રૂત
કે ચકૂચક્ સેપાહ્ અઝ્ ચે ગશ્તન્દ જોફ્રૂત
બહન્ગામએ બાઝ્ ગશ્તન્ ઝે રાહ્
હમાના નકર્દી બલશ્કર્ નેગાહ્
કે ચન્દાન્ કુજા રાહ્ બોગ્ઝાશ્તન્દ
ચકી ચશ્મ ઝીરજ્ નબર્દાશ્તન્દ
હમઝ્ ચારહ્ તદ્બીર્ કર્દશ બસી
બદાન્ તા બદ્ બેન્ગરદ હર્ કસી
બેબીનન્દ ઈન્ ફરેં ઓર્નન્દે ઊય
બદાન્ બર્ ગુઝીનન્દ પયવન્દે ઊય
સેપાહે દો શાહ્ અઝ્ પઝીરહ્ શુદન્
દેગર્ બૂદો દીગર્ બબાઝ્ આમદન્
અઝ્ ઈરજ્ દેલે મા હમહ્ તીરહ્ બૂદ
બર્ અન્દીશહ્ અન્દીશહા બર્ફ્રુઝૂદ
સેપાહે દો કેશ્વર્ ચુ કર્દમ નેગાહ્
અઝીન્ પસ જોઝ્ ઈન્રા નખાહન્દ શાહ્
અગર્ બીખે ઊ નુગ્સલાની ઝે જાય
ઝે તખ્તે બુલન્દ ઊફ્રૂતી ઝીરે પાય
બરીન્ ગૂનહ્ અઝ્ જાય બર્ખાસ્તન્દ
હમહ્ શબ્ હમી ચારહ્ આરાસ્તન્દ

જ્યારે તેઓએ ભાઈનો ચેહરો પ્યાર ભરેલો જોયો-ત્યારે તેઓએ પોતાનો ચેહરો વધારે ખીલેલો બનાવ્યો.

બે કીનાખોરોએ એક મેક ખસ્લતનાની-વગર મનની ખયર આફીયત પૂછી.

બેનાં દિલ કીના ભરેલાં (અને) એક શાંત મનનો (હતો.) (એવા) તેઓ ત્રણે સરાપર્દામાં ગયા.

તમામ લશ્કર એરચને જોવા લાગ્યું-કારણ કે તે તખ્ત અને કોલાહને લાયક હતો.

તેના પ્યારથી તેઓનું (લશ્કરનું) દિલ બેકરાર થયું-તેની મોહબતથી દિલ અને તેના ચેહરાથી (તેઓના) દીદા (દયાળુ થયા.)

લશ્કર બબેની જોડ થઇ વીખરાઈ ગયું-સઘળાઓ છૂપી રીતે એરચનું નામ લેતા હતા.

કે " પાદશાહીને જેબ આપનાર એજ છે-બુઝોર્ગીની કોલાહ એના સિવાય કોઇને ના હોતી !"

સલ્મે બાજુએથી લશ્કર ઉપર નઝર કરી-(અને) તે તમામ મામલાથી તેનું સર ઠણક્યું.

તે તંબુ તરફ કીના ભરેલાં દિલ સાથ, ખૂન ભરેલાં જીગર સાથ અને ૧૭૧
ધુસ્સા ભરેલાં ભવાં સાથ આવ્યો.

તેણે તંબુમાંથી મજલેસ બરખાસ્ત કરી-(અને) પોતે અને તુર (પોતાના) સલાહકાર સાથે બેઠા.

દરેક બાબદ ઉપર, પાદશાહી અને તાજ અને હરેક મુલક ઉપર વાત ચાલી.

વાતચિતમાં સલ્મે તૂરને કહ્યું-કે " લશ્કર એકાએક બબેની જોડમાં શા માટે થઈ ગયું ?

રસ્તામાંથી પાછું ફરતી વખતે-ખચીત તેં લશ્કર ઉપર નેગાહ નહીં કરી હશે.

કે જ્યાં સૂધી તેઓ રસ્તો પસાર કરી ગયા-ત્યાં સૂધી એકુ જણે પણ એરચ ઉપરથી આંખ ખસાડી નહીં.

તેણે પણ ઘણાક ચારા અને તદબીર કરી-કે જેથી દરેક જણ તેને જોય.

આ તેનો દમામ અને દબદબો તેઓ જોય-તો તેઓ તેનું જોડાણ પસંદ કરે.

એસ્તેકબાલ લેવા જતી વખતે બેહુ પાદશાહોનું લશ્કર-બીજી તરેહનું અને પાછું ફરતી વખતે બીજીજ તરેહનું હતું.

એરચથી આપણું દિલ સઘલું સીઆહ હતુંજ-હવે અંદેશા ઉપર અંદેશા વધ્યા જાય છે.

જ્યારે મેં બેહુ મુલકનાં લશ્કર (ઉપર) નઝર કીધી-ત્યારે (મને લાગ્યું કે) ૧૭૨
હવે પછી તેઓ તેના સિવાય કોઈને પાદશાહ તરીકે પસંદ કરશે નહીં.

જો તું તેની જડ ઉખેડી નહીં નાખશે,-તો બુલંદ તખ્ત ઉપરથી તું પગ નીચે પડશે."

એ પ્રમાણે (વિચાર કરી) જગ્યા ઉપરથી તેઓ ઉઠયા-(અને) આખી રાત ચારો કરવામાં કાઢી.

કોશતહ્ શુદને ઈરિજ્ બદસ્તે બેરાદરાનશ્.

ચુ બરદાશ્ત પરદહ્ કે પીશ આફતાબ્
સપીદહ્ બર્ આમદ્ બેયાલૂદ્ ખાબ્
દો બીહુદહ્રા દેલ્ બરાન્ કાર્ ગરમ્
કે દીદહ્ બેશૂયન્દ્ હરદૂ કે શરમ્
બેરફ્તન્દ્ હર દૂ ગેરાઝાન્ ઝે જાય
નેહાદન્દ્ સર્ સૂએ પરદહ્સરાય
ચુ અઝ્ ખીમહ્ ઈરજ્ બરહ્ બેન્ગરીદ્
પુરઝ્ મેહર્ દેલ્ પીશે ઈશાન્ દવીદ્
બેરફ્તન્દ્ બા ઊ બખીમહ્ દરૂન્
સુખન્ બીશતર્ બર્ ચેરા રફ્તો ચૂન્
બદ્દ ગોફ્ત તૂર્ અર્ તો અઝ્ મા કેહી
ચેરા બરનેહાદી કોલાહે મેહી
તોરા બાયદ્ ઈરાનો તખ્તે કેયાન્
મરા બર્ દરે તુરક્ બસ્તહ્ મેયાન્
૧૭૩ બેરાદર્ કે મેહ્તર્ બખાવર્ બરન્જ
બસર્ બર્ તોરા અફસરો ઝીરે ગન્જ
ચુનીન્ બખ્શેશી કાન્ જહાનજૂએ કરદ્
હમહ્ સૂએ કેહતર્ પેસર્ રૂએ કરદ્
ચુ અઝ્ તૂર્ બેશનીદ્ ઈરજ્ સખુન્
યકી ખૂબતર્ પાસોખ અફકન્દ્ બુન્
બદ્દ ગોફ્ત કય મેહતરે નામજૂય
અગર્ કામે દેલ્ ખાહી આરામ જૂય
ને તાજે કયી ખાહમ અકનૂન ને ગાહ્
ને નામે બુઝોર્ગી ને ઈરાન્ સેપાહ્
મન્ ઈરાન્ નખાહમ ને ખાવર્ ને ચીન્
ને શાહી ને ગુસ્તરદહ્ રૂએ ઝમીન્
બુઝોર્ગી કે ફર્જામે ઊ તીરગીસ્ત
બર્ આન્ મેહ્તરી બદ્ બેબાયદ્ ગેરીસ્ત
સેપહ્રે બુલન્દ્ અર્ કશદ્ ઝીને તૂ
સરન્જામ બેશતસ્ત બાલીને તૂ
મરા તખ્તે ઈરાન્ અગર્ બૂદ્ ઝીર્
કુનૂન્ ગશ્તમ્ અઝ્ તાજો અઝ્ તખ્ત સીર્
સેપોરદમ્ શુમારા કોલાહો નેગીન્
મદારીદ્ બા મન્ શુમા નીઝ્ કીન્
૧૭૪ મરા બા શુમા નીસ્ત જન્ગો નબર્દ્
નબાયદ્ બમન્ હીચ દેલ્ રન્જહ્ કરદ્
ઝમાની નખાહમ બઆઝારે તાન્
વગર્ દૂર્ માનમ્ ઝે દીદારે તાન્
જોઝઝ્ કેહતરી નીસ્ત આયીને મન્
નબાશદ્ જોઝઝ્ મરદુમી દીને મન્
ચુ બેશનીદ્ તૂર્ ઈન્ હમહ્ સરબસર્
બગોફ્તારશ અન્દર્ નેયાવર્દ્ સર્
નેયામદશ ગોફ્તારે ઈરજ્ પસન્દ્
ને નીઝ્ આશ્તી નઝ્દે ઊ અરજમન્દ્.

એરચનું પોતાના ભાઇઓના હાથ ઉપર માર્યા જવું.

જ્યારે આફતાબે પોતા આગળથી પડદો ઊચકી નાખ્યો-રોશની ઉપર આવી (અને) ઊંઘ ઉડી ગઈ,

ત્યારે બેહુ બેવકૂફોનાં દિલ તે કામ કરવા ઉપર ગરમ (થયાં)-કે બેહું જણ આંખમાંથી શરમ ધોઈ નાખે.

તે જગોથી બેહુ જણ લાડ કરતા નીકળ્યા-(અને એરચના) તંબુ તરફ ગયા.

જ્યારે તંબુમાંથી એરચે રસ્તા ઉપર નજર કરી-ત્યારે મેહરબાની ભર્યાં દિલ સાથ તેઓની સામે ગયો.

તેઓ તેની સાથે તંબુમાં ગયા-જ્યાં હોનાતોની ઉપર વાત આવી.

તેને તુરે કહયું કે "અગરજો તું અમારાથી નાનો છે-તો તેં શા માટે બુઝોર્ગીની કોલાહ પેહેરી છે?

શું તને ઈરાન અને પાદશાહી તખ્ત જોઇયે-(અને) મને તુર્કસ્તાનના દરવાઝા ઉપર કમર બાંધી (ઉભું રહેવું જોઇયે?)

મોટો ભાઇ તો ખાવરમાં રંજ ખેંચે-(અને) તારા સર ઉપર તાજ અને (હાથ) નીચે ખઝાનો (રહે?)

જેહાંનજોય ફરીદૂને એ પ્રમાણેની વેંહેંચણી કરી છે-સઘળી તરફદારી નાના છોકરા તરફ દેખાડી છે."

જ્યારે એરચે તુરના એવા સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે એક ઘણો સારો જવાબ આપ્યો.

તેણે તેને કહયું કે "ઓ નામજોય સરદાર!-અગર તું તારા દિલની મુરાદ ચાહતો હોય તો સબર પકડ.

મને હવે પાદશાહી તાજ કે તખ્ત નથી જોઈતું-નહીં બુઝોર્ગીનું નામ કે નહીં ઇરાનનું લશ્કર.

મને નથી જોઈતું ઈરાન કે ખાવર કે ચીન નથી જોઈતું-નહીં પાદશાહી કે નહીં આ બોહોળી પથરાયલી ઝમીન.

બુઝોર્ગી કે જેનું શેવટ અંધકાર હોય-તો તેવી બુઝોર્ગી ઉપર રડવું જોઇયે.

અગર બુલંદ આસમાન તારૂં ઝીન ઊચકીને ફરે (યાને તું આસમાન ઉપર સ્વારી કરે)-(તો પણ) શેવટે ઇંટજ તારો તકયો થશે.

અગરજો ઇરાનનું તખ્ત મારા હાથ નીચે છે,-તો પણ હવે હું તાજ અને તખ્તથી ધરાઇ ગયો છું.

તે કોલાહ અને પાદશાહી મોહર તમોને સોંપી દઉં છું-તમો મારી સાથ કાંઈ પણ કીનો ના રાખો.

તમો સાથ મને લડાઈ અને કઝીયો નથી-મારાથી કાંઇ પણ રીતે તમારૂં દિલ રંજીદા કરવું નહીં જોઇયે.

હું કોઇબી વખતે તમોને દુઃખ દેવા અને તમારા દીદારથી દૂર રહેવા માગતો નથી.

તાબેદારી સિવાય (બીજી કોઇ) મારી રીત નથી-ઇન્સાનિયતપણા સિવાય મારો (કોઇ બીજો) ધર્મ નથી."

જ્યારે તુરે આ સઘળું સાંભળ્યું-ત્યારે તેની વાત ઉપર કાંઈ ધ્યાન આપ્યું નહીં!

તેને એરચનું બોલવું પસંદ પડયું નહીં-તેની આગળ (આવી) સુલેહભરી વર્તણુંક કાંઇ કીમતી નહીં લાગી.

જે કુર્સી બખેશ્મ અન્દર્ આવરૂદ્ પાય
હમીગોફ્તો મીજસ્ત હઅમાન્ ઝે જાય
ચકાયક્ બર્ આમદ્ ઝે જાએ નેશશ્ત
ગેરેફ્ત આન્ ગેરાન્ કુર્સીએ જર્ બદસ્ત
બેઝદ્ બર્ સરે ખુસ્રવે તાજ્દાર્
અઝૂ ખાસ્ત ઈરજ બજાન્ ઝીનહાર્
નેયામદ્ત ગોફ્ત ઈચ તર્સ અઝ્ ખોદાય
નેશરૂમ અઝ્ પેદર્ ખુદ્ હમીનસ્ત રાય
મકોશ• મર્ મરા કત •સરન્જામે કાર્
બેગીરદ્ બખૂને મનત રૂઝગાર્
મકુન્ ખીશતન્રા ઝે મર્દુમકશાન્
કઝીન્ પસ નેયાબી ખુદઝ્ મન્ નશાન્
પસન્દીઓ હમ દાસ્તાની કુની
કે જાન્ દારીઓ જાન્સેતાની કુની
પસન્દહ્ કુનમ ઝીન્ જહાન્ ગૂશઈ
બકૂશેશ ફરાઝ્ આવરમ તૂશઈ
મેયાઝાર્ મૂરી કે દાનહ્કશસ્ત
કે જાન્ દારદો જાને શીરીન્ ખશસ્ત
સેપાહ્ અન્દરૂન્ બાશદો સન્ગ્દેલ
કે ખાહદ્ કે મૂરી શવદ્ તન્ગ્દેલ
બખૂને બેરાદર્ ચે બન્દી કમર્
ચે સૂઝી દેલે પીર્ ગશતહ્ પેદર્
જહાન્ ખાસ્તી યાફ્તી ખૂન્ મરીઝ્
મકુન્ બા જહાન્દાર્ યઝ્દાન્ સેતીઝ્
સખુન્ ચન્દ્ બેશ્નીદો પાસોખ્ નદાદ્
દેલશ બૂદ્ પુર્ ખેશ્મો સર્ પુર્ ઝે બાદ્
યકી ખન્જર્ અઝ્ મૂઝહ્ બીરૂન્ કશીદ્
સરા પાએ ઊ જુમ્લહ્ દર્ ખૂન્ કશીદ્
બદાન્ તીઝ્ ઝહ્ર્ આબ્ગૂન્ ખન્જરશ
હમીકર્દ્ ચાક્ આન્ કયાની બરશ
ફેરૂદ્ આમદ્ અઝ્ પાએ સર્વે સહી
ગુસેસ્ત આન્ કમર્ ગાહે શાહન્શહી
દવાન્ ખૂન્ બરાન્ ચેહરએ અર્ઘવાન્
શુદ્ આન્ નામવર્ શહ્ર્યારે જવાન્
સરે તાજ્વર્ અઝ્ તને પીલ્વાર્
બખન્જર્ જુદા કર્દ બર્ગશ્ત કાર્
જહાના બેપર્વર્દીઅશ દર્ કેનાર્
વઝાન્ પસ નદાદી બજાન્ ઝીનહાર્
નેહાની નદાનમ તોરા દૂસ્ત કીસ્ત
બરાન્ આશ્કારત બેબાયદ્ ગેરીસ્ત
તો નીઝ્ અય બખીરહ્ ખરફ્ ગશતહ્ મર્દ્
ઝે બહ્રે જહાન્ દેલ પુરજ દાઘો દર્દ્
ચુ શાહાન્ બકીનહ્કશી ખીરહ્ખીર્
અઝીન્ દુ સેતમગારહ્ અન્દાઝહ્ ગીર્
બેયાગન્દ્ મઘ્ઝશ બમુશ્કો અબીર્
ફેરેસ્તાદ્ નઝ્દે જહાન્બખ્શ પીર્
ચુનીન્ ગોફ્ત ઈનક્ સરે આન્ નેયાઝ્
કે તાજે નેયાગાન્ બદૂ ગશ્ત બાઝ્
કુનૂન્ ખાહ્ તાજશ દેહો ખાહ્ તખ્ત
શુદ્ આન્ સાયહ્ગુસ્તર્ કયાની દરખ્ત

ઘોસ્સામાં તે ખુરસી ઉપરથી ઉઠયો-(અને) બોલવા લાગ્યો અને હર વખતે કૂદવા લાગ્યો.

તે એકાએક બેસવાની જગ્યા ઉપરથી ઉઠયો-તે ભારી સોનેરી ખુરસી ઊંચકી,

(અને) તાજદાર પાદશાહનાં સર ઉપર મારી.-એરચે તેનાથી જીવ-તદાનુ માગ્યું.

તેણે કહ્યું (કે) " તને કાંઈ ખોદાતાલાનો ડર લાગતો નથી ?-કે નથી બાપની શર્મ (રાખતો) શું તારો વિચાર એમજ છે ?

તું મને ના મારી નાખ (નહીં તો) કે કામની શેવટે ઝમાનો મારાં ખૂનને માટે તને પકડશે.

તું પોતાને ખૂનીઓમાંનો (એક) ના કર-કારણ કે હવે પછી તું પોતે મારી (કાંઇ પણ) નિશાન મેળવશે નહીં. ૧૭૫

શું તું પસંદ કરે છે અને મળતો થાય છે-કે તું (પોતે) જાન રાખે અને (બીજાનો) જાન લેવાનુ કરે ?

આ દુન્યામાં એક ખૂણુંજ મને બસ છે-(અને) કોશેશ કરી ખોરાક મેળવીશ.

એક દાનો ખેંચનાર કીડીને (પણ) આઝાર નાદે-કે તે (પણ) જીવ ધરાવે છે અને તેનો મીઠો જીવ તેને (પણ) વહાલો છે.

સીઆહ અંતઃકરણનો અને ઘાતકી તે છે-કે જે એક કીડીને તંગદિલ કરવા ચાહતો હોય.

ભાઇનાં ખૂન માટે તું શા માટે કમર બાંધે છે-(અને) બુઢ્ઢા થયલા બાપનું દિલ તું શા માટે બાળે છે ?

તેં દુન્યા માગી (અને) તે તને મળી (હવે) ખૂન ના રેડ-(અને) જેહાનદાર ખોદાતાલા સાથે કઝીયો ના કર. "

(તૂરે) ઘણાક સખુન સાંભળ્યા પણ જવાબ નહીં આપ્યો-તેનું દિલ ઘુસ્સા ભરેલું અને માથામાં પવન ભરાયો હતો.

તેણે મોઝાંમાંથી એક ખંજર ખેંચી કાઢ્યું-(અને) તેને માથાંથી પગ સૂધી લોહીલુહાણ કરી નાખ્યો.

તે ઝેહરી પાણી પાયલાં તેઝ ખંજરથી-તેની પાદશાહી છાતી ચીરી નાખી.

તે સીધું સરોવર નીચે પડયું.-તે પાદશાહી કમર તુટી ગઈ. ૧૭૬

તે અર્ઘવાની ચેહરા ઉપર લોહી વહેવા માંડયું.-તે નામવર જવાન પાદશાહ મરણ પામ્યો.

તેણે તે હાથી જેવાં તન ઉપરથી તે તાજવરનું સર ખંજરે કરી જુદું કર્યું અને કામ બરગશ્તે થયું.

" ઓ જેહાન ! તેં તેને (પોતાની) બઘલમાં ઉધાર્યો-અને ત્યાર પછી તેં તેના જાનને સલામતી નહીં આપી.

હું નથી જાણતો કે છૂપી રીતે તારો દોસ્ત કોણ છે ? તે તારી ઝાહેર (દોસ્તી) ઉપર તો રડવું જોઈયે.

ઓ અજાયબીથી ઘભરાઈ ગયલા મર્દ ! તું પણ-આ દુન્યાને ખાતર દુઃખ અને દર્દ ભરેલું દિલ (ના રાખ !)

પાદશાહોની માફક કીનો લેવામાં ચકચૂર થયલા (ઓ મર્દ) ! તું આ બેહુ ઝુલ્મગારોથી અંદાઝો પકડ (યાને ધડો લે.)"

તેઓએ તેનું સર કસ્તુરી અને અબીરથી ભર્યું-(અને) જેહાનના ભાગ કરનાર બાપની નઝદીક મોકલ્યું.

(અને) એમ કહેવાડયું કે " આ તે લાડકાનું માથું (છે)-કે જેને નેયાગાનોનું તાજ મળ્યું હતું.

હવે ગમે તો તેને તાજ આપ અને ગમે તો તખ્ત આપ "-તે છાયો આપનાર શાહી ઝાડ કરમાઇ ગયું.

૧૭૭ બેરફ્તન્દ બાઝ્ આન્ દો બીદાદ શૂમ
યકી સૂએ ચીનો યકી સૂએ (રૂમ

તે બેહુ બેદાદ અને કંગાળો પાછા ફર્યા-એક ચીન તરફ અને બીજો રૂમ તરફ (ગયો.)

આવરદને તાબૂતે ઈરિજ્રા નઝ્દે ફરીદૂન્.

ફરીદૂન્ નેહાદહ્ દો દીદહ્ બરાહ્
સેપાહો કોલાહ્ આરઝૂમન્દે શાહ્
ચુ હન્ગામે બરગશતને શાહ્ બૂદ
પેદર્ ઝાન્ સુખન્ ખુદ કચ આગાહ્ બૂદ
હમી શાહ્રા તખ્તે ફીરૂજહ્ સાખ્ત
હમાન્ તાજ્રા ગઉહર્ અન્દર્ નેશાખ્ત
પઝીરહ્ શુદનરા બેયારાસ્તન્દ
મયો રૂદો રામેશગરાન્ ખાસ્તન્દ
તબીરહ્ બેઓરદન્દો પીલ્ અઝ્ દરશ
બેબસ્તન્દ આયીન્ હમહ્ કેશ્વરશ
બદીન્ અન્દરૂન્ બૂદ શાહો સેપાહ્
યકી ગર્દે તીરહ્ બરઆમદ ઝે રાહ્
હયૂની બેરૂન્ આમદ અઝ્ તીરહ્ ગર્દ
નેશસ્તાહ્ બરૂ બર્ સવારી બદર્દ
ખોરૂશાન્ બઝારીઓ દેલ સૂગવાર્
યકી બૂદ તાબૂતે ઝર્ દર્ કેનાર્
બતાબૂતે ઝર્ અન્દરાન્ પરૂનેયાન્
નેહાદહ્ સરે ઈરજ્ અન્દર્ મેયાન્
૧૭૮ બખા નાલહો આહો બા રૂએ ઝર્દ
બપીશે ફરીદૂન્ શુદ આન્ નીકમર્દ
ઝે તાબૂતે ઝર્ તખ્તહ્ બરદાશ્તન્દ
કે ગોફ્તારે ઊ ખીરહ્ પેન્દાશ્તન્દ
ઝે તાબૂત ચૂન્ પરૂનેયાન્ બરકશીદ
બુરીદહ્ સરે ઇરજ્ આમદ પદીદ
બેયોફ્તાદ ઝસ્પ આફરીદૂન્ બખાક્
સેપહ્ સરબસર્ જામહ્ કર્દન્દ ચાક્
સેયહ્ શુદ રોખાન્ દીદગાન્ શુદ સપીદ
કે દીદન્ દેગર્ ગૂનહ્ બૂદશ ઉમીદ
ચુ ઝીન્સાન્ બદાન્ ગૂનહ્ આમદ ઝે રાહ્
ચુનીન્ બાઝ્ ગશ્ત અઝ્ પઝીરહ્ સેપાહ્
દરીદહ્ દેરફ્શો નેગૂનસાર્ કૂસ
રૂખે નામદારાન્ બરન્ગ્ આબનૂસ
તબીરહ્ સેયહ્ કર્દહો રૂએ પીલ્
પરાગન્દહ્ બર્ તાઝી અસ્પાન્ નીલ્
પેયાદહ્ સેપહ્બુદ પેયાદહ્ સેપાહ્
પુરસ્ ખાક્ સર્ બર્ ગેરેફ્તન્દ રાહ્
ખેરૂશીદને પહ્લવાનાન્ બદર્દ
કનાન્ ગૂશ્ત અઝ્ બાઝૂ આઝાદમર્દ
મબર્ ખુદ બમેહ્રે ઝમાનહ્ ગમાન્
૧૭૯ ને નીકૂ બુવદ રાસ્તી દર્ કમાન્

એરચનું તાબૂત ફરીદૂનની નઝદીક લાવવું.

ફરીદૂન (એરચની) વાટ જોતો હતો-લશ્કર અને કોલાહ તે પાદશાહનાં ખાહેશમંદ (હતાં.)

જ્યારે શાહ (એરચ)નો પાછો ફરવાનો વખત થયો-ત્યારે બાપ પોતે તે (ખૂનની) વાતથી વાકેફ ક્યાં થયો હતો ?

ત્રણે શાહજાદાં માટે ફીરોઝાનું તખ્ત બનાવ્યું-તેમજ તાજને ગોહરો જડયાં.

તેને એસ્તેકબાલ જવા માટે તેઓએ તૈયારી કીધી. શરાબ, વાજીંત્ર અને રામશગરોને બોલાવ્યાં.

નગારાં અને તેને લાયકનો હાથી લઇ ગયા-તેના આખા મુલકમાં સણગાર કર્યો.

પાદશાહ અને લશ્કર તે (ગોઠવણ)માં હતાં-(તેવામાં) રસ્તામાંથી એક સીઆહ ધૂળ ઉઠી.

તે સીઆહ ધૂળમાંથી એક સાંઢણી બાહેર આવી-જે ઉપર એક સવાર દિલગીરી ભરેલો બેઠો હતો.

તેનું દિલ સોગ ભરેલું (હતું) અને તે ઝારીનો પોકાર ઉઠાવતો હતો-તેની બઘલમાં એક સોનેરી તાબૂત હતું.

તે સોનેરી તાબૂતની અંદર રેશમી કપડું (હતું)-તેની અંદર એરચનું માથું મૂકેલું હતું.

તે નેક મર્દ રડતો, હાય મારતો અને ઝર્દ મોં સાથે ફરીદૂનની નઝદીક આવ્યો.

તે સોનેરી તાબૂત ઉપરથી તખ્તો ઊંચકી નાખ્યો-કારણ કે તેઓએ તેની વાત નહીં માનવા જેવી ગણી.

જ્યારે તાબૂતમાંથી રેશમી કપડું ઉઠાવ્યું-ત્યારે એરચનું કાપેલું માથું માલુમ પડયું.

(તુરત) ફરીદૂન ઘોડા ઉપરથી ખાકમાં પડયો-(અને) તમામ લશ્કરે કપડાં ચાક કર્યાં.

તેઓના ચેહરા સીઆહ થયા અને આંખો સફેદ થઈ ગઈ-કારણ કે તેઓને જુદુંજ જોવાની ઉમેદ હતી.

જ્યારે પાદશાહ એવી રીતે પાછો આવ્યો-ત્યારે લશ્કર એસ્તેકબાલથી એ પ્રમાણે પાછું ફર્યું.

ફાટેલા ઝુંડા સાથે અને ઊંધાં નગારાં સાથે-નામદારોના ચેહરા આબ્નૂસને રંગના (કીધેલા.)

નગારાં અને હાથીનાં મોઢાં કાળાં કીધેલાં-(અને) અરબી ઘોડા ઉપર ગળી છાંટેલી.

ધૂળ ભર્યાં સર સાથે સરદાર (ફરીદૂન) અને લશ્કર પાંઉપેયાદા ચાલવા માંડયું.

તેના દુઃખથી પેહલવાનો પોકારતા હતા-(અને) બાજૂ ઉપરથી ગોશ્ત ઉખેડતા હતા.

તું પોતે આ ઝમાનાની મેહરબાની ઉપર ભરોસો ના રાખતો-(કારણ કે) કમાનમાં સીધાપણું ઠીક નહ ગણાય.

બહીન્ ગૂનહ્ મરૂહ્ ઓમા બર્ સેપેહ્ર્
ઓખાહદ્ શેબૂહન્ ચુ બેન્મૂદ્ મેહ્ર્
ચુ દુશ્મનશ ગીરી નુમાયદ્ત મેહ્ર્
વગર્ દુસ્ત ખાની નેબીનીશ મેહ્ર્
યકી પન્દ્ ગૂયમ તોરા મન્ દુરોસ્ત
કેલગ્ મેહ્રે ગીતી બેબાયદ્ત શોસ્ત
સેપહ્ દાગ્દેલ્ શાહ્ બા હાએહ્ય
સુવી બાઘે ઈરજ્ નેહાદન્દ્ રૂય
બેફ્લી કુજા જશ્ને શાહાન્ બુદી
વરા બીશતર્ જશ્નગાહ્ આન્ બુદી
ફરીદૂન્ સરે શાહ્પૂરે જવાન્
બેયામદ્ બબર્ દર્ ગેરેફ્તહ્ નવાન્
બરાન્ તખ્તે શાહન્શાહી બેન્ગરીદ્
સરે તખ્તરા બી સરે શાહ્ દીદ્
સરે હઉઝે શાહીઓ સર્વે સેહી
દરખ્તે ગુલઅફ્શાનો બીદો બેહી
બરૂઅફ્શાન્દ્ બર્ તખ્ત ખાકે સેયાહ્
બફ્યવાન્ દરૂઆમદ્ ફેઘાને સેપાહ્
હમીસૂખ્ત કાખો હમી ખસ્ત રૂય
હમીરીખ્ત અશ્કો હમીકન્દ્ મૂય
મેયાનરા બઝુન્નારે ખૂનીન્ બેબસ્ત
ફેગન્દ્ આતેશ અન્દર્ સરાએ નેશસ્ત
ગુલેસ્તાનશ બરૂકન્દો સર્વાન્ બેસૂખ્ત
બયક્ બારગી ચશ્મે શાદી બેદૂખ્ત
નેહાદહ્ સરે ઈરજ્ અન્દર્ કેનાર્
સરે ખીશ કરૂદહ્ સુવી કેર્દેગાર્
હમીગોફ્ત કય દાવરે દાદ્ગર્
બદીન્ બીગુનહ્ કોશ્તહ્ અન્દર્ નેગર્
બખન્જર્ સરશ ખસ્તહ્ દર્ પીશે મન્
તનશ ખુર્દહ્ શીરાન્ બઆન્ અન્જેમન્
દેલે હર્દો બીદાદ્ ઝાન્સાન્ બેસૂઝ્
કે હર્ગેઝ્ નેબીનન્દ જોઝ્ તીરહ્રૂઝ્
બદાઘે જેગર્ શાન્ કુની આઝદહ્
કે બખ્શાયેશ આરદ્ બદીનશાન્ દદહ્
હમીખાહમ અઝ દાદ્ગર્ કેર્દેગાર્
કે ચન્દાન્ અમાન્ યાબમ અઝ રૂઝ્ગાર્
કે અઝ્ તોખ્મે ઈરજ્ યકી નામવર્
બેબીનમ બદીન્ કીનહ્ બસ્તહ્ કમર્
ચુ ઈન્ બીગુનહ્રા બુરીદન્દ્ સર્
બે બુરૂરદ્ સરે આન્ દો બીદાદ્ગર્
ફેરેસ્તદ્ બદીન્ ગુનહ્ નઝદીકે મન્
કુનદ્ રઉશન્ ઈન્ જાને તારીકે મન્
ચુ દીદમ ચુનાન્ ઝાન્ સેપસ શાયદમ
કુજા ખાક્ બાલા બેપય માયદમ
એજાબત શુદ્ ઈન્ દાવતે શહ્રયાર્
હમાન્ગાહ્ નઝ્દે ખોદાવન્દગાર્
વલીકેન્ અઝાન્ ખુદ ને આગાહ્ બૂદ્
પુરઝ્ ખૂન્ જેગર્ દેલ પુરઝ્ આહ્ બૂદ્
બરાનગૂનહ્ બેગ્રીસ્ત ચન્દાન્ બઝાર્
હમી વા [illegible] [illegible] અન્દર્ કેનાર્

આપણા ઉપર આસ્માન એવીજ રીતે ફરે છે.–તે જેવો (મેહરબાનીનો) ચેહરો દેખાડશે તેવોજ જોનારને ખેંચી લેશે.

જો તું તેને દુશ્મન તરીકે ગણશે, તો તે તને મેહરબાની દેખાડશે-પણ જો તું તેને દોસ્ત તરીકે ગણશે, તો તે ચેહરો પણ દેખાડશે નહીં.

હું તને એક સારી શીખામણ કહું છું-(કે) "તારાં દિલને દુન્યાની મેહરથી ધોઈ નાખવું જોઇયે."

લશ્કર ઝખમી દિલે (અને) પાદશાહ હાય અફસોસ સાથે-એરચના બાગ તરફ ચાલ્યા.

જ્યારે કે પાદશાહોનું જશન થતું-ત્યારે ઘણું કરીને તેની જશનની જગા તેજ હતી.

ફેરીદૂન, જવાન શાહઝાદાનું માથું-બગલમાં લઇને રડતો આવ્યો.

તે પાદશાહી તખ્ત ઉપર નઝર કરી-તો તે તખ્ત પાદશાહનાં સર વગર (ખાલી) દેખાયું.

પાદશાહી હોઝ અને સરોવરનાં ઝાડ-ફૂલ આપનારાં ઝાડો બેદ અને સફરજનનાં ઝાડો જોયાં.

તે તખ્ત ઉપર સીઆહ ખાક છાંટી-(અને) લશ્કરનાં રડણનો પોકાર-સાતમાં આસ્માન ઉપર પુગ્યો.

તે મેહલ સળગાવતો અને ચેહરો પીખતો-આંસુ રેડતો અને બાલ ૧૮૦
તોડતો (હતો.)

તેણે લોહી ભર્યા કમરબંદથી કમર બાંધી-(અને એરચની) બેઠકના મેહલમાં આગ લગાડી.

તેનો બાગ ઉખેડી નાખ્યો અને સર્વનાં ઝાડો બાળી નાખ્યાં-ખુશહાલીની આંખો બિલકુલ બંધ કરી નાખી.

એરચનું સર (પોતાની) ગોદમાં રાખીને-(અને) પોતાનું સર ખોદાતાલા તરફ કરીને,

તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે "ઓ દાદગર દાવર!–આ બેગુનાહ માર્યા ગયેલા ઉપર નઝર કર.

ખંજરથી કપાયલું તેનું સર મારી આગળ (છે)-(અને) તેનું શરીર તે અંજુમનના સિંહો ખાઈ ગયા છે.

તે બેહુ બીદાદગરોનાં દિલને તું એવી રીતે બાળી નાખજે,–કે તેઓ સીઆહ દિવસો સિવાય (બીજું કાંઈ) જોય નહીં.

અંતઃકરણના ડંખથી તું તેઓને (એવા ઝખમી કરજે–કે ફાડીખાનાર જાનવરબી તેઓ ઉપર દયા લાવે.

ઓ દાદગર ખોદા! હું એ માગું છું–કે હું એટલો વખત સુધી સલામત રહું.

કે એરચનાં તોખ્મથી એક નામવરને–હું તેના કીનામાં કમર બાંધેલો જોઉં.

જે પ્રમાણે આ બેગુનાહનું સર તેઓએ કાપી નાખ્યું છે,–તેજ પ્રમાણે ૧૮૧
તે બેહુ આ બેદાદગરોનાં સર તે કાપી નાખે.

અને તેજ પ્રમાણે મારી પાસે મોકલે-(અને) મારા ગમ ભરેલા જીવને ખુશ કરે.

જ્યારે હું એ પ્રમાણે જોઈ રહું ત્યારે મારૂં શરીર ખાક માપે (યાને હું મરણ પામું.)"

પાદશાહની આ દુઆ તુરતજ ખોદાની નઝદીક કબૂલ થઈ.

તો પણ તે પોતે એ વાતથી વાકેફ હતો નહીં-(તેથીજ) ગમ ભરેલાં જીગરે અને હાય ભરેલાં દિલ સાથનો રહયો.

એ પ્રમાણે તે એટલી બધી ઝારી કરી રડયો–કે તેની નઝદીકમાં (તેના આંસુથી) ઘાસ ઉગી નીકળ્યું (યાને ઘણુંજ રડયો.)

ઝમીન્ બેસ્તરે ખાકૂ બાલીને ઊય
શુદહૂ તીરહૂ રઉશન્ જહાન્બીને ઊય
દરે બારૂ બસ્તહૂ કુશાદહૂ ઝબાન્
હમીગોફ્‌ત ઝારી નબરૂદે જવાન્
કસઝ તાજદારાન્ બદીન્શાન્ નમોરૂદ
કે તૂ મુર્દી અય નામબર્દારૂ ગોરૂદ
સરતરા બુરીદહૂ બઝૂરૂ અહૂરમન્
તનતરા શુદહૂ કામે શીરાન્ કફન્
૧૮૨ ખેરૂશો ફેધાનો દો ચશ્મે પુરૂ આબ્
ઝે હરૂ દામો દદ બોરૂદ આરામો ખાબ્
સરાસરૂ હમહૂ કેશ્વરશ મર્દો ઝન્
બહરૂ જાએ કરૂદહૂ યકી અન્જુમન્
હમહૂ દીદહૂ પુરૂઆબો દેલ પુરૂ ઝે ખૂન્
નેશસ્તહૂ બતીમારે મરૂગ્ અન્દરૂન્
હમહૂ જામહૂ કરૂદહૂ કબૂદો સેયાહૂ
નેશસ્તહૂ બઅન્દૂહૂ બા સૂગે શાહૂ
ચે માયહૂ ચુનીન્ રૂઝ બોગ્ઝાશતન્દ
હમહૂ ઝેન્દગી મરૂગ્ પેન્દાશતન્દ
બરૂઆમદ બરીન્ નીઝ યકૂચન્દ ગાહૂ
શબેસ્તાને ઈરજ નેગહૂ કરૂદ શાહૂ
ફરીદૂન શબેસ્તાન્ સરાસરૂ બેગશ્ત
બરાન્ માહૂરૂયાન્ હમી બરૂગુઝશ્ત
યકી ખૂબ્ચેહૂરે પરસ્તન્દહૂ • દીદ
કુજા નામે ઊ બૂદ માહૂઆફ્રીદ
કે ઈરજ બરૂ મેહૂરે બેસ્યારૂ દાશ્ત
કઝારા કનીઝકૂ અઝૂ બારૂ દાશ્ત
પરીચેહૂરહૂરા બચ્ચહૂ બુદ દરૂ નેહાન્
અઝાન્ શાદ શુદ શહૂરૂયારે જેહાન્
૧૮૩ અઝાન્ ખૂબ્રોખ શુદ દેલશ પુરૂ ઉમીદ
બકીનહૂ પેસરૂ દાદ દેલરા નવીદ
ચુ હન્ગામએ ઝાદન્ આમદ પદીદ
યકી દોખ્તરૂ આમદ ઝે માહૂઆફ્રીદ
શુદ ઉમ્મીદે ફ્તાહૂ બરૂ શાહૂ દરાઝ
બેપર્વરૂદશ ઊરા બ શાદીઓ નાઝ
જહાની ગેરેફ્તન્દ પર્વરૂદનશ
બરૂઆમદ બનાઝો બુઝોર્ગી તનશ
નેયારા હમી બૂદ અન્દૂહૂગોસારૂ
બેમાન્દહૂ ઝે દરૂદે પેસરૂ યાદગારૂ
મરૂ આન્ લાલહૂરોખરા ઝે સરૂ તા બપાય
તો ગોફ્‌તી મગરૂ ઈરજસ્તી બજાય
ચુ બરૂરોસ્તો અમદશ હન્ગામે શૂય
ચુ પર્વીન્ શુદશ રૂયો ચૂન્ કીરૂ મૂય

નેયા નામઝદ કરૂદ શૂયશ પશન્ગ્
બદ દાદો ચન્દી બરૂઆમદ દેરન્ગ્
પશન્ગ્ આનકે પૂરે બેરાદરૂશ બૂદ
નેઝાદ અઝ ગેરાનૂમાયહૂ ગઉહરૂશ બૂદ
ગવી બૂદ અઝ તોખ્મે જમશીદ શાહૂ
સઝાવારે શાહીઓ તખ્તો કોલાહૂ

ઝમીન તેનો બિસ્તરો અને ખાક તેનો તકયો (થયો)-(રડવાથી) તેની રોશન આંખ ઝાંખી થઈ.

દરબારના દરવાઝા બંધ કરી ઝબાન ખુલ્લી રાખી-રડી. એ પ્રમાણે તે બોલતો હતો (કે) "ઓ જવાન પેહલવાન!

પા. શાહોમાંથી કેઇ એવી રીતે મરણ પામ્યું નથી.-કે જેમ ઓ નામના ઉડાવનાર પેહલવાન! તું મરણ પામ્યો છે.

તે એહરેમનોએ તારૂં સર ઝબરીથી કાપી નાખ્યું-(અને) સિંહોનું તાળવું તારા શરીરનું કફન થયું."

તેવા પોકાર, રડણ અને આંસુ ભરી આંખોએ-પાળેલાં તથા બિકણ જાનવરોના આરામ અને ખાબ લઇ લીધાં હતાં

તેના સઘળા મુલકનાં તમામ મર્દ અને ઓરતો-દરેક જગ્યાએ એકઠાં થતાં.

(અને) સઘળાં આંસુ ભરી આંખ અને ખૂન ભરેલાં દિલે-તેનાં માતના ધમમાં (ગિરેફ્તાર થઇ) બેસતાં હતાં.

સઘળાં કપડાં તેઓએ બલુ અને સીઆહ કીધેલાં (એવી રીતે) પાદશાહના ધમ અને સોગમાં બેઠેલાં હતાં.

એ પ્રમાણે કેટલાક દિવસ પસાર કર્યા-(અને) સઘળાંઓ ઝિંદગી મોત જેવી ગણવા લાગ્યાં.

એ ઉપર પણ કેટલોક વખત નીકળી ગયો-(પછી) પાદશાહે એરચનાં ઝનાનખાના ઉપર નઝર કરી.

ફરીદૂન સઘળું ઝનાનખાનું ફરી વળ્યો-તે સઘળી પરીચેહરો આગળથી પસાર થયો.

તેણે એક ખૂબસૂરત માનિતી ઓરત જોઇ-કે જેનું નામ માહઆફ્રીદ હતું.

કે જેણી ઉપર એરચ ઘણી મોહબ્બતની રાખતો હતો-નસીબ સંજોગે તે કન્યા તેનાથી હમેલદાર હતી.

તે પરીચેહર છોકરીના પેટમાં બચ્ચું હતું-તેથી જેહાનનો પાદશાહ ખુશી થયો.

તે ખૂબસૂરત છોકરીથી તેનું દિલ ઉમેદ ભર્યું થયું-(અને) છોકરાના કીના માટે (પોતાના) દિલને ખુશખબરી આપી.

જ્યારે જન્મ પામવાનો વખત આવ્યો-ત્યારે માહઆફ્રીદથી એક છોકરીનો જન્મ થયો.

(જેથી) પાદશાહની ટુંકી ઉમેદ લાંબી થઇ-તેણે તેણીને ખુશી અને લાડ સાથે ઉછેરી.

લોકો તેણીને ઉછેરવા લાગ્યાં-તેનું તન લાડ અને બુઝોર્ગી સાથ ઉછર્યું.

તેણી બપાવાનો ધમ ભૂલાવનાર હતી-(કારણ કે) છોકરાનાં દુઃખ પછી (તેણીજ) યાદગાર રહેલી હતી.

તે લાલાને ચેહરાની પગથી માથા સૂધી-બિલકુલ એરચજ હતી.

જ્યારે તેણી ઉછરી અને પરણવા લાયકની થઈ-ત્યારે તેણીનો ચેહરો પર્વીન નામના સેતારાના ઝુમખા મિસાલ થયો અને તેણીના બાળ ડામર જેવા કાળા થયા.

બપાવાએ તેણીને પશંગ નામના ખાવંદ સાથે અદરાવી-તેની સાથે પરણાવી અને તે ઉપર કેટલોક વખત નીકળી ગયો.

તે પશંગ તેના ભાઇનો છોકરો હતો-જેની અઉલાદ ઊંચા તોખ્મથી હતી.

તે પાદશાહ જમશેદની તોખ્મનો એક પેહલવાન હતો-(અને) પાદશાંઈ, તખ્ત અને કોલાહને લાયક હતો.

ચુ બરૂગશ્ત નોહુ માહુ ચર્ખે કબૂદ
બેસરૂ બરૂ શેગેફ્તી નેગરૂ ચૂન નમૂદ
યકી પૂરૂ ઝાદ આન હોનરૂમન્દ માહુ
ચે ગૂનહુ સઝાવારે તખ્તો કોલાહુ
ચુ અઝ માદરે મેહરૂબાન શુદ જુદા
સબુક્ તાખ્તન્દશ બરે પાદશા
બરન્દહુ બદ્ ગોફ્ત કંય તાજવરૂ
યકી શાદ કુન દેલ બઈરજ નેગરૂ
જહાનબખ્શરા લબ્ પુરઅ ખન્દહુ ગશ્ત
તો ગોફ્તી મગરૂ ઈરજશ ઝેન્દહુ ગશ્ત
નેહાદ આન ગેરાનમાયહુરા દરૂ કેનારૂ
નેયાયેશ હમીકરૂદ બરૂ કેરૂદેગારૂ
કે અય કાજકી દીદહુ બૂદી મરા
કે યઝદાન રોખે ઊ નમૂદી મરા
ઝે બસ કઅ જહાનઆફ્રીન કરૂદ યાદ
બેબખ્શૂદ દીદહુ બદ્ બાઝ દાદ
ફરીદૂન ચુ રઉશન જહાનરા બેદીદ
બચેહરે નવ આમદ સબુક્ બેન્ગરીદ
બેગોફ્તા કે ઈન રૂઝ ફર્ખન્દહુ બાદ
દેલે બદ્સેગાલાને મન કન્દહુ બાદ
મયે રઉશન આવર્દો ફર્ખેન્દહુ જામ
મરૂ ઊરા નેહાદશ મેનૂચેહરૂ નામ
ચુનીન ગોફ્ત કઅ પાક્ માઓ પેદરૂ
યકી શાખે શાયેસ્તહુ આમદ બબરૂ
ચુનાન પર્વરીદશ કે બાદે હવા
બરૂબરૂ ગુઝશ્તન નદીદી રવા
પરસ્તન્દઈ કશ બેબરૂદાશ્તી
ઝમીનરા બપય હીચ્ નુગ્ઝાશ્તી
બપાય અન્દરશ મુશ્કે સારા બુદી
રવાન બરૂ સરશ ચત્રે દીબા બુદી
ચુનીન તા બરૂઆમદ બદીન સાલેયાન
નેયામદશ ઝખ્તરૂ ઝમાની ઝેયાન
હોનરૂહા કે બુદ પાદશારા બકારૂ
બેયામૂખ્તશ નામવરૂ શહરૂયારૂ.
ચુ ચશ્મો દેલે પાદશાહુ બાઝ શુદ
સેપહુ નીઝ બા વય હમઆવાઝ શુદ
નેયા તખ્તે ઝર્રીનો ગોર્ઝે ગરાન
બદ્ દાદ પીરૂઝહુ તાજે સરાન
કલીદે દરે ગન્જહાએ ગોહરૂ
હમાન તખ્તે ઝર્રીનો તીઘો કમરૂ
સરાપરૂદએ દીબહુ અઝ રન્ગ રન્ગ
બદ્ અન્દરૂન ખીમહાએ પલન્ગ
ચુ અસ્પાને તાઝી બઝર્રીન સેતામ
ચુ શમ્શીરે હેન્દી બઝર્રીન નેયામ
ચુ અઝ જઉશનો તર્કો રૂમી ઝેરેહુ
કુશાયન્દહુ મરૂ બન્દહારા ગેરેહુ
કમાનહાએ ચાચીઓ તીરે ખદન્ગ
સેપરૂહાએ ચીનીઓ જૂબીને જન્ગ
બઅરાનગૂનહુ આરાસ્તહુ ગન્જહા
બગૈરૂહ આમદહૂ બરૂ બસી રન્જહા

જ્યારે બલુ આસ્માન નવ માસ સૂધી ફર્યું–ત્યારે તેણે શું અનાયબી ૧૮૪
દેખાડી તે જો.

તે હોનરમંદ માહતાબના ચેહરાનીએ એક છોકરાનો જન્મ આપ્યો–જે ઘણી રીતે તખ્ત અને કોલાહને લાયક (હતો.)

જેવો તે મેહરબાન માને પેટે અવતર્યો–કે તુરતજ તેને પાદશાહની નઝદીક લઈ ગયા.

તે લઈ જનારે તને કહ્યું કે "ઓ તાજવર!–જરા દિલ ખુશ કર (અને) એરચને જો."

જેહાનબખ્શના હોઠ હસતા થયા.–ગોયા તેનો એરચજ જીવતો થયો.

તેણે તે નામીચાં (બાળક)ને બઘલમાં લીધું–(અને) ખોદાતાલાના શુક્રાના કર્યા,

કે "કેવું મઝેહનું થતે કે મારી આંખ હતે–અને ખોદાતાલા મને એનો ચેહરો દેખાડતે."

તેણે દુન્યાને પેદા કરનાર સાહેબની જેવી યાદ કરી–કે (ખોદાએ) બખ્શેશ કરી અને તેની આંખો તેને પાછી આપી.

ફરીદૂન જેવો દેખતો થયો–કે તુરતજ આ નવાં અવતરેલાં (બાળકના) ચેહરા ઉપર નઝર કરી.

તે બોલ્યો કે "આ રોઝ મુબારક હોજો!–મારૂં બૂરૂં ઈચ્છનારાઓનાં દિલ ઝખ્મી થયલાં હોજો!"

તે રોશન શરાબ અને મુબારક જામ લાવ્યો.–(અને) ખાસ તેનું ૧૮૫
નામ "મિનોચેહર" રાખ્યું.

તે બોલ્યો કે "પાક મા અને બાપથી–એક લાયક ડાંખલી ફળવંત થઈ છે."

તેણે તેને એવી રીતે પર્વરેશ કર્યો કે જરા પવન–(પણ) તેને લાગવા દેતો નહતો.

જે દાયા કે તેને લઇને ફરતી–તેણીના પગ ઝમીનને લાગવા નહીં દેતો.

(પણ) તેણીની ચાલવાની જગાએ ખાલેસ કસ્તુરી પંથરાવતો–તેણીનાં સર ઉપર રેશમી છત્ર રખાવતો (હતો.)

એ પ્રમાણે ઘણાક વર્ષો પસાર થયાં–(અને) કોઈબી વખતે તેને સેતારાની ચાલથી નુકસાન પહોંચ્યું નહીં.

જે હોનરો કે પાદશાહને ઉપયોગી હતા,–તે નામવર પાદશાહે તેને શીખવ્યા.

જ્યારે પાદશાહની આંખ અને દિલ પાછું આવ્યું–ત્યારે લશકર પણ તેની સાથે એકમત થયું.

બપાવાએ સોનેરી તખ્ત, ભારી ગોર્ઝ–અને સરદારોનું પીરોઝાનું તાજ તેને આપ્યું.

ગોહરના ખઝાનાની કૂંચી–તેમજ સોનેરી તખ્ત, તરવાર અને કમરબંદ,

તરેહવાર રંગના રેશમી સરાપર્દા–જેમાં ચિત્તાનાં ચામડાંના તંબુઓ ૧૮૬
(હતા તે)

કે શું સોનેરી લગામ સાથના અરબી ઘોડા–શું સોનેરી મેયાન સાથની હિંદી શમ્શેર.

શું લડાઇનો જબ્બો, ટોપી અને રૂમી બખ્તર–બંદોનાં ગાંઠ ખોલનારી (ચીઝો,)

ચાચી કમાનો અને ખદંગી તીર–ચીની ઢાલો અને લડાઈના નેઝા (આપ્યા.)

એ પ્રમાણેનો આરાસ્તા કરેલો ખઝાનો–(કે જે) ઘણી મેહનતે એકઠો કરેલો,

સરાસર્ સઝાએ મેનૂચેહ્રૂર્ દીદ્
દેલે ખીશતન્ ઝ્ પુરસ્ મેહ્રૂર્ દીદ્
કલીદે દરે ગન્જે આરાસ્તહ્
બગન્જૂરે ઊ દાદ્ બા ખાસ્તહ્
હમહ્ પહ્લવાનાને લશ્કર્શરા
હમહ્ નામ્દારાને કેશ્વર્શરા
બેફર્મૂદ્ તા પીશે ઊ આમદન્દ્
હમહ્ બા દેલી કીનહ્જૂ આમદન્દ્
બશાહી બર્ આફ્રીન ખાન્દન્દ્
ઝબર્જદ્ બતાજશ બર્અફ્શાન્દન્દ્
૧૮૭ બજશની નવ્ આયીનો રૂઝે બુઝોર્ગ્
શુદહ્ દર્ જહાન્ મીશ અમ્બાઝે ગોર્ગ્

સેપહ્દાર્ ચુન્ કારને કાવગાન્
સેપહ્કશ ચુ શીરૂય શીરે ઝેયાન્
ચુ ગર્શાસ્પે ગર્દન્કશે ઝૂર્મન્દ્
ચુ સામે નરીમાન્ યલે અર્જ્મન્દ્
કોબાદો ચુ કશ્વાદે ઝર્રીનકોલાહ્
બસી નામ્દારાને ગીતી પનાહ્
ચુ શુદ્ સાખ્તહ્ કારે લશ્કર્ હમહ્
બર્આમદ્ ગ઼રે શહ્રયાર્ અઝ્ રમહ્
બસલ્મો બતૂર્ આમદ્ ઈન્ આગહી
કે શુદ્ રઊશન્ આન્ તાજે શાહન્શાહી
ચુ આગહ્ શુદન્દ્ આન્ દો બીદાદ્ગર્
ઝે કારે મેનૂચેહ્રો હાલે પેદર્
દેલે હર્ દો બીદાદ્ શુદ્ પુર્ નેહીબ્
કે અખ્તર્ હમી રફ્ત સૂએ નેશીબ્
નેશસ્તન્દ્ હરૂદ્ પુર્ અન્દીશગાન્
શુદહ્ તીરહ્ રૂઝે જફાપીશગાન્
યકાયક્ બરાન્ રાએ શાન્ શુદ્ દુરોસ્ત
કઝાન્ રૂએ શાન્ ચારહ્ બાયસ્ત જોસ્ત
૧૮૮ કે સૂએ ફરીદૂન્ ફેરેસ્તન્દ્ કસ
બપૂઝેશ કુના ચારહ્ ઈન્ બૂદો બસ
બજોસ્તન્દ્ અઝાન્ અન્જુમન્ હરદુઆન્
યકી પાક્દેલ્ મર્દે ચીરહ્ઝબાન્

તે સઘળો તેણે મિનોચેહરને લાયક જોયો–તેણે પોતાનું દિલ તેના પ્યારથી ભરેલું જોયું.

તે આરાસ્તે કરેલા ખઝાનાના દરવાઝાની કુંચી–સઘળા અસ્બાબ સાથે તેના ખઝાનચીને હવાલે કરી.

તેનાં લશકરના સઘળા પેહલવાનો–અને મુલકના સઘળા નામદારોને,

તેણે ફર્માવ્યું, તેથી સઘળાઓ કીનો લેનારાં દિલ સાથે તેની નઝદીક આવ્યા.

તેઓએ તેના ઉપર એક પાદશાહને ઘટતી દોઆ કરી–(અને) તેનાં તાજ ઉપર પોખરાજનો વધાવો કર્યો.

આ નવા તરીકાના જશન અને બુઝોર્ગ દિવસે–આ દુન્યામાં મેઢું વરૂનું સાથી થયું (યાને વરૂ અને મેઢું એક ઓવારે પાણી પીયે તેવો ઈન્સાફ ચાલુ થયો.)

સરદાર જેવો કે કાવેનો કારન–સેપેહસાલાર જેવો કે મસ્ત સિંહની મિસાલનો શીરોય.

જેવો કે ઝોરમંદ ગર્દન ઉઠાવનારો કેરશાસ્પ*–જેવો કે નામીચો પેહલવાન નરીમાનનો સામ.||

જેવા કે કોબાદ§ અને સોનેરી કોલાહનો કેશ્વાદ (તેમજ) દુન્યાને પનાહ આપનાર ઘણાક નામદારો (એકઠા થયા.)

જ્યારે લશકરનું સઘળું કામ તૈયાર થયું–ત્યારે (સઘળાં) ટોળામાં પાદશાહનું સર બુલંદ થયું

સલ્મ અને તૂરને એ ખબર પડી–કે તે શાહન્શાહી તાજ રોશન થયું.

જ્યારે તે બેહુ બેદાદગરો મિનોચેહરનાં કામથી અને બાપની હાલતથી વાકેફ થયા,

ત્યારે તે બેહુ બેદાદગરોનાં દિલ ધાસ્તી ભર્યાં થયાં–કે (હવે આપણો) સેતારો પડતી ઉપર ચાલ્યો.

તેઓ બેહુ અંદેશા ભરેલા બેઠા–તે ઝુલ્મગારોનો દહાડો સીઆહ થયો.

એકાયક તેઓનો વિચાર એમ ઠર્યો–કે પોતા તરફથી (કાંઈ) એલાજ લેવો જોઇયે.

કે ફરીદૂન તરફ કોઇને માફી માટે મોકલવો જોઇયે–કારણ કે બસ એજ એલાજ રહેલો છે.

તે બેહુ જણાએ તે મજલેસમાંથી એક પાકદિલ અને તેઝઝબાનવાળા મર્દને શોધી કાઢયો.

---

* અવસ્તાનો " કેરેસારપ " અવસ્તામાં એને સામનાં ખાન્દાનનો જણાવ્યો છે તથા એ ઘણોજ બહાદુર તેમજ ઝોરાવર બાઝૂનો અને લશકરની સામે થનાર તથા ગોર્ઝ રાખનાર જણાવ્યો છે (ફ૨૦ યશ્ત, ફ ૧૩૬.) જમ્યાદ યશ્ત પ્રમાણે એ મર્દાનગીનાં કૌવતમાં ઝોરાવર માણસોમાં ઘણોજ ઝોરાવર હતો. તેમજ એણે ખોદાઇ નૂર પણ મેળવ્યું હતું. એણે સોનેરી એડીવાળા " ગન્દરેવ " નામના દેવને તેમજ " અરેજોષમ્ન " અને " સ્નાવિદ્દક " નામના રાક્ષસને તેમજ બીજા ઘણાક વાટપાડા, લુટારૂ વગેરેને મારી નાખી માણસોને રાહત આપી હતી. ઈઝશ્નેના ૯ મા હા પ્રમાણે " ઉર્વાક્ષય " નામનો એનો એક ભાઈ હતો. ફાર્સી લખનારાઓ પ્રમાણે એ અસ્રતનો છોકરો હતો, જે જમશેદની અવલાદથી ઉતરી આવેલો હતો. અવસ્તા પ્રમાણે એ " થ્રિત "નો છોકરો હતો, જે થ્રિત સામનો છોકરો હતો એટલે સામ તે કેરશાસ્પ પેહલવાનનો બપાવો થતો હતો, એમ અવસ્તા કહે છે. અવસ્તા પ્રમાણે ૯૯૯૯૯ ફ્રવષિ કેરશાસ્પનાં કાલબુદની પાસ્બાની કરે છે. ફાર્સી લખાણો પ્રમાણે કયામતમાં એ પેહલવાન દમાવંદ પહાડ ઉપર બંદ કરેલા ઝોહાકને મારી નાખશે. બુન્દહિશ્ન પણ એનેજ મળતું જણાવે છે.

|| સામ તેમજ નરીમાન માટે ફાર્સી લખનારા સિવાય અવસ્તામાંથી કાંઇ લખાણ મળતું નથી. સામને માટે જે આવે છે તે કેરશાસ્પના બપાવા માટેજ આવે છે. આ સામે નરીમાન માટે ફિર્દોસીએ કાંઇજ વર્ણન કર્યું નથી, પણ આ નામીચા પેહલવાન માટે " સામ નામુ " નામની ફાર્સી કેતાબ બહુજ અચ્છું વર્ણન કરે છે.

§ આ પેહલવાન કોબાદ તે પહેલ વહેલાં ઝોહાકની સત્તાની સામે થનાર કાવેનો છોકરો થાય છે અને કેશ્વાદ તેનો ભત્રીજો અને કાવેના છોકરા કારનનો છોકરો થાય છે.

બઆાન્ મરૂદે બા હુશો બા રાયો શરૂમ
બેગોફતન્દ બા લાબહુ બેસ્યાર્ ગરૂમ
ચુ દીદન્દ હુઉશે નેશીબ્ અઝ ફરાઝ
દરે ગન્જે ખાવર્ કુશાદન્દ બાઝ
ઝે ગન્જો ગોહર્ તાજે ઝર્ ખાસ્તન્દ
હમહુ પોશ્તે પીલાન્. બેયારાસ્તન્દ
બગરૂદુનહા બર્ ચુ :મુશ્કો અબીર્
ચુ દીબાએો દીનારો ખઝ્ઝો હરીર્
અંબા પીલે ગરૂદનકશો રન્ગો બૂય
ઝે ખાવર્ બઈરાન્ નેહાદન્દ રૂય
હરાન્ કસ કે બુદ બર્ દરે શાહરૂયાર્
યકાયક્ ફેરેસ્તાદ શાન્ યાદગાર્
ચુ પર્દાખ્તહુ શુદ શાન્ દેલ્ અઝ ખાસ્તહુ
ફેરેસ્તાદહુ આમદ બર્ આરાસ્તહુ.

તે હોશ, અકલ સાધના અને શમાળ મર્દને-તેઓએ ઘણીક આજેઝી અને દિલગીરી સાથે (કેટલીક વાત) કહી.

જ્યારે તેઓએ ચઢતીથી પડતીની ધાસ્તી જોઇ-ત્યારે ખાવરના મુલકના ખઝાનાનો દરવાઝો ખુલ્લો કર્યો.

તે ખઝાનામાંથી ગોહર અને સોનેરી તાજ મંગાવ્યું-તે સઘળાંથી હાથીઓની પીઠ સણુગારી.

ગાડાંઓ ઉપર શું કસ્તુરી કે અબીર-શું કિમ્ખાબ કે દીનાર અને ખાલની બનાવટનાં તેમજ રેશમી કપડાં (ભર્યા.)

(ઉપર કહેલા) અસ્બાબ અને કદાવર હાથીઓ સાથે-ખાવરના મુલકથી ઈરાન તરફ ચાલ્યા.

જૈ કોઈ કે પાદશાહ (ફરીદુન)ની દરબારમાં હતા-તેઓ દરેક માટે (કાંઈ) યાદગાર (ચીઝો) મોકલી.

જ્યારે ખઝાને (મોકલવા)થી તેઓનું દિલ ફારેઘ થયું-ત્યારે ગેલો કાસેદ તૈયાર થઇ આવ્યો.

પયઘામે સલ્મ્ વ તૂર્ નઝ્દે ફરીદૂન્.

ચુ દાદન્દ નઝ્દે ફરીદુન પયામ
ગુખોસ્ત અઝ જહાનદાર્ બોરૂદન્દ નામ
કે જાવીદ બાદા ફરીદૂને ગોરૂદ
કે ફર્રે કયી ઈઝદ ઊરા સેપોરૂદ
સરશ્ સબ્ઝ્ બાદા તનશ્ અર્જમન્દ
મનેશ્ બર્ગુઝશ્તહુ ઝે ચર્ખે બલન્દ
પયામી ગુઝારમ ઝે હર્ દુ રહી
બર્ આયીને દર્ગાહે શાહન્શાહી
બેદાન્ કાન્ દો બદખાહે બીદાદગર્
પુરઝ આબ્ દીદહુ ઝે શર્મે પેદર્
પશીમાન્ શુદહુ દાદહેલ પુરગુનાહુ
હમી સૂએ પૂઝેશ્ બેજૂયન્દ રાહુ
અઝીરા કુજા ચશ્મે ઈશાન્ નબૂદ
કે ગોફ્તાર્ શાન્ કસ તવાનદ શુનૂદ
ચે ગોફતન્દ ગોફતન્દ કય પુરખેરદ
હરાન્ કસ કે બદ કરૂદ કયફર્ બરદ
બેમાનદ બતીમાર્ દેલ પુર્ ઝે દરૂદ
ચુ મા માન્દહુ ઈમ્ અય શાહુ આઝાદમરૂદ
નેવેશ્તહુ ચુનીન્ બૂદ માન્ અઝ બવેશ્
બરસ્મે બવેશ્ અન્દર્ આમદ રવેશ્
હેઝબ્રે જહાન્સૂઝ નર્ અઝ્દહા
ઝે દામે કઝા હમ નેયાબદ રહા
વ દીગર્ કે નાપાક્ બીબાક્ દીવ
બુરીદહુ દેલઝ તર્સે ગીહાન્ખેદીવ
બેમા બર્ ચુનીન્ ચીરહુ શુદ રાએ ઊય
કે મઘઝે દો ફર્ઝાને શુદ જાએ ઊય
હમી ચશ્મ દારીમ્ બઝાન્ તાજવર્
કે બખ્શાયેશ્ આરદ બમા બર્ મગર્

ફરીદૂનની નઝદીક સલ્મ અને તૂરનો પયઘામ.

જ્યારે ફરીદૂનને માટે પયઘામ આપ્યો-ત્યારે પ્રથમ તેઓએ ખોદા તાલાનું નામ લીધું (પછી બોલ્યા.)

કે " બહાદુર ફરીદૂન જાવેદાન સૂધી રહેજો ! કે જેને ખોદાતાલાએ ૧૮૯
પાદશાહી દબદબો આપ્યો છે.

તેનું સર આબાદ અને તન તનદુરોસ્ત રહેજો ! તેનો દરજ્જો બુલંદ આસ્માનથી (પણ) ઝેયાદા થજો !

તે બેઉ ઘોલામો તરફથી પાદશાહી દરબારની રીત મુજબ હું એક પયઘામ લાવ્યો છું.

તું જાણ કે તે બેઉ બદખાહ બેદાદગરો-બાપની શર્મથી આંસુ ભરી આંખો સાથે,

પશેમાન થઇને ગુનાહ ભરેલાં દિલના ડંખથી-માફીની તરફનો રસ્તો શોધે છે,

કારણ કે તેઓને એવી ઉમેદ નહીં હતી-કે તેઓનું બોલવું કોઈ સાંભળશે.

(વળી) તેઓ બોલ્યા (કે) તેઓએ એવી રીતે કહેવાડયું છે કે ઓ અકલમંદ (પાદશાહ) ! જે કોઈ બુરાઈ કરે છે તે (તેનો) બદલો પામે છે.

તે ઘમખારીમાં અને દર્દ ભર્યા દિલ સાથે રહે છે-કે જેમ ઓ આઝાદ મર્દોના પાદશાહ ! અમો રહયા છિયે.

અમારી સરજતમાં એ પ્રમાણે લખેલું હતું-તે સરજતની રીત પ્રમાણે બનાવ બન્યો.

દુન્યાનો નાશ કરનાર સિંહ (અને) નર અઝદહા (વટીક)-સરજતના ફાંદામાંથી છૂટકારો મેળવતા નથી.

વળી બીજું એકે નાપાક દેહશત વગરના દેવે-ખોદાતાલાની બીકથી ૧૯૦
અમારાં દિલ દૂર કર્યાં.

તેની અકલ અમારા ઉપર એ રવેશેની ઘાલેબ આવી-કે (અમો) બેઉ ડાહયાંઓનાં મઘઝ તેની જગ્યા થઇ પડયાં (યાને હમારી બુદ્ધિ ફેરવી નાખી.)

તેથી તું પાદશાહથી અમો ઉમેદ રાખ્યે છિયે-કે અમો ઉપર તું બખ્શેશ કરે.

અગરૂચેહ બુઝોર્ગસ્ત મારા ગોનાહ
બબીદાનેશી બરૂનેહદ પીશગાહ
વ દીગર બહાનહ સેપહરે બલન્દ
કે ગાહી પનાહસ્તો ગાહી ગઝન્દ
સેવુમ દીવ કન્દર મેયાન ચૂન નવન્દ
મેયાન બસ્તહ દારદ ઝે બહરે ગઝન્દ
અગર પાદશાહરા સરઝ કીને મા
શવદ પાક રઉશન શવદ દીને મા
મેનૂચેહરરા બા સેપાહે ગરાન
ફેરેસ્તદ બનઝદીકે ખાહેશગરાન
બદાન તા ચુ બન્દહ બપીશશ બપાય
બેબાશીમ જાવીદ ઇનસ્ત રાય
મગર કાન દરખ્તી કે અઝ કીન બેરોસ્ત
૧૬૧ બઆબે દોદીદહ તવાનીમ શોસ્ત
બપૂયીમ તા આબો રન્જશ દેહીમ
ચુ તાઝહ શવદ તાજો ગન્જશ દેહીમ

ફેરેસ્તાદહ આમદ હલે પૂર સુખન
સુખનરા ને સર બૂદ પયદા ને બુન
અબા ગન્જો બા પીલો બા ખાસ્તહ
બદરગાહે શાહ આમદ આરાસ્તહ
બશાહ આફરીદૂન રસીદ આગહી
બેફરમૂદ તા તખ્તે શાહન્શાહી
બદીબાએ ચીના બેયારાસ્તન્દ
કોલાહે કયાની બેપીરાસ્તન્દ
નેશસ્ત અઝબરે તખ્તે ફીરૂઝહ શાહ
ચુ સર્વે સહી બર સરશ ગેરદમાહ
અબા તાજો બા તઉકો બા ગૂશવાર
ચુનાન ચૂન બુવદ દરખુરે શહરયાર
ખુજસ્તહ મેનૂચેહર બર દસ્તે શાહ
નેશાસ્તહ બસર બર નેહાદહ કોલાહ
દો રૂયહ બુઝોર્ગાન કશીદહ રદહ
બતઉકો બઝન્જીરે ઝરરીન ઝદહ
બઝરરીન અમૂદો બઝરરીન કમર
ઝમીન કરદહ ખુરશીદગૂન સરબસર
૧૬૨ બયક દસ્ત બરબસ્તહ શીરો પલન્ગ
બદસ્તે દીગર ઝેન્દહ પીલાને જન્ગ
બેરૂન આમદ અઝ કાખ શાપૂરે ગોરૂદ
ફેરેસ્તાદએ સલ્મરા પીશ બોરૂદ
ફેરેસ્તાદહ ચૂન દીદ દરગાહે શાહ
પેયાદહ દમાન અન્દર આમદ બરાહ
ચુ નઝદીકે શાહ આફરીદૂન રસીદ
સરે તાજો તખ્તે બુલન્દશ બેદીદ
ઝે બાલા ફરૂબોરૂદ સર પીશે ઊય
હમી બર ઝમીન બર બેમાલીદ રૂય
ગેરાનમાયહ શાહે જહાન કદખોદાય
બેફરમૂદ ઊરા સઝાવારે જાય
ફેરેસ્તાદહ બર શાહ કરદ આફ્રીન
કે અય નાઝેશે તખ્તો તાજો નેગીન

જો કે અમારો ગુનાહ મોટો છે–તોપણ તેનો મૂળ પાયો નાદાની ઉપર રચાયલો છે.

અને બીજું બહાનુ બુલંદ આસ્માન છે–કે જે કોઇ વખત પનાહ અને કોઇ વખત દુઃખ દે છે.

ત્રીજું દેવ કે જે તેઝી ઘોડાંની માફક વચ્ચે–નુકસાન કરવા માટે કમર બાંધેલી રાખે છે.

જો પાદશાહનું સર અમારા કીનાથી–સાફ થાય (અને) અમારી નેક નૈયત ઝાહેર થાય,

તો (અમો) ખાહેશ કરનારાઓની નઝદીક મિનોચેહરને ભારી લશ્કર સાથ મોકલવો,

કે અમો ગોલામની મિસાલ હમેશ સુધી તેની આગળ ઉભા રહયે એવો (અમારો) વિચાર છે.

કદાચ તે ઝાડ કે જે કીનાથી ઉગી નીકળ્યું છે–(તેને) અમો બેહુ આંખોના આંસુથી ધોઈ નાખી શકીશું.

તેને આબરૂ આપવા માટે અમો ભટકશું અને તેને માટે અમો રંજ ખેંચીશું–જ્યારે તે (મુસાફરીની થાકથી) તાઝો થશે ત્યારે અમો તેને તાજ અને ખઝાનો આપીશું."

તે કાસેદ પયઘામ લઇને આવ્યો–જે પયઘામનું નહીં ધડ કે નહીં પૂછડું હતું.

તે ખઝાના, હાથી અને સામાન સાથે તૈયાર થઈ પાદશાહની દરગાહમાં આવ્યો.

જ્યારે પાદશાહ ફરીદૂનને ખબર પડી–ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી શેહન્શાહી તખ્ત,

ચીની કિમખાબથી સણગાર્યું–(અને) પાદશાહી કોલાહ (પણ) સણગારી.

ફીરોઝાનાં તખ્ત ઉપર સીધાં સર્વની મિસાલ પાદશાહ બેઠો તેના સર ઉપર ગોળ ચંદ્ર હતો.

તે તાજ, સાંકળી અને કાનમાં લોલક સાથ–જેમ પાદશાહોને લાયક હોય તેમ (બેઠો.)

પાદશાહના એક હાથ ઉપર મુબારક મિનોચેહર–સર ઉપર કોલાહ મેલી બેઠો હતો.

બેહુ બાજૂ ઉપર બુઝોર્ગોએ સફ ખેંચી હતી–તેઓએ સોનેરી તોક અને સાંકળી પેહેરેલી હતી.

સોનેરી ગોર્ઝ અને સોનેરી કમરબંદથી–તમામ ઝમીન ખોરશેદના રંગની કીધેલી.

એક હાથ ઉપર સિંહ અને વાઘ બાંધેલા–બીજા હાથ ઉપર લડાયક મસ્ત હાથી બાંધેલા.

પેહલવાન શાપૂર મેહલમાંથી બાહેર આવ્યો–(અને) સલ્મના કાસેદને શાહ આગળ લઈ ગયો.

જ્યારે કાસેદે પાદશાહની દરગાહ જોઈ–ત્યારે રાહમાંથી દોડતો અંદર આવ્યો.

જ્યારે તે પાદશાહ ફરીદૂનની નઝદીક આવ્યો–(અને) તેનું બુલંદ તાજ અને તખ્ત જોયું.

ત્યારે તેની આગળ ઊંચેથી સર નીચે નમાવ્યું–(અને) ઝમીન ઉપર મોઢું મસળ્યું.

જેહાનના સાહેબ બુઝોર્ગ પાદશાહે–તેને લાયકની જગ્યા ફરમાવી.

તે કાસેદે પાદશાહ ઉપર દોઆ કરી કે "ઓ તખ્ત, તાજ અને નગીનાને શોભાવનાર!

ઝમીન્ ગુલ્શન્ અઝ્ પાયએ તખ્તે તોસ્ત
હવા રઉશન્ અઝ્ માયએ બખ્તે તોસ્ત
હમહ્ બન્દએ ખાકે પાએ તોઈમ
હમહ્ પાક્ ઝેન્દહ્ બરાએ . તોઈમ
ચુ બર્ આફ્રીન્ શાહ્ બોકુશાદ ચેહ્ર્
ફેરેસ્તાદહ્ પીશશ્ બેઘુસ્તરૂદ્ મેહ્ર્
કુશાદહ્ ઝબાન્ મર્દે બેસ્યાર્હુશ
બદ્ દાદ્ શાહે જહાનદાર્ ગુશ
પયામે દો ખૂની બેગોફ્તન્ ગેરેફ્ત
હમહ્ રાસ્તીહા નેહોફ્તન્ ગેરેફ્ત
બેગોફ્તશ્ બદાન્ શાહે કોશતહ્ પેસર્
પયામે દો ફર્ઝન્દે . બીદાદ્ગર્
કે મા બન્દએ ખાકે પાએ તોઈમ
સેતાદહ્ બફર્માનો રાએ તોઈમ .
ઝે કેર્દારે બદ્ પૂઝેશ આરાસ્તન્
મેનૂચેહ્રરા નઝ્દે ખુદ્ ખાસ્તન્
મેયાન્ બસ્તન્ ઊરા બસાને રહી
સેપુર્દન્ બદ્ તાજો તખ્તે મેહી
ખરીદન્ અઝ્ બાઝ્ ખૂને પેદર્
બદીબાઓ દીનારો તાજો કમર્
ફેરેસ્તાદહ્ ગોફ્તો સેપહ્બુદ્ શનીદ્
મરાન્ ગોફ્તરા પાસોખ આમદ્ પદીદ્

તારા તખ્તના મરતબાથી ઝમીન બાધ મિસાલ છે-તારા બખ્તની શકિતથી હવા રોશન છે.

અમો સઘળા તારા પગની ખાકના બંદા છિયે-અમો સઘળા તારી અકલથી જીવ્યે છિયે."

જ્યારે પાદશાહે આ દોઆથી ચેહરો ખુશી ભરેલો કર્યો-ત્યારે કાસેદે દયા ઉપજાવનારા શબ્દો કહ્યા.

તે ઘણા હોશવાળા મર્દે ઝબાન ખોલી-તેના ઉપર જેહાનદાર પાદ- ૧૯૩
શાહે કાન ધર્યા.

તેણે બેહુ ખૂનીઓનો પયઘામ કહેવા માંડયો-(અને) સઘળી સચ્ચાઈ છૂપાવવા માંડી.

તેણે તે મરણ પામેલા છોકરાવાળા પાદશાહને તે બેહુ ઝુલ્મગાર છોકરાઓનો પયઘામ કહ્યો.

કે "અમો તારા પગની ખાકના ઘોલામ છિયે-અમો તારા હોકમ અને વિચાર ઉપર ઉસ્તવાર છિયે."

બૂરાં કામની માફી માગવી,-મિનોચેહરને પોતાની નઝદીક બોલાવવો,

તેની નઝદીક ચાકર મિસાલ કમર બાંધવી,-તેને બુઝોર્ગીનું તાજ અને તખ્ત સોંપવાં.

દીબા, દીનાર, તાજ અને કમરબંદથી-તેના બાપનું ખૂન માફ કરાવવું.

(એવો પયઘામ) કાસેદે કહ્યો અને તે સરદારે સાંભળ્યો-(પછી) તે પયઘામનો જવાબ કહ્યો.

પાસોખે ફરીદૂન્ પયઘામે સલ્મ્ વ તુર્રા વ બાઝ્ ગશતને ફેરેસ્તાદહ્.

ચુ બેશનીદ્ શાહે જહાન્ કદ્ખોદાય
પયામે દો ફર્ઝન્દે નાપાક્રાંય
યકાયક્ બમર્દે ગેરાન્માયહ્ ગોફ્ત
કે ખુર્શીદરા ચૂન્ તવાની નેહોફ્ત
નેહાની દેલે આન્ દો મર્દે પલીદ્
ઝે ખોરશીદ્ રઉશન્ તર્ આમદ્ પદીદ્
શનીદમ્ હમી હર્ચે ગોફ્તી સુખન્
નેગહ્ કુન્ કે પાસોખ ચે યાબી ઝે મન્
બેગૂ આન્ દો બીશર્મ નાપાક્રા
દો બીદાદ્ બદ્મેહ્રો બીબાક્રા
કે ગોફ્તારે ખીરહ્ નેયર્ઝદ્ બચીઝ્
અઝીન્ દર્ સુખન્ ખુદ્ નરાનીમ નીઝ્
અગર્ બર્ મેનૂચેહ્ર્ તાન્ મેહ્ર્ ખાસ્ત
તને ઈરજે નામવર્ તાન્ કુજાસ્ત
કે કામે દદો દામ બૂદશ્ નેહોફ્ત
સરશરા યકી તન્ગ્ તાબૂત જોફ્ત
કુનૂન્ ચૂન્ ઝે ઈરજ બેપર્દાખ્તન્દ
બખૂને મેનૂચેહ્ર્ બર્સાખ્તન્દ
ને બીનન્દ રૂયશ્ મગર્ બા સેપાહ્
ઝે પૂલાદ્ બર્ સર્ નેહાદહ્ કોલાહ્

સલ્મ અને તૂરના પયઘામનો ફરીદૂનનો જવાબ અને કાસેદનું પાછું ફરવું.

જ્યારે દુન્યાના માલેક પાદશાહે-બેહુ નાપાક અકલના ફર્ઝંદોનો પયઘામ સાંભળ્યો,

ત્યારે તેણે તે નામીચા મર્દને વિગતે કહ્યું-કે "ખોરશેદને તું કેમ છૂપાવી શકશે ?

તેં બેહુ પલીદ મર્દોનાં દિલનો ભરમ-ખોરશેદ કરતાં વધારે રોશન ૧૯૪
ઝાહેર આવ્યો છે.

તેં જે કાંઈ સઘળા સખુન કહ્યા તે મેં સાંભળ્યા છે-મારાથી તું શું જવાબ મેળવશે તે ઉપર ધ્યાન પુગાડ.

તે બેહુ બેશર્મ, નાપાક. ઝુલ્મગાર બૂરી મેહરવાળા અને નફકરાઓને તું કહે,

કે બેહુદ બોલવું નકામું છે-એ બાબદમાં હું પોતે પણ બોલતો નથી.

જો તમોને મિનોચેહર ઉપર દયાજ આવી છે-તો તમારા નામવર એરચનું શરીર કયાં છે ?

કે જે જાનવરોનાં મોઢાંમાં છૂપું થયું છે-તેનું સર એક સાંકડા તાબૂતનું સાથી (થયું છે.)

હાલ જ્યારે તમો એરચથી પરવાર્યા-ત્યારે મિનોચેહરનાં ખૂનને માટે તૈયારી કરીછે.

તમો તેને લશ્કર અને સર ઉપર પોલાદી કોલાહ સિવાય જોશો નહીં.

અબા ગોર્ઝો બા કાવેયાની દેરફશ
ઝમીન્ ગશ્તહ અઝ્ નઅલે અસ્પાન્ બેનફશ
સેપહબદારી ચૂન્ કારને રઝ્મખાહ
ચુ શાપૂરે નસ્તૂહે પોશ્તે સેપાહ
૧૬૫ બયક દસ્ત બર પીશે ઊ બર બપાય
ચુ શીરૂએ શીરૂઅવઝને રહનુમાય
ચુ શાહે તલીમાનો સર્વે યમન્
બપીશે સેપાહ અન્દરૂન્ રાએઝન્
દરખ્તી કે અઝ્ કીને ઈરજ્ બેરોસ્ત
બખૂન બર્ગો બારશ બેખાહીમ શોસ્ત
અઝાન્ તા કુનૂન્ કીને ઊ કસ નખાસ્ત
કે પોશ્તે ઝમાનહ નદીદીમ રાસ્ત
ને ખૂબ્ આમદી બા દો ફર્ઝન્દે ખીશ
કે મન્ જન્ગરા કરદમી દસ્ત પીશ
કુનૂન્ ઝાન્ દરખ્તી કે દુશ્મન્ બેકન્દ
બરૂમન્દ શાખી બરઆમદ બુલન્દ
બેયાયદ કુનૂન્ ચૂન્ હેઝબરે ઝેયાન્
બકીને પેદર તન્ગ બસ્તહ મેયાન્
અબા નામદારાને ઈરાન્ બહમ
ચુ સામે નરીમાનો ગર્શસ્પે જમ
સેપાહી કે અઝ્ કૂહ તા કૂહ જાય
બેગીરન્દો કૂબન્દ ગીતી બપાય
વદીગર કે ગોફતન્દ બાયદ કે શાહ
દેલઅઝ્ કીન્ બેશૂયદ બેબખ્શદ ગોનાહ
૧૬૬ કે બર મા ચુનીન્ ગશ્ત ગર્દાને સેપેહર
બેરદ ખીરહ શુદ તીરહ શુદ જાએ મેહર
શનીદમ ચુનીન્ પૂઝેશે નાબકાર
ચે ગોફ્ત આન્ જહાન્જૂએ બા બોરદબાર
કે હર કસ કે તોખ્મે જફારા બેકેશ્ત
ને ખુશ રૂઝ્ બીનદ ને ખુર્રમ બેહેશ્ત
ગર આમોર્ઝેશ આયદ ઝે યઝદાને પાક
શુમારા ઝે ખૂને બેરાદર ચે બાક
હરાન્ કસ કે દારદ રવાનશ ખરદ
ગુનાહ આન્ સેગાલદ કે પૂઝેશ બરદ
ઝે રઉશન જહાનદાર તાન્ નીસ્ત શરમ
સેયહદેલ ઝબાન્ પુર ઝે ગોફતારે નરમ
મુકાફાતે ઈન્ બદ બહરદ જેહાન્
બેયાબીદો ઈન્ હમ નમાનદ નેહાન્
સેદીગર ફેરેસ્તાદને તખ્તે આજ
બદીન્ ઝેન્દહ પીલાનો પીરૂઝહ તાજ
બદીન્ બદરહાએ ગોહર ગૂનહગૂન્
નજૂયીમ કીનો બેશૂયીમ ખૂન
૧૬૭ સરે તાજદારી ફેરૂશમ બઝર
કે ને તાજ બાદો ને તખ્તો ને ફર
સરે બીબહારા સેતાનદ બહા
બુવદ બદતર અઝ્ બચ્ચએ અઝદહા
કે ગૂયંદ કે જાને ગેરામી પેસર
ફેરૂશદ બઝર પીર ગશ્તહ પેદર
બદીન્ ખાસ્તહ નીસ્ત મારા નેયાઝ
સુખન્ બસ ગૂયીમ બદીન્ દરાઝ

તેમજ ગોર્ઝ અને કાવેયાની વાવટા સાથે-ઘોડાની નઅલથી આસ્માની રંગની બનેલી ઝમીન સાથે,

લડાયક કારન જેવા સેપેહસાલાર-લશ્કરની પોશ્તપનાહ કરનાર શાપૂર અને નસ્તૂહ જેવા.

તેની આગળ એક હાથ ઉપર સિંહને મારનાર શીરૂય-જેવો ઉભો રહેનાર,

તલીમાન અને યમનના સર્વ જેવા પાદશાહો-(અને) તેની હરોલમાં ચાલાક સેપાહી સાથેજ (તમો તેને જોશો.)

જે ઝાડ કે એરચના કીનાથી ઉગ્યું છે-તેનાં પાતરાં અને ફળને હું લોહીથી ધોઈશ.

તેથી હાલ સુધી તેનો કીનો કોઇએ લીધો નહીં-કારણ કે ઝમાનો અમારો મદદગાર થયો નહીં.

તે ઠીક નહીં લાગતે કે પોતાના બેહુ ફરઝંદો સાથે-હું લડાઇનો હાથ લંબાવતે.

તે ઝાડ કે જે દુશ્મને ઉખેડી નાખ્યું હતું-તેમાંથી હવડાં એક ફળવંત શાખા ઉગી નીકળી છે.

તે ગોસ્સા ભરેલા સિંહની મિસાલ બાપનો કીનો લેવા માટે કમર કશી તે હવે આવશે.

તે નરીમાનના સામ અને જમશેદના કેરશાસ્પ જેવા-ઈરાનના નામદારો સાથે,

એક એવું લશ્કર લઇને (આવશે) કે જે એક પહાડથી બીજે પહાડ સુધીની જગ્યા-ઘેરી લેશે અને ઝમીનને (પોતાના) પગ નીચે કચડી નાખશે.

અને બીજું તેઓ જે કહે છે, કે પાદશાહે દિલમાંથી કીનો કાઢી નાખવો જોઈયે અને ગુનાહ માફ કરવો જોઇયે.

કારણ કે ફરતાં આસમાને અમારી એવી હાલત કરી-(જેથી) અમારી અકલ જતી રહી અને અમે દયાની જગા ક્રૂરતા કીધી.

એવી રીતની નાલાએક ઓઝરખાહી મે સાંભલી-તે ઝુલ્મ ખેંચનાર જેહાનજોએ શું કહેલું છે?

કે જે શખ્સે ઝુલ્મનું બી વાવ્યું-તે નહીં સારો દહાડો કે નહીં ખુશી ભરેલું બેહેશ્ત જોશે.

જો પાક યઝદાનથી તમોને માફી મળવાની હોય તો પછી ભાઈનાં ખૂનની તમો શું કામ ધાસ્તી કરો છો?

જે કોઈનું રવાન કે અકલ ધરાવે છે-તે માફી માગે છે કારણ કે તે ગુનાહનો અંદેશો કરે છે.

પાક ખોદાતાઆની તમોને શર્મ નથી-(તમારી) ઝબાન નર્માસભરી (પણ) દિલ મેલું છે.

એ બુરાઇનો બદલો બેહુ દુન્યામાં-તમો મેળવશો અને એ વાત છૂપી પણ રહેશે નહીં.

ત્રીજું એકે તમોએ હાથી દાંતનું તખ્ત તેમજ મસ્ત હાથીઓ અને પીરોઝાનું તાજ મોકલ્યું,

(ત્યારે શું) એ તરેહવાર ગોહરોની ભરેલી કોથળીઓ લઈ-હું કીનો નહીં લેઉં અને ખૂન છોડી દેઉં?

શું હું તાજદાર (એરચ)નું સર પૈસા માટે વેચું?-એવાં તાજ, તખ્ત અને મરતબો નાહોતાં (યાને તે ઉપર ફિટકાર હોજો!)

જે કોઈ અઝદહાની બુન્યાદથી પણ બદતર બુન્યાદનો હોય તેજ એવાં અમૂલ્ય સરને પૈસા લઇને વેચે.

કે (જેથી લોકો) બોલે કે બુઢ્ઢો થયલો બાપ (પોતાના) વહાલા છોકરાનો જાન પૈસાને માટે વેચે છે.

આ ખઝાનાની મને દરકાર નથી-હું ક્યાં સુધી હવે એ વાત બોલ્યા કરું!

પેદરૂ તા બુવદ ઝેન્દહ્ બા પીરૂસરૂ
અઝીન્ કીન્ નખાહદ કુશાદન્ કમરૂ
પયામત શનીદમ તો પાસોખ શનવ
યકાયક બેગીરો બઝુદી બેરવ
ફેરેસ્તાદહ્ કાન્ હઉલ્ ગોફ્તારૂ દીદ
નેશસ્તહ્ મેનૂચેહ્રે સાલારૂ દીદ
બેપેઝ્મોર્દો બરૂખાસ્ત હરૂઝાન્ ઝે જાય
હમાનગહ્ બઝીન્ અન્દરૂ આવરૂદ પાય
હમહ્ બૂદનીહા બરઉશનરવાન્
બેદીદ આન્ ગેરાન્માયહ્ મરૂદે જવાન્
કે બા સહ્મો બા તૂરૂ ગર્દાન સેપેહ્રૂ
ઝે બસ દીરૂ ચીન અન્દરૂ આરદ બચેહ્રૂ
બેયામદ બકેર્દારે બાદે દમાન્
સરી પુરૂ ઝે પાસોખ દેલી બદ્ગમાન્
બે દીદારૂ ચૂન્ ખાવરૂ આમદ પદીદ
બહામૂન્ કશીદહ્ સરાપરૂદહ્ દીદ
બેયામદ બદરૂગાહે પરૂદહ્સરાય
બપરૂદહ્ દરૂન્ બૂદ ખાવરૂખોદાય
યકી પરૂદએ પર્નેઆન્ સાખ્તહ્
સતારહ્ ઝદહ્ જાએ પર્દાખ્તહ્
દો શાહે દો કેશવરૂ નેશસ્તહ્ બરાઝ્
બેગોફ્તન્દ કામદ ફેરેસ્તાદહ્ બાઝ્
બેયામદ હમાન્ગાહ્ સાલારે બારૂ
ફેરેસ્તાદહ્રા બોરૂદ ઝી શહ્રૂયારૂ
નેશસ્તન્ગહે નવ બેયારાસ્તન્દ
ઝે શાહે નવ આયીન્ ખબરૂ ખાસ્તન્દ
બેજોસ્તન્દ હરૂ ગૂનએ આગહી
ઝે દીહીમો અઝ્ તખ્તે શાહન્શાહી
ઝે શાહ્ આફરીદૂનો અઝ્ લશ્કરશ
ઝે ગોર્દાને જન્ગીઓ અઝ્ કેશ્વરશ
વ દીગરૂ ઝે કેર્દારે ગર્દાન્ સેપેહ્રૂ
કે દારદ હમી બરૂ મેનૂચેહ્રૂ મેહ્રૂ
બુઝોર્ગાન્ કુદામન્દો દસ્તૂરૂ કીસ્ત
ચે માયસ્ત શાન્ ગન્જો ગન્જૂરૂ કીસ્ત
સેપહ્દારૂ શાન્ ચન્દો સાલારૂ કે
બજન્ગ્ અન્દરાન્ નામબર્દારૂ કે
ફેરેસ્તાદહ્ ગોફ્ત આન્ કે રઉશન્ બહારૂ
નદીદ ઊ બેબીનદ દરે શહ્રૂયારૂ
બહારીસ્ત ખુરૂરમ દરૂ અન્દરૂ બેહેશ્ત
હમહ્ ખાકૂ અમ્બરૂ હમહ્ ઝરૂશ ખેશ્ત
સેપહ્રે બરીન્ કાખે અયવાને ઊસ્ત
બેહેશ્તે બરીન્ રૂએ ખન્દાને ઊસ્ત
બબાલાએ અયવાને ઊ રાહ નીસ્ત
બપહ્નાએ મયદાને ઊ બાદ નીસ્ત
ચુ રફ્તમ બનઝદીકે અયવાન્ ફરાઝ
સરશ બા સેતારહ્ હમીગોફ્ત રાઝ
બયકૂ દસ્ત પીલો બયકૂ દસ્ત શીરૂ
જહાની બતખ્ત આવરીદહ્ બઝીરૂ
અબરૂ પોશ્તે પીલાનશ બરૂ તખ્તે ઝરૂ
ઝે ગૌહરૂ હમહ્ તાકે શીરાને નરૂ

જ્યાં સૂધી બુઢઢો બાપ જીવતો છે,–ત્યાં સૂધી તે આ કીનો છોડશે નહીં.

તારો પયઘામ મેં સાંભળ્યો; હવે તું જવાબ સાંભળ-તે સઘળું (ધ્યાનમાં) લે અને જલ્દી જા."

(જ્યારે) પેલા કાસેદે આ ધાસ્તી ભર્યા સખુન સાંભળ્યા–અને સરદાર મિનોચેહરની બેસવાની ઢબ જોઈ લીધી,

(ત્યારે) તે ફિકકો મારી ગયો અને ધ્રુજતો ધ્રુજતો જગાથી ઉઠયો–અને ફુરતજ સવાર થયો.

તે ચઢતે દરજ્જેના જવાન મર્દે (પોતાની) ઊંચી સમજથી સઘળા બનાવો સમજી લીધા.

કે જેલ્દીથી ફરતો આસ્માન સહ્મ અને તૂરને વિચારના વમળમાં નાખશે. (એટલે ગભરાત પેદા થશે.)

તે ફુંકતા પવનની માફક–સાંભળેલા જવાબ અને ફિક્રમંદ દિલ સાથે આવ્યો.

જ્યારે ખાવરનો મુલક દેખાવા માંડયો–ત્યારે તેણે જંગલમાં તંબુ ૧૯૮
મારેલા જોયા.

જ્યાં ખાવરના મુલકનો પાદશાહ બેઠેલો હતો, તે છાવણીમાં તે આવ્યો.

બુટ્ટાદાર એક રેશમી તંબુ નાખેલો હતો–(જેમાં) ખાનગી જગ્યા રાખી હતી.

(જ્યાં) બેહુ મુલકના બેહુ પાદશાહ મસ્લહત કરવા બેઠા હતા–તેઓને કહ્યું કે "કાસેદ પાછો આવ્યો છે."

દરબાન તેજ વખત આવ્યો; (અને) કાસેદને પાદશાહ આગળ લઈ ગયો.

તેઓએ (તેને માટે) એક નવી બેઠક તૈયાર કરી–(અને) નવા થયલા પાદશાહ મિનોચેહરની ખબર પૂછી.

તેઓએ પાદશાહી તાજ અને તખ્તની, અને દરેક બાબતની વાત પૂછી.

પાદશાહ ફરીદુન અને તેનાં લશ્કરની–જંગી પેહલવાનો અને તેના મુલકની,

અને વળી મિનોચેહર ઉપર મેહરબાની રાખતાં ફરતાં આસ્માનની ચાલ માટે પૂછયું.

બુઝોર્ગો કોણ છે અને વઝીર કોણ છે?–તેઓનો ખઝાનો કેટલો અને ખઝાનચી કોણ છે?

તેઓના સરદાર કેટલા અને કોણ છે?–લડાઈમાં નામ ઉઠાવનાર કોણ ૧૯૯
છે?

કાસેદે જવાબ દીધો કે "(જેણે) વસંતરૂતુનો બહાર નહીં જોયો હોય તેણે પાદશાહની દરબાર જોવી જોઇયે.

તે દરબાર જાણે બેહેસ્તમાં આનંદ આપનારી વસંતરૂતુ છે–જ્યાંની મટોડી અંબર જેવી સુગંધી અને જ્યાંની ઈંટ સઘળી સોનાની છે.

તેના મેહલનો ઉપરનો ભાગ બુલંદ આસ્માન છે–તેનો હસ્તો મેહરો ઊંચાં બેહેસ્ત (માફક) છે.

તેના મેહલની ઊંચાઇનો (કોઈ) પહાડ નથી–તેના મયદાનની પોહોળાઈ જેવો (કોઈ) બાધ નથી.

જ્યારે હું તેના મેહલની નઝદીક જઈ પહોંચ્યો–ત્યારે (જોયું તો) તેનું સર સેતારા સાથ વાત કરતું હતું.

એક હાથ ઉપર હાથીઓ અને બીજા હાથ ઉપર સિંહો (હતા)–તે (પોતાના) તખ્ત નીચે કુલ જેહાનને લાવ્યો હતો.

તેના હાથીઓની પીઠ ઉપર સોનેરી તખ્ત (હતાં)–નર સિંહોની લોક સઘળી ગોહરોની (હતી.)

તબીરહૂઝનાન્ પીશે પીલાન્ બપાય
બહર્ સૂ એરૂશીદને કરૂરનાય
તો ગોફૂતી કે મયદાન્ બેજૂશદ હમી
ઝમીન્ બાસ્માન્ બરૂખુરૂશદ હમી
૨૦૦ ખરામાન્ શુદમ નઝૂદે આન્ અરૂજમન્દ
યકી તખ્તે પીરૂઝહ્ દીદમ બલન્દ
નેશસ્તહ્ બરૂ શહૂરૂયારી ચુ માહ્
ઝે યાકૂતે રખ્શાનશ બરૂ સરૂ કોલાહ્
ચુ કાફૂરૂ મૂયો ચુ ગુલબરગ્ રૂય
દેલ્ આઝરૂમજૂયો ઝબાન્ ચરૂબગૂય
જહાન્રા અઝૂ દેલ્ બતર્સો ઉમીદ
તો ગોફૂતી મગરૂ ઝેન્દહ્ શુદ જમ્મશીદ
મેનૂચેહ્રૂ ચૂન્ ઝાદે સર્વે બુલન્દ.
બકેર્દારે તહ્મૂરસે દીવબન્દ
નેશસ્તહ્ બરે શાહ્ બરૂં દસ્તે રાસ્ત
તો ગોફૂતી રવાનો દેલે પાદશાસ્ત
ઝે આહનગરાન્ કાવએ પુરૂહોનરૂ
બપીશશ યકી રઝ્મ દીદહ્ પેસરૂ
કુજા નામે ઊ કારને રઝ્મઝન્
સેપહ્દારે બીદારે લશ્કરૂશેકન્
ચુ શાહે યમન્ સરૂવ દસ્તૂરે શાહ્
ચુ પીરૂઝ ગર્શાસ્પ્ ગન્જૂરે શાહ્
બચપ્ બરૂશ ગર્શાસ્પે કેશ્વરૂગોશાય
દો ફર્ઝન્દે પયરાયહ્ પીશશ બપાય
૨૦૧ નરીમાને જન્ગીઓ ફર્ખોન્દહ્ સામ
કે અઝ્ પીલો શીરાન્ બરૂઆરન્દ કામ
ઘોલામાને ચીનીઓ રૂમી હઝારૂ
હમહ્ પાકુ બા તઉકો બા ગૂશવારૂ
હમહ્ બસ્તહ્ દામાન્ યકૂ અન્દરૂ દેગરૂ
બનઝ્દીકે ગર્શાસ્પ બરૂ પાએ બરૂ
જહાન્ પહ્લવાન્ ગરૂ બેજુમ્બદ ઝે જાય
જહાની બરૂઝ્મશ નદારન્દ પાય
કે યારદ શુદન્ પીશે આન્ જન્ગજૂય
કે અઝ્ સદ મન્ અફૂઝૂન ખુવદ ગોર્ઝે ઊય
અગરૂ બરૂ ઝમીન્ બરૂઝનદ ગોર્ઝે કીન્
બેતર્સદ ઝમાનો બેલર્ઝદ ઝમીન્
ચે રૂબહ્ બપીશશ ચે દરૂરન્દહ્ શીરૂ
ચે મર્દી બપીશશ ચે સીસદ દેલીરૂ
બકફૂ તીઘ સામે નરીમાન્ બપાય
હમી ખૂન્ ચકાનીદ અઝ્ કીન્ બજાય
શુમારે દરે ગન્જહા નાપદીદ
કસી દરૂ જહાન્ ઈન્ બુઝોર્ગી નદીદ
હમહ્ ગેરૂદે અયવાન્ દો રૂયહ્ સેપાહ્
બઝરૂરીન્ અમૂદો બઝરૂરીન્ કોલાહ્

હાથીઓ આગળ નગારાં વજાડનારા ઉભેલા-(અને) હરેક તરફથી કર-નાએના આવાઝ નીકળતા હતા.

એવું માલૂમ પડતું હતું કે જાણે (તમામ) મયદાન જોશમાં આવ્યું છે (અને) ઝમીન આસ્માન સાથ પોકાર કરી વાત કરે છે.

હું તે નામદાર આગળ ગયો-(જ્યાં) મેં એક પીરોઝાનું ઊંચું તખ્ત જોયું.

તે ઉપર માહતાબની મિસાલનો એક પાદશાહ બેઠેલો હતો-જેનાં સર ઉપર ચળકતાં યાકૂતની કોલાહ (હતી.)

તેના બાલ કપૂરની મિસાલના અને ચેહરો ગોલાબનાં પાતદાંની મિસાલનો હતો-તેનું દિલ સલાહ સંપજ ભરેલું અને ઝબાન મીઠા સખુન બોલનારી હતી

તેમાંથી જેહાનનું દિલ ધાસ્તી અને ઉમેદ ભરેલું (હતું)-જાણે પાદ-શાહ જમશેદ પાછો જીવતો થયો હતો.

બુલંદ સર્વનાં ઝાડ માફક (તેમજ)-દેવબંદ તેહમુરસના જેવો મિનોચેહર,

પાદશાહના જમણા હાથ ઉપર બેઠેલો હતો-એવું માલૂમ પડતું કે જાણે પાદશાહનો જાન અને દિલ તેજ છે.

લુહાડોમાંથી હોનર ભરેલા કાવેનો એક લડાઈના અનુભવવાળો છોકરો તેની સન્મુખ (હતો.)

કે જેનું નામ લશ્કરનો તોડનાર, ચાલાક સરદાર, લડાયક કારન છે,

પાદશાહનો વઝીર પેલો યમનનો પાદશાહ સર્વ,-પાદશાહનો ખઝા-નચી પેલો ફત્તેમંદ કેરશાસ્પ.

તેના ડાબા હાથ ઉપર દુન્યા જીતનાર કેરશાસ્પ (હતો)-જેની નઝ-દીક તેના બે દબદબાવાળા બેટાઓ ઉભેલા (હતા.)

(એક) જંગી નરીમાન અને (બીજો) મુબારક સામ-કે જેઓ હાથીઓ અને સિંહોને તાબે કરે છે.

ગળામાં સાંકળી અને કાનમાં બાલી પેહેરેલા હઝારો ચીનાઈ અને રૂમ દેશના ઘોલામો (હતા,)

તે સઘળાઓ તેયાર થઈને કેરશાસ્પની નઝદીક ઉભેલા (હતા.)

અગરજો તે જેહાન પેહલવાન (કેરશાસ્પ) જગોથી હિલે (યાને લડા-ઈમાં ઉતરે)-તો કુલ જેહાન પણ તેની લડાઈમાં પાયદારી રાખી શકે નહીં.

તે લડાયકની આગળ કોણ જઈ શકે ?-કે જેનો ગોર્ઝ એક સો મનથી* પણ વધારે ભારી છે.

અગરજો તે લુડાઇને વખતે ઝમીન ઉપર ગોર્ઝ મારે-તો ઝમાનો બીહ જાય અને ઝમીન ધ્રુજવા લાગે.

તેની નઝદીક શું લોંકડી કે શું ફાડી ખાનાર સિંહ-શું એક કે શું ત્રણસો લડાયક મર્દ (એક સરખાજ છે.)

નરીમાનનો સામ હાથમાં તલવાર લઈ ઉભેલો (હતો),-જે કીનામાં આવી જગે જગ લોહી રેડે છે.

તેના ખઝાનાના દરવાઝાનો શુમાર જણાયલો નથી-દુન્યામાં કોઇએ આવી બુઝોર્ગી જોઈ નથી.

તેના મેહલની આસપાસ બેહુ બાઝુએ સોનેરી ગોર્ઝ-અને સોનોરી કોલાહ સાથનું તમામ લશ્કર (હતું.)

* ઘણા લાંબા વખતના ઈરાન અને અફઘાનિસ્તાનમાં બે જાતના તોલ જણાયલા છે એકનું નામ " મને ખાની " અને બી-જાનું નામ " મને તબ્રીઝી " છે. અને તબ્રીઝી નાનો તોલ છે. માત્ર ૧૦ રતલનો એક મન થાય છે. મને ખાની ઘણો મોટો તોલ છે જે ૧૨૮ રતલનો એક મન થાય છે. વળી કેટલીક વખત માત્ર એક સેરનાં વઝનને માટે " મન " શબ્દ વપરાય છે. મઝકુર લીટીમાં ધારવા મેળે મનનો અર્થ એક સેર હોવો જોઈયે.

સેપહુદારૂ ચૂન્ કારને કાવગાન્
બપીરો સેપાહુ અન્દરૂન્ આવગાન્
મબારેઝ ચુ શીરૂએ દરૂરન્દહુ શીરૂ
ચુ શાપૂરે યલ્ ઝેન્દહુ પીલે દેલીરૂ
ચુ બન્દન્દ બરૂ કૂહએ પીલ કૂસ
હવા ગરૂદદ અઝ ગરૂદ ચૂન્ આબનૂસ
ગરૂ આયન્દ ઝી મઅ બજન્ગં આન્ ગોરૂહુ
શવદ કૂહુ હામૂનો હામૂન ચુ કૂહુ
હમહુ દેલ પુરઝ કીનો પુરૂ ચીન્ બરૂય
જોઝઝ જન્ગ્ શાન્ નીસ્ત હીચ આરૂઝૂય
બરૂ ઈશાન્ હમહુ બરૂશુમોરૂદ આન્ ચે દીદ
સખુન્ નીઝ કઝ આફરીદૂન્ શનીદ
દો મરૂદે જફા પીશહુરા દેલ્ ઝે દરૂદ
બેપીચીદો શુદ રૂએ શાન્ લાજવરૂદ
નેશસ્તન્દો જોસ્તન્દ હરૂ ગૂનહુ રાય
સુખનરા ને સરૂ બૂદ પયદા ને પાય
બસહમે બુઝોરૂગ્ આન્ ગહી તૂરૂ ગોફૂત
કે આરામો શાદી શુદ અન્દરૂ નેહોફૂત
ચુનાન્ નામવરૂ બીહોનરૂ ચૂન બુવદ
કે આમૂઝગારશ ફરીદૂન બુવદ
નબીરહુ ચુ શુદ રાએઝન્ બા નેયા
અઝાન્ બાએગહુ બરૂદમદ કીમેયા
બેબાયદ પસીચીદ મારા બજન્ગ્
શેતાબ્ આવરીદન્ બજાએ દેરન્ગ્
નબાયદ કે આન્ બચ્ચએ નરૂરહુ શીરૂ
શવદ તીઝ દન્દાનો ગરૂદદ દેલીરૂ
સવારાન્ ઝે લશ્કરૂ બેરૂન્ તાખ્તન્દ
ઝે ચીનો ઝે ખાવરૂ સેપહુ સાખ્તન્દ
ફેતાદ અન્દરાન્ બૂમો બરૂ ગોફૂતગૂય
સેપાહી બદીશાન્ નેહાદન્દ રૂય
સેપાહી કે આન્રા કરાનહુ નબૂદ
બદ આન્ બુદ કે અખ્તરૂ જવાનહુ નબૂદ
દો લશ્કરૂ ઝે તૂરાન્ ચુનાન્ ચૂન્ સઝીદ
બખફૂતાનો ખૂદ અન્દરાન્ નાપદીદ
અબા ઝેન્દહુ પીલાનો બા ખાસ્તહુ
દો ખૂની બકીનહુ દેલ્ આરાસ્તહુ
સેપહુ ચૂન્ બનઝદીકે ઈરાન્ કશીદ
વઝીશાન્ કોહો દશ્ત શુદ ના પદીદ
હમાન્ગહુ ખબરૂ બા ફરીદૂન્ રસીદ
કે લશ્કરૂ અઝાન્ રૂએ જયહૂન્ કશીદ
બેફરૂમૂદ પસ તા મેનૂચેહરૂ શાહુ
ઝે પેહલૂ બહામૂન્ ગુઝારદ સેપાહુ
યકી દાસ્તાન્ ઝદ જહાનદીદહુ કય
કે મરૂદે જવાન્ ચૂન્ બુવદ નીકૂપય
બદામ્ આયદશ નાસેગાલીદહુ મીશ
પલન્ગ્ અઝ પસે પોશ્તો સયયાદ પીશ
શેકીબાઇઓ હુશો રાયો ખરદ
હેઝબ્રે ઝેયાન્રા બદામ આવરદ
વ દીગરૂ કે બદમરૂદુમે બદકુનેશ
બફરૂજામ રૂઝી બેપીચદ તનેશ

લશ્કરી હરૌલમાં કાવેનો કારન અને આવાગાન જેવા સેપેહસાલાર; ૨૦૨

ફાડીખાનાર સિંહની મિસાલનો પેહલવાન શીરૂય-દેલીર મસ્ત હાથીની મિસાલનો પેહલવાન શાપૂર જેવા (હતા.)

જ્યારે તેઓ હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં બાંધે છે-ત્યારે દોડધામથી એટલી બધી ધૂળ ઉડે છે કે હવા કાળી થઈ જાય છે.

અગર જો તે લશ્કર આપણી સાથે લડાઈ કરવા આવે-તો મયદાન પહાડ અને પહાડ મયદાન થઈ જાય (સઘલું ઉથલ પાથલ થઈ જાય.)

તે સઘળાઓ કીનાથી ભરેલાં દિલ અને ધુસ્સાથી ચઢાવેલાં ભવાં સાથના છે.-લડાઈ સિવાય તેઓની કાંઈ પણ ખાહેશ નથી. "

(એ પ્રમાણે કાસેદે) જે કાંઈ જોયેલું તથા જે સખુનો ફરીદૂનથી સાંભળેલા તે સઘળા તેઓને કહી સંભળાવ્યા.

તે બેહુ ઘાતકી મર્દોનાં દિલ દુઃખથી-ગભરાવા લાગ્યાં અને તેઓના ચેહરા ફિક્કા પડી ગયા.

તેઓ બેડા અને હરેક રીતની મસ્લહત ચલાવી-પણ કાંઇ ઘડ કે પૂછડું આવ્યું નહીં.

પછી બુઝોર્ગ સલ્મને તૂરે કહયું-કે " હવે આપણો આરામ અને ખુશાહાલી જતાં રહયાં.

આવો નામવર (મિનોચેહર) કે જેનો ઉસ્તાદ ફરીદૂન હોય તે શું કાંઈ ગાવડી રહી જાય ?

જ્યારે નબીરો બપાવા સાથ સલાહકાર થાય-ત્યારે કાંઈ પણ નવું ૨૦૩ જૂનું થવું જોઇયે.

આપણને લડાઈની તૈનારી કરવી જોઇયે-(અને) ઢીલની જગોએ ઉતાવળ કરવી જોઇયે.

એવું નહીં થાય કે તે નરે શેર બચ્ચો-હિમ્મતવાળો અને દેલાવર થઈ જાય. "

તેઓએ લશ્કરમાંથી સવારો ચુંટી કાઢયા.-ચીન અને ખાવરના મુલકમાંથી લશ્કર ભેગું કર્યું.

તે મુલકમાં પુષ્કલ હોહા થઈ ગઈ-લશ્કર તેઓ તરફ ચાલવા માંડયું.

એક એવું લશ્કર કે જેનો છેડો નહીં હતો-(તોપણ) બૂરૂં એજ હતું કે તેનો સેતારો બુલંદ નહીં હતો.

તૂરાનથી બે લશ્કર તૈયાર થઈ નીકળ્યાં-તેઓ બખ્તર અને કોલાહમાં ઢંકાઈ ગયલાં હતાં.

મસ્ત હાથીઓ અને ખઝાના સાથે તે બે ખૂનીઓ કીનાને માટે તૈયાર થયા હતા.

જ્યારે લશ્કર ઈરાનની નઝદીક પુગ્યું-અને તેઓથી પહાડ અને જંગલ ઢંકાઇ ગયાં,

ત્યારે તુરત ફરીદૂનને ખબર પહોંચી-કે જયહૂન નદીની આ બાજૂ લશ્કર આવી પહોંચ્યું,

ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું કે " મિનોચેહર શાહ-સરહદ ઉપરથી મયદાનમાં ૨૦૪ લશ્કર કાઢે. "

દુન્યાના અનુભવી પાદશાહે એક વાત કહી-કે " જ્યારે કોઈ જવાન મર્દ પનોતાં પગલાંનો હોય (છે,)

ત્યારે એક મેંઢું (શિકાર) કે જેની પૂઠે એક ચિત્તો અને આગળ એક શિકારી (લાગ્યો) હોય તે નહીં ધારેલું તેના ફાંદામાં આવી પડે છે.

ધીરજ, હોશયારી, અક્કલ અને વિચાર-મસ્ત સિંહને પોતાના ફાંદામાં લાવે છે.

અને બીજું એક બૂરી કરણીનાં બદ માણસનું-શેવટે એક દિવસે તન નાશ પામે છે.

બબાદાફરૂ ખાનગહુ શેતાબીદમી
કે તફૂતીદહુ આહન બેતાબીદમી
મેનૂચેહરૂ ગોફૂત અય સરૂઅફ્રાઝ શાહુ
કે આયદ બનઝદીકે તૂ કીનહુખાહુ
મગરૂ બહ સેગાલદ બદે ફ્રઝ્ગારૂ
બજાનો તને ખુદ ખુરદ ઝીનહારૂ
મન ઈનક મેયાનરા બફ્રમી ઝેરેહુ
બેબન્દમ કે નુગશાયમ અઝ તન ગેરેહુ
બકીન જોસ્તન અઝ દશ્તે આવરૂદગાહુ
બરૂઆરમ બખુરૂશીદ ગરૂદે સેયાહુ
૨૦૫ અઝાન અન્જુમન કસ નદારમ બમરૂદ
કુજા જોસ્ત યારન્દ બા મન નબરૂદ

હું ત્યારેજ બદલો લેવાનો વિચાર કરૂં-જ્યારે હું જોઉં કે બરાબર ફટકો લગાડવા હું તૈયાર છું.”

મિનોચેહરે કહયું કે “એ સરફરાઝ પાદશાહ !-તારી સામે કીનો લેવા કોણ આવી શકે ?

સેવાય (તે) કે બૂરો ઝમાંનો તેનું બૂરૂં ઈચ્છતો હોય-(અને) પોતાના જાન અને તનથી તે છૂટો પડવા માગતો હોય.

હું હવડાં રૂમી બખ્તર પેહેરૂં છું કે જેના ગાંઠ તન ઉપરથી છોડીશ નહીં.

કીનો લેવા માટે લડાઈનાં મયદાનમાં હું એવી ઉથલ પાથલ કરીશ-કે ઝમીન ઉપરથી ધૂળ આસ્માન સુધી પુગશે.

તે લશ્કરમાંથી કોઇને હું મર્દાને મર્દ ગણતો નથી,-કે જે મારી સાથે લડાઈ લડી શકે.

લશ્કર કશીદને મેનૂચેહરૂ બરઝમે સલ્મ વ તૂર.

સરાપરદહએ શાહુ બીરૂન કશીદ
દેરફૂશે હોમાયૂન બહામૂન કશીદ
હમીરફૂત લશ્કરૂ ગોફ્હા ગોફ્હુ
ચુ દર્યા બેજૂશીદ હામૂનો કૂહુ
બેફરમૂદ તા કારને જન્ગજૂય
ઝે પેહૂલૂ બદશ્ત અન્દરૂ આવરૂદ રૂય
જહાન તીરહુ શુદ રૂઝે રઉશન ઝે ગરૂદ
તો ગોફ્તી કે ખુરૂશીદ શુદ લાજવરૂદ
ઝે કેશ્વરૂ બરૂઆમદ સરાસર ખોફ્રશ
હમી કરૂ શુદહુ મરૂદુમે તીઝગૂશ
ખોરૂશીદને તાઝી અસ્પાન બદશ્ત
ઝે બાન્ગે તબીરહુ હમીદરૂગુઝશ્ત
ઝે લશ્કરગહે પહુલવાન તા દો મીલ
કશીદહુ દો રૂયહુ રદહુ ઝેન્દહુ પીલ
અઝાન શસ્ત બર પોશ્ત શાન તખ્તે ઝરૂ
બઝરૂ અન્દરૂન ચન્દ ગૂનહુ ગોહરૂ
ચુ સીસદ બુનહુ બરૂનેહાદન્દ બારૂ
દો સીસદ હમાન અઝ દરે કારૂઝારૂ
૨૦૬ હમાન નામદારાને જઉશનવરાન
બેરફૂતન્દ બા ગોરૂઝહાએ ગરાન
દેલીરાન ચકાચકૂ ચુ શીરે ઝેયાન
હમહુ બસ્તહુ બરૂ કીને ઈરજ મેયાન
બપીશ અન્દરૂન કાવેયાની દેરફૂશ
બચન્ગ અન્દરૂન તીગહાએ બેનફૂશ
હમહુ ઝીરે બરૂગુસ્તુવાન અન્દરૂન
નબુદ શાન બજોઝ ચશ્મ અઝ આહન બેરૂન
સરાપરદહએ શાહુ બીરૂન ઝદન્દ
ઝે તઅ્મીશે લશ્કરૂ બહામૂન ઝદન્દ
સેપહુદારૂ ચૂન કારને કીનહુદારૂ
સવારાને જન્ગી શુ સીસદ હઝારૂ

મિનોચેહરનું સલ્મ અણે તૂરની લડાઈ માટે લશ્કર લઈ જવું.

પાદશાહી તંબુઓ બાહેર કાઢયા-મુબારક ઝુંડો મયદાનમાં કાઢયો.

લશ્કરનાં ટોળે ટોળાં ચાલતાં થયાં-મયદાન અને પહાડ, દર્યાની મિસાલે જોશમાં આવ્યા.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી લડાયક કારન-સરહદ ઉપરથી મયદાન તરફ ચાલ્યો.

(તેની) ધૂળથી ધોળે દિવસે જેહાન સીઆહ થઈ ગઈ-જાણે કે ખોરશેદ બલુ રંગનો થઈ ગયો.

તે મુલકમાંથી તમામ પોકાર નીકળ્યો-જેથી તીક્ષ્ણ કાનવાળા મર્દો બેહેરા થયા.

મયદાનમાં અરબી ઘોડાઓનો પોકાર-નગારાંના આવાઝથી પણ ઊંચા નીકળ્યા.

પેહલવાનોની છાવણીથી તે બે માઈલ સુધી-મસ્ત હાથીઓની બેહુ બાઝૂએ સફ ખેંચેલી હતી.

તેઓમાંથી સાઠની પીઠ ઉપર સોનેરી તખ્ત (હતાં)-તે સોનામાં કેટલીક જાતનાં ગોહરો (જડેલાં હતાં.)

ત્રણસો જેટલા ઉપર અસ્બાબ લાદેલો હતો-તેમજ છસો લડાઇને માટે (હતા.)

તેમજ બખ્તરવાળા નામદારો-ભારી ગોર્ઝ સાથે ચાલતા હતા.

સઘળા દેલીરોએ છેડાયલા સિંહની માફક-એરચના કીના ઉપર કમર બાંધી હતી.

હરોલમાં કાવેયાની ઝુંડો (હતો)-(અને) હાથમાં ભૂરા રંગની તલવારો (હતી.)

તે સઘલા બખ્તર તળે ઢંકાઈ ગયા (હતા)-તેઓની આંખ સિવાય (કોઈ પણ ભાગ) લોઢાંથી બાહેર નહીં હતો.

તેઓએ પાદશાહનો તંબુ બાહેર માર્યો-(અને) તઅ્મીશેથી લશ્કર જંગલ તરફ ચાલ્યું.

કીનો ધરાવનાર કારન જેનો સેપેહસાલાર-(અને) ત્રણ લાખ જેટલા જંગી સવારો.

હમહ નામદારાને જઉશનવરાન્
બેરફ્તન્દ બા ગોરૂઝહાએ ગરાન્
મેનૂચેહરૂ બા કારને રઝ્મઝન્
બેરૂન આમદ અઝ્ બીશાએ નારૂવન્
બેયામદ બપીશે સેપહ બરૂગુઝશ્ત
બેયારાસ્ત લશ્કરૂ બહાન, પહૂન દશ્ત
ચપે લશ્કરશરા બગર્શાસ્પ દાદ
અબરૂ મયમનહ સામે યલ બા કોબાદ
રદહ બરૂકશીદન્દ થફ્સરૂ સેપાહ
મેનૂચેહરૂ બા સરૂવ દરૂ કલ્બ્ગાહ
હમીતાફ્ત ચૂન્ મહ મેયાને ગોરૂહ
વયા મેહરે તાબાન્ ઝે અલ્બોરૂઝ કૂહ
સેપહબુદ ચુ કારન્ મુબારેઝ્ ચુ સામ
સેપહ તીઘહા બરૂ કશીદ અઝ્ નેયામ
તલાયહ બપીશ અન્દરૂન બા કોબાદ
કમીન્ દરૂ ચુ ગોરૂહે તલીમાન્ નેઝાદ
યકી લશ્કરૂ આરાસ્તહ ચૂન્ અરૂસ
બશીરાને જન્ગીઓ આવાએ કૂસ
બસલ્મો બતૂરૂ આગહી તાખતન્દ
કે કીન્આવરાન્ જન્ગ્ બરૂસાખ્તન્દ
ઝે બીશહ બહામૂન કશીદન્દ સફ્
ઝે ખૂને જેગરૂ બરૂ લબ્ આવરૂદહ કફ્
દો ખૂની હમી બા સેપાહે ગરાન્
બેરફ્તન્દ આગન્દહ અઝ્ કીન્ સરાન્
કશીદન્દ લશ્કરૂ બદશ્તે નબરૂદ
સવારાને જન્ગીઓ મર્દાને મરૂદ
યકાયક્ તલાયહ બરૂઆમદ કોબાદ
ચુ તૂરૂ આગહી યાફ્ત આમદ ચુ બાદ
બદ્ગુ ગોફ્ત નઝ્દે મેનૂચેહરૂ શવ
બેગૂયશ કે અય બીપેદરૂ શાહે નવ
અગરૂ દોખતરૂ આમદ ઝે ઈરજ નેઝાદ
તોરા તીઘો ગૂપાલો જઉશન કે દાદ
બદ્ગુ ગોફ્ત આરી ગુઝારમ પયામ
બદાન્સાન્ કે ગોફ્તીઓ બોર્દી તો નામ
વલીકેન્ ચુ અન્દીશહ ગરૂદદ દરાઝ્
ખેરદ બા દેલે તૂ નેશીનદ બરાઝ્
બેદાની કે કારીસ્ત અન્દાઝહ પીશ
બેતર્સી અઝીન્ ઝેશ્ત કેર્દારે ખીશ
અગરૂ બરૂ શુમા દામો દદ રૂઝો શબ્
હમી ગેરૂયદી નીસ્તી બસ અજબ્
કે અઝ્ બીશાએ નારૂવન્ તા બચીન્
સવારાને જન્ગન્દો શીરાને કીન્
દેરખ્શીદને તીઘહાએ બેનફ્શ
ચુ બીનન્દ બા કાવેયાની દરફ્શ
બેદર્દદ દેલો મઘઝે તાન્ અઝ્ નેહીબ્
બુલન્દી નદાનીદ બાઝ્ અઝ્ નેશીબ્
ચુ બેશનીદ ગોફ્તારે ફર્રૌખ કોબાદ
દેઝમ ગશ્તો બરૂગશ્તો પાસોખ નદાદ
કોબાદ આમદ આનગહ બનઝ્દીકે શાહ
બેગોફ્ત આન્ચે બેશનીદ અઝાન્ રઝ્મખાહ

સઘળા બખ્તર પેહેરનારા નામદારો-ભારી ગોર્ઝ સાથ ચાલ્યા.

લડાયક કારન સાથે મિનોચેહર-નારવાનનાં જંગલમાંથી બાહેર નીકળ્યો.

તે લશ્કરની આગળ આવ્યો (અને) પસાર થયો-તેણે તે કુશાદે મયદાનમાં લશ્કરની સફ ખેંચી.

તેણે લશ્કરની ડાબી બાજૂ કેરશાસ્પને આપી-(અને) જમણી બાજૂ ઉપર કોબાદની સાથે સામ પેહલવાનને રાખ્યો.

તમામ લશ્કરે સફ ખેંચી-(અને) મિનોચેહર કલ્બગાહમાં (યમનના) ૨૦૭
સર્વની સાથે (ઉભો.)

સઘળાં લોકોની વચ્ચે તે માહતાબની માફક અથવા અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપરથી રોશન આફતાબ (પ્રકાશે તેમ) પ્રકાશતો હતો.

કારન જેવા સરદાર (અને) સામ જેવા પેહલવાન (હતા)-(અને) તમામ લશ્કરે કીનાની તલવાર ખેંચી હતી.

હરોલમાં કોબાદ સાથે તલાયા (ફરતા હતા)-(અને) કમીનગાહમાં તલીમાનની અવલાદના પેહલવાન (હતા.)

જંગી શોરો અને નગારાંના આવાઝ સાથનું-પરણતી કન્યા માફકનું એક લશ્કર સણગારેલું હતું.

(પેલી તરફ) સલ્મ અને તૂરને ખબર મળી-કે કીનો લેનારાઓએ લડાઈની તૈયારી કરી છે

(અને) જંગલમાંથી મયદાનમાં સફ ખેંચી છે-(અને) જીગરમાં લાગેલા ઝખ્મથી તેઓ ધુસ્સા ભરેલા છે.

કીનાથી ભરેલાં સર સાથે તે બેહુ ખૂનીઓ ભારી લશ્કર સાથ ચાલ્યા.

તેઓએ લડાયક સવારો અને મર્દાને મર્દોનું-લશ્કર લડાઈનાં મયદાનમાં ચલાવ્યું.

કોબાદ તલાયો એકાયક આવી પહોંચ્યો.-જ્યારે તૂરને ખબર મળી ત્યારે તે પવનની મિસાલ (તેની આગળ) આવ્યો.

તેણે તેને કહ્યું કે "તું મિનોચેહર આગળ જા-(અને) તેને કહે ૨૦૮
કે ઓ બાપ વગરના નવા પાદશાહ!

જ્યારે એરચની અઉલાદથી તો છોકરી આવી-ત્યારે તને તલવાર, ગોર્ઝ, અને બખ્તર કોણે આપ્યું?"

તેણે કહ્યું કે "હા તું જે પ્રમાણે બોલ્યો અને નામ લીધું તેમ હું તારો પયઘામ તેને કહીશ.

પણ જ્યારે વિચાર લાંબો થશે-(અને) અકલથી તારૂં દિલ વિચાર કરશે,

ત્યારે તું જાણશે કે આ કામ હદથી વધુ છે-(અને) આ પોતાનાં બૂરાં કામથી તું ડર ખાશે.

અગરજો તમારા ઉપર રાત દહાડો જાનવરો-રડે તો તે ઘણું અજબ જેવું નથી.

કારણ કે નારવનનાં જંગલથી તે ચીન સુધી-લડાયક સવારો અને કીનાના શેરો છે

જ્યારે તમો ભૂરા રંગની ચકચક થતી તલવારો અને કાવેયાની વાવટા સાથ જોશો,

ત્યારે તમારૂં દિલ અને મઘઝ ધાસ્તીથી ફાટી જશે-(અને) ઊંચાઇ છે કે નીચાઇ એ પણ તમો જાણી નહીં શકશો."

જ્યારે મુબારક કોબાદનું બોલવું તેણે સાંભળ્યું-ત્યારે દિલગીર થયો અને જવાબ આપ્યા વગર ચાલી ગયો.

તેજ વખત કોબાદ પાદશાહની આગળ આવ્યો-(અને) પેલા લડા- ૨૦૯
યક (તૂર) તરફથી જે કાંઇ સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું.

મેનૂચેહરૂ ખન્દીદો ગોફ્તુ આનગહી
કે ચૂનીન્ નગૂયદ્ મગરૂ અબ્લહી
સેપાસ અઝ જહાનદારે હરૂ દુ જેહાન્
શેનાસન્દએ આશકારો નેહાન્
કે દાનદ્ કે ઈરજ્ નેયાએ મનસ્ત
ફરીદૂને ફરૂરોખ ગવાએ મનસ્ત
કુનૂન્ ગરૂ બજન્ગ્ અન્દરૂ આરીમ સરૂ
શવદ્ આશકારો નેઝાદો ગોહરૂ
બફર્રે ખોદાવન્દે ખોરૂશીદો માહ્
કે ચન્દાન્ નુમાયમ વરા દસ્તગાહ્
કે બરૂહમ ઝનદ્ ચશ્મે ઝીરો ઝબરૂ
અબી તન્ બલશ્કરૂ નુમાયમશ સરૂ
બેખાહમ અઝ્ ઝીને ફરૈખ પેદરૂ
કુનમ પાદ્શાહીશ ઝીરો ઝબરૂ
બેફરૂમૂદ તા ખાન્ બેયારાસ્તન્દ
નેશસ્તનગહે રૂદો મય ખાસ્તન્દ
બદાનગહ્ કે રઉશન્ જહાન્ તીરહ્ ગશ્ત
તલાયહ્ પરાગન્દહ્ બરૂ ગેરૂદે દશ્ત
૨૧૦ બપીશે સેપહ્ કારને રઝ્મઝન્
અબા રાએઝન્ સર્વે શાહે યમન્
ખોરૂશી બરૂઆમદ્ ઝે પીશે સેપાહ્
કે અય નામદારાનો ગોર્દાને શાહ્
બેદાનીદ્ કીન્ રઝ્મે અહ્રીમનસ્ત
જહાન્આફ્રીનરા બદેલ દુશ્મનસ્ત
મેયાન્ બસ્તહ્ દારીદો બીદારૂ બીદ્
હમહ્ દરૂ પનાહે જહાનદારૂ બીદ્
કસીકૂ શવદ્ કોશ્તહ્ ઝીન્ રઝ્મગાહ્
બેહેશ્તી બુવદ્ ગશ્તહ્ પાક્ અઝ્ ગુનાહ્
હરાન્ કસ કે અઝ્ લશ્કરે રૂમો ચીન્
બેરીઝન્દ ખૂન્ અન્દરીન્ દશ્તે કીન્
હમહ્ નીકૂ નામન્દ તા જાવેદાન્
બેમાનન્દ બા ફરૂરએ મૂબેદાન્
હમઝ્ શાહ્ યાબન્દ દીહીમો તખ્ત
ઝે સાલારૂ ઝરૂરો ઝે દાદારૂ બખ્ત
ચુ પયદા શવદ્ ચાકે રૂઝે સપીદ
દો બહ્રહ્ બેપયમાયદ્ અઝ્ રૂઝ શીદ
બેબન્દીદ્ યકૂસરૂ મેયાને યલી
અબા ગોર્ઝે બા ખન્જરે કાબલી
૨૧૧ બેદારીદ્ યકૂસરૂ હમહ્ જાએ ખીશ
કે અઝ્ યકૂ હેગરૂ પાએ મન્હીદ્ પીશ
સરાને સેપહ્ મેહતરાને દેલીરૂ
કશીદન્દ સફ્ નઝ્દે સાલારે શીરૂ
બઆવાઝ્ ગોફ્તન્દ તા ઝેન્દહ્ ઈમ્
ખુદ અન્દરૂ જહાન્ શાહ્રા બન્દહ્ ઈમ્
ચુ ફર્માન્ દેહદ્ આન્ હમીદૂન્ કુનીમ
ઝમીન્રા ઝે ખૂન્ રૂદે જયહૂન્ કુનીમ
ચુ ગોફ્તન્દ ઈન્ સર્વરાને દેલીરૂ
અઝાન્ જા બેરફ્તન્દ બરૂસાને શીરૂ
સોવી ખીમએ ખીશ બાઝ્ આમદન્દ
હમહ બા દેલે કીનહસાઝ આમદન્દ

મિનોચેહર હસ્યો અને પછી કહ્યું-કે "એક મૂર્ખ માણસ સિવાય કોઈ એવું બોલે નહીં.

બેહુ જેહાનનો સાહેબ જે ઝાહેર અને છૂપાંનો જાણનાર છે તેના શુકાના!

કે તે જાણે છે કે એરચ મારો મમાવો છે-(અને) મુબારક ફરીદૂન મારો સાક્ષી છે.

હવડાં જ્યારે લડાઇમાં હું સર ઝોહ્કાવીશ-ત્યારે મારી અઉલાદ અને બુન્યાદ ઝાહેર થશે.

આફતાબ અને માહતાબના સાહેબના દબદબાના કસમથી (કહું છું) કે તેને એક એવો હાથ બતાવીશ,

કે તેની આંખનાં પોપચાં એકમેકને અથડશે-(અને) તેનું વગર ધડનું સર લશ્કને દેખાડીશ.

હું તેનાથી (મારા) બખ્તાવર બાપનો કીનો લઇશ (અને) તેની પાદશાહી તારાજ કરીશ."

(પછી) તેણે ફરમાવ્યું જેથી ખાણાનો સુફરો તૈયાર થયો-વાજન્તર અને શરાબની બેઠકનો હોકમ કીધો.

જ્યારે રાત પડી-ત્યારે મયદાનની આસપાસ તલાયા રાખ્યા.

લશ્કરની હરોલમાં લડાયક કારન-જેની સાથ મસ્લહત કરનાર યમનનો પાદશાહ સર્વ (હતો.)

લશ્કર આગળ એક પોકાર કરવામાં આવ્યો-કે "ઓ પાદશાહના નામદારો અને પેહલવાનો!-

તમો જાણજો કે આ લડાઈ એહરેમનની છે-જે (પોતાના) દિલથી ખોદાતાલાનો દુશ્મન છે.

તમો કમર બાંધેલી રાખજો અને હોશ્યાર રહેજો!-સઘળાઓ ખોદાતાલાની પનાહમાં રહેજો!

જે કોઈ કે આ લડાઈગાહમાં માર્યો જશે-તે ગુનાહથી પાક થઇ બેહેસ્તી થશે.

જે કોઇ કે રૂમ અને ચીનનાં લશ્કરનું-આ કીનાનાં મયદાનમાં ખૂન રેડશે,

તેઓ સઘળા જાવેદાન સુધી નેકનામ થશે-(અને) મોબેદોના નૂર સાથ રહેશે.

તેમજ પાદશાહથી તાજ અને તખ્ત પામશે-(અને પોતાના) સરદારથી ઝર અને ખોદાતાલાથી સારૂં નસીબ પામશે.

જ્યારે સફેદ દહાડાનો પોહોર ઝાહેર થાય-(અને) દિવસના બે ભાગ ખુરશેદ ઉપર ચઢે;

ત્યારે તમો સઘળા ગોર્ઝ અને કાબુલી ખંજર સાથે પેહલવાની કમર બાંધજો.

તમો સઘળા પોતપોતાની જગ્યા સાચવજો-અને પોતપોતાની જગ્યાથી આગળ પગ મેલતા ના."

(પછી) લશ્કરના સરદારો (અને) બહાદુર બુઝોર્ગોએ-તે સિંહ જેવા સરદાર (મિનોચેહર)ની આગળ સફ ખેંચી.

તેઓ આવાઝ મારી બોલ્યા કે "જ્યાં સુધી અમો જીવતા છિયે-ત્યાં સુધી આ દુન્યામાં અમો પોતે પાદશાહના ગોલામ છિયે.

જે પ્રમાણે તે હોકમ આપશે તે પ્રમાણે અમો કરીશું-આ ઝમીનને લોહીથી જેહૂન નદી બનાવીશું."

જેવા બહાદુર સરદારો એ પ્રમાણે બોલી રહ્યા-તેવાજ તે જગાથી સિંહની માફક તેઓ ગયા.

તેઓ પોતાના તંબુ તરફ પાછા આવ્યા-તે સઘળાઓ કીનો લેવાનાં દિલ સાથ આવ્યા.

લશ્કર્ આરાઇએ મેનૂચેહ્‌ર્ બજન્ગે સલ્મ્ વ તૂર્ વ કોશતહ્ શુદને શીરૂય બદસ્તે ગર્શાસ્પ્.

સપીદહ્‌ ચુ અઝ્ જાએ ખુદ્ બરૂદમીદ્
મેયાને શબે તીરહ્ અન્દર્ ખમીદ્
મેનૂચેહ્‌ર્ બરૂખાસ્ત અઝ્ કલ્બ્ગાહ્
અબા જઉશનો તીઘો રૂમી કોલાહ્
સેપહ્ યકસરહ્ નઅરહ્ બરૂખાસ્તન્દ
સનાન્હા બઅબ્રૂ અન્દર્ અફ્રાશ્તન્દ
પુરઝ્ ખેશમ સર્ અબ્રૂઆન્ પુર્ ઝે ચીન્
હમી બરૂનવશ્તન્દ ગોફ્તી ઝમીન્
ચપો રાસ્ત કલ્બો જનાહે સેપાહ્
બેયારાસ્ત લશ્કર્ ચુ બાયેસ્ત શાહ્
ઝમીન્ શુદ્ બકેર્દારે કેશ્તી બર્ આબ્
તો ગોફ્તી સુવી જન્ગ્ દારદ્ શેતાબ્
બેઝદ્ મોહ્‌રે બર્ ફૂહએ ઝેન્દહ્ પીલ્
ઝમીન્ ગશ્ત જુમ્બાન્ ચુ દર્યાએ નીલ્
હમાન્ પીશે પીલાન્ તબીરહ્‌ઝનાન્
ખોરૂશાનો જૂશાન્ ચુ શીરે દમાન્
યકી બઝ્મગાહીસ્ત ગોફ્તી બજાય
ઝે શયપૂરો નાલીદને કરૂરનાય
બેરફ્તન્દ અઝ્ જાય યકસર્ ચુ ક્રૂહ્.
દેહાદેહ્ બરૂઆમદ્ ઝે હર્ દૂ ગોરૂહ્
બેયાબાન્ ચુ દર્યાએ ખૂન્ શુદ્ દુરોસ્ત
તો ગોફ્તી ઝે રૂએ ઝમીન્ લાલહ્ રોસ્ત
પએ ઝેન્દહ્ પીલાન્ બખૂન્ અન્દરૂન્
ચુનાન્ ચૂન્ ઝે બીજાદહ્ બરૂપા સુતૂન્
યકી પહ્‌લવાન્ બૂદ્ શીરૂય નામ
દેલીરો સરૂઅફ્રાઝો જૂયન્દહ્ કામ
બેયામદ્ ઝે તુર્કાન્ ચુ યક્ લખ્ત ક્રૂહ્
શુદન્દ અઝ્ નેહીબશ્ દેલીરાન્ ગોરૂહ્
ચુ કારન્ નેગહ્ કરૂદ્ ઊરા બદીદ્
બેઝદ્ દસ્તો શમ્શીરે કીન્ બરૂકશીદ્
બેધુરૂરીદ્ શીરૂય ચૂન્ નરૂરહ્ શીર્
યકી નીઝહ્ ઝદ્ બર્ મેયાનશ્ દલીર્
દેલે કારન્ આઝુરદહ્ શુદ્ અઝ્ નેહીબ્
નમાન્દ આન્ ઝમાન્ બા દેલાવર્ શકીબ્
ચુ સામે સેપહ્‌બુદ્ બરૂ બેન્ગરીદ્
બધુર્રીદ્ ચૂન્ રઅદો પીશશ્ દવીદ્
નેગહ્ કરૂદ્ શીરૂયો શુદ્ ચૂન્ પલન્ગ્
બપીશે દેલાવર્ દરૂઆમદ્ બજન્ગ્
યકી ગોરૂઝ્ ઝદ્ બર્ સરે સામે શીર્
કે શુદ્ સામરા રૂએ હમચૂન્ ઝરીર્
સરો તર્કે આન્ નામવર્ કરૂદ્ ખોરૂદ્
વઝાન્ પસ બશમ્શીરે કીન્ દસ્ત બોરૂદ્

સલ્મ અને તૂરની લડાઈ માટે મિનોચેહરનું ' લશ્કર સમારવું " અને કેરશાસ્પના હાથ ઉપર શીરૂયનું માર્યા જવું.

જ્યારે દિવસની રોશની પોતાની જગોથી બાહેર આવી–(અને) અંધારી રાતની કમર અંદર નમી ગઇ.

ત્યારે કલ્બગાહમાંથી મિનોચેહર બખ્તર, તલવાર અને રૂમી કોલાહ સાથે ઉઠયો.

તમામ લશ્કરે પોકાર ઉઠાવ્યો–(અને) વાદળાં ભણી (પોતાના) નેઝા ઉઠાવ્યા.

તેઓએ ધુસ્સા ભર્યા સર સાથ અને કરચલી ભર્યાં ભવાં સાથ–જાણે ઝમીનને લપેટી લીધી.

ડાબી અને જમણી બાઝૂએ (અને) વચલી બાઝૂએ અને પાંખ ઉપર ૨૧૨
જેમ ઘટતું હતું તેમ પાદશાહે લશ્કર ગોઠવ્યું.

ઝમીન જાણે પાણી ઉપર મછવો હોય તેવી થઇ ગઇ–(અને) જાણે લડાઈ તરફ શેતાબી કરતી હોય (તેવી દેખાતી.)

મસ્ત હાથીની પીઠ ઉપરથી કોરા ફુંકવા માંડયા–(અને) નીલના દર્યાની માફક ઝમીન હિલતી થઈ.

તેમજ હાથીઓ આગળ નગારાં વજાડનારાઓ–મસ્ત સિંહની મિસાલ પોકાર કરતા અને જોશ કરતા હતા.

રણસિંગડાં અને કરનાએના આવાઝથી–જાણે એક ખુશીની મજલેસ છે (એમ લાગતું હતું.)

તે તમામ (લશ્કર) એક પહાડની માફક જગોથી નીકળ્યું–(અને) બેઉં લશ્કરમાંથી ધર પકડના આવાઝ નીકળ્યા.

તે જંગલ તમામ લોહીના દર્યા મિસાલ થયું–જાણે તે ઝમીનની સપાટી ઉપર લાલા ઉગી નીકળ્યા.

લોહીની અંદર મસ્ત હાથીના પગ–જાણે પરવાળાંના થાંભલા ઉભા (હોય તેમ દેખાવા લાગ્યા.)

એક પેહલવાન શીરૂય નામનો હતો–જે બહાદુર, સરફરાઝ અને લડાયક હતો.

તે તુર્કી (લશ્કર)માંથી એક પહાડના ટૂકડા મિસાલ આવ્યો–તેની ધાસ્તીથી દિલાવર મર્દો આજેઝ થયા.

જ્યારે કારને નેગાહ કરી તેને જોયો–(કે) તેજ વખત હાથ મારીને ૨૧૩
કીનાની તલવાર ખેંચી.

(તેવામાં) શીરૂય નરેશેરની મિસાલ પોકાર મારી–એક નેઝો તે દિલાવરની કમર ઉપર માર્યો.

(તેની) ધાસ્તીથી કારનનું દિલ આઝુર્દે થયું–તે વખતે તે દિલાવર (શીરૂય) સાથ ઉભો રહી શકયો નહીં.

જેવી સરદાર સામની તેની ઉપર નઝર પડી–તેવોજ વાદળના ગગડાટની મિસાલ પોકાર મારીને તેની નઝદીક દોડયો.

શીરૂએ નેગાહ કીધી અને ચિત્તાની મિસાલ દોડયો–તે દિલાવરની આગળ લડાઇ માટે આવ્યો.

(અને) એક ગોર્ઝ દિલાવર સામના સર ઉપર માર્યો–જેથી સામનું મોહું કમળો થએલો હોય તે મિસાલનું થઈ ગયું.

તેં નામવરનું સર અને કોલાહ ખોખરી કરી નાખી–અને ત્યાર પછી કીનાની શમ્શેર ઉપર હાથ નાખ્યો.

સુવી લશ્કરે ખીશ કરૂદન્દ રૂય
દો ગોરૂદે સરૂઅફ્રાઝ પરૂખાશ્જૂય
બપીશે સફ આમદ બકેર્દારે બાદ
બફરેખ મેનૂચેહરૂ આવાઝ દાદ
કે આન્ પહુલવાન્ કુ સેપહુદારૂ તાન્
કે ગર્શાસ્પ ખાનદ જહાન્દારૂ તાન્
૨૧૪ અગરૂ દરૂ નબરૂદે મન્ આયદ કુનૂન્
બેપૂશાનમશ જઉશને લાલહુગૂન્
દરૂ ઈરાન્ જોઝ ઊ નીસ્ત હમતાએ મન્
નદારદ હમ ઊ નીઝ પાયાએ મન્
દરૂ ઈરાનો તૂરાન્ ચુ મન્ નીસ્ત કસ
હમ આવરૂદે મન્ પહુલવાનસ્તો બસ
સરે તીઘે મન્ ખૂને શીરાન્ ખુરદ
હમાન્ ગોરૂઝ મગ્ઝે દલીરાન્ ખુરદ
ચુ તીઘે મનઝ કીનહુ આયદ બેરૂન્
કુનદ હફ્તકેશ્વરૂ ચુ દર્યાએ ખૂન્
ચુ બેશ્નીદ ગર્શાસ્પ ઝાન્ સૂ કશીદ
ચુ નઝદીકે સાલારે ખાવરૂ રસીદ
બશીરૂયે ગરૂદનકશ આવાઝ કરૂદ
ઝે બાન્ગશ બેલર્ઝીદ દશ્તે નબરૂદ
કે અય ખીરહુસરૂ રૂબએ દીરૂસાઝ
મરા કરૂદઈ યાદ અઝાન્ સરૂફરાઝ
તોરા પીશે મન્ ઝૂરો મર્દાનગીસ્ત
કુનૂન્ મેઘફરત બરૂ તો ખાહદ ગેરીસ્ત
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે શીરૂ મનમ
સરે ઝેન્દહુ પીલાન્ ઝે તન્ બરૂકનમ
૨૧૫ બરૂઅન્ગીખ્ત અસ્પો બેયામદ દમાન્
તો ગોફ્તી મગરૂ ગશ્ત કૂહી રવાન્
સરૂઅફ્રાઝ ગર્શાસ્પ ચૂન્ બેન્ગરીદ
બેખન્દીદ ચૂન્ તુરૂક શીરૂ બેદીદ
બદ્ગોફ્ત શીરૂ કે અય ઝૂરૂમન્દ
બપયગારૂ પીશે દલીરાન્ મખન્દ
બદ્ગોફ્ત ગર્શાસ્પ કય દીવમરૂદ
ચે ગૂનહુ નખન્દમ બદશ્તે નબરૂદ
કે પીશમ તો આઇઓ જન્ગ્ આવરી
મરા ખન્દહુ આયદ બદીન્ દાવરી
બદ્ગોફ્ત કય પીરે બરૂગશ્તહુ બખ્ત
ચેરા સીરૂ ગશ્તી તો અઝ તાજો તખ્ત
કે રઝમે મરા કરૂદઈ આરૂઝૂય
રવાન્ સાઝમ અઝ ખૂનત ઈદરૂ બજૂય
ચુ બેશ્નીદ ગર્શાસ્પ ગોર્ઝે ગરાન્
ઝે ઝીન્ બરૂકશીદો બેયફૂશરૂદ રાન્
બેઝદ બરૂ સરશ ગોર્ઝએ ગાવરૂય
બખાક્ અન્દરૂ આમદ સરે જન્ગજૂય
ઝમાની બેઘલ્તીદ દરૂ ખાકો ખૂન્
હમહુ મગ્ઝશ અઝ ખૂદ આમદ બેરૂન્
૨૧૬ બરાન્ ખાક્ બરૂ જાને શીરીન્ બેદાદ
તો ગોફ્તી કે શીરૂ ઝે માદરૂ નઝાદ
દલીરાને તૂરાન્ હમહુ જન્ગ્જૂય
બગર્શાસ્પ યકસરૂ નેહાદન્દ રૂય

(જેથી) તે બેઉ સરફરાઝ લડાયક પેહલવાનોએ-પોતાનાં લશ્કર તરફ મોઢાં કર્યાં.

(ત્યારે શીરૂય) (લશ્કરની) સફ આગળ પવનની મિસાલ આવ્યો-(અને) મુબારક મિનોચેહરને આવાઝ માર્યો.

કે "જે પેહલવાન કે તારો સેપેહસાલાર (છે)-જેને જેહાનદાર કેરશાસ્પ કરી કહે છે,

તે જો હવડાં મારી લડાઇમાં આવે-તો તેને હું લાલાના રંગનું બખ્તર પેહેરાઉં.

ઈરાનમાં તેના સિવાય મારો હરીફ કોઇ નથી-તે પણ મારી સામે ઉભો રહી શકશે નહીં.

ઈરાન અને તુરાનમાં મારી બરાબરનો કોઈ નથી-મારો હરીફ પેહલવાન (કેરશાસ્પ) છે અને બસ.

મારી તલવારની નોક સિંહોનું લોહી પીએ છે-તેમજ મારો ગોર્ઝ દેલીરોનું મઘઝ ખાય છે.

જ્યારે મારી તલવાર કીનો લેવા બાહેર નીકળે છે-ત્યારે હફ્ત કેશ્વર ઝમીનને લોહીના દર્યા મિસાલ કરે છે."

જ્યારે કેરશાસ્પે (એવું) સાંભળ્યું ત્યારે ત્યાંથી નીકળ્યો-જ્યારે તે ખાવરના સરદારની નઝદીક પહોંચ્યો,

ત્યારે તેણે ગર્દનકશ શીરૂય ઉપર આવાઝ માર્યો-જેના પોકારથી લડાઇનું મયદાન ધ્રુજ્યું.

કે "ઓ બેહૂદા સરની બુઢ્ઢી લોંકડી-આ સરફરાઝોમાંથી તેં મનેજ યાદ કર્યો.

(જો) તું પોતાનું ઝોર અને મર્દાનગી મારી સામે કરવા આવ્યો છે-તો હવે તારી કોલાહ તારા ઉપર રડશે."

(ત્યારે) તેણે જવાબ દીધો કે "હું (તેજ) શીરૂય છું-(કે) મસ્ત હાથીઓનાં સર તનથી ઉખેડી નાખું છું."

તેણે ઘોડો કુદાવ્યો અને દોડતો આવ્યો-જાણે એક પહાડ ચાલતો થયો હતો.

સરફરાઝ કેરશાસ્પે જ્યારે તેને જોયો-ત્યારે હસ્યો, (તેને હસ્તાં) જ્યારે તુર્કી શીરૂએ જોયો,

ત્યારે શીરૂએ તેને કહ્યું કે "ઓ ઝોરમંદ!-લડાઈમાં દેલીરોની નઝદીક તું હસ ના."

કેરશાસ્પે તેને કહ્યું કે "ઓ દેવ મર્દ!-હું લડાઇનાં મયદાનમાં કેમ નહીં હસું?

કારણ કે તું મારી આગળ આવે છે અને લડાઇ માગે છે-આ વાત ઉપર મને હસવું આવે છે."

(ત્યારે શીરૂએ) તેને કહ્યું કે "ઓ બરગશ્તે બખ્તના બુઢ્ઢા-તું તાજ અને તખ્તથી શા માટે ધરાયલો થયો છે,

કે તેં મારી લડાઇની ખાહેશ કીધી?-હવડાં તારૂં લોહી નદીમાં વહેતું કરૂં છું."

જ્યારે કેરશાસ્પે એવું સાંભળ્યું ત્યારે ભારી ગોર્ઝ-ઝીન ઉપરથી ઉઠાવ્યો અને ઘોડાને એડ મારી,

(અને) ગાયની શિકલનો ગોર્ઝ તેના સર ઉપર માર્યો-(જેથી) તે લડાયકનું સર ખાકમાં પડયું.

તે થોડો વખત ખાક અને લોહીમાં લોટયો-માથાંમાંથી તેનું આખું ભેજું બાહેર નીકળી પડયું.

તેણે શીરીન જાન ખાકને હવાલે કર્યો-જાણે શીરૂય માને પેટે પેદા થયોજ ન હતો.

તુરાનના સઘળા લડાયક દેલીરો-કેરશાસ્પ ઉપર તમામ ઉતરી પડયા.

બેહુર્રીદ અઝહીપ દરૂ કલબ્ગાહ
કે બીમશ બેલર્ઝીદ ખુરૂશીદો માહ
બતીરો કમાનો બશામ્શીરે તીઝ
દરૂઅફૂકન્દ દરૂ સરૂકશાન્ રસ્તખીઝ
ચુનીન્ તા શબે તીરહ અન્દરૂ કશીદ
દુરૂખ્શાન્દહ ખુરૂશીદ . શુદ નાપદીદ
હમહ યારગી બા મેનૂચેહરૂ બૂદ
કજૂ મલકે ગીતી પુરઝ મેહરૂ બૂદ
ઝમાનહ બયકસાન્ નદારદ દેરન્ગ્
ગહી બહરહ નૂશસ્તો ગાહી શરન્ગ્
દેલે સલ્મો તૂરૂ આમદ અઝ ઘમ બજૂશ
બરાહે શબીખૂન્ નેહાદન્દ ગૂશ
ચુ શબ્ ફરાઝ શુદ કસ નેયામદ બજન્ગ્
દો જન્ગી ગેરેફૂતન્દ રાએ દેરન્ગ્ .

કલબગાહમાંથી કેરશારપે પોકાર કર્યો-જેની ધાસ્તીથી આફતાબ અને માહતાબ ધ્રુજ્યો.

તેણે તીર, કમાન અને તીઝ શમ્શેરે કરી-તે બહાદુરોમાં રસ્તાખેઝ નાખી.

એમ કરતાં અંધારી રાત થઇ-(અને) રોશન ખોરશેદ અસ્ત થયો.

સઘળી ફતેહ મિનોચેહરની હતી-કારણ કે દુન્યા તેની ઉપર મેહરબાની ભરેલી હતી.

આ ઝમાનો એકજ તરેહ હમેશ રહેતો નથી-તે કોઈ વખત મીઠાસ અને કોઈ વખત ઝેહરનો હિસ્સો (આપે) છે.

સલ્મ અને તૂરનું દિલ ઘમથી જોશમાં આવ્યું-(અને) શબેખૂનનો વિચાર કર્યો.

જ્યારે રાત પડી ત્યારે કોઈ લડાઇમાં આવ્યું નહીં-(અને) બેહુ જંગીઓએ ઢીલ કરવાને વિચાર કર્યો.

શબીખૂન્ બોર્દને તૂર્ બ લશ્કરે મેનૂચેહ્ર્ વ કોશ્તહ્ શુદને તૂર્ બદસ્તે મેનૂચેહ્ર્.

ચુ અઝ્ રૂઝે રખ્શાન્દહ નીમી બેરફૂત
દેલે હરૂ દો જન્ગી ઝે કીનહ બેતફૂત
બતદ્બીરૂ બા યકૂ દેગરૂ સાખ્તન્દ
હમહ રાએ બીહૂદહ અન્દાખ્તન્દ
કે ચૂન્ શબ્ શવદ મા શબીખૂન્ કુનીમ
હમહ દશ્તો હામૂન્ પૂરઝ ખૂન્ કુનીમ
ચુ આમદ શબો રૂઝ શુદ દરૂ નેહાન્
સેયાહી ગેરેફૂતરા સરાસરૂ જેહાન્
દો બીદાદ લશ્કરૂ બેયારાસ્તન્દ
શબીખૂન્ હમી બારૂઝ ખાસ્તન્દ
ચુ કારૂ આગહાન્ આગહી યાફૂતન્દ
દવાન્ ઝી મેનૂચેહરૂ બેશતાફૂતન્દ
શનીદહ બપીશે મેનૂચેહરૂ શાહ
બેગોફૂતન્દ તા બરૂનેશાનદ સેપાહ
મેનૂચેહરૂ બેશનીદો બેકૂશાદ ગૂશ
સોવી ચારહ શુદ મરૂદે બેસ્યારહુશ
સેપહરા સરાસરૂ બકારન્ સેપોરદ
કમીન્ગાહ બુગ્ઝીદ સાલારે ગોરદ
બેબોરદ અઝ યલાન્ નામવરૂ સી હઝારૂ
દલીરાનો મર્દાને ખન્જરગુઝારૂ
કમીન્ગાહરા જાએ શાયેસ્તહ દીદ
સવારાને જન્ગીઓ બાયેસ્તહ દીદ
ચુ શબ્ તીરહ શુદ તૂરૂ બા સદ હઝારૂ
બેયામદ કમરૂ બસ્તએ કારૂઝારૂ
શબીખૂન્ સેગાલીદહો સાખ્તહ
બેપયવસ્તહ તીરો કમાન્ બાખ્તહ

તૂરનું મિનોચેહરના લશ્કર ઉપર શબેખૂન કરવું અને મિનોચેહરના હાથ ઉપર તૂરનું માર્યા જવું.

જ્યારે રોશન દહાડો અડધો પસાર થયો-ત્યારે બેહુ જંગીઓના દિલ કીના માટે ગર્મ થયાં.

તેઓએ એક બીજા સાથે મસ્લહત કરી-(અને) સઘળો બેહુડો ૨૧૭
વિચાર ચલાવ્યો.

કે "જ્યારે રાત પડે ત્યારે આપણે શબેખૂન કર્યે-(અને) સઘળું મયદાન અને જંગલ ખૂન ભરેલું કર્યે."

જ્યારે દહાડો છુપો થયો અને રાત પડી-જેથી તમામ જેહાન અંધારી થઈ-

ત્યારે તે બેહુ બેદાદગરોએ લશ્કરની તેયારી કરી-(અને) શબેખૂન કરવાની ખાહેશ રાખી.

જ્યારે જાસૂસોને (એની) ખબર મળી-ત્યારે તેઓ દોડતા મિનોચેહરની તરફ ગયા.

મિનોચેહરશાહની નઝદીક તેઓએ સાંભળેલું કહ્યું-જેથી લશ્કરને ગોઠવે.

મિનોચેહરે (એવું સાંભળ્યું) અને કાન ખોલ્યા-તે બાહોશ મર્દ (તેના) એલાજ તરફ ધસ્યો.

તમામ લશ્કર કારનને સોંપી-તે બહાદુર સરદારે કમીનગાહ પસંદ કરી.

પેહલવાનોમાંથી તે નામવરે ત્રીસ હઝાર દેલીરો અને ખંજર મારનાર મર્દોને લીધા.

તેણે કમીનગાહની જગ્યા લડાયક સવારોને લાયકની જોઇ.

જ્યારે રાત અંધારી થઇ ત્યારે તૂર એક લાખ સવાર સાથ-લડાઇની ૨૧૮
કમર બાંધીને આવ્યો.

શબેખૂનનો વિચાર કર્યો અને તેની બધી તેયારી કીધી-કમાન ઉપર ચિલ્લા ચઢાવ્યા અને તીર ગોઠવ્યા.

ચુ આમદ સેપહુ દીદ બરૂ જાએ ખીશ
હેરકૂશે ફોફ્ઝન્દહુ બરૂપાએ પીશ
ચુ અઝ્ જન્ગો પયગારૂ ચારહુ નદીદ
ખોફ્રશ અઝ્ મેયાને સેપહુ બરૂકશીદ
ઝે ગરૂદે સવારાન્ હવા બસ્ત મીઘ
ચુ બર્કે દુરોખ્શન્દહુ પૂલાદ તીઘ
હવારા તો ગોફૂતી હમી બરૂફોરૂખ્ત
ચુ અલ્માસ રૂએ ઝમીન્રા બેસૂખ્ત
બમઘઝ્ અન્દરૂન્ બાન્ગે પૂલાદ ખાસ્ત
બઅબ્રૂ અન્દરૂન્ આતેશો બાદ ખાસ્ત
દો લશ્કરૂ બયકૂજા શુદહુ સખ્ત કૂશ
બગરૂદૂન્ દરૂઓફૂતાદ બાન્ગે ખોરૂશ
શબે તીરહો રૂએ હામૂન્ ચુ કીરૂ
ઝે હરૂ સૂ બેબારીદ બારાને તીરૂ
સેપહુદારે તુર્કાન્ ચુ બાદે દમાન્
બતીઘ આવરીદહુ સેપહુ આન્ ઝમાન્
૨૧૯ જહાનજૂએ કારન્ ચુ આશોફૂતહુ પીલ્
ઝમીન્ કરૂદહુ અઝ્ ખૂન્ ચુ દર્યાએ નીલ્
જે ખૂન્ રૂએ સહુરા ચુ જૂએ રવાન્
ઝે બાન્ગે સવારાન્ જહાન્ પુરૂ ફ્ઘાન્
દરાન્ કીનો આશૂબો દારો બેફૂશ
ને બા અસ્પ જૂરો ને બા મરૂદ હુશ
બરૂઆવરૂદ શાહુ અઝ્ કમીન્ગાહુ સરૂ
નબૂદ તૂરૂરા અઝ્ દો રૂયે ગુઝરૂ
પસો પીશે ઊ લશ્કરે જન્ગ્જૂય
બરૂય અન્દરૂ આવરૂદહુ બૂદન્દ રૂય
યકી બાન્ગ્ બરૂઝદ બબીદાદગરૂ
કે બાશ અય સેતમગારે પર્ખાશખરૂ
બેબુરીદ સરૂ બીગોનાહાન્ ચુનીન્
નદાની કે જૂયદ જહાન્ અઝ્ તો કીન્
ચુ તૂરૂ આન્ ચુનાન્ દીદ સરૂ ગશ્તહુ શુદ
બેદાનેસ્ત કશ બખ્ત બરૂગશ્તહુ શુદ
એનાન્રા બેપીચીદો બરૂકાસ્ત રૂય
બરૂઆમદ ઝે લશ્કરૂ યકી હાયહૂય
ફમાન્ અઝ્ પસન્દરૂ મેનૂચેહરૂ શાહુ
રસીદ અન્દરૂ આન્ નામવરૂ કીનહુખાહુ
૨૨૦ યકી નીઝહુ અન્દાખ્ત બરૂ પોશ્તે ઊય
નેગૂનસારૂ શુદ ખન્જરૂ અઝ્ મોશ્તે ઊય
ઝે ઝીન્ બરૂગેરેફૂતશ બકેર્દારે બાદ
બેઝદ બરૂ ઝમીન્ દાદે મર્દી બેદાદ
સરશરા હમાનગહુ બતન્ દૂરૂ કરૂદ
દદાં દામરા અઝ્ તનશ સૂરૂ કરૂદ
ફેલકૂરા નદાનમ ચે દારદ ગમાન્
કે નદહદ કસીરા બજાન્ ખુદ અમાન્
કસીરા અગરૂ સાલહા પર્વરદ
દરૂ જોઝ્ બખૂબી દમી નન્ગરદ
ચુ ઈમન્ કુનદ મરૂદરા યકૂ ઝમાન્
અઝાન્ પસ બેતાઝદ બરૂ બીગમાન્
ઝે તખ્ત અન્દરૂ આરદ નેશાનદ બખાકૂ
અઝાન્ કારૂ નય તરૂસ દારદ ને બાકૂ

જ્યારે તે આવ્યો ત્યારે સામેનું લશ્કર તૈયાર જોયું–(અને) ઝળકાટ ભરેલો ઝુંડો ઉડતો આગળ (જોયો.)

(તેથી) તેણે લડાઈ સિવાય (કાંઈ) ચારો જોયો નહીં–(પછી) તેણે લશ્કરની વચ્ચેથી પોકાર માર્યો.

સવારોની ધૂળથી હવામાં ધૂળનાં વાદળ થયાં–(અને) ઝળકાટ ભરેલી વીજળી માફક પોલાદની તલવાર

જાણે હવાને સળગાવતી હતી–અને સઘળી ઝમીનને હીરાની માફક ચમકાવતી હતી.

હથિયારના અાવાઝ મધઝમાં ઉઠયા–વાદળમાં આતશ અને પવન નીકળ્યો.

બેહુ લશ્કર એક જગ્યા ઉપર ખૂબ લડવા લાગ્યાં–(જેની) ગડબડનો પોકાર આસ્માન સૂધી ગયો.

રાત અંધારી અને તમામ જંગલ ડામરની મિસાલ (સીઆહ હતું) હરેક તરફથી તીરનો વરસાદ વરસતો હતો.

તુર્કીઓનો સરદાર ફુંકતા પવનની મિસાલ (આવ્યો)–તેજ વખતે લશ્કરે (હાથમાં) શમ્શેર પકડી.

જેહાનઝોય કારને છેડાયલા હાથીની મિસાલ–ઝમીન નીલના દર્યાની માફક લોહી ભરેલી કીધી.

લોહીથી તે જંગલની સપાટી વહેતી (નદી) માફક (કીધી)–(અને) સવારોના પોકારથી જેહાન શોર ભરેલી (થઈ.)

તે કીના ગભરાટ અને મારફાડની અંદર–નહીં ઘોડાને કૌવત કે નહીં માણસને હોશ (રહયો.)

(તેવામાં) મિનોચેહર શાહ કમીનગાહમાંથી બાહેર આવ્યો–(જેથી) તૂરને બેહુ તરફથી જવાની જગ્યા રહી નહીં.

તેની આગળ પાછળ લડાયક લશ્કર એક બીજામાં ગુંથાઇ ગયું હતું.

(મિનોચેહરે) એક પોકાર તે બેદાદગર (તૂર) ઉપર માર્યો–કે "ઓ લડાયક સેતમગાર ! ઉભો રહે

તેં બીનગુનેહગારોનાં સર કાપ્યાં છે–(પણ) તને ખબર નથી કે દુન્યા તારાથી કીનો શોધે છે."

જ્યારે તૂરે આવી રીતનું જેયું ત્યારે પરેશાન થયો–(અને) તેણે જાણ્યું કે તેનું બખ્ત બરગશ્તે થયું,

તે લગામ ફેરવીને નાસવા લાગો–(તેથી) લશ્કરમાંથી હોહાનો પોકાર નીકળ્યો.

(તેવોજ) તે કીનાનો ચાહનાર નામવર મિનોચેહર શાહ દોડતો તેની પૂઠે જઇ પહોંચ્યો.

(પછી) એક નેઝો તેની પીઠ ઉપર માર્યો (જેથી) તેના હાથમાંનું ખંજર નીચે પડી ગયું.

(તેવોજ) તેને પવનની માફક ઝીન ઉપરથી ઉઠાવી–ઝમીન ઉપર માર્યો–(અને) (પોતાની) મર્દાનિ ઈન્સાફ આપ્યો.

તેજ વખત તેના સરને તનથી દૂર કીધું–(અને) તેનાં તનથી ફાડી-ખાનાર તેમજ બીજાં જાનવરોને ખુશહાલ કર્યાં.

(ફિર્દોસી કહે છે કે) "હું નથી જાણતો (કે) આસ્માન કેવી રીતના વિચાર ધરાવે છે–કારણ કે તે કોઇને પોતાના જીવથી નચિંતાઇ આપતો નથી.

તે જે કોઇને વર્ષો (સૂધી) પાળે છે–(અને) તે ઉપર એક પળ પણ મીઠી નઝર સિવાય બીજી નઝર કરતો નથી.

જ્યારે તે મર્દને થોડો વખત નચિંત કરે છે–ત્યારે પછી બેશક તેના ઉપર તુટી પડે છે.

તેને તખ્ત ઉપરથી નીચે લાવી ખાકમાં બેસાડે છે–તે આવાં કામથી નથી ધાસ્તી કે ફિકર રાખતો.

બમેહૂરશ મહારૂ અય બેરાદરૂ ઉમીદ
અગરૂચેહ દેહદ·· બીકરાનત નવીદ
મેનૂચેહૂરૂ ચૂન ગશત ફીરૂઝબખ્ત
સરે તૂરૂ બુબ્રીદો બરૂગશ્ત સખ્ત
બેયામદ બલશ્કરૂગહે ખીશ 'બાઝ
બેદીદ આન્ નેશાને નેશીબો ફરાઝ

ઓ ભાઈ! અગરચે તે તને ગમે એટલી ખુશખબરી આપે તો પણ તેની માયા ઉપર ભરોસો રાખતો ના."

જ્યારે મિનોચેહર ફતેહમંદ બખ્તનો થયો-ત્યારે તુરનું સર કાપ્યું અને તુરત પાછો ફર્યો.

તે પોતાની છાવણીમાં પાછો ફર્યો-તેણે ચઢતી પડતી જોઇ લીધી.

નામએ મેનૂચેહ્રૂ નઝદે ફરીદૂન્ બા સરે તૂરૂ.

બશાહ્ આફરીદૂન્ યકી નામહ્ કરૂદ
ઝે નીકો બદે ફ્રૂગારે નબરૂદ
નુખોસ્ત આફ્રીન્ બરૂ જહાનદારૂ કરૂદ
કે બખ્તી ચુનાન્ ખોફ્તહ્ બીદારૂ કરૂદ
સેપાસ અઝ જહાનદારે ફર્યાદરસ
નગીરદ બસખ્તી બેઝ ઊ દસ્ત કસ
કે ઊ રહ્નુમાયસ્તો હમ દેલ્ગોશાય
કે જાવીદ બાશદ હમીશહ્ બજાય
દેગરૂ આફ્રીન્ બરૂ ફરીદૂને બોરૂઝ
ખોદાવન્દે તાજો ખોદાવન્દે ગોરૂઝ
હમશ દાદો દીનસ્તો હમ ફરૂરહી
હમશ નામો હમ ગન્જે શાહન્શાહી
જહાનજૂયો રઉશનદેલો પાકદીન્
ખોદાવન્દે દીહીમો તાજો નેગીન્
હમહ્ રાસ્તી રાસ્તં અઝ બખ્તે ઊય
હમહ્ ફરૂરો ઝીબાઈ અઝ તખ્તે ઊય
બફર્માને દાદારે દાદઆફ્રીન્
જહાન્ શુદ ઝે દાદત પુરૂ અઝ આફ્રીન્
રસીદમ બફરૂરત બતૂરાન્ ઝમીન્
સેપહ્ બરૂકશીદીમો જોસ્તીમ કીન્
સે જન્ગે ગેરાન્ કરૂદહ્ શુદ દરૂ દો રૂઝ
ચે દરૂ શબ્ ચે બા હૂરે ગીતીફોરૂઝ
અઝીશાન્ શબીખૂનો અઝ મા કમીન્
કશીદીમો જોસ્તીમ હરૂ ગૂનહ્ કીન્
બપીરૂઝીએ નામવરૂ શહ્રૂયારૂ
બરૂઆવરૂદમ અઝ દુશ્મનાન્ ખુદ દમારૂ
હમાન્ તૂરે બદકારૂ બરૂગશ્તહ્ બખ્ત
અબા સદ હઝારાન્ સવારાને સખ્ત
શનીદમ કે કારે શબીખૂન્ ગેરેફ્ત
બબીચારગી રાહે અફૂસૂન્ ગેરેફ્ત
કમીન્ સાખ્તમ દરૂ પસે પોશ્તે ઊય
નમાન્દમ બજોઝ બાદ દરૂ મોશ્તે' ઊય
ચકાચક્ ચુ અઝ જન્ગ્ બરૂકાસ્ત રૂય
પય અન્દરૂ ગેરેફ્તમ રસીદમ બદૂય
બખફ્તાનશ બરૂ નીઝહ્ બોગ્ઝાશ્તમ
ઝુ બાદ અઝ સરે ઝીનશ બરૂદાશ્તમ

ફરીદૂનની નઝદીક તૂરનાં સર સાથનું મોકલેલું મિનોચેહરનું નામુ.

લડાઈના સારા માઠા બનાવોનું-એક નામુ તેણે પાદશાહ ફરીદૂન ઉપર ૨૨૧
લખ્યું.

(તે નામામાં) પ્રથમ ખોદાતાલા ઉપર દોઆ કીધી-કે "જેણે આવું ઊંઘાયલું બખ્ત બેદાર કર્યું.

તે ઈન્સાફી સાહેબના શુક્રાના!-(કે) આફત વખતે તે (સાહેબ) સિવાય કોઇ (બીજો) હાથ પકડતો નથી.

તેજ રેહનુમા અને દિલ બેહલાવનાર છે-તે (સાહેબ) જાવેદાન સૂધી કાયમ રહેશે.

બીજી દોઆ તાજ અને ગોર્ઝના સાહેબ દબદબાવાળા ફરીદૂન ઉપર (હોજો)!

(કે) જેની પાસે દાદ, દીન દબદબો, નામ અને પાદશાહી ખઝાનો છે.

જે અનુભવી, રોશનદિલ અને પાકદીનનો (છે)-જે તખ્ત, તાજ અને નગીનાનો સાહેબ (છે.)

સઘળી સચ્ચાઇ તેનાં નસીબથી સાચ્ચી છે-સઘળો દબદબો અને સણગાર તેનાં તખ્તથી છે.

ઇન્સાફ પેદા કરનાર સાહેબના હોકમથી-તમામ જેહાન તારા ઇન્સાફથી દોઆ ભરેલી થઈ છે.

તારા દબદબાથી હું તુરાન ઝમીન પહોંચ્યો-(ત્યાં) અમોએ લશ્કર ખેંચ્યું અને કીનાના તલબગાર થયા.

શું રાત્રે કે દિવસે,-બે દહાડા સૂધીમાં ત્રણ ભારી લડાઇ થઈ. ૨૨૨

તેઓએ શબેખૂન અને અમોએ કમીંગાહ-કીધી અને હરએક રીતે કીનો લીધો.

(હું) નામવર પાદશાહની પીરોઝગરીથી-દુશ્મનોનાં ભેજાં છુંદી નાખ્યાં.

તે બદકેદાર બરગશ્તે બખ્તનો તુર-ઝબરદસ્ત એક લાખ સવાર સાથે,

મેં સાંભળ્યું કે લાચારીથી ફરેબની રાહ પકડી શબેખૂનનું કામ કરવા તૈયાર થયો છે.

(તેજ વખતે) મેં તેની પીઠ પાછળથી કમીંગાહ કીધી-(અને) તેને ખાલી હાથનોજ રાખ્યો.

જ્યારે તેણે એકાયક લડાઇથી મોહ્ડું ફેરવ્યું-ત્યારે હું દોડી તેની નઝદીક ગયો.

(અને) મેં તેનાં બખ્તર ઉપર નેઝો મારી-પવનની મિસાલ તેને ઝીન ઉપરથી ઊંચકી લીધો.

બેયફગનદમશ ચૂન્ યકી અઝદહા
બુરીદમ સરશ ઝાન્ તને બીબહા
ફેરેસ્તાદમ ઈનક બનઝદે નેયા
બેસાઝમ કુનૂન્ સલ્મરા કીમેયા
૨૨૩ ચુનાન્ ચૂન્ સરે ઈરિજે શહરૂયાર
બતાબૂતે ઝર અન્દર અફગન્દ ખાર
બર બર નબખ્શૂદો શર્મશ નદાશ્ત
જહાનઆફ્રીનમ બર બરગુમાશ્ત
રહાન્દમ ઝે તન્ હમચુનાન્ જાને ઊય
કે વયરાન્ કુનમ કેશ્વરો ખાને ઊય
સરે ઊ બનીઝહ ફેરેસ્તાદમત
ઝે દેલ બન્દે અન્દુહ બોકુશાદમત
બેસાઝમ હમાન્ કારે સલ્મે બુઝોર્ગ
રવમ બર સરશ હમચુ બર મીશ ગોર્ગ
અગર સલ્મ દર અર્ઝ દર્યા શવદ
વગર બર ફલક ચૂન સુરયયા શવદ
બચન્ગ આરમશ સર બેબુરરમ ઝે તન્
બેસાઝમ અઝ કામે શીરાન્ કફન્
બનામે દરન્ ચૂન હમહ કરદ યાદ
હયૂની બરઅફકન્દ બરસાને બાદ
ફેરેસ્તાદહ આમદ રોખી પુર ઝે શરમ
ઝે શર્મે ફરીદૂન પુર અઝ આબે ગરમ
કે ચૂન બોરદ ખાહદ સરે શાહે ચીન
બુરીદહ બરે શાહે ઈરાન્ ઝમીન
૨૨૪ કે ફર્ઝન્દ હર ચન્દ પીચદ ઝે દીન
બેસૂઝદ બમર્ગશ પેદર હમચુનીન
ગુનહ બસ ગેરાન્ બૂદો પૂઝેશ નબોરદ
વદીગર કે કીનખાહ નવ બૂદ ગોરદ
બેયામદ ફેરેસ્તાદએ શૂખરૂય
સરે તૂર બેન્હાદ દર પીશે ઊય
ફરીદૂને કય બર મેનૂચેહર બર
હમી આફ્રીન ખાન્દ અઝ દાદગર

મેં તેને એક અઝદહાની માફક (નીચે) નાખ્યો-(અને) તે બે-કીમતી તન ઉપરથી મેં તેનું સર કાપ્યું.

તે હાલ (હું) મમાવાની નઝદીક મેં મોકલ્યું છે-હવે હું સલ્મનો ચારો કરું છું.

જેમકે પાદશાહ એરચનું સર-તેણે સોનેરી તાબૂતમાં ખુવારીથી નાખ્યું,

તેના ઉપર મેહરબાની નહીં કીધી-અને તેની શર્મ રાખી નહીં,-ત્યારે ખોદાતાલાએ તેના ઉપર મને મુકરર કીધો.

તેજ પ્રમાણે મેં તેનો જાન તનથી દૂર કીધો-અને હવે તેનો મુલક અને ઘરબાર વયરાન કરીશ.

મેં નેઝા ઉપર તેનું સર તારી (નઝદીક) મોકલ્યું છે. (અને) તારા દિલના ઘમનો બંદ ખુલ્લો કીધો છે.

એજ પ્રમાણે બુઝોર્ગ સલ્મનું કામ હું કરીશ-જેમ મેઢાં ઉપર વરૂ જાય તેમ તેના સર ઉપર હું જઈશ.

તે જો દર્યાની ઊંડાણમાં જઈને આસમાન ઉપર સુરૈયા સેતારા મિસાલ થઈ રહેશે,

(તોપણ) હું તેને ચુંગાલમાં લાવી તેનું સર તનથી કાપીશ-(અને) તેનું કફન સિંહોનાં મોઢાંનુ બનાવીશ.”

જ્યારે તે નામામાં બધી વિગત લખી-ત્યારે એક સાંઢણી સવાર પવન મિસાલ છોડયો.

તે કાસેદ શર્મ ભરેલાં મોઢાં સાથ આવ્યો-ફરીદૂનની શર્મથી (તેની આંખ) ગરમ આંસુથી ભરેલી (થઇ.)

કે ચીનના પાદશાહ (તૂર)નું કાપેલું સર ઈરાન ઝમીનના પાદશાહની નઝદીક કેમ લઇ જાય?

કારણ કે ગમે એટલું ફર્ઝંદ દીનથી ફર્યું હોય-(તોપણ) એવી રીતનાં તેનાં મોત ઉપર બાપ બળાપો કરે છે.

(તૂરનો) ગુનાહ ઘણો મોટો હતો અને (વળી) માફી ચાહી નહીં-અને બીજું એકે કીનો લેનાર પેહલવાન નવો હતો.

તે શોખ મોંઢેનો કાસેદ આવ્યો-(અને) તૂરનું સર તેની નઝદીક મેલ્યું.

પાદશાહ ફરીદૂને ખોદાતાલાની મિનોચેહર ઉપર દોઆ ચાહી.

આગાહી યાફતને સલ્મ અઝ કોશતહ શુદને તૂર વ ગેરેફતને કારન્ દેઝે અલાનરા.

બસલ્મ આગાહી રફત અઝાન્ રઝમગાહ
વઝાન્ તીરગી કન્દર આમદ બમાહ
ઘમીન્ ગશ્તો પીચાન્ શુદ અઝ રૂઝગાર
બમર્ગે બેરાદર બમૂયીદ ઝાર
પસે પોશ્તશ અનદર યકી હેસન બૂદ
બરઆવરદહ સર તા બચર્ખે કબૂદ

તૂરનાં માર્યા જવાની સલ્મને ખબર થવી અને કારને “અલાન” કિલ્લાનું હાથ કરવું.

તે લડાઇગાહની અને માહતાબ (તૂર)ને અંધારામાં પડવાની ખબર સલ્મને પડી.

તે ઘમગીન થયો અને ઝમાનાની ચાલથી પેચ તાબ ખાવા લાગ્યો-(અને) ભાઈના મોત ઉપર ઘણો રડયો.

તેની પાછળ એક કિલ્લો હતો-(જેનું) સર ભુરા આસમાન સુધી ઉઠાવેલું હતું.

ચુનાન્ ખાસ્ત કાયદ બદાન્ હેસ્ન્ બાઝ
કે દારદ ઝમાનહ નેશીબો ફરાઝ
પસ આન્ગહ મેનૂચેહ્‌ર્ અઝાન્ યાદ કર્દ
કે ગર્ સલ્મ પીચદ ઝે દશ્તે નબર્દ
અલાની દેઝશ્ બાશદ આરામગાહ
સઝદ્‌ગર્ બર્ બર્ બેગીરીમ્ રાહ
કે ગર્ હેસ્ને દર્યા બુવદ જાએ ઊય
કસી નુગ્સલાનદ ઝે બુન્ પાએ ઊય
યકી જાએ દારદ સર્. અન્દર્ સહાબ્
ઝે ખારા બર્આવર્દહ અઝ્ કઅરે આબ્
નેહાદહ ઝે હર્ ચીઝ્ ગન્જી બજાય
બર્ નકૂકનદ સાયહ પર્રે હોમાય
મરા રફ્‌ત બાયદ બદીને ચારહ ઝૂદ
રેઝીબો એનાન્‌રા બેબાયદ બેસૂદ
ચુ અન્દીશહ કર્દ આન્ બકારન્ બેગોફ્‌ત
કુજા બૂદ આન્ રાઝ્‌હાએ નેહોફ્‌ત
ચુ કારન્ શનીદ આન્ સુખન્‌હાએ શાહ
ચુનીન્ ગોફ્‌ત કય મેહ્‌તરે કીનહખાહ
અગર્ શાહ બીનદ ઝે જન્ગ્‌આવરાન્
બકેહ્‌તર્ સેપારદ સેપાહી ગરાન્
દરે ચારઈ ઊ બેગીરમ બદસ્ત
કઝીન્ રાહે જન્ગસ્તો ઝાન્ રાહ જસ્ત
બેબાયદ દેરફ્‌શે હોમાયૂને શાહ
હમ્ અન્ગુશ્તરે તૂર્ બા મન્ બરાહ
બેખાહમ કુનૂન ચારઈ સાખ્તન્
સેપહ્‌રા બહેસ્ન્ અન્દર્ અન્દાખ્તન્
શવમ મન હમઅક્‌નૂન્ બદીન્ તીરહ શબ્
અઝીન્ રાઝ્ બર્ હીચ મોકુશાએ લબ્
મેનૂચેહ્‌ર્ ગોફ્‌તશ કે ઈનસ્ત રાય
બેરવ્ કત નેગહ્‌દાર્ બાદા ખોદાય
ચુ રૂએ હવા ગશ્ત ચૂન્ આબ્નૂસ
નેહાદન્દ બર્ કૂહએ પીલ કૂસ
ગુઝીદહ ઝે નામઆવરાન્ શશ હઝાર્
હમહ કાર્દીદહ ગહે કાર્ઝાર્
હમહ નામદારાને પર્ખાશજૂય
ઝે ખુશ્કી બદરી નેહાદન્દ રૂય
ચુ નઝ્‌દીકીએ દેઝ્ રસીદન્દ બાઝ્
યલાનો દેલીરાને ગર્દન્ ફરાઝ્
સેપહ્‌રા બશીરૂય બેસ્પોર્દ ગોફ્‌ત
કે મન્ ખીશતન્‌રા બેખાહમ નેહોફ્‌ત
શવમ સૂએ દેઝ્‌બાન્ બપયઘમ્બરી
નુમાયમ બદૂ મોહ્‌રો અન્ગુશ્તરી
બચારહ મગર્ બર્‌શવમ બર્‌ફરાઝ
વઝાન્ પસ હમહ કાર્ બાશદ બસાઝ
ચુ બર્ દેઝ્ શવમ બર્ ફરાઝમ દેરફ્‌શ
દેરફ્‌શાન્ કુનમ તીઘહાએ બનફ્‌શ
શુમા રૂએ યક્‌સર્ સુવી દેઝ્ નેહીદ
ચુ મન બર્‌ખોરૂશમ દમીદો દેહીદ
સેપહ્‌રા બનઝ્‌દીકીએ દેઝ્ બેમાન્દ
બશીરૂએ શીર્‌અવઝનો ખુદ બેરાન્દ

તેણે ચાહ્યું કે તે કિલ્લામાં પાછો આવે-કારણ કે ઝમાનો ચઢતી પડતીનો છે.

ત્યાર પછી મિનોચેહરે તેનો વિચાર કર્યો-કે "જો સલ્મ લડાઈનાં મયદાનમાંથી નાસે તો,

'અલાની' (નામનો) કિલ્લો તેની આસાયેશની જગ્યા થશે-(તેથી) જો તેનો રસ્તો આપણે રોકિયે તો વાજબી છે.

કારણકે જો તે દર્યાઇ કિલ્લામાં ભરાઇ જશે-તો તેનો પાયો બુન- ૨૨૫
બેખથી કોઈ ઉખેડી શકશે નહીં.

તે (કિલ્લો) એવો (કે જેનું) સર વાદળમાં (ઢંકાયલું છે)-(હિકમતથી) છેક પાણીનાં ઊંડાંણમાંથી તે પત્થરનો બાંધેલો છે.

તે જગ્યામાં દરેક ચીઝનો એક ગંજ એકઠો કીધેલો છે-તે ઉપર હોમા પક્ષીની પાંખનો સાયો (પણ) પડી શકતો નથી.

તેના ચારાને માટે મને જલ્દી જવું જોઇયે-મારે ઘણીજ ઉતાવળ કરવી જોઇયે."

જ્યારે તેણે વિચાર કર્યો ત્યાર પછી કારનને કહ્યું-કારણકે તેનાથી એ ભરમ છૂપો હતો.

જ્યારે કારને તે પાદશાહના સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે કહ્યું કે "ઓ કીનો ઇચ્છનાર સરદાર!

અગર પાદશાહનું ધ્યાન સરદારોમાંથી પહોંચે-(અને) એક ભારી લશ્કર (મુજ) બંદાને સોંપે.

તો તેના ચારાનો દરવાઝો હું હાથ કરૂં-કારણકે આ જગ્યાએ લડાઇ છે અને તે જગ્યા (સેહેલથી) ફુડી શકાશે (યાને હાથમાં આવશે.)

(તું) પાદશાહનો મુબારક ઝુંડો તેમજ તૂરની વીટી મારી સાથ રાહમાં જોઇશે.

તે કિલ્લામાં લશ્કરને દાખલ કરવાનો-ચારો હાલ હું કરવા માગું છું.

આ અંધારી રાત્રે હવડાંજ હું જાઉં છું-આ ભેદ કોઈને કહેતો ના." ૨૨૬

મિનોચેહરે તેને કહ્યું કે "એવોજ વિચાર છે-તું જા, તારો નેગેહબાન ખોદાતાલા હોજો!"

જ્યારે હવાનું મોં આબ્નૂસની મિસાલ થયું (યાને રાત પડી)-ત્યારે હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં મૂક્યાં.

નામદારોમાંથી છ હઝાર સવાર (જે) સઘળા લડાઈ વખતે અઝમાવેલા હતા, તે તેણે ચુંટી કાઢ્યા.

સઘળા લડાયક નામદારોએ-ઝમીન ઉપરથી પાણી તરફ ચાલવા માંડ્યું.

જ્યારે પેહલવાનો અને ગર્દનફરાઝ દેલીરો તે કિલ્લાની નઝદીક જઇ પહોંચ્યા,

ત્યારે (કારને) લશ્કરને શીરૂયને સોંપી કહ્યું-કે "હું પોતાને છૂપાવવા માગું છું,

(અને તૂરના) એલચી તરીકે કિલ્લાના ચોકીબાન આગળ જાઉં છું-તેને (તૂરની) મોહર અને વીટી દેખાડું છું.

હું કાંઇ ચારો કરી કિલ્લામાં જાઉં-અને પછી બધું કામ બરાબર ઉતરશે.

જ્યારે હું કિલ્લા ઉપર જઇશ ત્યારે ઝુંડો ઉરાડીશ-અને બનફશા રંગની તલવારોનો ચમકાટ કરીશ.

ત્યારે તમો સઘળા કિલ્લા તરફ આવી લાગજો-(અને) જ્યારે હું ૨૨૭
પોકાર મારૂં ત્યારે એકદમ તુટી પડજો."

સિંહને નાખનાર શીરૂય સાથે લશ્કરને કિલ્લાની પાસે રહેવા દીધું અને (કારન) પોતે ચાલ્યો.

બેયામદ બનઝદીકે દેઝ્ દર્ રસીદ
સખુન્ ગોફતો દેઝ્દાર્ મોહૂરશ બેદીદ
ચુનીન્ ગોફ્ત્ કઝ્ નઝ્દે તૂર્ આમદમ
નફર્મૂદ તા યક્ ઝમાન્ દમ્ ઝદમ્
મરા ગોફ્ત્ રવ્ નઝ્દે દેઝ્બાન્ બેગૂય
કે રૂઝો શબ્ આરામો ખોફ્તન્ મજૂય
તો ઊ બા બનીકો બબદ યાર્ બાશ
નેગહ્બાને દેઝ્ બાશો બીદાર્ બાશ
ગર્ આયદ દેરફ્શે મેનૂચેહર્ શાહ
સુવી દેઝ્ ફેરેસ્તદ હમી બા સેપાહ
શુમા યાર્ બાશીદો નીરૂ કુનીદ
મગર્ કાન્ સેપાહે વરા બેશ્કનીદ
ચુ દેઝ્બાન્ ચુનીન્ ગોફ્તહારા શનીદ
હમાન્ મોહૂરો અન્ગુશ્તરીરા બેદીદ
હમાન્ગહ્ દરે દેઝ્ કુશાદન્દ બાઝ્
બેદીદ આશ્કારા નદાનેસ્ત રાઝ્
૨૨૮ નેગર્ તા સખુનગૂએ દેહ્કાન્ ચે ગોફ્ત
કે રાઝે દેલ ઊ દીદ કૂ દેલ્ નેહોફ્ત
મરા ઓ તોરા બન્દગી પીશહ્ બાદ
અબા પીશે માન્ નીઝ્ અન્દીશહ્ બાદ
બનીકો બબદ હર્ ચે શાયદ બદન્
બેબાયદ હમી દાસ્તાન્હા ઝદન્
ચુ દેઝ્દાર્ બા કારને રઝ્મજૂય
યકાયક્ બબાલા નેહાદન્દ રૂય
યકી બદ્સેગાલો યકી સાદહ્દેલ
સેપહ્બુદ બહર્ ચારહ્ આમાદહ્દેલ
બબીગાનહ્ બર્ મેહ્રે ખીશી નેહાદ
બેદાદ અઝ્ ગેઝાફે સરો દેઝ્ બબાદ
ચુનીન્ ગોફ્ત્ બા બચ્ચહ્ જન્ગી પલન્ગ્
કે અય પુર્હોનર્ બચ્ચએ તીઝ્ચન્ગ્
નદાનેસ્તહ્ દર્ કાર્ તુન્દી મકુન્
બેયન્દીશો બેન્ગર્ જે સર્ તા બખુન્
બગોફ્તારે શીરીને બીગાનહ્ મરૂદ
બવીઝહ્ બહન્ગામે નન્ગો નબર્દ
પેઝૂહેશ નુમાયો બેતર્સ અઝ્ કમીન્
સુખન્ હર્ચે બાશદ બઝર્ફી બેબીન્
૨૨૯ નેગર્ તા યકી મેહ્તરે તીઝ્ મગ્ઝ્
પેઝૂહેશ ચુ નન્મૂદ દર્ કારે નગ્ઝ્
ઝે નયરન્ગે દુશ્મન્ નકર્દ ઈચ યાદ
હેસારી બદીનગૂનહ્ બર્ બાદ દાદ
ચુ શબ્ રૂઝ્ શુદ કારને રઝ્મખાહ્
દેરફ્શી બરૂઅફ્રાખ્ત ચૂન્ ગેર્દ માહ્
ખુરૂશીદો બેન્મૂદ યકૂયક્ નશાન્
બશીરૂયો ગોર્દાનો ગર્દનકશાન્
ચુ શીરૂય દીદ આન્ દેરફ્શે કયાન્
હમહ્ રૂએ બેન્હાદ ઝી પહ્લવાન્
દરે હેસ્ન્ બેગ્રેફ્તો અન્દર્ નેહાદ
સરાન્રા ઝે ખૂન્ બર્ સર્ અફ્સર્ નેહાદ
બયક્ દસ્ત કારન્ બયક્ દસ્ત શીરૂ
બસર્ બર્ ઝે તીઘ આતેશો આબ્ ઝીરૂ

જ્યારે તે કિલ્લા નઝદીક આવી પહોંચ્યો–ત્યારે (તે સાથ) વાત કીધી અને કિલ્લેદારે તેની મોહર જોઈ.

(પછી કારને) કહ્યું કે "હું તૂરની નઝદીકથી આવ્યો છું–મને એક પળ પણ દમ ખાવા ફર્માવ્યું નથી.

તેણે મને કહ્યું કે કિલ્લેબાનની નઝદીક જા અને કહે–કે રાત કે દીસ આરામ કે ખાબ ના કરતો.

તું તેના સાથ તેના ભલાં અને બૂરામાં દોસ્ત થા–તું કિલ્લાનો નેગેહબાન થા અને હોશ્યાર રહે.

જો મિનોચેહર શાહ લશ્કર અને ઝુંડો કિલ્લા તરફ મોકલે,

તો તમો (બેહુ) સાથે મળીને કોશેશ કરજો–અહીં સુધી કે તેના લશ્કરને વીખેરી નાખો."

જ્યારે કિલ્લેદારે એવી વાત સાંભળી–તેમજ પેલી મોહર અને વીંટી જોઈ.

ત્યારે તેજ વખતે કિલ્લાનો દરવાઝો ખોલ્લો કીધો–તેણે ઉપરની વાત સાંભળી (પણ) ભેદ જાણ્યો નહીં.

તું જો કે સખુન કહેનાર તવારીખનવેસે શું કહ્યું છે–કે "જેણે (પોતાનું) દિલ (ભેદ) છુપું રાખ્યું તેણે (સામાના) દિલનો ભેદ જાણ્યો.

આપણને તો પોતાની ફરઝ બજાવવાનોજ ધંધો હોવો જોઇયે–તે સાથે વિચાર પણ હોવો જોઈયે.

ભલું અને બૂરું જે થવાનું હોય તે થાય–મારે તો મારું બેયાન કરવું જોઇયે."

જ્યારે તે કિલ્લાના પાસબાને લડાયક કારન સાથ–તુરત કિલ્લા ઉપર ચઢવા માંડ્યું,

ત્યારે એક ખરાબ વિચારનો અને બીજો ખાલેસ દિલનો (હતો)–સરદાર (કારન)નું દિલ દરેક ચારામાં તૈયાર હતું.

તેણે પારકા ઉપર બેશી તરીકેની મેહરબાની કીધી–બેહુદાપણાથી (પોતાનું) સર અને કિલ્લો બરબાદ કીધો.

લડાયક ચિત્તાએ (પોતાનાં) બચ્ચાંને એ પ્રમાણે કહ્યું–કે "ઓ હોનરભરેલાં તેઝ ચુંગાલનાં બચ્ચાં!

વગર જાણ્યે (દરેક) કામમાં ઉતાવળ ના કર–તું વિચાર કર અને પહેલેથી છેલ્લે સુધી તપાસ કર.

ખસૂસ કરીને લડાઇને વખતે–બેગાના મર્દની ચાપલૂસી ભરી વાત ઉપર

તપાસ કર અને (તેના) ફાંદાથી બીહ–જે કાંઈ સખુન બોલાય (તે ઉપર) ઊંડાણથી નજર કર."

(હવે ફિર્દોસી કહે છે કે) તું જો કે એક ઉતાવળા સરદારે–જ્યારે આવાં જોખમ ભરેલાં કામમાં તલાશ નહીં કીધી,

(અને) દુશ્મનનાં ફરેબની કાંઈજ તપાસ કરી નહીં–ત્યારે આવી રીતે એક કિલ્લો તારાજ કર્યો.

જ્યારે દિવસ ગયો (અને) રાત (પડી) ત્યારે લડાયક કારને–એક ઝુંડો ફરતા માહતાબની માફક ઉડાડયો.

તેણે પોકાર માર્યો–અને સઘળી નિશાન–શીરૂય, પેહલવાનો અને ગર્દનકશોને દેખાડી.

જ્યારે શીરૂએ તે કયાની ઝુંડો જોયો–ત્યારે તે સઘળા પેહલવાન (કારન) તરફ ચાલ્યા.

તેઓએ કિલ્લાનો દરવાઝો હાથ કીધો અને અંદર ઘુસ્યા–(અને) સરદારોનાં સર ઉપર લોહીનાં તાજ મૂકયાં.

એક હાથ ઉપર કારને અને બીજા હાથ ઉપર શીરૂએ–(તેઓનાં) સર ઉપર તલવારથી (પડતો) આતશ અને નીચે પાણી.

ચુ ખુરૂશીદ બરૂ તીઘે ગુમ્બદ રસીદ
ને હેસ્ બુદ પયદા ને હેસ્બાન્ પદીદ
યકી દુદ દીદી સરૂ અન્દરૂ સહાબ્
ને હેસ્ બુદ પયદા ને કેશ્તી બરૂ આબ્
હેરખ્શીદને આતેશો બાદ ખાસ્ત
ખોરૂશે સવારાનો ફર્યાદ ખાસ્ત
ચુ ખુરૂશીદે તાબાન્ ઝે બાલા બગશ્ત
હમાન્ હેસ્ નમૂદો હમાન્ રૂએ દશ્ત
બેકોશ્તન્દ અઝીશાન્ દહોદૂ હઝારૂ
હમી દુદે આતેશ્ બરૂઆમદ ચુ કારૂ
હમહ રૂએ દર્યા શુદહ કીરૂગૂન્
હમહ રૂએ સહ્રા શુદહ રૂદે ખૂન્
ઝનો કુદકાન્ ઝીન્હારી શુદન્દ
બનઝ્દે સેપહબુદ બઝારી શુદન્દ
બેબખ્શૂદ શાન્ કારને નામદારૂ
બપીરૂઝીએ દવ્લતે શહ્રૂયારૂ
વઝાન્ જાયગહ કારને કીનહખાહ
બેયામદ બનઝ્દે મેનૂચેહ્રૂ શાહ
બશાહે નવઆયીન્ બગોફ્ત આન્ચે કરૂદ
બઝાન્ ગર્દેશી રૂઝગારે નબરૂદ
બદ બરૂ મેનૂચેહ્રૂ કરૂદ આફ્રીન્
કે બીતૂ મબાદ અસ્પો ગૂપાલો ઝીન્

બપોર પડતાંમાંતો—નહીં કિલ્લો કે નહીં કિલ્લાના પાસ્બાન રહયા.

(ફકત) એક ધૂમાડો કે, જે વાદળ સુધી પુગેલો માલૂમ પડતો—(બાકી) નહીં કિલ્લો માલૂમ પડયો કે નહીં પાણી ઉપર કિશ્તી.

આતશનો ઝળકાટ અને પવન (તેમજ) સવારો અને દાદ માગનારાઓનો પોકાર ઉઠયો.

જ્યારે ચળકતો ખુરશેદ ઊંચાઈથી પાછો ફર્યો (યાને સાંજ પડી)— ૨૩૦
ત્યારે તે કિલ્લો અને તે મયદાન સરખાં દેખાયાં.

તેઓમાંથી બાર હઝાર (સવારો) માર્યા—આતશનો ધૂમાડો ડામરની માફક નીકળવા લાગ્યો.

સઘળી દર્યાની સપાટી ડામરને રંગની થઇ—સઘળી ઝમીનની સપાટી લોહીની નદી થઈ.

ઓરત અને બચ્ચાં સેપેહસાલાર (કારન) આગળ રડવા લાગ્યાં અને પનાહ માગી.

પાદશાહનાં નસીબની ફતેહમંદીના પ્રતાપે—નામદાર કારને તેઓને માફી બક્ષી,

અને તે જગ્યાથી કીનો લેનાર કારન—પાદશાહ મિનોચેહરની નઝદીક આવ્યો.

તેણે નવા તરીકાના પાદશાહને લડાઇના વખતની ગર્દેશથી જે કાંઇ કર્યું તે કહી સંભળાવ્યું.

તેના ઉપર મિનોચેહરે દોઆ કરી—કે "તારા વગર ઘોડો, ગોર્ઝ અને ઝીન ના હોવું !"

આમદને કાકૂય નબીરએ ઝહ્હાક્ અઝ્ દેઝ્હુખ્ત્ગન્ગ્ બયારીએ સલ્મ્ વ કોશ્તહ્ શુદનશ્ બદસ્તે મેનૂચેહ્રૂ.

દેઝહુખ્તગંગથી ઝોહાકના નબીરા કાકૂનું સલમની મદદ માટે આવવું અને તેનું મિનોચેહરના હાથ ઉપર માર્યા જવું.

ચુ શહ ગશ્ત અઝ કારને ગોરૂદ શાદ
સુખનહા સરાસરૂ બદૂ કરૂદ યાદ
તો ઝીદરૂ બેરફ્તી બેયામદ સેપાહ
નવઆયીન્ યકી નામવરૂ કીનહખાહ
અબા નામવરૂ લશ્કરે સાખ્તહ
હમહ તીઘે કીનહ બરૂઅફ્રાખ્તહ
નબીરહ જહાન્દારૂ ઝહ્હાક બૂદ
શનીદમ કે કાકૂએ નાપાક બૂદ
યકી તાખ્તન્ કરૂદ બા સદ હઝારૂ
સવારાને ગરૂદન્કશી નામદારૂ
બેકોશ્ત અઝ દેલીરાને મન્ ચન્દ મરૂદ
કે બૂદન્દ શીરાને રૂઝે નબરૂદ
કુનૂન્ સલ્મરા રાએ જન્ગ્ આમદસ્ત
કે યારશ ઝે દેઝ્હુખ્તગન્ગ્ આમદસ્ત
યકી દીવ જન્ગીસ્ત ગૂયન્દ હસ્ત
બરૂઝે રઝમ નાપાક બા ઝૂરૂદસ્ત

જ્યારે પેહલવાન કારનથી પાદશાહ ખુશી થયો—ત્યારે તેણે તમામ સખુનો તેને કહી સંભળાવ્યા.

(કે) "તું અહીંથી ગયા પછી એક નવી રીતના કીનેખાહ નામવરનું લશ્કર આવ્યું.

તે નામવર સાથ એક તૈયાર થયલું લશ્કર હતું—સઘળાઓએ કીનાની ૨૩૧
તલવાર ઉઠાવી હતી.

મેં સાંભળ્યું કે તે પાદશાહ ઝોહાકનો નબીરો નાપાક કાકૂ હતો.

તેણે નામદાર ગર્દનકશ એક લાખ સવારો સાથ એક હલ્લો કર્યો.

તેણે મારા દેલીરો કે જેઓ લડાઇને દહાડેના સિંહો હતા તેઓમાંથી કેટલાક મર્દને માર્યા.

હમણા સલ્મને લડાઇનો વિચાર આવ્યો છે—કારણ કે દેઝહુખ્તગંગથી તેનો મેદદગાર આવ્યો છે.

તે લોકો કહે છે કે એક જંગી દેવ છે—જે નાપાક લડાઇને વખતે ઝોરાવર હાથનો છે.

હનૂઝ અન્દર્ આવરૂદ નય સૂદમશ
બગોર્ઝે દેલીરાન્ ને પયમૂદમશ
ચુ ઈન્ બાર્ આયદ સુવી મા બજન્ગ્
બરા બર્ગેરાયમ બેબીનમશ સન્ગ્
બદ્ ગોફ્તુ કારન્ કે અય શહર્યાર્
કે આયદ બપીશે તો દર્ કાર્ઝાર્
કુહામસ્ત કાકુયે કાકુય ચીસ્ત
હમઆવર્દે તુ દર્ જહાન્ મર્દ કીસ્ત
૨૩૨ અગર્ હમનબર્દે તો બાશદ પલન્ગ્
બેદર્રદ બરૂ પુસ્ત હન્ગામે જન્ગ્
ચુ બર્ખાસ્ત આવાઝે શયપૂરો નાય
બકલ્બ્ અન્દરાન્ શાહ બેગ્ઝીદ જાય
ચુનીન્ ગોફ્ત કારન્ બશાહે જેહાન્
કે દર્ આશ્કારા ચે અન્દર્ નેહાન્
મન્ અકનૂન્ બહુશો દેલે પાક્ મધઝ
યકી ચારેહ સાઝમ બદીન્ કારે નધઝ
કઝીન્ પસ સુવી મા ઝે દેઝ્હુખ્તગન્ગ્
ચુ કાકુએ બીમાયહ નાયદ બજન્ગ્
બદ્ ગોફ્ત પસ નામવર્ શહર્યાર્
કે દેલ્રા બદીન્ કાર્ ધમગીન્ મદાર્
તો ખુદ રન્જહ ગશ્તી બદીન્ તાખ્તન્
સેપહ બોર્દનો કીનહરા સાખ્તન્
કુનૂન્ ગાહે જન્ગે મન્ આમદ ફરાઝ
તો દમ બર્ ઝન્ અય ગોર્દે ગર્દનફરાઝ
બગોફ્ત ઇનો આવાઝે શયપૂરો નાય
બર્આમદ ઝે દહલીઝે પર્દહસરાય
ઝે ગર્દે સવારાનો આવાએ કૂસ
હવા ફીરૂઝૂન્ શુદ ઝમીન્ આબ્નૂસ
૨૩૩ તો ગોફ્તી કે અલ્માસ જાન્ દારદી
હમી ગોર્ઝો નીઝહ રવાન્ દારદી
દેહાદેહ ખોરૂશ આમદો દારો ગીર્
હવા દામે કર્ગસ શુદ અઝ પર્રે તીર્
કુસૂર્દહ ઝે ખૂન પન્જહ બર્ દસ્તે તીધ
ચકાન્ કત્રએ ખૂન ઝે તારીકે મીધ
તો ગોફ્તી ઝમીન્ મઉજ ખાહદ ઝદન્
વઝ્ મઉજ બર્ અઉજ ખાહદ ઝદન્
બર્આવીખ્તહ યક્ બદીગર્ સેપાહ
જહાન્ ગશ્તહ ચૂન્ રૂએ ઝન્ગી સેયાહ
હમાન્ દમ દમાન્ ગોર્દ કાકુએ શીર્
બપીશે સેપાહ અન્દર્ આમદ દેલીર્
મેયાને દો સફ્ શાહે આઝર્મ જૂય
હમાન્ ગોર્દ કાકુ બદાન્ કર્દ રૂય
બેરૂન્ રફ્ત કાકુયે બર્ઝદ ધેરીવ
બર્ આવીખ્ત બા શાહ ચૂન્ નર્રહ દીવ
મેનૂચેહર્ શાહ ચૂન્ મર્ ઊરા બદીદ
બકેર્દારે શીરે ઝેયાન્ બર્દમીદ
બકાકુય બર્ હમ્લઈ કર્દ સખ્ત
બર્આવીખ્ત બા દીવે જન્ગી ઝે બખ્ત
૨૩૪ તો ગોફ્તી દો પીલન્દ હર્ દુ ઝેયાન્
કોશાદહ બકીન્ દસ્તો બસ્તહ મેયાન્

હજુ સૂધી તેને મેં લડાઈમાં અઝમાવ્યો નથી-(તેમજ) દેલીરોના ગોર્ઝથી મેં તેની માગણી કરી નથી.

જ્યારે તે આ વખતે આપણી તરફ લડાઈ માટે આવશે-ત્યારે હું તેની ખાહેશ કરીશ (અને) તેનું વઝન જોઈશ."

તેને કારને કહ્યું કે "ઓ' પાદશાહ !-તારી નઝદીક લડાઈને માટે કોણ આવી શકે ?

કાકુ કોણ છે, અને તે કાકુ શું (શીઝ) છે ?-દુન્યામાં તારો હરીફ કોણ છે ?

અગર તારો હરીફ ચિત્તો હોય-તો લડાઇને વખતે તેની ચામડી (પણ) ફાટી જાય."

જ્યારે રણશિંગડાં અને કરનાએના આવાઝ નીકળ્યા-ત્યારે પાદશાહે હરોલમાં જગ્યા લીધી.

કારને જેહાનના પાદશાહને એ પ્રમાણે કહ્યું-(કે) "શું ઝાહેર અને છૂપાણમાં,

હું હમણા હોશ અને હોશ્યાર દિલથી-આ અજાયબ કામનો એક ચારો કરૂં છું.

કે હવે પછી આપણી તરફ લડાઇને માટે દેઝહુખ્તગંગથી કાકુ જેવો કમીનો આવી શકે નહીં."

ત્યારે નામવર પાદશાહે તેને કહ્યું-કે "આ કામની તું કશી ફિકર ના કર.

તું પોતે હમ્લો કરવા, લશ્કર લઈ જવા અને કીનાની તૈયારી કરવાથી થાકી ગયો હશે.

હવે લડાઈ કરવાનો મારો વખત નઝદીક આવ્યો છે-તેથી ઓ ગર્દનફરાઝ પેહલવાન ! જરા તું વીસામો લે."

એ પ્રમાણે કહયું અને લશ્કરી છાવણીના મઠકથી રણસિંગડાં અને બ્યુગળના આવાઝ નીકળ્યા.

સવારોની ધૂળથી અને નગારાનાં આવાઝથી-હવા ડામરને રંગની અને ઝમીન સીઆહ થઈ.

જાણેકે તલવાર તેમજ ગોર્ઝ અને નેઝા જીવતા થયા હતા.

મારફાડ અને ધરપકડના પોકાર ઉઠયા-તીર ઉડવાથી હવા ગીધના ફાંદા (જેવી) થઈ.

તલવારની મૂઠ ઉપરં પંજા લોહીથી બંધાઈ ગયા-સીઆહ વાદળમાંથી લોહીના કત્રા ટીપાવા લાગ્યા.

એમ લાગતું કે જાણે ઝમીન મોજા મારશે-અને તે મોજા આસ્માન સાથે જઈ અથડશે.

લશ્કર એક બીજાં સાથે વળગી પડેલાં-(જેથી) દુન્યા હબશીનાં મોં જેની કાળી થયલી.

તેજ વખતે પેહલવાન કાકુ સિંહ (માફક) દોડતો-લશ્કરની નઝદીક દિલાવર (થઈ) આવ્યો.

(અને) બેહુ સફની વચ્ચે (જ્યાં) માનવંત પાદશાહ (હતો)-(ત્યાં) તે તરફ કાકુ પેહલવાન ચાલ્યો.

કાકુ બાહેર આવ્યો અને પોકાર માર્યો-(અને) પાદશાહ (મિનોચેહર) સાથ નરે દેવની મિસાલ વળગ્યો.

જ્યારે મિનોચેહર પાદશાહે તેને જોયો-ત્યારે મસ્ત સિંહની મિસાલ છેડાયો.

તેણે કાકુ ઉપર એક સખ્ત હમ્લો કર્યો-(અને પોતાનાં રોશન) તાલેથી તે લડાયક દેવ સાથે વળગ્યો.

જાણે તે બેહુ જણ બે મસ્ત હાથી હતા-જેઓએ કીના માટે હાથ ખોલ્લા કરેલા અને કમર બાંધેલી હતી.

ચકી નીઝહ્ ઝદ્ બર્ કમરબન્દે શાહ્
કે જુમ્બીદ્ બર્ સર્શ રૂમી કોલાહ્
બેરીહ્ તા કમરબન્દે ઊ બર્દરીદ્
ઝે આહન તને પાકશ આમદ્ પદીદ્
ચકી તીઘ્ ઝદ્ શાહ્ બર્ ગર્દનશ
હમહ્ ચાક્ શુદ્ જામહ્ અન્દર્ તનશ
દો જન્ગી બદીનગૂનહ્. તા નીમરૂઝ
કે ગશ્ત અઝ્ બરશ હુરે ગીતી ફરોઝ
હમી ચૂન્ પલન્ગાન્ બરૂઆવીખ્તન્દ્
હમહ્ ખાક્ બા ખૂનં બરૂઆમીખ્તન્દ્
ચુ ખુર્શીદે તાબાન્ ઝે ગુમ્બદ્ બેગશ્ત
બખૂન ઘર્ક શુદ્ કૂહો દર્યાઓ દશ્ત
હમીગશ્ત પુર્ ખૂન બર્ ઊ કૂહો દશ્ત
ઝે અન્દાઝહ્ આવીઝેશ અન્દર્ ગુઝશ્ત
દેલે શાહ્ દર્ જન્ગ્ બર્ગશ્તહ્ તન્ગ્
બેયફ્શોરદ્ રાનો બેયાઝીદ્ ચન્ગ્
કમરબન્દે કાકૂય બેગ્રેફ્તહ્ ખાર્
ઝે ઝીન્ બર્ગેરેફ્ત આન્ તને પીલવાર્
બેયન્દાખ્ત ખસ્તહ્ બદાન્ ગરમ ખાક્
બશમ્શીર્ કર્દશ બર્ સીનહ્ ચાક્
શુદહ્ મર્દે તાઝી બતીઝી બબાદ્
ચુનાન્ રૂઝે બદરા ઝે માદર્ બેઝાદ્

તેણે પાદશાહના કમરબંદ ઉપર એક નેઝો માર્યો-જેથી તેનાં સર ઉપરની રૂમી કોલાહ હિલી.

(અને) તેના કમરબંદ સૂધીનું બખ્તર ફાડી નાખ્યું-તે લોખંડી (અખ્તર)માંથી તેનું પવિત્ર શરીર દેખાવા માડયું.

(એવું જોઈ) પાદશાહે તેની ગર્દન ઉપર એક તલવાર મારી-(જેથી) તેનાં શરીર ઉપરનું કપડું બિલકુલ ફાટી ગયું.

એવી રીતે બેહુ જંગીઓ બપોર સૂધી-(એટલે) કે દુન્યા રોશન કરનાર આફતાબ તેઓનાં માથાં ઉપર આવ્યો (ત્યાં સૂધી લડયા).

તેઓ ચિત્તા માફક વળગેલા હતા-તેઓએ સઘળી ધૂળ લોહી સાથે મેળવી નાખી (હતી).

જ્યારે રોશન આફતાબ અસ્ત પામ્યો-ત્યારે પહાડ, દર્યા અને જંગલ લોહીમાં ઘર્ક થયાં.

તેઓ ઉપર પહાડ અને મયદાન લોહી ભરેલું થયું-(અને) લડાઈ હદથી ઝેયાદા થઈ.

તે લડાઈથી પાદશાહ કંટાળી ગયો-(જેથી) ઘોડાને એડ મારી હાથ લંબાવ્યો.

કાકૂનો કમરબંદ આસાનીથી પકડયો-(અને) તે હાથીની મિસાલનાં તનને ઝીન ઉપરથી ઉઠાવ્યું,

(અને) તે ઝખ્મીને ગર્મ ખાક ઉપર નાખ્યો-(અને) તલવારે કરી ૨૩૫
તેનો સીનો ચાક કર્યો.

તે તાઝી મર્દ તુંદીથી બરબાદ થયો-તે આવા બૂરા દિવસ માટેજ માને પેટ જન્મ્યો હતો.

ગુરીખ્તને સલ્મ સૂએ હેસાર વ કોશતહ્ શુદનશ્ બદસ્તે મેનૂચેહ્રર્.

સલ્મનું કિલ્લા તરફ નાસવું અને મિનોચેહરના હાથ ઉપર તેનું માર્યો જવું.

ચુ ઊ કોશતહ્ શુદ્ પોશતે ખાવર્ ખોદાય
શેકસ્તહ્ શુદો દીગર્ આમદશ રાય
તેહી શુદ્ ઝે કીનહ્ સરે કીનહ્દાર્
ગુરાઝાન્ હમીરફ્ત સૂએ હેસાર્
પસ અન્દર્ સેપાહે મેનૂચેહ્ર શાહ્
દમાનો દનાન્ બર્ ગેરેફ્તન્દ્ રાહ્
ચુનાન શુદ્ ઝે બસ કોશતગાન રૂએ દશ્ત
કે પૂયન્દહ્રા રાહ્ દુશ્વાર્ ગશ્ત
પુર્ અઝ્ ખેશ્મો પુર્ કીનહ્ સાલારે નવ
નેશસ્તહ્ બરે ચર્મએ તીઝરવ
બેયફ્કન્દ્ બર્ગુસ્તુવાનો બેતાખ્ત
બગર્દે સેપહ્ ચર્મહ્ અન્દર્ નેશાખ્ત
રસીદ્ આન્ગહી તન્ગ્ દર્ શાહે રૂમ
ખોરૂશીદ્ કય મર્દે બીદાદ્ શૂમ
બેકોશ્તી બેરાદર્ ઝે બહ્રે કોલાહ્
કોલહ્ યાફ્તી ચન્દ્ પૂઈ બરાહ્
કુનૂન તાજત આવર્દમ અય શાહ્ તખ્ત
બબાર્ આમદ્ આન ખુસ્રવાની દરખ્ત
ઝે તાજે બુઝોર્ગી ગુરીઝાન મશવ
ફરીદૂનત આઝી બેયારાસ્ત નવ

જ્યારે (કાકૂ) માર્યો ગયો ત્યારે ખાવરના સાહેબ (સલ્મ)ની પીઠ-તુટી ગઇ અને તેને બીજો વિચાર આવ્યો.

તે કીનો રાખનારનું સર કીનાથી ખાલી થયું-(અને) કિલ્લા તરફ નાસવા માંડયું.

ત્યારે તેની પૂઠે મિનોચેહર શાહનું લશ્કર-દોડતું અને ખુશહાલ થઇ ચાલવા માંડયું.

ઘણાક માર્યા ગયલાઓની (લોઠ)થી સઘળું મયદાન એ રવેશનું થયું-કે ચાલનારને રસ્તો ભારી પડયો.

ગુસ્સા અને કીના ભરેલો નવો સરદાર (મિનોચેહર)-તેઝ ચાલના ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

ઘોડાને પાખર નાખી લશ્કરની આસપાસ દપટાવ્યો અને અંદર ઘુસ્યો.

(અને) તુરત રૂમના પાદશાહની નઝદીક આવી પહોંચ્યો-(અને) એક પોકાર માર્યો કે "એ ઝુલ્મગાર શૂમ મર્દ!

તેં તાજને ખાતર ભાઇને માર્યો-તેં તાજ તો મેળવ્યું, હવે આટલો રસ્તામાં દોડે છે કેમ?

એ પાદશાહ! હવડાં હું તારે માટે તાજ અને તખ્ત લાવ્યો છું-તે ૨૩૬
પાદશાહી ઝાડને ફળ આવ્યાં છે

તું બુઝોર્ગીનાં તાજથી ના નાસ-ફરીદૂને તારે માટે એક નવું તખ્ત સણગાર્યું છે.

દરખ્તી કે પર્વર્દી આમદ બબારૂ
બેબીની બરશ હમ કુનૂન દરૂ કેનારૂ
ગરશ બારૂ ખારસ્ત ખુદ કેશ્તર્રી
વગરૂ પર્નેયાનસ્ત ખુદ રેશાતઈ
ચુ દરૂ ગૂરે તન્ગ્ ઉસ્તુવારત કુનન્દ
હમહ્ નીકો બદ દરૂ કેનારત કુનન્દ
હમીતાખ્ત અસ્પ અન્દરીન્ ગોફુતગૂય
યકાયકૂ બતન્ગી રસીદ અન્દરૂય
યકી તીઘ ઝદ બરૂ બરૂ ગરૂદનશ
બદૂ નીમહ્ શુદ ખુસ્રવાની તનશ
બેફરૂમૂદ તા સરૂશ બર્દાશ્તન્દ
બનીઝહ્ બઅબ્રૂ અન્દરૂ અફ્રાશતન્દ
બેમાન્દન્દ લશ્કરૂ શેગેફૂત અન્દરૂય
અઝાન્ ઝૂરો આન્ બાઝુએ જન્ગ્જૂય
હમહ્ લશ્કરે સલ્મ હમ ચૂન્ રમહ્
કે બેમાગનદ રૂઝગારી દમહ્
૨૩૭ ગેરેફૂતન્દ બીરહ્ ગોરૂહા ગોરૂહ્
પરાગન્દહ્ દરૂ દશ્તો દરૂ ઘારે કુહ્
યકી પુરૂખેરૂદ મરૂદે પાકીઝહ્મઘઝ
કે બૂદશ ઝબાન્ પુરૂ ઝે ગોફૂતારે નઘઝ
બેગોફૂતન્દ તા ઝી મેનૂચેહ્રૂ શાહ્
શવદ ગર્મો બાશદ ઝબાને સેપાહ્
બેગૂયદ કે ગોફૂતન્દ મા કેહ્તરીમ
ઝમીન્ જોઝ્ બફર્માને ઊ નસ્પરીમ
ગોરૂહી ખોદાવન્દે બરૂ ચારૂપાય
ગોરૂહી ખોદાવન્દે કેશ્તો સરાય
નબુદ માન બદીન્ કીનહ્ગહ્ દસ્તગાહ્
બબાયેસ્ત રફૂતન્ બફર્માને શાહ્
સેપાહી બદીન્ રઝ્મગાહ્ આમદીમ
ને બરૂ આરૂઝુ કીનહ્ખાહ્ આમદીમ
કુનૂન્ શાહ્રા સરૂબસરૂ બન્દહ્ ઈમ
દેલો જાન્ બમેહ્રે વય આગન્દહ્ ઈમ
ગરશ શાએ જન્ગસ્તો ખૂન્રીખ્તન્
નદારીમ નીરૂએ આવીખ્તન્
સરાન્ યકૂસરહ્ પીશે શાહ્ આમદીમ
હમાના હમહ્ બીગુનાહ્ આમદીમ
૨૩૮ બરૂ આમદ હમાન્ કામ કુરા હવાસ્ત
અઝીરા કે બરૂ જાને મા પાદશાસ્ત
બેગોફૂત ઈન્ સુખન મરૂદે એસ્યારૂહુશ
સેપહ્દારે ચીરૂહ્ બદૂ દાદ ગૂશ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે મન કામે ખીશ
બખાકૂ અફૂકનમ બરૂકશમ નામે ખીશ
હરાન્ ચીઝ્ કાન્ નઝ્ રહે ઈઝદીસ્ત
હમહ્ રાહે અહ્રીમનસ્તો બદીસ્ત
સરાસરૂ ઝે દીદારે મન દૂરૂ બાદ
બદીરા તને દીવ રન્જૂરૂ બાદ
શુમા અરૂ હમહ્ કીનહ્દારે મનીદ
જઅરૂ દુસ્તદારીદ યારે મનીદ
ચુ પીરૂઝગરૂ દાદ માન દસ્તગાહ્
ગુનહ્ગારૂ શુદ રસ્તહ્ મા બીગુનાહ્

જે ઝાડ કે તેં રોપ્યું તેનાં ફળ આવ્યાં છે-હવડાં તે ફળને તું તારી આગળ જોશે.

જો તે ફળ કાંટા છે તો તે તારૂંજ પોતાનું રોપેલું છે-અને જો તે રેશમ છે તો (તે પણ) તારૂં પોતાનુંજ કાંટેલું છે (યાને તેં જેવું વાવ્યું તેવું ચાખ).

જ્યારે તને તંગ ઘોરમાં મઝબૂત (બંધ) કરશે-ત્યારે બધલું ભલું અને બૂરૂં તારી આગળ આવશે."

એવી ગોફતગો કરતાં તેણે ઘોડો દપટાવ્યો-એકાએક તેની નઝદીક આવી પહોંચ્યો.

(અને) એક તલવાર તેની ગર્દન ઉપર મારી-(જેથી) તેનું પાદશાહી તન બે દુકડા થયું.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી તેનું સર નેઝા ઉપર ઉઠાવી ઊંચે ધર્યું.

તેનું કૌવત અને લડાયક બાઝૂ જોઈ લશ્કર અજબ રહ્યું.

સલ્મનું તમામ લશ્કર ગોસ્પંદની ટોળાં માફક-કે જેમ બર્ફ અને તોફાનના વખતમાં વીખરાઈ જાય,

તેમ ટોળે ટોળાં આડે માર્ગે ચાલ્યાં-અને જંગલ અને પહાડની કઠણમાં વીખરાઈ ગયાં.

એક અકલમંદ સારી સમજવાળો મર્દ-કે જેની ઝબાન સારૂં બોલવાથી ભરપુર હતી તેને

તેઓએ (લશ્કરે) કહ્યું કે "તું દોડતો શિતાબીથી મિનોચેહર શાહ આગળ જા અને આ લશ્કર તરફથી

તેને કહે કે તેઓએ કહ્યું છે કે અમો તાબેદાર છિયે-અને તેના હોકમ વગર કદમ લંબાવીશું નહીં.

એક ટોળો ચોપગાં જાનવરનો સાહેબ-(તેમજ બીજો) એક ટોળો ખેતર અને ઘરબારનો માલેક છે.

આ લડાઈગાહમાં અમોને તાકત નથી અમોને તો પાદશાહના હોકમ મુજબ ચાલવું જોઇયે.

અમો આ લડાઇગાહમાં કીનાની ખાહેશ માટે નહીં પણ એક સિપાહી તરીકે આવ્યા છિયે.

હવે અમો સઘળા પાદશાહના બંદા છિયે-દિલ અને જાન તેનીજ મેહરબાનીથી ભર્યાં છે.

જો તેની ખાહેશ લડાઈ અને ખૂન રેડવાનીજ છે-તો અમો લડાઈ કરવાનું કૌવત ધરાવતા નથી.

અમો સઘળાઓ પાદશાહ આગળ આવ્યા છિયે-તું જાણ કે અમો સઘળા બેગુનાહ છિયે.

જે કાંઈ કે તેની મુરાદ હતી તે બર આવી-ને હવે અમારો પાદશાહ છે."

પેલા ચાલાક મર્દે (પાદશાહની આગળ આવી) એ સખુનો કહ્યા-અને તે ઉપર ઘાલેબ સરદારે (મિનોચેહરે) કાન ધર્યા.

(પછી, તેણે એવો જવાબ દીધો કે "હું મારી મુરાદ-ખાકમાં નાખીને (પણ) મારૂં નામ કાઢીશ.

જે ચીઝ કે ખોદાઈ રાહની નથી-(અને) સઘળી એહરેમનની રાહની અને બૂરી છે.

તે તમામ મારી આંખથી દૂર થજો!-બુરાઇથી દેવનું દિલ દુઃખી થજો!

અગર તમો સઘળા દુશ્મન છો-યા મારા દોસ્ત છો,

(પછી) જ્યારે ખોદાતાલાએ મને મોટાઇ બક્ષી-ત્યારે ગુનેહગારો છુટા થયા અને હું બેગુનાહ થયો.

કુનૂન્ રૂઝે દાદસ્તો બીદાદ્ શુદ
બસરાન્રા ઝે કોશતન્ સર્ આઝાદ શુદ
હમહ્ મેહ્ર્ જૂયીદો અફ્સૂન્ કુનીદ
ઝે તન્ આલતે જન્ગ્ બીરૂન્ કુનીદ
ખેરદ્ હમન્દ્ બાશીદો પાકીઝહ્ દીન્
અઝ્ આફત હમહ્ પાકો બીરૂન્ ઝે કીન્
બદાનરા ઝે બદ્ દસ્ત કૂતહ્ કુનીદ
હમહ્ મૂબેદાન્ બર્ ખેરદ્ રહ્ કુનીદ
બજાઈ કે તાન્ હસ્ત આબાદ્ બૂમ
અગર્ તુર્કો ચીનસ્ત અગર્ મર્ઝે રૂમ
બરઉશનરવાન્ બાદ્ તાન્ જાએગાહ્
હમહ્ નીકુઈ બાદ્ તાન્ દસ્તગાહ્
હમહ્ મેહ્તરાન્ ખાન્દન્દ્ આફ્રીન્
બરાન્ નામવર્ મેહ્તરે રાસ્તબીન્
ખુરૂશી બરૂઆમદ્ ઝે પર્દહ્સરાય
કે અય પહ્લવાનાને ફર્ખોન્દહ્રાય
અઝીન્ પસ કસીરા મરીઝીદ્ ખૂન્
કે બખ્તે જફા પીશગાન્ શુદ નેગુન્
વઝાન્પસ હમહ્ જન્ગ્જૂયાને ચીન્
યકાયક્ નેહાદન્દ્ સર્ બર્ ઝમીન્
હમહ્ આલતે લશકરો સાઝે જન્ગ્
બેઓરૂદન્દ્ નઝ્દીકે પૂરે પશન્ગ્
બેઓરૂદન્દ્ પીશશ ગોરૂહા ગોરૂહ્
યકી તૂદહ્ કરદન્દ્ બરૂસાને કૂહ્
ચે અઝ્ જઉશનો તર્કો બરૂગુસ્તવાન્
ચે ગૂપાલો ચેહ્ ખન્જરે હેન્દવાન્
સેપેહ્બુદ મેનૂચેહ્ર્ બેન્વાખ્ત શાન્
બઅન્દાઝહ્ બર્ પાએગહ્ સાખ્ત શાન્

હવે ઘેરઇન્સાફ જઈ ઈન્સાફનો દિવસ (આવ્યો) છે–સરદારોનું મારી નાખવાથી સર ખાલી થયું છે.

તમો સઘળા એક બીજા સાથે મળી જઈ મોહબત વધારો–(અને) તન ઉપરથી લડાઈના હથિયાર ઉતારો.

તમો અકલમંદ અને પાકીઝેહ દીનના થાઓ–સઘળી આફતથી પાક અને કીનાથી દૂર થાઓ.

બૂરાઓના હાથ બદીથી કોતાહ કરો–તમો સઘળા દાનાવો અકલની રાહ ધરો.

જે જગ્યાએ કે તમારાં ઘરબાર છે–તે ઝમીન અગર તુર્કસ્તાન ચીન અને રૂમની હોય,

તે તમારી જગ્યાએ અકલ સાથે રહેજો ! તમારૂં કૌવત સઘળી નેકી હોજો !"

સઘળા સરદારોએ તે રાસ્ત બોલનાર નામવર પાદશાહ ઉપર દોઆ કીધી.

(પછી) છાવણીમાંથી એક પોકાર નીકળ્યો–કે "ઓ મુબારક અકલના પેહલવાનો !

હવે પછી તમો કોઈનાં પણ ખૂન કરશો મા–કારણકે ઝુલ્મગારોનું બખ્ત ઊંધું વળ્યું છે."

ત્યાર પછી ચીનના સઘળા લડાયકોએ–એકેક પછી સર ઝમીન ઉપર મેલ્યાં.

સઘળાં લશકરનાં હથિયારો અને લડાઇનો સામાન–પશંગના છોકરા (મિનોચેહર)ની નઝદીક મૂકયો.

તે તેની આગળ ટોળે ટોળાંએ મૂકયો–(અને) પહાડના જેવો એક ઢગલો કર્યો.

(તેમાં) શું બખ્તર, કોલાહ, પાખર, ગોર્ઝ, અને હિંદી ખંજર (હતાં).

સેપેહસાલાર મિનોચેહરે તેઓને નવાઝયા–(અને) અંદાઝાસર મરતબો આપ્યો.

નામએ મેનૂચેહ્ર્ બા સરે સલ્મ નઝ્દે ફરીદૂન્ વ બાઝ્ આમદન્ બઇરાન્.

મિનોચેહરનું સલમનાં માથાં સાથનું નામુ ફરીદૂન ઉપર અને તેનું ઇરાનમાં પાછું આવવું.

ફેરેસ્તાદઈરા બેરૂન્ કરદ્ ગોરૂદ્
સરે શાહે ખાવર્ બર્ ઊરા સેપોરૂદ્
યકી નામહ્ બેન્વેશ્ત નઝ્દે નેયા
ચે અઝ્ જન્ગો અઝ્ ચારએ કીમેયા
નુખોસ્ત આફ્રીન્ કરદ્ બર્ કેર્દેગાર્
દેગર્ યાદ્ કરદ્ અઝ્ શાહે નામદાર્
સેપાસ અઝ્ જહાનદારે પીરૂઝગર્
કઝ્ઉયસ્ત નીરૂયો ફર્રો હોનર્
હમહ્ નીકો બદ્ ઝીરે ફર્માને ઊસ્ત
હમહ્ દર્દહા ઝીરે પયમાને ઊસ્ત
કુનૂન્ બર્ ફરીદૂન્ અઝ્ આફ્રીન્
ખેરદ્મન્દો બીદારો શાહે ઝમીન્

(મિનોચેહર) પેહલવાને એક કાસેદ તૈયાર કર્યો–(અને) તેને ખાવરના પાદશાહનું સર સોંપ્યું.

તેણે એક નામુ (પોતાના) બપાવા ઉપર શું લડાઈ કે શું ફરેબ કે શું દાવપેચની (વિગત)નું લખ્યું.

પ્રથમ ખોદાતાલા ઉપર દોઆ કરી–પછી નામદાર પાદશાહને યાદ કર્યો.

(કે) "શુક્ર તે ફત્તેમંદ ખોદાતાલાનાં–કે જેનાથી કૌવત, દબદબો અને હોનર છે.

સઘળું નેક અને બદ તેના ફરમાન હેઠળ છે–સઘળાં દુઃખો તેના તાબા હેઠળ છે.

તેનાથી હવે ફરીદૂન ઉપર દોઆ (હોજો) !–(કારણ કે) તે અકલમંદ, હોશયાર અને દુન્યાનો પાદશાહ (છે).

નુમાયન્દએ રાઝહાએ નેહાન્
ફેરૂઝન્દએ તાજો તખ્તે મેહાન્
કુશાયન્દએ બન્દહાએ બદી
હમશ રાયો હમ ફરૂરએ ઈઝદી
બનીરૂએ શાહ્ આન્ દો બન્દે ગરાન્
કુશાદીમ બર્ દસ્તે અફ્સૂનગરાન્
૨૪૧ બફર્માને યઝદાને જાન્આફ્રીન્
કશીદીમ કીન્ અઝ્ સંવારાને ચીન્
સરાન્ શાન્ બુરીદમ બશમ્શીરે કીન્
બેશુસ્તમ બપૂલાદ રૂએ ઝમીન્
નમાન્દમ બગીતી યકી કીનહ્વર્
બફરૂરે ફરીદૂને પર્ખાશખર્
મન્ ઈનક્ પસે નામહ્ બરૂસાને બાદ
બેયાયમ કુનમ હર્ ચે રફ્તસ્ત યાદ
સુવી દેઝ્ ફેરેસ્તાદ શીરૂયરા
ચુનાન્ મર્દે ગોર્દે જહાનજૂયરા
બેફરમૂદ કાન્ ખાસ્તહ્ બરગરાય
નેગહ્ કુન્ ચે બાયદ હમી કુન્ બરાય
બપીલાને ગર્દનકશ આન્ ખાસ્તહ્
બેબર્ તા દરે શાહે નાકાસ્તહ્
બેફરમૂદ તા કૂસે રૂયીનો નાય
બેયારન્દ દર્ પીશે પર્દહ્સરાય
સેપહ્રા ઝે દર્યા બહામૂન્ કશીદ
ઝે ચીન્ દેઝ્ સૂવી આફરીદૂન્ કશીદ
ચુ આમદ બનઝ્દીકે તમ્મીશહ્ બાઝ્
નેયારા બદીદારે ઊ બુદ નેયાઝ્
૨૪૨ બર્ આમદ ઝે દર્ નાલએ કર્રનાય
સરાસર્ બેજુમ્બીદ લશ્કર્ ઝે જાય
હમહ્ પોશ્તે પીલાન્ બપીરૂઝહ્ તખ્ત
બેયારાસ્ત સાલારે બીદારબખ્ત
હમહ્ મહ્દે ઝર્રીન્ બદીબાએ ચીન્
બગઉહર્ બેયારાસ્તહ્ હમચુનીન્
ઝે હર્ ગૂનહ્ ગૂનહ્ દેરફ્શાન્ દેરફ્શ
જહાની શુદહ્ સોર્ખો ઝર્દો બેનફ્શ
ઝે દર્યાએ ગીલાન્ ચુ અબ્રે સેયાહ્
દમાદમ બસારી રસીદ આન્ સેપાહ્
બઝર્રીન્ સેતામો બઝર્રીન્ કમર્
બસીમીન્ રેકીબો બઝર્રીન્ સેપર્
અબા ગન્જો પીલાનો બા ખાસ્તહ્
પઝીરહ્ શુદનરા બેયારાસ્તહ્
ચુ આમદ બનઝ્દીકે શાહો સેપાહ્
ફરીદૂન્ પેયાદહ્ બેયામદ બરાહ્
હમહ્ ગીલ્ મર્દુમ ચુ શેરે યલહ્
અબા તઉકે ઝર્રીનો મુશ્કીન્ કલહ્

તે છુપા ભેદોનો દેખાડનાર છે-બુઝુર્ગીના તાજ અને તખ્તને શોભા આપનાર છે.

તે બદીનુ બંધનો ખોલનારો છે-તેમજ અકલ અને ખોદાઇ દબદબા-વાળો છે.

તે પાદશાહની મદદથી તેઓહુ ભારી બંધોને-અમોએ જાદુગરોના હાથથી છોડવ્યા છે.

જાનને પેદાકરનાર ખોદાતાલાના હોકમથી-અમોએ ચીનનાં લશ્કર ઉપર કીનો લીધો.

કીનાની તલવારે કરી તેઓનાં સર કાપ્યાં-(અને) પોલાદી (હથિ-યારો)થી સઘળી ઝમીન ધોઇ નાખી.

બહાદુર લડાયક ફરીદૂનના પ્રતાબથી-મેં દુન્યામાં એક પણ દુશ્મન રહેવા દીધો નથી.

હું હમણા.(આ) નામાની પૂઠે પંવનની માફક-આવી લાગીશ અને જે કાંઈ હકીકત બની છે તે કહીશ. ”

(પછી) જેહાનજોએ પેહલવાન મર્દ શીરૂયને કિલ્લા તરફ મોકલ્યો.

(અને) ફર્માવ્યું કે “ તું ખઝાનો લે-તું નેગાહ કર અને જે કાંઇ જોઇયે તે તારી અકલ પ્રમાણે કર.

તે ખઝાનો ઝબરદસ્ત હાથીઓ ઉપર (લાધી)-નામદાર શાહને દર-વાઝે એમનો એમ લઈજા. ”

(પછી) તેણે ફર્માવ્યું કે “ કાંસાંનાં નગારાં અને કરનાએ-સરા પર્દા આગળ લાવી તૈયાર રાખે. ”

(પછી તમામ) લશ્કરને દર્યા તરફથી [illegible] તરફ ચલાવ્યું (અને) ચીનના કિલ્લાથી ફરીદૂન તરફ કુચ કરી.

જ્યારે તે (મિનોચેહર) [illegible] ([illegible])ની [illegible] પાસે આ. પો-ત્યારે (પોતાના) બપાવાને તેના દીદાર [illegible] ની ખાહેશ થઈ.

(જેથી) દરવાઝા ઉપરથી કર્નાએના આવાઝ નીકળ્યા-(અને) તમામ લશ્કરે (પોતાની) જગ્યાથી હિલચાલ કરવા માંડી

તે બીદાર બખ્તના સરદાર (ફરીદૂને) સઘળા હાથીઓની પીઠ પીરો-ઝાનાં તખ્તથી સણગારી.

તેજ પ્રમાણે સઘળી સોનેરી બેઠકો ચીનાઇ રેશમી કપડાંથી (અને) ગોહરોથી આરાસ્તે કરી

દરેક જાતના ઝળકતા ઝુંડાઓથી-ચારો તરફ લાલ, પીળી અને બહુ રંગની ઠઠ ભરાઈ.

*‘ ગીલાન ’ (શેહર)ના દર્યાથી તે [illegible] મિસાલ ‘ †સારી ’ (શેહર)માં જઈ પહોંચ્યું.

સોનેરી લગામ અને સોનેરી કમરબંદ સાથે-(અને) રૂપેરી રેકાબ અને સોનેરી ઢાલ સાથે,

ખઝાના, હાથીઓ અને હદયા સાથે-એસ્તેકબાલ જવાને તૈયારી કરી.

જ્યારે તે, પાદશાહ અને લશ્કરની નઝદીક આવી લાગ્યો-ત્યારે ફરી-દૂન પેયાદો ચાલવા લાગ્યો.

‘ ગીલાન ’ (શેહર)નાં સઘળાં લોકો છૂટેલા સિંહની માફક-સોનેરી તોક અને કસ્તુરીવાળા ગુચ્છા સાથ,

---

* અવસ્તાનું વરેન્ય, જે શેહર બૂરાં માણસોથી વસાયલું હતું.

† માઝંદરાનમાં આવેલું એક સારૂં હવા પાણીવાળું શેહર, જે ઉપરથી આપણે જ્યારે ઈરાનથી હિંદુસ્તાન આવી નવ-સારી જઈ વસ્યા ત્યારે આ “ સારી ” શેહરના જેવી (આબોહવા) લાગવાથી આપણા લોકોએ તેનું નામ “ નવસારી ” યાને “ નવીસારી ” કરી રાખ્યું.

પસે પોશ્તે શાહ્ અન્દરૂ ઈરાનેયાન્
હેલીરાનો હર્ યક્ ચુ શીરે ઝેયાન્
બપીશે સેપાહ્ અન્દરૂન્ પીલો શીરૂ
પસે ઍન્દહ્ પીલાન્ યલાને દેલીરૂ
દેરફૂશે ફરીદૂન ચુ આમદ પદીદ
સેપાહે મેનૂચેહ્રૂ સફ્ બરૂકશીદ
પેયાદહ્ શુદઝ્ અસ્પ સાલારે નવ
દરખ્તી નવ આયીન્ પુરઝ્ બારે નવ
ઝમીન્રા બેબૂસીદો કરૂદ આફ્રીન્
બરાન્ તાજો તખ્તો કોલાહો નેગીન્
ફરીદૂનશ ફરૂમૂદ તા બરૂનેશસ્ત
બેબૂસીદો બેસ્તરૂદ રૂયશ બદસ્ત
બેયામદ બગાહો ફેરેસ્તાદ કસ
બરે સામે નયરમ કે ઝૂદ આયો બસ
બસામ ઈનચુનીન્ ગોફ્ત શાહે કોહન
કે અય નામવરૂ મેહ્તરે અન્જોમન્
બસરૂ શુદ મરા રૂઝે યન્દાન્ ગુઝશ્ત
સેપહ્રૂ અઝ્ બરે ચર્ખ ગર્દાન્ ગુઝશ્ત
કુનૂન્ ચમ્બરી ગશ્ત મર્વે સેહી
નમાનદ બકસ રૂઝ્ગારે બેહી
દરખ્તી કે સરૂ બરૂકશદ ઝન્જોમન્
મરૂ ઊરા રસદ તાજો તખ્તે કોહન્
સેપોરૂદમ બેગોફ્ત ઈન્ નબીરહ્ તરા
કે મન્ રફૂતની ગશ્તહ્ અમ ઝીન્ સરા
તો ઊરા બહરૂ કારૂ શવ યારૂવરૂ
ચુનાન્ કુન્ કે અઝ્ તૂ ફુમાયદ હોનરૂ
ગેરેફ્તશ સબુક્ દસ્ત શાહે જહાન્
બેદાદશ બદસ્તે જહાન્પહ્લવાન્
પસન્ગહ્ સુવી આસ્માન્ કરૂદ રૂય
કે અય દાદગરૂ દાવરે રાસ્તગૂય
તો ગોફ્તી કે મન્ દાદગરૂ દાવરમ્
બસખ્તી સેતમદીદહ્રા યાવરમ્
હમમ્ દાદ દાદીઓ હમ યાવરી
હમમ્ તાજ દાદી હમ અન્ગુશ્તરી
હમહ્ કામે દેલ્ દાદીઅમ્ અય ખોદાય
મરા બરૂ કુનૂન્ સૂએ દીગરૂ સરાય
અઝીન્ બીશ્તરૂ અન્દરીન્ જાએ તન્ગ્
નખાહમ કે દારદ રવાનમ દેરન્ગ્
સેપહ્દારૂ શીરૂય બા ખાસ્તહ્
બદરૂગાહે શાહ્ આમદ આરાસ્તહ્
બેબખ્શીદ આન્ ખાસ્તહ્ બરૂ સેપાહ્
ચુ દહ્ રૂઝ્ બુદ માન્દહ્ અઝ્ મેહરૂ માહ્.

(તેઓ તથા) દેલાવરો અને દરેક સિંહની મિસાલના ઈરાનીઓ પાદશાહની પાછળ (ચાલતા હતા).

લશ્કરની આગળ હાથી અને સિંહો-(તેમજ) મસ્ત હાથીઓની પાછળ દેલીર પેહલવાનો (હતા). ૨૪૩

જ્યારે ફરીદૂનનો ઝુંડો દેખાયો-ત્યારે મિનોચેહરના લશ્કરે સફ ખેંચી.

તે નવો સરદાર (અને) નવી જાતનાં ફળનું નવું ઝાડ (મિનોચેહર) ઘોડા ઉપરથી પેયદો થયો,

(અને) ઝમીનને બોસો દીધો તથા તેનાં તાજ, તખ્ત, કોલાહ અને નગીના ઉપર દોઆ કીધી

ફરીદૂને તેને ફર્માવ્યું જેથી તે બેઠો-તેણે તેનાં મોઢાં ઉપર હાથ ફેરવ્યો અને બોસો લીધો.

(પછી) તે (પોતાને) મુકામે આવ્યો અને એક જણને નરીમાનના સામની નઝદીક મોકલ્યો કે "તું ઘણોજ જલદી આવ"

(જ્યારે સામ આવ્યો ત્યારે) સામને બુઢ્ઢા પાદશાહે એ પ્રમાણે કહ્યું-કે "ઓ અન્જુમનના નામવર સરદાર!

મારા કેટલાક દિવસ પસાર થઈ (હવે) તમામ થયા છે-ફરતા આસ્માનનું ચક્ર ફરી ગયું છે.

હવે (મારૂં) સીધું સર્વ વાંકું વળી ગયું છે-સારો વખત (હમેશ) કોઇ સાથ રહેતો નથી.

અન્જુમનમાંથી જે ઝાડ કે (પોતાનું) સર બુલંદ કરે છે-તેનેજ ખાસ (આ) પુરાણું તાજ અને તખ્ત ઘટે છે."

(પછી) તે (એ પ્રમાણે) બોલ્યો કે "આ નબીરા (મિનોચેહર)ને તને સોંપ્યો છે-કારણ કે હું આ દુન્યામાંથી જવાનો થયો છું. ૨૪

તું દરેક કામમાં તેનો મદદગાર થજે-(અને) એવું કરજે કે તારા હોનરને શોભા આપે."

(એમ કહી) તુરત જેહાનના પાદશાહે તે (મિનોચેહર)નો હાથ પકડી- *જેહાન પેહલવાન (સામ)ના હાથમાં આપ્યો.

પછી તેજ વખત તેણે આસ્માન તરફ મોં કર્યું-કે "ઓ રાસ્ત બોલનાર દાદગર દાવર!

તેં કહ્યું છે કે હું દાદગર દાવર છું-(અને) દુઃખીઓનાં દુઃખમાં મદદગાર છું.

તેજ પ્રમાણે તેં મને ઈન્સાફ આપ્યો અને મદદ કરી-તેમજ મને તાજ અને મોહર બક્ષી.

ઓ ખોદા! તેં મારાં દિલની સઘળી મુરાદ બક્ષી,-તો હવે મને બીજી દુન્યા તરફ લઈ જા

આ તંગ દુન્યામાં હું મારા જાનને એથી વધારે ઢીલમાં રાખવા માગતો નથી."

(હવે) સરદાર શીરૂય ખઝાના સાથ-પાદશાહની દરગાહમાં સજ થઇને આવ્યા.

(પાદશાહે) તે ખઝાનો લશ્કરને બખશેશ કર્યો-(તે દિવસ) જ્યારે મેહર મહિનાના દશ દિવસ રહેલા હતા (તે હતો.)

* આ ઉપરથી એવું માલૂમ પડે છે કે જેહાનપેહલવાન કેરશાસ્પ અને નરીમાન આ દુન્યાથી ગુઝર પામ્યા હોવા જોઇયે, કારણ કે તે બેહુને રહેવા દઈ સામને બોલાવે નહીં.

નેહાદને ફરીદૂન્ તાજ્ બર્ સરે મેનૂચેહ્રર્ વ મોર્દને ઊ.

૨૪૫ બેફરૂમૂદ પસ તા મેનૂચેહ્રર્ શાહ્
નેશસ્ત અઝ્ બરે તખ્તે ઝર્ બા કોલાહ્
બદસ્તે ખુદશ તાજ બર્ સર્ નેહાદ
બસી પન્દહા અન્દરૂઝહા કરૂદ ચાદ
ચુ ઈન્ કરૂદહ્ શુદ રૂઝ બરૂગશ્ત બખ્ત
બેપેઝ્મોરૂદ બર્ગે કયાની દરખ્ત
હમી હર્ ઝમાન્ ઝાર્ બેગ્રીસ્તી
બદુશ્વારી અન્દર્ હમીઝીસ્તી
કરાનહ્ ગુઝીદ અઝ્ બરે તાજો ગાહ્
નેહાદહ્ બરે ખુદ સરે આન્ સે શાહ્
બનઉહહ્ દરાન્ હર્ ઝમાની બેઝાર્
ચુનીન્ ગોફ્તી આન્ નામવર્ શહ્રયાર્
કે બરૂગશ્તો તારીક્ શુદ રૂઝે મન્
અઝીન્ સેહ્ દેલઅફ્રૂઝ દેલસૂઝે મન્
બઝારી ચુનીન્ કોશતહ્ દર્ પીશે મન્
બકીનહ્ બકામે બદ્અન્દીશે મન્
હમઝ્ બદ્ખુઇ હમ ઝે કેર્દારે બદ
બરૂએ જવાનાન્ ચુનીન્ બદ રસદ
નબોરૂદન્દ ફર્માને મન્ લાજરમ
જહાન્ ગશ્ત બર્ હર્ સે બર્નાં દેઝમ
૨૪૬ પુરઝ્ ખૂન દેલો પુર્ ઝે ગેર્યહ્ દો રૂય
હમી તા ઝમાનહ્ સર્ આમદ બદૂય
ફરીદૂન બેશુદ નામ અઝૂ માન્દ બાઝ્
બરૂઆમદ બરીન્ રૂઝગારી દરાઝ્
હમહ્ નીક્નામી બેહો રાસ્તી
કે કરૂદ અય પેસર્ સૂદ દર્ કાસ્તી
મેનૂચેહ્રર્ બેન્હાદ તાજે કયાન્
બઝુન્નારે ખૂનીન્ બેબસ્તશ મયાન્
બર્ આયીને શાહાન્ યકી દખ્મહ્ કરૂદ
ચે અઝ્ ઝરૂરે સોર્ખો ચે અઝ્ લાજવરૂદ
નેહાદન્દ ઝીર્ અન્દરશ તખ્તે આજ
બરૂઆવીખ્તન્દ અઝ્ બરે આજ તાજ
બએદરૂદ કરૂદનશ રફ્તન્દ પીશ
ચુનાન્ ચૂન બુવદ રસ્મો આયીનો કીશ
દરે દખ્મહ્ બસ્તન્દ બર્ શહ્રયાર્
શુદ આન્ અર્જમન્દ અઝ્ જહાન્ ખારો ઝાર્
મેનૂચેહ્રર્ યક્ હફ્તહ્ બા દરૂદ બૂદ
દો ચશ્મશ પુર્ આબો રોખે ઝરૂદ બૂદ
યકી હફ્તહ્ બા સૂગ બુદ શહ્રયાર્
અઝ્ શહ્રો બાઝારહા સૂગ્વાર્
૨૪૭ જહાના સરાસર્ ફેસૂસીઓ બાદ
બતૂ નીસ્ત મર્દે ખરદમન્દ શાદ
બકેર્દારહાએ તો ચૂન બેન્ગરમ
ફેસૂસસ્તો બાઝી હુમાયદ બરમ

ફરીદૂનનું મિનોચેહરનાં સર ઉપર તાજ મેલવું. અને તેનું મરણ પામવું.

પછી તેણે ફર્માવ્યું જેથી મિનોચેહર શાહ-કોલાહ પેહેરીને સોનેરી તખ્ત ઉપર બેઠો.

(ફરીદૂને) પોતાને હાથે તેનાં સર ઉપર તાજ મેલ્યું-(અને) ઘણી નસીહત અને વસીયત કીધી

જ્યારે એ (ક્રિયા) કરી રહયો ત્યારે તેનો દહાડો અને નસીબ બરગશ્તે થયું-પાદશાહી ઝાડનાં પાતરાં કરમાવા લાગ્યાં.

હર વખત તે ઝાર ઝાર રડતો-(અને) દુઃખમાં દહાડા કાઢતો હતો.

તેણે તાજ અને તખ્ત છોડી દીધાં-તે ત્રણે શાહ (એરચ, તુર અને સલ્મ)નાં સર પોતાની નઝદીક મૂક્યાં.

તે ઉપર હર વખત ખોવારીથી રડતો-(અને) તે નામવર પાદશાહ એ પ્રમાણે બોલતો,

કે "મારો દહાડો આ મારા ત્રણ દિલને રોશન કરનાર અને દિલસોઝ (બેટાઓ)થી બરગશ્તે અને સીઆહ થયો.

મારા દુશ્મનની મુરાદ પ્રમાણે મારી નઝદીક એ રવેશે કીનામાં ખુવારીથી માર્યા ગયા.

એવીજ રીતે બદખસ્લત અને ખરાબ ચાલચલણથી જવાનો ઉપર બદી પહોંચે છે.

ખચીત તેઓએ મારો હોકમ માન્યો નહીં,-જેથી એ ત્રણે જવાનો ઉપર જેહાન ધમ ભરેલી થઈ."

તેનું દિલ ખૂન ભરેલું અને બેહુ ગાલ આંસુથી ભરેલા (થયા)-અહીં સૂધી કે તેનો ઝમાનો આખેર થયો.

ફરીદૂન મરણ પામ્યો (પણ) તેનું નામ અહિંયાં રહી ગયું-જો કે એ ઉપર કેટલો બધો વખત નીકળી ગયો (છે).

નેકનામી અને સચ્ચાઇ એજ સઘળે ઠેકાણે ભલાં છે-"ઓ છોકરા-બુરાઈમાંથી કોણે લાભ મેળવ્યો છે ?"

મિનોચેહરે પાદશાહી તાજ (સર ઉપર) મૂક્યું-(અને) તેણે ખૂન ભરેલો કમરબંદ કમર ઉપર બાંધ્યો,

(અને) પાદશાહોની રીત મુજબનું એક દખ્મુ નક્કર સોનાનું અને લાજવર્દ (આસ્માની રંગના કીમતી પત્થર)નું બંધાવ્યું.

તેની અંદર હાથીદાંતનું તખ્ત મૂક્યું-(અને) તે હાથીદાંતનાં (તખ્ત) ઉપર એક તાજ લટકાવ્યું.

(અને) જેમ (પોતાની) રાહ, રસમ અને ધર્મ હતો તેમ-તેને વિદા કરવા માટે તેઓ આગળ ચાલ્યા.

(પછી) તેઓએ તે દખ્માનો દરવાઝો બંધ કીધો-તે નામીચો (પાદશાહ) આ દુન્યાથી ખુવાર અને રડતો ગયો.

મિનોચેહર એક હફ્તા સૂધી સોગમાં રહયો-તેની બેહુ આંખ આંસુ-ભરી અને મોં ઝર્દ હતું

પાદશાહ એક હફ્તા સૂધી સોગમાં રહયો-જેથી (તમામ) શેહર અને બાઝારો પણ (સોગમાં) હતાં).

"ઓ જેહાન ! તું તમામ હાય અને અફસોસજ છે-અકલમંદ માણસ તારાથી ખુશહાલ નથી

જ્યારે હું તારાં કામ જોઉ છું-ત્યારે તે અફસોસ તેમજ રમત દેખાય છે.

જહાંએરુ હમીપર્વરી શાન્ બનાઅ્
કે કૂતાહુ ઉમરો કે ઉમરે દરાઅ્
શુ અરૂ દાદહશ બાઅ્ ખાહી સેતદ
ચે ધમ ગરૂ બુવદ ખાકૂ આન્ ગરૂ બેસદ
અગરૂ શાહુરૂયારી વગરૂ ઝીરૂ દસ્ત
શુ અઝ્ તૂ જહાન્ ઈન્ નફસરા ગુસસ્ત
હમહુ દર્દો ખીશીએ ઊ: શુદ ચુ ખાબ્
બજાવીદ માન્દન્ દેલતરા મતાબ્
ખુનુકૂ આન્ કજ્ઞ નીકોઈ યાદગારૂ
બેમાનદ અગરૂ બન્દહુ ગરૂ શાહુરૂયારૂ
પસન્ગહુ યકી હફ્તહુ ઓગ્ઝારદતન્દ
હમહુ માતમો સૂગે ઊ દાશતન્દ

તું શું નાના અને મોટા દરેકને લાડથી પાળે છે.

જ્યારે તું આપેલું પાછું લેવા ચાહે છે–ત્યારે ગમે તે ખાક હોય અગર પરવાહું હોય તો તેનો તને શું ધમ ?"

અગર તું પાદશાહ હોય અથવા નોકર (હોય)–જ્યારે દુન્યા તારો દમ છૂટો પાડે છે,

ત્યારે તારા તરફની તેની લાગણી અને સગપણ એક સ્વપ્ન મિસાલ થયલું (જાણ)–"(ઓ ભાઇ!) તારાં દિલને જાવેદાન સુધી રહેવા ના લલચાવ.

ભલો તેજ કે જેનાંથી નેકી યાદગાર-રહે, પછી તે નોકર હોય યા પાદશાહ (હોય.)"

બાર પછી તેઓએ તેની માતમ અને સોગ રાખી એક હફ્તો પસાર કર્યો.

મેનૂચેહ્રૂર.*

પાદ્શાહીએ મેનૂચેહ્ર્ સદો બીસ્ત્ સાલ્ બૂદ બર્ તખ્ત્ નેશસ્તને મેનૂચેહ્ર્ વ આચીને ફરીદૂન્ પીશ્ નેહાદન્.

મિનોચેહરની પાદશાહી એકસો વીસ વર્ષ હતી; મિનોચેહરનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને ફરીદૂનની રાહ રસમ ધરવી.

બહશ્તુમ બેયામદ મેનૂચેહ્રૂ શાહ્
બસરૂ બરૂ નેહાદ આન્ કયાની કોલાહ્.
દરે જાદુઈહા બઅફૂસૂન્ બેબસ્ત.
બરૂ સાલેયાન્ અન્જુમન્ શુદ દો શસ્ત
હમહુ પહ્લવાનાને રૂએ ઝમીન્
બરૂ ઊ યકૂસરહુ ખાન્દન્દ આફ્રીન્

આઠમે દિવસે પાદશાહ મિનોચેહર આવ્યો-(અને) તે પાદશાહી કોલાહ સર ઉપર મેલી.

તેણે દુન્યામાંથી બુરાઇને પોતાની નીતિથી દૂર કીધી-તેમ કરતાં તે એકસો વીસ વર્ષનો થયો.

દુન્યાના સઘળા પેહલવાનોએ-તેના ઉપર દોઆ કીધી. ૨૪

---

* અવસ્તાના "મનુશચિથ્ર," પેહલવીનો "માનુશચિહ્રર." ફર્વર્દીન યશ્તમાં એને એરચનો મિનોચેહર કરી કહયો છે. ફાર્સી અને પેહલવી લખનારાઓ એ પાદશાહને ઘણો ખૂબસૂરત તેમજ ઉદ્યોગ હોનરોનો ફેલાવો કરનાર કહયો છે તથા કમર ઉપર કુસ્તી બાંધનાર પણ જણાવ્યો છે. એને કયાની ખોરેહ મળ્યાનું પણ જણાવે છે. આ મીનોચેહરના પાદશાહને ફિર્દોસી એરચની છોકરીનો છોકરો કહે છે ત્યારે કેટલાકો એને એરચના છોકરાનો છોકરો કહી ગયા છે. ગૂંચવાડાનું મુખ્ય કારણ એટલુંજ જણાય છે, કે પાદશાહ મિનોચેહરની માનું નામ ગેહે માફ્રીદ હતું. તેણીને માટે કહે છે કે તે એરચની છોકરી નહીં હતી, પણ પાદશાહી ખાન્દાનના સામ નામના શખ્સના છોકરા જમશેદના છોકરા એરચની છોકરી થતી હતી. આ પાદશાહે ખેતીનાં કામને ઘણું ઉત્તેજન આપ્યું હતું. ફેરાત (Euphrates) નામની નદીમાંથી નેહેરો ખોદી લઇ જઇ આસપાસના તાલુકામાં ખેતરને પાણી પહોંચતું કર્યું હતું. અને મોટા બાગો બનાવી જંગલ અને પહાડો ઉપરથી ફળ આપનારાં ઝાડો મંગાવી રોપાવ્યાં હતાં. દેશની આબાદાની વધારવાની પોતાથી બનતી કોશેશ કરી હતી. ફિર્દોસી એની પાદશાહીમાં ૧૨૦ વર્ષ લખે છે જેને પેહલવી અને ફાર્સી પુસ્તકો ટેકો આપે છે.

ચુ દીહીમે શાહી બસરૂ બરૂ નેહાદ
જહાન્‌રા સરાસરૂ હમહ્‌ મોઝ્દહ્‌ દાદ
બદાદો દહેશ હમ બમર્દાનગી
બનીકીઓ પાકીઓ ફર્ઝાનગી
ચુનીન્ ગોફ્ત બા સરૂબસરૂ લશ્કરશ
કેહો મેહ્‌ કે બૂદન્દ દરૂ કેશ્વરશ
મનમ બરૂ સરે તખ્તે ગર્દાન્ સેપેહ્‌રૂ
હમમ ખેશ્મો જન્ગસ્તો હમ દાદો મેહ્‌રૂ
હમમ દીનો હમ ફરૂરએ ઈઝદી
હમમ બખ્તે નીકીઓ દસ્તે બદી
ઝમીન્ બન્દહો ચરૂખ યારે મનસ્ત
સરે તાજ્‌દારાન્ શેકારે મનસ્ત
શબે તારૂ જૂયન્દએ કીન્ મનમ
હમાન્ આતેશે તીઝ બર્ઝીન્ મનમ
ખોદાવન્દે શમ્શીરો ઝરૂરીનહ્‌ કફૂશ
ફરાઝન્દએ કાવેયાની દેરફૂશ
ફેરૂઝન્દએ ગાહો બુરૂરન્દહ્‌ તીઘ
બકીન્ અન્દરૂન્ જાન્ નદારમ દેરીઘ
ગહે બઝ્મ દર્યા દો દસ્તે મનસ્ત
દમે આતેશ અઝ બરૂ નેશસ્તે મનસ્ત

બદાન્‌રા ઝે બદ દસ્ત કૂતહ્‌ કુનમ
ઝમીનરા બખૂન્ રન્ગે દીબહ્‌ કુનમ
ગેરાયન્દહ્‌ ગોર્ઝો નુમાયન્દહ્‌ તાજ
ફેરૂઝન્દએ મુલ્કૂ બરૂ તખ્તે આજ
અબા ઇન્ હોનરૂહા યકી બન્દહ્‌અમ
જહાન્‌આફ્રીન્‌રા પરસ્તન્દહ્‌અમ
બરાહે ફરીદૂને ફરૂરોખ રવીમ
નેયા મા કોહન બૂદ અગરૂ મા નવીમ
હમહ્‌ દસ્ત બરૂ રૂએ ગેર્યાન્ ઝનીમ
હમહ્‌ દાસ્તાનહા ઝે યઝ્દાન્ ઝનીમ
અઝૂ તાજો તખ્તો અઝૂઈમ સેપાહ્‌
વઝૂઈમ સેપાસો બદૂઈમ પનાહ્‌
હરાન્ કસ કે દરૂ હફ્તકેશ્વરૂ ઝમીન્
બેગરૂદદ ઝે રાહો બેતાબદ ઝે દીન્
નુમાયન્દએ રન્જે દર્વીશરા
ઝબૂન્ દાશતન્ મરૂદુમે ખીશરા
બરૂઅફ્રાશતન્ સરૂ બબીશીઓ ગન્જ
બરન્જૂરૂ મરૂદુમ નુમાયન્દહ્‌ રન્જ

જ્યારે તેણે પાદશાહી તાજ સર ઉપર મેલ્યું-ત્યારે સઘળી દુન્યાને ખુશખબરી આપી.

(તેણે) ઈન્સાફ, સખાવત, મર્દાનગી, નેકી, પાકીઝગી અને દાનાઈથી રાજ્ય કર્યું.

તેણે તમામ લશ્કરને તેમજ તેના મુલકમાં જે કોઈ નાના અને મોટા હતા તેઓને એ રસ્તે કહ્યું,

(કે) "આ અદલબદલ થતાં તખ્ત ઉપર હું આસ્માનની મિસાલે છું-હું ગુસ્સો, લડાઈ તેમજ ઈન્સાફ અને દયા પણ (રાખું) છું.

હું ધર્મ તેમજ ખોદાઈ દબદબો (રાખું) છું-હું નેકબખ્તી તેમજ બદીનો હિસ્સો (ધરાઉં) છું.

ઝમીન મારો બંદો અને આસ્માન મારો યાર છે-(બૂરા) પાદશાહોનાં સર મારો શિકાર છે.

હું અંધારી રાતે કીનો લેનાર છું-તેમજ હું 'બર્ઝીન*' નામનો પ્રકાશતો આતશ છું.

(હું) તલવાર અને સોનેરી જોડાનો સાહેબ (છું)-(તેમજ હું) કાવેયાની ઝુંડાનો ઉઠાવનાર (છું).

(હું) તખ્ત અને કાપનારી તલવારને રોશન કરનાર (છું)-કીનાની વખતે હું (મારા) જાનનો વિચાર કરતો નથી.

ખુશીની મજલેસ વખતે મારા બેહુ હાથ દર્યા (મિસાલ ખોલ્લા) છે-(લડાઈ માટે) જ્યારે હું ઘોડા ઉપર સવાર થાઉં છું ત્યારે મારો શ્વાસ આતશની ખાસિયતનો થાય છે.

બૂરાઓને હું બદી કરતાં અટકાઉં છું-(તેઓનાં) લોહીથી ઝમીનને રેશમી કપડાંને રંગની બનાઉં છું.

(હું) ગોર્ઝની ખાહેશ કરનાર અને તાજ દેખાડનાર (છું)-હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર (બેસી) મુલકને રોશન કરનાર (છું).

હું આટલા હોનરો સાથે (પણ) જેહાનને પેદા કરનારની પરસતેશ કરનાર એક બંદો છું.

હું મુબારક ફરીદૂનની રાહ ઉપર ચાલીશ-મારો નેયાગાન જૂનો હતો અને હું નવો છું.

હું રડતા ચેહરા સાથે પશેમાન થાઉં છું-(અને) ખોદાતાલાનીજ સઘળી વાતો કહીશ.

તેનાથીજ મને તાજ, તખ્ત, અને લશ્કર છે. તથા તેનાથીજ મને શુક્રગુઝારી અને પનાહ છે.

જે કોઈ કે હફ્તકેશ્વર ઝમીનમાં-રાહરસમથી અને દીનથી ફરે,

ગરીબને દુઃખ દે-પોતાનાં સગાંવહાલાંને ખુવારીમાં રાખે,

ઝિયાદતી અને ખઝાનાથી મગરૂર થઈ જાય-(અને) દુઃખી માણસને દુઃખ દે,

---

* આ આતશને "આદર બુર્ઝીન મેહર"ને નામે આપણે ઓળખ્યે છિયે, જે "બર્ઝીગર" યાને ખેડુતો ઉપર મુવકકલ છે. આતશ નેયાયેશના સર્વથી છેલ્લા ભાગમાં એની આરાધના કરવામાં આવી છે. બુન્દહિશનમાં એ આતશ માટે લખે છે કે પયઘમ્બર અશો ઝરતોશ્ત ગોશ્તાસ્પની દરબારમાં લાવ્યા હતા જે કાઠી, સુખડ વગર હમેશે રોશન રહેતો હતો. ફિર્દોસી પણ એ આતશ અશો જરતોશ્ત લાવ્યાનું જણાવે છે. અને લખે છે કે-

કે આન્ મેહરૂ બર્ઝીન્ બીદૂદ બૂદ
મુનઉવરૂ ને અઝ હીઝમો ઊદ બૂદ

એટલે આ મેહર બુર્ઝીન આતશ ધૂમાડા વગરનો હતો, અને કાઠી તેમજ ખુશ્બો વગર રોશન રહેતો હતો. આ આતશની જગ્યા "રએવન્ત" નામના પહાડ ઉપર હતી એમ આતશ નેયાયેશ જણાવે છે.

હમહ્ નઝ્દે મન્ સરૂબસર્ કાફરન્દ
વઝ્ અહ્રીમને બદ્કુનેશ બદ્તરન્દ
હરાન્ બદ્કુનેશ કૂ ને બર્ દીન્ બુવદ
ઝે યઝ્દાનો અઝ્ મનશ નફ્રીન્ બુવદ
વઝાન્ પસ્ બશમ્શીર્ યાઝીમ દસ્ત
કુનમ્ સરબસર્ કેશ્વર્ અઝ્ કીનહ્ પસ્ત
ચુ બર્ગોફ્ત ઝીન્ગુનહ્ શાહે જહાન્
બનઝ્દે બુઝોર્ગાને રઉશનરવાન્
હમહ્ પહ્લવાનાને પાકીઝહ્ દીન્
મેનૂચેહ્રરા ખાન્દન્દ આફ્રીન્
કે ફરૂખ નેયાએ તો ઈન્ દીદ રાહ્
તોરા દાદ આયીનો તખ્તો કોલાહ્
તોરા બાદ જાવીદ તખ્તે રદાન્
હમાન્ તાજો હમ ફરૂરએ મૂબદાન્
તોરા બાદ જાવીદ તખ્તો કોલાહ્
કે શાયેસ્તહ્ તાજીઓ ઝીબાએ ગાહ્
દેલે મા યકાયક્ બફર્માને તૂસ્ત
હમાન્ જાને મા ઝીરે પયમાને તૂસ્ત
જહાનપહ્લવાન્ સામ બર્ પાએ ખાસ્ત
ચુનીન્ ગોફ્ત કય દાવરે દાદે રાસ્ત
ઝે શાહાન્ મરા દીદહ્ બર્ દીદનસ્ત
ઝે તૂ દાદો અઝ્ મન્ પસન્દીદનસ્ત
પેદર્ બર્ પેદર્ શાહે ઈરાન્ તોઈ
ગુઝીને સવારાનો શીરાન્ તોઈ
તનો જાનત્ યઝ્દાન્ નેગહ્દાર્ બાદ
દેલત્ શાદ્માન્ બખ્ત્ બીદાર્ બાદ
તો અઝ્ બાસ્તાન્ યાદ્ગારે મની
બતખ્તે કયી ઝીન્હારે મની
બરઝ્મ અન્દરૂન્ શીરે પાયન્દઈ
બબઝ્મ અન્દરૂન્ શીદે તાબન્દઈ
ઝમીનો ઝમાન્ ખાકે પાએ તો બાદ
હમાન્ તખ્તે પીરૂઝહ્ જાએ તો બાદ
તો શુસ્તી બશમ્શીર્ રૂએ ઝમીન્
બઆરામ બેન્શીનો રામેશ ગુઝીન્
અઝીન્ પસ્ હમહ્ નઉબતે માસ્ત રઝ્મ
તોરા જાએ તખ્તસ્તો બેગ્માઝે બઝ્મ
નેયાગાને મન્ પહ્લવાનાન્ બુદન્દ
પનાહે બુઝોર્ગાનો શાહાન્ બુદન્દ
ઝે ગરશાસ્પ તા નયરમે નામદાર્
સેપહ્દાર્ બૂદન્દો ખન્જર્ ગુઝાર્
શવમ્ ગેર્દે ગીતી બરૂઆયમ્ યકી
ઝે દુશ્મન્ બબન્દ આવરમ્ અન્દકી
મરા પહ્લવાની નેયાએ તો દાદ
દેલમરા ખેરદ મેહ્રે રાએ તો દાદ
ચુનાન્ ચૂન્ બુવદ બન્દગી શાહ્રા
કમર્ બસ્તહ્અમ જન્ગે બદ્ખાહ્રા
બફ્ કરૂદ નીઝ આફ્રીન્ શહ્રયાર્
બસી દાદશ અઝ્ હદયએ શાહ્વાર્
પસઝ્ પીશે તખ્તશ ગોરાઝીદ સામ
પસશ પહ્લવાનાન્ નેહાદન્દ ગામ

તે સઘળા મારી નઝદીક કાફેર છે-અને બદચાલના એહરીમનથીબી ૨૫૦
વધારે બૂરા છે.

તે બદચાલનો કે જેનું દીન ઉપર (એઝીન) નહીં હોય-(તે ઉપર)
ખોદાતાલા અને મારી તરફથી લઆનત હોજો !

અને ત્યાર પછી (તેઓ ઉપર) તલવારનો હાથ લંબાવીશ-(અને
તેનો) તમામ મુલક કીનાથી નાશ કરીશ."

જ્યારે જેહાનનો પાદશાહ, રોશન જીવના બુઝોર્ગોની નઝદીક એવી
રીતે બોલ્યો,

ત્યારે દુન્યાના પેહલવાનોએ-તેની ઉપર દોઆ કીધી;

કે "તારા મુબારક બપાવાએ એનેજ નેક રાહ સમજી-તને રાહરસમ,
તખ્ત અને તાજ આપ્યું.

તને સરદારોનું તખ્ત અને તાજ, તેમજ દાનાઓનો દબદબો કાયમ
હોજો !

તને તખ્ત અને કોલાહ હમેશે હોજો !-કારણકે તું તાજને લાયક
અને તખ્તને ઝેબ દેનાર છે.

અમો સઘળાનાં દિલ તારા હોકમમાં છે-તેમજ અમારો જાન તારા
કોલથી બંધાયલો છે."

(પછી) જેહાન પેહલવાન સામ ઉઠયો-(અને) એ પ્રમાણે બોલ્યો
કે "ઓ રાસ્ત ઈન્સાફના ખાવંદ !

(આગળા) પાદશાહોથી હું જોતો આવ્યો છું-તેમજ તું ઇન્સાફ કરે ૨૫૧
છે અને હું તે પસંદ કરૂં છું.

તું બાપેદાદે ઈરાનનો પાદશાહ છે-તું સવારો અને બહાદુરોનો
પસંદ કરેલો છે.

તારાં તન અને જાનનો નેગેહબાન પાક યઝદાન હોજો !-તારૂં દિલ
ખુશહાલ અને બખ્ત બીદાર હોજો !

આગળા વખતની તુંજ મારી યાદદાસ્ત છે-પાદશાહી તખ્તે તુંજ
મારી પનાહ છે.

તું લડાઈની અંદર હઠે નહીં એવો સિંહ છે-(અને) ખુશીની મજ-
લેસમાં ઝળકતો આફતાબ છે.

ઝમીન અને ઝમાનો તારા પગની ખાક હોજો ! તેમજ તારી બેઠક
પીરોઝાનું તખ્ત હોજો !

તેં સઘળી જગ્યા તલવારથી ધોઇ નાખી છે-(હવે) તું આસાયે-
શમાં બેસ અને ખુશહાલી કર.

હવે પછી અમારે માટે લડાઈ છે-તારી જગ્યા તખ્ત છે અને મજ-
લેસની પરોણાગત (કરવાની છે.)

મારા નેયાગાનો પેહલવાન હતા-તેઓ બુઝોર્ગો અને પાદશાહોના
નેગેહબાન હતા.

કેરશાસ્પથી નામદાર નરીમાન સુધી-સેપેહસાલાર અને ખંજરના
મારનાર હતા.

હું દુન્યાની આસપાસ એક ફેરો ખાઈ આઉં-(અને) થોડાક દુશ્મ- ૨૫૨
નને બાંધી લાઉં.

તારા બપાવાએ, મને પેહલવાની આપી-(અને) તારી મેહરબાની
અને ડહાપણે મારાં દિલને અકલ બક્ષેશ કરી.'

જેટલી પાદશાહની તાબેદારી કરવા ઘટે તેટલી કરવા-દુશ્મનની લડાઈ
માટે મેં કમર બાંધી છે."

(પછી) પાદશાહે તેના ઉપર પણ દોઆ કીધી-(અને) ઘણોજ
પાદશાહી હદયો તેને આપ્યો.

પછી સામ તેનાં તખ્ત આગળથી ખુશહાલ ચાલ્યો-તેની પૂઠે પેહલ-
વાનો ચાલ્યા.

ખરામીદો શુદ સૂએ આરામગાહ
હમીગશ્ત ગીતી બરૂ આયીનો રાહ

તે (પોતાની) છાવણી તરફ ચાલ્યો-એ પ્રમાણે રાહરસમ ઉપર દુન્યા ચાલતી હતી.

ગોફ્તાર્ અન્દર્ ઝાદને ઝાલેઝર્ વ અફ્ગન્દને સામ્ ઊરા બઅલ્બોર્ઝ્ કૂહ્.

ફુનૂન બરૂ શેગેફ્તી યકી દાસ્તાન
બેપયવન્દમ્ અઝ્ ગોફ્તએ બાસ્તાન્
નેગહ્ કુન કે મરૂ સામરા રૂઝ્ગારૂ
ચે બાઝી નમૂદ અય પેસરૂ હુશ્દારૂ
નબૂદ ઈચ ફર્ઝન્દ મરૂ સામરા
દેલશ બૂદ જૂયા દેલ્આરામરા
નેગારી બુદ અન્દરૂ શબેસ્તાને ઊય
ઝે ગુલ્બરૂગ્ રોખ્ દાશ્ત્ વઝ્ મુશ્ક મૂય
૨૫૩ અઝાન્ માહુશ ઉમ્મેદે ફર્ઝન્દ બૂદ
કે ખુરૂશીદ ચેહરહ બરૂમન્દ બૂદ
ઝે સામે નરીમાન્ હમ ઊ બારૂ દાશ્ત
ઝે બારે ગેરાન્ તન્શ આઝારૂ દાશ્ત
ઝે માદરૂ જુદા શુદ દરાન્ ચન્દ રૂઝ્
નેગારી ચુ ખુરૂશીદે ગીતીફરૂઝ્
બચેહરહ નેકૂ બૂદ બરૂસાને શીદ
વલીકેન્ હમહ્ મૂએ બૂદશ સપીદ
પેસરૂ ચૂન ઝે માદરૂ બદીન્ ગૂનહ્ ઝાદ
નકરૂદન્દ યક્ હફતહ્ બરૂ સામ યાદ
શબેસ્તાને આન્ નામવરૂ પહુલવાન્
હમહ્ પીશે આન્ ખુરૂદ કૂદક્ નવાન્
કસી સામે યલ્રા નયારસ્ત ગોફ્ત
કે ફર્ઝન્દે પીરૂ આમદ અઝ્ પાક્ જોફ્ત
યકી દાયહ્ બૂદશ બકેર્દારે શીરૂ
બરે પહુલવાન અન્દરૂ આમદ દેલીરૂ
મરૂ ઊરા બફર્ઝન્દ બરૂ મોઝ્દહ્ દાદ
ઝબાન્ બરૂ કોશાદ આફ્રીન્ કરૂદ યાદ
કે બરૂ સામે યલ્ રૂઝ્ ફરૂખન્દહ્ બાદ
દેલે બદસેગાલાને ઊ કન્દહ્ બાદ
૨૫૪ બેદાદ આન્ચે ઝીઝદ હમીખાસ્તી
હમી જાન્ બદીન્ ખાહેશ આરાસ્તી
તોરા દરૂ પસે પર્દહ્ અય નામજૂય
યકી પાક્ પૂરૂ આમદ અઝ્ માહરૂય
યકી પહુલવાન બચ્ચએ શીરૂદેલ્
નુમાયદ બદીન્ કૂદકી ચીરૂદેલ્
તનશ હમ્ચુ સીમો બરોખ્ ચૂન્ બેહેશ્ત
બરૂ બરૂ નબીની યક્ અન્દામે જેશ્ત

ઝાલેઝરનું જન્મ પામવું અને સામનું તેને અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપર નાખવું.

હવે હું આગુળી તવારીખ ઉપરથી એક અજાયબ જેવું દાસ્તાન લખું છું.

"ઓ છોકરા! તું હોશ્યારી પકડ અને જો કે ઝમાનાએ સામને શું રમત દેખડાવી?"

સામને કાંઈ પણ ફર્ઝંદ હતું નહીં-તેને ફર્ઝંદની ઘણી હોંસ હતી.

તેની એક ખૂબસૂરત બાનૂ હતી-ગોલાબની પાંખડી જેવો જેનો ચેહરો અને કસ્તુરી જેવા જેના બાલ હતા.

તે માહતાબથી તેને ફર્ઝંદની ઉમેદ હતી-કારણકે તે આફતાબને ચેહરાનીને દહાડા હતા.

તેણી નરીમાનના સામથી હમેલ ધરાવતી હતી-તે ભારી બોજાથી તેનું શરીર દુ:ખી હતું.

થોડાક દહાડા પછી તે દુન્યાને રોશન કરનાર ખોરશેદની મિસાલનો એક ચીતાર માને પેટે અવતર્યો.

ચેહરામાં તે ખોરશેદની માફક નેક હતો-પણ તેના સઘળા બાલ સફેદ હતા.

જ્યારે આવી રીતનો છોકરો માને (પેટે) જન્મ્યો-ત્યારે સામને એક હફતા સુધી ખબર નહીં આપી.

તે નામવર પેહલવાનનું ઝનાનખાનુ-સઘળું તે નાના બાળકની આગળ રડયા કરતું.

(પણ) કોઈ સામ પેહલવાનને કહી શક્યું નહીં-કે "તે પાક ઓરતથી બુઢ્ઢું બાળક અવતર્યું."

તેના સિંહની મિસાલની એક દાસી હતી-તે દેલીરીથી સામની આગળ આવી,

(અને) તેણીએ ખાસ તે બચ્ચાંની વધામણી તેને આપી.-તેણીએ ઝબાન ખોલી દોઆ આપી

કે "પેહલવાન સામ ઉપર દહાડો મુબારક હોજો! તેના દુશ્મનોનાં દિલ ઝખમી હોજો!

તેં જે કંઈ ખોદાતાલાથી ચાહ્યું (અને તારા) જીવે ખાહેશ કરી તે તેણે આપી.

ઓ નામવર! તારા ઘરમાં-માહતાબને ચેહરેની (ઓરત)થી એક પાક બેટો જન્મ્યો છે.

તે એક શેરદિલ પેહલવાન બચ્ચું (છે)-જે બચપણથીજ ધાસ્તીભર્યા દિલનું દેખાય છે.

તેનું તન રૂપાંની મિસાલનું અને ચેહરો બેહેસ્તની મિસાલનો (છે)-તું તેનાં શરીર ઉપર એકબી ખામી જોશે નહીં.

ઝે આહૂ હમાન્ ક્રશ સપીદસ્ત મૂય
ચુનીન્ બૂદ બખ્શે તો અય નામજૂય
બદીન્ બખ્શેશાત્ કરૂદ બાયદ પસન્દ
મકુન્ જાનત નરપાસો દેલરા નજન્દ
ફેરૂદ આમદ અઝ્ તખ્ત સામે સવાર્
બપરૂદહ્ દર્ આમદ સુવી નવ બહાર્
યકી પીર્ સર્ પૂરે પુરૂમાયહ્ દીદ
કે ચૂન્ ઊ નદીદો ને અઝ્ કસ શનીદ
હમહ્ મૂએ અન્દામે ઊ હમચુ બર્ફ
વલીકેન્ બરોખ સુરૂખ બૂદો શેગર્ફ
ચુ ફર્ઝન્દે ઊ દીદ મૂએ સપીદ
બેબૂદ અઝ્ જહાન્ યક્સરહ્ નાઉમીદ
બેતર્સીદ સખ્ત અઝ્ પયે સરૂઝનેશ
શુદ અઝ્ રાહે દાનેશ બદીગર્ બનેશ
સુવી આસ્માન્ સર્ બર્ આવરૂદ રાસ્ત
ઝે દાદાર્ આનગાહ્ ફર્યાદ ખાસ્ત
કે અય બરતર્ અઝ્ કઝીઓ કાસ્તી
બેહી ઝાન્ ફઝાયદ કે તૂ ખાસ્તી
અગર્ મન્ ગોનાહી ગેરાન્ કરૂદહ્અમ
વગર્ કીશે અહ્રીમન્ આવરૂદહ્અમ
બપૂઝેશ મગર્ કેરૂદેગારે જેહાન્
બમન્ બર્ બેબખ્શાયદ અન્દર્ નેહાન્
બેપીચદ હમી તીરહ્ જાનમ ઝે શરૂમ
બેજૂશદ હમી દર્ તનમ ખૂને ગરૂમ
અઝીન્ બચ્ચહ્ ચૂન્ બચ્ચએ અહ્રમન
સેયહ્ ચશ્મો મૂયશ બસાને સમન્
ચુ આયન્દો પુરૂસન્દ ગરૂદનકશાન્
ચે ગૂયમ અઝીન્ બચ્ચએ બદ્નશાન્
ચુ ગૂયમ કે ઈન્ બચ્ચએ દીવ કીસ્ત
પલન્ગે દો રન્ગસ્ત યા ખુદ પરીસ્ત
બેખન્દન્દ બર્ મન્ મેહાને જેહાન્
અઝીન્ બચ્ચહ્ દર્ આશ્કારો નેહાન્
અઝીન્ નન્ગ્ બોગ્ઝારમ ઈરાન્ ઝમીન્
નખાહમ બરીન્ બૂમો બર્ આફ્રીન
બેગોફ્ત ઈન્ બખેશ્મો બેતાબીદ રૂય
હમીકરૂદ બા બખ્તે બદ ગોફ્તગૂય
બેફરૂમૂદ પસ તાશ બર્દાશ્તન્દ
અઝાન્ બૂમો બર્ દૂર્ બોગ્ઝાશ્તન્દ
યકી કૂહ્ બુદ નામશ અલબોર્ઝ કૂહ્
બખુરૂશીદ નઝદીકો દૂર્ અઝ્ ગોરૂહ્
બદાન્ જાએ સીમોરૂઘરા લાનહ્ બૂદ
કે આન્ ખાનહ્ અઝ્ ખલ્ક બીગાનહ્ બૂદ

પણ એબ એજ છે કે તેના બાલ સફેદ છે.-ઓ નામવર ! તારે માટે એમજ સરજેલું હતું.

• આ બક્ષેશ સાથ તારે તેને પસંદ કરવો જોઇયે-તારો જીવ નાસેપાસ અને દિલને દુઃખી ના કરતો !”

(જે સાંભલી) સામેસવાર તખ્ત ઉપરથી નીચે આવ્યો-(અને) ઘરમાં તે નવા બહાર (બચ્ચાં) તરફ ગયો,

• તેણે એક બુઢ્ઢો કીમતી છોકરો જોયો-કે જેના જેવો નહીં જોયલો અને નહીં કોઈથી સાંભળેલો.

તેનાં શરીરના સઘળા બાલ બરફની મિસાલ (સફેદ હતા) પણ ચેહરામાં તે લાલ અને સુંદર હતો.

જ્યારે તેણે પોતાનું ફર્ઝંદ સફેદ બાલનું જોયું-ત્યારે તે બિલકુલ ના-ઉમેદ થયો.

• તે (લોકોના) તાનાટપલાથી ઘણો બીહો-(અને) દાનાઈની રાહથી બીજા વિચાર ઉપર ગયો. ૨૫૫

તેણે આસ્માન તરફ સર ઉઠાવી-ખોદાતાલા આગળ તેજ વખતે ફર્યાદ કરી,

કે “ ઓ જુઠાઇ અને ખોટારાંને (ધિક્કારનાર) બુલંદ સાહેબ ! તું જેમાં ચાહે છે તેમાંજ ભલાઇ હોય છે.

જો મેં ભારી ગુનાહ કર્યો હોય-અને જો એહરેમનની દીન મેં એખ્તિ-યાર કરી હોય,

તો જેહાનને પેદા કરનાર સાહેબ (મારી) તોબેહ કરી-મારા ઉપર છૂપી બખ્શેશ કરે.

(કારણ કે) શર્મથી મારો ગુનાહભર્યો જીવ દુઃખાય છે-(અને) મારા દિલમાં વહેતું લોહી ઉકળે છે.

આ એહરેમનનાં બચ્ચાં મિસાલ કાલી આંખ અને ચંપેલી મિસાલ (સફેદ) બાલના બચ્ચાંને જોઇને,

જ્યારે ગર્દનકશ પેહલવાનો આવીને પૂછશે-તો આ અપશકુન ભરેલાં બચ્ચાં માટે હું શું કહીશ ?

કે આ દેવનું બચ્ચું કોણનું છે-દોરંગી ચિત્તો છે યા ખુદ પરી છે ?

આ બચ્ચાં માટે જાહેર અને બાતેનમાં મારા ઉપર દુન્યાના સર-દારો હસશે.

એ શર્મને લીધે હું ઇરાન ઝમીન છોડી જઈશ-હું આ મુલક અને ઝમીનની આબાદાની ચાહીશ નહીં. ” ૨૫૬

એટલું ગુસ્સાથી બોલીને મોં ફેરવ્યું-(અને) (પોતાનાં) બૂરાં નસીબ માટે બડબડવા લાગ્યો.

પછી તેણે હોકમ કીધો જેથી પેલાં (બચ્ચાં)ને ઉઠાવ્યું-(અને) તે મુલક અને જગ્યાથી દૂર લઇ ગયા.

એક પહાડ જેનું નામ “ અલબોર્ઝ પહાડ ” હતું-જે ખોરશેદની નઝદીક (ઘણોજ ઊંચો) અને વસ્તીથી દૂર હતો.

તે જગ્યાએ *સીમોર્ઘનું રહેઠાણ હતું-કે જે રહેઠાણ ખલ્કનાં લોકથી અંજાણ્યું હતું.

---

* આ શબ્દને હાલના ફાર્સી લખીનારાઓ ફાર્સી શબ્દ ગણીને કહે છે કે તે બે શબ્દનો બનેલો છે. “ સી ” (ત્રીસ) અને “ મેર્ઘ ” (પક્ષી). વળી એમ પણ સમજાવે છે કે સીમોર્ઘનું કદ, સામટાં ત્રીસ પક્ષીનાં કદ જેવડું હતું; અથવાતો જુદી જુદી જાતનાં ત્રીસ પક્ષીઓનાં પીછાંનો રંગ સીમોર્ઘનાં પીછાંમાં હતો. આ પક્ષીને ફાર્સી લખનારાઓ “ મઅરૂફ ઉલ એસ્મ વ મજહૂલ ઉલ જેસ્મ ” (નામથી જાણીતાં પણ તેની આકૃત્તિથી અજાણ)નું નામ આપે છે. ઇરાનના લખનારાઓ અવસ્તાનાં જૂનાં સાહિત્યથી બેખબર હોવાથી આ પક્ષીને આજે એક કલ્પિત જાનવર તરીકે લખે છે. દાખલા તરીકે “ બુર્હાને કાતેઅ ” વાળો એને એક “ હકીમ ” તરીકે જણાવે છે.

હવે ખરી હકીકત એ છે કે સીમોર્ઘ નામનું પક્ષી ખરેખરી હસ્તી ધરાવતું હતું, તો જો કે બીજાં ઘણાંક પ્રાણીઓ માફક

નેહાદન્દ બરૂ કૂહો ગશ્તન્દ બાઝ
બદ્આમદ બરીન્ રૂઝગારી દરાઝ
જહા(પહુલવાન્ ઝાદઈ બીગોનાહુ
નદાનેસ્ત્ રન્ગે સપીદો સેયાહુ
પેદરૂ મેહુરૂ બુબ્રીદો અફ્કન્દ ખારૂ
જફ્રા કરૂદ બરૂ કૂદકે શીરૂખારૂ
ચકી દાસ્તાન્ ઝદ દરીન્ માદહુ શીરૂ
કુજા કરૂદહુ બુદ બચ્ચહુ અઝ્ શીરૂ સીરૂ
કે ગરૂ મન્ તોરા ખૂન્ દેલ્ દાદમી
સેપાસ ઈચ બરૂ સરૂત નન્હાદમી
૨૫૭ કે તૂ બુદ મરા ઝેન્દહુ હમચૂન દેલ્રી
હેલમ બુગ્સલદ ગરૂ ઝે મન્ બુગ્સેલી
દદો દામ બરૂ બચ્ચહુ અઝ્ આદમી
બસી મેહુરૂબાનતરૂ બરૂએ ઝમી
હમાન્ ખુરૂદ કૂદકૂ બદાન્ જાએગાહુ
શબો રૂઝ ઓકૂતાદે બુદ બીપનાહુ
ઝમાની સરૂ અન્ગુશ્તરા મીમકીદ
ઝમાની ખોરૂશીદની મીકશીદ
ચુ સીમોર્ઘરા બચ્ચહુ શુદ ગોર્સનહુ
બપર્વાઝ્ બરૂશુદ બુલન્દ અઝ્ બનફૂ
ચકી શીરૂખારહુ ખોરૂશન્દહુ દીદ
ઝમીન્રા ચુ દર્યાએ જૂશન્દહુ દીદ
ઝે ખારાશ ગહુવારહો દાયહુ ખાફૂ
તન્ અઝ્ જામહુ દૂરો લબ્ અઝ્ શીરૂ પાફૂ
બગેરૂદ અન્દરશ તીરહુ ખાકે નેઝન્દ
બસરૂ બરૂશ ખુરૂશીદ ગશ્તહુ બુલન્દ
પલન્ગશ બુદી કાશકી મામો બાબ્
મગરૂ સાયઈ ચાકૂતી ઝાફૂતાબ્
ફેરૂદ આમદ અઝ્ અબ્રૂ સીમોર્ઘ ચન્ગ્
બેઝદ બરૂ ગેરેફૂતશ અઝાન્ ગરૂમ સન્ગ્
૨૫૮ બેબ્રૂદશ દમાન્ તા બઅલ્બોર્ઝ કૂહુ
કે બૂદશ દરાન્જા કુનામે ગોરૂહુ
સુવી બચ્ચગાન્ બોર્દ તા બેશકરન્દ
બદાન્ નાલઈ ઝારે ઊ નન્ગરદ
બેબખ્શૂદ ચઝ્દાને નીકીદેહેશ
ચકી બૂદની દાશ્ત્ અન્દરૂ બવેશ

તેઓ (તે બચ્ચાંને) તે પહાડ ઉપર મૂકી પાછા ફર્યા.—એ ઉપર કેટલોક વખત નીકળી ગયો.

જેહાનપેહલવાનથી અવતરેલું તે બેગુનાહ બાળક-કાળું કે ધોળું કાંઇ સમજતું નહતું.

બાપે માયા તોડીને તેમે ફેંકી દીધું-(અને) તે ધાવતાં બાળક ઉપર જફા કીધી.

એ ઉપર સિંહની માદાએ એક વાત કહી છે-કે જેણે (પોતનાં) બચ્ચાંને દૂધ પાઈ મરાયલું કર્યું હતું.

કે "જો હું તને (મારાં) દિલનું લોહી (પી) આપતે-તો તે તારા સર ઉપર કાંઇ ઉપકાર કીધેલો નહીં કહેવાતે

(કારણકે તું પોતે મારાં જીવતાં દિલ મિસાલ છે-(તેથી) જો મારાથી તને ઇઝા થાય તો તે મારાં દિલને ઇઝા થવા બરાબર છે."

આદમી કરતાં ફાડીખાનાર અને પલાયલાં જાનવરો આ દુન્યામાં બચ્ચાં ઉપર ઘણી મેહરબાની રાખે છે.

પેલું નાનું બાળક વગર પેનાહે રાત અને દિવસ તે જગ્યાએ પડેલું હતું.

થોડો વખત તે આંગળાં ચૂસતું હતું-(અને) થોડો વખત રડયા કરતું હતું.

જ્યારે સીમેર્ઘનું બચ્ચું ભૂખ્યું થયું-ત્યારે તે (પોતાનાં) મકાનથી ઊંચે ઉડયું.

તેણે એક દૂધમલ (બાળક) રડતું જોયું-(જેના રડવાથી) ઝમીનને ઉછળતા દર્યા મિસાલ જોઈ.

તેનું પારણું પત્થર અને દાયા ખાક (હતી)-તેનું તન ઉઘાડું અને હોઠ દૂધથી ખાલી (હતા).

તેની આસપાસ ધૂળ એકઠી થયલી-(અને) તેનાં સર ઉપર આફ્તાબ તપતો હતો.

કેવું સારું થતે કે, મા બાપ ચિત્તા હતે-કે જેઓ તેને તડકાંથી તો બચાવતે !

તે સીમોર્ઘ વાદળ ઉપરથી નીચે ઉતર્યું અને ચુંગાલ-મારી તે ગર્મ પત્થર ઉપરથી તે (બચ્ચાંને) ઊંચક્યું,

(અને) તેને ઝડપથી અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપર કે જ્યાં તેનાં બચ્ચાંનો માળો હતો ત્યાં લઈ ગયું.

તે બચ્ચાંઓ તરફ લઈ ગયું જેથી તેનો શિકાર કરે-(અને) તેના રડવાના પોકારની દરકાર ન કરે.

(પણ) નેકીના આપનાર ખોદાતાલાએ તેના ઉપર બક્ષેશ કરી-(કારણકે) ભવિષ્યમાં તેને માટે એક બનાવ બનવાનો હતો;

તેની હસ્તી આજે નાબૂદ થયલી જણાય છે. સીમોર્ઘ જેવું કોઈ પક્ષી ખરેખરી હસ્તી ધરાવતું હતું તેની મોતેબર દલીલ એ છે કે ઇરાનનાં પહાડી કોતરકામમાં એક સીમોર્ઘને એક લડવૈયા સાથ લડતું દેખાડયું છે. અને તે ઘણું કરીને શાહઝાદા અસ્ફંદિયારની સીમોર્ઘ સાથની લડઈ દેખાડે છે, જેનું વર્ણન ફિર્દોસીએ આપ્યું છે. સીમોર્ઘ જેવાં પક્ષીની હસ્તી વિષે આ પહાડી કોતરકામ એક એવી સંગીન દલીલ પેશ કરે છે કે જેની વિરૂધ એક પણ શબ્દ આપણથી બોલી શકાતો નથી.

સીમોર્ઘને માટે અવસ્તામાં "પેશો પરેન" કરીને લખ્યું છે. બીજાં બે સેફાતી નામો છે. "વારેન્જન" (મઝબૂત પાંખોથી લડનારૂં પક્ષી) અને "મેરેઘો સએનો" (રક્ષણકારી પક્ષી). આ "પેશો પરેન" પક્ષીનું જાતી નામ હાલ ફાર્સી ભાષામાં "પેશો"નું "બાશે" અને "બાઝ" અને "પરેન"નું "પરરાન" થઇ "બાઝ પરરાન" તરીકે વપરાય છે. હાલનું બાઝે પરરાન પક્ષી કાંઈ ખરૂં સીમોર્ઘ નથી, પણ તે સીમોર્ઘના વર્ગનું એક નાનું પક્ષી છે, જેને ઉડતાં પક્ષીઓને પકડી લાવવા માટે શિકારીઓ પોતાની સાથે લઇ જાય છે. સીમોર્ઘના વર્ગનું તથા સીમોર્ઘની મિસાલ પાંખોથી લડનારૂં બીજું એક પક્ષી હસ્તી ધરાવે છે, જેને ફાર્સીમાં "ચર્ખ" અથવા "ચર્ઘ" કહે છે, જેને અંગ્રેજીમાં Falca Peregrine કહે છે. આ પક્ષી ઝોર અને કદમાં ગરૂડ પક્ષીથી ઉતરતું છે ખરૂં પણ પંખેરાં ઉપરાત હરણ પકડવામાં પણ કામ આવે છે.

સીમોર્ઘનું જે વર્ણન અવસ્તામાં આપ્યું છે તેને ઘણે દરજ્જે મળતું વર્ણન ફિર્દોસીએ પોતાની તવારીખમાં આપ્યું છે. મરહૂમ સન્મુખ તથા બીજા લખનારા ખરેખરજ એને એક અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપર જઈ વસેલા આબેદ તરીકે લખે છે.

ખોદાવન્દ મેહ્રી બસીમોરૂઘ દાદ
નકરૂદ ઊ બખુરૂદન અઝાન બચ્ચહ્ યાદ
કસીરા કે યઝ્દાન નેગહ્દારૂ શુદ
ચે શુદ ગરૂ બરે દીગરી ખારૂ શુદ
બસીમોરૂઘ આમદ સદાઈ પદીદ
કે અય મોરૂઘે ફર્ખોન્દએ પાકદીદ
નેગહ્દાર ઈન્ કૂદકે શીરૂખ્વારૂ
કઝીન્ તોખ્મે મર્દી દરૂઆયદ બબારૂ
ઝે પોશ્તશ જહાનપહ્લવાનો રદાન
બેયાયન્દ માનન્દે શીરે ઝેયાન
સેપોર્દીમ્ ઊરા દરીન્ કૂહ્સારૂ
બેબીન્ તા ચે પીશ આવરદ રૂઝ્ગારૂ
નેગહ્ કરૂદ સીમોરૂઘ તા બચ્ચગાન
બરાન્ ખુરૂદહ્ ખૂન્ અઝ દો દીદહ્ ચકાન
શેગેફ્ત ઈન્ કે બરૂ ઊ ફેર્કન્દન્દ મેહ્રૂ
બેમાન્દન્દ ખીરહ્ બદાન્ ખૂબ્ચેહ્રૂ
શેકારી કે નાઝુક્તરૂ આન્ બરૂગઝીદ
કે બીશીરૂ મેહ્માન્ હમી ચૂન્ મઝીદ
બદીન્ ગૂનહ્ તા રૂઝ્ગારી દરાઝ
બરૂઆમદ કે બુદ કૂદક આનજા બરાઝ
ચુ આન્ કૂદકે ખુરૂદ પુરૂમાયહ્ ગશ્ત
બરાન્ કૂહ્ બરૂ કાર્વાનહા ગુઝશ્ત
યકી મરૂદ શુદ ચૂન્ યકૂ આઝાદહ્ સરૂવ
બરશ કૂહે સીમીન્ મેયાનશ ચુ ઘરૂવ
બબાલા ચુ સર્વો બરૌખ ચૂન્ બહારૂ
બહરૂ ચીઝ માનન્દે સામે સવારૂ
નેશાનશ પરાગન્દહ્ શુદ દરૂ જેહાન
બદો નીકૂ હરૂગેઝ નમાનદ નેહાન

(જેથી) ખોદાતાલાએ પેલાં સીમોર્ઘને ઘણી માયા બક્ષી—જેથી પેલાં બચ્ચાંને ખાવાનો તેણે વિચાર કીધો નહીં.

જે કોઇનો નેગેહબાન કે ખોદાતાલા થયો—તે જો બીજાની નઝદીક ખોવાર થયો તો શું થયું?

તે સીમોર્ઘને એક આવાઝ સંભળાયો—કે "ઓ નેક નઝરનાં મુબારક મોર્ઘ!

આ દૂધમલ બાળકને સંભાળીને રાખ—કારણકે એનાં વંશથી મર્દીનાં તેઓમને ફળ લાગશે.

તેની નસ્લથી જેહાન પેહલવાન અને મસ્ત સિંહની મિસાલના સરદારો પેદા થશે.

તે (બાળક)ને અમોએ આ પહાડ ઉપર તને સોંપ્યું છે—તું જો કે ઝમાનો શું નવું કરે છે?"

પેલાં સીમોર્ઘે (પોતાનાં) બચ્ચાંઓ ઉપર નઝર કીધી—તો તેઓ પેલાં નાનાં (બાળક) ઉપર બેહુ આંખમાંથી આંસુ પડતાં હતાં.

અજબ જેવું તો એકે તેના ઉપર માયા ધરતાં હતાં—(અને) તે ૨૫૯
ખૂબસૂરત ચેહરાથી અજબ રહેતાં હતાં.

તે (મોર્ઘ) જે શિકાર કે વધારે નાઝુક (હોય) તે પસંદ કરતું—કારણકે પેલું વગર દૂધનું મેહમાન (બાળક) તેનું લોહી ચૂસતું હતું.

એવી રીતે લાંબો વખત નીકળી ગયો ત્યાં સૂધી તે બાળક તે જગ્યાએ છૂપું રહયું હતું.

જ્યારે તે નાનું બાળક મોટું થયું—ત્યારે તે પહાડ ઉપર કાફલાઓ પસાર થતા હતા.

તે એક સીધાં સર્વની મિસાલનો મર્દ બન્યો—તેનું બદન રૂપેરી પહાડની મિસાલ અને કમર સીધાં બરૂની મિસાલ (હતી.)

તે કદમાં સર્વની મિસાલનો અને ચેહરામાં બહારની મિસાલનો (હતો)—તે દરેક બાબતમાં સામે સવારની મિસાલ (હતો).

દુન્યામાં તેની ખબર ફેલાઈ ગઇ—નેક અને બદ કદી પણ છૂપું રહેતું નથી.

બખાબ્ દીદને સામે નરીમાન્ ઝાલરા.

બસામે નરીમાન્ રસીદ આગહી
અઝાન્ નીકૂપય પૂરે બા ફરૂહી
શબી અઝ શબાન્ દાલ્હેલ ખોફ્તહ્ બુદ
ઝે કારે ઝમાનહ્ બરૂઆસોફ્તહ્ બુદ.
ચુનાન્ દીદ દરૂ ખાબ્ કઝ હેન્દવાન્
યકી મરૂદ બરૂ તાઝી અસ્પી દવાન્
ફરાઝ આમદી તા બનઝદીકે સામ
સવારે સરૂઅફ્રાઝો ગોર્દી તમામ
વશ મોઝદહ્ દાદી ઝે ફર્ઝન્દે ઊય
બદાન્ બોર્ઝે શાખે બરૂમન્દે ઊય
ચુ બીદારૂ શુદ મૂબેદાનરા બખાન્દ
વઝીનદરૂ સુખન્ યન્દગૂનહ્ બેરાન્દ

સામ નરીમાનનું ઝાલને ખાબમાં જોવું.

સામ નરીમાનને તે દબદબાવાળા નેક કદમના બેટા માટે આગહી પુગી.

એક રાતે તે ઝમાનાના કામથી છેડાઇને ઝખ્મી દિલે સૂતેલો હતો.

તેણે ખાબમાં એ પ્રમાણે જોયું કે "હિંદીઓમાંથી—એક મર્દ દોડતા અરબી ઘોડા ઉપર,

સામે સવારની નઝદીક સૂધી ધસી આવતો—તે એક સરફરાઝ અને ૨૬૦
પુરેપુરો પેહલવાન હતો.

(અને) તેને તેનાં ફળવંત બુલંદ ડાળના ફર્ઝંદને માટે ખુશ ખબરી આપતો હતો."

જ્યારે તે બીદાર થયો ત્યારે મોબેદોને બોલાવ્યા—અને એ બાબદમાં કેટલીક વાતચિત્ત કીધી.

બદીશાન્ બેગોફ્તૂત આન્ચે દર્ ખાબ્ દીદ
બોઝ્ આન્ હરૂચે અઝ્ કાર્વાનહા શનીદ
બે ગૂચીદ ગોફ્તૂત અન્દરીન્ દાસ્તાન્
બેરદ તાન્ બરીનસ્ત હમદાસ્તાન્
કે એન્દહુસ્ત આન્ ખુર્દ ફૂદકૂ હનૂઝ્
વયા શુદ ઝે સર્માઓ મેહૂરે તમૂઝ્
હરાન્ કસ કે બૂદન્દ પીરો જવાન્
ઝબાન્ બર્ કુશાદન્દ બર્ પહ્લવાન્
કે હર્ ફૂ બયઝ્દાન્ શવદ નાસેપાસ
નબાશદ બહર્ કાર્ નીકીશેનાસ
કે બર્ ખાકો બર્ સન્ગ્ શીરો પલન્ગ્
ચે માહી બઆબ્ અન્દરૂન્ યા નેહન્ગ્
હમહ્ બચ્ચહુરા પર્વરાનન્દહ્ અન્દ
સેતાયેશ બયઝ્દાન્ રસાનન્દહ્ અન્દ
૨૬૧ તો પયમાને નીકીદેહેશ બેશ્કની
ચુનાન્ બીગુનહ્ બચ્ચહુરા બેફૂકની
ઝે મૂએ સપીદશ દેલ્ આરી બતન્ગ્
તને રઉશને પાકૂરા નીસ્ત નન્ગ્
નેગર્ તા નગૂઈ કે ઊ ઝેન્દહ્ નીસ્ત
બેયારાયો બર્ જોસ્તનશ બર્ બેઈસ્ત
કે યઝ્દાન્ કસીરા કે દારદ નેગાહ્
નગર્દદ ઝે ગર્માઓ સર્મા તબાહ્
કે યઝ્દાન્ કુનૂન્ સૂએ પૂઝેશ ગેરાય
કે ઊયસ્ત નીકીદેહો રહ્નુમાય
બરાન્ બુદ કે રૂઝે દેગર્ પહ્લવાન્
સુવી ફૂહે અલ્બોર્ઝ પૂયદ નવાન્
બેજૂયદ મગર્ બાઝ્ યાબદ વરા
બદેલ્ શાદ્કામી ફેઝાયદ વરા

તેણે જે કાંઇ ખાબમાં જોયું હતું તે (અને) તે સિવાય જે કાંઈ કાફલાઓથી સાંભળ્યું હતું તે તેઓને કહ્યું.

તેણે કહ્યું (કે) "તમો એ બાબદમાં શું કહો છો-તમારી અક્કલ એ ઉપર એક મળતી છે?

કે તે નાનું બાળક હજી જીવતું છે-યા સર્દી અને આફ્તાબની ગર્મીથી મરણ પામ્યું છે?"

જે કોઈ કે બુઢ્ઢા અને જવાન હતા-તેઓએ તે પેહલવાનને કહ્યું.

કે "જે કોઈ કે ખોદાતાલાથી નાસેપાસ થાય-તે હરેક કામમાં નેકી પિછાનનાર નહીં થાય.

કારણકે ઝમીન અને પહાડ ઉપર (શું) સિંહ અને ચિત્તા-(તે-મજ) પાણીમાં શું માંછલી અગર મગરમચ્છ,

સઘળાં બચ્ચાંને પાળનારાં છે-(અને) ખોદાતાલાના શુક્ર કરનારાં છે.

તું નેકી આપનાર સાહેબનો કૉલ તોડે છે-(અને) આવાં બેગુનાહ બચ્ચાંને નાખી દે છે.

તેના સપેદ બાલથી તું દિલગીર થાય છે-(પણ તેનાં) પાક રોશન તનની (તને) શર્મ નથી.

તું તૈયારી કર અને તેને શોધવા માટે ઉઠ-પણ તું એમ ના બોલ કે તે જીવતું નથી.

કારણકે ખોદાતાલા જે કોઇને કે સંભાળે છે. તે ગર્મી અને સર્દીથી ખરાબ થતું નથી.

તું હવે ખોદાતાલાની પાસે માફી માગ-કારણકે તેજ નેકી આપનાર અને રેહનુમા છે."

(પછી) એમ ઠર્યું કે બીજે દિવસે પેહલવાન (સામ)-અલ્બોર્ઝ પહાડ તરફ દોડતો જાય,

(અને) શોધ ચલાવે કે કદાચ તેને પાછો મેળવે-(અને) પોતાનાં દિલની ખુશહાલીમાં વધારો કરે.

બખાબ્ દીદને સામ્ ઝાલ્રા બારે દોવુમ્ વ રફ્તને ઊ બજોસ્તનશ્ બઅલ્બોર્ઝ્ ફૂહ્.

ચુ શબ્ તીરહ્ શુદ રાએ ખાબ્ આમદશ
કઝ્ અન્દીશએ દેલ્ શેતાબ્ આમદશ
ચુનીન્ દીદ દર્ ખાબ્ કઝ્ ફૂહે હિન્દ
દેરફૂશી બરૂઅફ્રાખ્તન્દી બુલન્દ
ઘોલામી પદીદ આમદી ખૂબ્રૂય
સેપાહી ગેરાન્ અઝ્ પસે પોશ્તે ઊય
૨૬૨ બદસ્તે ચપશ બર્ યકી મૂબદી
સુવી રાસ્તશ નામવર્ બેખરદી
યકી પીશે સામ્ આમદી ઝીન્ દો મર્દ
ઝબાન્ બર્ કોશાદી બગોફ્તારે સર્દ
કે અય મર્દ બીબાક્ નાપાક્ રાય
ઝે દીદહ્ બેશુસ્તી તો શર્મે ખોદાય

બીજી મરતબે ઝાલને સામનું ખાબમાં જોવું અને તેને શોધવા માટે તેનું અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપર જવું.

જ્યારે રાત પડી ત્યારે તેને ઊંઘ આવવા લાગી-વળી અંદેશાને સબબે ઊંઘ જલ્દી આવી.

તેણે ખાબમાં જોયું કે "હિંદના પહાડ તરફથી-એક ઝુંડો ઊંચો ઉઠાવતા હતા.

એક ખૂબસૂરત ઘોલામ દેખાતો હતો-તેની પીઠ આગળ એક ભારી લશ્કર (હતું).

તેના ડાબા હાથ ઉપર એક મોબેદ-(અને) તેની જમણી તરફ એક દાના નામવર (હતો).

તે બેઉ મર્દમાંથી એક સામની નઝદીક આવતો-(અને) તેને ઠપકો દેતો,

"કે ઓ બેપરવા ઊંધી અક્કલના મર્દ!-તેં આંખમાંથી ખોદાતાલાની શર્મ ધોઇ નાખી છે?

તોરા દાયહ્ ગર્ મૌરૂષ્ શાયદ્ હમી
પસ્ ઈન્ પહ્લવાની ચે બાયદ્ હમી
ગર્ આહુસ્ત બર્ મર્દ મૂએ સપીદ્
તોરા મૂએ સર્ ગશ્ત ચૂન્ મુશ્કે બીદ્
હમાનો હમીન્ ઈઝદત્ બહ્રહ્ દાદ્
હમી કમ કુની તૂ. બબીદાદ્ દાદ્
પસ્ અઝ્ આફ્રીનન્દહ્. બીઝાર્ શવ્
કે દર્ તનત્ હર્ રૂઝ્ રન્ગીસ્ત નવ્
પેસર્ કૂ બનઝ્દીકે તૂ બૂદ્ ખાર્
મર્ ઊ હસ્ત પર્વર્દએ કેર્દેગાર્
કઝ્ મેહ્રબાનતર્ બદ્ દાયહ્ નીસ્ત
તોરા ખુદ્ બમેહ્ર્ અન્દરૂન્ પાયહ્ નીસ્ત
બખાબ્ અન્દરૂન્ બરૂખૌરૂશીદ્ સામ
ચુ શીરે ઝેયાન્ કન્દર્ આયદ્ બદામ
બેતર્સીદ્ અઝાન્ ખાબ્ કઝ્. કેર્દેગાર્
નબાયદ્ કે બીનદ્ બદે રૂઝ્ગાર્
ચુ બીદાર્ શુદ્ બેખ્રદાન્રા બેખાન્દ્
સરાને સેપહ્રા હમહ્ બર્નેશાન્દ્
બેયામદ્ દમાન્ સૂએ આન્ કૂહ્સાર્
કે અફ્કન્દએ ખુદ્ કુનદ્ ખાસ્તાર્
સર્ અન્દર્ સૂરયયા યકી કૂહ્ દીદ્
કે ગોઈ સેતારહ્ બેખાહદ્ કશીદ્
નેશીમા અઝ્ બર્ કશીદહ્ બલન્દ્
કે નાયદ્ ઝે કયવાન્ બરૂ બર્ ગઝન્દ્
ફેરૂબોરૂદહ્ અઝ્ શીઝો સન્દલ્ અમૂદ્
યક્ અન્દર્ દેગર્ યાકૂતહ્ ચૂબે ઊદ્
બરાન્ સન્ગે ખારા નેગહ્ કર્દ્ સામ.
બદાન્ હયબતે મોર્ઘો હઉલે કુનામ
યકી કાખ્ બુદ્ તારક્ અન્દર્ સમાક્
ને અઝ્ દસ્તે રન્જો ને અઝ્ આબો ખાક્
સેતાદહ્ જવાની બકેર્દારે સામ
બેદીદશ્ કે મીગશ્ત ગેર્દે કુનામ
અબર્ આફ્રીનન્દહ્ કર્દ્ આફ્રીન્
બેમાલીદ્ રોખ્સારગાન્ બર્ ઝમીન્
કઝાન્સાન્ બદાન્ કૂહ્ મોર્ઘ આફ્રીદ્
ઝે ખારા સર્ અન્દર્ સુરયયા કશીદ્
બેદાનેસ્ત કૂ દાદગર્ દાવરસ્ત
તવાનાઓ અઝ્ બર્તરાન્ બર્તરસ્ત
રહે બર્શુદન્ જોસ્તો કય બૂદ્ રાહ્
દદો દામરા બર્ ચુનાન્ જાએગાહ્
સેતાયેશ્ કુનાન્ ગેર્દે આન્ કૂહે બર્
બરૂઆમદ્ ઝે જાઈ નદીદ્ ઊ ગુઝર્
હમીગોફ્ત કય બર્તરઝ્ જાએગાહ્
ઝે રઉશાન્રવાનો ઝે ખુર્શીદો માહ્
બપૂઝેશ્ બરે તૂ સર્ અફ્કન્દહ્અમ
ઝે તર્સે તો જાન્રા પરાગન્દહ્અમ
ગર્ ઈન્ કૂદક્ અઝ્ પાક્ પોશ્તે મનસ્ત
ને અઝ્ તોખ્મે બદ્ગઉહર્ અહ્રીમનસ્ત
બરીન્ બર્શુદન્ બન્દહ્રા દસ્તગીર્
મરીન્ પુર્ગુનહ્રા તો કુન્ દેલ્પઝીર્

અગરજો તારાં (બચ્ચાં)ની દાયા (એક) મોર્ઘ બને–તો પછી
(તને) આ પેહલવાની શા માટે જોઇયે ?
જો મર્દના બાલ સફેદ હોવા એ એબની વાત હોય–તો તારા મા-
થાનાં બાલ પણ કસ્તુરી જેવા થયલા છે.
આ અને તે એ (સર્વ) તને ખોદાએજ આપ્યું છે–તો ઇન્સાફ
અને ધયર ઇન્સાફે તું કમી કરે છે.
(પછી તો) તું તે પેદા કરનારથી પણ બેઝાર થા–કારણકે તારા
તન ઉપર પણ દરરોઝ નવા નવા રંગ (બદલાય) છે.
જે છોકરાને કે તું તુચ્છ ગણે છે–તેજ ખાસ ખોદાતાલા તરફથી
પળાયો છે.
કારણકે એનાથી વધારે મેહરબાન તેની દાયા (કોઇ) નથી–તને તો
કશી પણ માયાજ નથી. ”
(એવું સાંભળી) ઊંઘમાં સામે જેમ મસ્ત સિંહ ફાંદામાં આવે
(અને પોકાર મારે) તેમ પોકાર માર્યો.
તે ખાબથી બીધો કે એવું નહીં થાય કે ખોદા તેને બૂરો વખત ૨૬૩
દેખાડે.
જ્યારે તે બીદાર થયો ત્યારે દાનાઓને બોલાવ્યા–(અને) સધળા
લશ્કરના સરદારોને બેસાડયા.
(અને પોતે) દોડતો પેલા પહાડ તરફ ગયો–કે પોતાનાં નાખી
દીધેલાં (બચ્ચાં)ની માગણી કરે.
તેણે એક પહાડ જોયો (કે જેનું) સર સુરૈયા સેતારાની અંદર
(હતું)–જાણે તે સેતારાને ખેંચવા માગતો હતો.
તે ઉપર એક બુલંદ માળો બાંધેલો હતો–કે જેના ઉપર શનિશ્ચર
સેતારોબી કશી હાનિ પુગાડી ન શકતો.
આબ્નૂસ અને સુખડના લાકડાંના થાંભા નીચે લટકેલા–(અને) અગ-
રનું લાકડું એક બીજામાં ગોઠવેલું હતું.
તે વાસ્તી બર્યાં મોર્ઘની અને બીક લાગે એવા માળા તરફ–તથા
સખ્ત પહાડ તરફ સામે નેગાહ કીધી.
(તેણે જોયું કે) એક મેહલ (છે) કે જેનું સર સમાક સેતારાને લાગતું–
અને જે નહીં કારીગરો કે નહીં પાણી અને ખાકથી (બાંધેલો હતો).
(ત્યાં) એક જવાન સામની મિસાલનો ઉભેલો–તેણે જોયો કે તે મા-
ળાની આસપાસ ફરતો હતો.
તેણે (સામે) ખોદાતાલા ઉપર દોઆ કરી–માથું ઝમીન ઉપર
મૂક્યું.
કે તે પહાડ ઉપર આવું મોર્ઘ પેદા કર્યું–અને સુરૈયા સૂધી પુગે ૨૬૪
એવો પહાડ બનાવ્યો.
તેણે જાણ્યું કે તેજ દાદગર દાવર શક્તિમાન અને સૌથી વધારે
બરતર છે.
તેણે ઉપર ચઢવાનો રસ્તો શોધ્યો પણ આવી જગ્યા ઉપર (જવાને)
ફાડીખાનાર જાનવર અને પક્ષીઓનેબી રસ્તો કયાં હતો ?
તે તારીફ કરતો પેલા બુલંદ પહાડની આસપાસ (ફરી)–એક જ-
ગ્યાથી ઉપર આવ્યો (પણ) તેણું જવાની જગ્યા જોઇ નહીં.
તે એ પ્રમાણે બોલતો હતો કે “ઓ (ખોદા) ! તું જગ્યા, રોશન
જાન, આફતાબ અને માહતાબથી (પણ) બરતર છે.
માફીને માટે મેં તારી નઝદીક સર મૂક્યું છે–તારી ધાસ્તીએ મારો
જીવ પરેશાન થયો છે.
અગરજો આ બચ્ચું મારીજ પાક પીઠનું છે–(અને) બદ ગોહર
એહરેમનનાં તોખમથી નથી,
તો આ ઉપર ચઢવા માટે તું મુજ બંદાનો દસ્તગીર થા–આ ગુનાહ
ભરેલા (બંદા)નો તું કબૂલ કરનાર થા.

બરહુમત બરૂઅફ્રાઝ ઈન્ બન્દહુરા
બમન્ બાઝ દેહ પૂરે અફૂગન્દહુરા

તારી રેહમથી આ બંદાને સરફ્રરાઝ કર-(અને) નાખી દીધેલાં ફર્ઝંદને મને પાછું આપ."

આવર્દને સીમોર્ઘ્ ઝાલ્રા નઝ્દે સામ્.

ચુ બા દાવરૂ ઈન્ રાઝ્હા ગોફ્તહ્ શુદ
નેયાયેશ હમન્ગહ્ પઝીરોફ્તહ્ શુદ
૨૬૫ નેગહ્ કરૂદ સીમોરૂઘ્ ઝફ્રાઝે કૂહ્
બેદાનેસ્ત ચૂન્ દીદ સામો ગોરૂહ્
કે આન્ આમદનશ અઝ્ પયેં બચ્ચહ્ બૂદ
ને અઝ્ બહ્રે સીમોરૂઘ્ આન્ રાહ્ સૂદ
ચુનીન્ ગોફ્ત સીમોરૂઘ્ બા પૂરે સામ્
કે અય દીદહ્ રન્જે નેશીમો કુનામ્
તોરા પરૂવરન્દહ્ યકી દાયહ્ અમ્
હમત્ દાયહ્ હમ્ નીકુ સરૂમાયહ્ અમ્
નેહાદમ્ તોરા નામ્ દસ્તાને ઝન્દ
કે બા તૂ પેદરૂ કરૂદ દસ્તાનો બન્દ
બદીન્ નામ્ ચૂન્ બાઝ્ ગર્દી ઝે જાય
બેગૂ તાત્ ખાનદ યલે રહ્નુમાય
પેદરૂ સામે યલ્ પહ્લવાને જેહાન્
સરૂઅફ્રાઝ્તરૂ કસ મેયાને મેહાન્
બદીન્ કૂહ્ ફર્ઝન્દજૂ આમદસ્ત
તોરા નઝદે ઊ આબ્રૂ આમદસ્ત
રવા બાશદ અકૂનૂન કે બરૂદારમત્
બેયાઝારૂ નઝદીકે ઊ આરમત્
જવાન્ ચૂન્ ઝે સીમોરૂઘ્ બેશનીદ ઈન્
પુરઝ્ આબ્ ચશ્મો દેલ્ અન્દૂહ્ગીન્
૨૬૬ બરૂ આવાઝે સીમોરૂઘ્ ગોફ્તી સોખન્
ફરાવાન્ ખેરદ બૂદો દાનેશ કોહન્
અગરૂ ચન્દ મરૂદુમ નદીદહ્ બદૂય
ઝે સીમોરૂઘ્ આમૂખ્તહ્ બુદ ગોફ્તગૂય
ઝબાને ખેરદ બૂદો રાએ દુરોસ્ત
બતન્ નીઝ યારી ઝે યઝ્દાન્ બેજોસ્ત

સીમોર્ઘનું ઝાલને સામની નઝદીક લાવવું.

જ્યારે ખોદાતાલાની નઝદીક આ સખુનો તે કહી રહયો-ત્યારે તેજ વખત (તેની) બંદગી કબૂલ થઈ.

જ્યારે બુલંદ પહાડ ઉપરથી સીમોર્ઘે નેગાહ કરી સામ અને લોકોને જોયાં ત્યારે જાણ્યું,

કે તે બચ્ચાં માટેજ આવ્યો છે-નહીં કે સીમોર્ઘ માટે તેણે રસ્તો કાપ્યો હોય.

સીમોર્ઘે સામના છોકરાને એ પ્રમાણે કહયું-કે "ઓ માળાની તકલીફ વેઠેલા !

હું તારી પર્વરશી કરનાર એક દાઈ છું-તારી દાઈ તેમજ તારૂં નેક નસીબ છું.

મેં તારૂં નામ "દસ્તાને ઝંદ*" પાડયું છે-કારણકે તારી સાથે બાપે મકર અને ફરેબ કીધો.

જ્યારે તું આ જગ્યાથી પાછો ફરે ત્યારે તે રેહનુમા પેહલવાનને કહેજે કે તને એજ નામે બોલાવે.

(તારો) બાપ પેહલવાન સામ (જે) જેહાન પેહલવાન-(અને) સરદારોમાં વધારે સરફ્રરાઝ (અને) લાયક (છે),

તે આ પહાડ ઉપર (તું) ફર્ઝંદને શોધવા આવ્યો છે-તને તેની નઝદીક આબરૂ મળશે.

હવે વખત આવ્યો છે કે હું તને ઉઠાવી-એમનો એમ તેની નઝદીક લઈ જાઉં."

જ્યારે તે જવાને સીમોર્ઘથી એવું સાંભળ્યું-ત્યારે (તેની) આંખ આંસુ ભરી અને દિલ ધમગીન' (થયું).

તે સીમોર્ઘની બોલીમાં વાત કરતો હતો-(તેને) ઘણીક અકલ અને પાકટ બુદ્ધિ હતી.

જો કે તેણે ઇન્સાન જોયું હતું નહીં-(પણ) સીમોર્ઘથી તે (ઈન્સાનની) વાતચિત્ત શીખ્યો હતો.

તે દાનાઇભરી ઝબાનનો અને સારી સમજનો હતો-(અને) દિલમાં પણ ખોદાતાલાની મદદ માગતો હતો.

* "દસ્તાને ઝંદ" એટલે યુક્તિવાળો, કુનહબાઝ, સીમોર્ઘના હાથ હેઠળ એણે ઘણી સારી તાલીમ લીધી હતી તેમજ ઘણીક યુક્તિઓ શીખ્યો હતો. "ઝાલ" કરી એને ઓળખવાનું કારણ એ કે જન્મથીજ એના બાલ સફેદ હતા જેથી સર્વે એને ઝાલ એટલે "બુઢઢો" કરી ઓળખવા લાગ્યા. એને "ઝાલેઝર" (સોનેરી બાલવાળો ઝાલ) કરીને પણ કહે છે. અવસ્તા અને પેહલવીમાં એ નામ મળતું નથી. જેહાનપેહલવાન સામનો તે એક પુરોજ છોકરો હતો. તેણે કયકોબાદને પોતાના છોકરા રૂસ્તમની મદદ સાથ ઈરાનની ગાદીએ બેસાડી તુરાની પાદશાહ અફ્રાસિયાબને ઈરાનમાંથી નસાડયો હતો. કયાની વંશની સ્થાપના કરનાર તરીકે ઝાલ અને રૂસ્તમ બન્ને તવારીખમાં જાણીતા થયલા છે. કદીમ ઈરાનના લોકો પોતાના દેશના રાજદ્વારી માણસોમાં ઝાલને સવથી વધારે દાનેશમંદ અને બાહોશ ગણી ગયા છે. ઇરાની શેહનશાહતનો સાચો દોસ્ત અને ઈરાન દેશનો રક્ષણ કરનાર ઝાલ હતો, એમ તવારીખદાનો કહે છે. ઇરાની પ્રજા ઉપર આવી પડતાં સંકટોમાં તેમજ ભયના સમયે લોકો ઝાલની સલાહ લેતાં હતાં. ઝાલ જેટલો બચગીમાં કમનસીબ હતો તેટલોજ ઘડપણમાં પણ દુર્ભાગ્યી હતો. પોતાનાં વહાલાં ફરઝંદો અને ફરઝંદઝાદાઓનાં મરણનાં દુઃખ ખમી શેવટે કમબખ્તીમાં ઝિંદગી પુરી કરી હતી.

બસીમોરૂઘ બેનગરૂ કે દસ્તાન્ ચે ગોફૂત
કે સીરૂ આમદસ્તી હમાના ઝે જોફૂત
નેશીમે તો ફરૂખેન્દહ્ ગાહે મનસ્ત
દો પરેં તો ફરેં કોલાહે મનસ્ત
સેપાસ અઝ તો દારમ પસ અઝ કેરૂદેગારૂ
કે આસાન્ શુદમ અઝ તો દુશ્વારૂ કારૂ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે ગરૂ તાજો ગાહ્
બેબીનીઓ રસ્મે કયાંની કોલાહ્
મગરૂ કીન્ નેશીમત નેયાયદ બકારૂ
યકી આઝમાયેશ કુન્ અઝ રૂઝગારૂ
ને અઝ દુશ્મની દૂરૂ દારમ તોરા
સુ-ી પાદ્શાહી ગુઝારમ તોરા
તોરા બુદન્ ઇદરૂ મરા દરૂખરસ્ત
વલીકેન્ તોરા આન્ અઝીન્ બેહ્તરસ્ત
અબા ખીશતન્ બરૂ યકી પરેં મન્
હમીશહ્ હમીબાશ બા ફરેં મનં
ગરત હીચ સખ્તી બરૂ આવરન્દ
ઝે નીકો ઝે બદ ગોફૂતગૂ આવરન્દ
બરૂ આતેશ બરૂ અફૂગન્ યકી પરેં મન્
કે બીની હમઅન્દરૂ ઝમાન્ ફરેં મન્
કે દરૂ ઝીરે પરેંત બેપર્વરૂદહ્અમ
અબા બચ્ચગાનત બરૂઆવરૂદહ્અમ
હમન્ગહ્ બેયાયમ ચુ અબ્રે સેયાહ્
બેયાઝારત આરમ બદીન્ જાયગાહ્
ફરામોશ મકુન્ મેહ્રે દાયહ્ ઝે દેલ
કે બાશદ મરા મેહ્રે તૂ દેલગુસેલ
દેલશ કરૂદ પેદ્રામો બરૂદાશ્તશ
ગોરાઝાન્ બઅબ્રૂ અન્દરૂ અફ્રાશ્તશ
ઝે પર્વાઝશ આવરૂદ નઝદે પેદરૂ
રસીદહ્ બઝીરે બરશ મૂએ સરૂ
તનશ પીલવારો રોખશ ચૂન બહારૂ
પેદરૂ ચૂન બેદીદશ બેનાલીદ ઝારૂ
ફેરૂબોરૂદ સરૂ પીશે સીમોરૂઘ ઝૂદ
નેયાયેશ હમી બાફ્રીન્ બરૂ ફઝૂદ
કે અય શાહે મોર્ઘાન્ તોરા દાદગરૂ
બદાન્ દાદ નીરૂઓ ફરેં હોનરૂ
કે બીચારગાન્રા હમી યાવરી
બનીકી બહરૂ દાવરાન્ દાવરી
ઝે તૂ બદસેગાલાન્ હમીશહ્ નેઝન્દ
બેમાન્ હમચુનીન્ જાવેદાન્ ઝૂરમન્દ
હમાન્ગાહ્ સીમોરૂઘ બરૂશુદ બકૂહ
બેમાન્દહ્ બરૂ ચશ્મે સામો ગોરૂહ
પસન્ગહ્ સરો પાએ ફ્રૂદફ્ બેદીદ
હમી તાજો તખ્તે કયીરા સઝીદ
બરો બાઝુએ શીરો ખોરૂશીદ રૂય
બદેલ પહ્લવાન્ દસ્ત શમ્શીરૂજૂય
સપીદશ મુઝહ્ દીદગાન્ કીરૂગૂન્
ચુ બુસ્સદ લબો રોખ બમાનન્દે ખૂન
જોઝ અઝ મૂ બરૂ ઊ બરૂ નેકૂહેશ નબૂદ
બદી દીગરશરા પેઝૂહેશ નબૂદ

તું જો કે ઝાલે સીમોર્ઘને શું કહયું ?–કે "ખચીત તું તારા સાથીથી ઘરાયો છે.

તારો માળો મારૂં મુબારક તખ્ત છે–તારી બેહુ પાંખ મારી કોલાહનો ઝળકાટ છે.

ખોદાતાલાની પછી હું તારૂં એહસાન માનું છું–કારણકે મારૂં મુશ્કેલ કામ તારાથી આસાન થયું છે."

(ત્યારે સીમોર્ગે) એવો જવાબ દીધો કે અગર તું તાઝ તખ્ત અને પાદશાહી કોલાહ જોશે,

તો ખચીત આ માળો તને પસંદ પડશે નહીં–ઝમાનાને હવે તું જરા જો.

હું કાંઇ તને દુશ્મનીથી મારી આગળથી દૂર કરતો નથી–(પણ) તને પાદશાહી (મરતબા) તરફ મોકલું છું.

તારૂં અહિંયાં રહેવું મને તો પસંદ છે–પણ તારે માટે એનાં કરતાં તેં વધારે સારૂં છે.

મારૂં એક પિચ્છ તું પોતાની સાથે લઈ જા–કે હમેશે તું મારા દબ- ૨૬૭
દબા સાથ રહેશે.

અગર તને કાંઈ નેક યા બદ વાતની સખ્તી આવી પડે,

તો મારૂં એક પિચ્છ આતશ ઉપર મેળજે–કે તેજ વખતે તું મારો દબદબો જોશે.

કારણકે મેં તને (મારી) પાંખ નીચે પાળ્યો છે–(અને મારાં) બચ્ચાંઓ સાથ તને ઉધાર્યો છે.

હવે હું સીઆહ વાદળ પેરે ઉડી તને કશી પણ તકલીફ પુગાડયા વગર, પેલી જગા ઉપર (જ્યાં સામ છે ત્યાં) લઈ જઈશ.

તું દિલથી (મુજ) દાયાની મોહબત ભૂલી ના જતો–કારણકે તારી મોહતબ મારૂં દિલ તોડનારી છે."

(એમ કહી) તેનું દિલ ખુશ કરીને તેને ઉઠાવ્યો–(અને) નાઝ નખરાંથી તેને વાદળ ઉપર ઉઠાવી ચાલ્યું.

ઉડાવીને તેને બાપની નઝદીક લઈ આવ્યું–તેનાં માથાનાં બાલ છાતી નીચે (સૂધી) લટકતા હતા.

તેનું તન હાથીની મિસાલ અને ચેહરો બહારની મિસાલ (હતો)– જ્યારે બાપે તેને જોયો ત્યારે પુષ્કલ રડયો.

(પછી) જલ્દીથી તેણે સીમોર્ઘની આગળ સર નમાવ્યું–(અને) દોઆ સાથ તેની વખાણ કરી.

કે "એ મોર્ગોના પાદશાહ ! તને ખોદાતાલાએ–આવું ઝોર, દબ- ૨૬૮
દબો અને હોનર એને માટે બક્ષ્યો (છે),

કે તું લાચારોનો મદદગાર થાય–(અને) દરેક ઈન્સાફ માગનારાઓનો તું નેકીથી ઇન્સાફ કરે.

તારાથી હમેશે દુશ્મનો ખુવાર (હોજો) !–એજ પ્રમાણે તું જાવેદાન સૂધી ઝોરમંદ રહેજો !"

તેજ વખતે સીમોર્ઘ પહાડ ઉપર ઉડી ગયું–સામ અને લશ્કરની નઝર તેના ઉપર રહેલી (હતી).

ત્યાર પછી (સામે) છોકરાને પગથી માથા (સૂધી) જોયો–કે તે પાદશાહી તાજ અને તખ્ત લાયકનો હતો.

સીના અને બાઝૂમાં સિંહ અને ચેહરામાં આફતાબ,–દિલથી બાહદુર અને હાથ શમ્શેર શોધનારો,

તેનાં પાંપણ સફેદ (અને) આંખો સીહા રંગની–લબ પરવાલાં મિસાલ અને મોઢું લાલ લોહી મિસાલનું (હતું).

(સફેદ) બાલ સિવાય તેનાં બદન ઉપર બીજી એબ નહીં હતી– બીજી કોઇ પણ બદી તેમાં નહીં હતી.

દેલે સામ શુદ ચૂન્ બેહેશ્તે બરીન્
બરાન્ પાક્ ફર્ઝંન્દ કરૂદ આફ્રીન્
બમન્ અય પેસર્ ગોફ્ત દેલ્ નરૂમ કુન્
ગુઝશ્તહ્ મકુન્ યાદો દેલ્ ગરૂમ કુન્
૨૬૯ મનમ કમતરીન્ બન્દહ યઝદાન્પરસ્તત
અઝાન્ પસ કે આવરૂદમત બાઝ્ દસ્ત
પઝીરોફ્તહ્અમ અઝ્ ખોદાએ બુઝોરૂગ્
કે દેલ્ બર્ તો હરૂગેઝ્ નદારમ સુતોરૂગ્
બેખાહમ હવાએ તો અઝ્ નીકો બદ
અઝાન્ પસ ચુ ખાહી તો ચૂનાન્ સઝદ
તનશ્રા યકી પહ્લવાની કબાય
બેપૂશીદો અઝ્ કૂહ્ બોગ્ઝારૂદ પાય
ફેરૂદ આમદ અઝ્ કૂહો બાલાએ ખાસ્ત
હમાન્ જામએ ખુસ્રવ્આરાએ ખાસ્તં
સેપહ્ યકસરહ્ પીશે સામ આમદન્દ
કુશાદહ્દેલો શાદકામ આમદન્દ
તબીરહ્ઝનાન્ પીશ બેરૂદન્દ પીલ્
બરૂઆમદ યકી ગરૂદ ચૂન કૂહે નીલ્
ખેરૂશીદને કૂસ બા કર્નાય
હમાન્ જન્ગે હેન્દીઓ હેન્દી દરાય
સવારાન્ હમહ્ નઅરહ્ બરૂદાશ્તન્દ
બદાન્ ખુર્રમી રાહ્ બોગ્ઝાશ્તન્દ
બશાદી બશહ્રૂ અન્દરૂન્ આમદન્દ
અબા પહ્લવાની કુઝૂન આમદન્દ

સામનું દિલ બુલંદ બેહેશ્ત મિસાલ થયું-(અને) તે પાક ફરઝંદ ઉપર તેણે આફ્રીન કીધી.

તે બોલ્યો કે "ઓ બેટા તું મારી ઉપર દયા કર-ગુઝરેલી વાત યાદ ના કર અને ઉલટ પકડ.

હું યઝદાનપરસ્ત કમતરીન બંદો-હવે જ્યારે તને મારા હાથમાં પાછો લાવ્યો છું,

ત્યારે બુરતર ખોદાતાલાની આગળ મેં કબૂલાત આપી છે-કે તારી ઉપર કદી પણ સખ્ત દિલનો થઈશ નહીં.

હવેથી જેવી રીતની લાયક હોય તેવી રીતની તારી ભલી અને બૂરી મુરાદ જે ચાહશે તે હું બર લાવીશ."

(પછી) તેનાં શરીરને એક પેહલવાની જભ્ભાથી-ઢાંકયું અને પહાડ ઉપરથી ઊઠાંગરી કરી.

તે પહાડ ઉપરથી નીચે આવ્યો અને સવારીનો ઘોડો તેમજ પાદશાહી સણગારનાં કપડાં માગ્યાં.

તમામ લશ્કર હરખ ભર્યા દિલ અને ખુશી સાથ સામની આગળ આવ્યું.

તેઓએ નગારાં વજાડતા હાથી આગળ ચલાવ્યા-(જેથી) નીલના પહાડની મિસાલ એક ધૂળ ઉઠી.

નગારાં, કરનાએ તેમજ હિંદી ઘંટ અને હિંદી સરનાઇનો પોકાર ઉઠયો.

સઘળા સવારોએ પોકાર ઉઠાવ્યો-(અને) ખુશહાલી ભર્યા રાહ કાપવા લાગ્યા.

તેઓ એક વધુ પેહલવાન લઇને ખુશહાલી સાથ શેહરમાં આવ્યા.

આગાહ્ શુદને મેનૂચેહ્ર્ અઝ્ આમદને સામ્ બા ઝાલ્ વ ફેરેસ્તાદને નવ્દર્રા બતલબે ઈશાન્.

૨૭૦ કે ઝાબુલ્ બશાહ્ આમદ ઈન્ આગહી
કે સામ આમદ અઝ્ કૂહ્ બા ફર્રહી
અઝાન્ આગહી શુદ મેનૂચેહ્રૂ શાહ
બસી અઝ્ જહાન્આફ્રીન્ કરૂદ યાદ
મેનૂચેહ્રૂરા બુદ દો પૂરે ગુઝીન
દલીરો ખેરદમન્દો બા ફરૂરો દીન
યકી નામ નવ્દરૂ દેગરૂ બુદ ઝરસ્પ
બમયદાન્ બમાનન્દે આઝરૂગોશસ્પ
બેફરૂમૂદ તા નવ્દરે નામદારૂ
શવદ તાઝેયાન્ પીશે સામે સવારૂ

મિનોચેહરને ઝાલની સાથ સામને આવવાની ખબર થવી અને નવદરને તેઓને બોલાવવા મોકલવો.

પાદશાહને ઝાબુલથી એવી ખબર મલી,-કે "સામ પહાડ તરફથી દબદબા સાથ આવ્યો છે."

તે ખબરથી મિનોચેહર ખુશી થયો-(અને) ખોદાતાલાને ઘણોક યાદ કર્યો.

મિનોચેહરને પસંદ કરવા લાયક, બહાદુર, અકલમંદ, દબદબા અને દીન સાથના બે છોકરા હતા.

એકનું નામ "નવદર", અને બીજાનું "ઝરસ્પ" હતું-(તેઓ લડાઈનાં) મયદાનમાં આઝરગોશસ્પની* મિસાલ (તેઝ હતા).

(પાદશાહે) ફરમાવ્યું કે "નામવર નવદર-દોડતો સામે સવારની નઝદીક જાય.

* એને વીજળીનો આતશ કહે છે પાદશાહ કયખુસરૂએ બહમન દેઝ ફતેહ કર્યા બાદ એને અસ્નવંત નામના પહાડ ઉપર તખ્તનશીન કર્યો હતો. એ આતશ રથએશ્તારો ઉપર મુવક્કલ છે. આઝરગોશસ્પની મિસાલ એટલે "પુષ્કળ ઝડપથી" દરેક ઠેકાણે સમજી લેવું.

ચુ બીનદ્ યકી રૂએ દસ્તાને સામ્
કે ખુદ્ પર્વરાનીદહ્ અન્દર્ કુનામ્
કુનદ્ આફ્રીને કયાની બરૂય
બદાન્ શાદ્માની કે ખુર્રુશાદ્ . રૂય
બેફર્માયદશ તા સુઝી શહ્રયાર્
શવદ્ તા સખુનહા કુનદ્ આશ્કાર્
•વઝાન્ જા સુવી • ઝાબુલેસ્તાન્ શવદ્
બર્ આયીને ખુસ્રવપરસ્તાન્ શવદ્
ચુ નવ્દર્ બરે સામે નયરમ રસીદ્
યકી નવજવાન્ પહ્લવાન્રા બેદીદ્
ફેરૂદ્ આમદ્ અઝ્ અસ્પ્ સામે સવાર્
ગેરેફ્તન્દ્ મર્ યક્ દેગરૂરા કેનાર્
ઝે શાહો ઝે ગોર્દાન્ બેપુર્સીદ્ સામ્
વઝીશાન્ બદ્ દાદ્ નવ્દર્ • પયામ્
ચુ બેશ્નીદ્ પયઘામે શાકે બુઝોર્ગ્
ઝમીન્રા બેબૂસીદ્ સામે સુતોર્ગ્
દમાન્ સૂએ દર્ગાહ્ બેન્હાદ્ રૂય
ચુનાન્ કશ બેફર્મૂદ્ દીહીમજૂય
ફરાઝે યકી પીલ્ બર્ ઝાલેઝર્
નેશાન્દો બેરાન્દશ સબુક્ સૂએ દર્
ચુ આમદ્ બનઝ્દીકીએ શહ્રે શાહ્
શહન્શાહ્ પઝીરહ્ શુદશ બા સેપાહ્
દેરફ્શે મેનૂચેહ્ર્ ચૂન દીદ્ સામ્
પેયાદહ્ શુદ્ અઝ્ અસ્પા બુગ્ઝારૂદ્ ગામ્
ઝમીન્રા બેબૂસીદ્ પસ પહ્લવાન્
કે જાવીદ્ ઝી શાહો રઉશન્રવાન્
મેનૂચેહ્ર્ ફર્મૂદ્ તા બર્નેશસ્તં
મરાન્ પાકદેલ્ મર્દે ખુસ્રવપરસ્ત.
સુયી તખ્તે ઈરાન્ નેહાદન્દ્ રૂય
યે દીહીમદારો યે દીહીમજૂય
મેનૂચેહ્ર્ બર્ ગાહ્ બેન્શસ્ત શાદ્
કોલાહે કયાની બસર્ બર્નેહાદ્
બયક્ દસ્ત કારન્ બયક્ દસ્ત સામ્.
નેશસ્તન્દ્ રઉશન્દેલો શાદ્કામ્
પસ આરાસ્તહ્ ઝાલ્રા પીશે શાહ્
બઝર્રીન્ આમૂદો બઝર્રીન્ કોલાહ્
ગોરાઝાન્ બેયાવર્દ્ સાલારે બાર્
શેગેફ્તી બેમાન્દ્ અન્દર શહ્રયાર્
પસ ગાહ્ મેનૂચેહ્ર્ બા સામ્ ગેફ્ત.
કે ઈન્રા હમાના કસી નીસ્ત જોફ્ત
બદીન્ બોર્ઝો બાલા બદીન્ ખૂબ્ચેહ્ર્
તો ગૂઈ કે આરામે જાનસ્તો મેહ્ર્
ચુનીન્ ગોફ્ત મર્ સામરા શહ્રયાર્
કે અઝ્ મન્ તો ઈન્રા બઝેન્હાર્ દાર્
બખીરહ્ મેયાઝારશ અઝ્ હીચ રૂય
બકસ શાદ્માને મશવ્ જોઝ્ બદ્રૂય
કે ફર્રે કયાન્ દારદો ચન્ગે શીર્
દેલે હુશમન્દાનો ફર્હંગે પીર્
બેયામૂઝ ઊરા રહે સાઝે રઝમ્
હમાન્ શાદ્કામીઓ આયીને બઝમ્

જ્યારે સામના દસ્તાનનો ચેહરો તે જોય-કે જે પક્ષીના માળામાં પર્વરેશ થયલો છે,

ત્યારે તે ઉપર પાદશાહી દોઆ કરે-(અને) ખુશહાલીથી મોં ખોલીને

તેને ફર્માવે કે જેથી તે પાદશાહની તરફ-જાય અને બધી વાત ખોલીને કહે,

અને ત્યાંથી પાદશાહપરસ્તોની રસમ પ્રમાણે-(પાછો) ઝાબુલેસ્તાન તરફ જાય."

જ્યારે નવદર, નરીમાનના સામની નઝદીક પહોંચ્યો-ત્યારે તેણે એક નવજવાન પેહલવાનને જોયો.

(તેજ વખત) સામે સવાર ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-(અને) એક બીજાને બઘલગીરી કીધી. ૨૭૧

સામે, પાદશાહ અને પેહલવાનોની (ખબર) પૂછી-અને નવદરે તેને તેઓ તરફનો પયઘામ પુગાડયો.

જ્યારે બુઝોર્ગ પાદશાહનો પયઘામ સાંભળ્યો-ત્યારે દેલાવર સામે ઝમીન ચૂમી.

(પછી) જેવી રીતે કે તેને પાદશાહે ફર્માવ્યું હતું તેવી રીતે તે શિતાબીથી (પાદશાહી) દરગાહ તરફ ચાલ્યો.

એક મસ્ત હાથી ઉપર ઝાલેઝરને બેસાડીને તેને જલ્દી દરબાર તરફ ચલાવ્યો.

જ્યારે તે પાદશાહનાં શેહરની નઝદીક આવી લાગ્યો-ત્યારે શેહનશાહ લશ્કર સાથ તેને એસ્તેકબાલ ગયો.

જ્યારે સામે, મિનોચેહરનો ઝુંડો જોયો-ત્યારે ઘોડા ઉપરથી પેયાદો થઇને ચાલવા લાગ્યો.

પછી તે પેહલવાને ઝમીન ચૂમી-(અને બોલ્યો) કે "તું (શાહ) હમેશ રોશન જીવ અને ખુશહાલી (સાથ) જીવજે !"

મિનોચેહરે ફર્માવ્યું જેથી તે પાક દિલનો ખુસરૂપરસ્ત મર્દ પાછો સવાર થયો.

(પછી) શું તે તાજદાર (શાહ) અને શું તે તાજ શોધનાર (પેહલવાન) ઈરાનનાં તખ્ત તરફ ચાલ્યા.

મિનોચેહર પાદશાહી કોલાહ સર ઉપર મેળી ખુશહાલ તખ્ત ઉપર બેઠો. ૨૭૨

એક હાથ ઉપર કારન (અને) બીજા હાથ ઉપર સામ રોશન દિલ અને ખુશી સાથ બેઠા.

પછી ઝાલને સોનેરી ગોર્ઝ અને સોનેરી કોલાહ સાથ સણગારીને પાદશાહની નઝદીક,

દરબારનો સરદાર ખુશહાલ ચલાવતો લઈ આવ્યો-જેથી પાદશાહ અજબ રહયો.

પછી મિનોચેહરે સામને કહ્યું-કે "ખચીત એનો કોઈ જોડયો નથી.

આવો દબદબો, કદ અને ખૂબસૂરત ચેહરાથી-જાણે જીવનો આરામ અને માયાજ છે."

(વળી) સામને પાદશાહે એ પ્રમાણે કહયું-કે "મારા તરફથી તું એને પનાહમાં રાખ.

બેહુદાપણાથી તેને કોઈ પણ રીતે દુઃખી ના કરતો-તેના સિવાય તું કોઈ સાથ ખુશહાલ ના રહેતો.

કારણકે તે પાદશાહી દબદબો અને સિંહની ચુંગાલ, દાનાઓનું દિલ અને બુઢ્ઢાઓની અકલ ધરાવે છે.

તેને તું લડાઇનાં હથિયાર વાપડવાની રીત તેમજ ખુશહાલી અને મજલેસનો તરીકો શીખવ.

૨૭૩ નદીદસ્ત જોઝ મોર્ઘો કૂહો કોનામ
કુજા દાનદ્ આયીને શાહીઓ નામ
પસ અઝ કારે સીમોર્ઘો કૂહે બુલન્દ
વઝાન્ તા ચેરા ખારૂ શુદ અરૂજમન્દ
યકાયક બદૂ સામે યલ્ બાઝ ગોફૂત
ઝે ખુર્દો ઝે ખોફૂતો ઝે જાએ નેહોફૂત
વઝ અફૂકન્દને ઝાલ્ બોકુશાદ રાઝ
કે ચૂન ગશ્ત બરૂ સરૂ સેપહૂરે ફરાઝ
બેરફૂતમ બફર્માને ગીહાન્ખોદાય
બઅલ્બોરૂઝ કૂહ અન્દરાન્ સખ્ત જાય
યકી કૂહ દીદમ સરૂ અન્દરૂ સહાબ્
સેપહૂરીસ્ત ગોફૂતી ઝે ખારા બરૂ આબ્
બદૂ બરૂ નેશીમી ચુ કાખે બલન્દ
ઝે હરૂ સૂ બરૂ બસ્તહૂ રાહે ગઝન્દ
બદૂ અન્દરૂન્ બચ્ચહૂ સીમોર્ઘો ઝાલ્
તો ગોફૂતી કે હસ્તન્દ હરૂ દૂ હમાલ્
હમી બૂએ મેહૂરૂ આમદ અઝ બાદે ઊય
બદેલ્ રાહત આવરૂદમી યાદે ઊય
નબુદ રાહૂ બરૂ કૂહ અઝ હીચ રૂય
દવીદમ બસી ગેરૂદે ઊ સૂ બસૂય
૨૭૪ મરા પૂયએ પૂરે ગુમ બૂદહૂ ખાસ્ત
બદેલ્ સૂઝગી જાન્ હમીરફૂતુ ખાસ્ત
અબા દાવરે પાક ગોફૂતમ બરાઝ
કે અય ચારએ ખલ્કો ખુદ બીનેયાઝ
રસીદહૂ બહૂરૂ જાએ બુર્હાને તૂ
નગરૂદદ ફલક જોઝ બફર્માને તૂ
યકી બન્દહૂ અમ બા દેલે પુરૂગુનાહૂ
બનઝદે ખોદાવન્દે ખુરૂશીદો માહૂ
ઉમીદમ બબખ્શાયેશે તોસ્ત બસ
બચીઝી દેગરૂ નીસ્તમ દસ્તરસ
તો ઈન્ બન્દએ મોરૂઘ પર્વદહૂરા
બખારીઓ ઝારી બરૂઆર્વદહૂરા
યકી ચરૂમ પૂશદ બજાએ હરીરૂ
મઝદ ગોશ્ત હન્ગામે પેસ્તાને શીરૂ
રસાન્ તા બમન્ યા મરા રાહૂ કુન્
સુવી ઊઓ ઈન્ રન્જ કુતાહૂ કુન્
બબદ મેહૂરીએ મન્ રવાનમ મસૂઝ
બમન્ બાઝ બખ્શો દેલમ બરૂફેરૂઝ
બફર્માને યઝદાન્ ચુ ઈન્ ગોફૂતહૂ શુદ
નેયાયેશ હમન્ગહૂ પઝીરોફૂતહૂ શુદ
૨૭૫ બેઝદ પરોં સીમોરૂઘ બરૂશુદ બઅબ્રૂ
હમી હલ્કહૂ ઝદ બરૂ સરે મરૂદે કબ્રૂ
ઝે કૂહ અન્દરૂ આમદ ચુ અબ્રે બહારૂ
ગેરેફૂતહૂ તને ઝાલ્રા દરૂ કેનારૂ
ઝે બૂયશ જહાન્ પાક પુરૂ મુશ્ક શુદ
દો દીદહૂ મરા તરૂ દો લબ્ ખુશ્ક શુદ
ઝે સહૂમે વયો પૂયએ પૂરે ખીશ
ખેરદ દરૂ સરમ જાએ નગ્રેફૂત પીશ
બપીશે મન્ આવરૂદ ચૂન દાયઈ
કે દરૂ મેહૂરૂ બાશદ વરા પાયઈ

તેણે મુર્ઘ, પહાડ અને માળા સિવાય (કાંઈ બીજું) જોયું નથી–તે કેવી રીતે પાદશાહી રીત અને નામદારી જાણે ?"

પછી સીમોર્ઘ અને બુલંદ પહાડની બાબદથી–તે ઝાલ શા માટે ખુવાર થયો ત્યાં સૂધીની,

સઘળી ખાવા પીવાની, સુવાની અને છૂપી જગ્યાની (હકીકત) સામે તેને કહી.

અને ઝાલને નાખીદેવાનો ભેદ ખોલ્યો–કે " બુલંદ આસ્માને તેની સાથે શું ખેલ ખેલ્યો.

દુન્યાના સાહેબના હોકમથી હું તે અલ્બોર્ઝ પહાડની સખ્ત જગ્યામાં ગયો.

"મેં એક પહાડ જોયો (જેનું) સર વાદળમાં (હતું)–જાણે પાણી ઉપર પત્થરનું એક આસ્માન હતું.

તેના ઉપર બુલંદ મેહલનાં જેવો એક માળો હતો–જેને નુકસાન પુગાડવાનો કોઈ પણ રસ્તો ખુલ્લો ન હતો.

તેની અંદર સીમોર્ઘનું બચ્ચું અને ઝાલ (હતાં)–જાણે તે બેહુ સાથી હતાં.

તેની હવામાંથી માયાની સુગંધ (લાગણી) આવતી હતી–તેની યાદ મારા દિલમાં આરામ લાવતી હતી.

હું તેની આસપાસ દરેક તરફ ઘણોબી ફરી વળ્યો–(પણ) તે પહાડ ઉપર કોઈ તરફથી રસ્તો હતો નહીં.

મને ગુમ થયલા છોકરા માટે ભટકવું પડયું–બલાપાથી (મારો) જીવ નીકળી જવા ચાહતો હતો.

(ત્યારે) મેં પાક દાદારને અર્ઝ કરી કહયું–કે ' ઓ ખલ્કનાં લોકોનો ચારો કરનાર અને તું પોતે હાજત વગરનો (સાહેબ),

તારી સાબેતી દરેક જગ્યાએ પહોંચેલી છે–તારા હોકમ સિવાય આસ્માન ફરી શકતો નથી.

તું આફતાબ અને માહતાબના સાહેબની નઝદીક–હું એક ગુનાહ ભરેલાં દિલનો બંદો છું.

મારી ઉમેદ તારી બક્ષેશ ઉપર છે (અને) બસ–બીજી કોઈ ચીઝ ઉપર મારો હાથ પુગી શકતો નથી.

તું આ મોર્ઘથી પર્વરેશ થયલા બંદાને–ખુવારી અને સખ્તીથી ઉછરેલાને,

(કે જે) રેશમી કપડાંને બદલે ચામડું પહેરે છે–(અને) દૂધનાં થાનને વખતે ગોસ્ત ચૂસે છે (તેને)

તું મુજ તક પુગાડ અથવા મને તેની તરફ જવાનો રસ્તો દેખાડ–અને આ દુઃખ ઓછું કર.

મારી બૂરી માયાને લીધે તું મારા જીવને ના બાળ–તે (છોકરો) મને પાછો બખ્શ અને મારૂં દિલ રોશન કર !'

જ્યારે એ કહી રહયો ત્યારે તેજ વખત ખોદાના હોકમથી (મારી) બંદગી કબૂલ થઇ.

સીમોર્ઘ પાંખ ઉપાડી વાદળ ઉપર ગયું–અને લોખંડી કોલાહ પહેરેલા (સાંમ) ઉંપર ઉડવા લાગ્યું.

તે ઝાલને બઘલમાં લઇને–બહારનાં વાદલની મિસાલ પહાડ ઉપરથી નીચે આવ્યું.

તેનાં પમરાટથી જેહાન બિલકુલ કસ્તુરી ભરેલી થઈ–મારી બેહુ આંખ ભિની અને બેહુ હોઠ સુક્કા થયા.

' તેની ધાસ્તી અને મારા છોકરાની દોડથી–મારાં માથાંમાં અકલ રહી નહીં.

(તેને) એક દાઇની માફક કે જે ઘણી મેહરબાની ભરેલી હોય તેમ મારી નઝદીક લાવ્યું.

ઝબાનમ બકુ બરૂ સેતાયેશ ગેરેફૂત
બસીઓરૂઘ બોરૂદમ નમાઝ અય શેગેફૂત
બમન માન્દ ફર્ઝન્દો ખુદ બાઝ ગશ્ત
તો ગૂઈ કે બા ચરૂખ અમ્બાઝ ગશ્ત
મન આવરૂદમશ નઝદે શાહે 'જેહાન
હમહ આશકારા બેકરૂદમ નેહાન

મારી ઝબાને તેની તારીફ કીધી-વધુ અજાયબ જેવું તો એ છે કે મેં તેના આગળ સર નમાવ્યું.

(પછી) આ ફર્ઝંદ મારી આગળ મૂકી પોતે પાછું ગયું.-જાણે કે તે આસ્માન સાથ ભેળાઇ ગયું.

હું તેને (તું) જેહાનના પાદશાહની નઝદીક લાવ્યો-(આ) સઘળી છૂપી (વાત) મેં (તને) ઝાહેર કરી. "

જોસ્તને મૂબેદાન્ અખ્તરે ઝાલ્રા વ બાઝ્ ગશ્તને 'સામ્ બા ઝાલેઝર્ બઝાબુલેસ્તાન્.

બેફરૂમૂદ પસ શાહ બા મૂબદાન્
સેતારહશેનાસાનો હમ બેખ્રદાન્
બેજૂચીદ તા અખ્તરે ઝાલ ચીસ્ત
બદાન્ અખ્તરૂ અઝ્ બખ્ત સાલારૂ કીસ્ત
ચે ગીરદ બુલન્દી ચે ખાહદ બદન્
હમહ દાસ્તાનહા બેબાયદ ઝદન્
સેતારહશેનાસાનો હમ મૂબેદાન્
ગેરેફૂતન્દ પયદા ઝે અખ્તરૂ નેશાન્
બેગોફૂતન્દ બા નામવરૂ શહરૂયારૂ
કે ઊ પહલવાની બુવદ નામદારૂ
હોશીવારો બીદારો ગોર્દો દેલીરૂ
સેપહદારો ગોરૂદઅફૂકનો શીરૂગીરૂ
ચુ બેશ્નીદ શાહ ઈન્ સખુન્ શાદ શુદ
દેલે પહલવાન્ અઝ્ ધમ આઝાદ શુદ
યકી ખેલઅત આરાસ્ત શાહે ઝમીન્
કે ખાન્દન્દ હરૂ કસ બરૂ આફૂરીન્
ઝે અસ્પાને તાઝી બઝર્રીન્ સેતામ
બશમ્શીરે હેન્દી બઝર્રીન્ નેયામ
ઝે દીબાઓ ખઝ્ઝો ઝે યાકૂતો ઝરૂ
ઝે ગુસ્તરૂદનીહાએ બેસ્યારૂ મરૂ
ઘોલામાને રૂમી બદીબાએ રૂમ
હમહ પયકરૂ અઝ્ ગઉહરો ઝરૂશ બૂમ
ઝબરૂજદ તબકૂહાએ પીરૂઝહ જામ
ચે અઝ્ ઝર્રે સોખ્તે ચે અઝ્ સીમે ખામ
પુરઝ્ મુશ્કો કાફૂરો પુરૂ ઝઅફરાન્
હમહ પીશ બોરૂદન્દ ફર્માન્બરાન્
હમાન્ જઉશનો તર્કો બરૂગુસ્તુવાન્
હમાન્ નીઝહો તીઘો ગોર્ઝે ગેરાન્
હમાન્ તખ્તે પીરૂઝહો તાજે 'ઝરૂ
હમાન્ મોહરે યાકૂતો ઝર્રીન્ કમરૂ
બમોહરશ મેનૂચેહરૂ અહદી નેવેશ્ત
સરાસરૂ સેતાયેશ બસાને બેહેશ્ત
હમહ કાબુલો દમ્બરો માએ હેન્દ
ઝે દર્યાએ ચીન્ તા બદર્યાએ સેન્દ

દાનાઓએ ઝાલનું નસીબ જોવું અને સામનું ઝાલેઝર સાથ ઝાબુલેસ્તાન પાછું ફરવું.

પછી પાદશાહે મોબેદો, સેતારેશેનાસો અને દાનાઓને ફર્માવ્યું,

(કે) "તમો ઝાલના ગ્રહ જુઓ કે કેવા છે-સેતારામાં ઊંચો (સેતારો) કયો છે,

તે શું નેકનામી મેળવશે અને શું થશે ?-તે સઘળી વાત કહેવી ૨૭૬
જોઇયે. "

નુજુમીઓ તેમજ દાનાઓએ-(તેના) ગ્રહ જોયા.

તેઓએ નામવર પાદશાહને કહયું-કે " તે એક નામવર પેહલવાન થશે.

તે હોશ્યાર, ચાલાક, જવાન મર્દ અને દેલાવર (થશે)-તે પેહલવાનોને પટકનાર અને સિંહોને પકડનારો સરદાર (થશે)."

જ્યારે પાદશાહે આ વાત સાંભળી ત્યારે ખુશી થયો-(અને સામ) પેહલવાનનું દિલ ધમથી મોકળું થયું.

દુન્યાના પાદશાહે એક સરપાવ તૈયાર કરાવ્યો-કે દરેક જણ તેના ઉપર આફ્રીન કરે.

સોનેરી લગામ સાથના અરબી ઘોડા, સોનેરી મેયાન સાથની હિંદી તલવાર,

રેશમી અને બાલનાં વણેલાં કપડાં, માણેક, સોનું, ઘણાક ગાલીચા,

રૂમી રેશમી કપડાં સાથના રૂમી ઘોલામો-જે કપડાં પર મોતી ટાંકેલાં અને સોનેરી કોરો હતી.

પોખરાજની રકાબીઓ (અને) પીરોઝાની જામ-શું ખાલેસ સોનું અને શું ખરૂં રૂપું.

(તેમજ) કસ્તુરી, કપૂર અને કેસર ભરીને-ચાકરો તે સઘળું તેની ૨૭૭
આગળ લઇ ગયા.

તેમજ બખ્તર, કોલાહ અને પાખરં-તેમજ નેઝો, તલવાર અને ભારી ગોર્ઝ,

તેમજ પીરોઝાનું તખ્ત અને સોનેરી તાજ-તેમજ માણેકની મોહર અને સોનેરી કમરબંદ (લાવ્યા).

મિનોચેહરે તેની મોહર ઉપર બેહેસ્તની મિસલ સઘળી તારીફ સાથ એક કરારનામું લખ્યું.

સઘળું કાબુલ અને હિંદુસ્તાનનાં " દમ્બર " અને " માઇ " (નામનાં શેહરો)-(અને) ચીનના દર્યાથી તે સિંધના દર્યા સૂધી (નો મુલક),

ઝે ઝાબુલસેતાન્ તા બદાન્ રૂએ બોસ્ત
બનવ્વી નેવેશતન્દ અહૂદી દુરોસ્ત
ચુ ઈન્ અહૂદો ખેલઅત બેયારાસ્તન્દ
પસ અસ્પે જહાન્પહૂલવાન્ ખાસ્તન્દ
ચુ ઈન્ કરૂદહૂ શુદ સામ્ બરૂપાએ ખાસ્ત
બેગોફૂત અય ગુઝીન્ મેહૂતરે દાદે રાસ્ત
શુદહૂ તા બરૂ અફ્રાખ્તહૂ ચર્ખે માહૂ
ચુ તૂ શાહૂ નન્હાદ બરૂ સરૂ કોલાહૂ
બમેહૂરો બરાયો બખૂયો ખરદ
ઝમાનહૂ હમી અઝ તો રામેશ બરદ
૨૭૮ હમહૂ ગન્જે ગીતી બચશ્મે તો ખારૂ
મબાદા બજોઝ નામે તૂ યાદગારૂ
ફરાઝ્ આમદો તખ્તરા દાદ બૂસ
બેબસ્તન્દ બરૂ કૂહએ પીલ્ કૂસ
સુવી ઝાબુલેસ્તાન્ નેહાદન્દ રૂય
નઝારહૂ બરૂ બરૂ હમહૂ શહૂરો કૂય
ચુ આમદ બનઝદીકીએ નીમરૂઝ
ખબરૂ શુદ કે સાલારે ગીતીફ઼ોરૂઝ
કે આમદ અબા ખેલઅતો તાજે ઝરૂ
અબા અહૂદો મન્શૂરો ઝર્રીન કમરૂ
બેયારાસ્તહૂ સીસ્તાન્ ચૂન્ બેહેશ્ત
ગેલશ મુશ્ક શુદ નીઝો ઝરૂ ગશ્ત ખેશ્ત
બસી મુશ્કો દીનારૂ બરૂ રીખ્તન્દ
બસી ઝઅફ઼રાનો ગોહરૂ રીખ્તન્દ
યકી શાદમાની શુદ અન્દરૂ જેહાન્
સરાસરૂ મેયાને કેહાનો મેહાન્
હરાન્જા કે બુદ મેહૂતરે નામ્જૂય
ઝે ગીતી સુવી સામ્ બેન્હાદ રૂય
કે ફર્ખોન્દહૂ બાદા પયે ઈન્ જવાન્
બદીન્ તાઝહૂ દેલ નામવરૂ પહૂલવાન્
૨૭૯ ચુ બરૂ પહૂલવાન્ આફ઼રીન્ ખાન્દન્દ
અબરૂ ઝાલેઝરૂ ઝરૂ બરૂ અફ઼્શાન્દન્દ
કસીકૂ બખેલઅત સઝાવારૂ બૂદ
ખેરદમન્દ બૂદો જહાન્દારૂ બૂદ
બઅન્દાઝહૂ શાન્ ખેલઅત આરાસ્તન્દ
હમહૂ પાયએ બરૂતરી ખાસ્તન્દ
પસ આન્ગાહૂ સામ અઝ પયે પૂરે ખીશ
હોનરહાએ શાહાન્ બેયાવરૂદ પીશ
જહાન્દીદગાન્રા ઝે કેશ્વરૂ બેખાન્દ
સખુન્હાએ બાયેસ્તહૂ ચન્દીન્ બેરાન્દ
ચુનીન્ ગોફૂત બા નામવરૂ બેખ્રદાન્
કે અય પાકૂ હોશયારૂદેલ મૂબદાન્
ચુનીનસ્ત ફર્માને હોશ્યારૂ શાહૂ
કે લશ્કરૂ હમીરાન્દ બાયદ બરાહૂ
સુવી કરૂગ્સારાનો માઝન્દરાન્
હમીરાન્દ ખાહમ સેપાહે ગરાન્
દેલો જાનમ ઈંદરૂ બમાનદ હમી
મેઝહૂ ખૂને દેલ બરૂફ઼શાનદ હમી
બગાહે જવાનીઓ કુન્દાવરી
યકી બીહુદહૂ સાખ્તમ દાવરી

(તેમજ) ઝાબુલેસ્તાનથી તે "બોસ્ત" નામના મુલકની) હદ સૂધીનો—એક કરાર નવેસરથી બરાબર લખ્યો.

જ્યારે આ કરાર અને સરપાવ તૈયાર થયો—ત્યાર પછી જેહાનપેહલવાનનો ઘોડો મંગાવ્યો.

જ્યારે આ થઇ રહયું ત્યારે સામ ઉઠયો—(અને) બોલ્યો (કે) "ઓ રાસ્ત ઇન્સાફના પસંદ કરેલા સરદાર!

જ્યારથી આસ્માન અને માહતાબ પયદા થયાં ત્યારથી—તું પાદશાહ માફક કોઇ થયો નથી.

મેહરબાની, અકલ, ખસ્લત, અને દાનાઈમાં—ઝમાનો તારાથીજ ખુશહાલી મેળવે છે.

દુન્યાનો સઘળો ખઝાનો તારી નઝરમાં ખોવાર (છે)—તારા સિવાય (કોઇનું) નામ યાદગાર ના રહેતું."

(એમ કહી) તે નઝદીક આવ્યો અને તખ્તને બોસો દીધો—(પછી) હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં બાંધ્યાં

તેઓએ ઝાબુલેસ્તાન તરફ મોં કર્યાં—તે ઉપર સઘળાં શેહર અને મોહલ્લાનાં (લોકો)ની નઝર હતી.

જ્યારે તે નીમરોઝની નઝદીક આવી પહોંચ્યો ત્યારે તે દુન્યાને રોશન કરનાર સરદારની ખબર (બધે) થઈ,

કે તે સરપાવ. સોનેરી તાજ, પરવાનો, ફર્માન અને સોનેરી કમરબંદ સાથ આવ્યો છે.

તેઓએ સીસ્તાન શેહર બેહેસ્તની માફક સણગાર્યું—તેની ધૂળ કસ્તુરી બની અને ઇંટ સોનું થઇ.

ઘણીક કસ્તુરી, દીનાર, કેસર અને ગોહર તેઓએ વેર્યાં.

દુન્યાની અંદર તમામ નાનાં અને મોટાઓ વચ્ચે એક ખુશહાલી થઇ રહી

દુન્યામાં હરએક જગ્યાએ જ્યાં કે નામતેય સરદારો હતા તેઓ સામની તરફ ચાલ્યા,

(અને બોલ્યા) કે "આ જવાનનાં કદમ મુબારક હોજો!—એનાથી (તું) નામવર પેહલવાનનું દિલ ખુશ (રહેજો)!"

જ્યારે તેઓ તે પેહલવાન ઉપર દોઆ કરી રહયા—ત્યારે ઝાલેઝર ઉપર સોનાનો વધાવો કર્યો.

(પછી સામે) જે કોઈ કે સરપાવને લાયકના દાનાઓ અને હાકેમો હતા,

તેઓને માફકસરનો સરપાવ આપ્યો (અને) સઘળાનો દરજ્જો વધાર્યો.

ત્યાર પછી સામ પોતાના છોકરાને પાદશાહોને લાયકના હોનરો શીખવવાની ગોઠવણ કરવા લાગ્યો.

તેણે (હરેક) મુલકમાંથી અનુભવીઓનો બોલાવ્યા—(અને) તેઓને કેટલાક લાયક સખુના કહયા.

તેણે તે નામવર દાનાઓને એ પ્રમાણે કહયું—કે "ઓ પાક હોસ્યાર દિલનાં મોબેદો!

દાના પાદશાહનું એ રવેશેનું ફર્માન છે—કે (તારે બીજા) માર્ગમાં લશ્કર લઈ જવું જોઇયે.

કર્ગસાર અને માઝંદરાન તરફ—હું એક ભારી લશ્કર લઈ જવા ચાહું છું.

મારૂં દિલ અને જાન અહિંજ રહેશે—મારી આંખનાં પાંપણ મારાં દિલનું લોહી વરસાવશે.

જવાની અને ઝોરાવરીનાં વખતમાં—મેં એક બેહુદુ કામ કર્યું હતું.

પેસરૂ દાદ યઝદાન્ બેયન્દાખ્તમ્
ઝે બીદાનેશી અરૂજ્ નેશ્નાખ્તમ્
ગેરાન્માયહુ સીમોરૂઘ બરૂદાશ્તશ
હુમાન્ આફ્રીનન્દહુ બેગ્માશ્તશ
મરા ખારૂ બુદ મોરૂઘરા અરૂજમન્દ
બેપર્વરૂદ તા શુદ ચુ સર્વે બલન્દ
ચુ હન્ગામે બખ્શાયેશ્ટૂ આમદ્ ફરાઝ
જહાન્દારૂ યઝ્દાન્ બમન્ દાદ બાઝ
શુમારા સેપોરૂદમ્. બઆમૂખ્તન્
રવાન્શઝ્ હોનરૂહા બરૂઅફ્રૂખ્તન્
બેદાનીદ કીન્ યાદ્ગારે મનસ્ત
બનઝ્દે શુમા ઝીન્હારે મનસ્ત
ગેરામીશ દારીદો પન્દશ દેહીદ
હમહુ રાહો રાએ બલન્દશ દેહીદ
કે મન્ રફ્તુ ખાહમ્ બફર્માને શાહુ
સોવી દુશ્મનાન્ બા સરાને સેપાહુ
સોવી ઝાલ્ કરૂદ આન્ ગહી સામ રૂય
કે દાદો દેહેશ ગીરો આરામ્ જૂય
ચુનાન્ દાન્ કે ઝાબુલસેતાન્ ખાને તોસ્ત
જહાન્ સરૂબસરૂ ઝીરે ફર્માને તોસ્ત
તોરા ખાનોમાન્ બાદ આબાદ તરૂ
દેલે દૂસ્તાનત બતૂ શાદ તરૂ
કલીદે દરે ગન્જહા પીશે તોસ્ત
દેલે શાદો ઘમ્ગીન્ બકમ બીશે તોસ્ત
દેલે રઉશનત હરૂ ચે ખાહદ બકારૂ
બજા આરૂ અઝ્ બઝ્મો અઝ્ કારૂઝારૂ
બસામ્ આન્ગહી ગોફ્તુ ઝાલે જવાન્
કે ચૂન્ ઝીસ્ત ખાહુમ્ મન્ ઈદરૂ નવાન્
કસી બા ગુનહુ કૂ ઝે માદરૂ નઝાદ
મન્ આનમ્ સઝદ ગરૂ બેનાલમ્ બદાદ
જુદા પીશતરૂ ઝીન્ કુજા દાશ્તી
મદારમ્ કે આમદ ગહે આશ્તી
ગહી ઝીરે ચન્ગાલે મોરૂઘ અંદરૂન્
ચમીદન્ બખાકો મઝીદન્ બખૂન્
કુનામમ્ નેશસ્ત આમદો મોરૂઘ યારૂ
બદાન્ગહ કે બૂદમ્ ઝે મોર્ઘાન્ શુમારૂ
કુનૂન્ દૂરૂ માન્દમ્ ઝે પર્વરૂદેગારૂ
ચુનીન્ પર્વરાનદ મરા રૂઝ્ગારૂ
ઝે ગુલ્ બહુરએ મન્ બજોઝ્ ખારૂ નીસ્ત
બદીન્ બા જહાન્દારૂ પયકારૂ નીસ્ત
પેદરૂ ગોફ્તુ પર્દાખ્તન્ દેલ સઝાસ્ત
બેપર્દાઝો બરૂગૂય હરૂ ચત હવાસ્ત
સેતારહુશુમોરૂ મરૂદે અખ્તરૂશેરાય
ચુનીન્ ઝદ તોરાઝ્ અખ્તરે નીકૂરાય
કે ઈદરૂ તોરા બાશદ આરામગાહુ
હમ ઈદરૂ સેપાહો હમ ઈદરૂ કોલાહુ
ગુઝરૂ નીસ્ત અઝ્ હોકૂમે ગર્દાન્ સેપેહુરૂ
હમ ઈદરૂ બેબાયદત ગુસ્તરૂદ મેહુરૂ
કુનૂન્ ગેરૂદે ખીશ અન્દરૂ આવરૂ ગોરૂહુ
સવારાનો ગોર્દાનો દાનેશ પેઝૂહુ

(મને) ખોદાતાલાએ છોકરો આપ્યો (જેને) મેં નાખી દીધો- ૨૮૦
(અને) વગર અકલે (તેની) કીમત નહીં પિછાની.
બુઝોર્ગ સીમોર્ઘે તેને ઊંચકી લીધું,-તેમજ ખોદાતાલાએ (તે બચ્ચાં
માટેજ) તેને મોકલી આપ્યું.
(તે બચ્ચું) મારી આંખોમાં નકામું હતું (પણ, સીમોર્ઘને કીમતી
હતું-(તેથી) તેણે પાળ્યું અને તે સરોવર મિસાલ બુલંદ થયું.
જ્યારે બખ્શેશ કરવાનો વખત નઝદીક આવ્યો-ત્યારે જેહાનના રાખ-
નાર ખોદાતાલાએ તે મને પાછું આપ્યું.
તેને કેળવણી આપવા તથા તેના જાનને રોશન કરવા માટે મેં તમોને
સોંપી આપ્યો છે.
તુમો જાણજો કે આ મારો યાદગાર છે-(અને) તમોને સોંપેલી એ
મારી અનામત છે.
તેને તમો પ્યારથી રાખજો અને શીખામણ આપજો-તેને સઘળી રીત-
ભાંત અને સમજ ઊંચા પ્રકારની આપજો.
કારણકે હું પાદશાહના હોકમથી લશ્કરના સરદારો સાથ દુશ્મનોની
તરફ જવા ચાહું છું."
ત્યાર પછી સામે ઝાલની તરફ મોં કરી (કહ્યું)-કે "તું ઈન્સાફ
અને સખાવત કરજે અને સારી રીતે રહેજે.
તું એમ જાણજે કે (આખું) ઝાબુલેસ્તાન તારૂંજ ઘર છે-તમામ
દુન્યા તારા હોકમ નીચે છે.
તારૂં ખાન્દાન વધારે આબાદ હોજો!-તારા દોસ્તોનાં દિલ તારાથી ૨૮૧
વધારે ખુશહાલ રહેજો!
ખઝાનાના દરવાઝાની ચાવી તારીજ પાસે છે-ખુશહાલ અને ઘમગીન
દિલ તારી કમઝયાદા (બક્ષેશ) ઉપર છે.
તારૂં રોશન દિલ ખુશીની મજલેસ અને લડાઈનાં કામ માટે જે કાંઈ
ચાહે તે પ્રમાણે તું કરજે."
ત્યારે જવાન ઝાલે સામને કહ્યું-કે "હું અહિંયાં (એખલો) રડતો
કેમ જીવી શકીશ?
કોઈ ગુનાહ સાથેજ માને પેટે જન્મ્યો નથી-(પણ) હું તે છું કે જો
ઈન્સાફને માટે પોકાર કરૂં તો તે લાયક છે.
કારણકે તેં (મને) પહેલેથીજ જુદો રાખ્યો-(હવે જ્યારે)
સલાહસંપનોજ વખતે આવ્યો (ત્યારે) મને (જુદો) ના રાખ.
એક વખત તો મુર્ઘના પંજા હેઠલ, ધૂલમાં ફરવા અને લોહી ચૂંસ-
વામાં હું રહેલો હતો.
માળો મારૂં ઘર હતું અને મુર્ઘ મારૂં મિત્ર હતું.-તે વખતે મારી
ગણત્રી (પણ) મુર્ઘોમાંજ હતી,
(અને) હવડાં હું બાપથી (પણ) દૂર પડું છું-ઝમાનો મને એ-
વીજ રીતે પાળશે.
ગોલાબમાથી મને કાંટા સિવાય કશું બીજું નથી મળતું-એ બાબ-
દમાં હું ખોદાતાલાને ઠપકો આપતો નથી."
(ત્યારે) બાપે કહ્યું કે "(આવા વિચારોથી તારૂં) દિલ ખાલી કરવું ૨૮૨
લાયક છે-તું તે ખાલી કર અને જે કાંઈ તારી ખાહેશ હોય તે કહે.
સેતારાની ગણત્રી કરનાર નુજૂમીએ-તારા સારા સેતારાની ચાલ માટે
એમ કહ્યું છે,
કે તારૂં રહેવાનું અહીંજ થશે-અહીંજ (તારૂં) લશ્કર અને અહીંજ
કોલાહ.
ફરતા આસ્માનના હોકમથી છૂટાતું નથી-(તેથી) તને અહીંજ
માયા વધારવી જોઇયે (યાને રહેવું જોઇયે).
હવે તારી આસપાસ સવારો, પેહલવાનો અને દાના લોકોને એકઠા
કર;

બેયામૂઝો બેશનવ્ ઝે હર્ દાનેશી
બેયાબી ઝે હર્ દાનેશી રામેશી
ઝે ખુર્દો ઝે બખ્શેશ મેયાસાય હીચ
હમહ્ દાનેશો દાદ્ દાદન્ પસીચ
દેગર્ બા ખેરદમન્દ મર્દુમ નેશીન
કે નાદાન્ નબાશદ્ બર્ આયીનો દીન્
કે દાના અગર્ દુશ્મને જાન્ બુવદ્
બેહ્ અઝ્ દોસ્ત મર્દી કે નાદાન્ બુવદ્
તો ફર્ઝન્દીઓ યાદગારે મની
બહર્ કાર્ દસ્તૂરો યારે મની
૨૮૩ ઉમીદમ્ બદાદારે રૂઝે શુમાર્
કે અઝ્ બખ્તો દવલત શવી બખ્તયાર્
બેગોફ્ત ઇનો બર્ખાસ્ત્ આવાઝે કૂસ
હવા કીર્ગૂન શુદ્ ઝમીન્ આબ્નૂસ
ખોરૂશીદને ઝન્ગે હેન્દી દરાય
બર્આમદ્ ઝે દહ્લીઝે પર્દહ્સરાય
અબા સી હઝાર્ અઝ્ દેલીરાને કાર્
ચૂ શી[illegible] જન્ગાં ગહે કાર્ઝાર્
સેપહ્બુદ્ સુવી જન્ગ્ બેન્હાદ્ રૂય
યકી સાખ્તહ્ લશ્કરી જન્ગ્જૂય
બેશુદ્ ઝાલ્ બા ઊ દો મન્ઝેલ્ બરાહ્
બદાન્ તા પેદર્ ચૂન્ ગુઝારદ્ સેપાહ્
પેદર્ ઝાલ્રા તન્ગ્ દર્ બર્ ગેરેફ્ત
શેગેફ્તી ખોરૂશીદન્ અન્દર્ ગેરેફ્ત
હમી ઝાલ્રા દીદહ્ દર્ ખૂન્ નેશાન્દ્
બરોખ બર્ હમી ખૂને દેલ્ બર્ફેશાન્દ્
બેફર્મૂદ્ તા બાઝ્ ગર્દદ્ ઝે રાહ્
શવદ્ શાદ્દેલ્ સૂએ તખ્તો કોલાહ્
બેયામદ્ પુર્ અન્દીશહ્ દસ્તાને સામ
કે તા ચૂન્ ઝેયદ્ બીપેદર્ શાદ્કામ
૨૮૪ નેશસ્ત અઝ્ બરે નામવર્ તખ્તે આજ
બસર્ બર્ નેહાદ્ આન્ ફેરૂઝન્દહ્ તાજ
અબા યારેહો ગોર્ઝએ ગાવસર્
અબા તઉકે ઝરીનો ઝરીન્ કમર્
ઝે હર્ કેશ્વરી મૂબેદાન્રા બેખાન્દ્
પેઝૂહીદહ્ હર્ ચીઝો હર્ ગૂનહ્ રાન્દ્
સેતારહ્શેનાસાનો દીન્આવરાન્
સવારાને જન્ગીઓ કીન્આવરાન્
શબો રૂઝ્ બૂદન્દ્ બા વય બહમ
ઝદન્દી હમી રાએ બર્ બીશો કમ
ચુનાન્ ગશ્ત ઝાલ્ અઝ્ બસ આમૂખ્તન્
કે ગોફ્તી સેતારહ્સ્તઝ્ અફ્રૂખ્તન્
બરાયો બદાનેશ બજાઈ રસીદ્
કે ચૂન્ ખીશતન્ દર્ જહાન્ કસ નદીદ્
સવારીશ ચુનાન્ બુદી દર્ જેહાન્
કઝ્ દાસ્તાનહા ઝદન્દી મેહાન્
ઝે ખૂબીશ ખીરહ્ શુદી મર્દો ઝન્
ચુ દીદી શુદન્દી બર્ અન્જુમન
હરાન્ કસ કે નઝ્દીક્ યા દૂર્ બૂદ્
ગુમાન્ મુશ્ક્ બોર્દન્દો કાફૂર્ બૂદ્

(અને) દરેક દાનાઈ શીખ અને સમજ–તે દરેક દાનાઈથી તું ખુશાહાલી મેળવશે.

તું ખાવા પીવા અને ખેરાત કરવાથી જરા પણ પછાત પડતો ના–દાનાઈ અને ઇન્સાફ કરવાનીજ ખાહેશ કરજે.

બીજું તું અકલમંદ માણસ સાથ બેસજે,–કારણકે નાદાન રાહરસમ અને ધર્મ ઉપર (ચુસ્ત) હોતો નથી.

કારણકે અગર એક દાના કટ્ટો દુશ્મન હોય–તે એક દોસ્ત કે જે નાદાન હોય તે કરતાં ભલો (હોય છે).

તું મારૂં ફરઝંદ અને મારો યાદગાર છે–તું દરેક કામમાં મારો વઝીર અને યાર છે.

મને કેયામતના દહાડાના સાહેબથી ઉમેદ છે–કે તું બખ્ત અને દોલતથી ભાગ્યેશાલી થશે."

એટલું બોલ્યો અને નકારાંનાં આવાઝ ઉઠયા–હવા અંધારી અને ઝમીન આબ્નૂસ થઈ.

સરાપર્દાના દરવાઝાથી હિંદી ઘંટના આવાઝ નીકળ્યા.

અનુભવી દેલીરોમાંથી લડાઈ વખતે જંગી સિંહની મિસાલના ત્રીસ હઝાર (સવારો) સાથનું,

એક લડાયક લશ્કર તૈયાર કરીને–સેપહસાલાર (સામ) લડાઇ તરફ ચાલ્યો.

ઝાલ તેની સાથ બે મંઝલ સૂધી રાહમાં ગયો–એટલા માટેજ કે બાપ કેવી રીતે લશ્કર લઈ જાય છે.

(પછી) બાપે ઝાલને મઝબૂત બઘલમાં પકડયો–(અને) અજબ જેવી રીતે રડવા પડયો.

(અને) ઝાલની આંખ પણ આંસુ ભરેલી કીધી–તેનાં મોં ઉપર લોહીનાં આંસુ વરસાવ્યાં

(પછી) તેણે ફર્માવ્યું કે "(હવે) તે રાહમાંથી પાછો ફરે–(અને) ખુશહાલ દિલે તખ્ત અને કોલાહ ધારણ કરે."

(હવે) સામનો ઝાલ અંદેશાભરેલો પાછો ફર્યો– બાપ વગર હું કેવી રીતે ખુશહાલીથી જીવીશ.

તે નામવર (સામ)નાં હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બેઠો માથાં ઉપર તેનું ઝળકતું તાજ મેલ્યું.

(હાથમાં) સોનાનાં કળાં અને ગાએની સૂરતનો ગોર્ઝ–(તેમજ) સોનેરી સાંકળી અને સોનેરી કમરબંદ સાથ (બેઠો).

તેણે દરેક મુલકથી દાનાઓને બોલાવ્યા–(અને) દરેક ચીઝની અને દરેક રીતની શોધખોળ ચલાવી.

નુજૂમીઓ, ધર્મ સમજાવનારાઓ, લડાયેક સવારો અને કીનાના લેનારાઓ,

રાત અને દિવસ તેની સાથેજ રહેતા–(અને) નાનાં મોટાં કામ ઉપર વિચાર ચલાવતા.

પુષ્કળ કેળવણી લીધાથી ઝાલ એવો થયો–કે ગોયા તે એક રોશન સેતારોજ છે.

તે દાનાઈ અને બાહોશીમાં એટલે સૂધી પહોંચ્યો–કે પોતાના જેવો દુંન્યામાં કોઇ જોયો નહીં.

તેની ઘોડે સવારી એવી હતી–કે સરદાર લોકો તેનીજ વાત કરતા.

તેની ખૂબીથી મર્દ અને ઓરત અજબ થતાં–(અને) જ્યારે તેને જોતાં ત્યારે તેની આસપાસ ભેગાં મળતાં.

જે કોઈ કે નઝદીક યા દૂર હતા તેઓ તે (કે જે) કપૂર હતો તેને કસ્તુરી સમજવા લાગ્યા.

ચુનીન્ હમ હમીગશ્ત ગર્દાન્ સેપેહ્ર્
બદર્ સામો બર્ ઝાલ્ ગુસ્તરદહ્ મેહ્ર્
ચુનાન્ બુદ કે રૂઝી ચુનાન્ કરદ રાય
કે દર્ પાદ્શાહી બેજુમ્બદ્ ઝે જાય
બેરૂન્ રફ્ત બા વીઝહ્ ગોર્દાને ખીશ
કે બા વય યકી બૂદ્ શાન્ રાયો કીશ
સોવી કેશ્વરે હેન્દવાનૂ કરદ રાય
સોવી કાબુલો દમ્બરો મર્ગો માય
બહર્ જાએગાહી બેયારાસ્તી
મયો રૂદો રામેશગરાન્ ખાસ્તી
કુશાદહ્ દરે ગન્જો અફ્કન્દહ્ રન્જ
બર્ આયીનો રસ્મે સરાએ સેપન્જ
ઝે ઝાબુલ્ બકાબુલ્ રસીદ આન્ ઝમાન્
ગોરાઝાનો ખન્દાનો દેલ્શાદમાન્

એજ રવેશે ફરતો આસ્માન પણ ફરતો હતો–(અને) સામ તથા ૨૮૫
ઝાલ ઉપર મેહરબાની પાંથરતો હતો.

એમ બન્યું કે એક દિવસ તેણે એવો વિચાર કર્યો–કે તે (પોતાના) મુલકમાં ફરવા નીકળે.

(જેથી) તે પોતાનો ખાસ પેહલવાનો સાથ બાહેર નીકળ્યો–કે જેઓનાં વિચાર અને મત પોતાના જેવાંજ હતાં.

તેણે હિંદુસ્તાનના મુલક તરફ (તેમજ) કાબુલ, દમ્બર, મર્ગ અને માઈ તરફ (જવાનો) વિચાર કર્યો.

તે દરેક ઠેકાણે મજલેસ ભરતો–(અને) શરાબ, વાજીંત્ર અને રામેશંગરો બોલાવતો હતો.

તેણે ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યાની રાહરસમ પ્રમાણે રંજ દૂર કરીને ખઝાનાનો દરવાઝો ખોલ્યો.

તે દોડતો, હસતો અને ખુશહાલ દિલે ઝાબુલથી એમ કરતાં કરતાં કાબુલ તરફ આવી પહોંચ્યો.

સર્ગુઝશ્તે ઝાલ્ બા મેહ્રાબે કાબુલી વ આશેક્ શુદને ઝાલ્ બર્ રૂદાબહ્ દોખ્તે મેહ્રાબ્.

ઝાલનો કાબુલી મેહરાબ સાથનો કિસ્સો અને ઝાલનું મેહરાબની છોકરી રોદાબે ઉપર આશેક થવું.

યકી પાદ્શા બૂદ મેહ્રાબ્ નામ
ઝબર્દસ્તો બા ગન્જો ગુસ્તરદહ્ કામ
બબાલા બકેર્દારે આઝાદ સર્વ
બરોખ્ ચૂન્ બહારો બરફ્તન્ તઝર્વ
દેલે બેખ્રદાન્ દાશ્ત મગ્ઝે રદાન્
દો કેફ્તે ચલાનો હોશે મૂબદાન્
ઝે ઝહ્હાકે તાઝી ગોહર્ દાશ્તી
ઝે કાબુલ્ હમહ્ બૂમો બર્ દાશ્તી
હમીદાદ હર્ સાલ્ બા સામ્ સાવ
કે બા વય બરઝ્મશ નબૂદ ઈચ તાવ્
ચુ આગહ્ શુદ અઝ્ કારે દસ્તાને સામ
ઝે કાબુલ્ બેયામદ બહન્ગામે બામ
અબા ગન્જો અસ્પાને આરાસ્તહ્
ઘોલામાનો હર્ ગૂનઈ ખાસ્તહ્
ઝે દીનારો યાકૂતો મુશ્કો અબીર્
ઝે દીબાએ ઝરબફ્તો ખઝ્ઝો હરીર્
યકી તાજે પુર્ ગઉહરે શાહ્વાર્
યકી તઉકે ઝર્રીન્ ઝબરજદ નેગાર્
સરાન્ હર્ કે બૂદન્દ કાબુલ્ સેપાહ્
બેયાવરદ બા ખીશતન્ સૂએ રાહ્
ચુ આમદ બદસ્તાને સામ આગેહી
કે ઝીબા મેહી અન્દર્ આમદ મેહી
પઝીરહ્ શુદશ ઝાલો બેન્વાખ્તશ
બઆયીન્ યકી પાયગહ્ સાખ્તશ
સુવી તખ્તે પીરૂઝહ્ બાઝ્ આમદન્દ
કુશાદહ્ દેલો બઝ્મસાઝ્ આમદન્દ

મેહરાબ નામનો એક ઝબરદસ્ત, ખઝાના સાથનો અને મુરાદમંદ પાદશાહ હતો.

તે કદમાં આઝાદ સર્વની મિસાલનો,–ચેહરામાં બહારની મિસાલનો અને ચાલમાં તઝર્વ (રાની મર્ઘા)ની (મિસાલનો) હતો.

તે અકલમંદોનું દિલ અને દાનાઓનું મઘઝ (ધરાવતો હતો)–(તેને) બે પેહલવાની ખભાં અને દાનાઓની દાનાઇ (હતી).

તે ઝોહાક તાઝીની અવલાદનો હતો–(તેમજ) તે કાબુલનો સઘળો ૨૮૬
મુલક ધરાવતો હતો.

તે દર વર્ષે સામને ચોથાઇ આપતો હતો–કારણકે તેની સાથ લડાઇ કરવાની (તેમાં) કાંઈજ શક્તિ હતી નહીં.

જ્યારે તે સામના દસ્તાનનાં કામથી વાકેફ થયો–ત્યારે કાબુલથી બામદાદને વખત (તેની તરફ) આવ્યો.

ખઝાના, સણગારેલા ઘોડા, ઘોલામો, હરેક જાતનો હદીયો,

દીનાર, યાકૂત, કસ્તુરી, અબીર, સોનેરી વણતનાં, બાલના અને રેશમી કપડાં,

એક પાદશાહી ગોહરથી ભરેલું તાજ,–એક પોખરાજની મઢેલી સોનેરી સાંકળી,

(તેમજ) કાબુલી લશ્કર અને જે કોઇ સરદારો હતા–(તેમોને) પોતા સાથ તેની તરફ લઈ આવ્યો.

જ્યારે સામના દસ્તાનને ખબર પડી–કે એક ઝેબભરેલો સરદાર દબદબા સાથે આવે છે,

ત્યારે ઝાલ તેને સામે લેવા ગયો અને તેને ઘણીક આબરૂ આપી–(અને) તેને લાયકનો મરતબો આપ્યો.

તેઓ પીરોઝાના તખ્ત તરફ ખુશહાલ દિલે આવ્યા અને ખુશીની મજલેસની તૈયારી કરી.

૨૮૭ ચકી પહૂલવાની નેહાદન્દ ખાન્
નેશસ્તન્દ બરૂ ખાને ઊ ફરૂરોખાન્
ગુસારન્દએ મય મય આવરૂદ જામ
નેગહ્ કરૂદ મેહ્રાબ્ દરૂ પૂરે સામ
ખુશ આમદ હમાનાશ દીદારે ઊય
દેલશ તીઝ્ તરૂ ગશ્ત દરૂકારે ઊય
અઝાન્ દાનેશો રાએ મેહ્રાબ્ ગોરૂદ
હેલો દાનેશો હૂશ ઊરા સેપોરૂદ
ચુ મેહ્રાબ્ બરૂખાસ્ત અઝ્ ખાને ઝાલ્
નેગહ્ કરૂદ ઝાલ્ અન્દરાન્ બોઝોં યાલ્
ચુનીન્ ગોફ્ત બા મેહ્તરાન્ ઝાલેઝર
કે ઝીબન્દહ્ તરૂ ઝીન્ કે બન્દદ કમરૂ
બચેહરો બબાલાએ ઊ મરૂદ નીસ્ત
કસશ જૂય ઊરા હમઆવરૂદ નીસ્ત
ચકી નામદારૂ અઝ્ મેયાને મેહાન્
ચુનીન્ ગોફ્ત કય પહૂલવાને જેહાન્
પસે પરૂદઈ ઊ ચકી દોખ્તરસ્ત
કે રૂયશ ઝે ખુરૂશીદ રઉશન્ તરસ્ત
ઝે સરૂ તા બપાયશ બકેર્દારે આજ
બરોખ ચૂન્ બહારો બબાલા ચુ સાજ
૨૮૮ બરૂ આન્ સોફૂતે સીમીન્ દો મુશ્કીન્ કમન્દ
સરશ ગશ્તહ્ ચૂન્ હલકએ પાએબન્દ
રોખાનશ ચુ ગુલ્નારો લબ્ નારૂવાન્
ઝે સીમીન્ બરશ રોસ્તહ્ દૂ નારૂ દાન્
દો ચશ્મશ બસાને દો નર્ગેસ બબાઘ
મોઝહ્ તીરગી બોરૂદહ્ અઝ્ પર્રે ઝાઘ
દો અબ્રૂ બસાને કમાને તરાઝ્
બરૂ તૂઝ્ પૂશીદહ્ અઝ્ મુશ્કે નાઝ્
અગરૂ માહ જૂઈ હમહ્ રૂએ ઊસ્ત
વગરૂ મુશ્ક જૂઈ હમહ્ મૂએ ઊસ્ત
સરે ઝુલ્ફો જઅદશ ચુ મુશ્કીન્ ઝેરેહ્
ફેકન્દસ્ત ગૂઈ ગેરેહ્ બરૂ ગેરેહ્
દહ્ અન્ગુશ્ત બરૂસાને સીમીન્ કલમ્
બરૂ કરૂદહ્ અઝ્ ઘાલીયહ્ સદ રકમ્
બેહેશ્તીસ્ત સરૂ તા સરૂ આરાસ્તહ્
પુરૂ આરાયેશો રામેશો ખાસ્તહ્
તોરા ઝીબદ અય નામવરૂ પહૂલવાન્
કે માનન્દે માહસ્ત બરૂ આસ્માન્
ચુ બેશ્નીદ ઝાલ્ ઈન્ સખુન્હા અઝૂય
બેજુમ્બીદ મેહ્રશ બરાન્ માહરૂય
૨૮૯ બરૂઆર્વદ મરૂ ઝાલ્રા દેલ્ બજૂશ
ચુનાન્ શુદ કઝૂ રફ્ત આરામો હૂશ
કે અઝ્ નીકોઈ મરૂદ અચદૂન્ બુવદ
બખૂબી અઝીન્ ઝાદહ્ ખુદ ચૂન્ બુવદ
શબ્ આમદ દરૂ અન્દીશહ્ બેન્શસ્ત ઝારૂ
બનાદીદહ્ બરૂશુદ બજાન્ સૂગ્વારૂ
ચુ ઝદ બરૂ સરે કૂહ્ બરૂ તીઘ શીદ
ચુ કાફૂરૂ શુદ રૂએ ગીતી સપીદ
દરે બારૂ બોકુશાદ દસ્તાને સામ
બેરફ્તન્દ ગોર્દાન્ બઝર્રીન્ નેયામ

એક દબદબાભરેલો સફરો બિછાવ્યો–(અને) મુબારક કદમનાઓ તે ખાણા ઉપર બિરાજ્યા.

(અને). શાકી, શરાબ અને જામ લાવ્યો–મેહરાબે સામના છોકરા ઉપર નઝર કીધી.

તેજ વખતે તેને તેનો ચેહરો પસંદ આવ્યો–(અને) તેનું દિલ તેની તરફ ખેંચાવા લાગ્યું.

તેની દાનાઇ અને સમજ જોઇને મેહરાબ પેહલવાને–(પોતાનું) દિલ દાનાઈ અને હોશ તેને સોંપ્યો.

જ્યારે ઝાલનાં ખાણા ઉપરથી મેહરાબ ઉઠયો–ત્યારે તેના કદ અને બાઝૂ ઉપર ઝાલેઝરે નેગાહ કરી,

(અને) ઝાલેઝરે સરદારોને એ પ્રમાણે કહ્યું કે " આનાં કરતાં વધારે ઝેબ આપનારો પેહલવાન કયો હોગ ?

ચેહરા અને કદમાં તેના જેવો મર્દ નથી–ગોયા તેનો કોઈ હરીફજ નથી."

(ત્યારે) તે સરદારોમાંથી એક નામદારે–એ પ્રમાણે કહ્યું કે " ઓ જેહાનના પેહલવાન !

તેનાં ઘરમાં એક છોકરી છે કે તેનો ચેહરો આફતાબથી પણ વધુ રોશન છે.

તે પગથી માથાં સૂધી હાથીદાંતની મિસાલ (સફેદ),–ચેહરામાં બહારની મિસાલ અને કદમાં સાગની મિસાલ (લાંબી છે).

તેની રૂપેરી ગર્દન ઉપર બે કસ્તુરીની કમન્દ છે–જેનાં માથાં પગમાં પેહેરવાનાં કડાં જેવાં વળેલાં (ગોળ) છે.

તેના ગાલો દાડમનાં ફૂલ મિસાલ અને હોઠ લાલચોળ (છે)–તેની રૂપેરી છાતી ઉપર બે દાડમના દાના ઉગેલા (છે).

તેણીની આંખો જાણે બગીચામાં જોડે જોડ ઉગેલી બે નર્ગેસ (છે)–તેણીનાં પાંપણે કાગડાનાં પરના કાળાસને પણ ધોઇ નાખ્યો છે.

તેણીનાં ભવાં જાણે તરાઝ શેહરમાં બનાવેલી બે કમાન (મિસાલ છે)–વળી તેની ઉપર ખાલેસ કસ્તુરીનું પડ ચઢાવ્યું હોય એવાં કાળાં (છે).

અગર તું માહતાબ જોવા માગતો હોય તો પેલો ચેહરો–અને અગર તું કસ્તુરી સુંઘવા ચાહે તો પેલા તેણીના બાલ (છે).

તેના વળેલા અને ઝુલ્ફાંવાળા બાલનું માથું કસ્તુરીનાં બખ્તરની મિસાલ ગોયા બખ્તરની કડીઓ પેરે એક એક સાથે એક ગુંથાયલું,

(તેના હાથનાં) દશે આગળાં રૂપેરી કલમની મિસાલનાં–તે ઉપર સુધંધી સો (રેખા) ચીતારેલા.

તેણી માથાંથી પગ સૂધી જાણે બેહેશ્તજ છે–ગાયણ, નાચ અને ખૂબસૂરતી (ભરેલી) છે.

ઓ નામવર પેહલવાન ! તે તારેજ લાયકની (છે)–કારણકે તે આસ્માન ઉપર(ના) માહતાબની મિસાલ છે. "

જ્યારે તેનાથી ઝાલે આ સખુન સાંભળ્યા–ત્યારે તે માહરૂઇ ઉપર તેનો પ્યાર ઉભરી આવ્યો.

ઝાલનું દિલ ગભરાટમાં પડયું–એવું થયું કે તેનો આરામ અને હોશ (પણ) જતા રહ્યા.

જ્યારે કે તેણીનો બાપજ આવો ખૂબસૂરત છે–ત્યારે એનેથી ઉત્પન્ન થયલી કેવીક હશે ?

(જ્યારે) રાત પડી (ત્યારે) તે વિચારમાં રડતો બેઠો– (ઉપલી માશુકને) નહીં જોયા છતાં શોકભરેલો થયો.

જ્યારે સૂરજે પોતાની (કિરણ રૂપી) તલવાર પહાડના સર ઉપર ફેંકી–અને કપૂરની મિસાલ દુન્યાની સપાટી સફેદ થઇ,

ત્યારે સામના દસ્તાને દરબારનો દરવાઝો ખોલ્યો, સરદારો સોનેરી મેયાન સાથ આવ્યા,

દરે પહુલવાન્રા બેયારાસ્તન્દ
ચુ બાલાએ પુરૂમાયગાન્ ખાસ્તન્દ
બેરૂન્ રફૂત મેહુરાબે કાબુલ્ ખોદાય
સોવી ખીમએ ઝાલે ઝાબુલ્ ખોદાય
ચુ આમદ બનઝદીકીએ બારૂગાહ્
ખોરૂશ આમદ અઝ્ દરૂ કે બોકુશાય રાહ્
બરે પહુલવાન્ અન્દરૂન્ રફૂત. ગવ
બસાને દરખ્તી પુરઝ્ બારે નવ
દેલે ઝાલ્ શુદ શાદો બેન્વાખ્તશ
વઝાન્ અન્જુમન્ સરૂ બરૂઅફ્રાખ્તશ
બેપુર્સીદ અઝ્ મન્ ચે ખાહી બેખાહ્
ઝે તખ્તો ઝે મોહુરો ઝે તીઘો કોલાહ્
બદૂ ગોફૂત મેહુરાબ્ કય પાદશા
સરૂઅફ્રાઝો પીરૂઝો ફર્માન્રવા
મરા આરૂઝૂ દરૂ ઝમાનહ્ યકીસ્ત
કે આન્ આરૂઝૂ બરૂ તો દુશ્વારૂ નીસ્ત
કે આઈ બશાદી સોવી ખાને મન્
ચુ ખોરૂશીદ રઉશન્ કુની જાને મન્
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે ઈન્ રાએ નીસ્ત
બખાને તો અન્દરૂ મરા જાએ નીસ્ત
નબાશદ બદીન્ સામ હમ્દાસ્તાન્
હમાન્ શાહ્ ચૂન્ બેશનવદ દાસ્તાન્
કે મા મય ગોસારીમો મસ્તાન્ શવીમ
સોવી ખાનએ બુતપરસ્તાન્ શવીમ
જોઝીન્ હરૂ ચે ગૂઈ તો પાસોખ દેહીમ
બદીદારે તૂ રાએ ફરેંખ દેહીમ
ચુ બેશનીદ મેહુરાબ્ કરૂદ આફ્રીનં
બદેલ્ ઝાલ્રા ખાન્દ નાપાકદીન્
ખરામાન્ બેરફૂત અઝ્ બરે તખ્તે ઊય
હમી આફ્રીન્ ખાન્દ બરૂ બખ્તે ઊય
બરૂ હીચ કસ ચશ્મ નુગ્માશ્તન્દ
મરૂ ઊરા ઝે બીગાનગાન્ દાશ્તન્દ
અઝાન્ કૂ ને હમ્દીનો હમરાહ્ બૂદ
ઝબાન્રા સેતૂદનશ કૂતાહ્ બૂદ
ચુ દસ્તાને સામ્ અઝ્ પસશ બેન્ગરીદ
સેતૂદશ ફરાવાન્ ચુનાન્ ચૂન્ સઝીદ
ચુ રઉશનદેલે પહુલવાન્રા બદૂય
ચુનાન્ ગરૂમ દીદન્દ બા ગોફૂતગૂય
મરૂ ઊરા સેતૂદન્દ યકૂ યકૂ મેહાન્
બુઝોર્ગાનો નામઆવરાને જેહાન્
ઝે બાલાઓ દીદારો આહેસ્તગી
બેબાયેસ્તગી હમ ઝે શાયેસ્તગી
દેલે ઝાલ્ યકબારહ્ દીવાનહ્ ગશ્ત
ખેરદ દૂરૂ શુદ એશ્ક ફર્ઝાનહ્ ગશ્ત
સેપહ્દારે તાઝી સરે રાંસ્તાન્
બેગૂયદ બરીન્ બરૂ યકી દાસ્તાન્

અને પેહલવાનની મજલેસને શોભીતી કીધી–હવે જ્યારે સરદારોએ પોત પોતાના ઘોડા મંગાવ્યા,

ત્યારે કાબુલનો સાહેબ મેહરાબ ઝાબુલના સાહેબ ઝાલના તરફ ચાલ્યો.

જ્યારે તે દરબારની નઝદીક આવ્યો–ત્યારે દરગાહથી પોકાર ઉઠયો કે "(એને) રસ્તો આપો."

નવાં ફળથી ભરેલાં એક ઝાડની તાઝગી જેવો–તે પેહલવાન, પેહલવાનની નઝદીક ગયો.

(તેથી) ઝાલનું દિલ ખુશી થયું અને તેને નવાઝયો–તે અંજુમનમાં તેને સઉથી ઊંચી જગ્યા આપી.

તેણે પૂછયું (કે) "મારાથી તું શું માગે છે?–તખ્ત, મોહર, તલ- ૨૯૦
વાર અને કોલાહ જે ગમે તે માગ."

મેહરાબે તેને કહ્યું કે "ઓ સરફરાઝ,–ફતેહમંદ અને હુકમ આપનાશ શાહ!

ઝમાનામાં મારી એક ઇચ્છા છે–કે જે પુરી પાડવી તારે માટે મુશ્કેલ નથી.

તું કૃપા કરી મારે ઘર આવે–(અને) મારા જીવને ખુરશેદની મિસાલ રોશન કરે."

તેણે જવાબ આપ્યો કે આ સલાહકારક નથી–(કારણકે) તારા ઘરમાં મારેથી અવાય નહીં.

(કારણ) સામને એ વાત ગમે નહીં–તેમજ વળી પાદશાહ પણ જ્યારે એ વાત સાંભળે,

કે બુતપરસ્તનાં* ઘરમાં અમો ગયા અને દારૂ પી મસ્ત થયા, (તો તે પણ ઘોસ્સે થાય).

એ સિવાય જે કાંઈબી તું કહે તે હું કબૂલ કરૂં–હું તને જોઈ ખુશ થયો છું."

જ્યારે મેહરાબે (એવું) સાંભળ્યું ત્યારે દુઆ કીધી–(પણ) દિલમાં ઝાલનેજ બૂરી દીનનો ગણ્યો.

તેનાં નસીબ ઉપર દુઆ કરતો કરતો તે તેનાં તખ્ત આગળથી ધીમે ધીમે ચાલતો થયો.

તે ઉપર કોઇએ પણ કાંઈ ધ્યાન પુગાડયું નહીં–તેને બેગાનાઓમાંનો ૨૯૧
એક ગણ્યો હતો.

અને જોકે તેનો ધર્મ અને રાહરસમ તેઓનાં જેવાં ન હતાં તેટલા માટે કોઈ તેને બાબે કશુ બોલ્યું નહીં.

પણ સામના દસ્તાને જ્યારે તેને જતાં જોયો ત્યારે તેને લાયકની ઘટતી વખાણ કીધી.

જ્યારે (સઘળાઓએ) તે રોશન દિલના પેહલવાનને તે (મેહરાબ) સાથની તારીફ કરતાં સાંભળ્યો,

ત્યારે સઘળા સરદારો, બુઝોર્ગો અને દુન્યાના નામદાર લોકોએ તેની વખાણ કરી.

તેના કદ, દીદાર અને ધીરજની–તેમજ તેની લાયકાત વગેરેની (તારીફ કરી).

ઝાલનું દિલ એકદમ દીવાનું થયું–અકલ દૂર થઈ (અને) એશ્કે સરદારી લીધી.

રાસ્ત લોકોના સરદાર એક અરબ સપેહસાલાર–એ બાબદ ઉપર એક દાસ્તાન કહે છે,

---

* બુતપરસ્ત એટલે પત્થરની બનાવેલી મૂર્તિ પૂજનાર અથવા એકથી વધારે ખોદાને માનનાર. આ બયતનાં લખાણ ઉપરથી ખોલ્લું જણાય છે કે પાર્સીઓના નેયાગાનોબી જે લોકો જુદું એકીન ધરાવનારા યાને એકજ ખોદાને નહીં માનનારા હતા તે લોકો સાથ ખાવા પીવાનો અને બીજો વહેવાર રાખવાથી સદા દૂર રહેતા હતા બલ્કે ધિક્કારતા હતા.

કે તા ઝેન્દહ્ અમ ચર્મે જોફતે મનસ્ત
ખમે ચર્ખે ગરૂદૂન્ નેહોફતે મનસ્ત
અફ્સમ નબાયદ્ કે રઅના શવમ
બનઝદે ખેરદ્મન્દ્ રોસ્વા શવમ
૨૯૨ અઝ્ અન્દીશગાન્ ઝાલ્ શુદ્ ખસ્તહ્ દેલ્
બરાન્ કાર્ બેન્હાદ્ પયવસ્તહ્ દેલ્
હમીબૂદ્ પીચાન્ દેલ્ અઝ્ ગોફ્તગૂય
મગર્ તીરહ્ ગરૂદદ્ શ ઝીન્ આબ્રૂય
હમીગશ્ત યકચન્દ્ બર્ સર્ સેપેહ્ર્
દેલે ઝાલ્ આગન્દ્ યકસર્ બમેહ્ર્

કે " જ્યાં સૂધી હું જીવતો છું ત્યાં સૂધી ઘોડોજ મારો સાથી છે–ફરતા આસ્માનનો મેહરાબ મારી પનાહની જગો છે.

મારે સ્ત્રી ન જોઇયે કે જેથી હું નાઝુક બની જાઉં–(અને) દાનાઓની નઝદીક બેઆબરૂં થાઉં."

ઝાલનું દિલ અંદેશાઓથી ઝખ્મી થયું–(અને) તે તેજ બાબદના વિચારમાં ગુંથાયો.

રખેને એ બાબદની નિન્દા ફેલાય અને મારી આબરૂને ઝાંખ લાગે એ વિચારથી તેનું દિલ ઝખ્મી હતું.

એ પ્રમાણે થોડો વખત પસાર થયો–ઝાલનું દિલ પ્યારથી બધું ભરાઈ ગયું.

શીફ્તહ્ શુદને રૂદાબેહ્ બઝાલ્ વ રાએ ઝદન્ બા કનીઝકાન્.

સુનાન્ બુદ્ કે મેહ્રાબ્ રૂઝી પગાહ્
બેરફ્તો બેયામદ્ અઝીન્ બારૂગાહ્
સેતાયેશ હમીકરૂદ્ બા ખુદ્ બઝાલ્
ઝે મર્દીઓ ગોર્દીઓ અઝ્ ફર્રે યાલ્
ગુઝર્ કરૂદ્ સૂએ શબેસ્તાને ખીશ
દો ખોરૂશીદ્ દીદ અન્દર્ અયવાને ખીશ
યકી હમચુ રૂદાબએ ખૂબ્ચેહ્ર્
યકી હમચુ સીન્દોખ્ત બા રાયો મેહ્ર્
બેયારાસ્તહ્ હમચુ બાઘે બહાર્
સરાસર્ પુરઝ્ રન્ગો બૂયો નેગાર્
શેગેફ્તી બરૂદાબહ્ અન્દર્ બેમાન્દ્
જહાન્આફ્રીન્રા બરૂ બર્ બેખાન્દ્
યકી સરૂવ દીદશ બરશ ગેરૂદ્માહ્
નેહાદહ્ ઝે અમ્બર્ બસર્ બર્ કોલાહ્
બદીબાઓ ગઉહર્ બેયારાસ્તહ્
૨૯૩ બસાને બેહેશ્તી પુરઝ્ ખાસ્તહ્
બેપુર્સીદ્ સીન્દોખ્ત મેહ્રાબ્રા
ઝે ખૂશાબ્ બોકુશાદ્ ઉન્નાબ્રા
કે ચૂન્ રફ્તી એમરૂઝો ચૂન્ આમદી
કે કૂતાહ્ બાદ્ અઝ્ તો દસ્તે બદી
ચે મરૂદસ્ત ઈન્ પીરહ્ સર્ પૂરે સામ
હમી તખ્ત યાદ્ આયદશ યા કુનામ
ખુઈ મરૂદુમી હીચ દારદ્ હમી
પયે નામદારાન્ સેપારદ્ હમી
ચે ગૂયદ્ ઝે સીમોર્ઘ ફર્ખોન્દહ્ ઝાલ્
ચેગૂનસ્ત ચેહ્રો ચેગૂનસ્ત યાલ્
ચુનીન્ દાદ્ મેહ્રાબ્ પાસોખ બદૂય
કે અય સર્વે સીમીનબર ખૂબ્રૂય
બગીતી દર્ અઝ્ પહ્લવાનાને ગોરૂદ્
પયે ઝાલેઝર્ કસ નબાયદ્ સેપોરૂદ્

રોદાબેનું ઝાલ ઉપર આશેક થવું અને તેણીનું દાસીઓ સાથે મસ્લહત કરવું.

એવું બન્યું કે એક દહાડો બામદાદને વખતે મેહરાબ–(ઝાલની નઝદીક) ગયો અને તે દરગાહથી પાછો આવ્યો.

તે પોતે (દિલ) સાથે ઝાલની મર્દી, પેહલવાની, દબદબો અને ગર્દનની તારીફ કરતો હતો.

(દરગાહથી પાછો ફરી) તે પોતાના ઝનાનખાના તરફ ચાલ્યો–(ત્યાં) પોતાના મેહલની અંદર બે આફતાબ જોયા.

(તેમાં) એક ખૂબસૂરત રોદાબે (અને) બીજી વિચારવંત અને મોહબતવાળી સીન્દોખ્ત (હતી).

(તેઓ) તમામ રંગ, ચીતાર અને ખુશબોઈથી ભરપુર, બહારના બાઘની મિસાલ સણગાર સાથનાં (હતાં).

તે રોદાબેની (ખૂબસૂરતી જોઇને) અજબ રહયો–(અને) તેણી ઉપર ભલી દુઆ કીધી.

તેણી તેણે ગોળાકાર ચંદ્રમાંની નીચે જાણે સરોવરનું ઝાડ હોય એવી લાગી (કે જેણે) માથાં ઉપર કેરબાનું તાજ મૂકેલું.

તે રેશંમી કપડાં અને ગોહરથી એવી સજ થયલી હતી કે જાણે ધન દૌલતથી ભરેલું બેહેશ્ત હોય એવી લાગતી.

સીન્દોખ્તે મોતી (જેવા દાંત) ઉપરથી ઉનાબ (જેવા હોઠ) ઊંચા કરી (હસીને) મેહરાબને પૂછયું,

કે " તારી આજની મુલાકાત કેવી નીવડી ?–તારાથી બદીના હાથ દૂર હોજો !

આ સફેદ માથાંવાળો સામનો બેતો કેવો છે–તેને તખ્ત યાદ આવે છે યા (હજી) માબોજ !

તેમાં ઈન્સાનની કશી પીણ ખસ્લત છે કે–તે નામદારોને પગલે ચાલે છે કે ?

સીમુર્ઘ માટે તે મુબારક ઝાલ શું કહે છે, (તેનો) ચેહરો અને ગર્દન કેવાં છે ?"

મેહરાબે તેણીને જવાબ આપ્યો, કે " ઓ રૂપેરી છાતીનાં ખૂબસૂરત સરોવર !

દુન્યાના પેહલવાનોમાંથી કોઈપણ ઝાલેઝરનાં પગલાં ભરે એવો નથી.

ચુ દસ્તે ઓનાનશ બઅયવાન્ નેગાર્
ઓબન્દહ ને બર્ ઝીન્ શુનૂ નામદાર્

હેલે શીરૂનર્ દારદો ઝૂરે પીલ્
દો દસ્તશ બકેર્દારે દર્યાએ નીલ્
ચુ બર્ ગાહ્ બાશદ્ ઝરફ્શાન્ બુવદ્
ચુ દર્ જન્ગ્ બાશદ્ સરફ્શાન્ બુવદ્
રોખશ સોરૂખ માનન્દએ અર્ઘવાન્
જવાન્સાલો બીદારો દવ્લતજવાન્
અગર્ ચેહ્ સપીદસ્ત મૂયશ બરન્ગ્
વલીકેન્ બમર્દી બેદરૂરદ્ નેહન્ગ્
બઝીન્ અન્દરૂન્ ચૂન્ નેહન્ગે બલાસ્ત
બઝીન્ અન્દરૂન્ તીઝચન્ગ્ અઝ્દહાસ્ત
નેશાનન્દએ ખાક્ દર્ કીનૂ બખૂન્
ફેશાનન્દએ ખન્જરે આબ્ગૂન્
અઝ્ આહ્ હમાન્ કશ સપીદસ્ત મૂય
નજૂયદ્ બેઝીન્ મરૂદુમે અયબ્ગૂય
સપીદીએ મૂયશ બેઝીબદ્ હમી
તો ગૂઈ કે દેલ્હા ફેરીબદ્ હમી
ચુ રૂદાબહ્ બેશનીદ્ ઇન્ ગોફ્તગૂય
બરફ્રૂખ્ત ગુલ્નારગૂન્ કરદ્ રૂય
દેલશ ગશ્ત પુર્ આતેશે મેહ્રે ઝાલ્
અઝ્ દૂર્ શુદ્ ખુર્દો આરામો હાલ્
ચુ બેગ્રેફ્ત જાએ ખેરદ્ આરઝૂય
દેગરગૂનહ્ બરૂશુદ્ બઆયીનો ખૂય
ચે નીકૂ સખુન્ ગોફ્ત આન્ રાએઝન્
કે મર્દાન્ મકુન્ યાદ્ દર્ પીશે ઝન્
દેલે ઝન્ હમાન્ દીવરા હસ્ત જાય
ઝે ગોફ્તાર્ બાશન્દ્ જૂયન્દહ્ રાય
વરા પન્જ તુર્કી પરસ્તન્દહ્ બૂદ્
પરસ્તન્દહો મેહ્રૂબાન્ બન્દહ્ બૂદ્
બદાન્ બન્દગાને ખેરદ્મન્દ્ ગોફ્ત
કે બુગ્શાદ્ ખાહમ નેહાન્ અઝ્ નેહોફ્ત
શુમા યક્બયક્ રાઝ્દારે મનીદ્
પરસ્તન્દહો ઘમગોસારે મનીદ્
બેદાનીદ્ હર્ પન્જો આગહ્ બવીદ્
હમહ્ સાલહ્ બા બખ્ત હમરહ્ બવીદ્
કે મન્ આશેફીઅમ ચુ બહ્રે દમાન્
અઝ્ બરૂશુદહ્ મઉજ તા આસ્માન્
પુરઝ્ મેહ્રે ઝાલસ્ત રઉશનદેલમ
બખાબ્ અન્દર્ અન્દીશહ્ ઝૂ નુગ્સેલમ
રવાનમ હમીશહ્ પુરઝ્ મેહ્રે ઊસ્ત
શબો રૂઝમ અન્દીશએ ચેહ્રે ઊસ્ત
નદાનદ્ કસી રાઝે મન્ જોઝ્ શુમા
કે હમ મેહ્રૂબાનીદો હમ્ પાર્સા
કુનૂન્ ઈન્ સુખનરા ચે દર્માન્ કુનીદ્
ચે ખાહીદ્ બા મન્ ચે પયમાન્ કુનીદ્
યકી ચારહ્ બાયદ્ કુનૂન્ સાખ્તન્
હેલો જાનમ અઝ્ રન્જ પર્દાખ્તન્

આપણા મેહલમાંનો કોઈપણ ચીતાર તેની લગામ પકડવાના હાથ જેવો સુંદર નથી—(અને) ઝીન ઉપર બેસનાર તેના જેવો નામદાર (પણ કોઈ હશે) નહીં.

તે નરસિંહની (મિસાલનું) દિલ અને હાથીની (મિસાલનું) ફોવત રાખે છે—તેના બન્ને હાથો નીલના દર્યા મિસાલ (છે).

જ્યારે તે તખ્ત ઉપર હોય છે ત્યારે સોનું વેરે છે—જ્યારે તે લડાઈમાં હોય છે ત્યારે (દુશ્મનોનાં) સર વેરે છે. ૨૯૪

તેનો ચેહરો અર્ઘવાનનાં ફૂલની મિસાલ રાતો (છે)—તે ઉમરે જવાન (છે) અને હુશ્યાર તથા ભાગ્યશાલી (છે).

જો કે તેના વાળ રંગમાં સફેદ છે—પણ મર્દીથી મગરમચ્છને ફાડે છે.

લડાઇ વખતે તે બલાભરેલું મગરમચ્છ છે—ઘોડાના ઝીન ઉપર તે તેઝ પંજાવાલો અઝદહો છે.

લડાઈમાં તે (દુશ્મન લોકોનાં) લોહીથી (ઉડતી) ધૂળને બેસાડનારો છે—તે આબદાર ખંજરનો ફેંકનારો છે.

તેમાં જો એબ છે તો એટલીજ કે તેના બાલ સફેદ છે—એ સિવાય (કોઈબી ખામી) એબ કાઢનાર માણસ (તેમાં) કાઢી શકે નહીં.

તેના સફેદ બાલ તેને ઘણાજ શોભે છે—ગોયા તે (બીજાનાં) દિલ લલચાવે છે."

જ્યારે રોદાબેએ આ વાતચિત્ત સાંભળી—ત્યારે લજવાઈ અને દાડમનાં ફૂલના રંગની (મિસાલ) તેણીના ગાલ લાલ થયા.

તેનું દિલ ઝાલની મોહબત(માં) ગર્મ થયું—તેથી તેનું ખાવાનુ, આરામ અને ખુશી દૂર થયાં.

જ્યારે અકલની જગો ઈચ્છાએ પકડી—ત્યારે જુદીજ રીતની રીતભાત અને ખસ્લત થઇ.

તે અકલમંદે કેવી સારી વાત કહી છે—(કે) "ઓરતોની આગળ મર્દોની વાત કરતોજ ના. ૨૯૫

ઓરતનું દિલ શયતાનનું ઘર છે—માત્ર સૂચના કીધાથીજ તેઓ રસ્તો શોધી કાઢે છે.

તેની (યાને રોદાબેની) પાંચ તુર્કી આયાઓ હતી—તેઓ વફાદાર અને નેક વિચારની નોકરો હતી.

તેણીએ તે ડહાપણ ભરેલી બાંદીઓને કહ્યું—કે "હું છૂપો (ભેદ) ઝાહેર કરવા ચાહું છું.

તમો સઘળાં મારાં વિશ્વાસુ છો—મારી સંભાળ રાખનારાં અને દુઃખ દૂર કરનારાં છો.

તમો પાંચે જન જાણો અને ખબરદાર થાઓ—હમેશે તમો ભાગ્યશાળી રહેજો !

(કે) હું મોજા મારતા દર્યા મિસાલ આશેક થઈ છું—જેનો મોજો આસ્માન સુધી ચઢે છે.

મારૂં ધગધગતું દિલ ઝાલની મોહબતથી ભરાયું છે—હું ખાબમાં (પણ) તે વિચાર દૂર કરી શક્તિ નથી.

મારો જીવ હમેશે તેની મોહબતથી ભરેલો રહે છે—હું રાત અને દિવસ તેના ચેહરાનુંજ મનન કરૂં છું.

તમો સિવાય કોઇ (પણ) મારો ભેદ જાણતું નથી—કારણકે તમો મારી ઉપર પ્રીતિ રાખો છો અને વળી ખાલિસ દિલનાં છો.

હવે તમો આ વાતનો ઇલાજ શું કરો છો—તમો હવે શું કરશો (અને) મારી સાથે શું કોલ કરો છો ! ૨૯૬

હવે કાંઈ પણ યુક્તિ કરવી જોઇયે—(કે જેથી) મારૂં દિલ અને જીવ ઘમથી મોકળાં થાય."

પરસ્તન્દગાન્રા શેગેફ્રૂત આમદ આન્
કે બદકારી આમદ ઝે દોખ્તે શહાન્
હમહ્ પાસોખશ્રા બયારાસ્તન્દ
બતન્ગી દેલ્ અઝ્ જાએ બરૂખાસ્તન્
કે અય અફ્સરે બાનુઆને જેહાન્
સરફ્રાઝો દોખ્તરૂ મેયાને મેહાન્
સેતૂદહ્ ઝે હેન્દુસ્તાન્ તા બચીન્
મેયાને શબેસ્તાન્ ચુ રૌશન્ નેગીન્
બબાલાએ તૂ દરૂ ચમન્ સરૂવ નીસ્ત
ચુ રોખસારે તૂ તાબેશે પરૂવ નીસ્ત
નેગારે રોખે તૂ બકન્નૂજો માય
ફેરેસ્તન્દો નઝ્દીકે ખાવરૂ ખોદાય
તોરા ખુદ બદીદહ્ દરૂન શરૂમ નીસ્ત
પેદરૂરા બનઝ્દે તો આઝૅમ નીસ્ત
કે આન્રા કે અન્દાઝદ અઝ્ બરૂ પેદરૂ
તો ખાહી કે ઊરા બેગીરી બબરૂ
૨૯૭ કે પર્વરૂદએ મોરૂઘ બાશદ બકૂહ્
નેશાની શુદહ્ દરૂ મેયાને ગોરૂહ્
કસઝ્ માદરાન્ પીરૂ હરૂગેઝ્ નેઝાદ
વરૂ આન્ કસ કે ઝાયદ નશાયદ નેઝાદ
ચુનીન્ સોરૂખ રોખસારહો મુશ્કમૂય
શેગેફ્તી બુવદ ગરૂ બુવદ પીરૂજૂય
જહાની સરાસરૂ પુરૂઝ્ મેહ્રે તૂસ્ત
બરૂ અયવાન્હા સૂરતે ચેહ્રે તૂસ્ત
તોરા બા ચુનીન્ રૂયો બાલાઓ મૂય
ઝે ચર્ખે ચહારોમ ખુરૂ આયદત શૂય
ચુ રૂદાબહ્ ગોફ્તારે ઈશાન્ શનીદ
ચુ અઝ્ બાદ આતેશ દેલશ બરૂદમીદ
બરૂ ઈશાન્ યકી બાન્ગ્ બરૂઝદ બખશ્મ
બેતાબીદ રૂયો બેખાબીદ ચશ્મ
વઝાન્પસ બખેશ્મો બરૂએ દેઝમ
બઅબ્રૂ ઝે ખેશ્મ અન્દરૂ આવરૂદ ખમ
ચુનીન્ ગોફ્ત કય ખામ પયગારૂ તાન્
શનીદન્ નેયર્ઝીદ ગોફ્તારૂ તાન્
દેલે મન્ ચુ શુદ બરૂ સેતારહ્ તબાહ્
ચેગૂનહ્ તવાન્ શાદ બૂદન્ બમાહ્
૨૯૮ બગુલ્ નન્ગરદ આન્ કે ઊ ગેલ્ ખરસ્ત
અગરૂચે ગુલ્ અઝ્ ગેલ્ સેતૂદહ્ તરસ્ત
કેરા સેર્કહ્ દારૂ બુવદ બરૂ જેગરૂ
શવદ ઝન્ગબીન્ દરૂદે ઊ બીશતરૂ
ને કયસરૂ બેખાહમ્ ને ફઘ્ફૂરે ચીન્
ને અઝ્ તાજદારાને ઇરાન્ ઝમીન્
બબાલાએ મન્ પૂરે સામસ્ત ઝાલ્
અબા બાઝુએ શીરો બા કેત્ફો યાલ્
ગરશ પીરૂ ખાની હમી યા જવાન્
મરા ઊ બજાએ તનસ્તો રવાન્
બોઝૂ હરૂગેઝ્ અન્દરૂ દેલે મન્ મબાદ
બોઝઝ્ વય બરે મન્ મેયારીદ યાદ
મરા મેહ્રે ઊ દેલ્ નદીદહ્ ગુઝીદ
હમાન્ દૂસ્તી અઝ્ શનીદહ્ ગુઝીદ

તે (વાતથી) બાંદીઓને અજાયબી લાગી-કે પાદશાહોની બેટીને બૂરૂં સુજ પડયું છે.

સઘળીઓ તેનો જવાબ દેવા માટે ઘુસ્સા ભરેલાં દિલ સાથ ઉઠી ઉભી થઈ,

(અને બોલી) કે "ઓ જેહાનની બાનુઓનાં તાજ,-બુઝોર્ગોની સફની સરફરાઝ બેટી !

હિંદુસ્તાંનથી ચીન સૂધી વખણાયલી-જનાનખાનામાં ઝલકતા નગીનાની મિસાલની (બાનૂ !)

તારી ઊંચાઇએ બગીચાનું કોઈ પણ સરોવર આવતું નથી-તારા ગાલની ઝલકને ઝુમખાવાળા સેતારા પુગતા નથી.

તારી તસ્વીર કન્નોજ, માઈ અને પશ્ચિમ દેશના પાદશાહો ઉપર મોકલી હતી.

તારી આંખમાં કશી શર્મ નથી-બાપનો (પણ) તને કશો વિચાર નથી;

કે જેને (તેના) બાપે-પહાડ ઉપર ફેંકી દીધો હતો-તેને તું બધલમાં લેવા માગે છે

જેને પહાડ ઉપર એક પક્ષીએ પાળેલો-જે લોકોમાં એક દાખલા તરીકે ઝાહેર થયલો.

કોઈ પણ માતાએ બુઢ્ઢું (બાલક) કદીબી જણ્યું નથી-અને કોઈ તેવું જણે તો તે બુન્યાદી નહીં કહેવાય.

આવી (તારા જેવી) રાતા ગાલ અને કસતુરી જેવા બાલવાલી જો કોઈ બુઢ્ઢાં ડોબાંને પસંદ કરે તો તે ખરેજ અજાયબ જેવું છે.

(અરે) તમામ દુન્યા તારા પ્યારમાં ઘર્ક છે-(અને) મેહલે મેહલ તારીજ તસ્વીર ચીતરાયલી છે.

તારા આવા સરસ ચેહરા, કદ, અને બાલને લીધે તો ચોથાં આસ્માનથી ખુરશેદ તારો ધણી થવા આવે તો વાજબી છે."

જ્યારે રોદાબેએ તેઓનું બોલવું સાભળ્યું-ત્યારે પવનથી જેમ આતશ ઉસ્કેરાય તેમ ઉસ્કેરાઇ ગઈ.

તેનીએ ઘુસ્સામાં આવી તેઓ ઉપર એક બૂમ પાડી-તેઓ તરફથી મોઢું ફેરવી લઇ આંખો વિચી લીધી.

અને ત્યાર પછી ઘુસ્સાથી અને વિક્રાલ ચેહરે-તેણીએ ખફગીથી ભવાં ચઢાવ્યાં,

(અને) બોલી કે "ઓ કાચી સમજનાઓ ! તમારૂં બોલવું સાંભળવુંજ નહીં જોઈયે.

જ્યારે હું દિલ સેતારાને સોંપી ચૂકી-ત્યારે ચાંદથી મને કેમ સબ્યારો આવે ?

મટોડી ખાનાર, ગોલાબને જોતો પણ નથી-જો કે ગોલાબ માટી કરતાં વધારે સુંદર છે.

જે કોઈના કલેજાને સરકાથીજ ફાયદો થતો હોય-(તો) મધથી તો તેનું દર્દ ઉલટું વધશે.

હું કયસર (કે) ચીનના ફઘફૂર (કે) ઈરાન ઝમીનનાં કોઈ પાદશાહને ચાહતી નથી.

પોતાની સિંહની (મિસાલ) બાઝૂ-ખભાં અને ગર્દન સાથનો સામનો બેટો ઝાલજ મારાં કદનો છે (મારે લાયકનો છે).

તેને તમો બુઢઢો કહો યા જવાન-(પણ) મારાં તો તન અને જાન તેજ છે.

તે સિવાય કદીબી (કોઈની યાદ) મારાં દિલમાં ના હોતી-તમો પણ મારી નઝદીક તેના સિવાય (કોઈનું) નામ ના દેતાં.

તેને જોયા વગરજ મારૂં દિલ તેના ઉપર મોહિત થયું છે.-માત્ર સાંભળ્યાથીજ તે મને પસંદ પડયો છે.

બરૂ મેહરૂબાનમ ને બરૂ રૂયો મૂય
બસૂએ હોનરૂં ગશતમશ મેહરૂ જૂય
પરસ્તન્દહ્ આગહ્ શુદન્ રાઝે ઊય
ચુ બેશનીદ્ દેલ્ ખસ્તહ્ આવાઝે ઊય
બદેલ્જૂયએ દોખ્તરે મેહરૂબાન્
શુદન્દ્ આન્ પરસ્તન્દગાન્ હમઝબાન્
બઆવાઝ્ ગોફ્તન્દ્ મા બન્દહ્ ઈમ્
બદેલ્ મેહરૂબાનોં પરસ્તંન્દહ્ ઈમ
નેગહ્ કુન્ કુનૂન્ તા ચે ફર્માન્ દેહી
નેયાયદ્ ઝે ફર્માને તૂ જોઝ્ બેહી
યકી ગોફ્ત અઝીશાન્ કે અય સરૂવ્ બુન્
નેગરૂ તા નદાનદ્ કસી ઈન્ સખુન્
ચુ મા સદ્ હઝારાન્ ફેદાએ તો બાદ્
બેરહરા ફેઝાયેશ રવાએ તો બાદ્
સેયહ્ નર્ગેસાનત પુરઝ્ શરૂમ બાદ્
રોખાનત હમીશહ્ પુરૂ આઝરૂમ બાદ્
અગરૂ જાદુઈ બાયદ્ આમૂખ્તન્
બબન્દો ફુસૂન્ ચશમહા દૂખ્તન્
બેપરૂરીમ તા મોર્ગે જાદૂ શવીમ
બેપૂયીમ દરૂ ચાહો આહૂ શવીમ
મગરૂ શાહરા નઝ્દે માહ્ આવરીમ
બનઝ્દીકે તૂ પાએગાહ્ આવરીમ
લબે સોર્ખે રૂદાબહ્ પુરૂ ખન્દહ્ કરૂદ્
રોખાને સુઅસ્ફરૂ સુવી બન્દહ્ કરૂદ્
કે ઈન્ બન્દરા ગરૂ બવી કારૂબન્દ્
દરખ્તી બરૂમન્દ્ કારી બલન્દ્
કે હરૂ રૂઝ્ યાકૂત બારૂ આવરદ્
બેરદ્ બારે આન્ દરૂ કેનારૂ આવરેદ્

હું તેના ઉપર મોહિત થઈ છું, નહીં કે (તેના) ચેહરા અને બાલ ઉપર—હું તો તેના હોનર સાથે પ્યારમાં પડી છું.”

જ્યારે બાંદીઓએ તેના ઝખ્મી દિલના શબ્દ સાંભળ્યા ત્યારે તેના ભેદથી વાકેફ થઈ.

તેજ વખત તે ભલી કન્યાને દિલાસો દેવા માટે તે બાંદીઓ એકમત થઈ

બોલી (કે) “ અમો તાબેદાર છિયે—દિલથી ભલુ ઈચ્છનાર અને (તારાં) ૨૯૯
પૂજારી છિયે.

બોલ હવે તું શું હુકમ આપે છે ?—તું તો ભલોજ હોકમ આપશે.”

તેઓમાંથી એકે કહયું કે “ઓ સરોવરના ઝાડ !તું સંભાળજે (કે) કોઇ બીજું એ વાત જાણે નહીં.

અમો જેવાં એક લાખ તારા (ઉપર) ફિદા હોજો, !—આખી મખ્લુકની અકલ તારી મદદગાર થજો !

તારી કાળી આંખો મુરવતથી ભરેલી હોજો !—તારો ચેહરો હમેશે મર્યાદા ભરેલી લાજથી ભરેલો હોજો !

અગર જાદુઇ શીખવી પડે, (યા) તદબીર અને મકરથી આંખો સીવવી પડે,

(તો) અમો જાદુગરનાં પંખી માફક ઉડીશું—ખાડા ખબોચ્યાંમાંથી હરણની માફક દોડીશું.

અહીં સુધી કે પાદશાહ (ઝાલ)ને (તુંજ) અમારા માહતાબની નઝદીક લઇ આવ્યે અને તેને તારા પગ આગળ નમાવ્યે.”

(એવું કહીને) રોદાબેના લાલ હોઠ હસતા કીધા—તેણીએ ગોસંબાના ફૂલ (મિસાલ)નો ચેહરો બાંદી તરફ કીધો,

(અને બોલી) કે “ આ બંધની તદબીર જો તારાથી થશે—તો તું એવું એક ફળવંત ઝાડ રોપશે,

કે જેનાં ઉપર દરરોઝ યાકૂતી ફળ લાવશે—જે ફળ અકલ ઉત્પન્ન ૩૦૦
કરશે.”

રફતને કનીઝકાને રૂદાબહ્ પીશે ઝાલ્ વ બાઝ્ ગશતન્ શાન્ બા હદયહ્ વ પયઘામ્ નઝ્દે રૂદાબહ્.

પરસ્તન્દહ્ બરૂખાસ્ત અઝ્ પીશે ઊય
બરાન્ ચારહ્ બીચારહ્ બેન્હાદ્ રૂય
બદીબાએ રૂમી તન્ આરાસ્તન્દ્
સરે ઝુલ્ફ્ બરૂ ગુલ્ બેપીરાસ્તન્દ્
બેરફ્તન્દ્ હરૂ પન્જ તા રૂદબારૂ
બહરૂ બૂયો રન્ગીન્ ચુ ખુર્રમ બહારૂ
મહે ફર્વદીનો સરે સાલ્ બૂદ્
લબે રૂદ્ લશકરગહે ઝાલ્ બૂદ્
અઝાન્ સૂએ રૂદ્ આન્ કનીઝાન્ બુદન્દ્
ઝે દસ્તાન્ હમહ્ દાસ્તાનહા ઝદન્દ્

રોદાબેની બાંદીઓનું ઝાલની નઝદીક જવું અને તેઓનું હદયા અને પયઘામ સાથ રોદાબેની નઝદીક પાછું ફરવું.

બાંદીઓ તેની નઝદીકથી ઉઠી—પોતે લાઈલાજ તેણીનો ઇલાજ કરવા માંડયો.

તેઓએ રૂમી રેશમી કપડાંથી તન સણગાર્યું—તેઓએ ઝુલ્ફમાં ફૂલની વાડી ભરી.

તેઓ પાંચે જણ નદીના (કિનારા) સુધી ચાલ્યાં—દરેક જાતની સુગંધ અને સણગારથી ખુશી ભરેલા બહારની મિસાલ (હતાં).

(તે દિવસ) ફરવરદીન મહિનો અને (હોરમઝદ રોઝ) નવાં વરસની શુરૂઆતનો હતો—નદીને કિનારે ઝાલનું લશ્કર પડેલું હતું.

નદીની બેલી તરફ તે બાંદીઓ હતી—તેઓ સઘળી ઝાલની વાતો કરતી હતી.

હમી ગુલ્ ચેદન્દ અઝ્ લબે રૂદબારૂ
રોખાન્ ચૂન્ ગુલેસ્તાનો ગુલ્ દરૂ કેનારૂ
બેગશ્તન્દ હરૂ સૂ હમી ગુલ્ ચદન્દ
સરાપરૂદહુરા ચૂન્ બરાબરૂ શદન્દ
નેગહ્ કરૂદ દસ્તાન્ ઝે તખ્તે બુલન્દ
બેપુર્સીદ કીન્ ગુલપરસ્તાન્ કે અન્દ
ચેરા ગુલ્ ચેદન્દ અઝ્ ગુલેસ્તાને મા
નતર્સન્દ માના ઝે ફર્માને મા
૩૦૧ ચુનીન્ ગોફૂત ગૂયન્દહ્ બા પહુલવાન્
કે અઝ્ કાખે મેહ્રાબે રઉશનરવાન્
પરસ્તન્દગાન્રા સોવી ગુલ્સેતાન્
ફેરેસ્તદ હમી માહે કાબુલ્સેતાન્
ચુ બેશ્નીદ દસ્તાન્ દેલશ બરૂદમીદ
ઝે બસ મેહ્રૂ બરૂ જાએ ખુદ નારૂમીદ
ખરામીદ બા બન્દઈ પુરૂ શેતાબ્
હમીરફ્રૂત દસ્તાન્ અઝાન્ સૂએ આબ્
ચુ ઝાન્ સૂ પરસ્તન્દગાન્ દીદ ઝાલ્
કમાન્ ખાસ્ત અઝ્ તુર્કે બેફ્રાખ્ત યાલ્
પેયાદહ્ હમીશુદ ઝે બહ્રે શેકારૂ
ખશીશારૂ દીદ અન્દરાન્ રૂદબારૂ
કમાન્ તુર્કે ગુલ્રોખ બઝેહ્ બરૂનેહાદ
બદસ્તે જહાન્પહુલવાન્ દરૂ નેહાદ
બેઝદ બાન્ગ્ તા મોરૂઘ બરૂખાસ્ત ઝાબ્
હમી તીરૂ અન્દાખ્ત અન્દરૂ શેતાબ્
ઝે પર્વાઝશ આવરૂદ આનગહ્ ફેરૂદ
ઝે ખૂનશ શુદહ્ લઅલ્રન્ગ્ આબે રૂદ
બતુરૂક્ આનગહી ગોફ્રૂત ઝાન્સૂ ગુઝરૂ
બેયાવરૂ તો આન્ મોરૂઘે અફ્રગન્દહ્ સરૂ
૩૦૨ બકેશ્તી ગુઝરૂ કરૂદ તુર્કે સેતુરૂક્
ખરામીદ નઝ્દે પરસ્તન્દહ્ તુરૂક્
પરસ્તન્દહ્ બા રીદકે પહુલવાન્
સખુન્ ગોફ્રૂતો બુકુશાદ શીરીનઝબાન્
કે ઈન્ શીરૂબાઝૂ ગવે પીલ્તન્
ચે મરૂદસ્તો શાહે કુદામ અન્જોમન્
કે બોકુશાદ ઝીનગૂનહ્ તીરૂ અઝ્ કમાન્
ચે સન્જદ બપીશ અન્દરશ બદગમાન્
નદીદીમ ઝીબન્દહ્ તરૂ ઝીન્ સવારૂ
બતીરો કમાન્ બરૂ ચુનીન્ કામગારૂ
સખુક્ બન્દહ્ દન્દાન્ બલબ્ બરૂ નેહાદ
મકુન્ ગોફ્રૂત ઝીનગૂનહ્ બરૂ શાહ્ યાદ
શાહે નીમરૂઝસ્તો ફર્ઝન્દે સામ
કે દસ્તાનશ ખાનન્દ શાહાન્ બનામ
નગરૂદદ ફલક્ બરૂ ચુનૂ યક્સવારૂ
ઝમાનહ્ નબીનદ ચુનૂ નામદારૂ
પરસ્તન્દહ્ બા ફૂંદકે માહ્રૂય
બેખન્દીદો ગોફ્રૂતશ કે ચન્દીન્ મગૂય
કે માહીસ્ત મેહ્રાબ્રા દરૂ સરાય
બયક્ સરૂ ઝે શાહે તો બરૂતરૂ બપાય
૩૦૩ બબાલાએ સાજસ્તો હમરન્ગે આજ
યકી ઈઝદી બરૂ સરઝ્ મુશ્ક્ તાજ

નદીને કિનારેથી તેઓ ફૂલ ચુંટતી-તેઓએ ફૂલ ભેગાં કીધાં હતાં અને ચેહરા બાધની મિસાલ (ખીલેલા હતા).

એ પ્રમાણે તેઓ હરેક તરફ ફૂલ ચુંટવા લાગ્યાં-જ્યારે તેઓ (ઝાલના) તંબુની સામે જઇ લાગ્યાં,

ત્યારે ઝાલે બુલંદ તખ્ત (ઉપર)થી નઝર કીધી-(અને) પૂછયું કે "આ ફૂલ પૂંજનારાં (તોડનારાં) કોણ છે?

અમારા બાધમાંથી તેઓ ફૂલ કેમ તોડે છે-જાણે તેઓ મારા હુકમથી બીહતાં નથી?"

(ત્યારે) એક જણે ઝાલને કહયું કે-"રોશન જીવના મેહરાબના મેહલમાંથી,

(આપણા) બાધની તરફ કાબુલના માહતાબે (રોદાબેએ) બાંદીઓને મોકળી છે.

જ્યારે ઝાલે (એ) સાંભળ્યું ત્યારે તેનું જીગર ઉછળવા લાગ્યું-પોતાની તરફના પુરતા પ્યારથી તે થોભી શકયો નહીં,

અને શેતાબીથી એક નોકર સાથ નદી તરફ ચાલ્યો.

જ્યારે તે તરફ ઝાલે બાંદીઓને જોઈ ત્યારે ઘોલામ પાસેથી કમાન માગી અને તૈયાર થયો.

તે શેકારને માટે પેયાદો થયો-તેણે નદીની અંદર જળકુકડીઓ (પાણીના શેકાર) જોયાં.

ખૂબસૂરત ઘોલામે કમાનને ચીલ્લો ચઢાવીને-જેહાનપેહલવાનના હાથમાં આપી.

તેણે પોકાર માર્યો જેથી પાણી ઉપરથી મુર્ઘ ઉડયાં-તેજ વખતે શેતાબીથી તીર ફેંકયો.

તેજ વખતે એકને ઉડતું નીચે પાડયું, તેના લોહીથી નદી લાલ રંગની થઈ.

અને પછી નોકરને કહયું (કે) પેલી ગમ જઇને તે મારેલાં મુર્ઘને લાવ.

તે ચાલાક ઘોલામ બોટમાં બેસી પેલી તરફ ગયો-અને ખૂબસૂરત બાંદીઓની નઝદીક આવ્યો.

પેલી બાંદીઓએ પેહલવાનના ઘોલામ સાથ વાતચિત્ત કરવા માંડી.

કે "આ સિંહની બાઝુનો હાથીને તનનો પેહલવાન-કોણ છે અને કઈ અન્જુમનનો પાદશાહ છે?

કે જે આવા તીર ફેંકી શકે છે-કયો દુશમન તેનો મુકાબલો કરી શકે?

અમોએ એ કરતાં વધારે ઝેબ આપનારો સવાર (તેમજ)-આવો સુંદર નિશાનબાઝ જોયો નથી."

તેજ વખતે નોકરે હોઠ દાંતમાં પકડયા-(અને) બોલ્યો (કે) "પાદશાહ માટે એમ ના બોલો.

તે ઝાબુલનો પાદશાહ અને સામનો બેટો છે-કે જેને દસ્તાનનાં નામથી પાદશાહ ઓળખે છે.

તેના જેવો એક પણ સવાર પેદા થવાનો નથી-દુન્યા (પણ) એવો નામદાર જોશે નહીં."

બાંદી હસી અને તે માહતાબને ચેહરેના ઘોલામને કહયું કે "તું એમ ના બોલ.

મેહરાબના મેહલમાં એક એવો માહતાબ છે કે જે તારા પાદશાહથી એક માથાં પુરૂ ઉંચો છે.

તે કદમાં સાગનાં ઝાડ અને રંગમાં હાથીદાંતની (મિસાલ સફેદ) છે-(તેનાં) માથાં ઉપર કસ્તુરીની (ખુશબોવાળું) એક તાજ (છે), જે ખોદાઇ બખ્શેશ છે.

દો નર્ગેસ હેઝમ અબ્રૂઆન્ પુર્ ઝે ખમ
સુતૂને દો અબ્રૂ ચુ સીમીન્ કલમ
દહાનશ બતન્ગી દેલે મુસ્તમન્દ
સરે ઝુલ્ફ્ ચૂન્ હલ્કએ પાએબન્દ
દો જાદૂશ પુર્ ખાબો પુર્ આબ્ રૂય
પુરઝ લાલહ્ રોખ્સારહ્ં પુર્ મુશ્ક્ મૂય
નફસશ મગર્ બર્ લબશ રાહ્ નીસ્ત
ચુ ઊ દર્ જહાન્ નીઝ્ યક્ માહ્ નીસ્ત
ખરામાન્ ઝે કાબુલસેતાન્ આમદીમ
બરે શાહે ઝાબુલસેતાન્ આમદીમ
સઝા બાશદો સખ્ત દર્ખર્ બુવદ્
કે બા ઝાલ્ રૂદાબહ્ હમસર્ બુવદ્
પરસ્તન્દગાન્ હર્ યકી આશ્કાર્
હમીગોફ્ત અઝ્ ખૂબીએ આન્ નેગાર્
બરીન્ ચારહ્ તા આન્ લબે લઅલફામ
કુનન્દ્ આશના બાલબે પૂરે સામ
ચુનીન્ ગોફ્ત બા બન્દગાન્ ખૂબ્ચેહર્
કે બા માહ્ ખૂબસ્ત રખ્શન્દહ્ મેહર્
બપયવસ્તગી ચૂન્ જહાન્ રાએ કર્દ્
દેલે હર્ કસી મેહર્રા જાએ કર્દ્
ચુ ખાહદ્ ગુસસ્તન્ નેયાયદ્શ ગોફ્ત
બબુર્રદ્ સબુક્ જોફ્તરા ઊ ઝે જોફ્ત
ગુસસ્તનશ પયદાઓ બસ્તન્ નેહાન્
બઇનો બઆનસ્ત ખૂએ જેહાન્
દેલાવર્ ચુ પર્હીઝ્ જૂયદ્ ઝે જોફ્ત
બમાનદ્ બઆસાની અન્દર્ નેહોફ્ત
બેદાન્ તાશ દોખ્તર્ નબાશદ્ ઝે બુન્
નેયાયદ્ શનીદન્શ નન્ગે સખુન્.
ચુનીન્ ગોફ્ત મર્ જોફ્તરા બાઝે નર્
ચુ બર્ ખાયહ્ બેન્શસ્તો ગુસ્તર્દ્ પર્
કઝીન્ ખાયહ્ ગર્ માયહ્ બીરૂન્ કુની
ઝે પોશ્તે પેદર્ ખાયહ્ બીરૂન્ કુની
અઝીશાન્ ચુ બર્ગશ્ત ખન્દાન્ ઘોલામ્
બપુર્સીદ્ અઝૂ નામવર્ પૂરે સામ
કે બૂદ્ ઈન્ કે બા તૂ હમી રાઝ્ ગોફ્ત
બબાયદ્ત બા મન્ હમી બાઝ્ ગોફ્ત
કે બા તૂ ચે ગોફ્ત આન્ કે ખન્દાન્ શુદી
કુશાદહ્ લબો સીમ દન્દાન્ શુદી
બગોફ્ત આન્ચે બેશનીદ્ બા પહ્લવાન્
ઝે શાદી દેલે પહ્લવાન્ શુદ્ જવાન્
ચુનીન્ ગોફ્ત બા રૂદકે માહ્રૂય
કે રવ્ આન્ પરસ્તન્દગાન્રા બગૂય
કે અઝ્ ગુલસેતાન્ યક્ ઝમાન્ નુગઝરીદ્
મગર્ બા ગુલ્ અઝ્ બાગ્ ગઉહર્ બચીદ્
નબાયદ્ શુદન્ શાન્ સોવી કાખ્ બાઝ્
બેદાન્ તા પયામી ફેરેસ્તમ બરાઝ્
દેરમ ખાસ્ત બા ઝરો ગઉહર્ ઝે ગન્જ
ગેશાન્માયહ્ દીબાએ ઝરબફ્ત પન્જ
યકી દુર્જ પુર્ ગઉહરે શાહ્વાર્
બેરૂન્ કર્દ્ અઝ્ ગૂશે ખુદ્ ગૂશવાર્

તેણીની આંખો કાળી, ભવાં વાંકદાર,–ભવાંની ગોળાઇ જાને ચાંદીની કલમ.

તેનું મોહ્ડું હાજતમંદના દિલની મિસાલ તંગ–(તેના) ઝુલ્ફાનાં માથાં પગનાં કડાંની મિસાલના ગોળ.

તેણીની જાદુઇભરી બેઉ આંખો મસ્તીભરેલી અને ચેહરો રોનક ભરેલો–(તેના) ગાલ રંગથી ભરપુર અને લાલ કસ્તુરી(થી) તર (છે).

શ્વાસ તેના હોઠ સુધી પુગી શકતો નથી–દુન્યામાં તેના જેવો બીજો માહિતાબ નથી.

અમો કાબુલથી ચાલીને ઝાબુલેસ્તાનના શાહ (ઝાલ)ની નઝદીક આવ્યાં છિયે.

એ લાયક છે અને ઘણુંજ યોગ્ય થાય–જો ઝાલનો સંબંધ રોદાબે સાથ થાય. ”

દરેક બાંદી તે નાંઝનીનની ખૂબી જુદે જુદે ઝાહેર બોલતી હતી.

એજ મતલબથી કે પેલા માણેકને રંગના હોઠ–સામના છોકરાના હોઠ સાથે જોડાય.

(એવું સાભળીને) ખૂબસૂરત બાંદીઓને (ઝાલના નોકરે) કહયું કે “ માહતાબની સાથે ઝલકતા સૂર્યનું (જોડાણ) સારૂંજ છે.

જ્યારે દુન્યાએ જોડાણનો વિચાર કીધો–ત્યારે દરેક માણસનાં દિલમાં ૩૦૪
પ્યારે જગો કીધી.

(અને) જ્યારે આ (દુન્યા) જુદાઇનો વિચાર કરે છે–ત્યારે એક બોલ કહયા સાંભળ્યા વિના પણ જોડાંને તોડી નાખે છે.

એનું (પ્યારનું) ભંગાણ તો ખુલ્લે ખુલ્લું થાય છે પણ જોડાણ છુપ્યુંજ થાય છે–દુન્યામાં એ વાત સાધારણ છે.

(તો પણ) જે કોઇ કે કુંવારો રહે છે–તે સુખચેનથી દહાડા કાઢે છે.

એજ વિચારથી કે તેને છોકરી થશેજ નહીં અને લોકોના તાના ટપલા સાંભળવા પડશે નહીં.

ઈંડાં ઉપર સેવન બેઠેલી માદાને–તેના નર બાઝ પક્ષીએ એમ કહયું,

કે ‘ જો આ ઈડાંમાથી તું માદા ઉત્પન્ન કરશે–તો ધણીને ન્યાતી વિનાનો ઠેરવશે.’ ”

જ્યારે ઘોલામ તેઓ (આગળ)થી હસ્તો પાછો ફર્યો–ત્યારે તેને નામવર સામના બેટાએ પૃછ્યું,

કે “ તે કોણ હતી જે તારી સાથ વાતચિત્ત કરતી હતી ?–જે કાંઇ હોય તે બધું મને કહે.

તને એવું શું કહયું કે તેથી તું હસ્તો થયો–અને પોતાનાં રૂપેરી દાંત દેખાડતો થયો. ”

(ત્યારે) તેણે જે કાંઇ સાંભળેલું તે પેહલવાન (ઝાલ)ને કહયું–(તેથી) ૩૦૫
તે ખુશીથી પેહલવાન ઝાલનું દિલ જવાન થયું.

(ઝાલે) તે ખૂબસૂરત ઘોલામને કહયું–કે “ તું (પાછો) જા (અને) તે બાંદીઓને કહે.

કે બાઘમાં થોડો વખત થોબજો;–બાઘના ફૂલની સાથ કદાચ ગોહર(પી) લઇ જવાં પડશે.

મારે એક ભેદી પયઘામ મોકલવાનો છે તેથી (તે લીધા વગર) તમોએ પાછું (તમારા) મેહલ તરફ જવું નહીં. ”

(એટલું કહીને) તેણે ખઝાનામાંથી દેરમ, સોનુ અને ગોહર સાથે પાંચ કીમતી કસબના રેશમી ટાકા મંગાવ્યા.

એક દાબડો પાદશાહોને લાયક ગોહરોથી ભરપુર (કીધો)–તેણે પોતાના કાનમાંથી બાલી કાઢી.

દો અન્ગુશતરી અઝ મેનૂચેહર શાહ
ગુઝીન્ કરદ અઝ બહરે ફરૂખોન્દહ માહ
બેફરૂમૂદ કીન્ નઝદે ઈશાન્ બરીદ,
કસીરા મગૂયીદો પેન્હાન બરીદ
બેરફ્તન્દ ઝી માહરોખ્સારહ પન્જ
અબા ગરૂમ ગોફતારો દીનારો ગન્જ
બદીશાન્ સેપોરૂદન્દ ઝરૂરો ગોહર
બનામે જહાન્પહલવાન્ ઝાલેઝર
૩૦૬ પરસ્તન્દહ બા માહદીદાર ગોફત
કે હરગેઝ નમાનદ સુખન્ દર નેહોફત
મગર આન્ કે બાશદ મેયાને દો તન્
સે તન્ નાનેહાનસ્તો ચાર અન્જુમન્
બેગૂ અય ખેરદમન્દે પાકીઝહ રાય
સખુન્ ગર બરઆરાસ્ત બા મા સરાય
ચુ આગાહ ગશતન્દ અઝ કારે ઝાલ
કે દર મેહર હસ્ત ઊ બીઆરામો હાલ
પરસ્તન્દહ ગોફતન્દ બા યકદેગર
કે આમદ બદામ અન્દરૂન્ શીરૂનર
ફુનૂન્ કારે રૂદાબહો કારે ઝાલ
બજા આમદ ઈન્ બૂદ ફરૂખોન્દહ ફાલ
બેયામદ સેયહ ચશમ ગન્જૂરે શાહ
કે બૂદ અન્દરાન્ કાર દસ્તૂરે શાહ
સખુન્ હરચે બેશનીદ અઝાન્ દેલ્નવાઝ
હમીગોફત પીશે સેપહબુદ બરાઝ
સેપહબુદ ખરામીદ તા ગુલસેતાન્
બઉમ્મીદે ખોરશીદે કાબુલસેતાન્
પરીરૂયો ગુલ્રોખ બુતાને તરાઝ
બેરફ્તન્દો બોરદન્દ પીશશ નમાઝ
૩૦૭ સેપહબુદ બેપુર્સીદ અઝીશાન્ સખુન્
ઝે બાલાઓ દીદારે આન્ સરવબુન
ઝે ગોફતારો દીદારો રાયો ખરદ
બદાન્ તા કે બા ઊ ચે અન્દરખરદ
બેગૂયીદ બા મન્ યકાયક સખુન્
બકઝી મગર નફકનીદ ઈચ બુન્
અગર રાસ્તી તાન્ બુવદ ગોફતગૂય
બનઝદીકે મન્ તાન્ બુવદ આબરૂય
વગર હીચ કઝી ગુમાની બરમ
બઝીરે પયે પીલ તાન્ બેસપરમ
રોખે બન્દગાન્ ગશત ચૂન્ સન્દરૂસ
બપીશે સેપહબુદ ઝમીન્ દાદ બૂસ
અઝીશાન્ યકી બૂદ કેહતર બસાલ
કે ઊ બુદ સખુનગૂયો પુર્દેલ બઝાલ
ચુનીન્ ગોફત કઝ માદરાને જહાન્
નઝાયદ કસી દરમેંયાને જહાન્
બદીદારે સામો બબાલાએ ઊય
બપાકી દેલો દાનેશો રાએ ઊય
દેગર ચૂન તો અય પહલવાને દેલીર
બદીન્ બોર્ઝો બાલાઓ બાઝૂએ શીર
૩૦૮ હમી ગુલ્ ચકદ ગોફતી અઝ રૂએ તૂ
અબીરસ્ત ચકસર મગર મૂએ તૂ

મિનોચેહર શાહની (આપેલી) બે વીટી-(પણ) તેણે રોશન માહતાબને માટે કાઢી.

(પછી) તેણે હુકમ કીધો કે "આ તેઓની નઝદીક લઈ જાઓ-છૂપાવીને લઈ જાઓ તમો (આ) વાત કોઈની આગળ કહેતા ના."

તેઓ પાંચે માહતાબને ચેહરેની (બાંદીઓ)ની તરફ-લાગણી ભરેલા સખુન સાથે દીનાર અને ખઝાનો લઇ ગયા.

તેઓએ જેહાનપેહલવાન ઝાલેઝરના નામથી તેઓને સોનું અને ગોહર આપ્યાં.

(ત્યારે) બાંદીએ માહતાબને ચેહરેના (ગોલામ)ને કહયું-કે "(એવી) વાત કદી પણ છૂપી રહેતી નથી;

સિવાય કે તે બે જણાની વચ્ચેજ હોય-ત્રણ જણા વચ્ચેની વાત છૂપી રહેજ નહીં અને ચાર જણા વચ્ચેની વાત બધી જગત જાણે.

(તો પણ) ઓ વિચારવંત અકલમંદ ! તું જઇને તેને કહે કે જો કાંઇ છૂપી વાત કહેવી હોય તો પોતે જાતે આવીને કહેવી."

જ્યારે તેઓ ઝાલનાં કામથી વાકેફ થયાં-કે તે પણ પ્યારમાં બેકરાર હાલત (માં) છે,

ત્યારે બાંદીઓ એક બીજીને કહેવા લાગી કે-"સિંહ નર (ઝાલ) ફાંદામાં આવ્યો (છે).

રોદાબે અને ઝાલનું કામ પાર ઉતર્યું છે અને શકન પણ સારાજ લાગે છે."

(પેલો) કાળી આંખવાળો પાદશાહ (ઝાલ)નો ખઝાન્ચી કે જે આ બાબદમાં વઝીરનું કામ કરતો હતો તે આવ્યો.

(અને) પેલી નાઝનીનોએ જે કાંઇ કહયું હતું તે અરૂસેથી બધું ઝાલને કહયું.

(ત્યારે) સરદાર (ઝાલ) કાબુલના ખુરશેદ (રોદાબે)ની આશામાં બાગ સૂધી (ગયો).

(તેને જોઇને) પરીને ચેહરેની તરાઝની ગોલાબી (બાંદીઓ) તેની નઝદીક ગઇ અને નમી.

સરદાર (ઝાલે) તેઓને તે સરોવરનાં કદ અને ચેહરા માટે પૂછયું,

(તેમજ) તેણીની વાતચિત્ત, ડહાપણ, વિચાર અને અકલ માટે પૂછયું-જેથી પોતે વિચાર કરી શકે કે તેણી પોતાને લાયકની છે કે કેમ ?

(તે બોલ્યો કે) "તમો મને સઘલી વાત કહો-જો જો ખોટું કાંઈ પણ કહેતાં ની.

અગર તમારી વાત સાચ્ચી હશે તો તમોનેજ ફાયદો થશે.

અને અગર કાંઈ પણ જૂઠું બોલ્યાનો મને શક પડશે તો તમોને હું હાથીના પગ નીચે કચડાવી નાખીશ."

(તે સાંભળીને) બાંદીઓના ચેહરા સંદરૂસ જેવા (ફિક્કા) થયા-તેઓએ સરદાર (ઝાલ)ની નઝદીક ઝમીનને બોસા લીધા.

તેઓમાં નાની ઉમરની એક બાંદી હતી-કે જે ચબરાક અને બહાદુર હતી,

તેણે (ઝાલને) કહયું કે "આ દુન્યામાં કોઈ પણ માતાએ એવું ફર્ઝંદ નથી જણ્યું,

(કે જે) ચેહરામાં અને કદમાં સામ(ની મિસાલ) અને (વળી) પાક દિલ, અકલ અને વિચાર સાથનું હોય.

અને વળી ઓ દેલીર પેહલવાન ! તારા જેવું-દબદબામાં, કદમાં અને સિંહના સરખી બાઝૂનું (જણ્યું હોય).

ગોયા તારા ચેહરા (ઉપર)થી ગોલાબ ટીપાય છે-તારા બાલ બધા (ખુશબોદાર) અબીર છે.

બેહાન્ કાન્ બુતે ખુરૂરમે સીમતન્
યકી માહ્રૂયસ્ત લશ્કરશેકન્
સેદીગર્ ચુ રૂદાબએ માહ્રૂય
યકી સર્વે સીમીન્ અબા રંગો બૂય
ઝે સર્ તા બપાયશ્ ગુલસ્તો સમન્
બસર્વે સહી બર્ સોહયલે યમન્
અઝાન્ ગુમ્બદે સીમસર્ બર્ ઝમીન
ફેરૂહેશ્તહ્ બર્ ગુલ્ કમન્દે કમીન્
બમુશ્કો બઅમ્બર્ સરશ્ બાફતહ્
બલઅલો ઝુમુરૂદ બરશ્ તાફતહ્
બુતઆરાએ ચૂન્ ઊ નબીનદ બચીન્
બર્ માહો પર્વીન્ કુનદ આફ્રીન્
સેપહ્બુદ પરસ્તન્દહ્રા ગોફ્ત ગરૂમ
સુખનહાએ શીરીન્ બઆવાએ નરૂમ
કે અકનૂન્ ચે ચારહસ્ત બા મન્ બેગુય
યકી રાહ્ જોસ્તન્ બનઝ્દીકે ઊય
કે મારા દેલો જાન્ પુરઝ્ મેહ્રે ઊસ્ત
હમહ્ આરઝૂ દીદને ચેહ્રે ઊસ્ત
પરસ્તન્દહ્ ગોફ્તા ચે ફર્માન્ દેહી
બેતાઝીમ્ તા કાખે સર્વે સેહી
ઝે ફર્ખેન્દહ્ રાએ જહાન્પહ્લવાન્
ઝે ગોફ્તારો દીદારે રઊશન્રવાન્
ફેરીબીમો ગૂયીમ હર્ ગૂનઈ
મેયાન્ અન્દરૂન્ નીસ્ત વારૂનઈ
સરે મુશ્કબૂયશ્ બદામ આવરીમ
લબશ્ બર્ લબે પૂરે સામ આવરીમ
ખરામદ મગર્ પહ્લવાન્ બા કમન્દ
બનઝ્દીકે દીવારે કાખે બલન્દ
કુનદ હલ્કહ્ દર્ ગર્દને કુન્ગરહ્
શવદ શીર્ શાદ અઝ્ શેકારે બરહ્
બેબીનં આનગહી તા ખુશ્ આયદ તોરા
બદીન્ ગોફ્તે રામેશ્ ફેઝાયદ તોરા
સેગાલેશ્ બેકર્દન્દ ઝીસાન્ બહમ્
દેલે પહ્લવાન્ ગશ્ત ખાલી ઝે ઘમ્
બેરફ્તન્દ ખૂબાનો બર્ગશ્ત ઝાલ્
શબી દીરૂબાઝ્ આન્ બબાલાએ સાલ્
રસીદન્દ ખૂબાન્ બદરૂગાહે કાખ
બદસ્ત અન્દરૂન્ હર્ યક્ અઝ્ ગુલ્ દો શાખ
નેગહ્ કરદ દર્બાન્ બરૂઆરાસ્ત જન્ગ
ઝબાન્ કરદ ગુસ્તાખો દેલ્ કરદ તન્ગ
કે બીગહ્ ઝે દર્ગાહ્ બીરૂન્ શવીદ
શેગેફ્ત આયદમ તા શુમા ચૂન્ શવીદ
બુતાન્ પાસોખશ્રા બેયારાસ્તન્દ
બદેલ્તન્ગી અઝ્ જાએ બર્ખાસ્તન્દ
કે એમરૂઝ્ રૂઝે દેગર્ ગૂનહ્ નીસ્ત
બબાઘ્ અન્દરૂન્ દીવે વાઝૂનહ્ નીસ્ત
બહાર્ આમદ અઝ્ ગુલસેતાન્ ગુલ્ ચેનીમ
ઝે રૂએ ઝમીન્ શાખે સોમ્બુલ્ ચેનીમ
બફર્માને રૂદાબએ માહ્ચેહ્ર્
પયે ગુલ્ બેરફ્તીમ ઝીદર્ બમેહ્ર્

તું જાણ કે તે રૂપેરી તનનું ખુશી ભરેલું પુતલું—એક લશકરોને હરાવનાર ચંદ્રમુખી છે.

ત્રીજું ચંદ્રને રૂપની રોદાબે જેવું—કે જે એક રંગીન રૂપેરી સરોવર છે,

(જે) માથાંથી પગ સૂધી જાણે ગોલાબ અને કમલનું ફૂલ છે—વળી તે સરોવરની ઉપર યમનનો સોહેલ સેતારો ચમકે છે.

તે ચાંદીના ગુંબઝ ઉપરથી ફાંદામાં લાવનારી કમંદ (બાલ) ભોંય સૂધી લટકે છે.

તેનું માથું કસ્તુરી અને અમ્બરથી ગુંથાયલું (છે)—તેની છાતી ઉપર માણેક અને લીલમ ચમકે (છે).

પુતલાં ઘડનારા ઉસ્તાદને ચીનમાં પણ તેનાં જેવું પુતલું શોધેલું જડે નહીં—કે જેના ઉપર માહતાબ અને પર્વીન આફ્રીન કરે છે."

(એ સાંભળી) સરદારે મીઠાસ ભરેલા સખુનો નર્મ અવાઝથી લાગણી ભરેલી રીતે બાંદીને કહયા,

કે "હવે તું મને બતાવ કે (એ કામનો) શું ઉપાય કરૂં—કે જેથી તેની નઝદીક હું પુગું ?

કારણકે મારૂં દિલ અને જાન તેના પ્યારથી ઉભાય છે—સઘળી ખાહેશ તેનો ચેહરો જોવાનીજ છે."

બાંદીએ કહયું કે "તું હુકમ આપે તો,—અમો સીધાં સરોવરના ૩૦૯
મેહલ સૂધી દોડી જઇયે,

અને (તું) જેહાનપેહલવાનના મુબારક વિચાર, વાત અને રોશન જીવના ચેહરા માટે,

અમો (તેને) ફરેબ આપી હરેક રીતની વાત સમજાવ્યે—તો એમાં કશું અણઘટતું નથી.

તેનું કસ્તુરીની સુઘંધ ભરેલું માથું અમો ફાંદામાં લાવ્યે—અમો તેના હોઠ સામના બેટાના હોઠ સાથે મેળવ્યે.

જો (તું) પેહલવાન કમંદ લઇને બુલંદ મેહલની દીવાર આગળ આવે,

(અને) કુંગુરા પર કમંદ નાખે (યાને ઉપર ચઢી જાય તો) બકરિયાંના શેકારથી સિંહ ખુશી થાય.

પછી તું પેટ ભરીને તેને જોજે અમારી આ વાતથી તારી ખરી ખુશી વધશે."

એવી રીતે તેઓએ સાથે મળી તેનો વિચાર કીધો (જેથી) પેહલવાનનું દિલ ખુશી થયું.

દાસીઓ ગઈ અને ઝાલ પાછો ફર્યો—રાત તેને વર્ષ જેટલી લાંબી લાગી.

દાસીઓ મેહલના દરવાઝામાં પુગી—દરેક જણના હાથમાં ફૂલની બબે ડાંખલી (હતી).

ચોકીબાને તેઓને જોઈ (અને) ઝાટકની કાઢવા તૈયાર થયો—અને ૩૧૦
હૈયું સખ્ત કરી ઘુસ્સાથી બોલ્યો;

કે "ઘણું સારૂં; ઘેરથી બાહેર જવાનો ઘણો સારો વખત !—એવે વખતે તમુને ભટકતાં જોઈ મને અજાયબી લાગે છે."

પુતલાંઓ બોલવાની તક મળવે—ગભરાટમાં ને ઘભરાટમાં તેની ઉપર ઉતરી પડયાં.

કે "રોઝના જેવોજ આજનો પણ દહાડો છે—બગીચામાં કંઈ નાપાક શયતાન ભરાઇ નથી ગયો.

વસંત રૂતુ આવી છે અમો બાઘમાંથી ફૂલ ચુંટયે છિયે—ઝમીનથી અમો સુમ્બુલની ડાળી તોડયે છિયે.

માહતાબને ચેહરેની રોદાબેના હુકમથી ફૂલ લાવવા માટે તેણીના પ્યારને ખાતર અમો ગયાં હતાં.

તોરા ચીસ્ત ઝીન્ગૂનહ્ ગોફતારુહા
કે ગુલ ચીદહ્અમ અઝ્ સરે ખારુહા
નેગહ્બાને દર્ ગોફત કેમરૂઝ કાર્
નબાયદ્ ગેરેફતન્ બદીગર્ શુમાર્
કે ઝાલે સેપહ્બુદ્ બકાબુલ દરસ્ત
ઝમીન્ પુર્ ઝે ખરગાહો અઝ્ લશ્કરસ્ત
નબીનીદ્ કઝ્ કાખ કાબુલ ખોદાય
બઝીન્ અન્દર્ આરદ્ બશબ્ગીર્ પાય
૩૧૧ હમહ્ રૂઝશ આમદ્ શુદન્ પીશે ઊસ્ત
કે હસ્તન્દ્ બા યક્દેગર્ સખ્ત દૂસ્ત
અગર્ તાન્ બેબીનદ્ ચુનીન્ ગુલ બદસ્ત
કુનદ્ બર્ ઝમીન્ તાન્ હમાન્ગાહ્ પસ્ત
મેયાચીદ્ દીગર્ બેરૂન્ અઝ્ હરમ
મબાદા કે આયદ્ સુખન્ બીશો કમ
શુદન્દ્ અન્દર્ અયવાન્ બુતાને તરાઝ્
નેશસ્તન્દ્ બા માહો ગોફતન્દ્ રાઝ્
કે હરગેઝ્ નદીદીમ ઈન્ગૂનહ્ શીદ્
રોખે હમચુ ગુલરંગો મૂયશ સપીદ્
બરઅફરૂખ્ત રૂદાબહ્રા દેલ ઝે મેહર્
બઉમ્મીદે આન્ તા બેબીનદ્શ ચેહર્
નેહાદન્દ્ દીનારો ગઉહરશ પીશ
બેપુર્સીદ્ રૂદાબહ્ અઝ્ કમ્મો બીશ
કે ચૂન્ બૂદ્ તાન્ કાર્ બા પૂરે સામ
બદીદન્ બેહસ્ત અર્ બઆવાઝો નામ
પરીચેહર્ હર્ પન્જ બેશતાફતન્દ્
ચુ બા માહ્ જાએ સુખન્ યાફતન્દ્
કે ઝાલ આન્ સવારે જહાન્ સરબસર્
નબાશદ્ ચુનૂ કસ બઆયીનો ફર્
૩૧૨ કે મર્દીસ્ત બરસાને સવ સહી
હમશ ઝીબે હમ ફરૂરે શાહન્શાહી
હમશ રન્ગો બૂયો હમશ કદ્દો શાખ
સવારી મેયાન્ લાઘરો બર્ ફરાખ
દો ચશ્મશ ચુ દૂ નર્ગેસે આબ્ગૂન્
લબાનશ ચુ પેસ્તહ્ રોખાનશ ચુ ખૂન્
કફો સાએદશ ચૂન્ કફે શીરૂનર્
હોશીવારો મૂબેદ્દેલો શાહ્ફર્
સરાસર્ સપીદસ્ત મૂયશ બરન્ગ્
અઝ્ આહ્ હમીનસ્તો ઈન્ નીસ્ત નન્ગ્
બરોખ જઅદે આન્ પહ્લવાને જવાન્
ચુ સીમીનઝેરેહ્ બર્ ગુલે અર્ઘવાન્
કે ગૂઈ હમી આન્ ચુનાન્ બાયદી
અગર્ નીસ્તી મેહર્ નેફઝાયદી
બદીદારે તૂ દાદહ્ઈમશ નવીદ્
ઝે મા બાઝ્ બર્ ગશ્તો દેલ પુર્ ઉમીદ્
કુનૂન્ ચારઈ કારે મેહ્માન્ બેસાઝ્
બેફર્માએ તા હર્ ચે ગૂયીમ બાઝ્
ચુનીન્ ગોફત બા બન્દગાન્ સરૂબુન્
કે દીગર્ શુદસ્તી બરાયો સખુન્
૩૧૩ હમાન્ ઝાલ કૂ મોરઘ પર્વરદહ્ બૂદ્
ચુનાન્ પીરસર્ બૂદો પેઝ્મોરદહ્ બૂદ્

એટલે તું તે એમ બોલનારો કોણ?–અમોએ કેટલી મેહનતે ફુલ એકઠાં કીધાં છે."

દરબાન બોલ્યો કે "આજ કાલનો વખત–હમેશના જેવો નથી.

કારણકે સરદાર ઝાલ હાલ કાબુલમાં આવેલો છે–જેના તંબુ અને લશ્કરથી બધી ઝમીન ભરાઈ ગઈ છે.

તમો નથી જોતાં કે કાબુલનો માલેક મેહલથી નીકલી–બરી બામદાદ–સાંજ સવાર, થઇને,

આખો દહડો તેની પાસેજ આવજાવ કરે છે–કારણકે હાલમાં તેઓ ઘણાજ ઘાડા દોસ્તો થયા છે.

તે જો તમો લોકોને ફૂલ લઇને ફરતી જોશે તો તુરતજ તમોને ભોંય ઉપર નાંકઘસણી કરાવશે.

ખોદાને વાસ્તે હવે મેહલમાંથી બાહેર ના નીકળતાં એવું ન થાય કે કાંઈ વધતું ઓછું થઈ જાય."

પેલાં તરાઝી પુતલાં મેહલમાં ગયાં,–માહતાબની સાથે બેઠાં (અને) ભેદની વાતો કહી;

કે "અમોએ આવો સૂરજતો જોયોજ નથી–કે જેના ગાલ ગોલાબી અને બાલ સફેદ (હોય)."

(એવું સાંભળી) પ્યારથી રોદાબેનું દિલ ઝાલને જોવાની આશામાં ઉભરી આવ્યું.

તેઓએ પેલા દીનાર અને ગોહર (રોદાબેની) સાંમે મૂકયા–રોદાબેએ (દાસીઓને) બધી વાત પૂછી,

કે "સામનો બેટો તમોને કહેવો લાગ્યો–તે દેખાવેબી કાંઈ છે કે અમથી "તેની તારીફ થાય છે?"

જ્યારે માહતાબની સાથે તેઓને વાત કરવાનું ઉત્તેજન મલ્યું ત્યારે તે પાંચે પરીચેહરનીઓ બોલી,

કે "ઝાલ તમામ જેહાનનો સઉથી સરસ ઘોડેસવાર–જેને રીતભાંત અને દબદબમાં બીજો કોઈ પહોંચી ન શકે.

તે સીધાં સરોવરની મિસાલનો એક મર્દ (છે)–ખૂબસૂરત અને શેહનશાહી દબદબો તેનાજ છે.

શું તેની રઉનક, (સારૂં) શરીર અને (ઝલકતું) કપાળ–તે એક નાઝુક કમર અને પહોળી છાતીનો સવાર (છે).

તેની આંખો બે હલકા આસ્માની રંગની નરગેસ જેવી–તેના હોઠ પસ્તાં જેવા (અને) તેના ગાલો લોહીની (મિસાલ લાલ છે).

તેની હડેલી અને બાઝુ નરસિંહની ચુંગાલની મિસાલ (છે)–તે હુશ્યાર, દાના દિલનો અને શાહી દબદબાભરેલો (છે).

તેના બાલ રંગમાં બિલકુલ સફેદ છે એજ એક ખામી છે અને એ કાંઇ એબ નથી.

રાતાં રંગના ફૂલ ઉપર જેમ રૂપેરી બખ્તર તેમ જેહાનપેહલવાનના ગાલ ઉપર ઝુલ્ફાં (એવાં શોભે છે),

કે તું એમજ કહેશે કે બસ એવુંજ જોઇયે–જો એમ ન હતે તો તને એટલો પ્યારો ન થઇ પડતે.

અમોએ તેને તને મળવાની વધાઈ આપી છે–તે અમોથી ઉમેદ ભરેલાં દિલ સાથે જુદો પડયો છે.

હવે તું પરોણાના આવકાર માટે તંયાર થા–અમો પાછાં જઇ તેને શું કહીયે?"

(ત્યારે) પેલાં સરોવરે (રોદાબેએ) દાસીઓને કહયું કે "તમારા વિચાર અને વાતચિત્ત હવે ફરી કેમ ગયાં?

તેજ ઝાલ કે જે એક વખત તો પક્ષીનો પાળેલો હતો–વલી સફેદ માથાંનો ને કરમાયલા ચેહરાનો હતો,

બરોખ શુદ કુનૂન ચૂન ગુલે અર્ધવાન
ચહી કદ્દો ઝીબારોઓ પહલવાન
દોએ મન બપીશશ બેયારાસ્તન્દ
બેગોફૂતન્દો ઝાન પસ બહા ખાસ્તન્દ
હમીગોફૂતો લબ્હા પુરઝ ખન્દહ .દાશ્ત
રોખાન હમ ચુ ગુલનાર. આગન્દહ દાશ્ત
ચુનીન ગોફૂત પસ બાનુએ બાનવાન
પરસ્તન્દઈરા કઝીદર દવાન
બમોઅદહ શબાનગહ .સુવી ઊ શવીદ
બેગૂયીદો ગોફૂતારે ઊ બેશનવીદ
કે કામત બરૂઆમદ બેયારાએ કાર
બેયા તા બેબીની મેહી પુરનેગાર
પરસ્તન્દહ રફૂતો ખબર દાદ બાઝ
બેયામદ બનઝદીકે સર્વે તરાઝ
ચુનીન ગોફૂત બા બાનુએ માહરૂય
કે અકૂનૂન બેયાવર રહે ચારહ જૂય
કે યઝદાન હરાન ચત હવા બૂદ દાદ
સરન્જામે ઈન કાર ફર્ખોન્દહ બાદ
હમી કાર સાઝીદ રૂદાબહ જૂદ
નેહાની ઝે ખીશાને ઊ હર કે બૂદ
યકી ખાનહ બૂદશ ચુ ખુરરમ બહાર
ઝે ચેહરે બુઝોર્ગાન બરૂ બર નેગાર
બદીબાએ ચીની બેયારાસ્તન્દ
તબકૂહાએ ઝરીન બેપીરાસ્તન્દ
અકીકો ઝબરૂજદ ફરૂ રીખ્તન્દ
મયો મુશ્કો અમ્બર બરૂઆમીખ્તન્દ
બુનફૂશહ ગુલો નર્ગેસો અર્ધવાન.
સમન શાખો સુમ્બુલ બદીગર કરાન
હમહ ઝરૂરો પીરૂઝહ બુદ જામ શાન
બરઊશાન ગોલાબ અન્દર આશામ શાન
અઝાન ખાનએ દોખ્તે બોરૂશીદરૂય
બર આમદ હમી તા બખુરૂશીદ બૂય

તેજ હવે રાતાં ફૂલની મિસાલના ગાલોનો, કદમાં સીધો અને ખૂબસૂરત ચેહરાનો તથા પેહલવાન થઇ ગયો ?

(જેની આગળ) તમોએ મારી ખોટી બડાઈ કીધી–(એવુ જૂઠું) સમજાવી પછી તેની પાસ વળી તેની કીમત પણ લીધી.”

હસ્તે મોંઢે અને ગાલો ઉપર રતાસ સાથ તેણી એમ બોલી–(તે વખતે) તેણીનો ચેહરો જાને દાડમનાં ફૂલ જેવો લાગતો હતો.

પછી બાનૂઓની બાનૂએ દાસીઓને કહ્યું કે “અત્રેથી દોડતાં,

તમો બરી બામદાદે તેની પાસે જાઓ તેને વધાઇ કહો–અને તે શું કહે છે તે સાંભળો.

(તેને કહો) કે તારી મુરાદ બર આવી (છે) તું તૈયાર થા,–આવ અને સણગાર સાથનાં ચંદ્રને જો.”

બાંદી ગઇ તેને વધાઇ આપી (અને) તરાઝનાં સરોવર પાસે પાછી આવી.

તેણીએ માહતાબને ચેહરેની બાનૂને કહ્યું–કે “હવે કંઇ તદબીર કર,

કારણકે તારી જે કાંઈ ખાહેશ હતી તે ખોદાતાલાએ પુરી કીધી (છે)–આ કામનું શેવટ મુબારક હોજો !”

પોતાના ખેશીઓ ન જાણે તેમ રોદાબેએ તુરતજ એક તદબીર 314
કીધી.

તેણીનો એક ઓરડો ખુશી ભરેલી બહારની માફક હતો–જેમાં બુઝોર્ગોની તસ્વીર ચીતારેલી (હતી),

તેને ચીની રેશમી કપડાં (અને) સોનેરી થાળીઓથી સણગાર્યો.

અકીક અને પોખરાજ તેઓએ નીચે પાંથર્યાં–શરાબ, કસ્તુરી અને કેરબાની ખુશબો કીધી.

(એક તરફ) બહુ રંગનાં, રાતા રંગનાં અને નર્ગેસનાં ફૂલો–બીજી તરફ કમલ ફૂલ, ખુશબોદાર ઘાસ (ગોઠવ્યાં).

બધી જામ સોનેરી અને પીરોઝાની મૂકી–ખાવા પીવાની ચીઝો ઉપર ગોલાબ છાંટયો.

તે આફતાબ ચેહરેની છોકરીના ઓરડાથી–તે ખુરશેદ સૂધી સુગંધ નીકળી.

રફૂતને ઝાલ નઝદે રૂદાબહ વ બા યકદીગર પયમાને અરૂસી બસ્તન.

ચુ ખુરૂશીદ તાબન્દહ શુદ નાપદીદ
દરે હુજાહ બસ્તન્દો ગુમ શુદ કલીદ
પરસ્તન્દહ શુદ સૂએ દસ્તાને સામ
કે શુદ સાખ્તહ કાર બેગઝાર ગામ
સેપહબુદ સોવી કાખ બેન્હાદ રૂય
ચુનાન ચૂન બુવદ મરદુમે જોફૂતજૂય
બરૂઆમદ સેયહ ચશ્મ ગુલરોખ બબામ
ચુ સર્વે સહી બર સરશ માહે તામ

ઝાલનું રોદાબેની નઝદીક જવું અને એક બીજા સાથ લગનનો કોલકરાર કરવો.

જ્યારે પ્રકાશતો સૂર્ય અસ્ત પામ્યો–ત્યારે પોતાના ઓરડાનું બારણું બંધ કીધું અને કૂંચી છૂપાવી દીધી.

એક દાસી સામના દસ્તાનની પાસ ગઈ–“કે સઘળું તૈયાર છે તું ચાલ.”

જેવી રીતે પરણવાનાં વિચારવાળો મર્દ જાય છે તેવી રીતે સરદાર (ઝાલે) મેહલ તરફ મોઢું કર્યું.

જેમ સરોવરનાં ઝાડ ઉપર પુનમનો ચંદ્ર પ્રકાશે તેવી શોભા સાથે, 315
કાલી આંખ અને ગોલાબી ગાલવાળી (રોદાબે) અગાસી ઉપર આવી ઉભી.

શુ અઝ દૂર દસ્તાને સામે સવાર
પદીદ આમદ આન્ દોખ્તરે નામદાર
દો બીજાદહ્ બોકુશાદો આવાઝ દાદ
કે શાદ આમદી અય જવાન્મરૂદ શાદ
દોરૂદે જહાન્આફ્રીન્ બર તો બાદ
હરાન્ કસ કે ઊ ચૂન્ તો ફર્ઝન્દ ઝાદ
પરસ્તન્દહ્ ખુર્રમ દેલો શાદ બાદ
ચુનાની સરાપાએ તૂ કરૂદ યાદ
શબે તીરહ્ અઝ રૂએ તૂ રૂઝ ગશ્ત
ઝે બૂયત જહાની દેલફૂરૂઝ ગશ્ત
પેયાદહ્ બદીન્સાન્ ઝે પરૂદહ્સરાય
બેરન્જીદત ઈન્ ખુસ્રવાની દો પાય
સેપહ્બુદ કઝાન્ બારહ્ આવા શનીદ
નેગહ્ કરૂદ ખોરૂશીદરોખરા બેદીદ
શુદહ્ બામ અઝ ગઉહરે તાબ્નાક
ઝે તાબે રોખશ સુરૂખ યાકૂત ખાક
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે અય માહ્ ચેહર
દોરૂદત ઝે મન્ આફ્રીન્ અઝ સેપેહર
૩૧૬ ચે માયહ્ શબાન્ દીદહ્ અન્દર સમાક
ખોરૂશાન્ બુદમ પીશે યઝદાને પાક
હમીખાસ્તમ તા ખોદાય જેહાન્
નુમાયદ બમન્ રૂયત અન્દર નેહાન્
કુનૂન્ શાદ ગશ્તમ બઆવાઝે તૂ
બદીન્ ચરૂબ્ગોફૂતાર બા નાઝે તૂ
યકી ચારએ રાહે દીદાર જૂય
ચે પુર્સી તો બર બારઓ મન્ બકૂય
પરીરૂએ ગોફૂતે સેપહ્બુદ શુનૂદ
ઝે સર શઅરે ગુલ્નાર બોકુશાદ ઝૂદ
કમન્દી કોશાદ ઊ ઝે સર્વે બલન્દ
કસઅ મુશ્ક ઝાન્સાન્ નપીચદ કમન્દ
ખમ અન્દર ખમો માર બર માર બર
બરાન્ અમ્બરી તાર બર તાર બર
ફેરૂહેશ્ત ગીસૂ અઝાન્ કુન્ગરહ્
કે યાઝીદા શુદ તા બબુન્ યકૂસરહ્
પસઅ બારહ્ રૂદાબહ્ આવાઝ દાદ
કે અય પહ્લવાન્ બચએ ગોરૂદઝાદ
કુનૂન્ ઝૂદ બર તાઝો બરૂકશ મેયાન્
બરે શીર બોકુશાયો ચન્ગે કેયાન્
૩૧૭ બેગીર ઈન્ સરે ગીસૂ અઝ યક સુયમ
ઝે બહરે તો બાયદ હુમી ગીસુયમ
બદાન્ પર્વરાનીદમ ઈન્ તારૂરા
કે તા દસ્તગીરી કુનદ યારૂરા
નેગહ્ કરૂદ ઝાલ અન્દરાન્ રૂયો મૂય
શોગેફૂતી બેમાન્દ અન્દરાન્ માહ્રૂય
બેસાયીદ મુશ્કીનકમન્દશ બબૂસ
કે બેશ્નીદ આવાઝે બૂસશ અરૂસ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે ઈન્ નીસ્ત દાદ
ચુનીન્ રૂઝે ખુરૂશીદે રઉશન મબાદ
કે મન્ દસ્તરા ખીરહ્ દર જાન્ ઝનમ
બરીન્ ખસ્તહ્ દેલ નઉકે પયકાન્ ઝનમ

જ્યારે સામે સવારનો દાસ્તાન દૂરથી-દેખાયો ત્યારે તે ખાન્દાની કુમારીકાએ,

બન્ને હોઠ ખોલ્યા અને બોલી-કે "ઓ જવાન મર્દ! તું ભલે આવ્યો ભલે!

ખુદાતાલાના તારી ઉપર (તેમજ) તે શખ્સ કે જેણે તારા જેવું ફર્ઝંદ જણ્યું તે ઉપર આશીર્વાદ હોજો!

મારી દાસી પણ ખુશહાલ રહેજો! કારણ જેવો તને માથાંથી પગ સૂધીનો વર્ણન કીધો હતો તેવોજ તું નીકળ્યો.

તારા ચેહરાથી અંધારી રાત (રોશન રોઝ ની માફક) બની (છે)-તારી ખુશબોથી દુન્યા ખુશ કરનારી થઈ છે.

તું તંબુથી અત્રે ચાલીને આવ્યો તેથી ઝરૂર આ પાદશાહી પગ થાકી ગયા હશે."

(જ્યારે) સરદાર ઝાલે તે કિલ્લાની દીવાર (અગાસી) ઉપરથી આવાઝ સાંભળ્યો-ત્યારે તેણે નઝર કીધી અને ખુરશેદના ચેહરાની (રોદાબે)ને જોઈ.

તેનાથી અગાસી ઝલ્કતાં ગોહર (માફક) થયલી (હતી)-તેના ચેહરાની રોશનીથી ધૂળ યાકૂત (મિસાલ) લાલ (બનેલી હતી).

તેણે જવાબ આપ્યો કે "ઓ ચંદ્રના મોંની (બાનૂ)! મારી તરફથી તું (ઉપર) દુઆ (અને) આસ્માન તરફથી આફ્રીન (હોજો)!

સમાક સેતારા તરફ આંખો કરીને કેટલી કેટલી રાતો મેં ખોદા પાસ કાકલુદીભરી દરખાસ્ત કીધી છે.

હું જેહાનના સાહેબ પાસે એજ માગતો હતો (કે) તારો ચેહરો મને એકાંતમાં બતાવે.

હવે હું તારા સાદે, આ મીઠાસ ભરેલાં વચનોએ અને તારા નાઝથી ખુશી (સુખી) થયો છું.

હવે તો તારો ચેહરો જોવાનો મળે તેવું કાંઇ કર. એ શું વાત કે તું અગાસી ઉપર અને હું નીચે."

જેવું પરીચેહરે સરદારનું આ બોલવું સાંભળ્યું કે તુરતજ માથાં ઉપરની કિરમઝી જાલી કાઢી નાખી,

(અને) પોતાનાં લંબા સરોવર જેવાં કદ ઉપરથી એક કસ્તુરીની કમંદ નીચે નાખી-કે જેવી કોઈથી ગુંથી શકાય નહીં.

સાંપ ઉપર સાંપ વીટળાયલો હોય એવી તે મરોડદાર-તેની સુગંધી ગરદન ઉપર વળખાઇને પડેલી હતી.

એવા કમંદ જેવા બાલ તેણે અગાસી ઉપરથી નીચે લટકાવ્યા-જ્યારે તે સીધા થયા ત્યારે ભોંયને જઈ લાગ્યા.

પછી કિલ્લા ઉપરથી રોદાબેએ કહ્યું-કે "ઓ પેહલવાનના જણેલા પેહલવાન બચ્ચા!

હવે જલ્દી કર અને કમર બાંધ-સિંહની (મિસાલ) છાતી ખોલ અને પાદશાહી ચુંગાલે,

આ મારી પાંસથી લટકતા બાલ પકડ-એ બાલ તનેજ અર્પણ કર્યા છે.

આ બાલ મેં એટલા માટેજ વધારયા હતા-કે કોઈ દહાડે મારા દોસ્તને કામ લાગે."

તે માહતાબને ચેહરેની (રોદાબે) ઉપર ઝાલે નેગાહ કીધી-અને તેણીનો ચેહરો અને બાલ જોઈ અજબ થયો.

તેની કસ્તુરી કમંદ (બાલ)ને તેણે ચૂમીઓથી એવી મસલી નાખી-કે તે કુમારી કન્યાએ તેના બોસાનો આવાઝ સાંભળ્યો.

(પછી ઝાલે) જવાબ આપ્યો કે "એ વાજબી નથી-ખોદા એવો દહાડોજ ના કરતો.

કે હું જાની જોઇને આપઘાતની કોશેશ કરૂં-આ (મારાં) ઝખમી દિલ ઉપર ફરીથી (નેઝાની) નોક મારૂં."

કમન્દ અઝ રહી બેસ્તદો દાદ ખમ
બેયફ્કન્દ બાલા નઝ્દ હીચ દમ
બહલ્કહુ દરૂઆમદ સરે કુન્ગરહુ
બરૂઆમદ ઝે બુન તા બસરૂ ચકુસરહુ
ચુ બરૂ બામે આન બારહુ બેન્શસ્ત બાઝ
બેયામદ પરીરૂયો બોરૂદશ નમાઝ
ગેરેફ્ત આન ઝમાન દસ્તે દસ્તાન બુદસ્ત
બેરફ્તન્દ હરદુ બેકેદારે મસ્ત
ફેરૂદ આમદ અઝ બામે કાખે બલન્દ
બદસ્ત અન્દરૂન દસ્તે શાખે બલન્દ
સુવી ખાનએ ઝરૂનેગારૂ આમદન્દ
બદાન મજલેસે શાહુવારૂ આમદન્દ
બેહેશ્તી બુદ આરાસ્તહુ પુરૂ ઝે નૂરૂ
પરસ્તન્દહુ બરૂપાએ દરૂ પીશે હુરૂ
શેગેફ્ત અન્દરાન માન્દહુ બુદ ઝાલેઝરૂ
બદાન રૂયો બાલાઓ આન મૂયો ફરૂ
અબા યારહો તઉકો બા ગૂશવારૂ
ઝે દીબાઓ ગઉહરૂ ચુ બાઘે બહારૂ
દો રોખસારહુ ચૂન લાલહુ અન્દરૂ ચમન
સરે જઅદે ઝુલ્ફશ શેકન બરૂ શેકન
હમાન ઝાલ બા ફરૂરે શાહન્શાહી
નેશસ્તહુ બરે માહુ બા ફરૂરહી
હમાઈલ ચકી દશ્ને અન્દરૂ બરશ
ઝે યાફૂતે સોરૂખ અફ્સરી બરૂ સરશ
ઝે દીદનશ રૂદાબહુ મીનારમીદ
બેદુઝદીદહુ દરૂ વય હમી બેન્ગરીદ
બદાન શાખો યાલો બદાન ફરૂરો બોરૂઝ
કે ખારા બખાક આમદી ઝુ બગોરૂઝ
ફેરૂઘે રોખશરા કે જાન બરૂ ફેરૂખ્ત
દરૂ બીશ દીદી દેલશ બીશ સૂખ્ત
હમીબૂદ બૂસો કેનારો નબીદ
મગરૂ શીરૂ કુ ગૂરૂરા નેશંકરીદ
સેપહબુદ ચુનીન ગોફ્ત બા માહુરૂય
કે અય સર્વે સીમીનબરો મુશ્ક બૂય
મેનૂચેહરૂ ચૂન બેશનવદ દાસ્તાન
નબાશદ બદીન કારૂ હમદાસ્તાન
હમાન સામે નયરમ બરૂઆરદ ખોરૂશ
કફ અન્દાઝદો બરૂ મન આયદ બજૂશ
વલીકેન સરેમાયહુ જાનસ્તો તન
હમાન ખારૂ ગીરમ બેપૂશમ કફન
પઝીરોફ્તમ અઝ દાદગરૂ દાવરમ
કે હરૂગેઝ ઝે પયમાને તૂ નુગ્ઝરમ
શવમ પીશે યઝદાન સેતાયેશ કુનમ
ચુ યઝદાનપરસ્તાન નેયાયેશ કુનમ
મગરૂ કુ દેલે સામો શાહે ઝમીન
બેશૂયદ ઝે પયગારો અઝ ખેશ્મો કીન
જહાનઆફ્રીન બેશ્નવદ ગોફ્તે મન
મગરૂ કાશ્કારા શવી જોફ્તે મન
બદુ ગોફ્ત રૂદાબહુ મન હમચુનીન
પઝીરોફ્તમ અઝ દાવરે દીનો દીન

તેણે ચાકર પાસેથી કમંદ લીધી અને વળ દઇને-કાંઈ પણ બોલ્યા વગર ઉપર નાખી.

તે કુંગરાના માથામાં ભેરવાઈ-કે તુરતજ તે નીચેથી ઉપર ચઢી ગયો.

જેવો તે કિલ્લાની અગાસી ઉપર જઈ બેઠો-કે પરીને ચેહરેની (રોદાબે) વધાવી લેવા આવી.

તેણે તેજ વખતે દસ્તાનનો હાથ (પોતાના) હાથમાં પકડયો તેઓ બન્ને મસ્તની પખે ચાલ્યાં.

તે બુલંદ મેહલની અગાસીથી-એક બીજાનો હાથ પકડી તેઓ નીચે ઉતર્યાં. ૩૧૮

તેઓ ઝરનેગાર ઘર તરફ પાદશાહો લાયકની મજલેસમાં આવ્યાં.

(તે મજલેસ) નૂરથી ભરપુર એક બેહેસ્તની (મિસાલ) સણગારી હતી-પરીની નઝદીક બાંદીઓ ઉભી.

ઝાલેઝર તેનો ચેહરો, કદ, બાલ અને દબદબો જોઈ અજબ થયો.

તે બાંગડી, સાંકળી અને બાલી સાથે-રેશમી કપડાં અને ગોહર સાથે બહારની મોસમના બગીચા જેવી સુંદર (લાગતી હતી).

તેણીના બન્ને ગાલો જાને બગીચામાં ખીલેલાં બે લાલાના ફૂલ,-તેણીનાં વળદાર ઝુલ્ફાં એક બીજામાં ગુંથાયલાં (હતાં).

ઝાલબી શેહનશાહી દબદબા સાથ-શાન શોકતવાળી માહતાબની નઝદીક બેઠો.

તેની બધલમાં એક ખંજર લટકતું હતું.-તેના માથાં ઉપર રાતા યાકૂતનું એક તાજ (હતું).

રોદાબે તેને જોવાથી ધરાઈ નહીં-બાડી નઝરે તેને જોયાજ કીધો.

તેના હાથ અને ગરદન, તેનો દબદબો અને બાઝૂ-કે જેના ગોર્ઝે પત્થરનો ભૂકો થઇ જતો.

તેના ચેહરાની રોશનીને કે જે જીવને ઉસકેરતી હતી-તેને જેમ જેમ જોતી તેમ તેમ તેનું દિલ વધારે ઉસકેરાતું. ૩૧૯

પ્યારની મસ્તીમાં તેઓ એક બીજાને વળગ્યાં-પણ સિંહે ગોરખરનો શિકાર કર્યો નહીં (યાને હદમાં રહયાં).

ચંદ્રમુખીને સરદારે કહયું કે "ઓ કસ્તુરીની ખુશબોનાં રૂપેરી છાતીનાં સરોવર,

જ્યારે મિનોચેહર (આ) વાત સાંભળશે-ત્યારે આ વાતમાં એક મત નહીં થશે.

તેમજ નરીમાનના સામ મારા ઉપર બૂમ પાડશે-ધુસ્સે થશે અને મારા ઉપર ઉસકેરાશે.

તો પણ હું મારો જાન અને તન તુચ્છ સમજી કફન પણ પેહેરીશ.

દાદગર દાવરની નઝદીક હું કબૂલ થાઉં છું-કે કદી પણ તને આપેલાં વચનથી ફરીશ નહીં.

હું ખુદાતાલાની નઝદીક સેતાયેશ કરીશ,-યઝદાનપરસ્તોની માફક નેયાયેશ કરીશ.

કે તે સામ અને જેહાનના પાદશાહનું દિલ-લડાઇ, ધુસ્સા અને કીનાથી પાક કરે.

દુન્યાને પેદા કરનાર (સાહેબ) મારૂં બોલવું સાંભળે-અને (તું) ઝાહેરમાં મારી મોહરદાર થાય."

રોદાબેએ તેને કહયું (કે) "હું પણ દીન અને રાસ્તીના સાહેબના કસમ લઉં છું, ૩૨૦

જહાન્આફ્રીન્ બરૂ ઝબાનમ ગવાહ્
કે બરૂ મન્ નબાશદ્ કસી પાદ્શાહ્
જોઝ્ પહ્લવાને જહાન્ ઝાલેઝરૂ
કે બા તખ્તો તાજસ્તો બા નામો ફ્રરૂ.
હમી હરૂ ઝમાન્ મેહ્રૂ શાન્ બીશ બૂદ્
ખેરદ્ દૂરૂ બૂદ્ આરૂઝૂ પીશ બૂદ્
ચુનીન્ તા સપીદહ્ બરૂઆઃમદ્ ઝે જાય
તબીરહ્ બરૂઆમદ્ ઝે પરૂદહ્સરાય
પસ આન્ માહ્રા ઝાલ્ પદરૂદ્ કરૂદ્
તને ખીશ તારો બરશ પૂદ્ કરૂદ્
સરે મેઝ્હ્ કરૂદન્દ્ હરૂ દૂ પુરૂ આબ્
ઝબાન્ બરૂકુશાદન્દ્ બરૂ આફૂતાબ્
કે અય ફરૂરે ગીતી યકી લખ્ત નીઝ્
નબાયસ્ત આમદ્ ચુનીન્ દરૂ સેતીઝ્
મગરૂ કીન્ દો મેહ્રૂઆઝ્માએ નઝન્દ્
ગુસસ્તન્દ્ અઝ્ દેલ્ બદીદારૂ બન્દ્
ઝે બાલા કમન્દ્ અન્દરૂ અફૂકન્દ્ ઝાલ્
ફેરૂદ્ આમદ્ અઝ્ કાખે ફરૂરોખ હમાલ્.

દુન્યાને પેદા કરનાર મારો સાક્ષી (છે)-કે મારો ધણી,

તખ્ત, તાજ, નામ અને દબદબા સાથના દુન્યાના પેહલવાન ઝાલેઝર સિવાય કોઈ બીજો નહીં થશે."

એ વાતચિત્તથી તેઓનો પ્યાર દરેક પળે વધતો હતો-અકલ દૂર થઈ (હતી અને) ખાહેશ વધતી હતી.

એમ કરતાં સવારનું પોહોર ફાટું-સંત્રાપરદામાંથી નગારાંનો આવાઝ નીકળ્યો.

પછી ઝાલે માહતાબ (રોદાબે)ને છેલ્લી સલામ કીધી-અને જેમ તાણો અને વાણો મળે તેમ એક બીજાંને ભેટયાં.

તેઓ બંનેએ પાપણ પાણી ભરેલાં કરી-આફતાબને કહેવા લાગ્યાં;

કે "ઓ દુન્યાના ઝળકાટ! એક પળતો થોબ-તારે એટલું જલ્દી ઉગવું ન હતું.

કે જેથી આ બેઉ દિલગીર પ્રેમીઓ-એક બીજાના દીદારથીજ પોતાનાં દિલનો ધમ દૂર કરતે."

ઝાલે કમંદ ઉપરથી નીચે નાખી-(અને) તે નાઝનીન સાથીના મેહલમાંથી નીચે આવ્યો.

રાએ ઝદને ઝાલ્ બા મૂબેદાન્ દરૂ કારે રૂદાબહ્.

રોદાબેના કામ માટે મોબેદો સાથ ઝાલનું વિચાર ચલાવવું.

૩૨૧ ચુ ખોરૂશીદે તાબાન્ બરૂઆમદ્ ઝે કૂહ્
બેરફૂતન્દ્ ગોર્દાન્ હમહ્ હમગોરૂહ્
બેદીદન્દ્ મરૂ પહ્લવાન્રા બગાહ્
વઝાન્ જાયગહ્ બરૂ ગેરેફૂતન્દ્ રાહ્
સેપહ્બુદ્ ફેરેસ્તાદ્ ખાનન્દહ્રા
કે ખાનદ્ બુઝોર્ગાને દાનન્દહ્રા
ચુ દસ્તૂરે ફર્ઝાનહ્ બા મૂબદાન્
સરફૂરાઝ્ ગોર્દાનો ફરૂરોખ રદાન્
બશાદી બરે પહ્લવાન્ આમદન્દ્
ખેરદ્મન્દો રઉશન્રવાન્ આમદન્દ્
ઝબાન્ તીઝ્ બોકુશાદ્ દસ્તાને સામ
લબી પુરૂ ઝે ખન્દહ્ દેલી શાદ્કામ
નુખોસ્ત આફ્રીન્ બરૂ જહાન્દારૂ કરૂદ્
દેલે મૂબેદ્ અઝ્ ખાબ્ બીદારૂ કરૂદ્
ચુનીન્ ગોફૂત કઝ્ દાવરે પાફ્દાદ્
દેલે મા પુરઝ્ તર્સો ઉમ્મીદ્ બાદ્
બેબખ્શાયેશ ઉમ્મીદો તરૂસ અઝ્ ગુનાહ્
બફર્માનહા ઝરૂફૂ કરૂદન્ નેગાહ્
સેતૂદન મરૂ ઊરા ચુનાંન્ ચૂન તવાન્
શબો રૂઝ્ બૂદન્ બપીશશ નવાન્
૩૨૨ ખોદાવન્દે ગરૂદન્દહ્ ખુરૂશીદો માહ્
રવાન્રા બનીકી નુમાયન્દહ્ રાહ્
બદૂયસ્ત ગીહાને ખુરૂરમ બપાય
હમૂ દાદો દાવરૂ બહરૂ દૂ સરાય

જ્યારે ઝલકતો સૂર્ય ઉગ્યો-ત્યારે સઘળા પેહલવાનો ટોળે ટોળાં થઈ દરબાર તરફ ચાલ્યા.

તેઓએ પેહલવાન (ઝાલ)ને બેઠેલો જોયો-અને બધા પાછા ફર્યા.

સરદારે ચોબદારને મોકલ્યો-કે દાનાઈ ભરેલા બુઝોર્ગોને બોલાવે.

જ્યારે દાના વઝીર, મોબેદો, સરફરાઝ પેહલવાનો અને મુબારક સરદારો સાથ મળી,

હસ્તા હસ્તા અકલમંદી અને રોશન રવાન સાથ પેહલવાનની નઝદીક આવ્યા,

ત્યારે હસ્તા હોઠે (અને) મુરાદમંદ દિલે સામના દસ્તાને બોલવા માંડયું.

તેણે પહેલે ખુદાતાલા ઉપર દુઆ કીધી-(પછી) દાનાઓનું ધ્યાન પોતા તરફ ખેંચ્યું.

તે બોલ્યો કે "આપણ સઘળાનાં દિલ-તે ઇન્સાફી દાવર તરફ ભય અને આશા સાથે લાગેલાં હોવાં જોઇયે.

(એમાં) આશા તો તેની બક્ષેશની અને ભય આપણા ગુનાહોનો-તેનાં ફર્માનો ઉપર આપણે ઊંડી નઝર કરવી જોઇયે.

જેટલીબી બને એટલી તેની સેતાયેશ કરવી-રાત અને દહાડો તેની નઝદીક નમેલા રહેવું,

તે ફરતા સૂર્ય અને ચંદ્રનો સાહેબ-જીવને નેકીની રાહ બતાવનારો (છે).

તેનેથીજ ખુશીભરેલી દુન્યા કાયમ છે-તે બન્ને દુન્યાનો દાવર અને ઇન્સાફનો ધણી છે.

બહારૂ આવરદ તીરૂ માહો ખઝાન્
બરૂઆરદ પુરઝ મીવહૂદારે રઝાન્
જવાન્ દારદશ ગાહ્ બા રન્ગો બૂય
ગહશ પીરૂ દારદ દેઝમ કરૂદ રૂય
ઝે ફર્માનો રાયશ કસી નુંગ્ઝરદ
પયે મૂરૂ બીઊ ઝેમીન્ નેસ્પરદ
બદાન્ગહ્ કે લૂહ્ આંફ્રીદો કલંમ
બેઝદ બર્ હમહ્ બૂદનીહા રકમ
જહાન્રા ફેઝાયેશ ઝે જોફ્ત આફ્રીદ
કે અઝ યક્ ફુઝૂની નેયાયદ પદીદ
યકી નીસ્ત જોઝ્ દાવરે કેરૂદેગારૂ
કે ઊરા ને અમ્બાઝો ને જોફ્તો યારૂ
હરાન્ ચાફ્રીદસ્ત જોફ્ત આફ્રીદ
કેશાદહ્ ઝે રાઝે નેહોફ્ત, આફ્રીદ
ઝે ચર્ખે બુલન્દ અન્દરૂ આરી સખુન્
સરાસરૂ હમીનસ્ત ગીતી ઝે બુન્
ઝમાનહ્ બમરૂદુમ શુદ આરાસ્તહ્
વઝ્ અરૂજ ગીરદ હમીખાસ્તહ્
અગરૂ નીસ્તી જોફ્ત અન્દરૂ જેહાન્
બેમાન્દી તવાનાઈ અન્દરૂ નેહાન્
વદીગરૂ કે બીજોફ્ત દીને ખોદાય
નદીદીમ મરૂદે જવાન્રા બપાય
બવીઝહ્ કે બાશદ ઝે તોખ્મે બુઝોરૂગ
ચુ બીજોફ્ત માનદ નમાનદ સુતોરૂગ
ચુ નીકૂતરૂ અઝ પહૂલવાને જહાન્
કે ગરૂદદ ઝે ફર્ઝન્દ રઉશન્રવાન્
ચુ હન્ગામે રફ્તન્ ફરાઝ આયદશ
બફર્ઝન્દ નવરૂઝ બાઝ આયદશ
બગીતી બેમાનદ ઝે ફર્ઝન્દ નામં
કે ઈન્ પૂરે ઝાલસ્તો ઈન્ પૂરે સામ
બદૂ ગરૂદદ આરાસ્તહ્ તાજો તખ્ત
અઝાન્ રફ્તહ્ નામો બદીન્ માન્દહ્ બખ્ત
કુનૂન ઈન્ હમહ્ દાસ્તાને મનસ્ત
ગુલો નર્ગેસે બૂસ્તાને મનસ્ત
દેલઝ્ મન્ રમીદસ્તો હૂશો ખરદ
બેગૂચીદ ઈન્રા ચે દર્માન્ બરદ
નગોફ્તમ મન્ ઈન્ તા નગશ્તમ ઘમી
બમઘ્ઝો ખેરદ દરૂ નેયામદ કમી
હમહ્ કાખે મેહ્રાબ્ મેહ્રે મનસ્ત
ઝમીનશ ચુ ગર્દાન્ સેપેહ્રે મનસ્ત
ગુઝીદ ઈન્ દેલમ દોખ્તે મેહ્રાબ્રા
બેબારમ ઝે દીદહ્ બમેહ્રૂ આબ્રા

તે બહાર(ની મોસમ), તીર મહિનો અને ચોમાસું લાવે છે. તે અંગુરના વેલાને ફળથી ભરપુર કરે છે.

તેજ વેલાને કોઈ વખત તે હરયો ભરયો રાખે છે-(અને કોઈ) વખત તેને ચીમળાયલો ચુંથાયલો ડોસો કરી નાખે છે.

તેના હુકમ અને ઇચ્છાથી કોઈ ફરી શકતું નથી-તેના વગર કીડી પણ ઝમીન ઉપર પગ મૂકી શકતી નથી.

જે વખતે કે તેણે તખ્તી (સ્લેટ) અને કલમ (પેન) પેદા કીધી-અને સઘળા બનાવોને નોંધી લીધા,

તે વખતે તેણે દુન્યાનો વધારો જોડાંથીજ બનાવ્યો,-કારણકે એકલાથી વધારો થતોજ નથી.

એકલો તો માત્ર તે પેદાનો કરનાર દાવરજ છે-કે જેનો કોઈ ભાગ્યો, જોડયો કે મદદગાર નથી.

જે કાંઈ તેણે બનાવ્યું છે તે જોડયુંજ બનાવ્યું છે-પોતાનો છુપો ભેદ તેણે એમજ ખુલ્લો કીધો છે (એજ તેની હિકમત છે).

તું આસ્માનથી તે ઝમીન સુધી જોઈ જા તો બધે એની એજ વાત છે (બધાનાંજ જોડાં બનેલાં છે).

દુન્યાને માણસથીજ શોભા મળે છે-દરેક ચીઝની કીમત તેનાંથીજ ૩૨૩
થાય છે.

અગર દુન્યામાં જોડું નહીં હતે-તો (કુદરતની) કાબેલિયત આપણને માલૂમ પડતે નહીં.

વથી જોડાં વગરના જવાનને આપણ દીનદારીમાં કદી પણ સાબેત કદમ જોતા નથી.*

ખસૂસ કરીને જ્યારે તે જવાન્યો કોઇ બુઝોર્ગ ખાનદાનનો હોય-અને પરણ્યા વગર રહી જાય તો તેનાથી ખાનદાનની મોટાઇ જળવાયજ નહીં.

એનાથી તે વધારે સારૂં શું હોય કે જેહાનપેહલવાન, પોતાના ફર્ઝંદને જોઇને ખુશી થાય?

જ્યારે તેનો આ દુન્યાથી પાછા ફરવાનો વખત આવી લાગે છે-ત્યારે પોતાનું ફર્ઝંદ હોય તેને માટે નૌરોઝ જેવી ખુશહાલી થાય છે.

†ફર્ઝંદથીજ દુન્યામાં નામ કાયમ રહે છે-કે આ ઝાલનો બેટો અને આ સામનો બેટો.

તેનેથી તાજ અને તખ્ત સણગાર પામે છે-બાપનો વખત ભરાઈ જવે છોકરાનેજ ભાગે ભાગ્ય આવે છે.

આવોજ બધો હાલ હાલમાં મારો થયલો છે-અને એજ મારા બગીચાના ગોલાબ અને નર્ગેસ છે.

મારૂ દિલ, હોશ અને અકલ ઉડી ગયાં છે-તમો કહો (કે) એનો શો ઉપાય છે?

એના સબબે જ્યાં સૂધી મારી અકલ અને ભેજામાં ફિતુર આવ્યો ૩૨૪
નહીં ત્યાં સૂધી હું એ બાબદ બોલ્યો નહીં.

મેહરાબનો મેહલજ મારો આફતાબ છે-તેની ઝમીનજ મારૂં ફરતું આસ્માન છે.

આ મારાં દિલે મેહરાબની બેટીને પસંદ કીધી (છે)-મારી આંખમાંથી હું પ્યારનાં આંસુ વરસાઉં છું.

---

* એને મળતું લખાણ વંદી૦ ૪ થી પેર૦ ના ૪૭ માં ફ૦ માં આપણને મળે છે. ત્યાં હોરમઝદ ખુલ્લું જણાવે છે કે કુંવારા કરતાં પરણેલા બાયડી છોકરાંવાળા મર્દને હું ઘણો પસંદ કરૂં છું. આ પરણવા બાબદમાં લખાયલાં ફિર્દોસીનાં બયતો આજના મોટી ઉમરના કુંવારા જવાનોને એક લાયક ધડો શીખવે છે.

† આપણામાં પણ જો કોઇને બેટાનું ફર્ઝંદ નથી હોતું તો પાલક કરી લેવાનો રેવાજ ઘણો કદીમથી ચાલતો આવ્યો છે, અને તે રેવાજ વાજબીજ છે કે પેલાનું નામ કાયમ રહે. આ પાલક કરવાના રૂડા રેવાજથીજ હાલના આપણા મોબેદો પોતાની પેઢી ૮૦૦ વર્ષ ઉપર થઈ ગયલા પોતાના વડવાઓ સાથ સીલસીલાબંદ મેળવવાની મઘરૂરી લે છે.

હેલમ અસ્ત બા દોખ્તે સીન્દોખ્ત રામ
ચે ગૂયીદ બાશદ બદીન્ શામ સામ
વગર્ બેશ્નવદ ઈન્ મેનૂચેહ્રર્ શાહ
ગુમાને જવાની બરદ ઝીન્ ગોનાહ
ચે કેહ્તર્ ચે મેહ્તર્ ચુ શુદ જોફ્ત જૂય
સોવી દીનો આયીન્ નેહાદસ્ત રૂય
બદીન્ દર્ ખેરદમન્દરા જન્ગ્ નીસ્ત
કે હમ રાહે દીનસ્તે હમ નન્ગ્ નીસ્ત
ચે ગૂયદ કુનૂન મૂબેદે પીશબીન્
ચે બીનન્દ ફર્ઝાનગાન્ અન્દરીન્
બેબસ્તન્દ લબ્ મૂબેદાનો રદાન્
સુખન્ બસ્તહ્ શુદ બર્ લબે બેખરદાન્
કે ઝહ્હાક્ મેહ્રાબ્રા બુદ નેયા
દેલે શાહ્ ઝીશાન્ પુરઝ્ કીમેયા
૩૨૫ કુશાન્દહ્ સુખન્ કસ નેયારસ્ત ગોફ્ત
કે નેશ્નીદ કસ નૂશ બા ઝહ્ર્ જોફ્ત
ચુ નેશ્નીદ અઝીશાન્ સેપહ્બુદ સખુન્
બેજૂશીદો રાએ નવ અફ્કન્દ બુન્
કે દાનમ કઝીન્ પસ પેઝૂહેશ કુનીદ
બદીન્ રાએ બર્ મન્ નેકૂહેશ કુનીદ
વલીકેન્ હરાન્ કૂ બુવદ ખુદમનેશ
બેબાયદ શનીદન્ બસી સરઝનેશ
મરા ગર્ બદીન્ રહ્નુમાયેશ કુનીદ
વઝીન્ બન્દ રાહે કોશાયેશ કુનીદ
બજાએ શુમા આન્ કુનમ દર્ જેહાન્
કે બા કેહ્તરાન્ કસ નકરૂદ અઝ્ મેહાન્
કે નીકીઓ ખૂબીઓ અઝ્ રાસ્તી
ઝે બદ નાવરમ દર્ શુમા કાસ્તી
હમહ્ મૂબેદાન્ પાસોખ આરાસ્તન્દ
હમહ્ કામો આરામે ઊ ખાસ્તન્દ
કે મા મર્ તોરા સરબસર્ બન્દહ્ ઈમ
દરીન્ બસ શેગેફ્તી ફરૂમાન્દહ્ ઈમ
કે બૂદસ્ત અઝીન્ કમતરો બીશતર્
બઝન્ પાદશારા નકાહદ હોનર્
અબા આન્કે મેહ્રાબ્ અઝાન્ પાયહ્ નીસ્ત
૩૨૬ બુઝોર્ગસ્તો મર્દી સબુક્માયહ્ નીસ્ત
હમાનસ્ત કઝ્ ગઉહરે અઝ્દહાસ્ત
વગર્ ચન્દ બર્ તાઝેયાન્ પાદશાસ્ત
અગર્ શાહ્રા બદ નગરૂદદ ગમાન્
નબાશદ અઝીન્ નન્ગ્ બર્ દૂદમાન્
યકી નામહ્ બાયદ સુવી પહ્લવાન્
ચુનાન્ ચૂન્ તો દાની બરઉશાન્ રવાન્
તોરા ખુદ ખેરદ બાને મા બીશતર્
રવાનો ગુમાનત બઅન્દીશહ્ તર્
મગર્ કૂ યકી નામહ્ નઝ્દીકે શાહ્
ફેરેસ્તદ કુનદ રાએ ઊરા નેગાહ્
મેનૂચેહ્ર્ અઝ્ રાએ સામે સવાર્
નપર્દાઝદ અઝ્ રહ્ બદીન્ માયહ્ કાર્

મારૂં દિલ સીન્દોખ્તની બેટીનું તાબેદાર થયું (છે)–તમો શું કહો છો, આ ખુશીમાં સામ (શામેલ) થશે?

અને અગર આ (વાત) મિનોચેહરશાહ સાંભળશે–તો આ ગુનાહને નાદાનીમાં થયલો ગુનાહ ગણશે?

શું નાના કે મોટાં સઘળાંજ જ્યારે પરણવાનો વિચાર કરે છે–ત્યારે ધર્મ અને રાહરસમ પ્રમાણેજ વર્તે છે.

કોઇ પણ અકલમંદ માણસ એ વંતથી વિરૂધ જતો નથી–કારણ દીન અને દેયાનતનું એજ ફરમાન છે.

હવે દાના મોબેદ શું કહે છે–અકલમંદો તમારો શું વિચાર છે?"

દાનાઓ અને સરદારો ચૂપ થઈ ગયા–અકલમંદોના હોઠજ સિવાઇ ગયા,

કારણકે ઝોહાક મેહરાબનો નેયાગાન હતો–અને પાદશાહ (મિનોચેહર) એ બેઉને ધિક્કારતો હતો.

ખરાબ લાગે એવા સૅખુન બોલવાની કોઇયે હિમ્મત કીધી નહીં–કારણકે ઝેહર અને તેનો ઉતાર સાથે ભેલાઈ જાય એમ કોણે સાંભળ્યું છે?

જ્યારે તેઓએ કંઈ પણ જવાબ વાળ્યો નહીં–ત્યારે તે ધુસ્સે થયો અને જુદીજ યુક્તિ કીધી.

(તે બોલ્યો) કે "હું જાણું છું કે તમો એમાં ખોડ ખાપણ કાઢશો–(અને) મેં જે રસ્તો લીધો છે તે માટે તમો મને ઠપકો દેશો.

હા, જે કોઇ કે પોતાના વિચાર ઉપરજ અમલ કરે છે–તેને ઘણો ઠપકો સાંભળવો પડે છે.

પણ જો તમો આ વાતનો મને કોઈ સીધો રસ્તો બતાવો–અને આ બંધણમાંથી છૂટવાનું મને સૂઝ પાડો,

તો હું તમો સાથે એવી વર્તણુક કરીશ–કે કોઈ માલકે પોતાની રૈયત સાથ કીધી નહીં હોય.

એટલે ખૂબી, નેંકી અને રાસ્તી કરીને તમો ઉપર હું કશી પણ બુરાઇ આવવા દઇશ નહીં."

સઘળા દાનાઓએ જવાબ દેવાનો વિચાર કીધો–તેઓએ તેની તરફ ભલી લાગણી દર્શાવી,

કે "અમો સઘળા તારા તાબેદાર છિયે–આ ઘણીજ અજાયબ (વાત)થી અમો આજેઝ છિયે.

આવા બનાવો વધતા ઓછા બનેલા છે, પણ ગમે તેવા ખાન્દાનની ઓરત સાથ એક પાદશાહ જોડાય તેથી તેનો મરતબો ઘટતો નથી.

જો કે મેહરાબ બરાબરના દરજ્જાનો નથી–છતાં તે બુઝોર્ગ, બહાદુર, અને ધનવાન છે.

પણ એટલુંજ કે તે અઝદહાનાં તોખમનો છે–પછી તે અરબોનો પાદશાહ છે તો શું થયું?

જો પાદશાહને કશો બૂરો વિચાર નહીં આવે તો–એથી કાંઈ ખાન્દાનને નામોશી લાગવાની નથી.

જેમ તારૂં વિચારવંત મન સૂચવે તેમ તું હવે પેહલવાન ઉપર એક કાગઝ લખ.

અમો કરતાં તારા પોતાનામાં અકલ, વિચાર અને દાનાઇ વધારે છે.

જેથી (સામ) પાદશાહ ઉપર એક નામુ મોકલે અને તેમાં પોતાના શું વિચાર છે તે દર્શાવે.

મિનોચેહર સામેસવારના વિચારથી આ બાબદમાં વેગળો જશે નહીં."

નામએ ઝાલ્ બસામ્ દર્ બારએ શીફ્તગીએ ખુદ્ બરૂદાબાહ્

સેપહબુદ નવીસન્દહરા પીશ ખાન્દ
દેલ્ આગન્દહ્ બૂદશ હમહ્ બર્ ફેશાન્દ
યકી નામહ્ ફરમૂદ નઝદીકે સામ
સરાસર્ નવીદો દોરૂદો પયામ
બખન્ત અઝ્ નુખોસ્ત આફ્રીન્ ગુસ્તરીદ
બદાન્ દાદગર્ કાફ્રીન્ આફ્રીદ
અઝૂયસ્ત શાદી વઝૂયસ્ત ઝૂર્
ખોદાવન્દે કયવાનો નાહીદો હૂર્
ખોદાવન્દે હસ્તો ખોદાવન્દે નીસ્ત
હમહ્ બન્દગાનીમો ઈઝદ યકીસ્ત
અઝ્ બાદ બર્ સામે નયરમ દોરૂદ
ખોદાવન્દે શમ્શીરો ગૂપાલો ખૂદ
કે ગીતી બેશુસ્ત ઊ બતીધ અઝ્ બદાન્
ફેરૂઝન્દએ અખ્તરે બેખરદાન્
ચમાનન્દએ ચર્મહ્ હન્ગામે ગરૂદ
ચરાનન્દએ કર્ગસ અન્દર્ નબરૂદ
ફેઝાયન્દએ બાદે આવરૂદગાહ્
ફેશાનન્દએ ખૂન્ ઝે અબ્રે સેયાહ્
ગેરાયન્દએ તાજો ઝરૂરીન્ કમર્
નેશાનન્દએ શાહ્ બર્ તખ્તે ઝર્
બમર્દા હોનર્ દર્ હોનર્ સાખ્તાહ્
સરશ અઝ્ હોનરહા બરૂઅફ્રાખ્તાહ્
ચુ સામે નરીમાન્ ગહે કાઝાર્
બમર્દી ને હસ્તો નબાશદ સવાર્
મન્ ઊરા બસાને યકી બન્દહ્અમ
બમેહ્રશ રવાનો દેલ્ આગન્દહ્અમ
ઝે માદર્ બેઝાદમ બદાન્ સાન્ કે દીદ
ઝે ગરૂદૂન્ બમન્ બર્ સેતમહા રસીદ
પેદર્ બૂદ દર્ નાઝો ખઝ્ઝો પરન્દ
મરા બોરૂદ સીમોરૂઘ દર્ કૂહે હન્દ
મરા ખુરૂદ ખૂન બૂદ દર્ જાએ શીર્
દરાન્ આશયાનહ્ બસાને અસીર્
ઉમીદમ બસીમોરૂઘ માન્દહ્ મુદામ
દેલી મુસ્તમન્દો રોખી ઝરૂદફામ
નેયાઝમ બદ્ કાન્ શેકાર્ આવરદ
અબા બચ્ચહ્અમ દર્ શુમાર્ આવરદ
હમી પૂસ્ત અઝ્ બાદ બર્ મન્ બેસૂખ્ત
ઝમાન્ તા ઝમાન્ ખાક્ ચશમમ બેદૂખ્ત
હમીખાન્દન્દી મરા પૂરે સામ
બઅવરન્ગ્ બુદ સામો મન્ દર્ કુનામ
ચુ યઝદાન ચુનીન્ રાન્દ અન્દર્ બવેશ
બરીનગૂનહ્ પીશ આવરીદમ રવેશ
કસઝ્ દાદે યઝદાન નેયાબદ ગુરીઘ
અગરૂચેહ્ બેપરૂરદ બરૂઆયદ બમીઘ

રોદાબે ઉપર પોતે આશક થવા માટેનો સામ ઉપર ઝાલનો પત્ર.

સરદારે મહેતાને પોતાની પાસે બોલાવ્યો-દિલમાં જે ભરેલું હતું તે બધું બાહેર કાઢયું.

સામ ઉપર એક નામુ સઘળા પયધામ, દોઆ અને વધામણી (સાથનું) લખ્યું.

કાગ્નઝમાં પહેલાં તે દાદગરની કે જેણે ઇન્સાફ્ બનાવ્યો છે તેની ઉપર આફરીન કીધી.

" (કે) તેનાંથીજ ખુશી અને તેનાથીજ કૌવત છે-તે શનિશ્ચર, શુક્ર ૩૨૭
સેતારા અને આફતાબનો સાહેબ (છે).

તે હસ્તી અને નીસ્તીનો સાહેબ છે-તે એક ખુદા છે અને આપણ (તેના) સઘળા બંદા છિયે.

તેનાથી તલવાર, ગોર્ઝ અને કોલાહના સાહેબ નરીમાનના સામ ઉપર દુઆ હોજો !

કે જેણે તલવારે કરીને બુરાઓથી દુન્યા ધોઈ (સાફ કીધી છે)- (અને) જે અકલમંદોનો સેતારો રોશન કરનારો (છે).

જે લડાઈની ભીડમાં પોતાનો ઘોડો ફેંકનારો છે-જે લડાઇમાં ગીધોને પેટ ભરી ખોરાક આપનાર છે.

જે લડાઇનાં મયદાનમાં ધૂળના તોફાન ઉઠાડનારો છે-જે કાળાં વાદળો-માંથી લોહી વરસાવનારો છે.

જે તાજ અને સોનેરી કમરબંધનો આપ લે કરનારો છે-જે સોનેરી તખ્ત ઉપર પાદશાહને બેસાડનારો છે.

તેણે મર્દીથી અદભૂત કામો કર્યા છે-હોનરથીજ તેનું નામ બુલંદ થયલું છે.

લડાઇને વખતે નરીમાનના સામ જેવો-મર્દીમાં (કોઇ પણ) સવાર નથી અને થશે (પણ) નહીં.

હું તેના ચાકરની મિસાલ છું-તેની માયાથી મારાં દિલ અને જાન ભરપુર છે.

હું કેમ પેદા થયો તે તો તેણે જોયો છે-(ત્યાર પછી) આસ્માનથી ૩૨૮
મારા ઉપર ઘણો ઝુલ્મ પડયો (છે).

જ્યારે મારો બાપ ઐશ આરામ, ભરેલાં અને સાદાં રેશમી કપડામાં સજ રહેતો-ત્યારે સીમુર્ઘ મને હિંદના એક પહાડ ઉપર ઉડાડી લઈ ગયું હતું.

દૂધની જગ્યાએ મારો ખોરાક લોહીનો હતો તે માળામાં (હું) કયદીની મિસાલ (હતો).

મારી બધી આશા સીમોર્ઘ ઉપરજ લટકેલી હતી-(મારૂં) દિલ હાજતમંદ અને ચેહરો ફિકકો (હતો).

આશા એજ કે તે શિકાર લાવે અને મને પોતાનાં બચ્ચાં તરીકે ગણે તોજ મને ખાવાનું મળે.

મારી પીઠ ગૈરમ પવનથી બળતી હતી-ઘડી ઘડી મારી આંખ ધૂળથી ભરાઇ જતી હતી.

તેઓ મને સામનો બેટો કહેતાં હતાં-જ્યારે કે સામ પાદશાહી તખ્ત ઉપર અને હું માળામાં પડેલો હતો.

ખોદાએ ભવિષ્ય એવુંજ ઘડયું હતું અને મારે માટે એજ સરજ્યું હતું.'

યઝદાનના ઈન્સાફથી કોઇ નાસી જઇ શકતો નથી-ગમે તો તે ઉડીને વાદળ ઉપર (કાં નહીં) જાય ?

સનાન્ ગરૂ બદન્દાન્ બેખાયદ્ દલીરૂ
બેદરૂરદ્ ઝે આવાઝે ઊ ચર્મે શીરૂ
૩૨૯ ગેરેફ્તારે ફર્માને યઝ્દાન્ બુવદ્
વગરૂ ચન્દ દન્દાનશ સન્દાન્ બુવદ્
યકી કારૂ પીશ આમદમ દેલ્શેકન્
કે નતવાન્ નમૂદનશ બરૂ અન્જુમન્
પેદરૂ ગરૂ દેલીરસ્તો ગરૂ અઝ્દહાસ્ત
અગરૂ બેશનવદ્ રાઝે કેહ્તરૂ રવાસ્ત
મનઝ્ દોખ્તે મેહ્રાબ્ ગેર્યાન્ શુદમ
ચુ બરૂ આતેશે તીઝ્ બેર્યાન્ શુદમ
સેતારહ્ શબે તીરહ્ યારે મનસ્ત
મન્ આનમ્ કે દર્યા કેનારે મનસ્ત
બરન્જી રસીદસ્તમ અઝ્ ખીશતન્
કે બરૂ મન્ બેગેર્યદ્ હમહ્ અન્જુમન્
અગરૂચેહ્ દેલમ્ દીદ્ ચન્દીન્ સેતમ
નખાહમ્ ઝદન્ જોઝ્ બફર્માનત દમ
ચે ફર્માયદ્ અકૂનૂન્ જહાન્પહ્લવાન્
કુશાયમ્ અઝીન્ રન્જો સખ્તી મેયાન્
સેપહ્બુદ્ શનીદ્ આન્ચે મૂબેદ્ બેગોફ્ત
કે ગઊહરૂ કુશાદહ્ કુનદ્ અઝ્ નેહોફ્ત
ઝે પયમાન્ નગરૂદદ્ સેપહ્બુદ્ બદરૂ
બદીન્ કારૂ દસ્તૂરૂ બાશદ્ મગરૂ
૩૩૦ કે મન્ દોખ્તે મેહ્રાબ્રા જોફ્તે ખીશ
કુનમ્ રાસ્તીરા બઆયીનો કીશ
પેદરૂ યાદ્ દારદ્ કે ચૂન્ મરૂ મરા
બદ્ બાઝ્ દાદ્ ઈઝદે દાવરા
બપયમાન્ ચુનીન્ ગોફ્ત પીશે ગોરૂહ્
ચુ બાઝ્ આવરીદમ્ ઝે અલ્બોરૂઝ્ કૂહ્
કે હીચ આરૂઝૂ બરૂ દેલત નુગ્સેલમ્
કુનૂન્ અન્દરૂ ઈનસ્ત બસ્તહ્ દેલમ્
સવારી બકેર્દારે આઝરૂગોશસ્પ
ઝે કાબુલ સોવી સામ્ શુદ્ બરૂ દો અસ્પ
બેફરૂમૂદો ગોફ્ત અરૂ બેમાનદ્ યકી
નબાયદ્ તોરા દમ ઝદન્ અન્દકી
બદીગરૂ સબુક અન્દરૂ આયો બેરવ
બદીન્સાન્ હમી તાઝ્ તા પીશે ગવ
ફેરેસ્તાદહ્ અઝ્ પીશે ઊ બાદ્ ગશ્ત
બઝીરૂ અન્દરશ ચર્મહ્ પૂલાદ્ ગશ્ત
ચુ નઝ્દીકીએ કર્ગસારાન્ રસીદ્
યકાયક્ ઝે દૂરશ સેપહ્બુદ્ બેદીદ્
હમીગશ્ત ગેર્દે યકી કૂહ્સારૂ
ચમાનન્દહ્ યૂઝો રમન્દહ્ શેકારૂ
૩૩૧ ચુનીન્ ગોફ્ત બા ઘમગોસારાને ખીશ
બદાન્ કારૂદીદહ્ સવારાને ખીશ
કે આમદ્ સવારી દમાન્ કાબુલી
હમાન્ ચર્મહ્ ઝીરૂ અન્દરશ ઝાબુલી
ફેરેસ્તાદએ ઝાલ બાશદ્ દુરોસ્ત
અઝૂ આગહી જોસ્ત બાયદ્ નુખોસ્ત
ઝે દસ્તાનો ઈરાનો અઝ્ શહ્રૂયારૂ
હમીકરૂદ્ બાયદ્ સખુન્ ખાસ્તારૂ

તે એવો ઝોરાવર હોય કે દાંતથી ભાલો ચાવી નાખે-અને તેના પોકારથી સિંહનું ચામડું ફાટી જાય,

તો પણ તે 'ખોદાતાલાનાં હોકમમાંજ છે-પછી તેના દાંત ગમે તો લોખંડી એરણ જેવાજ કાં ન હોય?

હાલમાં એક દિલ તોડનારૂં કામ આવી પડયું છે-કે જે ઝાહેરમાં લાવી શકાતું નથી.

(પણ) બાપ પછી તે બહાદુર હોય કે અઝદહા હોય-જો બાળકોનો ભેદ સાંભળે તો વાજબીજ છે.

મેહરાબની છોકરી મને રડાવે છે-હું ધગ ધગતા અંગાર ઉપર ભુંજાઉં છું.

અંધારી રાતના સેતારાજ મારા સાથી છે-મારો ખોળો દર્યો થઈ ગયો છે.

હું પોતાને હાથેજ આ આફતમાં પડયો છું-કે જે ઉપર બધાં લોકો રડે છે.

જો કે મારાં દિલ એટલો બધો સેતમ વેઠયો છે-(તે છતાં) તારા હુકમ વગર હું એક શ્વાસ પણ ભરવાનો નથી.

હવે જેહાનપેહલવાન શું ફરમાવે છે?-ખોદાને વાસ્તે મને આ આફત અને સંકટમાંથી છોડવ.

મોબેદે મને શું સલાહ આપી તે સરદારે સાંભળી-કે મારે કશું પણ છૂપું રાખવું નહીં.

સરદાર પોતાના વચનથી ફરશે નહીં-એ કામમાં કદાચ મુજ સાથ એકમત થશે,

કે હું મેહરાબની બેટીને રાસ્તી, ધર્મ અને રીતથી મારી પરણેતર કરૂં.

બાપ(ને) યાદ હશે કે જ્યારે મને ઇન્સાફી ખોદાએ તને પાછો આપ્યો.-

અને જ્યારે મને અલ્બોર્ઝ પહાડ ઉપરથી પાછો લાવ્યો-ત્યારે બધાંની સામે વચન આપી તું એમ બોલ્યો (હતો),

કે હું તારા દિલની એક પણ માગણી ના પાડીશ નહીં-હવે મારૂં દિલ એ ઉપરજ લાગેલું છે." (આ નામુ લઈ),

એક સવાર આઝર ગોશસ્પની માફક (યાને શિતાબીથી)-કાબુલથી સામની તરફ ગયો અને એક બીજો ઘોડો સાથે રાખ્યો.

કારણ ઝાલે તેને કહયું હતું કે "જો એક (ઘોડો) થાકીને રહી જાય તો તારે જરાએ ઘોભવું નહીં.

પણ તુરતજ બીજા ઉપર સવાર થઈ જવું-અને એમ કરી તુરત પેહલવાન પાસે પુગવું."

કાસેદ તેની આગળથી પવન(ની મિસાલ શેતાબ) ચાલ્યો-તેની રાન નીચેનો ઘોડો જાણે પોલાદી ઘોડો હતો.

જ્યારે તે કર્ગસારાની નઝદીક પહોંચ્યો ત્યારે અચાનક તેને દૂરથી (સામે) જોયો.

જે એક પહાડી જગાની આસપાસ ફરતો હતો-જ્યાં ચિત્તા શેકાર કરતા હતા.

તેણે પોતાના દોસ્તો અને પોતાના અનુભવિ સવારોને કહયું.

કે "કોઈ કાબુલી સવાર દોડતો આવે (છે)-જે ઝાબુલી ઘોડા ઉપર સવાર છે.,

તે ઝરૂર ઝાલનોજ કાસેદ હશે-પહેલાં તેની ખબર મેળવવી જોઇયે.

"

ઝાલ, ઈરાન અને પાદશાહ માટે ખબર અંતર પૂછવી જોઇયે છે."

હમન્દર્ ઝમાન્ પીકી ઊ શુદ સવાર્
બૅદસ્ત અન્દરાન્ નામએ નામદાર્
ફેરૂદ આમદો ખાકૂરા બૂસહુ દાદ
બસી અઝ્ જહાન્આફ્રીન્ કરૂદ યાદ
બેપુર્સીદો બેસ્તદ અઝૂ નામહુ સામ
ફેરેસ્તાદહુ ગોફ્ત આન્ચે બૂદશ્ પયામ
સેપહ્દાર્ બેફ્રૂશાદ્ અઝાન્ નામહુ બન્દ
ફેરૂદ આમદ અઝ્ તીઘે કૂહે બલન્દ
સખુનહાએ દસ્તાન્ યકાયક્ બેખાન્દ
બેપેઝ્મોર્દો બર્ જાએ ખામોશ્ બેમાન્દ
પસન્દશ્ નેયામદ ચુનીન્ આરૂઝૂય
દિગર્ ગૂનહુ બાયેસ્તશ્ ઊરા બખૂય
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે આમદ પદીદ
સુખન્ હરૂચે અઝ્ ગઉહરે ઊ સઝીદ
ચુ મોર્ઘે ઝેયાન્ બાશદ આમૂઝ્ગાર્
ચુનીન્ કામે દેલ્ જૂયદ અઝ્ રૂઝ્ગાર્
ઝે નખ્ચીર્ કામદ સોવી ખાને બાઝ્
બદેલશ્ અન્દર્ અન્દીશહુ આમદ દરાઝ્
હમીગોફ્ત અગર્ ગૂયમ ઈન્ નીસ્ત્ રાય
મકુન્ દાવરી સૂએ દાનેશ્ ગેરાય
બરે દાદગર્ નીઝો બર્ અન્જોમન્
નબાશદ પસન્દીદહુ પયમાન્શેકન્
વગર્ ગૂયમ આરીઓ કામત્ રવાસ્ત
બેપર્દાઝ્ દેલરા બદાન્ચત હવાસ્ત
અઝીન્ મોર્ઘ પર્વર્દો ઝાન્ દીવઝાદ
ચેગૂનહુ બેઝાયદ ચે બાશદ નેઝાદ
સરશ્ ગશ્ત અઝ્ અન્દીશહા દેલ્ ગરાન્
બેખોફ્તો ને આસૂદહુ ગશ્ત અન્દરાન્
સખુન હરૂચે બર્ બન્દહુ દુશ્વાર્તર્
દેલશ્ ખસ્તહ્તર્ ઝાનો તન્ ઝાર્તર્
ફુશાદહ્તર્ આન્ બાશદ અન્દર્ નેહાન્
કે ફર્માન્ દેહદ કેર્દેગારે જેહાન્

તેટલાંમાંજ તેની નઝદીક પેલો સવાર ઝાલનું નામુ હાથમાં લઇને આવી પુગ્યો.

તે (કાસેદ ઘોડા ઉપરથી) નીચે ઉતરયો અને ઝમીનને બોસા લીધા-ખોદાતાલાનો ઘણો ઉપકાર માન્યો.

સામે તેને આવકાર દીધો અને તેની પાસેથી નામુ લીધું-કાસેદે તેનો જે કાંઈ પયધામ હતો તે કહયો.

સરદારે તે નામુ ઉખેડયું-તે પહાડની બુલંદી ઉપરથી નીચે આવ્યો.

તેણે ઝાલના સખુનો સઘળા વાંચ્યા-તે રંજીદા થયો અને ચૂપ રહયો.

તેને તેની એવી માગણી પસંદ આવી નહીં-તેણે જુદીજ માગણી કરવી હતી.

તેણે વિચાર્યું કે "જે કંઈ સ્વભાવિક હતું તેજ બાહેર પડયું. ૩૩૨

જ્યારે કોઇ વિક્રાળ પક્ષીજ કોઇનું ઉછેરનારૂં હોય-ત્યારે તેને તો એવીજ ઈચ્છા થાય."

(જ્યારે) તે શિકારથી ઘર તરફ પાછો ફર્યો-(ત્યારે) તેના દિલમાં લાંબો વિચાર આવ્યો.

તે બોલ્યો કે "જો હું એને એમ કહું છું કે આ વાત સારી નથી-જો તું જીદ ના કર અને કંઈ ડહાપણની વાત કર,

તો ખોદા અને દુન્યાનાં લોકો બેઉની આગળ-હું વચનથી ફરનારા તરીકે બદનામ થઈશ.

વળી જો હું એને કહું છું કે વારૂં તું કહે છે તે ઠીક છે-અને તને જેમ ગમે છે તેમજ કર,

તો પછી આ પક્ષીના ઉધારેલા અને પેલા દેવના જણેલાની અવલાદ તે કેવીક થશે ?"

એવા એવા વિચારોથી તેનું માથું ફરવા લાગ્યું-તે સૂતો પણ ઊંઘ બરાબર આવી નહીં.

જ્યારે કોઈ ચાકર ઉપર કશું ભારી કામ આવી પડે છે-ત્યારે જેટલું તે કામ ભારી હોય છે તેટલુંજ તેનું દિલ ભારી થાય છે અને મુશ્કેલી વધે છે.

પણ જ્યારે દુન્યાના સાહેબનીજ ઇચ્છા થાય છે-ત્યારેજ તેને સઘલી શાન્તિ અને સુખ મળે છે.

રાએ ઝદન્ સામ્ બા મૂબેદાન્ દર્ કારે ઝાલ્ વ નામએ ઊરા પાસોખ્ નેવેશ્તન્.

ચુ બર્ખાસ્ત અઝ્ ખાબ્ બા મૂબેદાન્
યકી અન્જુમન્ કરૂદ બા બેખરદાન્
કોશાદ ઈન્ સુખન્ બર્ સેતારહુશુમર્
કે ફર્જામે ઈન્ બર્ ચે આયદ બસર્
દો ગઉહર્ ચુ આબો ચુ આતેશ્ બહમ
બર્ આમીખ્તન્ બાશદ અઝ્ બુન્ સેતમ
હમાના કે બાશદ બરૂઝે શુમાર્
ફરીદૂનો ઝહ્હાકરા કાર્ઝાર્

ઝાલનાં કામમાં દાનાઓ સાથ સામનું મસ્લહત કરવું અને તેનાં નામાનો જવાબ લખવો.

જ્યારે તે (સામ) ખાબથી ઉઠ્યો ત્યારે દાનાઓ અને અકલમંદોની અંજુમન એકઠી કીધી. ૩૩૩

તેણે નુજૂમીઓ આગળ તે વાત કહી-કે "આ બધાંનું શેવટ શું આવશે?

પાણી અને આતશ જેવાં બે જુદાં જુદાં ગોહરો સાથે-ભેળવાં એતો ઘણુંજ ઝૂલ્મ કામ છે.

એથી તો એમજ થાય કે કયામતને દહાડે-ફરીદૂન અને ઝોહાક ફરી લડાઈ કરે.

કે અખ્તરૂ બેજૂયીદો પાસોખ દેહીદ
સરે ખામહ્ બરૂ નકૂશે ફરૂરોખ નેહીદ
સેતારહ્શેનાસાન્ બફ્રેકે દરાઝ
હમી ઝારેમાન્ બાઝ જોસ્તન્દ રાઝ
બેદીદન્દો બા ખન્દહ્ પીશ આમદન્દ
કે દૂ દુશ્મન્ અઝ બખ્ત ખીશ આમદન્દ
બસામે નરીમાન્ સેતારહ્શમરૂ
ચુનીન્ ગોફ્તૂ કય ગોરૂહે ઝરૂરીનકમરૂ
તોરા મોઝ્દહ્ અઝ દોખ્તે મેહ્રાબો ઝાલ
કે બાશન્દ બા હમ દો ફરૂરોખ હમાલ
અઝીન્ દૂ હોનરૂમન્દ પીલી ઝેયાન્
બેઆયદ બમર્દી બેબન્દદ મેયાન્
૩૩૪ જહાની બપાય અન્દરૂ આરદ બતીઘ
નેહદ તખ્તે શાહ્ અઝ બરે પોશ્તે મીઘ
બેબુરૂરદ પયે બદ્સેગાલાન્ ઝે ખાક
બરૂએ ઝમીન્ બરૂ નમાનદ મઘાક
ને સગ્સારૂ માનદ ને માઝન્દરાન્
ઝમીન્રા બેશૂયદ બગોર્ઝે ગરાન્
અઝૂ બીશતરૂ બદ બતૂરાન્ રસદ
હમહ્ નીકુઈ ઝૂ બઈરાન્ રસદ
બખાબ્ અન્દરૂ આરદ સરે દરૂદ્મન્દ
બેબન્દદ દરે રન્જો રાહે ગઝન્દ
બદૂ બાશદ ઈરાનેયાન્રા ઉમીદ
અઝૂ પહ્લવાન્રા ખરામો નવીદ
પયે બારઈ દૂ જેહાનદ બજન્ગ
બેમાલદ બરૂ રૂએ જન્ગી પલન્ગ
ચે પીલાને જન્ગીઓ શીરે ઝેયાન્
તબહ્ ગરૂદદ અઝ ગોર્ઝે આન્ પહ્લવાન્
ખુનક પાદ્શાહી બહન્ગામે ઊય
ઝમાનહ્ બશાહી બરદ નામે ઊય
ચુ બેશ્નીદ ગોફ્તારે અખ્તરૂશેનાસ
બેખન્દીદો પેઝીરોફ્ત અઝીશાન્ સેપાસ
૩૩૫ બેબખ્શીદ શાન્ બીકરાન્ ઝરૂરો સીમ
કે આરામશ આમદ બહન્ગામે બીમ
ફેરેસ્તાદએ ઝાલ્રા પીશ ખાન્દ
ઝે હરૂગૂનહ્ બા ઊ સખુનહા બેરાન્દ
બેગોફ્તશ કે બા ઊ બખૂબી બેગૂય
કે ઈન્ આરૂઝૂરા નબુદ હીચ રૂય
વલીકેન્ ચુ પયમાન્ બદીન્ બુદ નુખોસ્ત
બહાનહ્ નશાયદ બબીદાદ જોસ્ત
બેયાસાએ અકૂનૂન તો પૂશીદહ્ દારૂ
બદાન્ તા નદાનદ કસ અઝ રૂઝગારૂ
મન્ ઈનક બશબ્ગીરૂ અઝીનૂં રઝમગાહ્
સોવી શહ્રે ઇરાન્ ગુઝારમ સેપાહ્
બદાન્ તા ચે ફર્માયદમ શહ્રૂયારૂ
ચે આરદ્શ અઝીન્ કારૂ પર્વરૂદેગારૂ
ફેરેસ્તાદહ્રા દાદ ચન્દીન્ દેરમ
બદૂ ગોફ્ત ખીઝો મઝન્ હીચ દમ
ગુસી કરૂદશો ખુદ બરાહ્ ઇસ્તાદ
સેપાહે સેપહ્બુદ અઝાન્ કારૂ શાદ

તમો સિતારાથી (એનો ભેદ) શોધો અને જવાબ આપો-તમો કાંઈ વધાઈ ભરેલી વાત મને કહો. ”

નુજૂમીઓએ આખો દહાડો એની શોધમાંજ કાઢયો.

તેઓએ જોયું અને હસ્તા તેની નઝદીક આવ્યા-કે નસીબને ઝોરે બે દુશમનોમાં સગપણ થાય છે.

નુજૂમીઓએ નરીમાનના સામને-એમ કહયું કે “ ઓ સોનેરી કમર-બંદવાળા પેહલવાન!

મેહરાબની બેટી અને ઝાલ તરફથી તને વધાઈ (હોજો !)-એ બેઉની એક મુબારક જોડી થશે.

આ બન્ને હુનરમંદોથી એક મસ્ત હાથી (મિસાલનો બેટો)-પેદા થશે (અને) તે મર્દીની કમર બાંધશે.

તમામ દુન્યાને તલવારથી તાબે કરશે-પાદશાહનું તખ્ત વાદળની પીઠ ઉપર મૂકશે.

તે ઝમીન ઉપરથી બૂરાંઓને દફે કરશે-દુન્યામાં તેઓને ભરાઈ બેસવાની કેથે જગા રહેવા દેશે નહીં.

સગસાર કે માઝંદરાન બચશે નહીં-(ત્યાંની) ઝમીનને તે ભારી ગોર્ઝથી સાફ કરી નાખશે.

તેનાથી તુરાનને ઘણી ખરાબી પહોંચશે-તેનાથી ઇરાનને સઘળી નેકી પહોંચશે.

દુઃખીઓ તેનાથી આરામ પામશે-તે લડાઇનો દરવાઝો અને નુકસાનીની રાહ બંધ કરશે.

ઈરાનીઓની ઉમેદ કે આશા તેની ઉપરજ રહેશે-તુંજ પેહલવાનને તેના તરફથી વધાઇ હોજો !

લડાઈમાં જે ઘોડો કે તે દપટાવશે-તે લડાયક ચિત્તાઓના ચેહરાને પગ નીચે કચડી નાખશે.

લડાયક હાથી અને મસ્ત સિંહ-તે પેહલવાનના ગોર્ઝથી પાયમાલ થશે.

તેના વખતનો પાદશાહ ભાગ્યશાળી નિવડશે-ઝમાનો તેનું નામ પાદશાહોની સફમાં મૂકશે. ”

જ્યારે તેણે નુજૂમીઓનું બોલવું સાંભળ્યું ત્યારે તે હસ્યો અને તેઓનો ઉપકાર માન્યો.

તેઓને પુશ્કળ સોના ચાંદીની બક્ષેશ કીધી કારણ ધાસ્તીના વખતમાં તેને ખુશી ઉપજી હતી.

તેણે ઝાલના કાસેદને પોતા પાસે બોલાવ્યો-તેની સાથે હરેક રીતની વાતો ચલાવી.

તેને કહયું કે ખૂબી સાથ તેને કહેજે કે “ આ તારી માગણીમાં કશું વાજબીપણું નહીં હતું,

પણ જ્યારે હું પહેલેથીજ વચન આપી ચૂકયો હતો-ત્યારે તેનાથી ફરી જવાનું કશું બહાનું કાઢયું નથી.

તું હમણાં તો ધીરજ ધર (અને આ વાત) છૂપી રાખજે-જેથી એને કોઇ નહીં જાણે.

હું સવાર પડતાંજ આ લડાઇગાહથી-ઈરાન શેહર તરફ પાછો ફરૂં છું.

જેથી (જોઉં કે) પાદશાહ મને શું ફર્માવે છે-એ કામમાં પરવરદેગાર તેને કેવી વળણ લેવાડે છે ? ”

એલચીને કેટલાક દિરમ આપ્યા-(અને) તેને કહયું કે “ તું જા અને કેથે પણ થોભતો ના. ”

તેને રવાના કીધો અને પોતે રસ્તે પડયો. તે કામથી લશ્કરનો સરદાર ખુશી હતો.

બબસ્તન્દ્ અઝાન્ કર્ગસારાન્ હઝાર્
પેયાદહ્ બઝારી કશીદન્દ્ ખાર્
દો બહ્રહ્ ચુ અઝ્ તીરહ્ શબ્ દર્ગુઝશ્ત
ખોરૂશે સવારાન્ બર્આમદ્ ઝે દશ્ત
હમાન્ નાલએ કૂસ્ બા કર્રનાય
બર્આમદ્ ઝે દહ્લીઝે પર્દહ્સરાય
સેપહ્બુદ્ સુવી શહ્રે ઈરાન્ કશીદ્
સેપહ્રા બનઝ્દે દેહેસ્તાન્ કશીદ્
ફેરેસ્તાદહ્ આમદ્ બનઝ્દીકે ઝાલ્
અબા બખ્તે પીરૂઝો ફર્ખોન્દહ્ ફાલ્
ચુ આમદ્ બદૂ દાદ્ પયઘામે સામ્
અઝ્ ઝાલ્ બેશ્નીદો શુદ્ શાદ્કામ્
ગેરેફ્ત આફ્રીન્ ઝાલ્ બર્ કેર્દેગાર્
બદાન્ બખ્શેશો શાદ્માન્ રૂઝ્ગાર્
દેરમ દાદો દીનાર્ દર્વીશરા
નવાઝન્દહ્ શુદ્ મર્દુમે ખીશરા
બસી આફ્રીન્ બર્ સેપહ્દારે સામ્
બેકર્દી અઝાન્ ખૂબ્ દાદન્ પયામ્
ને શબ્ ખાબ્ કર્દી ને રૂઝ્ આર્મીદ્
ને મય ખુર્દી ને નીઝ્ રામેશ ગુઝીદ્
દેલશ્ ગશ્તહ્ બૂદ્ આર્ઝૂમન્દે જોફ્ત
હમહ્ હર્ચે ગોફ્તી ઝે રૂદાબહ્ ગોફ્ત

તેઓએ કર્ગસારોમાંથી હઝારને કયદ કરી બાંધ્યા—અને સંકટ અને પીડા સાથે તેઓને ઘસડવા માંડયા.

પાછલી રાતને વખતે—મયદાનમાંથી ઘોડેસવારોની ગડબડ સંભળાવા ૩૩૬
લાગી.

તેમજ કર્નાયની સાથ નગારાના આવાઝ—તંબુના દરવાઝામાંથી બાહેર નીકળ્યા.

સરદાર (સામ) લશ્કર સાથે દેહેસ્તાન થઇને ઇરાન તરફ ચાલ્યો.

(હવે પેલી તરફ) કાસેદ ખુશ ખબરી અને વધાઈ લઇને ઝાલ તરફ આવ્યો.

જ્યારે તે આવ્યો ત્યારે તેણે સામનો પયધામ પુગાડયો—તે ઝાલે સાંભળ્યો અને ખુશહાલ થયો.

તે બખ્શેશ અને વધાઇ માટે ઝાલે પર્વર્દેગારના શુક્રાના કીધા.

દર્વીશોને દીનાર અને દિરમ આપ્યા—(અને) પોતાનાં માણસોને નવાઝનારો થયો.

રૂડો જવાબ મોકલવાથી સરદાર સામ ઉપર ઘણી દુઆ કીધી.

તે દિવસના આરામ અને રાતના ખાબ નહીં કરતો—તે શરાબ નહીં પીતો અને ખુશી પસંદ નહીં કરતો,

કારણ તેનું દિલ પેલી ઓરતનીજ ઈચ્છાવાળું થયલું હતું—તે જેબી બોલતો તે રોદાબે માટેજ બોલતો.

આગાહ્ શુદને સીનૂદોખ્ત્ અઝ્ શીફ્તગીએ રૂદાબહ્ વ ઝાલ્ વ ખુશ્નૂદ શુદન્.

રોદાબે અને ઝાલની મોહબતથી સીન્દોખ્તનું વાકેફ થવું અને તેનું ખુશી થવું.

મેયાને સેપહ્દારો આન્ સર્વંબુન
ઝની બૂદ્ ગૂયન્દહ્ શીરીનસખુન્
પયામ્ આવરીદી સુવી પહ્લવાન્
હમઝ્ પહ્લવાન્ સૂએ સર્વે રવાન્
સેપહ્દાર્ દસ્તાન્ મર્ ઊરા બેખાન્દ્
સુખન્ હર્ ચે બેશ્નીદ્ બા ઊ બેરાન્દ્
બદૂ ગોફ્ત નઝ્દીકે રૂદાબહ્ શવ્
બેગૂયશ કે અય નીક્દેલ્ માહે નવ્
સુખન્ ચૂન્ બઝ્ખ્તીઓ તન્ગી રસીદ્
ફ્રાખીશરા ઝૂદ્ બીની કલીદ્
ફેરેસ્તાદહ્ બાઝ્ આમદ્ અઝ્ પીશે સામ્
અબા શાદ્કામીઓ ફર્રોખ પયામ્
બસી ગોફ્તો બેશ્નીદ્ ઝ્ દાસ્તાન્
સરન્જામ્ ઊ ગશ્ત હમદાસ્તાન્
સબુક્ પાસોખે નામહ્ ઝનરા સેપોર્દ્
ઝન્ અઝ્ પીશે ઊ રફ્તો નામહ્ બેબોર્દ્
બનઝ્દીકે રૂદાબહ્ આમદ્ ચુ બાદ્
બદીન્ શાદ્માની બશ મોઝ્દહ્ દાદ્

સરદાર (ઝાલ) અને પેલાં સરોવર (રોદાબે)ની વચ્ચે—એક મીઠા ૩૩૭
સખુન બોલનારી ઓરત આવ જાવ કરતી હતી.

તે પેહલવાન તરફ પયઘામ લાવતી—તેમજ પેહલવાન તરફનો પયધામ સરોવર (રોદાબે) તરફ (લઈ જતી).

સરદાર દસ્તાને તેને બોલાવી—(અને) જે કાંઇ વાત થઈ હતી તે તેને કહી.

તેને કહ્યું (કે) " તું રોદાબેની આગલ જા—(અને) તેને કહે કે એ મેહરબાન અને ખીલતી ખૂબસૂરતી !

જ્યારે કોઇ બાબદ ઘણીજ તંગીમાં આવી પડે છે—ત્યારે તેને આસાન કરવા માટે આપણ ઘણાજ ઉતાવળાં પગલાં ભર્યે છિયે.

(તેમજ) કાસેદ સામની પાસેથી ખુશહાલ અને મુબારક પયધામ સાથે પાછો આવ્યો (છે).

સામે પહેલાં તો ઘણીજ હોના તોંજી (હા ના) કીધી—(પણ) શેવટે તેણે હા કહી છે."

એમ કહી તુરત પેલાં નામાનો જવાબ ઓરતને હવાલે કીધો—તે તેની નઝદીકથી ચાલી અને નામુ લઈ ગઇ.

તે રોદાબેની નઝદીક પવનની માફક આવી—અને ખુશહાલીની વધાઇ આપી.

પરીરૂચ બરૂ ઝન્ દેરમ બરૂફેશાન્દ
બકુર્સીએ ઝરૂપયકરશ દરૂનેશાન્દ
૩૩૮ બેદાહશ બદાન્ દાયએ ચારહુગરૂ
યકી દસ્ત જામહુ બરૂ આન્ મોઝ્દહુબરૂ
હમાન્ નીઝ્ અઝ્ બહુરે ફરૂખોન્દહુ ઝાલ
ઝે ચીઝી કે બાશદ મરૂ ઊરા હમાલ
યકી શારહુ સરૂબન્દ પીશ્ આવરીદ
શુદહુ તારો પૂદ અન્દરાન્ નાપદીદ
હમહુ પયકરશ સોરૂખ યાકૂતો ઝરૂ
શુદહુ ઝરૂ હમહુ નાપદીદ અઝ્ ગોહરૂ
યકી જોફૂત પુરૂમાયહુ અન્ગુશ્તરી
ફોરૂઝન્દહુ ચૂન બરૂ ફલકુ મુશ્તરી
ફેરેસ્તાદ નઝ્દીકે દસ્તાને સામ
બસી દાદ બા આન્ દોરૂદો પયામ
ઝન્ અઝ્ હુજરહુ રફૂતો બઅયવાન્ રસીદ
નેગહુ કરૂદ સીનદોખ્ત ઊરા બેદીદ
પુરૂ અન્દીશહુ શુદ જાને સીનદોખ્ત અઝૂય
બઆવાઝ્ ગોફૂત અઝ્ કુજાઈ બેગૂય
ઝન્ અઝ્ બીમે ઊ ગશ્ત ચૂન્ સન્દરૂસ
બેતર્સીદો રૂએ ઝમીન્ દાદ બૂસ
બદૂ ગોફૂત સીનદોખ્ત કય જેશ્તરૂય
સખુન્ બેશનવો પાસોખશરા બેગૂય
૩૩૯ ઝમાન્ તા ઝમાન્ પીશે મન્ બોગ્ઝરી
બહુજરહુ દરૂઆઈ બમન્ નનગરી
દેલે રઉશનમ શુદ બતૂ બદ્ગમાન્
નગૂઈ મરા તા ઝેહી યા કમાન્
બદૂ ગોફૂત હસ્તમ યકી ચારહુજૂય
હમી તા ફરાઝ્ આરમ અઝ્ ચન્દ રૂય
બહાયી ઝે જામહુ ઝે પીરાયહા
ફોરૂશમ ઝે મરૂદુમ બુવદ માયહા
શવમ મન્ સુવી ખાનએ મેહુતરાન્
ઝે મન્ જામહુ ખરૂરન્દો હમ ગઉહરાન્
બદીન્ હુજરહુ રૂદાબહુ પીરાયહુ ખાસ્ત
હમાન્ ગઉહરાને ગેરાન્માયહુ ખાસ્ત
બેયાવરૂદમશ અફૂસરી ઝરૂનેગારૂ
યકી હુકુકહુ પુરૂ ગઉહરે શાહુવારૂ
બદૂ ગોફૂત સીનદોખ્ત બેન્માઈઅમ
દેલે બસ્તહુ ઝનદીશહુ બોકુશાઈઅમ
સેપોરૂદમ બરૂદાબહુ ગોફૂત ઇન્ દો ચીઝ્
કુઝૂન્ ખાસ્ત અફૂનૂન્ બેયારમશ નીઝ્
બહા ગોફૂત બોગ્ઝારૂ બરૂ ચશ્મે મન્
યકી આબ્ બરૂઝન્ બરીન્ ખશ્મે મન્
દેરમ ગોફૂત ફર્દા દેહમ માહુરૂય
૩૪૦ બહા તા નેયાબમ તો અઝ્ મન્ મજૂય
હમી કઝ્ બેદાનેસ્ત ગોફૂતારે ઊય
બેયારાસ્ત દેલ્રા બપયગારે ઊય
નેયામદ બેજોસ્તશ અઝૂ રાસ્તી
હમીદીદ અઝૂ કઝ્ઝીઓ કાસ્તી
ચુ આન્ જામહાએ ગેરાન્માયહુ દીદ
હમઝ્ દસ્તે રૂદાબહુ પીરાયહુ દીદ

રોદાબેએ (તે) ઓરતની ઉપર દિરમ વધાવ્યા–તેને સોનેરી કુર્સી ઉપર બેસાડી.

તેણે તે કુનેહબાઝ દાસીને તે વધાઈ લાવવા માટે એક જોડી કપડાં આપ્યાં,

તેમજ મુબારક ઝાલને માટે. પણ–તેને લાયકની ચીઝો ભેટ મોકલી.

એક માથે બાંધવાની હિન્દી પાઘડી જે એવી સરસ વણેલી હતી કે તેનો તાણો અને વાણો માલૂમ પડતો ન હતો.

તેની ઉપર સોના અને યાકૂતથી તરેહ ભરેલી હતી–ગોહરોની નીચે સોનું ઢંકાઇ ગયું હતું.

વળી એક બંધ બેસ્તી કીમતી વીટી–જેમ આસ્માન ઉપર બ્રહસ્પતિ સેતારો ચળકે છે તેમ ચળકતી હતી.

(તે સઘળું) સામના દસ્તાનની નઝદીક મોકલ્યું–તે સાથે પયઘામ અને ઘણી દુઆ કહેવાડી.

તે ઓરત ઓરડામાંથી ગઈ અને હોલમાં પહોંચી–(તેવીજ) સીન્દોખ્તની નઝર પડી (અને) તેને જોઈ.

તેને જોયાથી સીન્દોખ્તનો જીવ ફિક્રમંદ થયો–તેણીએ પોકાર માર્યો (કે) "બોલ તું કયાંથી આવી?"

તે ઓરત તેની ધાસ્તીથી ચંદ્રુસની મિસાલ (ફિક્કી) પડી ગઇ–તે બીહધી અને ઝમીનને બોસા લીધા (વાંકી વળી).

તેને સીન્દોખ્તે કહયું કે "ઓ એબ લગામણી !–હું કહું છું તે સાંભળ અને તેનો જવાબ આપ.

ઘડી ઘડી તું મારી આગળથી જાય છે–અને ઓરડામાંથી બાહેર આવે છે અને મને કાંઇ ખાતેરમાંજ નથી લાવતી.

મને તારા ઉપર ઘણોજ શક આવે છે–બોલી દે તું ચિલ્લો છે કે કમાન."

તેણે કહયું (કે) "હું એક ગરીબડી ગરજાઉ છું–અહીં તહીંથી પોતાનું પુરૂં કરૂં છું.

કીમતી કાપડ અને પોશાકો–હું વેચું છુ (અને) માણસોથી (તેની) કીમત લઉં છું.

હું મોટાઓનાં ઘરમાં જાઉં છું–તેઓ મારી પાસેથી કાપડ તેમજ ગોહરો ખરીદે છે.

આ ઓરડામાં રોદાબેએ પોશાક તેમજ ઊંચી કીમતનાં ગોહરો માગયાં (હતાં),

(તેથી) હું તેને (માટે) એક સોનેરી નકશીનું તાજ (અને) પાદશાહો લાયક ગોહરો(થી) ભરપુર એક દાબડો લાવી."

સીન્દોખ્તે તેને કહયું (કે) "તે મને બતાવ–(અને) મારાં દિલનો શક દૂર કર."

તે બોલી કે "રોદાબેને મેં તે બન્ને ચીઝો આપી દીધી–તેણે બીજી મંગાવી છે તે હમણા લેવા જાઉં છું."

(સીન્દોખ્ત) બોલી કે "તે વેચાણનાં શું પૈસા આવ્યા તે દેખાડ–અને મારો ઘુસ્સો થંડો પાડ."

એવું સાંભળીને તે દાસી બોલી કે "માહતાબને ચેહરેની (રોદાબે)એ કહયું છે કે પૈસા આવતી કાલે લેજે."

તેનું બોલવું બધું જૂઠું છે એમ સીન્દુખ્ત જાણી ગઈ–તેથી તેની તલાશ કરવાનો વિચાર કર્યો.

(પછી) તપાસ દરમેયાન તો તેની કશી સચ્ચાઈ જણાઈજ નહીં–જે કંઈ તે બોલી તે બધું તરકટ ભરેલું અને જૂઠુંજ હતું

જ્યારે તેણે તે કીમતી કપડાં જોયાં–અને રોદાબેને હાથની વીટી જોઇ

બરૂઆશુફતો ગીસૂએ ઊરા બદસ્ત
બેપીચીદો બરૂ રૂએ અફૂકન્દહ પસ્ત
કશીદશ ઝને ચારહુગરૂરા બમૂય
બેયાવર્દો અફૂકન્દહ ઊરા બરૂય
બખેશમ્ અન્દરૂન્ શુદહ અઝાન્ ઝન્ ઘમી
બખારી કશીદશ બરૂએ ઝમી
ઝમાની હમીબોરૂદહ મૂયશ કશાન્
બેયફૂગન્દહ બરૂ ખીફ ચુન્ બીહશાન્
બેયફૂગન્દહ ઊરા હમાનૂ જા બેબસ્ત
હમીફૂફૂત પાયો હમીઝદ બદસ્ત
વઝાન્જા બકાખ્ અન્દરૂ આમદ દેઝ્મ
હમીબૂદ બા દર્દો અન્દૂહો ઘમ
દરે કાખ્ બરૂ ખીશ્તન્ બરૂ બેબસ્ત
અઝ અન્દીશગાન્ શુદ બકેર્દારે મસ્ત
બેફરૂમૂદ તા દોખ્તરશ રફત પીશ
હમી દસ્ત બરૂઝદ બરોખસારે ખીશ
દો ગુલરા બદૂ નર્ગેસે આબ્દારૂ
હમીશુસ્ત તા શુદ ગુલાન્ તાબ્દારૂ
બરૂદાબહૂ ગોફૂત અય ગેરાન્માયહૂ માહૂ
ચેરા બરૂગુઝીદી તો બરૂ ગાહૂ ચાહૂ
ચે માન્દઅ નેફૂ દાશ્તન્ દરૂ જેહાન્
કે નન્મૂદમત્ આશ્કારો નેહાન્
સેતમગરૂ ચેરા ગશ્તી અય માહૂરૂય
હમહૂ રાઝ્હા પીશે માદરૂ બેગૂય
કે ઈન્ ઝન્ ઝે પીશે કે આયદ હમી
બનઝદત ઝે બહૂરે ચે આયદ હમી
સોખન્ બરૂ ચેસાનસ્તો ઇન્ મરૂદ કીસ્ત
કે ઝીબાએ સરૂબન્દો અન્ગુશ્તરીસ્ત
ઝે ગન્જે બુઝોરૂગ્ અફૂસરે તાઝેયાન્
બમા માન્દ બેસ્યારૂ સૂદો ઝેયાન્
બદીન્ નામે બદ દાદ ખાહી બબાદ
ચુ મન્ ઝાદહૂ ખુદ દોખ્ત હરૂગેઝ મબાદ
ઝમીન્ દીદ રૂદાબહો પોશ્તે પાય
ફેરૂમાન્દ અઝ શર્મે માદરૂ બજાય
ફેરૂરીખ્ત અઝ દીદગાન્ આબે મેહરૂ
બખૂને દો નર્ગેસ બેયારાસ્ત ચેહરૂ
બમાદર્ ચુનીન્ ગોફૂત કય પુરૂખેરદ
હમી મેહરૂ જાને મરા બેશ્કરદ
મરા માદરમ ગરૂ નઝાદી ઝે બુનૂ
નરફૂતી ઝે મન્ નીફ યા બદ સખુન્
સેપહદારે દસ્તાન્ બકાબુલ બેમાન્દ
ચુનીન્ મેહરે ઊઈમ્ બઆતેશ નેશાન્દ
ચુનાન્ નન્ગ્ શુદ બરૂ દેલે મન્ જેહાન્
કે ગેર્યાન્ શુદમ આશ્કારો નેહાન્
નખાહમ બુદન ઝેન્દહૂ બીરૂએ ઊય
જહાનમ નેયરૂઝદ બયફ મૂએ ઊય
બદાન્ કૂ મરા દીદો બા મન્ નેશસ્ત
બપયમાન્ ગેરેફૂતીમ દસ્તશ બદસ્ત
ચુ અઝ દીદની ચીઝે દીગરૂ નરફૂત
મેયાને મનો ઊ ખુદ આતેશ બેતફૂત

ત્યારે તે ધુસ્સે થઈ અને પેલીનો ચોટલો પકડી-ખેંચી કાઢી તેને ઊંધે મસ્તક નાખી દીધી.

(વળી) પેલી તરકટી ઓરતના બાલ પકડી-ખેંચતી ખેંચતી લાવીને ઊંધી નાખી.

એકદમ ધુસ્સાથી ભરાઇ જઇને પેલી ઓરતને ઘણીજ-શર્મ ભરેલી રીતે ભોંય ઉપર રગડી નાખી.

(વળી) થોડો વખત તેના બાલ ટુંપી નાખ્યા-અને તેને અધમુઈ જેવી કરી ભોંય ઉપર નાખી.

તેને ભોંય ઉપર નાખી ત્યાંની ત્યાંજ બાંધી દીધી-તેને લાત અને મુક્કીથી ખૂબ મારી.

પછી (સીન્દોખ્ત) તે જગાએથી ઉસકેરાયલી મેહલમાં આવી-તે દુઃખી, દેલગીર અને ઘમભરેલી હતી.

ઓરડામાં જઇ તેણીએ બારણા બંધ કરી દીધાં-વિચારમાંની વિચા- ૩૪૧
રૂમાં તે ગાંડી જેવી થઇ ગઇ.

પછી હોકમ કીધો કે રોદાબે મારી સામે આવે-તે આવે ત્યાં સુધી (સીન્દોખ્તે) પોતાનો ચેહરો પીખી નાખ્યો.

બે ભિંજાયલી નર્ગેસ (રડતી આંખો)થી બે ગોલાબ (ગાલ)ને-તેણે એવા ધોયા (એટલું રડી) કે તે બેઉ (ગાલ) ભભુકદાર (લાલ) થઈ ગયા.

તેણે રોદાબેને કહયું (કે) "ઓ કીર્તિવંત ચંદ્ર-તેં તખ્તને બદલે ખબોચ્યું કાંય પસંદ કર્યું?

ઝાહેર અને બાતેનની નેક ઝિંદગી ગુઝારવામાં એવું તે શું રહી ગયું હતું જે મેં તને શીખવ્યું ન હોય?

ઓ માહતાબને મુખની!-તેં આ ઝુલ્મ માતા ઉપર કાંય પાડયો?-તું સઘળો ભેદ માની નઝદીક કહે;

કે આ ઓરત કોણની આગળથી આવે છે-તે તારી નઝદીક શા માટે આવે છે?

(આ) વાત શી છે અને તે કોણ મર્દ છે-કે જે આ પાઘડી અને વીંટીને લાયકનો છે?

અરબોની પાદશાહીના તે મોટા ખઝાનામાંથી-આપણને માટે ઘણુક સારૂં અને નરસું રહી ગયું છે,

જે તું આ બુરાઇઓથી બરબાદ કરવા માગે છે.-મારી જણેલી જેવી કોઇને પેટે છોકરી ના આવતી."

રોદાબે માની શર્મથી તે જગોએ નીચી થઇ અને ઝમીન અને પગની ૩૪૨
તરફ જોયા કર્યું.

પ્યારનાં આંસુ તેની આંખોમાંથી નીચે પડયાં-લોહીનાં આંસુ પાડી તેને પોતાનો ચેહરો શોભીતો કર્યો.

તેણે માને કહયું કે "ઓ અકલમંદ!-મારો જીવ પ્યાર(નો) શિકાર થયો છે.

જો મને મારી મા પહેલેથીજ જણતે નહીં-તો મારેથી ભલું કે બુરૂં કશું થતેજ નહીં.

ઝાબુલનો સરદાર હાલ કાબુલમાં રહયો છે-તેના પ્યારનો આતશ મને બાળે છે.

દુન્યા મારે માટે એવી અકારી થઇ પડી-કે કોઇની સામે અથવા એકલી હું રડયાજ કીધી.

હું તેને જોયા વગર જીવી શકીજ નહીં-મારે (મનસે) દુન્યા તેના એક બાલ બરાબરબી નહીં ઉતરી.

અહીં સુધી કે તે મને મળવા આવ્યો અને મારી સાથ બેઠો-અમોએ હાથમાં હાથ લઇ કોલકરાર કર્યો.

અમો એક બીજાને મળ્યાં અને બસ બીજું કઈજ નહીં-અને અમો બેઉનાં દિલમાં મોહબતનો આતશ ભડકયો.

ફેરેસ્તાદહ્ શુદ્ નઅ્હે સામે બુઝોરૂગ્
ફેરેસ્તાદ્ પાસોખ બઝાલે સુતોરૂગ્
૩૪૩ ઝમાની બેપીચીદ્રો રન્જૂર્ બૂદ
સુખનહાએ બાયેસ્તહ્ ગોફ્તો શુનૂદ
સરૂઅન્જામ ઊ ગશ્ત હમદાસ્તાન્
બેપુર્સીદ્ અઝ્ મૂબદે બાસ્તાન્
બદીન્ કાર્ ગશ્તહ્ ઝે માઝન્દરાન્
અબા ખીશો પયવન્દે નામઆવરાન્
ફેરેસ્તાદહ્રા દાદ્ બેસ્યાર્ ચીઝ્
શનીદમ હમહ્ પાસોખે સામ નીઝ્
બદસ્તે હમીન્ ઝન્ કે કન્દીશ મૂય
ઝદી બર્ ઝમીનો કશીદી બરૂય
ફેરેસ્તાદહ્ આરન્દએ નામહ્ બૂદ
મરા પાસોખે નામહ્ ઈન્ જામહ્ બૂદ
ફેરૂમાન્દ સીન્દોખ્ત ઝીન્ ગોફ્ત ગૂય
પસન્દ આમદશ ઝાલરા જોફ્તે ઊય
ચુનીન્ દાદ્ પાસોખ કે ઈન્ ખોરૂદ નીસ્ત
ચુ દસ્તાન્ ઝે પુરૂમાયગાન્ ગોરૂહ નીસ્ત
બુઝોર્ગસ્તો પૂરે જહાનપહ્લવાન્
હોશીવારો બા રાયો રઉશનરવાન્
હોનરૂહા હમહ્ હસ્તો આહૂ યકી
કે ગરૂદદ્ હોનર્ પીશે ઊ અન્દકી
૩૪૪ શવદ શાહે ગીતી બદીન્ ખેશ્મનાક્
બરૂઆરદ્ ઝે કાબુલ બખોરૂશીદ્ ખાક્
નખાહદ્ કે અઝ્ તોખ્મે મા બર્ ઝમીન્
કસી પાએ ખીશ અન્દર્ આરદ્ બઝીન્
બઝન્ ગોફ્ત કય ઝીરકે હુશયાર્
ચુનીન્ કુન્ હમીશહ્ લબત બસ્તહ્ દાર્
મબાદા લબે તૂ બગોફ્તાર્ ચાક્
સુખનરા ફેરૂ કુન્ હમીનજા બખાક્
રહા કરૂદ્ ઝનરાઓ બેન્વાખ્તશ
ચુનાન્ કરૂદ્ પયદા કે નેશનાખ્તશ
ચુનાન્ દીદ્ દોખ્તરૂશરા દર્ નેહાન્
કુજા પન્દે કસ નેશનવદ્ દર્ જેહાન્
બરૂઆમદ્ બતીમારો ગેર્યાન્ બેખફ્ત
હમી પૂસ્ત બર્ તનશ ગોફ્તી બેકફ્ત

(પછી) બુઝોર્ગ સામની પાસે એક એલચિયો મોકલ્યો-(અને સામે) કીર્તિવંત ઝાલ ઉપર તેનો જવાબ મોકલ્યો.

તે પહેલાં તો કાંઇક ખીજવાયો અને દુઃખી થયો-વળી ઘણીક બાબદોની પૂછ પરછ કીધી.

પણ શેવટે તેણે પણ પોતાની ખુશી ઝાહેર કરી-અને વિદ્વાન મોબેદોથી ઘણીક માહિતી મેળવી.

(હાલમાં) તે (પોતાના) ખેશ કબીલા અને નામદારો સાથ-માઝંદરાનથી એજ કામ માટે (ઇરાન) ગયો છે.

તેણે કાસેદને ઘણી ચીઝો (બક્ષેશ) આપી-મેં સામનો કાગળ પણ વાંચ્યો છે.

તે આજ ઓરતની મારફતે કે જેના તેં બાલ પીખ્યા-ઝમીન ઉપર પછાડી, અને મોઢું રગડી નાખ્યું (છે).

તેજ નામુ લાવનારી કાસેદ હતી-તે નામાના જવાબમાં મારી તરફનાં આ કપડાં છે."

આ થાતચિત્તથી સીન્દોખ્ત અજબ થઇ-ઝાલ સાથનું તેણીનુ જોડાણ તેને પસંદ પડયું.

તોબી તે બોલી કે "આ કાંઈ નાની જેવી વાત નથી-દસ્તાન જેવો સરદારોમાં કોઈ પેહલવાન નથી.

તે બુઝોર્ગ અને જેહાનપેહલવાનનો બેટો છે-(તે) હુશ્યાર, અકલમંદ અને ડાહયો છે.

(તેમાં) સઘળા હુનરો છે પણ એક અયબ (છે)-કે જેથી તેનાં હુનરો ઢંકાઇ જાય છે.

(વળી) દુન્યાનો શાહ (મિનોચેહર) એથી ગુસ્સે થશે-અને કાબુલની ધૂળધાણી કરી નાખશે.

તે નથી ચાહતો કે આપણની તોખ્મનો કોઈ પણ સરદારી ભોગવે."

(પછી) તેણે પેલી ઓરત (દાસી)ને કહયું કે "ઓ હુસ્યાર અકલમંદ!-હમેશે એવીજ હુશ્યારી વાપડજે અને મોઢું મુગું રાખજે.

તારા હોઠ બોલવા માટે ખુલતાજ ના-તું (આ) વાતને એજ જગોએ ખાકમાં છૂપાવી દેજે."

તેણીએ તે ઓરતને છૂટી કરી અને નવાઝી-એવું ઝાહેર કીધું કે જાણે કશું થયુંજ ન હોય.

તેણે પોતાની બેટીનાં મનની વળણ એવી જોઈ-કે જે કાઇની પણ શીખામણ સાંભળેજ નહીં.

તે ઘમભરેલી અને રડતી રડતી આવી અને સૂઈ ગઈ-જાણે કે તેના તન ઉપરની ચામડી ફાટી જતી હતી.

આગાહી યાફ્તને મેહ્‌રાબ્ અઝ્ શીફ્તગીએ રૂદાબહ્ વ ઝાલ્ વ બર્ આશોફ્તન્. વ બર્ રાહ્ અવર્દને સીન્દોખ્ત્ ઊરા..

રોદાબે અને ઝાલના પ્યારમાં પડવાથી મેહરાબનું વાકેફ થવું અને તેનું ધુસ્સે થવું અને સીન્દોખ્તનું તેને રાહ ઉપર લાવવું.

બરૂઆમદ્ કે દરૂગાહ્ મેહ્‌રાબ્ શાદ
કંઝ્ કરૂદહ્ બુદ્ ઝાલ્ બેસ્યાર્ યાદ
ગેરાન્માયહ્ સીન્દોખ્તરા ખોફ્તહ્ દીદ
રોખશ પેઝ્મોરીદહ્ દેલ્ આશોફ્તહ્ દીદ
બેપુર્સીદો ગોફ્તશ ચે બૂદત બેગૂય
ચેરા પેઝ્મોરીદત દો ગુલ્બરૂગ્ રૂય
ચુનીન્ પાસોખશ દાદ્ સીન્દોખ્ત બાઝ્
કે અન્દીશઈ દર્ દેલમ શુદ દરાઝ્
અઝીન્ ગન્જો આબાદો ઈન્ ખાસ્તહ્
વઝીન્ તાઝી અસ્પાને આરાસ્તહ્
અઝીન્ કાખે આબાદો ઈન્ બૂસ્તાન્
અઝીન્ કામગારી દેલે દૂસ્તાન્
વઝીન્ બન્દગાને સેપહ્બુદ્ પરસ્ત
વઝીન્ તાજો ઈન્ ખુસ્રાવાની નેશસ્ત
વઝીન્ ચેહ્‌રહો સર્વે બાલાએ મા
વઝીન્ નામો ઈન્ દાનેશો રાએ મા
બદીન્ આબ્દારીઓ ઈન્ રાસ્તી
ઝમાન્ તા ઝમાન્ આયદશ કાસ્તી
બનાકામ બાયદ્ બદુશ્મન્ સુપોરૂદ્
હમહ્ રન્જે મા બાદ્ બાયદ્ શુમોરૂદ્
યકી તન્ગ્ સન્દૂક્ અઝાન્ બહ્‌રે માસ્ત
દરખ્તી કે તર્યાકે ઊ ઝહ્‌રે માસ્ત
બેકેશ્તીમો દાદીમ આબશ બરન્જ
બરૂઆવીખ્તીમ અઝ્ બરશ તાજો ગન્જ
ચુ બરૂશુદ્ બખુરૂશીદો શુદ્ સાયહ્દાર્
બખાક્ અન્દર્ આમદ્ સરે માયહ્દાર્
બરીનસ્ત અન્જામો ફર્જામે મા
નદાનમ્ કુજા બાશદ્ આરામે મા
બસીન્દોખ્ત મેહ્‌રાબ્ ગોફ્ત ઈન્ સોખન્
નવ્ આવર્દીઓ નવ્ બેકર્દી કોહન્
સરાએ સેપન્જી બદીન્સાન્ બુવદ્
યકી ખારો દીગર્ તન્આસાન્ બુવદ્
યકી અન્દર્ આયદ્ દેગર્ બુગ્ઝરદ્
કે દીદી કે ચર્ખશ હમીનેશ્કરદ્
બન્તગીએ દેલ્ ધમ નગરૂદદ્ બદર્
બદીન્ નીસ્ત પયગાર્ બા દાદ્ગર્
બદ્ ગોફ્ત સીન્દોખ્ત કીન્ દાસ્તાન્
બરૂએ દેગર્ બર્ નેહદ્ રાસ્તાન્
ચેગૂનહ્ તવાન્ કરૂદ્ અઝ્ તૂ નેહાન્
ચુનીન્ રાઝો ઈન્ કારૂહાએ ગેરાન્

ઝાલે તેની ઘણીજ ખાતેરદારી કીધેલી હોવે મેહરાબ દરબારમાંથી ખુશી થતો થતો પાછો ફર્યો.

ભાગ્યશાળી સીન્દોખ્તને સૂતેલી જોઈન્તેનો ચેહરો કરમાએલો (અને) દિલ દુ:ખી જોયું.

તેની ખબર અંતર પૂછી કે "તને શું થયું છે, બોલ-તારા બન્ને ગુલરંગ ગાલ સાથી ફિક્કા (થયા છે)?"

સીન્દોખ્તે તેને જવાબ આપ્યો-કે "મારાં દિલને મોટો અંદેશો ૩૪૫
થયો (છે).

આ ભરપુર ખઝાનો અને માલમતા,-આ સણગારેલા અરબી ઘોડા,

આ આબાદ મેહલ અને આ બાધ;-આ દિલ ખુશ કરનારા દોસ્તો,

આ સરદારના તાબેદાર બંદાઓ, આ તાજ અને આ પાદશાહી તખ્ત,

આ આપણો ચેહરો અને બુલંદ સરોવર જેવાં કદ,-આ આપણું નામ, અકલ અને વિચાર,

આ દબદબો અને આ મોટાઈ એ બધાંમા-વખત જતે ઘટાડો થતો જશે.

નાચારીએ (આ સઘળું) દુશ્મનને સોંપવું પડશે-આપણી સઘળી મેહનત બરબાદ જશે.

એમાંથી આપણે માટે એક સાંકડી પેટીજ (ઘોર) રહેશે-જાણે એક ઝાડ કે જેના મીઠાં ફળ પણ આપણ માટે ઝેહરજ થઈ પડે.

આપણે મેહનતથી તેને વાવ્યે અને પાણી સીંચ્યે-આપણે તે ઉપર તાજ અને ખઝાનો લટકાવ્યે,

જ્યારે તે ખુરશેદ સુધી ઊંચું ચઢે અને છાયાદાર બને-ત્યારે મેવાથી ભરેલું તેનું સર ખાકમાજ આવે છે.

આપણો (પણ) શેવટ અને અંત એમજ છે-હું નથી જાણતી (કે) ૩૪૬
આપણને આરામ કયાં મળશે?"

મેહરાબે સીન્દોખ્તને ઉત્તર વાળ્યો-કે "જૂની વાતને વળી તેં નવેસરથી માંડી.

ત્રણ પાંચ દહાડાની દુન્યા એવીજ રીતની છે-એક ખુવાર અને બીજો સુખી (થાય) છે.

એક આવે છે અને બીજો જાય છે.-તેં એવો કોણ જોયો છે જેને ફરતાં આસ્માને શિકાર નહીં કર્યો હોય?

ચીરડાવાથી કે ઉદાસીથી કાંઈ ધમ દૂર થતો નથી-ખુદાતાલા સાથે એ બાબદમાં લડી શકાતું નથી."

સીન્દોખ્તે તેને કહયું કે "મેં જે વાત કહી-તેનો અકલમંદો જુદોજ અર્થ કાઢે છે.

એવી રીતનો ભેદ અને આ મોટું કામ-તારીથી કેવી રીતે ગુપ્ત રાખી શકાય?

ખેરદ્ યાકૂતહુ મૂબદે નીકુબખ્ત
બફ઼ર્ઝન્દ્ ઝદ્ દાસ્તાને દરખ્ત
ઝદમ્ દાસ્તાન્ તા ઝે રાહે ખરદ્
સેપહ્બુદ્ બગોફૂતારે મન્ બેન્ગરદ્
ફ઼ેરૂ બોરૂદ્ સરૂ સરૂવરા દાદ્ ખમ
બનર્ગેસ ગુલે સોરૂખરા દાદ્ નમ
૩૪૭ કે ગરદૂન્ ને ઝાન્સાન્ હમી બોગ્ઝરદ્
કે મારા હમી બાયદ્ અય પુરૂખરદ્
ચુનાન્ દાન્ કે રૂદાબહુરા પૂરે સામ
નેહાની નેહાદસ્ત હરૂ ગૂનહુ દામ
બેબોરૂદસ્ત રઉશનદ્દેલે ઊ ઝે રાહ્
ચકી ચારહુ માન્ કરૂદ્ બાયદ્ નેગાહ્
બસી દાદમશ પન્દો સૂદી નકરૂદ્
દેલશ ખીરહુ બીનમ હમી રૂએ ઝરૂદ્
દેલશ પુરૂ ઘમો દરૂદ્ બીનમ હમી
લબશ ખુશ્કો દમ સરૂદ્ બીનમ હમી
ચુ બેશ્નીદ્ મેહ્રાબ્ બરૂ પાએ જસ્ત
નેહાદ્ અઝ્ બરે દસ્તએ તીઘ દસ્ત
તનશ ગશ્ત લર્ઝાનો રોખ લાજવરૂદ્
પુરઝ્ ખૂન્ જેગરૂ લબ્ પુરઝ્ બાદે સરૂદ્
હમીગોફૂત રૂદાબહુરા રૂદે ખૂન્
બેરીઝમ બરૂએ ઝમીન્ ખુદ્ કુનૂન
ચુ આન્ દીદ્ સીન્દોખ્ત બરૂ પાએ જસ્ત
કમરૂ કરૂદ્ બરૂ ગેરૂદ્ગાહશ દો દસ્ત
ચુનીન્ ગોફૂત કઝ્ કેહૂતરૂ અફ્નૂન્ યકી
સુખન્ બેશ્નવો ગૂશદારૂ અન્દકી
૩૪૮ વઝાન્ પસ હમાન્ કુન્ કે રાય આયદત
રવાનો ખેરદ્ રહ્નોમાય આયદત
બેપીચીદો અન્દાખ્ત ઊરા ઝે દસ્ત
ખુરૂશી બરૂઆવરૂદ્ ચૂન પીલે મસ્ત
હમીગોફૂત ચૂન દોખ્તરૂ આમદ્ પદીદ્
બેબાયેસ્તમશ દરૂઝમાન્ સરૂ બુરીદ્
ને કોશ્તમ નેરફૂતમ બરાહે નેયા
કુનૂન સાખ્ત બરૂ મન્ ચુનીન્ કીમેયા
પેસરૂ કૂ ઝે રાહે પેદરૂ બુગ્ઝરદ્
દેલીરશ ઝે પોશ્તે પેદરૂ નેશ્મરદ્
ચકી દાસ્તાન્ ઝદ્ બરીન્ બરૂ પલન્ગ્
બદાન્ગહ્ કે દરૂ જન્ગ્ શુદ્ તીઝ્ ચન્ગ્
મરા કારૂઝારસ્ત ગોફૂત આરૂઝૂય
પેદરૂ અઝ્ નેયા હમ્ચુનીન્ દાશ્ત ખૂય
નેશાને પેદરૂ બાયદ્ અન્દરૂ પેસરૂ
રવા નબ્વદ્ અરૂ કમતરૂ આરદ્ હોનરૂ
હમમ બીમે જાનસ્તો હમ જાએ તન્ગ્
ચેરા બાઝ્ દારી સરૂમરાં ઝે જન્ગ્
અગરૂ સામે યલ બા મેનૂચેહ્રૂ શાહ્
બેયાબન્દ્ બરૂ મા યકી દાસ્તગાહ્
૩૪૯ ઝે કાબુલ બરૂ આયદ્ બખોરૂશીદ્ દૂદ્
ને આબાદ્ માનદ્ ને કેશ્તો દુરૂદ્
ચુનીન્ ગોફૂત સીન્દોખ્ત બા મરૂઝબાન્
કઝીન્ દરૂ મગર્દાન બખીરહુ ઝબાન્

એક નેકબખ્ત વિદ્વાન મોબેદે-એકવાર પોતાના ફ઼ર્ઝંદને ઝાડની દ્રષ્ટાંત રૂપી શીખામણ આપી હતી.

તેજ દ્રષ્ટાંત મેં અત્રે કહ્યું કે કદાચ અકલની રાહથી-સરદાર મારૂં બોલવું સમજી જાય."

(એમ કહી) તેણીએ માથું નીચું કર્યું અને સીધાં સરોવર (બદન)ને વાંકુ વાળ્યું-આંખોમાંથી રાતા ગોલાબ (ગાલ) ઉપર દવ પાડયો (રડી).

(અને બોલવા લાગી) કે "ઓ અકલમંદ! આપણુ સાથ-જેવી રીતે વર્તવું જોઇયે તેવી રીતે આ આસ્માન વર્તતું નથી.

જાણુ કે રોદાબેને માટે સામના બેટાએ-ઘણી રીતનો છુપો ફાંદો ગોઠવ્યો છે.

તેણીનું રોશન દિલ-તેણે આડે માર્ગે ઉતાર્યું છે-(તેથી) આપણુને તેનો ઈલાજ કરવો જોઇયે.

મેં તેને ઘણીક શીખામણુ આપી પણુ કશો ફાયદો થયો નહીં-હું તેણીનું દિલ હુલકાયલું (અને) ચેહરો ફિકકો જોઉં છું.

હું તેનું દિલ ઘમ અને દર્દ ભરેલું જોઉં છું-મેં તેના હોઠ સૂકાયલા અને તેણીને સીસાસો નાખતી જોઈ છે."

જ્યારે મેહરાબે (આ) સાંભળ્યું ત્યારે તે કૂદયો (અને) તલવારની મૂઠ ઉપર હાથ નાખ્યો!

તેનું તન ધ્રુજતું અને મોઢું બલુ રંગનું થયું-(તેનું) જીગર લોહીથી ભરપુર થયું અને હોઠ ઉપર ફુંફાડા આવવા લાગ્યા.

તે બોલ્યો (કે) "રોદાબેનાં લોહીની નેહેર-હમણા હું પોતે વહેતી કરૂં છું"

જ્યારે સીન્દોખ્તે-તેવું જોયું ત્યારે તે કૂદી-(અને) બન્ને હાથ તેની કમરની આસપાસ વીટાળ્યા.

તેણી બોલી કે "મુજ એક અદનાની-જરા વાત સાંભળ અને તેના ઉપર કાન લગાડ.

અને ત્યાર પછી જે તારા વિચારમાં આવે તેમ કરજે-જેમ તને સારૂં સુજે તેમ કરજે."

(મેહરાબે) ઝટકો મારી તેણીને નીચે નાખી-(અને) તેણે મસ્ત હાથીની મિસાલ પોકાર માર્યો.

તે બોલ્યો (કે) "જ્યારે છોકરી પેદા થઈ-ત્યારે તેજ વખતે તેનું સર મારે કાપી નાખવું હતું.

મેં તેણીને મારી નહીં નાખી (અને) હું નેયાગાનની રસમ ઉપર નહીં ચાલ્યો-ત્યારે તેણીએ મારી ઉપર આ નામોશી નાખી છે.

જે છોકરો બાપની રસમથી ઉલટો ચાલે-તેને બહાદુરો બાપની પીઠથી ગણુતા નથી.

એ બાબદ ઉપર એક ચિત્તાએ લડાઈમાં ઉતરતી વખતે એક વાત કહી છે,

કે 'મને લડાઈમાંજ કીર્તિ મળે છે-મારા બાપે તેના બાપથી એજ ખાસીયત મેળવી છે.'

છોકરામાં બાપના ગુણ અને ખાસીયત હોવી જોઇયે-જો તે એમાં ઓછો ઉતરે તો એ વાજબી ગણાય નહીં.

એમાં મારા જીવની ધાસ્તી છે તેમજ આબરૂ જાય છે-ત્યારે તું મને એ લડાઈથી શું કામ રોકે છે?

અગર પેહલવાન સામ મિનોચેહર શાહ સાથ મળી મારા ઉપર કાબૂ મેળવશે તો,'

કાબુલને બાળી જાળી ધૂમાડો કરી નાખશે-આબાદી; વાવણી અને રોપાણી (કાંઈ) રહેશે નહીં."

પાદશાહને સીન્દોખ્તે કહ્યું-કે "તું એવું બેહુદુ ના બોલ.

કઝીન્ આગહી યાકૂત સામે સવારૂ
બદેલ્ તર્સો તીમારો તન્ગી મદારૂ
વય અઝ્ કર્ગસારાન્ બદીન્ ગશ્ત્ બાઝ
કુશાદહ્ શુદહ્ ઈન્ સખુન નીસ્ત્ રાઝ
ચુનીન્ ગોફ્ત મેહ્રાબ્ કય ગાહ્રૂય
સખુન્ હીચ બા મન્, બકઝી મગૂય
ચુનીન્ ખુદ્ કય અન્દરૂખુરદ્ બા ખરદ્
કે મરૂ ખાકરા બાદ્ ફર્માન્ બરદ્
મરા નીસ્તી દેલ્ બદીન્ દર્દમન્દ્
અગરૂ અયમની યાકૂતી અઝ્ ગઝન્દ્
ઝે ઝાલે ગેરાન્માયહ્ દામાદ્ બેહ્
નબાશદ્ હમીદાનદ્ અઝ્, કેહ્ વ મેહ્
કે બાશદ્ કે પયવન્દે સામે સવારૂ
નખાહદ્ ઝે અહ્વાઝ્ તા કન્દહારૂ
બદ્દ ગોફ્ત સીન્દોખ્ત કય સરફરાઝ્
બગોફ્તારે કઝી મબાદમ નેયાઝ્
ગઝન્દે તો પયદા ગઝન્દે મનસ્ત
દેલે દર્દમન્દે તો બન્દે મનસ્ત
ચુનીનસ્ત ઈન્ બરૂ દેલમ શુદ્ દુરોસ્ત
હમીન્ બદ્ગુમાની મરા અઝ્ નુખોસ્ત
કઝાન્ગૂનહ્ દીદી મરા દર્દનાક
બઘમ ખોફ્તહ્ શાદી ઝે દેલ્ રફ્તહ્ પાક
અગરૂ બાશદ્ ઈન્ નીસ્ત કારી શેગેફ્ત
કે ચન્દીન્ બદ્ અન્દીશહ્ બાયદ્ ગેરેફ્ત
ફરીદૂન બસર્વે યમન્ ગશ્ત શાદ્
જહાનજૂએ દસ્તાન્ હમીકરદ્ યાદ્
કે અઝ્ આતેશો આબો અઝ્ બાદો ખાક
શવદ્ તીરહ્ રૂયે ઝમીન્ તાબ્નાક
બસીન્દોખ્ત બેસ્પોરદ્ મેહ્રાબ્ ગૂશ
દેલી પુરૂ ઝે કીનહ્ સરી પુરૂ ઝે જૂશ
બેયાવરદ્ પસ પાસોખે નામહ્ પીશ
વરા ગોફ્ત ખુશ કુન અઝીન્ કામે ખીશ
હરાનગહ્ કે બીગાનહ્ શુદ્ ખીશે તૂ
બેગુદ્ તીરહ્ રાએ બદ્ અન્દીશહ્ તૂ
બસીન્દોખ્ત ફરમૂદ્ પસ નામદારૂ
કે રૂદાબહ્રા ખીઝો પીશે મન્ આરૂ
બેતર્સીદ્ સીન્દોખ્ત અઝાન્ તીઝ્મરદ્
કે રૂદાબહ્રા અન્દરૂ આરદ્ બગરદ્
વઝાન્ ચૂન્ બેહેશ્તે બરીન્ ગુલ્સેતાન્
બેગરદદ્ તેહી રૂએ કાબુલ્સેતાન્
બદ્દ ગોફ્ત પયમાન્ત ખાહમ નુખોસ્ત
કે ઊરા સેપારી બમન્ તન્દુરોસ્ત
ચકી સખ્ત પયમાન્ સેતદ્ ઝૂ નુખોસ્ત
બચારહ્ દેલશરા ઝે કીનહ્ બેશોસ્ત
ઝબાન્ દાદ્ સીન્દોખ્તરા નામજૂય
કે રૂદાબહ્રા બદ્ નેયારદ્ બરૂય
બદ્દ ગોફ્ત બેન્ગરૂ કે શાહે ઝમીન્
સરૂ અઝ્ મા કુનદ્ ઝીન્ સુખન્ પુરૂ ઝે કીન્
નમાનદ્ બરો બૂમો ને મામો બાબ્
શવદ્ પસ્ત રૂદાબહ્ બરૂ રૂદે આબ્

કારણકે સામેસવાર આ વાતની ખબર પામ્યો (છે)-તું દિલમાં કશી બીક, ઘમ અને ફિક્ર ના રાખ.

તે કર્ગસારથી એજ કામ માટે પાછો ફર્યો (છે)-આ વાત બધા જાણે છે કાંઇ છૂપી નથી."

મેહરાબ બોલ્યો કે "એ ચંદ્રનાં મુખની!-તું મને ના છેતર,

અકલ કયારે એવી વાત કબૂલ કરે-કે હવા ખાકની તાબેદાર બને.

જો હયરાનગતીનો કશો ભય ન હતે તો હું એ વાતની પરવા નહીં કરતે.

બધાં નાનાં મોટાં જાણે છે કે અશરાફ ઝાલ કરતાં સારો જમાઈ મલવો મુશ્કેલ છે.

એ અહવાઝથી કન્દહાર સૂધીમાં એવો કોણ છે કે જે સામેસવાર સાથનું સગપણ નહીં ચાહતો હોય?"

સીન્દોખ્તે તેને કહયું કે "એ સરફરાઝ!-તારી સાથે દઘો કરવાની કદીપણ મારી ઈચ્છા ના હોતી!

૩૫૦ તારૂં નુકસાન તે ખુલ્લે ખુલ્લું મારૂં નુકસાન છે-તારૂં દુઃખ તે મારૂંજ દુઃખ છે.

એજ પ્રમાણે શુરૂઆતમાં મને (પણ) બૂરો વિચાર હતો-(પણ પછીથી) આ (વાત) મારા દિલને વાજબી લાગી છે.

એથીજ તેં મને દુઃખભરેલા ઘમથી સૂતેલી જોઈ હતી-જ્યારે ખુશી બિલકુલજ ઉડી ગઈ હતી.

અગર આ કામ બનંતો કાંઈ અજબ જેવું નથી-એ માટે એટલો બધો અદેંશો કરવાની કાંઈ ઝરૂર નથી.

ફરીદૂન યમનના (શાહ) સર્વથી ખુશી થયો (હતો)-એજ વાત શાહઝાદા ઝાલે યાદ કીધી છે,

કે આતશ, પાણી, પવન અને માટીની મેળવણીથી-ઝમીનની કાળી સપાટી ઝલકાટ ભરેલી થાય (છે)."

મેહરાબે સીન્દોખ્તનું કહેવું સાંભળ્યું-પણ તેનું દિલ કીનાભરેલું અને માથું ધુસ્સાભરેલું હતું.

પછી તેણી (તેની) નઝદીક (ઝાલના) નામાનો જવાબ લાવી-અને બોલી કે "લે, તારા જીવને એથી ખુશી કર,

કે જ્યારે બેગાના તારી સાથે ખેશી થશે-ત્યારે તારા દુશ્મનોનાં મોઢાં કાળાં પડશે."

પછી નામદાર (મેહરાબે) સીન્દોખ્તને ફરમાવ્યું-કે "ઉઠ અને રોદાબેને મારી નઝદીક લાવ."

૩૫૧ સીન્દોખ્ત તે ધુસ્સાભરેલા મર્દથી બીહધી-કે "કદાચ રોદાબેને તે મારી તો નહીં નાખે?

અને તેથી બુલંદ બેહેશ્તની મિસાલનો બાગ આ કાબુલ ખાલી તો નહીં થઈ જાય?"

તેથી તેણે કહયું (કે) "પહેલાં તું વચન આપ-કે તું તેણીને મને જેવીને તેવી પાછી આપશે."

તેણીએ એક ઉસ્તવાર કોલ તેની પાસેથી લીધો-(અને) યુક્તિથી તેનું દિલ કીનાથી સાફ કર્યું.

તે નામજોએ સીન્દોખ્તને વચન આપ્યું-કે રોદાબેને કાંઈપણ હાનિ પુગાડશે નહીં.

તે બોલ્યો કે "તું જોજે કે પાદશાહ-એ બાબદનો આપણ ઉપર કીનો રાખશે.

તે ફળ, ઝમીન, મા કે બાપ કોઈ રાખશે નહીં-(અને) રોદાબેને પાણીના ધોધમાં વહેતી કરી મૂકશે."

ચુ બેશનીદ સીન્દોખ્ત સર્ પીશે ઊય
ફેરૂ બોરૂદ બર્ ખાક બેન્હાદ રૂય
બરે દોખ્તર્ આમદ પુરઅ્ ખન્દહ્ લબ્
ફુશાદહ્ રોખો રૂઅ્ ગૂન્ ઝીરે શબ્
હમી મોઅ્દહ્ દાદશ કે જન્ગી પલન્ગ્
ક્રે ગૂરે ઝેયાન્ કરૂદ કૂતાહ્ ચન્ગ્
૩૫૨ બદાદારે દારન્દહ્ મેહ્રાબે ગોરૂદ
યકી સખ્ત સઉગન્દરા નામ્ બોરૂદ
કે નાઝારદ અઝ્ કીનહ્ યક્ તારે મૂય
બશાન્ સર્વે સીમીન્બરે માહરૂય
કુનૂન્ ઝૂદ પીરાયહ્ બોકુશાય રૂય
બપીશે પેદર્ શવ્ બઝારી બનૂય
બદ્ ગોફ્ત રૂદાબહ્ પીરાયહ્ ચીસ્ત્
બજાએ સરેમાયહ્ બીમાયહ્ ચીસ્ત
રવાને મરા પૂરે સામસ્ત જોફ્ત
ચેરા આશકારા બેબાયદ નેહોફ્ત
બપીશે પેદર્ શુદ ચુ ખોરૂશીદે શર્ક
બયાકૂતો ઝર્ અન્દરૂન ગશ્તહ્ ઘર્ક
બેહેશ્તી બુદ આરાસ્તહ્ પુર્નેગાર્
ચુ ખુરૂશીદે તાબાન્ બખુરૂરમ બહાર્
પેદર્ ચૂન્ વરા દીદ ખીરહ્ બેમાન્દ
જહાન્આફ્રીન્રા નેહાની બેખાન્દ
બદ્ ગોફ્ત કય શુસ્તહ્ મગ્ઝ અઝ્ ખરદ
બપુરૂગઉરાન્ ઈન્ કય અન્દર્ખરદ
કે બા અહ્રમન્ જોફ્ત ગરૂદદ પરી
કે ને તાજ બાદત્ ને અન્ગુશ્તરી
૩૫૩ ગરઅ્ દસ્તે કહ્તાન્ યકી મારગીર્
શવદ મોઘ્ બેબાયદશ કોશ્તન્ બતીર્
ચુ બેશ્નીદ રૂદાબહ્ પાસોખ બેસૂખ્ત
ઝે શર્મે પેદર્ રૂએરા બર્ ફેરૂખ્ત
સેયહ્મેઝહ્ બર્ નર્ગેસાને દેઝમ
ફેરૂ ખાબ્નીદો નઝદ હીચ દમ
પેદર્ દેલ પુરઅ્ ખેશ્મો સર્ પુર્ ઝે જન્ગ્
હમીગશ્ત ઘુરૂરાન્ બસાને પલન્ગ્
સોવી ખાનહ્ શુદ દોખ્તરશ દેલ્શદહ્
રોખાને સુઅસ્ફર્ બખૂન્ આઝદહ્
બયઝ્દાન્ ગેરેફ્તન્દ હર્ દુ પનાહ્
હમાન્ દોખ્તરો મામ બા દસ્તગાહ્

જ્યારે સીન્દોખ્તે સાંભળ્યું ત્યારે તેની નઝદીક માથું-નમાવી નમસ્કાર કર્યો.

પછી તેણી હસ્તા હોઠે અને ખુશહાલ ચેહરે, જ્યાં કે બામદાદનું ઝઝ-કલું રાતની નીચે છુપાયલું દેખાતું હતું ત્યાં પોતાની છોકરી પાસે આવી.

તેણીએ તેને વધાઈ આપી કે "લડાયક ચિત્તાએ-કમબખ્તીનાં મારેલાં ગોરખરને પોતાની ચુંગાલથી મોકળું કીધું છે,

બચાવ કરનાર દાદારને નામના, મેહરાબ પેહલવાને,-સખ્ત સઉગંદ લીધા છે,

કે તે રૂપેરી સરોવર (અને) માહતાબનાં મોંની (બાનુ)ના બાળના એક તારને પણ કીનાથી નુકસાન નહીં પુગાડશે.

હવે તું જલ્દીથી ઘરેણાં ગાઠાં કાઢી નાખ-અને નવાધાર આંસુ રેડતી તારા બાપ પાસે જા."

રોદાબે બોલી (કે) "પોશાક શું ચીઝ છે-આ કીમત વિનાનાં ઘરેણાં ગાંઠાં મારાં ધન (ઝાલ) આગળ શું વિસાદમાં છે?

સામનો બેટો મારા જીવનો સાથી છે-(તો) આવી ખુલ્લી વાતને શુ કાંમ છુપાવવી જોઇયે?

તે ઉગતા સૂર્ય માફક જવાહીર અને સોનાથી ઘર્ક થયલી બાપની નઝદીક આવી.

તે ખુશી ભરેલી બહારના ઝળકતા આફતાબની માફક-સણગારેલાં બેહેસ્ત સમાન સુંદર દેખાતી હતી.

જ્યારે બાપે તેણીને જોઈ ત્યારે તે અજબ થયો-(અને) દુન્યા પેદા કરનારને મનમાં યાદ કીધો.

તેણીને કહયું કે "એ અકલ ખોઈ બેઠેલી!-શું આ વાત ઊંચી બુન્યાદવાળાઓને પસંદ પડશે,

કે પરી હારેમનની સાથે જોડાય?-તારૂં તાજ અને વીંટી ગુમ થજો!

અગર કેહતાનના જંગલમાંથી કોઇ સાંપ પકડનાર-સાધુ થાય તો તેને તીરથી મારવો જોઇયે."

જ્યારે રોદાબેએ સાંભળ્યું ત્યારે કાંઈ જવાબ આપ્યો નહીં-બાપની શર્મથી લાલચોળ થઈ ગઈ.

(તેણીએ) કાળાં પાપણ ધમગીન આંખ ઉપર ઢાંકી દીધાં અને કાંઈ પણ બોલી નહીં.

(તેણીનો) બાપ ઘુસ્સાભરેલાં દિલે અને કીનાના વિચાર સાથ-આખો વખત ચિત્તાની પેઠે બખારતો રહયો.

તેણીના ફિક્કા ગાલોમાં લોહી પાછું ધાઇ આવતા ચેહરા સાથ પ્યારની મારેલી છોકરી પોતાના ઓરડા તરફ પાછી ફરી.

(જ્યાં) તે જીત મેળવેલી મા અને બેટી-એ બન્ને જણે ખુદાતાલાની પનાહ પકડી.

આગાહી યાફ્તને મેનૂચેહ્ર્ અઝ્ પયવન્દે ઝાલ્ વ રૂદાબેહ્ વ ઘમ્ગીન્ શુદનશ્ વ ફેરેસ્તાદને નવ્દર્રા બતલબે સામ્.

પસ્ આગાહી આમદ્ બશાહે બુઝોરૂગ્
ઝે મેહ્રાબો દસ્તાનો સામે સુતોરૂગ્
ઝે પયવન્દે મેહ્રાબો અઝ્ મેહ્રે ઝાલ્
વઝાન્ હર્ દો આઝાદએ નાહમાલ્.
સુખન્ રફ્ત હર્ગૂનહ્ બા મૂબેદાન્
બપીશે સરફ્રાઝ્ શાહે જેહાન્
ચુનીન્ ગોફ્ત બા બેખરદાન્ શહ્રયાર્
કે બર્ મા શવદ્ ઝીન્ દેઝમ રૂઝગાર્
ચુ ઈરાન્ ઝે ચન્ગાલે શીરો પલન્ગ્
બેરૂન્ આવરીદમ બરાયો બજન્ગ્
ફરીદૂન્ ઝે ઝહ્હાક્ ગીતી બેશોસ્ત
કે મેહ્રાબે કાબુલ્ ઝે તોખ્મશ બેરોસ્ત
નબાયદ્ કે બર્ ખીરહ્ અઝ્ એશ્કે ઝાલ્
નેહાલે સર્અફ્કન્દહ્ ગર્દદ્ હમાલ્
ચુ અઝ્ દોખ્તે મેહ્રાબો અઝ્ પૂરે સામ
બર્ આયદ્ યકી તીઘે તીઝ્ અઝ્ નેયામ
બયક્ સૂ ને અઝ્ ગઉહરે મા બુવદ્
ચુ તર્યાક્ બા ઝહ્ર્ હમતા બુવદ્
વગર્ તાબ્ ગીરદ્ સુવી માદરંશ
ઝે ગોફ્તે બદ્ આગન્દહ્ ગર્દદ્ સરશ
કુનદ્ શહ્રે ઈરાન્ પુર્ આશૂબો રન્જ
બદ્ બાઝ્ ગર્દદ્ મગર્ તાજો ગન્જ
બેગૂયીદ્ તા ઈન્ ચે રાય આવરમ
કે ઈન્ દાસ્તાન્રા બજાય આવરમ
નબાયદ્ કે ઈન્ કાર્ ગર્દદ્ દરાઝ્
બખમ અન્દર્ આરદ્ સરે સર્ફરાઝ્
કુનૂન્ ઈન્ સખુન્રા ચે પાસોખ દેહીદ્
બેફ્રૂશીદ્ તા રાએ ફર્રૂખ નેહીદ્
હમહ્ મૂબેદાન્ આફ્રીન્ ખાન્દન્દ્
વરા ખુસ્રવે પાક્દીન્ ખાન્દન્દ્
બેગોફ્તન્દ્ કઝ્ મા તો દાના તરી
બબાયેસ્તનીહા તવાના તરી
હમાન્ કુન્ કુજા બા ખેરદ્ દર્ ખરદ્
દેલે અઝ્દહારા ખેરદ્ બેશ્કરદ્
ચુ બેશ્નીદ્ અઝીશાન્ ગેરાનમાયહ્ શાહ્
સરન્જામ આન્રા હમી જોસ્ત રાહ્
બેફ્રમૂદ્ તા નવદર્ આમદ્ બપીશ
અબા વીઝગાનો બુઝોર્ગાને ખીશ
બદ્ ગોફ્ત રવ પીશે સામે સવાર્
બપુર્સશ કે ચૂન્ રસ્તી અઝ્ કાર્ઝાર્

ઝાલ અને રોદાબેનાં જોડાણથી મિનોચેહરનું વાકેફ થવું, અને તેનું દેલગીર થવુ અને સામને બોલાવવા માટે નવદરને મોકલવુ.

બુઝોર્ગ પાદશાહ (મિનોચેહર)ને મેહરાબ અને બુઝોર્ગ સામના દસ્તાનની ખબર મળી.

તેમજ મેહરાબ સાથના સંબંધ અને ઝાલના પ્યાર–અને તે કીર્તિવંત કજોડાંની ખબર પડી.

સરફરાઝ જેહાનના શાહે દાનાઓ સાથ દરેક બાબદ ઉપર વાત ચલાવી.

પાદશાહે દાનાઓને કહયું–કે " આપણે માટે એ (વાત)થી બૂરો વખત આવશે.

શું ઈરાન(ને) સિંહ અને ચિત્તાની ચુંગાલથી–મેં ડહાપણ અને લડા- ૭૫૪
ઈથી છોડવ્યું,

(અને) ફરીદૂને ઝોહાકથી દુન્યા ધોઈ નાખી–તે શું એ માટે કે તેનાં તોખ્મથી કાબુલમાં મેહરાબ માથું ઊંચકે ?

એવું નહીં થાય કે અમારી ઘફલતીને લીધે ઝાલના આ પ્યારથી–પેલો કરમાઈ ગયલો રોપો પાછો ખીલી નીકળે.

મેહરાબની બેટી અને સામના બેટાથી અવતરનાર અગર મેયાનમાંથી તલવાર પાછી બાહેર કાઢે.

જ્યારે એક અંશમાં તો તે પારકા દેશનુંજ માણસ છે–અને ત્યારે ઝેહરનો ઉતાર અને ઝેહર સાથે કેમ મળી શકશે ?

જો તે માતા તરફનો પક્ષ પકડશે–તો ખરેજ તેના મનમાં બૂરા વિચારો ઉત્પન્ન થશે.

(અને પછી તે) પોતાનું ગયલું તાજ અને ખઝાનો પાછો મેળવવા–ઈરાનને ખરાબ અને ખુવાર કરશે.

હવે તમો કહો (કે) હું એનો શું વિચાર કરૂં–કે જેથી હું આ વાતને રાહ ઉપર લાઉં ?

એ કામમાં ઢીલ થવી નહીં જોઇએ–કે જેથી તે સરદાર કશા વિચારમાં પડી જાય.

તમો હવે એ વાતનો શું જવાબ આપો છો ?–ખૂબ વિચાર કરી મને સારી સલાહ આપજો. "

સઘલા દાનાઓએ તેની ઉપર દુઆ કીધી–(અને) તેને પાક દીનનો ૭૫૫
પાદશાહ કહયો.

તેઓ બોલ્યા કે " તું અમારા કરતાં વધારે દાના (છે)–અને દરેક કાંમમાં તને વધું એખ્તેયાર છે.

જે અકલને લાયક લાગે તેજ તું કર–અકલથીજ અઝદહાના દિલનો શિકાર કરી શકાય છે. "

જ્યારે કુઉવાન શાહે આ સાંભળ્યું–ત્યારે તે (કામ)નો નિકાલ લાવવાની તેણે તૈયારી કરી.

તેણે ફરમાવ્યું જેથી નવદર પોતાના બુઝોર્ગો અને ગ્રહસ્થ લોકો સાથ તેની નઝદીક આવ્યો.

તેને કહયું (કે) " તું સામે સવારની નઝદીક જા–તેને પૂછ કે લડાઈ માટે શું સારૂં સારૂં મેળવ્યું.

ચુ દીદી બેગૂયશ કઝીન્ સૂ ગેરાય
કે નઝ્દીકે મા કુન્ સુવી ખાનહૂ રાય
હમાન્ ગાહૂ બરૂખાસ્ત ફર્ઝન્દે શાહૂ
અબા વીઝગાન્ સરૂ નેહાદહૂ બરાહૂ
સુવી સામે નયરમ નેહાદન્દ રૂય
અબા ઝેન્દહૂ પીલાને પરૂખાશ જૂય
ચુ ઝીન્ કારૂ સામે યલ આગાહૂ શુદ
પઝીરહૂ સુવી પૂરગી શાહૂ શુદ
૩૫૧ હમહૂ નામદારાન્ પઝીરહૂ શુદન્દ
અબા ઝેન્દહૂ પીલો તબીરહૂ શુદન્દ
રસીદન્દ પસ પીશે સામે સવારૂ
ખુઝોર્ગાન્ અબા નવ્દરે નામદારૂ
બપુર્સેશ ગેરેફ્તન્દ બા યકૂ દેગરૂ
રહાનો ખુઝોર્ગાને પરૂખાશખરૂ
અઝાન્ પસ નેશસ્તન્દ દરૂ મરૂઘઝારૂ
સખુન્ ગોફ્તહૂ આમદ કે હરૂ ખાસ્તારૂ
પયામે પેદરૂ શાહે નવ્દરૂ બેદાદ
બદીદારે ઊ સામે યલ ગશ્ત શાદ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ્ કે ફર્માન્ કુનમ
કે દીદારે ઊ રામેશે જાન્ કુનમ
બુદન્દ અન્દરાન્ રૂઝ મેહમાને સામ
બદીદારે સામ આન્ ગુરૂહૂ શાદકામ
નેહાદન્દ ખાનો ગેરેફ્તન્દ જામ
નુખોસ્ત અઝ મેનૂચેહરૂ બોરૂદન્દ નામ
પસઝ નવ્દરો સામો હરૂ મેહતરી
ગેરેફ્તન્દ શાદી કે હરૂ કેશ્વરી
બશાદી સરૂઆમદ શબે દીરૂબાઝ
ચુ ખુરૂશીદે રખ્શન્દહૂ બોકુશાદ રાઝ
૩૫૭ ખેરૂશે તબીરહૂ બરૂઆમદ કે દરૂ
હયૂને તગાવરૂ બરૂઆવરૂદ પરૂ
સુવી બારૂગાહે મેનૂચેહરૂ શાહૂ
બફર્માને ઊ બરૂ ગેરેફ્તન્દ રાહૂ
મેનૂચેહરૂ ચૂન યાફ્ત ઝ આગહી
બેયારાસ્ત દીહીમે શાહન્શાહી
કે સારીઓ આમુલ બરૂઆમદ ખોરૂશ
ચુ દર્યાએ જૂશાન્ બરૂઆવરૂદ જૂશ
બેરફ્તન્દ આન્ ગાહૂ જૂબીનવરાન્
અબા જઉશનો ગોરૂઝહાએ ગરાન્
સેપાહી કે અઝ કૂહ તા કૂહ મરૂદ
સેપરૂ દરૂ સેપરૂ યાફ્તહૂ સોર્ખો ઝરૂદ
અબા કૂસો બા નાયો રૂયીનહૂ સન્જ
અબા તાઝી અસ્પાનો પીલાનો ગન્જ
અઝાન્ ગૂનહૂ લશ્કરૂ પઝીરહૂ શુદન્દ
મેહાન્ બા દેરફ્શો તબીરહૂ શુદન્દ

વાતચિત્ત કીધા પછી કહેજે કે પહેલાં અત્રે આવે-અમારી પાસે આવ્યા પછી પોતાને ઘર જાય."

તેજ વખત પાદશાહનો બેટો ઉઠયો-(અને) ગ્રહસ્થો સાથે રસ્તે પડયો.

તેઓ લડાયક મસ્ત હાથીઓ સાથ-નરીમાનના સામની તરફ આવ્યા.

જ્યારે નઉદરના આવવાથી પેહલવાન સામ વાકેફ થયો-ત્યારે તે શાહના બેટાને એસ્તેકબાલે ગયો.

સઘળા નામદારો (પણ) નગારાં અને હાથી સાથે એસ્તેકબાલે આવ્યા.

પછી નામદાર નઉદર સાથે બુઝોર્ગો-સામે સવારની નઝદીક આવ્યા.

લડાયક બુઝોર્ગો અને સરદારોએ-એક બીજાની ખેર આફીયત પૂછી.

તે પછી તેઓ જંગલમાં બેઠા-(અને) દરેક બાબદની વાતો કીધી.

શાહ નઉદરે બાપનો પયગામ તેને આપ્યો-તેના દીદારથી પેહલવાન સામ ખુશી થયો.

તેણે જવાબ આપ્યો કે "હું હુકમ બજા લાવીશ-(અને) તેને જોઈને મારા જીવને ખુશી કરીશ."

તેઓ તે દહાડે સામના મેહમાન રહયા-તે લોકો સામના દીદારથી ખુશી થયા.

તેઓએ (ખાણાનાં) ખુમચા મૂકયા અને શરાબની જામ ઉડાવી-પહેલી સલામતી તેઓએ મિનોચેહરની લીધી.

પછી નઉદર, સામ અને બીજા મોટાઓની (લીધી)-તેઓએ કાઈ પણ પ્રાંતની સલામતી લેવામાં કસર રાખી નહીં.

મોડી રાત સૂધી તેઓએ એજ ખુશહાલી કીધી-પણ જ્યારે ઝળકતા ખુરશેદે ભેદ ખુલ્યો (યાને બામદાદ થઈ),

ત્યારે દરવાઝાથી નગારાંનો આવાઝ નીકળ્યો-દોડનારી સાઢણીએ પગ ઉઠાવ્યા.

તેના હુકમ પ્રમાણે તેઓએ મિનોચેહર પાદશાહની દરબાર તરફનો રસ્તો લીધો.

જ્યારે મિનોચેહર તેમી ખબર પામ્યો-ત્યારે શેહનશાહી દરબાર સણગારી.

જેમ મોજ મારતો દર્યા જોશમાં આવે-તેમ સારી અને આમુલથી પોકાર નીકળ્યા.

(કારણ) તેજ વખત બખ્તર અને ભારી ગોર્ઝો સાથના નેઝા મારનારાઓ આવ્યા.

ઢગલાબંધ મર્દોનું એક લશ્કર-રાતી અને પીળી ઢાલો સાથનું,

(તેમજ) નગારાં, કર્નાય અને કાંસાંના છમછમ્યાં-અરબી ઘોડા, હાથી અને ખઝાના સાથનું.

એવી રીતનું લશ્કર એસ્તેકબાલ આવ્યું-(અને) ઝુંડા તથા નગારાં સાથનાં સરદારો (પણ) આવ્યા.

આમદને સામ્ નઝ્દે મેનૂચેહ્ર્ વ સર્ગુઝશ્તે રઝ્મે માઝન્દરાન્ ગોફ્તન્ વ ફેરેસ્તાદને મેનૂચેહ્ર્ સામ્રા બજન્ગે મેહ્રાબ્ કાબુલી.

સામનું મિનોચેહરની નઝદીક આવવું અને માઝંદરાનની લડાઈની હકીકતનું કહેવું અને મિનોચેહરનું સામને મેહરાબની લડાઈમાં મોકલવું.

ચુ આમદ્ બનઝ્દીકીએ બારૂગાહ્
પેયાદહ્ શુદો રાહ્ બેફ્રુશાદ્ શાહ્
ચુ શાહે જહાનદાર્ બેન્મૂદ્ રૂય
ઝમીન્રા બેબૂસીદો શુદ્ પીશે ઉય
મેનૂચેહ્ર્ બર્ખાસ્ત અઝ્ તખ્તે આજ
કે યાકૂતે રખ્શાન્દહ્ બર્ સરૂશ તાજ
બરે ખીશ બર્ તખ્ત્ બેન્શાખ્તશ
ચુનાન્ ચૂન્ સઝા બૂદ્ બેન્વાખ્તશ
પસઝ્ કર્ગસારાનો માઝન્દરાન્
વઝાન્ નર્રહ્ દીવાને જન્ગ્આવરાન્
બેપુર્સીદ્ બેસ્યારો તીમાર્ ખર્દ્
સેપહ્બુદ્ સુખન્ યક્ બયક્ યાદ્ કર્દ્
કે શાદાન્ ઝી અય શાહ્ તા જાવેદાન્
કે જાને તો ફ્રૂતહ્ બદે બદ્ગુમાન્
બેરફ્તમ દરાન્ શહ્રે દીવાને નર્
ચે દીવાન્ કે શીરાને પર્ખાશખર્.
કે અઝ્ તાઝી અસ્પાન્ તગાવર્ તરન્દ્
કે ગોર્દાને ઈરાન્ દેલાવર્ તરન્દ્
સેપાહી કે સગ્સાર્ ખાનન્દ્ શાન્
પલન્ગાને જન્ગી ગુમાનન્દ્ શાન્
કે મન્ ચૂન્ બદીશાન્ રસીદ્ આગેહી
અઝ્ આવાઝે મન્ મઘ્ઝ શાન્ શુદ્ તેહી
બશહ્ર્ અન્દરૂન્ નઅરહ્ બર્દાશ્તન્દ્
વઝાન્ પસ હમહ્ શહ્ર્ બેગ્ઝાશ્તન્દ્
સેપાહી ગેરાન્ કૂહ્ તા કૂહ્ મર્દ્
કે પયદા નબુદ્ રૂઝે રઉશાન્ ઝે ગર્દ્
હમહ્ પીશે મન્ જન્ગ્જૂય આમદન્દ્
ચુનાન્ ખીરહો પૂયેપૂય આમદન્દ્
ઝમીન્ જુમ્બ્ જુમ્બાન્ શુદો રૂઝ્. તાર્
પસ અન્દર્ ફરાઝ્ આમદો પીશ ખાર્
બરૂઉફતાદ્ તર્સ અન્દરીન્ લશ્કરમ
નદીદમ કે તીમારે ઉ ચૂન્ ખરમ
મરા કાર્ ઉફતાદહ્ બૂદ્ આન્ ઝમાન્
ઝદમ બાન્ગ્ બર્ લશ્કરે બદ્ગમાન્
બરઅફ્રાશ્તમ ગોર્ઝે સીસદ્ મની
બરઅન્ગીખ્તમ બારએ આહની
હમીરફ્તમો ફ્રૂફ્તમ મઘ્ઝ શાન્
તેહી ગશ્તહ્ અઝ્ હયબતમ મઘ્ઝ શાન્
બહર્ હમ્લહ્ સદ્ તન્ ફેકન્દમ ઝે પાય
બહર્ ગોર્ઝે દીવી શુદહ્ ખાક્સાય

જ્યારે તે (સામ) દરવાઝા નઝદીક આવ્યો-ત્યારે પ્યાદો થયો અને પાદશાહે તેને ભારી મજલેસમાં આવકાર દીધો.

જ્યારે જેહાનના પાદશાહનો ચેહરો જોયો-ત્યારે ઝમીનને બોસા લીધા (અને) તેની નઝદીક ગયો.

(તેવોજ) મિનોચેહર હાથી દાંતના તખ્ત ઉપરથી ઉઠયો-તેના માથાં ૭૫૮
ઉપર ઝળકતાં યાકૂતનું તાજ હતું.

તેને પોતાની નઝદીક તખ્ત ઉપર બેસાડયો-તેની પદ્વી પ્રમાણે તેને નવાઝયો.

પછી માઝંદરાન અને કર્ગસારની-અને તેના લડાયક નર દેવોની,

ઘણીક (વાતો) આતુરતાથી પૂછી-સરદારે બોલે બોલ સઘળી વાત કહી,

કે "ઓ પાદશાહ તું ખુશી સાથ જાવેદાન જીવજો !-દુશમનોની બુરાઇ તારા જાનથી દૂર રહેજો !

તે નરે દેવોનાં શેહરમાં હું ગયો-શું દેવો બલ્કે લડાયક સિંહો,

કે જેઓ અરબી ઘોડા કરતાં વધારે તેઝ-તેમજ ઈરાની પેહલવાનોથી વધારે દેલાવર છે.

એક લડાયક ટોળો કે જેને સગસાર કહે છે, જેઓને લોકો લડાયક ચિત્તા સમજે છે.

જ્યારે તેઓને મારી ખબર પડી-ત્યારે મારા નામથી તેઓ ઘભરાયા.

તેઓએ શેહરની અંદર પોકાર ઉડાવ્યા-અને ત્યાર પછી સઘળાઓ શહેર છોડી ચાલ્યા.

એક ભારે લશ્કર, એટલે એક પહાડથી બીજા પહાડ સૂધીનું-કે જેની ૭૬૦
ધૂળથી રોશન રોઝ પણ ઢંકાઇ ગયો.

તેઓ બધા મારી સામે લડવા માટે-વગર ધાસ્તીએ ધસારા બંધ ચાલ્યા આવ્યા.

(તે લોકોના તુટી પડવાથી જાણે) ઝમીનજ હિલવા લાગી અને દહાડો સીઆહ થયો-પછવાડે પહાડ અને અગાડી કાંટા આવી પડયા.

મારાં લશ્કરની અંદર ધાસ્તી પેઠી-મને સુજ નહીં પડે કે શું કરૂં ?

તે વખતે બધો બોજો મારે માથેજ પડયો હતો-મેં દુશ્મનના લશ્કર ઉપર પોકાર માર્યો.

મેં ત્રણસો મનનો ગોર્ઝ ઉઠાવ્યો-(અને) મારો પોલાદી ઘોડો ડપતાવ્યો.

હું તેઓમાં જઈ પડયો અને તેઓનાં ભેજાં ખૂંદવા માંડયાં-મારી ધાસ્તીથી તેઓ હેબતાઈ ગયા.

હું દરેક હુમલે ત્રણસો જણાને નીચે પાડતો-(અને) દરેક ગોર્ઝે એક દેવને ઝમીન દોસ્ત કરતો.

ચુ આહૂ બરહૂ અઝ્ બરે શીરે નરૂ
રમીદન્દ ચકૂસરૂ અઝીન્ ગાવસરૂ
નબીરહૂ જહાન્દારે સલ્મે સેતારૂગ્
બપીશ અન્દરૂ આમદ બકેર્દારે ગોરૂગ્.
૩૬૦ જેહાન્જૂયરા નામ ગરૂગૂય બૂદ
યકી સર્વે બાલા નેકૂરૂય બૂદ
ઝે માદરૂ હમઝ્ તોખ્મે ઝંહૂહાકૂ બૂદ
સરે સરૂકશાન્ પીશે ઊ ખાકૂ બૂદ
સેપાહશ બકેર્દારે મૂરો મલખ્
નબુદ દશ્ત પયદા ને કૂહો ને શખ્
ચુ બરૂખાસ્ત ઝાન્ લશ્કરે ગશ્ન્ ગરૂદ
રોખે નામદારાને મા ગશ્ત ઝરૂદ
મન્ આન્ ગોર્ઝે યકૂ ઝખ્મ બરૂદાશ્તમ
સેપહુરા હમાન્ જાએ બોગ્જાશ્તમ
ચુનાન્ બરૂખોરૂશીદમ અઝ્ પોશ્તે ઝીન્
કે ચૂન્ આસેયા શુદ બરીશાન્ ઝમીન્
દેલ્ આમદ સેપહુરા હમહુ બાઝ્ જાય
સરાસરૂ સોવી રઝ્મ કરૂદન્દ રાય
ચુ બેશ્નીદ ગરૂગૂય આવાઝે મન્
હમાન્ ઝખ્મે ગૂપાલે સરૂબાઝે મન્
બેયામદ બનઝ્દીકે મન્ રઝ્મસાઝ્
ચુ પીલે ઝેયાન્ બા કમન્દે દરાઝ્
મરા ખાસ્ત કારદ બખમ્મે કમન્દ
ચુ દીદમ ખમીદમ ઝે રાહે ગઝન્દ
૩૬૧ કમાને કયાની ગેરેફૂતમ્ બચન્ગ્
બપયકાને પૂલાદો તીરે ખદન્ગ્
ઓકાબે તગાવરૂ બરૂઅન્ગીખ્તમ
ચુ આતેશ બરૂ તીરૂ મીરીખ્તમ
ગુમાનમ ચુનાન્ શુદ કે સન્દાન્ સરશ
બેશુદ દૂખ્તહૂ તન્ગ્ બા મેઘફરશ
નેગહૂ કરૂદમ અઝ્ ગરૂદ ચૂન્ પીલે મસ્ત
બરૂઆમદ યકી તીઘે હેન્દી બદસ્ત
ચુનાન્ આમદમ શહ્રૂયારા ગુમાન્
કઝૂ કૂહ્ ઝેન્હારૂ ખાહદ બજાન્
વય અન્દરૂ શેતાબો મન્ અન્દરૂ દેરન્ગ્
હમી જસ્તમશ તા કય આયદ બચન્ગ્
ચુ આમદ બરમ મરૂદે જન્ગી ફરાઝ્
મનઝ્ ચર્મહૂ ચન્ગાલ્ કરૂદમ દરાઝ્
ગેરેફૂતમ્ કમરૂબન્દે મરૂદે દેલીરૂ
ઝે ઝીન્ બરૂગેરેફૂતમ્ બકેર્દારે શીરૂ
બખાકશ ફેકન્દમ ચુ પીલે ઝેયાન્
ઝદમ તીઘે હેન્દી વરા બરૂ મેયાન્
ચુ અફૂગન્દહૂ શુદ શાહૂ અઝાન્ ગૂનહૂ ખારૂ
સેપહૂ રૂએ બરૂકાશ્ત અઝ્ કાર્ઝારૂ
૩૬૨ નેશીબો ફરાઝો બેયાબાનો કૂહૂ
બહરૂ સૂ શુદન્દ અન્જુમન્ હમગુરૂહૂ
સવારો પેયાદહૂ દો રહૂ સી હઝારૂ
ફેકન્દહૂ પદીદ આમદ અન્દરૂ શુમારૂ
સેપાહીઓ શહ્રીઓ જન્ગી સવારૂ
હમાના કે બૂદન્દ સી સદ હઝારૂ

જેમ હરણનાં બચ્ચાં નર સિંહની નઝદીકથી-નાસે છે તેમ આ ગાવ્યાની (ગોર્ઝ)થી સઘળાઓ નાસી ગયા.

બુઝોર્ગ સલ્મ પાદશાહનો નબીરો-વરૂની મિસાલ મારી સામને આવ્યો.

તેનું નામ જેહાનજોય " ગરંગૂય " હતું-તે એક સરોવરનાં કદનો (અને) ખૂબસૂરત ચેહરાનો હતો.

મા તરફથી તે ઝોહાકને તોખ્મનો હતો-તેને નસે અમીર ઉમરાઓનાં સર ધૂળ બરાબર હતાં.

તેનું લશ્કર કીડી અને તીડની પખે ઉભાંઈ જતું હતું-પહાડ અને ટેકડા કંઈ જણાતા ન હતા.

જ્યારે તે ભારી લશ્કરનાં ઘસારાની ધૂળ ઊચી ચઢી-ત્યારે આપણાં નામદારોનાં મોં ફિક્કાં થયાં.

મેં મારો ગોર્ઝ જેનો એકજ ફટકો પુરતો છે તે ઉઠાવ્યો- (અને) લશ્કરને ત્યાંજ છોડયું.

હું (ઘોડાનાં) ઝીન ઉપરથી એવો પોકાર્યો-કે જેથી તેઓને ઝમીન ઘંટીની મિસાલ ફરતી લાગવા લાગી.

(તેથી આપણાં) લશ્કરને હિમ્મત આવી-સઘળાઓએ લડાઇનોજ વિચાર કીધો.

જ્યારે ગરગૂએ મારો આવાઝ તેમજ મારા કચડી નાખનારા ગોર્ઝનો ઝર્બ સાંભલ્યો,

ત્યારે તે લામ્બી કમંદ લઈ મસ્ત હાથીની મિસાલ-લડાઈ કરવા મારી નઝદીક આવ્યો.

તેણે ચાહ્યું કે મને કમંદનાં પેચમાં લાવે-જ્યારે મેં (તેવું) જોયું ત્યારે હું નુકસાનના માર્ગથી ખસી ગયો.

મેં શાહી કમાન તેમજ પોલાદી પયકાન સાથના ખંદગી તીર હાથમાં લીધા,

અને ઘોડાને ઓકાબની માફક ડપટાવી-આતશના જેવા તીર તેના ઉપર ફેંકયા.

મેં ધાર્યું કે તેનું લુહારની એરણ (મિસાલનું) માથું-તેની કોલાહ સાથ સીવાઇ ગયું હશે.

(પણ) જ્યારે મેં નેગાહ કીધી તો ધૂળારાંમાંથી તે મસ્ત હાથીની માફક હિન્દી તલવાર હાથમાં લઇ આવતો હતો.

ઓ પાદશાહ ! મને એવું લાગ્યું-કે એનાથી તો પહાડ પણ જીવતદાન માગે.

તે ઉતાવળો અને હું ધીરો (હતો)-હું જોયાજ કરતો હતો (કે) તે મારી ચુંગાલમાં કયારે આવે ?

જ્યારે તે લડાયક મર્દ મારી લગોલગ આવ્યો-ત્યારે મેં ઘોડા ઉપરથી હાથ લંબાવી,

તે દેલીર મર્દનો કમરબંદ પકડયો-(અને) સિંહની મિસાલ ઝીન ઉપરથી ઊંચકી લીધો.

(અને) તેને મસ્ત હાથીની મિસાલ ઝમીન ઉપર પટકયો-(અને) તેની કમર ઉપર હિન્દી તલવાર મારી.

જ્યારે તે પાદશાહ આવી ખુવારીથી પડયો-ત્યારે લશ્કરે લડાઈથી મોઢું ફેરવ્યું.

નીચાણ, ઊંચાણ, જંગલ અને પહાડ-હરેક તરફ લોકો ટોળે ટોળાં થયાં.

ગણ્યા ત્યારે સાઠ હઝાર સવારો અને પેયાદા મુવેલા નીકળ્યા.

લશ્કર, શેહરી અને લડાયક સવારો-(મળી) જે ત્રણ લાખ હતા,

ગેરેફૂતારૂ ગશ્તન્દ અઝાન્ સર્વરાન્
દહો દુ હઝારી ઝે નામ આવરાન્
ચે સન્જદ બદ્અન્દીશ બા બખ્તે તૂ
બપીશે પરસ્તન્દએ તખ્તે તૂ
ચુ બેશ્નીદ ગોફ્તારે સાલારૂ. શાહ
બરૂઅફ્રાખ્ત તા માહ ફરૂરોખ કોલાહ
ચુ રૂઝ અઝ શબ્ આમદ બફરેશ સુતૂહ
સુતૂહી ગેરેફ્તહ ફેરૂં શુદ બફ્રુહ
મયો મજ્લેસ આરાસ્ત શુદ શાદમાન્
જેહાન્ પાક દીદ અઝ બદે બદ્ગમાન્
બબગ્માઝ ફ્તાહ કરૂદન્દ શબ્
બયાદે સેપહ્બુદ કોશાદન્દ લબ્
ચુ શબ્ રૂઝ શુદ પરૂદએ બારૂગાહ
કુશાદન્દો દાદન્દ ઝી શાહ રાહ
બેયામદ સેપહ્દારે સામે સુતૂરૂગ્
બનઝ્દે મેનૂચેહ્રૂ શાહે બુઝોરૂગ્
બશાહ આફ્રીન કરૂદ આન્ બીહમાલ્
હમાખાસ્ત ગોફ્તન્ ઝે મેહ્રાબો ઝાલ્
કે શાહે જેહાન્ પીશતરૂ બરૂ ગેરેફ્ત
સખુન્રા બરૂએ દેઝમ સરૂ ગેરેફ્ત
ચુનીન્ ગોફ્ત બા સામ શાહે જેહાન્
કઝ ઈદરૂ બેરવ બા ગુઝીદહ મેહાન્
બહેન્દુસ્તાન્ અન્દરૂ આતેશ ફેરૂઝ
હમહ કાખે મેહ્રાબો કાબુલ બેસૂઝ
નબાયદ કે ઊ યાબદ અઝ તૂ રેહા
કે ઊ માન્દહ અઝ તોખ્મએ અઝ્દહા
ઝમાન્ તા ઝમાન્ ઝૂ બરૂ આયદ ખોરૂશ.
શવદ રામ ગીતી પુરઝ જન્ગો જૂશ
હરાન્ કસ કે પયવસ્તએ ઊ બુવદ
ઝે પયવન્દે ઝહ્હાકે જાદુ બુવદ
સરૂ અઝ તન્ જુદા કુન્ ઝમીન્રા બેશૂય
ઝે પયવન્દે ઝહ્હાકો ખીશાને ઊય
બદુ શાહ ચૂન્ ખેશ્મો તીઝી નમૂદ
નેયારસ્ત આન્ ગહ સખુન્ બરૂ ફુઝૂદ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે અયદૂન્ કુનમ્
કે કીન્ અઝ દેલે શાહ બીરૂન્ કુનમ્
બબૂસીદ તખ્તો બેમાલીદ રૂય
બરાન્ નામવરૂ મોહરે અન્ગુશ્તે ઊય
સોવી ખાનહ બેન્હાદ સરૂ બા સેપાહ
બરાન્ બાદ્પૂયાને પૂયન્દહ રાહ

તે સરદારોમાંથી બાર હઝાર નામદારો બંધીવાન થયા છે.

(ઓ પાદશાહ!) તારાં તખ્તના પૂજારી (શેવક)ની સામે-તારા બખ્તનાં ઝોરથી દુશ્મન શું ચીઝ છે?"

જ્યારે પાદશાહે સરદાર સામનું બોલવું સાંભળ્યું-ત્યારે તેણે મુબારક માહતાબ સુધી પોતાની કોલાહ ઉઠાવી.

જ્યારે દહાડો રાતથી લડાઈમાં થાકી ગયો-અને આજેઝી પકડી પહાડમાં સંતાયો (યાને રાત પડી),

ત્યારે મજલેસ ભરી અને દારૂ મંગાવ્યો (અને) ખુશી થયો-તેણે દુશમનોથી દુન્યા સાફ જોઇ.

શરાબ પીવામાં અને સરદારની તારીફ કરવામાં રાત જલ્દીથી વીટી ગઈ.

જ્યારે દિવસ ઉગ્યો ત્યારે પાદશાહે દરબાર ભરી.

બુઝોર્ગ સરદાર સામ બુઝોર્ગ પાદશાહ મિનોચેહરની નઝદીક આવ્યો. ૩૬૩

તે બહાદુર (સામે) પાદશાહ ઉપર દુઆ કરી-(અને) મેહરાબ અને ઝાલની વાત કરવા જતો હતો,

(તેવામાં) જેહાનનો પાદશાહ પહેલાંજ બોલી ઉઠયો-(અને) તેણે ધુસ્સા ભરેલે ચેહરે વાતની શુરૂઆત કરી.

જેહાનના પાદશાહે સામને કહયું-કે "તું પસંદ કરેલા સરદારો સાથ અહિંયાંથી જા,

(અને) હિંદુસ્તાન, મેહરાબના સઘળા મેહલ તથા કાબુલ બાળી નાખ.

એમ નહીં થાય કે તે તારી આગળથી નાસી જાય-તે ઝોહાકના તોખ્મથી (બાકી) રહેલો (છે),

અને ઘડીએ ઘડી તોફાન કર્યા કરે છે-તથા શાન્તિમાં પાછી ખલલ નાખ્યા કરે છે.

વળી જે કોઇ કે તેના સાથી અને મદદગાર હોય-અને નાપાક ઝોહાકની નસ્લના હોય,

(તેઓનાં) તનથી માથાં જુદા કર (અને) ઝોહાકના પયવંદ અને તેના ખેશાઓથી ઝમીનને ધોઈ નાખ."

જ્યારે પાદશાહે આ વાત ધુસ્સા અને તેઝી સાથે કીધી-ત્યારે સામે તે વખતે કશું પણ બોલવું વાજબી ધાર્યું નહીં.

તેણે જવાબ આપ્યો કે "હું એ પ્રમાણે કરીશ-જેથી પાદશાહનાં દિલમાંનો કીનો દૂર કરીશ." ૩૬૪

તેણે તખ્તને બોસા લીધા અને પેલી નામાંકિત વીંટી ઉપર ચેહરો ઘસ્યો.

(પછી) તે દોડનારા ઘોડા ઉપર પોતાના લશ્કર સાથ (સવાર થઈ પોતાના) ઘર તરફ ચાલ્યો.

આગાહી યાફ્તને ઝાલ્ અંઝ્ આમદને સામ્ બજન્ગે મેહ્રાબ્ વ બાઝ્ દાશ્તનશ્ અઝાન્.

બમેહ્રાબો દસ્તાન્ રસીદ્ ઈન્ સખુન્
કે શાહો સેપહ્બુદ્ ફેકન્દન્દ્ બુન્
બરૂઆમદ્ હમહ્ શહ્રે કાબુલ્ બજૂશ
અઝ્ અયવાને મેહ્રાબ્ બરૂશુદ્ ખોરૂશ
ચુ સીન્દોખ્તો મેહ્રાબો રૂદાબહ્ નીઝ્
બનઉમીદ્ ગશ્તન્દ્ અઝ્ જાનો ચીઝ્
ખુરૂશાન્ ઝે કાબુલ્ હમીરફ્ત ઝાલ્
ફેરૂહેશ્તે ગન્જો બરૂઆવરૂદહ્ યાલ્
હમીગોફ્ત અગરૂ અઝ્દહાએ દેઝમ
બેયામદ્ કે ગીતી બેસૂઝદ્ બદમ
ચુ કાબુલસેતાન્રા બેખાહદ્ બસૂદ્
નુખોસ્તીન્ સરે મન્ બેબાયદ્ દુરૂદ્
બપીશે પેદરૂ શુદ્ પુરઝ્ ખૂન્ જેગરૂ
પુર્ અન્દીશહ્ દેલ્ પુરૂ ઝે ગોફ્તારૂ સરૂ
૩૬૫ ચુ આગાહી આમદ્ બસામે દેલીરૂ
કે આમદ્ ઝે રહ્ બચ્ચએ નરૂરહ્ શીરૂ
હમહ્ લશ્કરૂ અઝ્ જાએ બરૂખાસ્તન્દ્
દેરફ્શે ફરીદૂન્ બેયારાસ્તન્દ્
પઝીરહ્ શુદન્રા તબીરહ્ ઝદન્દ્
સેપાહો સેપહ્બુદ્ પઝીરહ્ શદન્દ્
હમહ્ પોશ્તે પીલાન્ બરન્ગી દેરફ્શ
બેયારાસ્તહ્ સોર્ખો ઝર્દો બેનફ્શ
ચુ દસ્તાન્ પદીદ્ આમદ્ અઝ્ દૂરૂ સામ
બરૂ અન્ગીખ્ત બાલાએ ઝરૂરીન્ સેતામ
ચુનીન્ તા બનઝ્દીક્ શુદ્ ઝાલેઝરૂ
બેશુદ્ શાદ્ અઝાન્ ચેહ્રો બાલાઓ ફરૂ
ચુ રૂએ પેદરૂ દીદ્ દસ્તાને સામ
પેયાદહ્ શુદ્ અઝ્ અસ્પો બુગ્ઝારૂદ્ ગામ
પેયાદહ્ બુઝોર્ગાન્ શુદન્દ્ અઝ્ દો રૂય
ચુ સાલારૂખાહો ચુ દીહીમ જૂય
ઝમીન્રા બેબૂસીદ્ ઝાલે દેલીરૂ
સુખન્ ગોફ્ત બા ઊ પેદરૂ નીઝ્ દીરૂ
નેશસ્ત અઝ્ બરે તાઝી અસ્પે સમન્દ્
ચુ ઝરૂરીન્ દુરેખ્શન્દહ્ કૂહે બલન્દ્
૩૬૬ બુઝોર્ગાન્ હમહ્ પીશ ઊ આમદન્દ્
બતીમારો બા ગોફ્તગૂ આમદન્દ્
કે આઝોરૂદહ્ ગશ્તસ્તૂ અઝ્ તૂ પેદરૂ
યકી પૂઝેશ આવરૂ મકશ હીચ સરૂ
ચુનીન્ દાદ્ પાસોખ કઝીન્ બાક્ નીસ્ત
સરન્જામે મરૂદુમ બજોઝ્ ખાક્ નીસ્ત
પેદરૂ ગરૂ બમગ્ઝ્ અન્દરૂ આરદ્ ખરદ્
હમાના સખુન્ બરૂ સખુન્ નુગ્ઝરદ્

મેહરાબની લડાઇ માટે સામના આવવાથી ઝાલનુ વાકેફ થવું અને તેથી તેને અટકાવવું.

જે વાતચિત્ત સરદાર અને શાહમાં થઇ-તેની ખબર મેહરાબ અને ઝાલને પુગી.

(તેથી) આખા કાબુલમાં ગભરાટ ફેલાયો-અને મેહરાબનાં મેહલમાંથી પોકાર ઉઠયા.

સીન્દોખ્ત, મેહરાબ અને રોદાબે પણ-માલ મતા અને જાનથી ના ઉમેદ થયાં.

ધમગીન ચેહરે પણ મક્કમ વિચાર સાથ-ઝાલ પોકારતો કાબુલમાંથી ગયો.

તે બોલતો હતો (કે) અગર ભયાનક અઝદહા-પોતાની ફુંકે કરી દુન્યાને બાળવા આવતો હોય,

તો કાબુલને હાથ લગાડે તે અગાઉ-તેણે પહેલાં મારૂં માથું કાપવું જોઇયે.

તે ઘણીજ લાગણી સાથ, ઘણીક વાતોના વિચાર સાથ અને ઘણીક વાતો કહેવા માટે બાપ તરફ ગયો.

જ્યારે દેલીર સામને ખબર થઈ-કે "નર સિંહનું બચ્ચું આવે છે,"

ત્યારે સઘળાં લશ્કરમાં હિલચાલ થવા માંડી (અને) તેઓએ ફરીદુનના ઝુંડા તૈયાર કીધા.

તેને લેવા જવા માટે તેઓએ નગારાં હાકયાં-લશ્કર અને સરદાર એસ્તેકબાલે ગયા.

સાથે હાથીઓ લીધા જેઓની પીઠ ઉપર લાલ, પીળા અને આસમાની રંગના ઝુંડા હતા.

જ્યારે દુરથી સામને દસ્તાન નઝર આવ્યો-ત્યારે તેણે સોનેરી લગામના ઘોડાને ઉપતાવ્યો.

એવી રીતે તે ઝાલેઝરની નઝદીક ગયો-તેના ચેહરા, કદ અને દબદબાથી ખુશા થયો.

જ્યારે સામના દસ્તાને બાપનો ચેહરો જોયો-ત્યારે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરયો અને પેયાદો ચાલવા લાગ્યો.

તેમજ બેઉ તરફના બુઝોર્ગો તેમજ શું સરદારો કે શું નામદારો પણ પેયાદા થયા.

ઝાલે ઝમીનને બોસા લીધા બાપે પણ તેની સાથે ઘણો વખત વાતચિત કીધી.

પછી તે લાલાસપડતા ભગવા રંગના અરબી ઘોડા ઉપર બેઠો-જાણે એક ઝળકતો સોનેરી પહાડ હોય તેમ.

સઘળાં બુઝોર્ગો તેની નઝદીક કાલજી સાથે વાત ચિતકરવા આવ્યા.

(તેઓ બોલ્યા) કે "તારો બાપ તારાથી નારાઝ થયલો છે-જે કંઇ થયું છે તે માટે તું માફી માગી લે અને કશી જીદ ના કરતો."

તેણે જવાબ આપ્યો કે "એની મને બીક નથી-ઇન્સાનનું સેવટ ખાક સિવાય (કશું) નથી.

જો મારો બાપ બુદ્ધિમાન હશે તો આગળ આપેલાં વચનથી ફરશે નહીં.

મગરૂ તા ઝબાન્‌રા બેરાનહ્ બખશમ
મસઅ્ શરૂમ આબ્ અન્દરૂ આરહ્ બચશમ
ચુનીન્ તા બદરૂગાહે સામ આમદન્હ્
કેશાદહ્‌ દેલો શાહકામ આમદન્હ્
ફેરૂહ્ આમહ્ અઝ્ અસ્પ્ સામે સવારૂ
હમ અન્દરૂ ઝમાન્ ઝાલરા દાહ્ બારૂ
ચુ ઝાલ્ અન્દરૂ આમહ્ બપીશે પેદરૂ
ઝમીન્‌રા બેબૂસીદો શુસ્તરૂહ્ પરૂ
ચકી આફ્રીન્ કરૂહ્ બરૂ સામે ગોરૂહ્
વઝ્ આબે દો નર્ગેસ ચકી ગુલ્ સેતારૂહ્
કે બીદારૂદેલ્ પહૂલવાન્ શાહ્ બાહ્
રવાનશ્ પરસ્તન્દએ દાહ્ બાહ્
ઝે તીઘે તો અલ્માસ બેર્યાન્ શવહ્
ઝમીન્ રૂઝે જન્ગે તો ગેર્યાન્ શવહ્
કૂબ્તે વીઝએ તૂ ચમહ્ રૂઝે જન્ગ્
શેતાબ્ આયહ્ અન્દરૂ સેપાહે દરંન્ગ્
સેપહ્‌રી કુબ્ત બાદ ગોર્ઝે તો દીહ્
ઝમાના સેતારહ્ નેયારહ્ કશીહ્
ઝમીન્ સરૂબસરૂ સબ્ઝ્ બા દાદે તૂ
રવાને ખેરહ્ ગશ્ત્ બુન્યાદે તૂ
હમહ્ મરૂદુમ અઝ્ દાદે તૂ શાહમાન્
ઝે તૂ દાદ્ યાબદ્ ઝમીનો ઝમાન્
મગરૂ મન્ ઝે દાદે તો બીબહ્રહ્અમ
વગરૂ ચેહ્ બપયવન્દે તૂ શહ્રહ્અમ
યકી મોરૂઘ્ પર્વરૂદહ્અમ ખાક્ બરૂહ્
ઝે ગીતી મરા નીસ્ત બા કસ નબરૂહ્
નદાનમ હમી ખીશતન્‌રા ગોનાહ્
કે બારૂ મન્ કસીરા બબહ્ હસ્ત રાહ્
મગરૂ આન્ કે સામે યલસ્તમ પેદરૂ
અગરૂ નીસ્ત બા ઈન્ નેઝાદમ હોનરૂ
ઝે માદરૂ બેઝાદમ બેયન્દાખ્તી
બકૂહ્ અન્દરૂમ્ જાયગહ્ સાખ્તી
ફેકન્દી બતીમારૂ ઝાયન્દહ્‌રા
બઆતેશ્ સેપોર્દી ફેઝાયન્દહ્‌રા
ને ગહ્‌વારહ્ દીદમ ને પેસ્તાન્ ને શીરૂ
ને અઝ્ હીચ ખીશી મરા બૂદ્ દીરૂ
બેબોર્દી બકૂહો બેયફ્કન્દઈમ
દેલો નાઝો આરામ બરૂકન્દઈમ
તોરા બા જહાન્આફ્રીન બૂદ્ જન્ગ્
કે અઝ્ ચેહ્ સપીદો સેયાહ્સ્ત રન્ગ્
કુનૂનમ જહાન્આફ્રીન્ પરૂવરીદ્
બચશ્મે ખોદાઇ બમન્ બેનગરીદ્
હોનરૂ હસ્ત મર્દીઓ તીઘે યલી
યકી યારૂ ચૂન્ મેહ્તરે કાબુલી
અબા બખ્તો બા ગન્જ ગોર્ઝે ગરાન્
અબા રાયો બા મેહ્રો તાજે સરાન્
નેશસ્તમ બકાબુલ બફર્માને તૂ
નેગહ્ દાશતમ રાયો પયમાને તૂ
તો ગોફ્તી કે હરૂગેઝ્ નેયાઝારમત
દરખ્તી કે કારી બબારૂ આરમત

અને જો હમણા એ ગુસ્સાથીજ વાત કરશે–તો પાછળથી શર્મનો મારયો રડશે.”

એવી રીતે તેઓ સામની દરગાહમાં ખુલ્લાં દિલ સાથે ખુશી થતા થતા આવ્યા.

સામે સવાર ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો–અને ઝાલને પોતા પાસે આવવા દીધો.

જ્યારે ઝાલ દરબારની અંદર બાપની નઝદીક આવ્યો–ત્યારે ઝમીનને બોસા લીધા અને બોલવા લાગ્યો.

તેણે પેહલવાન સામ ઉપર દુઆ કીધી–તેની આંખોમાંથી આસું તેના ગોલાબી ગાલો ઉપર ટીપાવા લાગ્યાં.

“ કે હુશ્યાર દિલનો પેહલવાન ખુશાહાલ રહેજો–એનો જીવ ઈન્સાફનો પૂજા કરનાર થજો !

તારી તલવારથી એલ્માસ બુંનાઇ જાય છે–તારી લડાઈથી ઝમીન ૩૬૭
રડતી થાય છે.

લડાઈમાં જ્યારે તારો પાણીવાલો ઘોડો ઉછળે છે–ત્યારે સુસ્ત થઈ ગયલાં લશ્કરમાં ઉલટ આવે છે.

આસ્માને જ્યાં તારા ગોર્ઝનો ઝપાટો જોયો–કે પછી સેતારા રૂપી લશ્કર ગોઠવવાની તે હિમ્મત કરતું નથી.

તારા ઇન્સાફથી સઘળી ઝમીન આબાદ છે–અકલનો આતમા તારેજ ઘરનો રોપો છે.

તારા ઈન્સાફથી સઘળા માણસો ખુશી ભરેલાં (રહે છે)–તારીથી ઝમીન અને ઝમાનો ઈન્સાફ પામે છે.

પણ હુંજ તારા ઇન્સાફથી બેનસીબ છું જો કે હું તારાં પયવંદ તરીકેજ પ્રખ્યાત છું.

એક મોરૂ ખાક ખવાડી પાળેલો તે હું છું-મને દુન્યામાં કોઈ સાથ વેર નથી;

તેમજ મેં એવો કશો વાંક કીધો નથી-કે જેથી કોઇને મારી સાથે અદાવત કરવાનું કારણ મળે.

એટલુંજ કે પેહલવાન સામ મારો બાપ થાય છે-અને તે ખાનદાનને લાયકનો હોનર હું ધરાવતો નથી.

(જ્યારે) મા(ને પેટે)થી હું જન્મયો (ત્યારે) તેં (મને) ફેંકી દીધો–(અને) તેં મારે માટે પહાડમાં રહેઠાણ બનાવ્યું.

એમ કરી તેં મારી માતાને દુઃખમાં નાખી–(અને તારી બુન્યાદ) ૩૬૮
વધારનારાને આતશને સોંપ્યો.

મેં પારણું કે દુધના થાન નહીં જોયાં–તેમજ પોતાના સગાં વહાલાંઓની કશી ખબર પડી નહીં.

તું (મને) પહાડ ઉપર લઈ ગયો અને તેં મને (ત્યાં) નાખ્યો-તેં મારાં દિલમાંથી શાન્તિ અને આરામ ઉખેડી નાખ્યાં.

તું તો ખોદા સાથે લડતો હતો–કે સફેદ અને કાલો રંગ શું કામ હોવો જોઇયે ?

હવે જ્યારે મને ખોદાતાલાએ પર્વરેશ કીધો-અને માલેકની પખે મારી સંભાળ લીધી,

ત્યારે હોનર, મર્દી અને પેહલવાની તલવાર એ મારાં થયાં છે-તેમજ કાબુલના સરદાર જેવો મારો દોસ્ત છે.

(કે જે) તખ્ત, ખઝાના અને ભારી ગોર્ઝ, વિચાર અને માયા સાથના અને સરદારોના સરદાર છે.

હું તારા હુકમથીજ કાબુલમાં આવ્યો–તારો કોલ અને વિચાર (ઉપરજ) ધ્યાન રાખ્યું.

તેં કહયું હતું કે કદી પણ હું તને દુઃખ નહીં દઇશ-બલ્કે જે ઝાડ કે તું રોપશે તેને હું ફળવંત થવા દઈશ.

જે માઝન્દરાન્ હદ્દયહૂ ઈન્ સાખ્તી
હમઝ્ કરૂગ્સારાન્ બદીન્ તાખ્તી
૩૬૯ કે વયરાન્ કુની કાખે આબાદે મન્
ચુનીન્ દાદ્ ખાહી હમી દાદે મન્
મન્ ઈનક્ બપીશે તો ઈસ્તાદહૂ અમ
તને ઝેન્દહૂ ખેશમે તોરા દાદહૂઅમ
બઅરૂરહ્ મેયાનમ બદૂ, નીમહૂ કુન્
જે કાબુલ્ મપયસાએ બા મન્ સખુન્
કે મેહરાબો કાબુલ્ બફર્માંને તોસ્ત
બપયમાને તૂ નીસ્તશ રાએ સોસ્ત
ચે કરૂદ્ ઊ ગોનાહો ચે દીદી અઝૂય
કે નઝ્દશ બકીનહૂ નેહાદી તો રૂય
દીગર્ આન્ કે ગોફ્તી કે બર્ કામે તૂ
કુનમ્ શોહરહ્ અન્દર્ જહાન્ નામે તૂ
બકુન્ હર્ ચે ખાહી કે ફર્માન્ તોરાસ્ત
બકાબુલ્ ગઝન્દી બુવદ્ બર્ મરાસ્ત
સેપહબુદ્ ચુ બેશ્નીદ્ ગોફ્તારે ઝાલ્
બરૂઅફ્રાખ્ત ગૂશો ફેરૂબોરૂદ્ યાલ્
બદૂ ગોફ્ત આરી હમીનસ્ત રાસ્ત
ઝબાનત બદીન્ રાસ્તી બર્ ગવાસ્ત
હમહ્ કારે મન્ બા તો બીદાદ્ બૂદ્
દીલે દુશ્મનાન્ બર્ તો બર્ શાદ્ બૂદ્
૩૭૦ જે મન્ આરૂજૂ ખુદ્ હમીખાસ્તી
બતન્ગી દીલઝ્ જાએ બર્ખાસ્તી
બનર્મી ચુનીન્ ગોફ્ત સામે દલીર્
કે આરામ ગીર્ અય યલે નર્રહશીર્
મશવ્ તીઝ્ તા ચારએ કારે તૂ
બેસાઝમ્ કુનૂન્ તીઝ્ બાઝારે તૂ
યકી નામહ્ ફર્માયમ અકૂનૂન્ બશાહ્
બદસ્તે તો અય પુરહોનર્ નીકખાહ્
મગર્ શહરયાર્ અન્દરીન્ દાસ્તાન્
બરાહ્ આયદ્ અઝ્ કીનએ બાસ્તાન્
ચુ બીનદ્ હોનરહાએ દીદારે તૂ
નજૂયદ્ શહન્શાહ્ આઝારે તૂ
સખુન્ હર્ ચે બાયદ્ બગોયદ્ આવરીમ
રવાના દીલશ સૂએ દાદ્ આવરીમ
અગર્ યાર્ બાશદ્ જહાન્દારે મા
બકામે તો ગરૂદદ્ હમહ્ કારહા
બબાઝૂ કુનદ્ શીર્ હમવારહ્ કાર્
હરાન્ જા કે ઊ શુદ્ બેયાબદ્ શેકાર્
મગર્ ખુદ્ બકામે તો ગરૂદદ્ સખુન્
બદીન્ ગૂનહ્ બાશદ્ જે સર્ તા બબુન્

(તેથીજ) આ હદયો માઝંદરાનથી (મારે માટે) તૈયાર કરી લાવ્યો છે-(અને) તેથીજ તું કર્ગસારાનથી પણ દોડતો (આવ્યો છે),

કે મારો આબાદ મેહલ ઉજ્જડ કરે-મને તું એવોજ ઇન્સાફ આપવા માગે છે.

જો હું તારી આગળ ઉભો છું-મેં (મારૂં) જીવતું તન તારા ગુસ્સાને સોંપ્યું છે.

તું કરવતથી મારા બે ટૂકડા કર-(પણ) કાબુલની સામે એક હરફ પણ ના બોલજે.

કારણકે મેહરાબ અને કાબુલ તારા હુકમમાં છે-તે તારા કોલથી વિચાર ફેરવતો નથી.

તેણે શું ગુનાહ કીધા અને તેનથી તેં શું (ભૂંડાઇ) જોઈ-કે તેની તરફ તું કીનાથી આવ્યો છે?

બીજું એ કે તેં કહયું હતું કે તારી મુરાદ પ્રમાણે-હું તારૂં નામ દુન્યાની અંદર મશહૂર કરીશ.

તું જે ચાહે તે કર કારણકે તારોજ હુકમ (ચાલે) છે-(પણ) કાબુલને જો હાનિ પુગશે તો તે ખાસ મનેજ હાનિ પુગશે."

જ્યારે સરદારે ઝાલનું બોલવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ઉપર વિચાર કીધો અને ગર્દન નીચી નમાવી.

તેણે કહયું (કે) "હા એમજ થયું છે તું જે કહે છે તે બધું ખરૂં છે.

મેં તારી સાથે પહેલાંથીજ અઘટતું કામ કીધું છે-અને તેમ કરી દુશમનોને ખુશી કીધા છે.

તેં મારી પાસે જે માગ્યું છે તે તારાં દિલની મુરાદ છે-અને તારી આ આફતમાં તને બિલકુલ આરામ મળતો નથી."

તેથી દલીર સામે નરમાશ ભરેલો જવાબ દીધો-કે "ઓ શેરનર પેહલવાન! તું ધીરજ પકડ.

તું આકરો ના થા (હું) તારાં કામનો બંદોબસ્ત કરૂં છું તારી મુરાદ પુરી પાડવાની હું ગોઠવણ કરૂં છું.

ઓ હોનર ભરેલા નેકખાહ (બેટા)! હું હમણાં પાદશાહ ઉપર એક નામુ (લખવા) ફરમાવું (છું તે) તું તારે હાથે (લઈ જજે).

જેથી કદાચ પાદશાહ જૂના કીના છોડી સારા રસ્તા ઉપર આવી જાય.

જ્યારે તે તારા હોનરો અને ચેહરો જોશે ત્યારે પાદશાહ તને દુઃખી કરવાનો વિચાર નહીં કરશે.

જે કાંઈ લખવું ઘટે છે તે બધું આપણ લખીશું.-અને એમ કરી તેને ઇન્સાફના રસ્તા ઉપર લાવીશું.

જો ખુદાતાલા આપણો મદદગાર થશે-તો તારી ઇચ્છા પ્રમાણે સઘળું કામ થશે.

સિંહ હમેશ પોતાની મુરાદ મેલવવામાં પોતેજ કોશેશ કરે છે-(અને) તેથીજ તે જ્યાં જાય છે ત્યાંજ શેકાર મેળવે છે.

તેમજ કદાચ તારી પોતાની મુરાદ પ્રમાણે સઘળી વાત બનશે."

નામહ્ ફેરેસ્તાદને સામ્ નઝૂદે મેનૂચેહૂર્ બદસ્તે ઝાલેઝર્.

નવીસન્દહૂરા પીશ બેન્શાન્દન્દ
ઝે હર્ દર્ ફેરૂવાન્ સુખન્ રૅન્દન્દ
સરે નામહૂ કરૂદ ઓફ્રીને ખોદાય
કુજા હસ્તો બાશદ હમીશહૂ બજાય
અઝૂયસ્ત નીકો બદો હસ્તો નીસ્ત
હમહૂ બન્દગાનીમો ઈઝદ યકીસ્ત
હરાન્ ચીઝ્ કૂ ખાસ્ત અન્દર્ બવેશ
બરૂઆનસ્ત યર્ખે રવાન્‌રા રવેશ
ખોદાવન્દ કયવાનો ખુરૂશીદો માહૂ
વઝૂ આફ્રીન બર્ મેનૂચેહૂર્ શાહૂ
બરઝમ અન્દરૂન ઝહૂરે તર્યાકૂસૂઝ
બબઝ્મ અન્દરૂન માહે ગીતીફેરૂઝ
ગેરાયન્દહૂ ગોર્ઝો કુશાયન્દહૂ શહૂર્
ઝે શાદી બહર્ કસ રસાનન્દહૂ બહૂર્
કશાન્દહૂ દેરફૂશે ફરીદૂન બજન્ગ્
કોશાન્દહૂ સરૂઅફ્રાઝ્ જન્ગી પલન્ગ્
ઝે બાદે દબૂસે તો કૂહે બલન્દ
શવદ ખાકે નઅલે સરૂઅફૂશાન્ સમન્દ
જહાન્ અઝ્ દેલે પાકો પાકીઝહૂ કીશ
બઆબેશખુર્ આરદ હમી ગોર્ગો મીશ
યકી બન્દહૂ અમ મન્ રસીદહૂ બજાય
બદૂ બારહૂ શસ્ત અન્દર્ આવર્દહૂ પાય
હમીગર્દે કાફૂર્ ગીરૂદ સરમ્
ચુનીન્ દાદ ખો્શીદો માહૂ અફૂસરમ
બેબસ્તમ મેયાને યલી બન્દહૂવાર્
અબા જાદુઆન્ સાખ્તમ કાર્ઝાર્
એનાન્‌પીચો ગોરૂદઅફૂકનો ગોરૂઝદાર્
ચુ મન્ કસ નદીદહૂ બગીતી સવાર્
બેશુદ આબે ગોર્દાને માઝન્દરાન્
ચુ મન્ દસ્ત બોરૂદમ બગોર્ઝે ગરાન્
ઝે મન્ ગર્ નબૂદી બગીતી નશાન્
બરૂઆવર્દહૂ ગર્દન્ ઝે ગર્દનકશાન્
ચુ આન્ અઝૂદહા કૂ ઝે રૂદે કશફૂ
બેરૂન્ આમદો કરૂદ ગીતી ચુ કફૂ
ઝમીન્ શહૂર્ તા શહૂર્ પહૂનાએ ઊય
હમાન્ કૂહૂ તા કૂહૂ બાલાએ ઊય
જહાન્‌રા અઝૂ બૂદ દેલ્ પુર્ હેરાસ
હમીદાશતન્દી શબો રૂઝ પાસ
હવા પાક્ કરૂદહૂ ઝે પરૂરન્દગાન્
હમાન્ રૂએ ગીતી ઝે દરૂરન્દગાન્
ઝે નફૂસે હમી પરૂરે કર્ગસ બેસૂખ્ત
ઝમીન્ ઝીરે ઝહૂરશ હમી બર્ ફેરૂખ્ત
નેહન્ગે દેઝમ બરૂકશીદી ઝે આબ્
હમાન્ અઝ્ હવા તીઝ્ પરૂરાન્ ઓકાબ્

સામનું મિનોચેહરની નઝદીક ઝાલેઝરને હાથે નામુ મોકલવું.

નવીસંદાને (પોતાની) નઝદીક બેસાડયા-(અને) દરેક બાબદ ૩૭૧
માટે લંબાણથી લખાણ કીધું.

નામાની શુરૂઆત ખુદાઇ દુઆ સાથ કીધી-કે જે છે અને હમેશે કાયમ રહેશે.

તેનાથીજ નેકી અને બદી તેમજ હસ્તી અને નીસ્તી છે-આપણ સઘળા બંદા છિયે. અને તે એકલો ખોદા છે.

તેણે ભવિષ્ય માટે જે કાંઈ નિર્માણ કીધું છે-તેજ પ્રમાણે આ ફરતું આસ્માન ગતિ લે છે.

શનિ, સૂર્ય અને ચંદ્રના તે સાહેબ છે-તેના તરફથી પાદશાહ મિનોચેહર ઉપર દુઆ હોજો !

જે લડાઈમાં ઝેહરથી પાવઝેહર ભસમ કરનારો,-ખુશીની મજલેસમાં દુન્યાને રોશન કરનાર માહતાબ મિસાલનો,

તે ગોર્ઝનો ફેરવનારો અને શેહરોને તાબે કરનારો-દરેક શખ્સને તેની ખુશીનો ભાગ આપનારો.

લડાઈમાં ફરીદૂનના ઝુંડો લઇને જનારો-(અને) લડાયક મઘરૂર ચિત્તાને શિકસ્ત આપનારો છે.

તારા ગોર્ઝના ઝપાટાથી બુલંદ પહાડ-કચડાઇ જઇને તારા ભપકાદાર ઘોડાના પગની ખાક થાય છે.

તારાં પાક દિલ અને પવિત્ર ધર્મની બરકતથી ઝમાના-વરૂ અને મેઢાંને એકજ હવાડે પાણી પાય છે.

પોતાનું કામ પુરૂં કરી ચૂકેલો હું એક બંદો છું-હું એકસો વીસ ૩૭૨
વર્ષની ઉમરે પહોંચ્યો છું.

મારા માથાંના બાલ તમામ સફેદ થવા લાગ્યા છે-અને ઝમાનાએ હવે મને આવું સફેદ તાજ પહેરાવ્યું છે.

(તારી નઝદીક) બંદા મિસાલ મેં પેહલવાની કમર બાંધી જાદૂગરો સાથે લડાઇ કીધી છે.

લગામ ફેરવનાર, પેહલવાનોને નાખનાર અને ગોર્ઝ ઘૂમાવનાર-મારા જેવો સવાર દુન્યામાં કોઇએ જોયો નથી.

જ્યારે મેં ભારી ગોર્ઝ ઉપર હાથ નાખ્યો-ત્યારે માઝંદરાનના પેહલવાનોની આબરૂ જતી રહી.

પેહલવાનોના સરદાર તરીકે-અગર હું દુન્યામાં જાણીતો ન થતે તો,

પેલો અઝદાહ જે કશફ નદીમાંથી-બાહેર આવીને બધી પૃથ્વીને પોતાના મોઢાંનાં ફીણે ભરી નાખતો હતો,

જે એક શેહરથી બીજાં શેહર સૂધીની લંબાઇનો-અને એક પહાડથી બીજા પહાડ સૂધીની ઊંચાઇનો હતો,

જેનાથી દુન્યા ધાસ્તી ભરેલી થઈ હતી-જેને માટે રાત અને દહાડો ચોકી રાખતાં હતાં.

તેણે પક્ષીઓથી હવા સાફ કીધી (હતી)-તેમજ ઝમીનની સપાટી ફાડીખાનારાં જાનવરોથી (ખાલી કીધી હતી).

તેના શ્વાસ લેવાથી ગીધનાં પર બળતાં હતાં-જ્યાં તેનું ઝેહર પડતું ૩૭૩
ત્યાં ઝમીન સલગી ઉઠતી હતી.

તે પાણીમાંથી ધુસ્સાભરેલાં મગરમચ્છ(ને પોતાના દમથી) બાહેર ખેંચી કાઢતું (હતું)-તેમજ હવા ઉપરથી શેતાબ ઉડનારાં ઓકાબ(ને નીચે નાખતું હતું.

ઝમીન્ ગશ્ત બીમરૂદુમો ચારૂપાય
જહાન્ જુમ્લહ્ ઊરા સેપોરૂદન્દ્ જાય
ચુ દીદમ કે અન્દર્ જહાન્ કસ નબૂદ
કે બા ઊ હમી દસ્ત્ યારસ્ત સૂદ
બઝૂરે જહાનદાર્ યઝદાને પાક્
બેયફ્કન્દમ અઝ્ દેલ હમહ્ તર્સો બાક્
મેયાનરા બેબસ્તમ્ બનામે બલન્દ્
નેશસ્તમ બરાન્ પીલ્ પયકર્ સમન્દ્
બઝીન્ અન્દરૂન્ ગોર્ઝએ ગાવસર્
બબાઝૂ કમાનો બગરૂદન્ સેપર્
બેરફ્તમ બસાને નેહન્ગે દઝમ
મરા તીઝ્ ચન્ગો વરા તીઝ દમ
મરા કરૂદ્ પદરૂદ્ હર્ કસ કે દીદ્
કે બર્ અઝ્દહા ગોરૂઝ્ ખાહમ કશીદ્
રસીદમશ દીદમ ચુ કૂહે બલન્દ્
કશાન્ મૂએ સર્ બર્ ઝમીન્ ચૂન કમન્દ્

૩૭૪ ઝબાનશ બસાને દરખ્તી સેયાહ્
ઝફર્ બાઝ કરૂદહ્ ફેકન્દહ્ બરાહ્
ચુ દુ આબ્ગીરશ પુરઝ્ ખૂન દો ચશ્મ
મરા [illegible]દો ધુરૂરીદો આમદ્ બખશ્મ
ગુમાની ચુનીન્ બારૂદમ અય શહ્રૂયાર્
કે દારદ્ મગર્ આતેશ અન્દર્ કનાર્
જહાન્ પીશે ચશમમ ચુ દર્યા નમૂદ્
બઅબ્રે સેયહ્ બરૂશુદહ્ તીરહ્ દુદ્
ઝે બાન્ગશ બેલરૂઝીદ્ રૂએ ઝમીન્
ઝે ઝહ્રશ ઝમીન્ શુદ્ ચુ દર્યાએ ચીન્
બરૂ બર્ ઝદમ બાન્ગ્ બર્ સાને શીર્
ચુનાન્ ચૂન્ બુવદ્ કારે મર્દે દેલીર્
યકી તીરે અલ્માસ પયકાન્ ખદન્ગ્
બચર્ખ અન્દરૂન્ રાન્દમ બીદેરન્ગ્
બસૂએ ઝફર્ કરૂદમ આન્ તીર્ રામ્
બદાન્ તા બેદૂઝમ ઝબાનશ બકામ્
ચુ શુદ્ દૂખ્તહ્ યક્ કરાન અઝ્ દહાનશ
બેમાન્દ્ અઝ્ શેગેફ્તી બબીરૂન ઝબાનશ
હમ અન્દર્ ઝમાન્ દીગરી હમચુનાન્
ઝદમ બર્ દહાનશ બેપીચીદ્ અઝાન્
૩૭૫ સે દીગર્ ઝદમ બર્ મેયાને ઝફરૂશ
બરૂઆમદ્ હમી જૂશ ખૂન્ અઝ્ જેગરૂશ
ચુ તન્ગ્ અન્દર્ આવરૂદ્ બા મન્ ઝમીન્
બર્ આહીખ્તમ્ આન્ ગાવસર્ ગોર્ઝે કીન્
બનીરૂએ યઝ્દાને ગીહાન્ ખોદાય
બરૂઅન્ગીખ્તમ પીલ્તનરા ઝે જાય
ઝદમ બર્ સરશ ગોર્ઝએ ગાવચેહ્રૂ
બરૂ કૂહ્ બારીદ્ ગેતી સેપેહ્રૂ
શેકસ્તમ સરશ ચૂન સરે ઝેન્દહ્ પીલ્
ફેરૂ રીખ્ત ઝૂ ઝહ્રૂ ચૂન રૂદે નીલ્

(તેનાથી) ઝમીન માણસો અને પશુઓ વિનાની થઈ-તમામ દુન્યા (ના લોકોએ) તેને રહેવા માટે જગો આપી હતી (ચાલી ગયાં હતાં).

જ્યારે મેં જોયું કે હવે એવું કોઇ રહયું નથી-કે તેની સાથે બાથ ભીડી શકે.

ત્યારે દુન્યાના સાહેબ પાક યઝદાનના કોવતની હિમ્મત ઉપર-મેં દિલમાંથી સઘળી બીક અને ધાસ્તી કાઢી નાખી.

(પાક યઝદાનનાં) બુલંદ નામથી મેં કમર બાંધી-(અને) હાથીની મિસાલના ઘોડા ઉપર હું બેઠો.

ઝીન ઉપર ગાવેયાની ગોર્ઝ,-બાઝૂ ઉપર કમાન અને ગર્દન ઉપર ઢાલ (લટકાવી).

હું તુંદ મગરમચ્છની મિસાલ (તેની નઝદીક) ગયો-મારી ચુંગાલ તેઝ અને તેનો ફુંફાડો તેઝ (હતો).

જ્યારે બધાઓએ જાણ્યું કે હું અઝદાહને મારવા જાઉ છું ત્યારે જે કોઈ મને મળતા તે બધા સારી દુઆ સાથે વેદા કરતા.

(જ્યારે) હું તેની (નઝદીક) ગયો (ત્યારે) મેં (તેને એક) બુલંદ પહાડની મિસાલે જોયો તેના માથાંના બાલ કમંદની મિસાલ ઝમીન ઉપર લબડતા હતા.

તેની ઝબાન જાણે બળીને કોલસા થયું હોય એવાં ઝાડ જેવી હતી-મોઢું ખુલ્લું કરી તે મારા માર્ગમાં પડેલો હતો.

તેની બન્ને આંખો લોહીથી ભરેલી બે તળાવની મિસાલ (હતી)-મને તેણે જોયો, તે પોકાર્યો અને ધુસ્સાથી આવ્યો.

ઓ પાદશાહ ! હું એમજ સમજ્યો-કે કદાચ તે બધો આતશનોજ બનેલો છે.

દુન્યા મને દર્યાની મિસાલ તરતી દેખાવા લાગી-તેનો કાળો ધુંવા સીઆહ વાદળ સુધી પુગો.

તેના પોકારથી ઝમીનના સપાટી ધ્રુજી-તેના ઝેહરથી ઝમીન ચીનના દર્યા મિસાલ થઈ

જેમ બહાદુર મર્દોનિ ધંધો છે તેમ-મેં સિંહની મિસાલ તેના ઉપર પોકાર માર્યો.

મેં વગર ઢીલ સખ્ત કમાનની અંદર એક ખદંગી* અલમાસી નોકના તીર ચઢાવ્યો.

તે તીર મેં (તેનાં) મોઢાં તરફ વાંકો ફેંકયો (કે) જેથી હું તેની ઝબાન ગળાં સાથ સીવી નાખું.

જ્યારે તેના મોઢાંની એક બાઝૂ સીવાઈ ગઇ-ત્યારે તેની ઝબાન બાહેર લટકી પડી અને અને પેલો અઝદાહ અજબ થયો.

તુરતજ મેં બીજો તીર તેવીજ રીતે તેના મોઢાં ઉપર ફેંકયો તેથી તે મરોડાયો.

(અને) ત્રીજો મેં તેનાં મોઢાંની વચ્ચે માર્યો-તેથી તેનાં કલેજાંનુ લોહી ઉકળીને ઉપર આવ્યું.

જ્યારે તે બિલકુલ મારી અડોઅડ આવ્યો-ત્યારે મેં ગાવેયાની સૂરતના કીનો લેનારો ગોર્ઝ ઉડાવ્યો.

દુન્યાના સાહેબ ખુદાતાલાના કોવતની મદદથી-મેં (મારા) હાથીતનના (ઘોડા)ને ડપટાવ્યો,

અને તેના માથાં ઉપર ગાયની સૂરતનો ગોર્ઝ માર્યો. (જેથી) ગોયા આસ્માને તેના ઉપર પહાડ તોડી પાડયો

મેં તેનું મસ્ત હાથીનાં માથાં મિસાલનું માથું તોડી નાખ્યું-તેનાથી નીલના દર્યાની મિસાલ ઝેહર વહેવા લાગ્યું.

* એક ઝાડનું નામ કે જેનું લાકડું ઘણુંજ સખ્ત હોય છે અને તેના નેઝા, તીર અને ઘોડાનાં ઝીન બનાવે છે.

બઝખ્મી · ચુનાન્ શુદ્ કે દીગરૂ નખાસ્ત
ઝે મધ્ઝશ ઝમીન્ ગશ્ત બા કૂહ્ રાસ્ત
કશફ્ રૂદ્ પુર્ ખૂનો ઝર્દાબ્ ગશ્ત
ઝમીન્ જાએ આરામશો ખાબ્ ગશ્ત
હમહ્ કૂહ્સારાન્ પુરઝ્ મર્દો ઝન
હમી આફ્રીન્ ખાન્દન્દી બમન્
જહાની બરાન્ જન્ગ્ નઝ્ઝારહ્ બૂદ્
કે આન્ અઝ્દહા ઝેશ્ત પત્યારહ્ બૂદ્
મરા સામે યક્ ઝખ્મ્ અઝાન્ ખાન્દન્દ
જહાની બમન્ ગઉહરૂ અફ્શાન્દન્દ
ચુ ઝૂ બાઝ્ ગશ્તમ્ તને રઉશનમ્
બરહનહ્ શુદ્ અઝ્ નામવરૂ જઉશનમ્
ફેરૂ રીખ્ત અઝ્ બારહ્ બરૂગુસ્તુવાન્
વઝાન્ ઝહરૂ બુદ્ ચન્દ્ ગાહમ્ ઝેયાન્
બરાન્ બૂમ્ તા સાલેયાન્ બરૂ નરૂદ્
જોઝઝ્ સૂખ્તહ્ ખાકે ખાવરૂ નરૂદ્
ગરૂ અઝ્ જન્ગે દીવાન્ બેગૂયમત બાઝ્
ઝે ગોફ્તારે આન્ નામહ્ ગરૂદદ્ દરાઝ્
ચુનીનો જોઝીન્ હરૂ ચે બૂદીમ્ રાય
સરાન્રા સરૂ આર્વદમી ઝીરે પાય
કુજા મન્ ચમાનીદમી બારૂપાય
બેપર્દાખ્તી શીરે દરૂરન્દહ્ જાય
કુનૂન્ ચન્દ્ સાલસ્ત તા પોશ્તે ઝીન્
મરા તખ્તગાહસ્તો અસ્પમ્ ઝમીન્
હમહ્ કરૂગ્સારાનો માઝન્દરાન્
બતૂ રાસ્ત કરૂદમ્ બગોઝ ગરાન્
નકરૂદમ્ ઝમાની બરો બૂમ્ યાદ્
તોરા ખાસ્તમ્ નીઝ્ પીરૂઝો શાદ્
કુનૂન્ ઈન્ બરૂઅફ્રાખ્તહ્ યાલે મન્
હમાન્ ઝખ્મ્ કૂબન્દહ્ ગૂપાલે મન્
બદાન્ સાન્ કે બૂદહ્ નમાનદ્ હમી
બરો ગોરૂદ્ગાહમ્ ખમાનદ્ હમી
કમન્દમ્ બેયન્દાખ્ત અઝ્ દસ્ત સસ્ત
ઝમાને મરા વાઝ્ગૂનહ્ બેબસ્ત
સેપોર્દીમ્ નઉબત્ કુનૂન્ ઝાલ્રા
કે શાયદ્ કમરૂબન્દો ગૂપાલ્રા
ચુ મન્ કરૂદમ્ અઝ્ દુશ્મનાન્ કમ્ કુનદ્
હોનરૂહાએ ઊ દેલત ખુરૂરમ્ કુનદ્
યકી આરૂઝૂ દારદ્ અન્દરૂ નેહાન્
બેયાયદ્ બેખાહદ્ ઝે શાહે જેહાન્
યકી આરૂઝૂ કાન્ બયઝ્દાન્ નેકૂસ્ત
કુજા નીકુઈ ઝીરે ફર્માને ઊસ્ત
નકર્દીમ્ બીશાએ શાહે બુઝોરૂગ્
કે બન્દહ્ નબાયદ્ કે બાશદ્ સુતોરૂગ્
હમાના કે બા ઝાલ્ પયમાને મન્
શનીદસ્ત શાહે જહાન્બાને મન્

તે એકજ ઝખ્મથી એવો પડયો કે બીજો માગ્યોજ નહીં-તેના મધ-ઝથી ઝમીન પહાડની બરાબર (ઊંચી) થઇ ગઇ.

કશફ નદી લોહી અને પિત્ત ભરેલી થઈ-દુન્યા પાછી રહેવા અને આરામ કરવાને લાયક બની

પહાડના શિખર બધાં મર્દ અને ઓરતોથી ભરાઇ ગયાં-જેઓએ મને ભલી દુઆ દીધી.

લોકોનું મોટું ટોળું એ લડાઇ જોતું હતું-કારણકે તે બૂરો અઝ-દહા એક ભારી આફત હતો.

તેથી તેઓ મને એક ફટકાના* સામ કહેવા લાગ્યા-બધા લોકોએ મારી ઉપર ગોહર વધાવ્યાં.

જ્યારે તે (કામ)થી હું પરવાર્યો ત્યારે મારૂં રોશન તન-મારાં ૩૭૬
નામવર બખ્તર વગર નાગું થઇ ગયું હતું.

પેલા અઝદહાના ઝેહરથી મારા ઘોડાનું બખ્તર કકડા કકડા થઈ ખરી પડયું. અને હું પણ ઘણા દાહડા સુધી માંદો પડયો.

તે જગા ઉપર કેટલાંક વર્ષો સુધી ખેતીવાડી થઈ ન હતી-આમડાંઓની બળેલી રાખ સિવાય બીજું કાંઇ નહીં હતું.

અગર દેવોની લડાઇનું વર્ણન કરૂં તો-તેથી આ કાગઝ ઘણું લમ્બાણ થઇ પડશે.

બસ એવીજ રીતે બીજી જગાઓમાં પણ જેમ મને વાજબી લાગતું તેમ હું-દુશમનોના સરદારોને નીચા પાડતો.

જ્યાં હું ઘોડો દપટાવતો-ત્યાંથી ફાડીખાનારા સિંહ નાસી જતા.

એમ કરતાં હવે કેટલાંક વર્ષ થયાં છે કે ઘોડાનું જીન-મારૂં તખ્ત અને ઘોડોજ મારી ઝમીન છે.

સઘળું કર્ગસાર અને માઝંદરાન-મારા ગોર્ઝ કરીને મેં તારે તાબે કર્યું છે.

એમ કરતાં મેં (મારાં) વતનને જરા પણ યાદ કીધું નહીં-મેં સર્વદા તારીજ ફતેહમંદી અને ખુશી ચાહી છે.

(પણ) હવે આ મારી ઊંચી ગર્દન-તેમજ ઝખ્મ મારનારો મારો ગોર્ઝ,

જેવાં હતાં તેવાં હવે નથી રહયાં-મારી છાતી અને કમર વાંકાં વળી ૩૭૭
ગયા (છે).

ઘડપણ મારાં હાથમાંથી કમંદને પણ નાખી દે છે-ઝમાંના મને બધી રીતે ઉલટોજ નાખતો આવ્યો છે;

(તેથી) હવે ઝાલને બધું કામ સોંપ્યું (છે)-કારણકે તે કમરબંદ અને ગોર્ઝને લાયક (છે).

જેમ મેં દુશ્મનોને માર્યા (છે) તેમ તે (પણ) મારશે-તેના હોનરો તારૂં દિલ ખુશી કરશે.

તે એક છૂપી ખાહેશ રાખે છે-તે (તારી નઝદીક) આવે છે (અને તું) જેહાનના શાહથી તે માગશે.

તે એક એવી ઈચ્છા રાખે છે કે જે ખુદાતાલાને પણ વાજબી લાગે-કેમકે તેનાજ હોકમને પણ તાબે છે.

(તું) બુઝોર્ગ પાદશાહના હોકમ વગર અમોએ (તે કામ) કીધું નથી-કારણકે બંદાને નહીં ઘટે કે (પોતેજ) મોટો થઇ બેશે.

ખચીત ઝાલ સાથનો મારો કોલ-જેહાનના પાદશાહે સાંભળેલો છે.

* "સામે યક ઝખ્મ" યાને એકજ ફટકે દુશ્મનને મારનારો સામ. અને 'સામે સવાર' યાને ઘણોજ સરસ રીતે ઘોડે સવારી કરનાર પણ કહે છે. તેમજ એ "સામે સન્ગદેલ" એટલે કઠણ હેડાંનો અને "સામે દાસ્તાન" યાને ઝાલ સાથ ઘાતકીપણું ચલાવનાર તરીકે પણ ઓળખાયો છે.

કે બા ઊ બેકરૂદમ મેયાને ગોરૂહુ
ચુ આવરૂદમ ઊરા ઝે અલ્બોર્ઝ કૂહુ
કે અઝ રાએ ઊ સરૂ નપીચમ બહીચ
દરીન્ રૂઝહા કરૂદ ઝી મન્ પસીચ
૩૭૮ બપીશે મન્ આમદ પુરઝ ખૂન્ રોખ્સાન્
હમી ચાકૂ ચાકૂ આમદશ ઊસ્તોખાન્
મરા ગોફ્ત બરૂ દારૂ. આમુલ્ કુની
સઝા તરૂ કે આહન્ગે કાબુલ્ કુની
ચુ પર્વરૂદએ મોરૂઘ બાશદ બકૂહુ
ફેકન્દહુ બદૂરૂ અઝ મેયાને ગોરૂહુ
ચુનાન્ માહુ બીનદ બકાબુલસેતાન્
ચુ સર્વે સહી બરૂ સરશ ગુલસેતાન્
ચુ દીવાનહુ ગરૂદદ નબાશદ શેગેફ્ત.
અઝ શાહરા કીન્ નબાયદ ગેરેફ્ત
કુનૂન્ રન્જે મેહરશ બજાઈ રસીદ
કે બખ્શાયેશ આરદ હરાન્ કસ કે દીદ
ઝે બસ દરૂદ કૂ ખુરૂદ બરૂ બીગોનાહુ
ચુનાન્ રફ્ત પયમાન્ કે બેશનીદ શાહુ
ગુસી કરૂદમશ દેલ્ શુદહુ મુસ્તમન્દ
ચુ આયદ બનઝદીકે તખ્તે બલન્દ
હમાન્ કુન કે તા મેહતરી દરૂખરદ
તોરા ખુદ નેયામૂખ્ત બાયદ ખરદ
બગીતી મરા ખુદ હમીનસ્તો બસ
ચે અન્દોહુગુસારો ચે ફર્યાદરસ
૩૭૯ સઝદ ગરૂ શહન્શાહે બા ફરૂરો દાદ
ચકી કારે ઇન્ ચાકરૂ આરદ બયાદ
ઝે સામે નરીમાન્ બશાહે જેહાન્
હઝારૂ આફ્રીન્ બાદો હમ બરૂ મેહાન્
ચુ નામહુ નબેશતન્દો શુદ રાએ રાસ્ત
સેતદ ઝૂદ દસ્તાના બરૂ પાએ ખાસ્ત
ચુ ખોરૂશીદ સરૂ સૂએ ખાવરૂ નેહાદ
શબ્ અઝ તીરગી તાજ બરૂ સરૂ નેહાદ
ને ખોફ્તો નેયાસૂદ તા બામદાદ
અઝ અન્દીશહુ બરૂ દેલ નેયામદશ યાદ
ચુ આન્ જામએ શઅરૂ બેયફ્કન્દ શબ્
સપીદહુ બેખન્દીદો બોકુશાદ લબ્
બેયામદ બઝીન્ અન્દરૂ આવરૂદ પાય
બરૂઆમદ ખોરૂશીદને કરૂરનાય
શબો રૂઝ નય ખુરૂદ બૂદશ નખાબ્
હમીરાન્દ અન્દરૂ દેલે પુરૂ શેતાબ્
બેરફ્તન્દ ગોર્દાન્ અબા ઊ બરાહ
દમાનો દનાન્ રોખ સુવી તખ્તગાહુ
ચુ શુદ ઝાલે ફરૂરોખ ઝે 'કાબુલસેતાન
બેબુદ સામે યકઝખ્મ દર ગુલસેતાન

કે જે કાલ જ્યારે હું તેને અલ્બોર્ઝ પાહાડ ઉપરથી લાવ્યો–ત્યારે મેં બધાંની સામે ઝાહેરમાં તેની સાથે કોલ કીધો (હતો).

કે તેની માગણીથી હું કદી પણ મારૂં સર ફેરવીશ નહીં–તે ઉપરથી હવે તે મારી પાસે પોતાની મુરાદ માગે છે.

તે મારી નઝદીક લોહીથી ખરડાયલાં મોઢાં (અને) ભાગેલાં હાડકાં (સાથ) આવ્યો.

તેણે મને કહ્યું કે કાબુલના અંદેશો કીધા કરતાં વધારે બેહતર (એ છે કે) આમુલને ફાંસીએ ચઢાવ.

જે પહાડમાં મુર્ઘથી પાળાયેલો (અને) માણસો વચ્ચેથી દૂર પડેલો હોય.

તે જ્યારે કાબુલસ્તાનમાં બાઘના સીધાં સરોવરની મિસાલનો માહતાબ જોએ, કે જેનાં માથાં ઉપર વાડી ભરેલી હોએ.

ત્યારે તે દિવાનો થાએ તો કાંઇ અજબ જેવું નથી-પાદશાહે તેના ઉપર ધુસ્સે થવું નહીં જોઈએ.

તેના પ્યારનું દુઃખ હવે એટલું બધું વધી ગયું છે-કે જે કોઇ તેને જોય છે તે બધાં તેની દયા ખાય છે.

પોતે નિર્દોષ હોવે તેણે જે દુઃખ વેઠયાં–તે માટે મેં જે વચન આપ્યું છે તે તો શાહે સાંભળ્યું હતું.

મેં તેને આશાભરેલાં દિલ સાથે મોકલ્યો (છે)–જ્યારે તે (તારાં) બુલંદ તખ્તની નઝદીક આવે,

ત્યારે તું તેની સાથે સરદારોની માફકજ વર્તજે-તને પોતાને અકલ શીખવવી પડે (એમ) નથી.

દુન્યામાં મારો પોતાનો બસ એનો એજ છે-શું ઘમ ખાનારો (કે) શું ફર્યાદે પહોંચનારો (એજ છે).

કેવું સારૂં થાય જો ઈન્સાફ અને દબદબા સાથના શેહનશાહ–આ ચાકરની એક પણ ચાકરીને ધ્યાનમાં લાવે.

નરીમાનના સામથી જે જેહાનના પાદશાહ ઉપર-અને બુઝોર્ગો ઉપર હઝારો દુઆ હોજો !

જ્યારે નામુ લખાયું અને બધી ગોઠવાંણ થઇ ત્યારે દસ્તાને (તે નામુ) તુરત લીધું અને ઉભો થયો.

જ્યારે ખોરશેદે (પોતાનું) માથું પશ્ચિમ તરફ કીધું–અને રાતે સીઆહીનું તાજ (પોતાનાં) માથાં ઉપર મૂક્યું (યાને રાત પડી)

ત્યારે (ઝાલ) બામદાદ સૂધી સુતો નહીં અને આરામ (પણ) કીધો નહીં–તે વિચારમાંના વિચારમાં ઊંઘવુંજ ભૂલી ગયો.

જ્યારે રાતે કાલા બાલના પોશાક નાખી દીધા–ત્યારે સવારની રોશની હસી અને હોઠ ખોલ્યા (યાને બામદાદ થઈ).

(તે વખતે) તે નીકળ્યો (અને ઘોડાનાં) ઝીન ઉપર પગ મૂક્યા–કરનાયાના પોકાર ઉઠયા.

તેણે રાત અને દહાડો ખોરાક ખાધો નહીં અને ખાબ (પણ) કીધો નહીં તે ઉસકેરાયલાં દિલ સાથે દોડતો જતો હતો.

તેની સાથે પેહલવાનો તખ્તગાહ તરફ દોડતા ચાલ્યા.

જ્યારે મુબારક ઝાલ કાબુલસ્તાનથી ગયો ત્યારે “ સામે એક ઝખ્મ ” વાડીમાં આનંદ કરતો બેઠો.

ખેશમ્‌ ગેરેફ્‌તને મેહ્‌રાબ્‌ બર્‌ સીન્દોખ્ત્‌ વ રફ્‌તને સીન્દોખ્ત્‌ નઝ્‌દે સામ્‌ દર્‌ કારે અરૂસીએ ઝાલ્‌ વ રૂદાબહ્‌.

ચુ દર્‌ કાબુલ ઈન્‌ દાસ્તાન્‌ ફાશ ગશ્ત
સરે મરૂઝબાન્‌ પુર્‌ ઝે પરૂખાશ ગશ્ત
બરૂઆશોફ્‌ત સીન્દોખ્તરા પીશ ખાન્દ
હમહ્‌ ખેશ્મે રૂદાબહ્‌ બેરૂ વય બેરાન્દ
બદૂ ગોફ્‌ત કફ્‌નૂન્‌ જોઝીન્‌ રાએ નીસ્ત
કે બા શાહે ગીતી મરા પાએ નીસ્ત
કે આરમત બા દોખ્તે નાપાક્‌તન્‌
કોશમ ઝારૂ તાન્‌ બરૂ સરે અન્જુમન્‌
મગર્‌ શાહે ઈરાન્‌ અઝીન્‌ ખેશ્મો કીન્‌
બરૂ આસાયદો રામ ગરૂદદ્‌ ઝમીન્‌
બકાબુલ કે બા સામ યારદ્‌ ચખીદ્‌
મરાન્‌ ઝખ્મે ગોર્ઝશ કે યારદ્‌ ચશીદ્‌
ચુ બેશ્નીદ્‌ સીન્દોખ્ત પીશશ નેશસ્ત
દેલે ચારહ્‌ જૂ અન્દર્‌ અન્દીશહ્‌ બસ્ત
યકી ચારહ્‌ આવરૂદ્‌ અઝ્‌ દેલ બજાય
કે ઊ ઝરૂફૂબીન્‌ બુદ્‌ બતદ્‌બીરો રાય
વઝાન્‌ પસ રવાન્‌ દસ્ત કરૂદહ્‌ બકશ
બેયામદ્‌ બરે શાહે ખોરૂશીદ્‌ફશ
બદૂ ગોફ્‌ત બેશ્નવ્‌ ઝે મન્‌ યક્‌ સખુન્‌
વઝાન્‌ પસ હરાન્‌ ચત બુવદ્‌ રાએ કુનૂ
તોરા ખાસ્તહ્‌ ગર્‌ ઝે બહરે તનસ્ત
બેબખ્શો બદાન્‌ કીન્‌ શબ્‌ આબેસ્તનસ્ત
અગર્‌ ચન્દ્‌ બાશદ્‌ શબે દીરૂબાઝ્‌
બરૂ તીરગી હમ નમાનદ્‌ દરાઝ્‌
શવદ્‌ રૂઝ્‌ ચૂન્‌ ચશ્મહ્‌ રખશાન્‌ શવદ્‌
જહાન્‌ ચૂન્‌ નેગીનહ્‌ બદખશાન્‌ શવદ્‌
બદૂ ગોફ્‌ત મેહ્‌રાબ્‌ કઝ્‌ બાસ્તાન્‌
મઝન્‌ દર્‌ મેયાને ચલાન્‌ દાસ્તાન્‌
બેગૂ આન્‌ ચે દાનીઓ જાન્‌રા બેકૂશ
વગરૂ ચાદરે ખૂન્‌ બતન્‌ બરૂ બેપૂશ
બદૂ ગોફ્‌ત સીન્દોખ્ત કય સરૂફરાઝ્‌
બુવદ્‌ કત બખૂનમ નેયાયદ્‌ નેયાઝ્‌
મરા રફ્‌ત બાયદ્‌ હમી પીશે સામ
કશીદન મરીન્‌ તીઘરા અઝ્‌ નેઆમ
બેગૂયમ બદૂ આન્‌ચે ગોફ્‌તન્‌ સઝદ્‌
ખેરદ્‌ ખામગોફ્‌તારૂહારા પઝદ્‌
ઝે મન્‌ રન્જે જાનો ઝે તૂ ખાસ્તહ્‌
સેપોરૂદન્‌ બમન્‌ ગન્જે આરાસ્તહ્‌
બદૂ ગોફ્‌ત મેહ્‌રાબ્‌ કીનત કલીદ્‌
ઘમે ગન્જે ગઉહરૂ નબાયદ્‌ કશીદ્‌
પરસ્તન્દહ્‌ઓ અસ્પો તખ્તો કોલાહ્‌
બેયારાયો બા ખીશતન્‌ બરૂ બરાહ્‌

મેહરાબનું સીન્દોખ્ત ઉપર ધુસ્સે થવું અને સીન્દોખ્તનું ઝાલ અને રોદાબેની શાદીનાં કામ માટે સામની નઝદીક જવું.

જ્યારે કાબુલમાં (સામના લડાઇ કરવા આવવાની) આ વાત ૯૮૦
ફેલાઈ ત્યારે હાકેમનું માથું ધુસ્સાથી ભરપુર થયું.

તે ધુસ્સે થયો અને સીન્દોખ્તને પોતા પાસે બોલાવી તેણે સઘળો રોદાબેનો કેહર તેના ઉપર કાઢયો.

તેણે કહયું "કે હવે એ વિચાર સિવાય (બીજો ઉપાય નથી)-કારણકે દુન્યાના પાદશાહ (મિનોચેહર) સાથ (લડવાની) મને તાકત નથી.

જેથી હું તને નાપાક તનની બેટી સાથે ખેંચી લાવી અંજુમનની રૂબરૂ ખુવારી(થી) મારૂં.

જેથી ઇરાનનો શાહ આ ધુસ્સા અને કીનાથી આરામ પામે અને (કાબુલની) ઝમીન ખુશી થાએ.

કાબુલમાં સામની સાથે કોણ લડી શકશે-તેના ગોર્ઝનો ઝખમ કોણ ખમી શકશે!"

જ્યારે સીન્દોખ્તે સાંભળ્યું ત્યારે તે તેની નઝદીક બેઠી (અને) વિચાર કરવા લાગી.

તેણીએ એક ઉપાય શોધી કાઢયો-કારણકે તે તદબીર અને વિચાર સાથે દૂરદર્શક હતી.

ત્યાર પછી અદબ વાળીને-ખુરશેદની મિસાલના શાહની નઝદીક ચાલતી ચાલતી આવી

તેને કહયું કે "તું મારી એક વાત સાંભળ-અને પછી તારો જે કાંઈ વિચાર હોય તે કરજે.

જો તારી દઉલત શરરીનાં રક્ષણ માટેજ છે તો તે બખશેશ કર અને ૯૮૧
જાણ કે આ રાતનાં પેટમાં ઘણા ભેદ ભરેલા છે.

રાત ગમે એટલી લામ્બી હોય-તો પણ તે ઉપર કાળાસ ઘણો વખત રહેતો નથી.

પણ જ્યારે સૂરજ ઉગે છે કે દહાડો થાય છે-અને દુન્યા બદક્ષાનના નગીના મિસાલ ઝળકાટભરેલી થાય છે."

મેહરાબે તેને કહયું કે "જૂની પુરાણી વાત પેહલવાનોના આગળ ના ચલાવ.

તું જે કાંઇ યુક્તિ જાણતી હોય તે કહે અને જીવ બચાવવાની કોશેશ કર-(નહીં તો) લોહીની ચાદરમાં સજ થા."

સીન્દોખ્તે તેને કહયું કે "ઓ સરફરાજ!-તને મારાં ખુનની ઝરૂર નહીં પડશે.

મને સામની આગળ જવું જોઇયે-અને મેયાનમાંથી આ તલવાર (ઝબાન) ખેંચવી જોઇયે.

જે કાંઈ કહેવું ઘટે છે તે હું તેને કહીશ-કારણ કે કાચ્ચા સખુનોને અકલ પકાવે છે (યાને અકલથી નાદાનિયત દૂર થઈ શકે છે).

હું જીવથી મેહનત (કરૂં) અને તું હદીયો (તથા) ભેગો કીધેલો ખઝાનો મને આપ."

મેહરાબે તેને કહયું કે "આ કુંચી લે ગોહર અને ખઝાનાનો વિચાર ના કરતી.

ઘોલામ, ઘોડા. તખ્ત અને કોલાહ-તૈયાર કર અને પોતાની સાથે ૯૮૨
લઇ જા.

મગર્ શાહરે કાબુલ્ નસૂઝદ્ બમાં
શુ પેઅ્મોરૂદહ્ શુદ્ બર્ ફોરૂઝદ્ બમા
શુનીન્ ગોફૂત્ સીન્દોખ્ત્ બા નામદાર્
બજાએ રવાન્ ખાસ્તહ્ ખાર્ દાર્
નબાયદ્ કે ચૂન્ મન્ શવમ્ ચારહ્ જૂય
તો રૂદાબહ્રા સખ્તી આરી બરૂય
મરા દર્ જહાન્ અન્દુહો જાને ઊસ્ત
કુનૂન્ બા તો અમ્ રૂઝે પયમાને ઊસ્ત
નદારમ્ હમી અન્દુહે ખીશતન્
અઝૂયસ્ત ઈન્ દર્દો અન્દુહે મન્
યકી સખ્ત પયમાન્ સેતદ્ જૂ નુખોસ્ત
પસાન્ગહ્ બમર્દી રહે ચારહ્ જોસ્ત
બેયારાસ્ત તન્રા બદીબાએ ઝર્
બદુર્રો બયાકૂતે પુર્માયહ્ સર્
પસઅ્ ગન્જે મેહ્રાબ્ બહ્રે નેસાર્
બેરૂન્ બોરૂદ્ દીનાર્ સીસદ્ હઝાર્
દહ્ અસ્પે ગેરાન્માયહ્ બા સાઝે ઝર્
પરરસ્તન્દહ્ પન્જહ્ બઝરીન્ કમર્
૩૮૩ બસીમીન્ સેતામ્ આવરીદન્દ્ સી
અઝ્ અસ્પાને તાઝીઓ અઝ્ પાર્સી
અબા તઉકે ઝર્રીન્ પરસ્તન્દહ્ શસ્ત
યકી જામે ઝર્ હર્ યકીરા બદસ્ત
પુરઝ્ મોશ્કો કાફૂરો યાકૂતો . ઝર્
યકી પુર્ શરાબો યકી પુર્ શકર્
ચેહલ્ તખ્તહ્ દીબાએ પયકર્ બઝર્
તરાઝશ હમહ્ ગૂનહ્ ગૂનહ્ ગોહર્
બઝર્રીનો સીમીન્ દો સદ્ તીઘે હિન્દ્
હમહ્ તીઘ જહ્ર્ આબ્ દાદહ્ પરન્દ્
સદ્ ઉશ્તુર્ હમહ્ માદહો સોરૂખ મૂય
સદ્ અસ્તર્ હમહ્ બારકશ રાહ્ જૂય
યકી તાજે પુર્ ગઉહરે શાહ્વાર્
અબા તઉકો બા યારહો ગૂશવાર્
બસાને સેપહરી યકી તખ્તે ઝર્
બરૂ બાફૂતહ્ ચન્દ્ગૂનહ્ ગોહર્
રશો મુસ્તવી બીસ્ત પહ્નાએ ઊય
સવારે સરઅફ્રાઝ્ બાલાએ ઊય
વઝાન્ જેન્દહ્ પીલાને હિન્દી ચહાર્
હમહ્ જામહો ફર્શ કર્દન્દ્ બાર્
૩૮૪ ચુ પર્દાખ્ત કાર્ અન્દર્ આમદ્ બઅસ્પ
ચુ ગોર્દી બકેર્દારે આઝર્ ગોશસ્પ
યકી તર્કે રૂમી બસર્ બર્ નેહાદ્
યકી બારહ્ ઝીર્ અન્દરશ હમચુ બાદ્
બેયામદ્ ગોરાઝાન્ બદર્ગાહે સામ્
ને આવાઝ્ દાદો ને બર્ ગોફ્ત નામ્
બકાર્ આગહાન્ ગોફ્ત તા નાગહાન્
બેગૂયન્દ્ બા સરફરાઝે જહાન્
કે આમદ્ ફેરેસ્તાદએ કાબુલી
બનઝદે સેપહ્બુદ્ યલે કાબુલી
ઝે મેહ્રાબે ગોર્દ્ આવરીદહ્ પયામ
બનઝદે સેપહ્બુદ્ જહાનગીર્ સામ

કદાચ કાબુલ શેહરને હજુ પણ આપણ બળતું બચાવ્યે-જો કે કુમળાયું છે તો પણ કદાચ પાછું ખીળી નીકળે."

(તે) નામદારને સીન્દોખ્તે કહ્યું-(કે) " જીવ બચાવવાની જગો ઉપર ગંજ(ને) તુચ્છ ગણ.

એવું નહીં થાય કે હું જ્યારે દુઃખ દૂર કરવાની યુક્તિ કરૂં-ત્યારે તું રોદાબેને દુઃખ દે.

મને દુન્યામાં તેનાજ જીવની ફિક્ર છે-માટે તું મને પોતાનું વચન આપ.

હું મારો પોતાનો ઘમ રાખતી નથી-પણ આ મને તેણીનુજ દુઃખ અને ઘમ છે."

પહેલાં તેણીએ તેનાથી એક ઉસ્તવાર કોલ લીધો-પછી બહાદુરીથી કામ ઉપર મંડી.

તેણીએ કસબી પોશાક પહેર્યો-(અને) કીમતી મોતી અને યાકૂતથી માથું (મઢી લીધું).

પછી મેહરાબના ખઝાનામાંથી (સામને) વધાવી લેવા માટે-ત્રણ લાખ દીનાર લીધા.

સોનેરી અસ્બાબ સાથના નામીચા દશ ઘોડા સોનેરી કમરબંદ સાથના પચાસ ઘોલામ,

રૂપેરી સાઝસામાન સાથના ત્રીસ અરબી અને ફારસ શેહરના ઘોડા લીધા.

સોનેરી સાંકળી સાથની સાઠ બાંદીઓ-દરેકના હાથમાં એકેક સોનેરી જામ.

કસ્તુરી, કાફૂર, યાકૂત અને સોનાથી ભરેલી-એક શરાબ અને એક શાકર(થી) ભરેલી (હતી).

સોનેરી ભરતકામ કીધેલાં ચાલીસ રેશમી થાન-જે સઘળાંની કોરે જાત જાતનાં ગોહરો ટાંકેલાં હતાં.

સોનેરી અને રૂપેરી બસો હિંદી તલવારો-(તે) સઘળી તલવારોની ધાર ઝેહરી પાણી પાયલી (હતી).

રાતા બાલવાળી સો ઊંટડી (અને) સો ખચ્ચર સઘળાં બોજો ઊંચકનારાં (અને) સફર કરનારાં.

પાદશાહોને લાયકનાં કીમતી મોહરોથી ભરેલું એક તાજ-તેમજ વળી સાંકળી, હાર અને બાળી.

આસ્માનની મિસાલનું (સફાઈદાર) એક સોનેરી તખ્ત-જે ઉપર જાત જાતનાં ગોહર જડેલાં.

તેની પોહળાઈ વીસ પાદશાહી હાથ જેટલી-(અને) સર ઉઠાવેલા સવારના (જેટલી) તેની ઊંચાઈ (હતી).

પેહેરવા અને બિછાવવાનાં સઘળાં કપડાં ચાર મસ્ત હિંદી હાથીઓ ઉપર લાદ્યાં.

જ્યારે તેણી (સઘળાં કામ થી) ફારેઘ થઇ ત્યારે પેહલવાની પોશાકમાં ઘોડા ઉપર આઝર ગોશસ્પની મિસાલ સવાર થઈ.

તેણીએ એક રૂમી ફોલાદ માથાં ઉપર મૂકી-એક પવનની મિસાલનો ઘોડો (રાન) હેઠલ (લીધો).

તેણી દોડતી સામની બારગાહમાં આવી-તેણી કશું બોલી નહીં અને પોતે કોણ છે તે કોઈને કહ્યું નહીં.

તેણીએ દરબાનોને કહ્યું-(કે) " તમો જેહાનના સરફરાઝ (સામ)ને એકદમ જઈને કહો.

કે કાબુલી પેહલવાન સરદારની પાસે કાબુલનો એક એલચી આવ્યો (છે).

દુન્યાને જીતનાર સપેહસાલાર સામની નઝદીક-મેહરાબ પેહલવાન તરફથી પયઘામ લાવ્યો (છે)."

બેયામદ બરે સામે ચલ પરૂદહૂદારૂ
બેંગોફૂતો બેફરૂમૂદ તા દાદ્ બારૂ
ફેરૂદ આમદ અઝ્ અસ્પ સીન્દોખ્તો રફ્ત
બપીશે સેપહ્બુદ ખરામીદ તફ્ત
ઝમીન્‌રા બેબૂસીદો કરૂદ આફ્રીન્
અખરૂ શાહો બરૂ પહ્લવાને ઝમીન્
નેસારો પરસ્તન્દહો. અસ્પો પીલ્
રદહ્ બરૂકશીદહ્ ઝે દરૂ તા દો મીલ્
યકાયક્ હમહ્ પીશે સામ આવરીદ
સરે પહ્લવાન્ ખીરહ્ શુદ કાન્ બેદીદ
પુરૂ અન્દીશહ્ બેનશસ્ત બરૂસાને મસ્ત
બકશ કરૂદહ્ દસ્તો સરૂ અફ્કન્દહ્ પસ્ત
હમીગોફ્ત બા દેલ જહાન્ પહ્લવાન્
કે ખીરહ્ ચેરા રન્જહ્ બાયદ્ રવાન્
કે જાઈ કુજા માયહ્ ચન્દીન્ બુવદ
ફેરેસ્તાદને ઝન્ ચે આયીન્ બુવદ
ફેરૂ બોરૂદ સરૂ યકુદમો દમ નઝદ
હમી રાએ બરૂ બીશો બરૂ કમ નઝદ
ગરૂ ઈન્ ખાસ્તહ્ ઝૂ પઝીરમ્ હમહ્
ઝે મન્ ગરૂદદ આઝોરૂદહ્ શાહો રમહ્
વગરૂ બાઝ્ ગર્દાનમ્ અઝ્ પીશ ઝાલ્
બરૂઆરદ બકેર્દારે સીમોરૂઘ ચાલ્
શવદ રન્જહ્ આઝોરૂદહ્ ગરૂદદ ઝે મન્
ચે પાસોખ બેગૂયમશ દરૂ અન્જોમન્
ચુ અન્દીશહ્ બેસ્યારૂ કરૂદ અન્દરાન્
સરન્જામે અન્દીશહ્ આન્ પહ્લવાન્
બરૂ આવરૂદ સરૂ ગોફ્ત ઈન્ ખાસ્તહ્
ઘોલામાનો પીલાને આરાસ્તહ્
શવીદો બગન્જૂરે દસ્તાન્ દેહીદ
બનામે મહે કાબુલસ્તાન્ નેહીદ
પરીચેહરૂ સીન્દોખ્ત દરૂ પીશે સામ
ઝબાન્ કરૂદ ગૂયા દેલે શાદકામ
ચુ આન્ હદયએ ઊ પઝીરોફ્તહ્ દીદ
રસીદહ્ બેહીઓ બદી રફ્તહ્ દીદ
સે બુત રૂએ બા ઊ બયકૂજા બુદન્દ
સમન્ પયકરો સર્વે બાલા બુદન્દ
યકી જામ બેગરફ્તહ્ હરૂ યકુ બકફ્
પુરઝ્ સોરૂખ યાકૂતો દુરૂરો સદફ્
બપીશે સેપહ્બુદ ફેરૂ રીખ્તન્દ
હમહ્ યકુ બદીગરૂ બરૂઆમીખ્તન્દ
ચુ દીદ આન્ ચુનાન્ પહ્લવાન્ પુરૂખેરદ
સેતાનીદ ઊરા ચુનાન્ ચૂન્ સઝદ
ચુ બા પહ્લવાન્ કારૂ દરૂસાખ્તન્દ
ઝે બીગાનહ્ ખાનહ્ બેપર્દાખ્તન્દ
ચુનીન્ ગોફ્ત સીન્દોખ્ત બા પહ્લવાન્
કે બારાએ તૂ પીરૂ ગરૂદદ જવાન્
બુઝોર્ગાન્ ઝે તૂ દાનેશ આમૂખ્તન્દ
બતૂ તીરહ્ ગીતી બરૂ અફ્રૂખ્તન્દ
બદાદે તો શુદ બસ્તહ્ દસ્તે બદી
બગોર્ઝેત કુશાદહ્ રહે ઈઝદી

દરબાન પેહલવાન સામની આગળ આવ્યો-અને કહ્યું જેથી તેણે હુકમ કીધો અને તેણી અંદર આવી.

સીન્દોખ્ત ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરી અને સરદારની નઝદીક શેતાબ ચાલતી ગઈ.

તેણીએ ઝમાનને બોસી લીધા અને પાદશાહ અને પેહલવાન ઉપર દુઆ કીધી.

નેસાર, ઘોલામ, ઘોડા અને હાથી-(સઘળાંઓએ) દરવાઝાથી બે માઈલ સૂધી સફ ખેંચેલી.

તે તેઓ સઘલું એકદમ સામની નઝદીક લાવ્યા-તે જોઇને પેહલવાન અજબ થયો. ૩૮૫

તે અંદેશાભરેલો મસ્ત મિઝાલ અદબવાળી અને માથું નીચે નાખીને બેઠો.

જેહાન પેહલવાન (પોતાના) દિલ સાથ બોલતો હતો-કે "વગર કીરોંગ તેણે શા માટે તકલીફ લીધી છે?

જે જગાએ એટલી બધી દઉલત હોય-(તો) ઓરત સાથે તે મોકલવાની શું રીત હશે?"

તેણે થોડો વખત માથું નીચે નાખ્યું-તે સારૂ કે નરસું કશું વિચારી શક્યો નહીં.

"(કે) અગર આ સઘળો ખઝાનો હું તેનાથી કબૂલ રાખું છું-તો લશ્કર અને શાહ (મિનોચેહર) મારાથી રંજીદા થશે.

અને અગર હું આગમચથીજ પાછો ફેરવું છું તો ઝાલ ઘુસ્સે થઈ સીમોર્ઘની મિસાલ પર ફફડાવશે.

તે મારાથી દુઃખી અને આઝારદેહ થશે-હું તેને બધાની વચ્ચે શું જવાબ આપીશ?"

જ્યારે તેણે દિલમાં ઘણા વિચાર કીધા-ત્યારે તે પેહલવાન અંદેશાનું શેવટ (લાવ્યો).

તેણે માથું ઊંચું કીધું (અને) બોલ્યો કે "આ ખઝાનો, ઘોલામો અને સણગારેલા હાથીઓ,

લઇ જઇને દસ્તાનના ખઝાનચીને આપો-(અને) કાબુલના ચંદ્રને નામે (નોંધી) મૂકો." ૩૮૬

પરી ચેહરેની સીન્દોખ્તે સામની નઝદીક (પોતાના) ઝબાનને બોલતી કીધી અને દિલ ખુશ કીધું.

જ્યારે પોતાનો હદયો તેણીએ કબૂલાયલો જોયો-ત્યારે તેણીએ ભલાઇ આવેલી અને બુરાઈ દૂર થયલી જોઈ.

ત્રણ પુતળાંને ચેહરેની (ઓરતો) તેણીની સાથે હતી-(કે જેઓ) ચમેલીના સૂરતની અને સરોવરના કદની હતી.

(તે) દરેક જણે હાથમાં રાતાં યાકૂત, મોતી અને સીપથી ભરેલી એક જામ પકડેલી (હતી).

તેઓએ સરદાર (સામ) ઉપરથી તે બધાં ઓવારી નાખ્યાં-(અને) સઘળાં એક બીજાં સાથે ભેળી નાખ્યાં.

જ્યારે અકલમંદ પેહલવાને એ વાત જોઈ-ત્યારે તેણીની ઘટતી વખાણ કીધી.

જ્યારે પેહલવાનની સાથનું બધું કામ થઈ ચૂક્યું-અને પારકાં લોકો ચાલી ગયાં.

ત્યારે સીન્દોખ્તે પેહલવાનને કહ્યું-કે "તારી સલાહથી બુઢ્ઢો જવાન થાય છે.

બુઝોર્ગો તારાથી અકલ શીખ્યા (છે)-અંધારી દુન્યા તારાથી રોશન થઈ (છે).

તારા ઇન્સાફથી બુરાઇનો હાથ બંધ થયલો (છે)-તારા ગોર્ઝથી ખુદાઈ માર્ગ ખુલ્લો થયલો (છે). ૩૮૭

ગુનહુગારૂ અગરૂ બૂદ મેહુરાબ્ બૂદ
કે ખૂને દેલશ મેબ્રૂજહુ પુરૂ આબ્ બૂદ
સરે બીગોનાહાને કાબુલ ચેકરૂદ
કુજા અન્દરૂ આવરૂદ બાયદ બગરૂદ
પરસ્તન્દએ ખાકે પાએ તો અન્દ
હમહુ ઝેન્દહુ યકૂસરૂ બરાએ તો અન્દ
અઝાન્ તરૂસ કૂ હુશો જૂરૂ આફ્રીદ
દેરખ્શન્દહુ નાહીદો હુરૂ આફ્રીદ
નેયાયદ ચુનીન્ કારશ અઝ તૂ પસન્દ
મેયાન્‌રા બખૂન રીખ્તન્ બરૂ મબન્દ
ખોદાવન્દે માઓ શુમા ખુદ યકીસ્ત
બયઝ્દાને માન્ હીચ પયકારૂ નીસ્ત
ગુઝશ્તહુ અઝૂ કેબ્લએ મા બુતસ્ત
ચે દરૂ ચીનો કાબુલ ચે દરૂ હેન્દો બસ્ત
શુમારા ખુરો આતેશે પુરૂ ફ્રોરૂઘ
તો દાની કઝીન્ દરૂ નગોફ્રુતમ દોરૂઘ
પરસ્તીદને હરૂદુ રાહે બદસ્ત
ચે મારા હમહુ આરૂઝૂ ઈઝદસ્ત
૪૮૮ તો દાની ને નીકૂસ્ત ખૂન્ રીખ્તન્
અબા બીગુનાહાન્ બરૂઆવીખ્તન્
બદ્દૂ સામે યક્‌ ગોફૂત બા મન્ બેગૂય
હરાન્‌ચત બેપુર્સમ બહાનહુ મજૂય
તો મેહુરાબ્‌રા કેહુતરી યા હમાલ
મરાન્ દોખ્તે ઊરા કુજા દીદ જાલ
બરૂયો બમૂયો બખૂયંા ખરદ
બમન્ ગૂય તા બા કે અન્દરૂખરદ
ઝે બાલાઓ દીદારો ફરૂહન્ગે ઊય
બરાન્‌સાન્ કે દીદી યકાયકૂ બેગૂય
બદ્દૂ ગોફૂત સીન્દોખ્ત કય પહુલવાન્
સરે પહુલવાનાનો પોશ્તે ગવાન્
યકી સખ્ત પયમાનત ખાહમ નુખોસ્ત
કે લર્ઝાન્ શવદ ઝૂ બરો બૂમો રોસ્ત
કે અઝ તૂ નેયાયદ્ બજાનમ ગઝન્દ
ને આન્‌રા કે બરૂ મન્ બુવદ આરૂજમન્દ
મરા કાખો અયવાને આબાદ હસ્ત
હમાન્ ગન્જો ખીશાનો બુન્યાદ હસ્ત
ચુ ઈમન્ શવમ હરૂચે ગોફૂતી બગૂય
બેગૂયમ બેજૂયમ બદીન્ આબ્‌રૂય
૪૮૯ નેહોફ્રૂતહુ હમહુ ગન્જે કાબુલસેતાન્
બેફૂશમ રસાનમ બઝાબુલસેતાન્
બરાન્ નીઝ હરૂ ચીઝ કન્દરૂ ખરદ
બેયાબદ કે મન્ મેહુતરે પુરૂખરદ
ગેરેફૂત આન્ ઝમાન્ સામ દસ્તશ બદસ્ત
હમાન્ અહુદો સઉગન્દો પયમાન્ બેબસ્ત
ચુ બેશ્નીદ સીન્દોખ્ત સઉગન્દે ઊય
હમાન્ રાસ્તગોફૂતહરો પયવન્દે ઊય
ઝમીન્‌રા બેબૂસીદો બરૂપાએ ખાસ્ત
બેગોફૂત આન્‌ચેહુ અન્દરૂ નેહાન્ બૂદ રાસ્ત
કે મન્ ખીશે ઝહુહાકમ અય પહુલવાન્
ઝને ગોરદે મેહુરાબે રઉશન્‌રવાન્

અગર ઠપકાને લાયક હતો તે મેહરાબ હતો-જે ગુનાહને લીધે તે દિલના લોહીથી (પોતાનાં) પાંપણ ભિંજવેલાં (રાખે) છે.

કાબુલના બેગુનાહ લોકોએ શું (તકસીર) કીધી-કે જેઓને ધૂળધાણી કરી નાખવાનો તું વિચાર કરે છે ?

તેઓ તારા પગની ખાકના પૂજનારાં (છે)-તેઓ સઘળાં તારા હુકમ ઉપર જીવતાં (છે).

તું તેથી બીહ કે જેણે અકલ, કોવત, ઝળકૂતો શુક્ર સેતારો અને સૂર્ય પેદા કીધાં.

તેને તારૂં આ કામ પસંદ નહીં પડશે-લોહી રેડવા માટે કમર ના કશ.

તમારો અને અમારો સાહેબ પોતે એકજ છે-અમારા ખુદાતાલા સાથ કંઈ પણ બડાઈ નથી.

તેને છોડી અમોએ કેબ્લા તરીકે પૂતળાં ગોઠવ્યાં છે-(તે) શું ચીન કાબુલ, (કે) શું હિંદ અને બોસ્તમાં એમજ છે.

(અને) તમારો (કેબ્લો) આફતાબ અને પુર રોશનીવાળો આતશ (છે)-તું જાણે છે કે એમાં હું જૂઠું બોલી નથી

બન્નેની પૂજવાની રીત બૂરી છે-જ્યારે આપણી સઘળાની ખાહેશ ખોદાજ છે.

તું જાણે છે કે બીન તકસીરવારો સાથે લડવું (અને તેઓનું) ખૂન રેડવું સારૂં નથી."

પેહલવાન સામે તેણીને કહયું (કે) "હું તને જે કાંઈ પૂછું તે તું મને કહે અને કાંઇ પણ વાત ઉડાવતી ના.

તું મેહરાબની બાદી છે યા ઓરત ? કે જેની છોકરીને ઝાલે જોઈ છે.

(તે) ચેહરા, બાલ, ખસ્લત અને અકલમાં (કેવીક છે)-તું મને કહે (કે) તે કોણના જેવી છે ?

તેનું કદ, મોઢું અને દાનાઈ જેવી રીતે તેં જોયું છે તેવી રીતે સ ઘળું મને કહે "

સીન્દોખ્તે તેને કહયું કે " ઓ પેહલવાનોના સરદાર અને દેલીરોના મદદગાર પેહલવાન !

હું તારી (પાસે) પહેલાં એક કરતવાર વચન માગું છું-કે જેથી (જો તું તે કસમ તોડે તો) ઝમીન અને ફળફલાદી ધ્રુજે.

કે તારીથી મારા (અને) જે શખ્સ કે મારા ઉપર મહતબો ધરાવતો હોય (તેના) જીવને નુકસાન નહીં પુગશે.

મારા મેહલ અને હવેલી આબાદ છે-તેમજ ખઝાનો. ખેશાવંદો અને ખાન્દાન છે.

જ્યારે હું નચિન્ત થાઉં ત્યારે તું જે કાંઈ પૂછે તે હું કહું (અને) તેમ કરી હું (મારી) આબરૂ વધારૂં.

કાબુલનો સઘળો એકઠો કીધેલો ખઝાનો, હું કોશેશ કરી ઝાબુલ પહોંચાડું

તે ઉપરાંત (બી) હરેક ચીઝ કે જે લાયક (હશે)-(તે) અકલમંદ સરદાર (તું) મેહરીથી મેળવશે."

તેજ વખત સામે (પોતાના) હાથમાં તેણીનો હાથ પકડયો-તેમજ કોલ, સઉગંદ અને વચન(થી તે) બંધાયો.

જ્યારે સીન્દોખ્તે તેના સઉગંદ સાંભળ્યા અને તેના વચન તથા સાચું બોલવું સાંભળ્યું.

ત્યારે તેએણી ઝમીનને બોસા લીધા અને ઉભી થઈ-(અને) જે કાંઈ ભેદ હતો તે સાચે સાચો કહી દીધો.

કે " ઓ પેહલવાન ! હું ઝોહાકની સગી (અને) ઉમંગી મેહરાબ પેહલવાનની બાયડી છું.

હમાનં -મામે રૂદાબએ માહરૂય
કે દસ્તાન્ હમી જાન્ ફેશાનદ બરૂય
હમહ દુદમાન્ નઝદે યઝદાને પાક
શબે તીરહ તા બરૂકશદ રૂએ ચાક
હમહ બર તો બર ખાન્દીમ આફ્રીન
હમાન બર જહાનદારે શાહે ઝમીન
કુનૂન આમદમ તા હવાએ તો ચીસ્ત
બકાબુલ તોરા દુશ્મનો દોસ્ત કીસ્ત
અગર મા ગુનહગારો બદ ગઉહરીમ
બદીન પાદશાહી ને અન્દરખરીમ
મન્ ઈનક બપીશે તો અમ મુસ્તમન્દ
બેકોશ કોશતની બસ્તની બેબન્દ
દેલે બીગોનાહાને કાબુલ મસૂઝ
કઝાન તીરગી અન્દર આયદ બરૂઝ
સુખુનહા ચુ બેશનીદ અઝૂ પહલવાન
ઝની દીદ બા રાયો રઉશનરવાન
બરોખ ચૂન બહારો બબાલા ચુ સરૂવ
મેયાન હમચુ ધર્વો બેરફતન તઝરૂવ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે પયમાને મન
દુરોસ્તસ્ત અગર ખુસ્સલદ જાને મન
તો બા કાબુલો હરકે પયવન્દે તોસ્ત
બેમાનીદ શાદાન દેલો તનદુરોસ્ત
બદીન નીઝ હમદાસ્તાનમ કે ઝાલ
ઝે ગીતી ચુ રૂદાબહ જૂયદ હમાલ
શુમા ગરચે દર ગઉહરે દીગરીદ
હમાન તાજો અવરન્ગરા દરખરીદ
ચુનીનસ્ત ગીતીઓ ઝીન નન્ગ નીસ્ત
અબા કેરદેગારે જહાન જન્ગ નીસ્ત
ચુનાન આફ્રીનદ કે અયદશ રાય
કે માન્દીમો માનીમ બા હાએહાય
યકી બર ફરાઝો યકી બર નેશીબ
યકી બા ફુઝૂની યકી બા નેહીબ
યકી બર ફુઝૂની દેલ આરાસ્તહ
ઝે કમ્મી દેલે દીગરી કાસ્તહ
સરન્જામે હરદુ બખાક અન્દરસ્ત
કે હર ગઉહરી ઝશ્તહ ઝીન ગઉહરસ્ત
કુનૂન બેશનવ અય બાનુએ નીકરાય
મેયન્દીશો અન્દોહ મેયાવર બજાય
બેકૂશમ કુનૂન અઝ પયે કારે તૂ
અઝીન લાબહો નાલએ ઝારે તૂ
યકી નામહ બા લાબેહો દરદમન્દ
નબેશતમ બનઝદીકે શાહે બલન્દ
બનઝદે મેનૂચેહર શુદ ઝાલેઝર
ચુનાન શુદ કે ગોફ્તી બર આવરદ પર
બઝીન અન્દર આમદ કે ઝીનશ નદીદ
હમાન નઅલે અસ્પશ ઝમીનશ નદીદ
બદીન ઝાલરા શાહ પાસોખ દેહદ
ચુ ખન્દાન શવદ રાએ ફરૂખ નેહદ
કે પરવરદએ મોરગ બીદેલ શુદહસ્ત
ઝે આબે મેઝહ પાએ દર ગેલ શુદહસ્ત

તેમજ જેના ઉપર દસ્તાન જાન ફિદા કરે છે તે ચંદ્રના મુખની રોદાબેની (હું) માતા (છું).

(અમારૂં) સઘળું કુટુંબ પાક યઝદાનની નઝદીક-અંધારી રાત(થી) તે દહાડો સુફેદી ઉપર લાવે છે ત્યાં સૂધી,

અમો સઘળાં તારા ઉપર તેમજ જેહાનના શાહ (મિનોચેહર) ઉપર દુઆ કર્યે છિયે.

હમણાં હું આવી છું કે જોઉં તારી શું ઈચ્છા છે-કાબુલમાં તું કોણને દોસ્ત અને કોણને દુશ્મન ગણે છે?

અગર અમો ગુનેહગાર અને બદ બુન્યાદ છિયે અને આ પાદશાહીને લાયકના નથી. ૩૯૦

તો હું હમણા તારી આગળ હાજતમંદ (ઉભેલી) છું-તું મારવા ઘટે તેને માર (અને) બાંધવા ઘટે તેને બાંધ.

પણ તું બેગુનાહ કાબુલીઓનાં દિલ ના બાળ-કારણ તેમ કીધાથી તેઓના દહાડા દુઃખ ભર્યા થશે.”

જ્યારે પેહલવાને તેનું આ બોલવું સાંભલ્યું-ત્યારે તે ઓરત(ને) અકલવાળી અને ઉત્સાહી જોઈ.

(તે) ચેહરામાં બહારની મિસાલ અને કદમાં સરોવરની મિસાલ-કમર કલમની નોક માફક (પાતળી) અને ચાલવામાં તીતરની માફક (હતી).

તેણે જવાબ આપ્તો કે “અગર મારો જીવ જાય તોપણ મારૂં વચન કાયમ રહેશે.

તું કાબુલના લોક અને જે કોઈ તારાં ખેશીઓ છે તે સાથ-દિલ ખુશ અને તનદુરોસ્ત રહેજો!

એમાં પણ હું એક મતમાં છું કે ઝાલ દુન્યામાં રોદાબે સાથેજ પરણે.

અગરચે તમો બીજી તોખમથી (છો)-તો પણ તમો તાજ અને તખ્તને લાયકના (છો).

દુન્યાની (રસ્મ) એવીજ છે અને એમાં કશી શર્મ નથી-જેહાનના સાહેબ સાથ (એ બાબદમાં) લડાઈ કરી શકાતી નથી.

કારણકે તે તેના (નેક) વિચારમાં આવે (છે) તે કરે છે-(પણ) આપણ અફસોસ સાથ રહયાં છિયે અને હાય હાય કરતાં રહીશું. ૩૯૧

એક ઊંચી પદ્વી ઉપર અને બીજો નીચે પડેલો-એક (દઉલતની) ઝયાદતી સાથ (અને) બીજો ઘાસ્તી સાથનો.

એકનું દિલ (દઉલતના) વધારાથી ખુશહાલ-(અને) બીજાનું દિલ (દઉલતની) કમીથી તુટેલું.

પણ બન્નેનું શેવટ ખાકમાંજ આવે છે-કારણકે આ (ખાકના) ગોહરથી દરેક ગોહર થયેલાં છે.

ઓ નેક અકલની બાનૂ! તું હવે સાંભળ-(અને) કશી ઘાસ્તી અને ધમ ના કર.

આ તારી પુષ્કળ આજેઝી અને રડવાના પોકારથી-હું તારાં કામ માટે કોશેશ કરીશ.

મેં ઘણી કાકલુદી અને દુઃખ ભરેલું એક નામુ-બુલંદ શાહ ઉપર લખ્યું છે.

(તે લઇને) ઝાલેઝર મિનોચેહરની નઝદીક ગયો (છે)-ગયો છે નહીં બલ્કે ઉડી ગયો છે.

જ્યારે તે ઘોડા ઉપર બેઠો ત્યારે તેણે ઝીનને જોયું નહીં-તેમજ તેના ઘોડાની નઅલે ઝમીનને જોઈ નહીં (યાને પુષ્કળ ઝડપથી દોડયો).

પાદશાહ એથી ખુશી થશે અને ઝાલને સમજતો જવાબ આપશે.

કારણકે પક્ષીનાં પળાયલો બેદીલ થયલો છે-અને પોતાના આંસુઓથી ૩૯૨
થયલા કિચડમાં તેના પગ ફસી પડયા છે.

અરૂસ અરૂ બમેહરૂ અન્દરૂન હમચુ ઊસ્તે
સઝદ ગરૂ બરૂઆયન્દ હરૂ દૂ કે પૂસ્ત
યકી ફૂએ આન બચ્ચએ અઝ્‌દહા
મરા નીઝ બેનમાયો બેસ્તાન બહા
મગરૂ દીદને ઊ બલન્દ આયદમ
મરાન રૂયો મૂયશ પસન્દ આયદમ
બદૂ ગોફ્રુત સીન્દોખ્ત અગરૂ પહ્‌લવાન
કુનદ બન્દહ્‌રા શાદો રઉશનરવાન
સમાનદ બકાખે મન અન્દરૂ સમન્દ
સરમ બરૂશવદ ઝારેમાને બલન્દ
બકાબુલ ચુ તૂ શહ્‌રૂયારૂ આવરીમ
હમહ પીશે તૂ જાન નેસારૂ આવરીમ
લબે સામ સીન્દોખ્ત પુરૂ ખન્દહ દીદ
હમહ બીખે કીન અઝ દેલેશ કન્દહ દીદ
બખન્દહ બદૂ ગોફ્રુત સામે દેલીરૂ
કઝ અન્દીશહ દેલરા મકુન હીચ સીરૂ
બકામે તો આયદ હમીન કારૂ ઝૂદ
ચુ બેશ્નીદ સીન્દોખ્ત પૂઝેશ નમૂદ
૩૯૩ બેયામદ અઝાન જાએગહ શાદકામ
રોખ અઝ ખુર્‌રમી ગશ્તહ યાકૂત ફામ
નવન્દી દેલાવરૂ બકેર્દારે બાદ
બરૂઅફ્રુકન્દો મેહ્‌રાબ્‌રા મોઝ્‌દહ દાદ
કઝ અન્દીશએ બદ મકુન યાદ હીચ
દેલત શાદ કુન કારે મેહમાન પસીચ
મન ઈનક પસે નામહ અન્દરૂ દવાન
બેયાયમ નજૂયમ બરહ બરૂ ઝમાન
દોવુમ રૂઝ ચૂન ચશ્મએ આફ્‌તાબ
બજુમ્બીદો બીદારૂ શુદ સરૂ ઝે ખાબ
ગેરાનમાયહ સીન્દોખ્ત બેન્હાદ રૂય
બદરૂગાહે સાલારે દીહીમજૂય
રવારવ બરૂઆમદ ઝે દરૂગાહે સામ
મહે બાનુવાન ખાન્દન્દશ બનામ
બેયામદ બરે સામો બોરૂદશ નમાઝ
સખુન ગોફ્રુત બા ઊ ઝમાની બરાઝ
બદસ્તૂરીએ બાઝ ગશ્તન બજાય
શુદન શાદમાન પીશે કાબુલ ખોદાય
દેગરૂ સાખ્તન કારે મેહમાને નવ
નમૂદન બમેહ્‌રાબ પયમાને નવ
૩૯૪ વરા સામે યલ ગોફ્રુત બરૂગર્દો રવ
બેગૂ આનચે દીદી બમેહ્‌રાબે ગવ
સઝાવારે ઊ ખેલઅત આરાસ્તન્દ
ઝે ગન્જ આનચે પુરૂમાયહતરૂ ખાસ્તન્દ
હમઝ બહૂરે મેહ્‌રાબો સીન્દોખ્ત બાઝ
હમઝ બહૂરે રૂદાબએ દેલનવાઝ
બકાબુલ દેગરૂ સામરા હરૂચે બૂદ
ઝે કાખો ઝે બાઘો, ઝે કેશ્તો દુરૂદ

તેણે પસંદ કીધેલી જો તેના જેટલીજ તેના ઉપર મોહીત હશે–તો બેઉના શરીર પ્યારને લીધે ફાટી જશે.

એક (વખત) તે અઝદહા (ઝોહાકના તોખ્મ)ના બચ્ચાંનો ચેહરો–મને પણ દેખાડ અને મોહ દેખાડવાનું દામ લે.*

જોયાથી કદાચ મારી આંખોમાં તેનો મરતબો વધે–તેનો ચેહરો અને બાલ કદાચ મને ગમે."

સીન્દોખ્તે તેને કહયું (કે) "અગર પેહલવાન–તાબેદારને ખુશી અને રોશન જીંદગી કરે.

અને તું મારા મેહલમાં પધારે–તો મારૂં સર બુલંદ આસ્માનથી ઊંચું થાય.

અમો કાબુલમાં અગર તારા જેવો પાદશાહ લઇને આવ્યે–તો અમો સઘળાં તારી ઉપર પોતાનો જાન નેસાર કર્યે."

સીન્દોખ્તે સામના હોઠ હસતા જોયા–અને તેના દિલમાંથી સઘળાં કિનાનાં બી ઊખડાઈ ગયલાં જોયાં.

દેલીર સામે હસીને તેનું કહયું–કે "તું એ વાતનો કશો વિચાર ના કર.

તારી મુરાદ પ્રમાણેજ આ કામ જલદી થશે"–જ્યારે સીન્દોખ્તે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણીએ રોખસત માગી.

(અને) તે જગોએથી ખુશી (સાથ) આવી–તેણીનો ચેહરો ખુસહાલીથી યાકૂતના રંગ (જેવો) થયલો હતો.

તેણીએ દિલાવર કાસેદ પવનની મિસાલ–દોડાવ્યો અને મેહરાબને ખુશખબરી આપી.

કે "(હવે) તું બુરાઇનો કશો પણ અંદેશો ના રાખતો–તારૂં દિલ ખુશી કર (અને) મેહમાની(ની) તેયારી કર.

હું નામાની પછાડી તુરતજ દોડતી–આવું છું રસ્તામાં બિલ્કુલ વખત ખોઈશ નહીં."

બીજે દહાડે જ્યારે આફતાબનું ઝળકણું–નીકળ્યું અને ખાબથી માથાં જાગૃત થયાં (યાને બામદાદ થઈ).

ત્યારે કુળવાન સીન્દોખ્ત તાજદાર સરદાર (સામ)ની દરગાહ તરફ ચાલી.

સામની દરબારમાંથી "ખસો ખસો" એવા શબ્દો નીકળ્યા–લોકોએ તેને બાનૂઓના માહતાબને નાંમથી બોલાવી.

તેણી સામની નઝદીક આવી અને કુર્નસ બજાવી–(અને) તેની સાથે ઘણો વખત સુધી ખાનગી વાતચિત્ત કીધી.

(પછી) તેણીએ ત્યાંથી પાછું ફરવાની–(અને) ખુશહાલી (સાથ) કાબુલના સાહેબ (મેહરાબ)ની નઝદીક જવાની રોખસત (માગી).

બીજનું નવા પરોણાનું કામ બજાવવા–(અને) મેહરાબને નવો કોલ કરાર બતાવવાની (વાર્તા પત્ત કીધી).

તેણીને પેહલવાન સામે કહયું (કે) "તું પાછી ફર અને જા–પેહલવાન મેહરાબને તેં જે કાંઈ જોયું છે તે કહેજે."

તેણીને લાયકનો સરપાવ તૈયાર કીધો–ખઝાનામાંથી જે કાંઈ કીમતી (હતું તે) મંગાવ્યું.

મેહરાબને માટે અને પાછું સીન્દોખ્તને–તેમજ દિલ નવાઝ રોદાબેને માટે (આપ્યું).

બીજનું સામનું કાબુલમાં જે કાંઈ હતું–તે (જેવું કે) મેહલ, બાઘ, ખેતી અને કાપની.

---

* એક કુંવારી છોકરીનો ચેહરો પહેલ વહેલો જોવા માટે તેને સાસરેનાં પછી તે જમાઈ અથવા બીજા કોઈપણ સગાં હોય તેણે "ફી" (રૂનામા) આપવી પડે છે. તેમજ દરજ્જાવાળાંઓની મુલાકાત લેતાં પણ "પીશ કશી" આપવી પડે છે. આ ચાલ આગળ તેમજ હાલમાં ઈરાનમાં ચાલુ છે.

હેમરૂ ~ ચારૂપાયાને દુરીદની
કે ગુસ્તરૂદનીઓ કે પૂશીદની
બસીન્દોખ્ત બખ્શીદો દસ્તશ બદસ્ત
ગેરેફ્તો ચકી નીઝ્ પયમાન્ બેબસ્ત
પઝીરેફૂત બરૂ દોખ્તે ઊરા બઝાલ્
કે રૂદાબહ્ બા ઝાલ્ બાશદ હમાલ્
સરફ્રાઝ્ ગોર્દીઓ મર્દી દોસ્તીસ્ત
બદ્ દાદો ગોફ્તશ કે અફ્નૂન્ મઈસ્ત
બકાબુલ્ બેબાશો બશાદી બમાન્
અઝીન્ પસ મતરૂસ અઝ્ બદે બદગમાન્
શેગોફૂતહ્ શુદ આન્રૂએ પેઝ્મોરૂદહ્ માહ્
બનીકુઅખ્તરી બરૂગેરેફૂતન્દ રાહ્

તેમજ દૂધાળાં ચોપગાં જાનવરો-(અને) બિછાનાં અને ઓઢવાનાં (વગેરે જે કાંઇ હતું તે).

સીન્દોખ્તને આપ્યું અને તેનો હાથ (પોતાના) હાથમાં-પકડ્યો અને ફરીથી કોલ કીધો.

કે "ખાસ તેની બેટીને ઝાલ સાથ કબૂલ કીધી"-એટલે કે રોદાબે ઝાલ સાથે પરણશે.

એક સરફરાઝ પેહલવાન અને બેસો સવાર-તેણીને આપ્યા અને કેહયું કે "હવે તું જા.

અને કાબુલમાં રહે અને ખુશી સાથે રહે-હવે પછી દુશમનોની બુરાઈથી તું બીહતી ના."

(એવું સાંભળીને) તે માહતાબનો ચેહરો ખીલ્યો-(અને) તેણીએ સારાં ચોઘડિયામાં (પોતાના મેહલ તરફનો) રસ્તો લીધો.

રસીદને ઝાલ્ નઝ્દે મેનૂચેહ્રૂ વ નામએ સામ્ દાદન્.

કુનૂન્ ગૂશ કુન્ રફ્તનો કારે ઝાલ્
કે શુદ ઝી મેનૂચેહ્રૂરે ફરૂખોન્દહ્ ફાલ્
પસ્ આગાહી આમદ સુવી શહ્રૂયારૂ
કે આમદ ઝે રહ્ ઝાલે સામે સવારૂ
પઝીરહ્ શુદન્દશ હમહ્ સરૂફશાન્
કે બૂન્દદ દરૂ પાહ્શાહી નશાન્
ચુ આમદ બનઝ્દીકીએ બારૂગાહ્
સબુક્ નઝ્દે શાહશ કુશાન્દ રાહ્
ચુ નઝ્દીકે તખ્ત અન્દરૂ આમદ ઝમીન્
બેબૂસીદો બરૂ શાહ્ કરૂદ આફ્રીન્
બમાની હમીદાશ્ત બરૂ ખાક્ રૂય
બદ્ દાદ દેલ્ શાહે આઝરૂમજૂય
બેફરૂમૂદ તા રૂયશ અઝ ખાકે ખુશ્ક્
બેતારૂદન્દો બરૂ વય પશાન્દન્દ મુશ્ક્
બેયામદ બરે તખ્તે શાહ્. અરૂજમન્દ
બેપુર્સીદ અઝૂ શહ્રૂયારે બલન્દ
કે ચૂન્ બૂદી અય પહ્લવાનઝાદહ્ મરૂદ
બદીન્ રાહે દુશ્વારૂ બા બાદો ગરૂદ
બફરૂરે તો ગોફ્તા હમહ્ બેહ્તરીસ્ત
અબા તૂ હમહ્ રન્જ રામેશગરીસ્ત
અઝૂ બેસ્તદ ઊ નામએ પહ્લવાન્
બેખન્દીદો શુદ શાદો રઉશનરૂવાન્
ચુ બરૂખાન્દો પાસોખ ચુનીન્ દાદ બાઝ્
કે રન્જી ફુઝૂદી બદેલ્ બરૂ દરાઝ્
વલીકેન્ બદીન્ નામએ દેલ્પઝીરૂ
કે બેન્વેશ્ત બા દરૂદે દેલ્ સામે પીરૂ
અગરૂ ચેહ્ દેલમ હસ્ત અઝીન્ બસ દેઝમ
બરૂ આનમ ને અન્દીશમ અઝ બીશો કમ
બરૂઆરમ બેસાઝમ હમહ્ કામે તૂ
ચુ બા ઊસ્ત ફર્જામો અન્જામે તૂ

ઝાલનું મિનોચેહરની પાસે પુગવું અને સામનું નામુ આપવું.

હવે ઝાલના જવા અને (તેના) કામ (ઉપર) કાન ધર-કે તે મુ- [illegible]
બારક ફાલના મિનોચેહરની તરફ કેમ ગયો ?

હવે પાદશાહને ખબર પુગી,-કે " સામે સવારનો ઝાલ આવ્યો (છે)."

સઘળા સરદારો જેઓ કે પાદશાહને ત્યાં નામીથા હતા તે તેને લેવા ગયા.

જ્યારે (ઝાલ) દરબારની નઝદીક આવ્યો-ત્યારે તેઓએ તેને માટે શાહ આગળ જવાનો રસ્તો ઝટ મોકળો કીધો.

જ્યારે તે તખ્તની નઝદીક આવ્યો ત્યારે નમન કીધું અને પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી.

તેણે ઝમીન ઉપરજ પોતાનું માથું નમાવી રાખ્યું-અને એમ કરી સુલેહ પાંથરનાર પાદશાહનું દિલ જીતી લીધું.

તેણે ફરમાવ્યું જેથી (માણસોએ) તેનાં ચેહરો ધૂળથી સાફ-કીધો અને મોં ઉપર કસ્તુરી છાંટી.

પછી જ્યારે વહાળો (ઝાલ) પાદશાહના તખ્તની નઝદીક આવ્યો-ત્યારે તેને બુલંદ પાદશાહે પૂછયું,

કે " ઓ પેહલવાનઝાદા મર્દ ! તેં ધૂળ અને તોફાનમાં તારી આ સખ્ત મુસાફરી કેમ કીધી ?"

તે બોલ્યો (કે) " તારી દયાથી સઘળું ઘણુંજ સારૂં હતું-તારી આગળ આવ્યાથી સઘળું સુખમાં ફેરવાઇ જાય છે."

તેણે તેની (પાસે)થી પેહલવાન (સામ)નું નામુ લીધું-તે હસ્યો [illegible]
અને ખુશી અને રોશન જીવનો થયો.

જ્યારે તેણે વાંચ્યું ત્યારે તે બોલ્યો-કે " તેં મારાં જૂનાં દુ:ખને પાછું વધાર્યું (છે).

પણ આ લાગણી ભરેલું નામુ-કે જે બુઢા સામે દુ:ખી દિલે લખ્યું (છે) તેને ખાતેર,

જો કે મારૂં દિલ એ વાતથી ધમગીન થયું છે-તોપણ તે બાબદનો હવે હું કશો વિચાર નહીં કરીશ

અને તારી સઘળી મુરાદ પુરેપુરી બર લાવીશ-કારણકે તારૂં સર્વ સુખ તેમાંજ સમાયલું છે."

બબારૂહન્દ ખાલીગરાન્ ખાને ઝરૂ
શાહન્શાહ્ બેન્શસ્ત બા ઝાલેઝરૂ
બેફરૂમૂદ તા નામદારાન્ હમહ્
નેશસ્તન્દ બરૂ ખાને શાહે રમહ્
ચુ અઝ ખાને ખુરૂવ બેપર્દાખ્તન્દ
બતખ્તે દેગરૂ જાએ મય સાખ્તન્દ
ચુ મય ખુરૂદહ્ શુદ નામવરૂ પૂરે સામ
નેશસ્ત અઝ બરે અસ્પે ઝરૂરીન્ સેતામ
બેરફૂતો બેપયમૂદ બાલાએ શબ્
પુરૂ અન્દીશહ્ દેલ પુરૂ ઝે ગોફૂતારૂ લબ્
૩૯૭ બેયામદ બશબ્ગીરૂ બસ્તહ્ કમરૂ
બપીશે મેનૂચેહ્રે ફીરૂઝગરૂ
બરૂ આફ્રીન્ કરૂદ શાહે જેહાન્
ચુ બરૂગશ્ત બેસ્તૂદશ અન્દરૂ નેહાન્
બેફરૂમૂદ તા મૂબેદાનો રદાન્
સેતારહ્શેનાસાનો હમ બેખરદાન્
શવન્દ અન્જુમન્ પીશે તખ્તે બુલન્દ
ઝે કારે સેપહ્રી પેઝૂહેશ કુનન્દ
બેરફૂતન્દો બોરૂદન્દ રન્જે દરાઝ
કે તા બા સેતારહ્ ચે યાબન્દ રાઝ
સે રૂઝ અન્દરાન્ કારૂ શાન્ શુદ દેરન્ગ્
બેરફૂતન્દ બા ઝીચહ્ રૂમી બચન્ગ્
ઝબાન્ બરૂકુશાદન્દ બરૂ શાહ્રૂયારૂ
કે કર્દીમ બા ચર્ખે ગરૂદ્દન શુમારૂ
ચુનીન્ આમદ અઝ રાહે અખ્તરૂ પદીદ
કે આન્ આબે રઉશન્ બેખાહદ દવીદ
અઝીન્ દોખ્તે મેહ્રાબો અઝ પૂરે સામ
ગવી પુરૂમનેશ ઝાયદો નીકૂનામ
પદીદારૂ ગરૂદદ ગવી ઝૂરૂમન્દ
કે નબ્વદ ચુનૂ ઝીરે ચર્ખે બલન્દ
૩૯૮ બુવદ ઝેન્દગાનીશ બેસ્યારૂ મરૂ
હમશ ઝૂરૂ બાશદ હમ આયીનો ફરૂ
હમશ ઝહ્રહ્ બાશદ હમશ મગ્ઝો યાલ
બરઝ્મો બબઝ્મશ નબાશદ હમાલ
કુજા બારએ ઊ કુનદ મૂએ તરૂ
શવદ ખુશ્ક હમરઝ્મે ઊરા જેગરૂ
ઓકાબ્ અઝ બરે તર્કે ઊ નુગ્ઝરદ
સરાને જહાન્રા બકસ નુશ્મરદ
ચકીઓર્ઝો બાલા બુવદ ઝૂરૂમન્દ
હમી શીરૂ ગીરદ બખમ્મે કમન્દ
બરૂ આતેશ ચકી ગૂરૂ બેર્યાન્ કુનદ
હવારા બશમ્શીરૂ ગેર્યાન્ કુનદ
કમરૂબસ્તએ શાહ્રૂયારાન્ બુવદ
બઈરાન્ પનાહે સવારાન્ બુવદ
હમહ્ મેહ્રે ઊ સૂએ ઈરાન્ બુવદ
હમહ્ સાલ દરૂ જન્ગે તૂરાન્ બુવદ
ને બહ્રે હેલે શાહે ઈરાન્ ઝમીન્
શબો રૂઝ નાસાયદ અઝ રઝ્મે ચીન્
મેનૂચેહ્રૂ શુદ શાદમાન ઝીન્ સોખન્
બેપર્દાખ્ત દેલરા ઝે રન્જે કોહન્

(પછી) બાવરચીઓ સોનેરી ખુમચા લાવ્યા-શેહનશાહ-ઝાલેઝર સાથે બેઠો.

તેણે ફરમાવ્યું જેથી સઘળા નામદારો-શાહ સાથે સુફરા ઉપર બેઠા.

જ્યારે તેઓ પાદશાહી ખાણાથી ફારેઘ થયા-ત્યારે બીજા તખ્તવાળા ઓરડામાં શરાબની તૈયારી કીધી.

જ્યારે દારૂ પી રહયા ત્યારે નામવર સામનો બેટો-સોનેરી સાઝવાળા ઘોડા ઉપર બેઠો.

તે ગયો અને રાતનો મોટો ભાગ ઘણુંક વિચારવા અને ઘણુંક બોલવાના અંદેશામાં પંસાર કીધો.

તે બામદાદમાં કમર બાંધીને-બખ્તાવર મિનોચેહરની નઝદીક આવ્યો.

તે ઉપર જેહાનના શાહે આફ્રીન કીધી-જ્યારે તે પાછો ફર્યો ત્યારે તેને મનમાં વખાણ્યો.

તેણે ફરમાવ્યું કે "મોબેદો, સરદારો, નુજુમીઓ અને દાનાઓ,

બુલંદ તખ્તની નઝદીક એકઠા થાય-તેઓ સેતારાઓની ચાલ બાબે શોધ ખોળ કરે."

તેઓ એકઠા થયા અને ઘણી મેહનત કીધી-કે જોઇયે સેતારાઓનો શું ભેદ ખુલે છે.

તે કામમાં તેઓને ત્રણ દિવસ લાગ્યા-તેઓ રૂમી પંચાંગ હાથમાં લઇને ગયા.

અને પાદશાહની સન્મુખ બોલ્યા-કે "અમોએ ફરતાં આસ્માનની તપાસ લીધી છે.

સેતારાઓની ચાલથી એવું માલૂમ પડે છે-કે ઝાલ રોદાબેનાં લગ્નનાં કામથી પરિણામ સારૂં આવશે, એમાં કાંઈ ખરાબી થવાની નથી.

આ મેહરાબની બેટી અને સામના બેટાથી એક અકલમમંદ અને નેકનામ પેહલવાન પેદા થશે.

એક (એવો) જોરમંદ પેહલવા પેદા થશે-કે તેના જેવો બુલંદ આસ્માન નીચે કોઈ બીજો નહીં થશે.

તેની ઝિંદગાની લામ્બી થશે-તેનામાં કૌવત, ઝળકાટ અને દબદબો પણ હશે.

તે બહાદુર થશે તેમજ અકલમંદ અને મઝબૂત બાંધાનો થશે-ખાનપાન અને લડાઈમાં (કોઈ) તેનો જોડયો નહીં નીકળશે.

જ્યાં કેથે તેનો ઘોડો દોડધામ કરશે-ત્યાં તેના દુશમનોનાં જીગર સૂકાઇ જશે.

ઓકાબ(બી) તેની કોલાહ ઉપરથી ઉડા નહીં શકશે-તે દુન્યાના સરદારોને કશી (પણ ગણત્રીમાં) નહીં લાવશે.

તે એક દબદબા સાથનો લામ્બા કદનો ઝોરાવર થશે-તે કમંદના પેચમાં સિંહને પકડશે.

તે એક (આખું) ગોરખર આતશ ઉપર ભુંજશે-હવાને શમ્શેરથી રડતી કરશે.

તે પાદશાહો સામે કમર બાંધેલી રાખશે-ઈરાનના સવારોની તે પનાહ થઇ પડશે.

તેની સઘળી પ્રીતિ ઈરાન તરફજ રહેશે-તે વર્ષો સૂધી તુરાનની લડાઇમાં કાઢશે.

તે ઇરાનના શાહની પસંદગી માટે-રાત અને દિવસ ચીનની લડાઈથી આસાયેશ નહીં લેશે."

મિનોચેહર આ સખુનથી ખુશી થયો-(અને) તેણે જૂનો કીનો દિલથી દૂર કીધો.

ચુનીન્ ગોફ્તન્ પસ શાહે ગરદનફરાઝ્
કે ઈન્ હરૂચે ગોફ્તીદ દારીદ રાઝ્
બેખાન્દ આન્ ઝમાન્ ઝાલરા શહરૂયારૂ
કે તા ઝૂ સખુનહા કુનદ ખાસ્તારૂ
બદ્ તા બેપુર્સન્દ અઝૂ ચન્દ ચીઝ્
સખુનહાએ બેન્હોફ્તહ્ દરૂ પરૂદહ્ નીઝ્

પછી ગરદનફરાઝ શાહ બોલ્યો–કે આ તમો જે કાંઈ બોલ્યા તે છૂપું ૩૯૯
રાખજો."

પછી પાદશાહે ઝાલને બોલાવ્યો–કે તેની પરીક્ષા લે.

તેનાથી કેટલીક છૂપી તેમજ ભેદી ચીઝોની વાતો પૂછે

આઝ્માયેશે મૂબેદાન્ ઝાલેઝરૂરા.

નેશસ્તન્દ બીદારૂદેલ્ મૂબેદાન્
હમાન્ ઝાલ્ બા નામવરૂ બેખરદાન્
બેપુર્સીદ મરૂ ઝાલરા મૂબદી
અઝાન્ તીઝ્હુશ રાએબીન્ બેખરદી
કે તા ચીસ્ત આન્ દહ્ દો સર્વે સહી
કે રોસ્તસ્ત શાદાબ્ બા ફરૂરહી
અઝાન્ બરૂઝદહ્ હરૂ યકી શાખે સી
નગરૂદદ કમો બીશ બરૂ પાર્સી
દેગરૂ મૂબેદી ગોફ્ત કય સરૂફરાઝ્
દો અસ્પે ગેરાન્માયએ તીઝ્ તાઝ્
યકી ઝૂ બકેર્દારે દર્યાએ કારૂ
યકી ચૂન્ બુલૂરે સપીદ આબ્દારૂ
બેજુમ્બન્દો હરૂ દૂ શેતાબન્દહ્ અન્દ
હમાન્ યક્ દેગરૂરા નેયાબન્દહ્ અન્દ
સેદીગરૂ ચુનીન્ ગોફ્ત કાન્ સી સવારૂ
કુજા બોગ્ઝરાનન્દ બરૂ શહરૂયારૂ
યકી કમ શવદ રાસ્ત ચૂન્ બેન્ગરન્દ
હમાન્ સી બુવદ બાઝ્ ચૂન્ બેશ્મુરન્દ
ચહારોમ ચુનીન્ ગોફ્ત કાન્ મરૂગ્ઝારૂ
કે બીની પુરઝ્ સબ્ઝહો જૂએ બારૂ
યકી મરૂદ બા તીઝ્ દાસી બુઝોરૂગ
સુવી મરૂગ્ઝારૂ અન્દરૂ આયદ સુતોરૂગ
હમહ્ તરૂ ઓ ખુશ્કશ હમીબદરવદ
દેગરૂ લાબહ્સાઝી હમીનશ્નવદ
દેગરૂ ગોફ્ત કાન્ સરૂકશીદહ્ દો સરૂવ
ઝે દર્યાએ બા મઉજ બરૂસાને ધરૂવ
યકી મોરૂગ દારદ બરૂ ઇશાન્ કુનામ્
નેશીમશ બબામ ઈન્ બુવદ આન્ બુશામ
અઝીન્ ચૂન્ બેપરૂરદ શવદ બરૂગ્ ખુશ્ક
બરાન્ બરૂનેશીનદ દહદ બૂએ મુશ્ક
અઝીન્ દૂ હમીશહ્ યકી આબ્દારૂ
યકી પેઝ્મોરીદહ્ શુદહ્ બર્ગો બારૂ
બેપુર્સીદ દીગરૂ કે દરૂ કુહ્સારૂ
યકી શારૂસાન યાફ્તમ ઉસ્તુવારૂ
બેરફ્તન્દ મરૂદુમ અઝાન્ શારૂસાન
ગુઝીદહ્ બહામૂન યકી ખારૂસાન

ઝાલેઝરને મોબેદોનું અજમાવવું.

(ત્યાં) હુશ્યાર દિલના મોબેદો તેમજ ઝાલ નામવર દાનાઓ સાથે
બેઠા.

તે તેઝહોશ, વિચારવંત અકલમંદોમાંથી એક મોબેદે ઝાલને પૂછ્યું.

કે "પેલાં બાર સીધાં સરોવર તાઝગી ભરેલાં (અને) દબદબા સાથના ઉગેલાં છે તે શું છે ?

દરેક ઉપર ત્રીસ ડાળો ઉગેલી (છે)–તે ઈરાનમાં વધતી ઓછી નથી
થતી."

બીજા એક મોબેદે પૂછ્યું કે "ઓ સરફરાઝ ! દબદબા ભરેલા શિતાબી ચાલના બે ઘોડા,

જેમાં એક સીઆહ દર્યાની મિસાલ–(અને) બીજો આબદાર બિલોરની મિસાલ સફેદ.

તેઓ બન્ને હિલનારા અને (એક એક પછવાડે) દોડનારા છે–પણ એક બીજાને પકડી શકતા નથી તે શું છે ?"

ત્રીજાએ કહ્યું કે "પેલા ત્રીસ સવારો–કે જેઓ હારબંધ પાદશાહ ૪૦૦
પાસેથી પસાર થાય છે.

અને એક ઓછો માલૂમ પડે છે–પણ જ્યારે બરાબર ગણીયે તો ત્રીસના ત્રીસજ નીકળે છે"

ચોથાએ પૂછ્યું કે "પેલું જંગલ–કે જે લીલોત્રી અને નદીથી ભરપૂર છે.

તેમાં એક ગુસ્સા ભરેલો મર્દ મોટાં તીક્ષ્ણ દાતરડાં સાથે આવે (છે).

તે સઘળું સૂકું અને લીલું પણ કાપે છે–તું જો આજેજી કરે તો તારી કશી આજેજી સાંભળતો નથી."

બીજાએ પૂછ્યું કે 'પેલાં લાંબાં બે સરોવર–કે જે મોજા મારતા સમુદ્રમાંથી જેમ બરૂ નીકળ્યાં હોય તેમ નીકળેલાં છે તે શું છે ?

તેઓ ઉપર એક પક્ષીનો માળો છે–જે સવારે આ ઉપર અને સાંજે બીજાં ઉપર બેસે છે.

એ ઉપરથી જ્યારે તે ઉડે છે ત્યારે પાંદડાં સૂકાઈ જાય છે–(અને) બીજા ઉપર બેસે છે (ત્યારે) તે કસ્તુરીની ખુશબો આપે (છે).

આ બન્નેમાંથી હમેશ એક ખીલેલું–(અને) બીજું પાંદડાં અને ફળ વગરનું સૂકાયલું રહે છે."

બીજાએ કહ્યું કે "એક પહાડ ઉપર–મેં એક મજબૂત કિલ્લાવાળું શેહર જોયું.

જે શેહરમાંથી અકલમંદ માણસોએ (નીકળી)–જંગલમાં વયરાન ૪૦૧
જગો પસંદ કરીને,

બેનાહા કશીદન્દ સર તા બમાહ
પરસ્તન્દહ ગશ્તન્દો હમ પીશગાહ
વઝાન્ શારૂસાન્ શાન્ બહેલ્ તુઝ્જરન્દ
કસઝ્ યાદ કરૂદન્ સખુન્ નશ્મરન્દ
યકી ગરૂદ ખીઝદ અઝાન્ નાગેહાન્
બરો બૂમ શાન્ પાક ગરૂદદ નેહાન્
બદાન્ શારૂસાન્ શાન્ નેયાઝ્ આવરદ
હમ અન્દીશગાને દરાઝ્ આવરદ
બપરૂદહ દરસ્ત ઈન્ સખુન્ બાઝ્ જૂય
બપીશે રદાન્ આશ્કારા બેગૂય
ગર ઈન્ રાઝહા આશ્કારા કુની
ઝે ખાકે સેયહ મુશ્કે સારા કુની

તેઓએ માહતાબ સૂધી ઊંચી ઈમારતો બાંધી–રાજા અને રૈયત તરીકે રહેવા લાગ્યાં.

હવે તે શેહર બિલ્કુલજ વીસરાઈ ગયું છે–અને કોઈ તેનો કશો અહવાલ આપતુંજ નથી.

પણ કોઇ દહાડો એક દમ આ ધરતી ધ્રુજશે–અને તે શેહર માણસોની આંખ આગળથી બિલ્કુલજ છુપું થઈ જશે.

ત્યારે પાછું તેઓને તે શેહર યાદ આવશે–અને પછી લામ્બો લામ્બો પસ્તાવો કરવો પડશે.

(ઓ ઝાલ !) એ બધા છુપા ભેદોને ખુલ્લા કર. અને દાનાઓની સન્મુખ સ્પષ્ટ ખુલાસો કર.

એ ભેદો ખુલ્લા કરી–માટીમાંથી ખાલેસ કસતુરી બનાવ ”

પાસોખે ઝાલ્ મૂબેદાન્રા.

ઝમાની પુર અન્દીશહ શુદ ઝાલેઝર
બર આવરદ યાલો બેગુસ્તરદ પર
વઝાન્ પસ ઝબાન્રા બપાસોખ કુશાદ
હમહ પુર્સેશે મૂબેદાન્ કરદ યાદ
નુખોસ્ત અઝ્ દહો દુ દરખ્તે બલેન્દ
કે હર યક હમી શાખે સી સરકશન્દ
૪૦૨ બસાલી દહો દુ બુવદ માહે નવ
ચુ શાહે નવઆયીન્ અબર ગાહે નવ
બસીઝ્ મહરા સર આયદ શુમાર
બરીન્ સાન્ બુવદ ગરૂદેશે રૂઝગાર
કુનૂન્ આન્ કે ગોફ્તી ઝે કારે દો અસ્પ
ગુરીઝાન્ બકેર્દારે આઝરગોશસ્પ
સપીદો સેયાહસ્ત હર દુ ઝમાન્
પસે યકદેગર તીઝ્ હર દુ દમાન્
શબો રૂઝ્ બાશદ કે બોગ્ઝરદ
દમે ચરૂખ બર તૂ હમીબેશ્મરદ
દવાન્ હરદો આન્ અઝ્ પસે યકદેગર
કે તા ઈન્ બેયાબદ મર ઊરા મગર
નેયાબન્દ મર યકદેગરરા બતન્ગ્
દવાન્ હમચુ નખ્ચીર અઝ્ પીશે સન્ગ્
સેદીગર કે ગોફ્તી અઝાન્ સી સવાર
કુજા બરગુઝશ્તન્દ બર શહરયાર
અઝાન્ સી સવારાન્ યકી કમ શવદ
બવક્તે શુમોરદન્ હમા સી બવદ
શુમારે મહે નવ બરીન્ ગૂનહ દાન્
ચુનીન્ કરદ ફર્માન્ ખોદાએ જહાન્
૪૦૩ નગોફ્તી સુખન્ જોઝ્ બનુક્સાને માહ
કે યક શબ કમ આયદ હમી ગાહ ગાહ
બુવદ ઈન્ શુમારે મહે તાઝેયાન્
કે ગહ ગહ બુવદ ઝાન્ શુમારી ઝેયાન્
પસાન્ગાહ ચૂન્ બેન્ગરીદશ બેકાસ્ત
બબા કાસ્ત બાશદ હમાન્ગાહ રાસ્ત

મોબેદોને ઝાલનો જવાબ.

થોડો વખત ઝાલેઝરે વિચાર કીધો–(પછી) ગરદન ઉડાવી અને ટટાર થયો.

ત્યાર પછી તેણે જવાબને માટે ઝબાન ખોલી–દાનાઓના સઘળા જવાબ તે બોલી ગયો.

" પહેલું (એક) પેલાં બાર બુલંદ ઝાડો–કે જે પોતાની ત્રીસ ત્રીસ ડાળીઓ સાથે ઉગે છે.

(તે) એક વર્ષની બાર ચાંદરાતો છે–કે જે નવો ચાંદ દબદબા સાથે તખ્ત ઉપર બેસાડેલા નવા પાદશાહ જેવો દીપે છે.

ત્રીસમે દહાડે દરેક મહિના માટેની તેની ગતિ પુરી થાય છે–એજ પ્રમાણે આપણના આ ચક્કર ખાતો વખત વીટે છે.

બીજું તેં જે બે ઘોડાઓ માટે પૂછ્યું–કે જે આઝર ગોશસ્પની મિસાલ દોડી જાય છે.

તે કાળો અને સફેદ (રાત અને દહાડો) એવો વખત છે–કે જે એક બીજા પાછળ વગર અટકવે દોડ્યા જાય છે.

એ વખત વીટે છે તે રાત અને દહાડો છે–અને આ ફરતાં આસમાનની નાડી એમ તપાસાય છે.

તે બન્ને એક બીજા પછાડી દોડતા રહે છે–કે કદાચ આ પેલાને પકડી પાડે.

પણ તેઓમાંથી એકેણી બીજાને પકડી શકતા નથી–પણ જેમ શિકારની આગળ શેકાર દોડે તેમ દોડી જાય છે.

ત્રીજું તેં પૂછ્યું કે ત્રીસ સવારો–કે જેઓ પાદશાહ આગળ(થી) પસાર થાય (છે).

તે ત્રીસ સવારોમાંથી એક ઓછો થાય (છે) અને) ગણતી વખત (પાછા) તેમના તેમજ ત્રીસ થાય (છે).

નવા મહિનાની ગણત્રી પણ એજ રીતની જાણ–જેહાનના સાહેબે એવુંજ ફરમાન કર્યું છે.

અને તેં જે પૂછ્યું તે તો ચંદ્રની કળા ઘટવા બાબેજ છે–કે જે કળામાં નેમજ, વખતમાં દર રાતે ઘટતો જાય છે.

આ આરબોના મહિનાની ગણત્રી છે–કે જેથી વખતો વખત ગણત્રીમાં ઘટાડો (ફેરફાર) થતો જાય છે.

હવે જ્યારે તું તેને ઘટતો જોય છે–કે બસ ઘટવા સાથેજ તે પાછો સરખો થવા (વધવા) માંડે છે.

કુનૂને અઝ નેયામ આન્ સુખન્ બરૂકશીમ
વઝાન્ મોરૂઘ કાન્ સરૂવ દારદ નશીમ
કે ઓર્જે બરહ તા તરાઝૂ જેહાન્
હમી તીરગી દારદ અન્દરૂ નેહાન્
ચુ ઝૂ બાઝ ગરૂદદ બમાહી શવદ
બદાન્ તીરગીઓ સેયાહી શવદ
દુ સરૂવ આન્ દુ બાઝૂએ ચર્ખે બુલન્દ
કઝૂઈમ શાદાન્ વઝૂ બા ગઝન્દ
બરૂ મોર્ઘે પરૂરાન્ તો ખોરૂશીદ દાન્
જહાન્‌રા અઝૂ બીમો ઉમ્મીદ દાન્
દેગરૂ શારૂસાન્ અઝ બરે કૂહૂસારૂ
સરાએ દેરન્ગસ્તો જાએ શુમારૂ
હમાન્ ખારૂસાન્ ઈન્ સરાએ સેપન્જ
કે હમ નાઝો ગન્જસ્તો હમ દર્દો રન્જ
હમી દમ ઝદન્ બરૂ તો બરૂ બેશમરદ
હમ ઊ બરૂફેઝાયદ હમ ઊ બેશકરદ
બરૂઆયદ યકી બાદ બા ઝલ્ઝલહ
કે ગીતી બરૂઆરદ ખોરૂશો ખલહ
હમહ રન્જે મા માન્દહ બરૂ ખારૂસાન્
ગુઝરૂ કરૂદ બાયદ સોવી શારૂસાન્

કસી દીગરૂ અઝ રન્જે મા બરૂ ખરદ
નમાનદ બરૂ નીઝો હમ બુગ્ઝરદ
ચુનીન્ રફ્ત અઝ આઘાઝ યકૂસરૂ સોખન્
હમહ બાશદો ઈન્ નગરૂદદ કોહન્
અગરૂ તૂશહ માન્ નીકૂનામી બુવદ
રવાન્ માન્ બદાન સરૂ ગેરામી બુવદ
અગરૂ આઝ વર્ઝીમો પીચાન્ શવીમ
પદીદ આયદ આન્ગહ કે બીજાન્ શવીમ
ગરૂ અયવાને મા સરૂ બકયવાન્ બરસ્ત
અઝૂ બહરએ મા યકી ચાદરસ્ત

ચુ પૂશીદ બરૂ રૂએ મા ખેશ્તો ખાકૂ
હમહ જાએ તર્સસ્તો તીમારો બાકૂ
બેયાબાનો આન્ મરૂદ બા તીઝ દાસ
ગેયાહે તરો ખુશ્કૂ અઝૂ દરૂ હેરાસ
તરો ખુશ્કૂ યકૂસાન્ હમીબેદરવદ
દેગરૂ લાબહસાઝી હમીનેશનવદ
દોરૂગરૂ ઝમાનસ્તો મા ચૂન્ ગેયા
હામાનશ નબીરહ હમાનશ નેયા

બપીરો જવાન્ યકૂ બયકૂ નન્ગરદ
શેકારી કે પીશ આયદશ બેશકરદ

હવે તે વાતનો હું ખુલાસો કરૂ છું-કે જેમાં સરોવરનાં ઝાડ ઉપર માળો બાંધેલાં પક્ષી માટે તેં પૂછયું છે.

મેશ રાશીથી તુલા રાશી સૂધી-દુન્યા અંધકારમાં થોડો ફેલાય છે.

જ્યારે તે (વૃશ્ચિક)થી મીન રાશી સૂધી પૂગે છે ત્યારે ત્યાં સુધી-દુન્યા અંધકારમાં ઘર્ક થાય છે.

એ બે સરોવર તે દુન્યાના બે "*આયન" છે-કે જેમાં આપણને ખુશી અને ઘમી પુગે છે.

તેના ઉપર ઉડતું પક્ષી તે તું સૂરજ સમજ-જે દુન્યાની આશા અને નિરાશીનું કારણ છે.

વળી પહાડ ઉપર વસેલું પેલું શેહર-તે લાંબો વખત રહેવાની પેલી દુન્યા અને કરણીના ફળ ભોગવવાની જગા છે.

પેલી કાંટા કચરા ભરેલું (તે) આ ત્રણ પાંચ દહાડાનું મુસાફરખાનું-કે જ્યાં ખુશી અને ખઝાનો તેમજ દુઃખ અને મેહનત છે.

જ્યાં તારાં પળે પળનાં કામ કાજની નોંધ લેવાય છે-જ્યાં તારી ઉ- ૪૦૪
ન્નતી અને અવગતિ થાય છે.

ત્યાં એક તોફાની પવન નીકળે છે જેથી બધી દુન્યા ધ્રુજે છે-અને આ ફાની દુન્યામાં રડાફૂટ ચાલે છે.

આપણી સઘળી મેહનત (આ) કાંટા કચરાવાળી (ફાની દુન્યા) માંજ રહી જાય છે-અને પછી પેલાં શેહર (પેલી મીનોઇ જેહાન) તરફ જવું પડે છે.

કોઇ બીજોજ આવી આપણી મેહનતનાં ફળ ચાખે છે-તે પણ હમેશે રહેતો નથી તેબી ચાલી જાય છે.

બસ હમેશથી એમનું એમજ ચાલતું આવ્યું છે-એમજ રહેશે અને એ કોઈ દહાડો જૂનું પડશે નહીં.

હવે જો આપણે અત્રે નેકનામી એકઠી કીધી હોય-તોજ આપણા રવાનની પ્રશંસા થાય છે.

હવે જો આપણે લોભ એખ્તેયાર કર્યે (અને તેમાં) લપેટાઇયે-તો મરણ વખતે તે સઘળી બદી ઝાહેર થાય (છે).

અગર આપણા મેહલની ટોચ શનિશ્વર સૂધી પુગતી હોય-તોપણ આપણે હિસ્સે એક ચાદરજ રહેશે (એટલે ફાટાં કપડાં અને ઉપર એક ચાદર સિવાય કશું મળતું નથી)

જ્યારે આપણાં મોઢાં ઉપર ઇંટ અને ધૂળ ઢંકાય (છે)-ત્યારે સઘળી બીક, ભય અને ધાસ્તીજ રહે છે.

(બીજું એક) જંગલ અને તીક્ષ્ણ દાતરડાં સાથનો મર્દ-(કે) તેનાથી લીલું અને સૂકું ઘાસ ધાસ્તીમાં (રહે છે).

તે લીલું અને સૂકું એકજ હાથે કાપે છે-અગર તું આજેઝી કરે તો ૪૦૫
પણ ગણકારતો નથી.

વખત તે પેલો દાતરડાં સાથનો કાપણી કરનારો છે અને આપણ ઘાસ-જેની આગળ શું નબીરો (જવાન) કે શું મમાવો બપાવો (બુઢઢો) સઉ સરખાંજ છે,

તે બુઢ્ઢા અને જવાન કોઇને જોતો નથી-જે શિકાર તેની નઝદીક આવે છે તેનો શિકાર કરે (છે).

---

* અત્રે જાણવું જોઇયે કે સૂર્યની ગતિ પ્રમાણે વર્ષને બે ભાગમાં વેંહેંચી નાખ્યું છે. ઉત્તરાયણ અને દક્ષિણાયન. જાનેવારી મહિનાથી તે જુન મહિના સૂધીના વખતને ઉત્તરાયણ અને જુલાઈ મહિનાથી તે ડીસેમ્બર મહિના સૂધીના વખતને દક્ષિણાયન કરી કહે છે. ઉત્તરાયણમાં દિવસ લામ્બા હોવાથી રાતનો અંધકાર થોડો ફેલાય છે અને દક્ષિણાયનમાં રાત લામ્બી હોવાથી અંધકાર વધુ ફેલાય છે.

જહાનરા ચુનીનસ્ત સાઝો નેહાદૂ
કે જોઝ્ મરૂગ્રા કસ ઝે માદરૂ નેઝાદૂ
અઝીન્ દરૂ દરૂઆયદૂ અઝાન્ બોગ્ઝરદૂ
ઝમાનહુ બદૂ દમ હમી બેશમરદૂ
હમીનસ્ત્ ચકુસરૂ સરાસરૂ સોખન
કમી નવ નખાહદૂ સરાએ કોહન્
ઝમાનરા હમીનસ્ત્ રસ્મો નેહાદૂ
બયકૂ દસ્ત્ બેસ્તદૂ બદીગરૂ બેદાદૂ
ચુ ઝાલ્ ઈન્ સખુનહા બેકરૂદૂ આશ્કારૂ
અઝ્ શાદમાન્ શુદ્ દેલે શહરૂયારૂ
બશાદી યકી અન્જુમન્ બરૂશેગેફૂત
શહન્શાહે ગીતી ઝેહાઝેહુ ગેરેફૂત
યકી જશ્નગાહી બેયારાસ્ત્ શાહુ
ચુનાન્ ચૂન્ શબે ચારૂદહુ ચરૂખ્ માહુ
૪૦૬ કશીદન્દ મય તા જહાન્ તીરહુ ગશ્ત
સરે મય ગુસારાન્ ઝે મય ખીરહુ ગશ્ત
ખોરૂશીદને મરૂદે બાલાએ ખાહુ
યકાયકૂ બરૂ આમદૂ ઝે દરૂગાહે શાહુ
બેરફૂતન્દ ગોર્દાન્ હમહુ શાદો મસ્ત
ગેરેફૂતહુ યકી દસ્તે દીગરૂ બદસ્ત

દુન્યાની બુન્યાદ અને રીત ભાત એવાંજ છે-કોઇ પણ માનો પુત નહીં મરવા માટે જન્મતોજ નથી.

તે એક દરવાઝેથી અંદર આવે (છે અને) બીજે દરવાઝેથી બાહેર પડે છે-અને તે અરસામાં વખત તેની પળેપળની ગણત્રી રાખે છે,

બસ બધી વાતોનો એજ ખુલાસો છે-આ પુરાણી દુન્યા કોઇને નવો નથી રાખતી.

ઝમાનાની રીત ભાત અને કાયદો એવોજ છે-(કે) એક હાથે આપ્યું અને બીજે (હાથે) લીધું."

જ્યારે ઝાલે આ વાતો ઝાહેર કીધી-ત્યારે તેનાથી પાદશાહનું દિલ ખુશી થયું.

તે અંજુમન અજબ રહી અને ખુશી થઈ-(અને) દુન્યાના શેહનશાહે વાહવાહ શાબાશના પોકાર કીધા.

જેમ ચૈદમી રાતના ચાંદથી આસ્માન શુશોભિત થાય છે-તેવીજ ઝળકતી એક જશનની જગા પાદશાહે તૈયાર કરાવી.

અને ત્યાં રાત પડી ત્યાં સૂધી તેઓએ શરાબ પીધો-શરાબ પીનારાઓનાં માથાં શરાબથી ચકચૂર થયાં.

એકાયક પાદશાહની દરગાહના દરવાઝામાંથી મર્દોનો પોકાર નીકળ્યો કે ઘોડા લાવો (યાને મજલેસ બરખાસ્ત થઈ).

સઘળા ખુશ અને મસ્ત (બનેલા) પેહલવાનો એક બીજાના હાથમાં હાથ લઇને ગયા.

નમ્દને ઝાલ્ હોનરૂહા નઝ્દે મેનૂચેહ્ર.

ઝાલનું મિનોચેહરની નઝદીક હોનરો બતાવવું.

ચુ બરૂઝદ ઝબાનહુ જે કૂહુ આફૂતાબ્
સરે નામદારાન બરૂઆમદ ઝે ખાબ્
બેયામદ કમરૂબસ્તહુ ઝાલે દેલીરૂ
બપીશે શાહન્શાહુ ચૂન્ નરૂરહુશીરૂ
બહસ્તૂરીએ બાઝ્ગશ્તન્ ઝે દરૂ
શુદન્ સૂએ સાલારે ફરૂરોખ પેદરૂ
બશાહે જહાન્ ગોફૂત કય નીકૂખૂય
મરા ચેહ્રે સામ આમદસ્ત આરૂઝૂય
બેબૂસીદમ ઈન્ પાયએ તખ્તે આજ
દેલમ્ ગશ્ત રઉશન્ બદીન્ ફરૂરો તાજ
બદૂ ગોફૂત શાહુ અય જવાન્મરૂદ ગોરૂદ
યકૂ એમરૂઝ્ નીઝત બેબાયદૂ શુમોરૂદ
તોરા બૂયએ દોખ્તે મેહુરાબ્ ખાસ્ત
હેસત ખાહેશે સામે નયરમ કુજાસ્ત
૪૦૭ બેફરૂમૂદ તા સન્જે હેન્દી દરાય
બમયદાન્ દરૂઆરન્દૂ બા કરૂનાય
અબા નીઝહો ગોર્ઝો તીરો કમાન્
બેરફૂતન્દ ગોર્દાન્ હમહુ શાદમાન્
કમાનહા ગેરેફૂતન્દો તીરે ખદન્ગ
નેશાનહા નેહાદન્દ ચૂન્ રૂઝે જન્ગ

જ્યારે આફતાબે પહાડ ઉપરથી રોશનીનો ચળકાટ ફેંકયો-ત્યારે નામદારો ખાબથી જાગૃત થયા.

દેલીર ઝાલ કમર બાંધીને નર સિંહની મિસાલ શેહનશાહની નઝદીક આવ્યો.

કે દરબારથી હોકમ લઇને પાછો ફરે-મુબારક સરદાર બાપ પાસે જાય.

(ઝાલે) જેહાનના પાદશાહને કહયું કે "ઓ નેક ખસ્લતના!-મને સામનો ચેહરો જોવાની ઇચ્છા થઈ છે.

મેં જ્યારથી આ હાથી દાંતના તખ્તના પાયા ચૂમ્યા (છે)-ત્યારથી આ દબદબા અને તાજથી મારૂં દિલ રોશન થયું છે."

તેને પાદશાહે કહયું (કે) "ઓ જવાન મર્દ પેહલવાન!-તું એક આજનો દહાડો ખી ગાળી કાઢ

તારાં દિલને નરીમાનના સામની હોંસ કયાં થઇ છે?-તું તો મેહરાબની છોકરીને જોવાને આતુર થયો છે."

તેણે હુકમ કીધો કે "(લડાઈના) વાજન્તરો (અને) હિંદી ઘંટ-કનાય સાથ મયદાનમાં લાવો."

નેઝા, ગોર્ઝ, તીર, અને કમાન સાથે-સઘળા પેહલવાનો ખુશી થતા ગયા.

તેઓએ ખદંગી તીર અને કમાનો લીધી-તેઓએ લડાઈના દહાડાની મિસાલ નિશાનો ગોઠવી.

બેયાઝીદ હરૂયક્ બચીઝી અનાન્
બગોઝેર્ં બતીઘો બતીરો સનાન્
ઝે બાલા હમીદીદ શાહે જેહાન્
ઝે ગોર્દાન્ હોનરૂ આશ્કારો નેહાન્
ઝે દસ્તાને સામ્ આન્ સવારી દેલીર્
ને દીદહ્ બૂદ્ ને અઝ્ કસ શનીદ્
દરખ્તી કોહુન બુદ્ બમયદાને શાહ્
ગુઝશ્તહ્ બર્ ઊ બર્ બંસી સાલો માહ્
કમાન્‌રા બેમાલીદ દસ્તાને સામ્
બરૂઅન્ગીખ્ત અસ્પો બરૂઆવરૂદ નામ્
બેઝદ દર્ મેયાને દરખ્તે સહી
ગુઝારહ્ શુદ આન્ તીરે શાહન્શહી
હમન્દર્ તગે અસ્પ યક્ ચૂબહ્ તીર્
બેયન્દાખ્ત બોગ્ઝાશ્ત ચૂન્ નરૂરહ્શીર્
સેપર્ બરૂગેરેફ્તન્દ ઝૂબીન્‌વરાન્
બેગશ્તન્દ બા ખેશ્તહાએ ગરાન્
સેપર્ ખાસ્ત અઝ્ રીદકે તુરૂક્ ઝાલ્
બરૂઅન્ગીખ્ત અસ્પો બરૂઆવરૂદ યાલ્
કમાન્‌રા બેયફ્કન્દો ઝૂબીન્ ગેરેફ્ત
બઝૂબીન્ શેકારે નવઆયીન ગેરેફ્ત
બેઝદ ખેશ્ત બર્ સે સેપર્ નામદાર્
ગુઝશ્તો બદીગર્ સુવ અફ્કન્દ ખાર્
બગરૂદનકશાન્ ગોફ્ત શાહે જેહાન્
કે બા ઊ કે જૂયદ નબરૂદ અઝ્ મેહાન્
યકી બરૂગેરાયીદ્ અન્ ... નબરૂદ
કે અઝ્ તીરો ઝૂબીન્ બરૂઆવરૂદ ગરૂદ
હમહ્ બરૂકશીદન્દ ગોર્દાન્ સલીહ્
બદેલ્ ખેશ્મનાગો ઝબાન્ પુર્ મઝીહ્
બઆવરૂદ રફ્તન્દ પીચાન્ અનાન્
અબા નીઝહો આબ્દાદહ્ સનાન્
ચુનાન્ શુદ કે મરૂદ અન્દર્ આમદ બમરૂદ
બરૂઅન્ગીખ્ત ઝાલ્ અસ્પો બરૂખાસ્ત ગરૂદ
નેગહ્ કરૂદ તા કાસ્ત અઝીશાન્ સવાર્
એનાન્‌પીચો ગરૂદન્‌કશો નામદાર્
ઝે ગરૂદ અન્દર્ આમદ બસાને પલન્ગ્
ગેરેફ્તશ કમરૂબન્દે ઊરા બચન્ગ્
ચુનાન્ ખારશ અઝ્ પોશ્તે ઝીન્ બરૂગેરેફ્ત
કે શાહો સેપહ્ માન્દ અન્દર્ શેગેફ્ત
બઆવાઝ્ ગોફ્તન્દ ગરૂદનકશાન્
કે મરૂદુમ નઝીબદ કસી ઝીન્ નશાન્
...રાન્ કસ કે બા ઊ બેજૂયદ નબરૂદ
...નદ જામહ્ માદર્ બર્ લાજ્વરૂદ
મેનૂચેહ્ર ગોફ્ત ઈન દેલાવર જવાન્
બેમાનાદ હમવારહ્ રઉશનરવાન્
ઝે શીરાન્ નઝાયદ ચુનૂ નીઝ્ ગોર્દ
ચે ગોરૂદ અઝ્ નેહન્ગાન્‌શ બાયદ શુમોરૂદ
ખુનુક્ સામે યલ્ કશ ચુનીન્ યાદગાર્
બેમાનદ બગીતી દેલીરો સવાર્
બર્ આફ્રીન કરૂદ શાહે બુઝોરૂગ્
હમાન્ નામવર્ મેહતરાને સુતોરૂગ્

દરેક જેણે એકેક ચીઝ ઉપર ગોઝ, તલવાર, તીર અને ભાલાથી કાવો ખાઇને પોતાની સવારીનો હોનર દેખાડવા માંડયો.

એક ઊંચી જગાએથી પેહલવાનોને દેખાય કે ન દેખાય તેમ પાદશાહ બધાના હોનર જોતો હતો.

સામના ઝાલને એક એવો સવાર જોયો-કે જેવો કોઇએ જોયલો અને સાંભળેલો નહીં હતો.

પાદશાહના (તે) મયદાનમાં એક જૂનું ઝાડ હતું-(કે) જે ઉપર ઘણાક મહિના અને વર્ષો ગુઝરેલાં (હતાં).

સામના દસ્તાને કમાનને મસલી-(અને) ઘોડો ડપટાવ્યો અને પોતાનું નામ બુલંદ કીધું (એટલે આ કામ કરી પોતાની કીર્તિમાં વધારો કીધો)

તેણે (તે) ઊંચા ઝાડની વચ્ચે માર્યો-(જેથી) તે શેહનશાહી તીર (તેને વિંધી) બાહેર નીકળી ગયો.

દોડતે ઘોડેજ તેણે એક તીર-માર્યો (અને) નર વાઘની મિસાલ પુસાર થઇ ગયો.

નેઝા મારનારાએએ (હવે) ઢાલ લીધી-(અને) ભારી બે ધારના નેઝા લઇને ચાલ્યા.

ઝાલે તુર્કી ઘોલામ પાસે ઢાલ મંગાવી-ઘોડો ડપટાવ્યો અને ગરદન ઉડાવી

તેણે કમાનને નાખી દીધી અને નેઝો પકડયો-નેઝાથી નવા હોનર દેખાડવા માંડયા.

તે નામદારે બે ધારવાળો નેઝો ત્રણ (જણાની) ઢાલ ઉપર માર્યો-ત્રણે ઢાલમાંથી તે પસાર થઈ ગયો અને પોતે ધિક્કારથી ઢાલ દૂર ફેંકી દીધી.

જેહાનના શાહે પેહલવાનોને કહયું કે "સરદારોમાંથી તેની સાથે કોણ બાથ ભીડશે ?

જરા એની ઉપર હુમ્લો કરો કારણ એણે તીર અને નેઝાથી ધૂળ ઉડાડી દીધી છે."

સઘલા પેહલવાનોએ હથિયાર ભીડયાં-દિલ ગુસ્સે ભરેલાં અને ઝબાનથી આડું અવડું બોલતા ચાલ્યા.

પાણી પાયલા ભાલા અને નેઝાઓ સાથ તેઓએ લડાઈમાં ઘોડા ડપટાવ્યા.

એવું થયું કે બધા એક બીજા સાથે ભેળાઇ ગયા-ત્યારે ઝાલે ઘોડો ડપટાવ્યો અને ધૂળ ઉડી.

તેણે નેગાહ કીધા કે તેઓમાંથી સારો સવાર અને ગરદનકશ તથા નામદાર કોણ છે (તે જોય).

તેમ જોઇ તે ધૂળમાંથી ચિત્તાની મિસાલ (બાહેર) આવ્યો-(અને) તેણે તેનો કમરબંદ હાથમાં પકડી

એવી તો સેહલાઇથી તેને ઘોડાના ઝીન ઉપરથી ઉઠાવ્યો-કે જે જોઇ પાદશાહ અને લશ્કર તેનાથી અજબ રહયાં.

(તેજ વખતે) ગરદનકશોએ બૂમ પાડી કહયું-કે "એનો જોડયો આદમી તો હોયજ નહીં.

જે કોઇ કે તેની સાથ લડાઈ કરે-(તેની) મા સોગનાં કપડાંજ પેહેરે."

મિનોચેહરે કહયું કે "આ દિલાવર જવાન-હમેશે એવોજ ઉત્સાહી રહેજો !

સિંહને પેટે પણ એવો બહાદુર પેદા નહીં પડે-પેહલવાન શું (બલકે) એને મગરમચ્છ ગણવો જોઇયે.

સામ ખરેજ ભાગ્યશાળી છે કે જે દુન્યામાં પોતાની યાદદાસ્ત તરીકે આવો બહાદુર અને સવાર છોડી જશે."

તેના ઉપર બુઝોર્ગ પાદશાહે તેમજ બુઝોર્ગ નામવર સરદારોએ દુઆ કીધી. (એટલે તેની તારીફ કીધી).

ખુઝોરબ્શિ્ ઝુબી કાખે શાહ્ આમદન્દ
કમરૂબસ્તહો બા કોલાહ્ આમદન્દ
ચકી ખેલ્અત્ આરાસ્ત શાહે જેહાન્
કઝ્ ખીરહ્ માન્દન્દ ચકુસર્ મેહાન્
410 ચે [illegible] તાજે પુરૂમાયહો તખ્તે ઝર
ચે અઝ્ ચારહો તઉકો જરૂરીન્કમર્
હમાન્ જામહાએ ગેરાન્માયહ્ નીઝ્
પરસ્તન્દહો અસ્પો હરૂગૂનહ્ ચીઝ્
બદસ્તાને ફરૂરોખ્ સેપોરૂદ આન્ તમામ
ઝમીનરા બેબૂસીદ દસ્તાને સામ

ખુઝાગોં કમર બાંધીને અને કોલાહ સાથે પાદશાહના મેહલ તરફ આવ્યા.

જેહાનના પાદશાહે એક સરપાવ (ઝાલ માટે) તૈયાર કીધો-કે જે જોઈ સઘળા સરદારો અજબ રહયા.

શું કીમતી તાજ અને સોનેરી તખ્ત-શું હાર, કંઠી અને સોનેરી કમરબંધ,

તેમજ ભારી કીમતના કપડાં, ઘોલામ, ઘોડા અને હરેક તરેહની ચીઝો,

તે સઘળું મુબારક દસ્તાનને આપ્યું (તેથી) સામના દસ્તાને નમન કીધું.

બાઝ્ ગશતને ઝાલ્ બા પાસોખે નામએ મેનૂચેહ્ર્ વ આગાહી દાદને સામ્ મેહ્રાબ્રા.

પસાન્ નામહ્રા શાહ્ પાસોખ નેવેશ્ત
શેગેફ્તી સખુનહાએ ફરૂરોખ નેવેશ્ત
કે અય નામવર્ પહ્લવાને દેલીર્
બહર્ કાર્ પીરૂઝ્ બરૂસાને શીર્
નબીનદ ચુ તૂ નીઝ્ ગર્દાન્ સેપેહ્ર્
બરઝ્મો બબઝ્મો બરાયો બમેહ્ર્
હમાન્ પૂરે ફર્ખોન્દહ્ ઝાલે સવાર્
કઝૂ માનદ અન્દર્ જહાન્ યાદ્ગાર્
રસીદમ બેદાનેસ્તમ્ અઝ્ કામે ઊય
હમાન્ ખાહેશો રાયો આરામે ઊય
ચુ આમદ્ બરમ નામએ પહ્લવાન્
શનીદમ મન્ આન્રા બરઉશાન્રવાન્
બેકરૂદમ હમાન્ ચીઝ્ કત્ કામ બૂદ
હમાન્ ઝાલરા રાયો આરામ બૂદ
411 હમહ્ આરૂઝૂહા સેપોરૂદમ બદૂય
બસી રૂઝ્ ખુરૂરમ શુમોરૂદમ બદૂય
કે શીરી કે બાશદ શેકારશ પલન્ગ્
ચે ઝાયદ બજોઝ્ શીરે શરૂઝહ્ બચન્ગ્
ગુસી કર્દમશ બા દેલે શાદમાન્
કઝ્ દૂર્ બાદા બદે બદ્ગમાન્
બેરૂન્ રફ્ત બા ફરૂરોખી ઝાલેઝર્
ઝે ગોર્દાને લશ્કર્ બરૂઆવરૂદહ્ સર્
નવન્દી બરૂઅફ્કન્દ નઝ્દીકે સામ
કે બરગશ્તમ્ અઝ્ શાહ્ દેલ શાદકામ
અબા ખેલ્અતે ખુસ્રવાનીઓ તાજ
હમાન્ બારહો તઉકો હમ તખ્તે આજ
સખુન્ નઝ્દત આયમ કુનૂન બા શેતાબ્
અયા મેહ્રબાન્ નામબર્દાર્ બાબ્
ચુનાન્ શાદ શુદ ઝાન્ દેલે પહ્લવાન્
કે બા પીરહ્સર્ શુદ બનબ્વી જવાન્

પાદશાહ મિનોચેહરનાં નામાના જવાબ સાથ ઝાલનું પાછું ફરવું અને સામનું મેહરાબને વાકેફ કરવું.

પછી પાદશાહે તે નામાંના જવાબ લખ્યો-(તેમાં) ઘણા સારા (અને) મુબારક સખુનો લખ્યા.

કે "ઓ નામવર દેલીર પેહલવાન!-દરેક કામમાં સિંહની મિસાલે ફતેહમંદ.

તારા જેવો પણ મજલેસ, લડાઇ, સલાહ અને મોહબતમાં ફરતો આસ્માન જોશે નહીં.

તેમજ મુબારક બેટો સવાર ઝાલ (જેવો)-કે જેથી દુન્યામાં (તારી) યાદગારી રહી જશે.

તે આવ્યો અને મેં તેની મુરાદ, તેમજ ઈચ્છા, વિચાર અને આરામ જાણ્યો.

જ્યારે તુંજ પેહલવાનનું નામુ પાસે આવ્યું ત્યારે મેં તેને ઘણી ઉમેદથી સાંભળ્યું.

તેં જે કાંઈ માગ્યું તે બધું મેં આપ્યું છે-તેમજ ઝાલની જે આશા અને જેમાં તેનું સુખ હતું તે બધું (બખ્સ્યું છે).

મેં તેની સઘળી ઇચ્છા પુરી કીધી છે-ઘણા દહાડા સૂધી તે ખુશહાલ જીવે એમ હું ગણું છું (ચાહું છું).

ચિત્તાંના શિકાર કરનાર સિંહ-લોખંડી પંજાવાળા સિંહ સિવાય બીજું શું જને ?

મેં તેને ખુશી ભરેલાં દિલ સાથે રવાના કીધો (છે)-તેનાથી દુશ્મનોની બદી દૂર હોજો!"

બીજા પેહલવાનોમાં સરફરાઝી પામીને ઝાલેઝર (ત્યાંથી) મુબારક બાદી સાથ બાહેર પડ્યો.

તેણે એક કાસેદ સામની તરફ દોડાવ્યો-કે "હું પાદશાહ (તરફ)થી ખુશહાલ દિલે પાછો ફરૂં છું.

પાદશાહી સરોપાવ અને તાજ તેમજ હાર-બાઝુબંદ અને હાથી દાંતનાં તખ્ત, સાથ (તારી તરફ આઉં છું).

ઓ મેહરબાન નામ ઉઠાવનાર બાપ!-શેતાબી સાથ હું તારી નઝદીક અમણાં તુરત આવું છું."

તે સખુનથી પેહલવાન (સામ) એવો તો ખુશી થયો-કે જાણે તે બુઢો નવજવાન થઈ ગયો.

સવારી બકાબુલ બરૂઅફૂકન્દહ ઝૂદ
બમેહુરાબ ગોફૂત આન્ કુજા રફૂતહ બૂદ
નવાઝીદને શાહુરૂયારે જેહાન્
અઝાનગૂનહ શાદી કે રફૂત અઝ મેહાન્
મન્ ઈનકૂ ચુ દસ્તાન્ બરે મન્ રસદ
ગેરાયીમ હરૂદુ ચુન્નાન્ ચૂને સઝદ
ફેરેસ્તોદહ તાઝાને બકાબુલ રસીદ
વઝુ શાહે કાબુલ સખુનહા શનીદ
ચુનાન્ શાદ શુદ શાહે કાબુલસેતાન્
કે પયવન્દે ખોરૂશીદે ઝાબુલસેતાન્
કે બીજાન્ શુદહ બાઝ યાબદ રવાન્
વયા પીરહુસરૂ મરૂદ ગરૂદદ જવાન્
તી ગોફૂતી હમહ જાન બરૂઅફૂશાન્દન્દ
ઝે હરૂ જાએ રામેશગરી ખાન્દન્દ
ચુ મેહુરાબ શુદ શાદો રઉશનરવાન્
લબશ ગશ્ત ખન્દાનો દેલ શાદમાન્
ગેરાનમાયેહ સીન્દોખ્તરા પીશ ખાન્દ
બસી ચરૂબગોફૂતારૂ બા ઊ બેરાન્દ
બદૂ ગોફૂત કય જોફૂતે ફરૂખોન્દહ રાય
બરૂઅફૂરૂખ્ત અઝ રાયત ઈન તીરહ જાય
બશાખી ઝદી દસ્ત કન્દરૂ ઝમીન્
બરૂ શાહુરૂયારાન્ કુનન્દ આફ્રીન્
ચુનાન્ હમ કુજા સાખ્તી અઝ નુખોસ્ત
બેબાયદ મરૂ ઈનરા સરન્જામ જોસ્ત
હમહ ગન્જ પીશે તો આરાસ્તસ્ત
અગરૂ તાજો તખ્તસ્તો ગરૂ ખાસ્તસ્ત
ચુ બેશનીદ સીન્દોખ્ત અઝ ગશ્ત બાઝ
બરે દોખ્તરૂ આમદ સરાયન્દહ રાઝ
હમહ મોઝ્દહ દાદશ બદીદારે ઝાલ
કે ખુદ યાફૂતી ચૂન કે બાયદ હમાલ
ઝનો મરૂદરા અઝ બુલન્દી મનેશ
સઝદ ગરૂ બરૂઆયદ સરૂ અઝ સરૂઝનેશ
સોવી કામે દેલ તીઝ બેશતાફૂતી
કુનૂન હરૂચે જોસ્તી હમહ યાફૂતી
બદૂ ગોફૂત રૂદાબહ કય શાહઝન
સઝાએ સેતાયેશ બહરૂ અન્જુમન
મનઝ ખાકે પાએ તો બાલીન કુનમ
બફર્માનત આરાયેશે દીન કુનમ
ઝે તૂ ચશ્મે અહુરીમનાન દૂરૂ બાદ
દેલો જાને તૂ ખાનએ નૂરૂ બાદ
ચુ બેશ્નીદ સીન્દોખ્ત ગોફૂતારે ઊય
બઆરાયેશે કાખ બેન્હાદ રૂય
બેયારાસ્ત અયવાનહા ચૂન બેહેશ્ત
ગોલાબો મયો મુશ્કો અમ્બરૂ સેરેશ્ત
બેસાતી બેયફૂકન્દ પયકરૂ બઝરૂ
ઝબર્જદ બરૂ બાફૂતહ સરૂબસરૂ
દેગરૂ પયકરશ દુરૂરે ખોશાબ બૂદ
કે હરૂ દાનએ કત્રએ આબ બૂદ
દરૂ અયવાન યકી તખ્તે ઝરૂરીન નેહાદ
બઆયીનો આરાયેશો ચીન નેહાદ

તુરતજ તેણે એક સવીર કાબુલ તરફ દોડાવ્યો-(અને) મેહરાબને જે થયલું હતું તે કહેવાડયું.

જેહાનના પાદશાહની નવાઝેશ-અને તેથી સરદારો કેવાક ખુશ થયા હતા તે (કહેવાડયું).

(વળી કહેવાડયું કે) "જેવો દસ્તાન આવી પુગશે-કે તુરતજ અમો ૪૧૨
બન્ને ઘટતી રીતે તારી તરફ આવવાનો વિચાર કરીશું."

એલચી દોડતો કાબુલ પહોંચ્યો-અને કાબુલના શાહે તેની વાત સાંભળી.

ઝાબુલેસ્તાનના ખુરશેદ (ઝાલ)ના જોડાણથી-કાબુલેસ્તાનનો શાહ એવોતો ખુશી થયો,

કે જાણે મરણ પામેલો પાછો સજીવન થયો હોય-યાતો બુઢઢો મર્દ જવાન થયો હોય.

(એ વાત ઉપર) ગોયા સઘળાઓએ જાન ફેશાની કીધી-(અને) દરેક જગોએથી ગવૈયાઓને બોલાવ્યા.

જ્યારે મેહરાબ ખુશી અને ઉલટ ભરેલો થયો-ત્યારે તેના હોઠ હસ્તા અને દિલ ખુશી ભરેલું થયું.

તેણે ઊંચા કુલની સીન્દોખ્તને નઝદીક બોલાવી-તેની સાથે ઘણીક મીઠાસદાર વાતો કીધી.

તેણીને કહ્યું કે "ઓ મુબારક અકલના મારા સાથી! તારીજ અકલથી આ અંધારી જગો રોશન થઇ (છે).

તેં એક એવી ડાળી ઉપર હાથ નાખ્યો છે કે જેની આગળ દુન્યાના પાદશાહો સર નમાવશે.

તેંજ એ કામની જેમ શરૂઆત કીધી છે-તેમ તુંજ એને સરંજામ ઉતાર.

સઘળો ખઝાનો તારી નઝદીક ખુલ્લો છે-તાજ, તખ્ત, કે બીજો કાંઇ ૪૧૩
અસ્બાબ જોઇયે તે બધો તૈયાર છે."

જ્યારે સીન્દુખ્તે એ સાંભળ્યું ત્યારે ત્યાંથી પાછી ફરી-અને છોકરીની નઝદીક આવી (અને) વાત ખુલ્લી કીધી.

તેને ઝાલના દીદારની વધાઇ આપી-કે "જેવો સાથી તને જોઇતો હતો તેવોજ મળ્યો છે.

બધા મર્દ અને ઓરતો પોતાનો ઊંચો ખવાસને સબબે-હવે તાના ટપલા છોડી દીએ તો તે વાજબીજ છે.

પોતાના મનની મુરાદ મેળવવા તેં ઘણી મેહનત કીધી છે-(અને) જે કાંઈ તેં શોધ્યું તે હવે સઘળું તને મળ્યું છે."

રોદાબેએ તેણીને કહ્યું કે "ઓ પાદશાહની બેગમ!-દરેક અન્જુમનમાં (તું) તારીફને લાયક (છે).

હું તારા પગની ખાકને (મારો) તકીઓ કરૂં છું-તારા હુકમ મુજબ હું મારા ધર્મને ગોઠવુ છું.

તારેથી બુરાઓની ચશમ દૂર હોજો!-તારાં દિલ અને જાન પ્રકાશીત ઘર હોજો!"

પછી સીન્દોખ્તે તેણીનું બોલવું સાંભળીને-મેહલ સણગારવામાં (પોતાનુ ચિત્ત લગાડયું).

તેણીએ મેહલોને બેહસ્તની મિસાલ સણગાર્યા-ગોલાબ, શરાબ, કસ્તુરી અને અમ્બરને એક બીજામાં મેળવ્યાં.

સોનેરી ભરતકામના ધાલીચા બિછાવ્યા-(કે) જે ઉપર સઘળે પો- ૪૧૪
ખરાજ ભરેલાં હતાં.

બીજો એક ઊંચાં મોતીના ભરતકામનો ધાલીચો હતો-કે જેનો દરેક દાણો પાણીના ટીપા (મિસાલ) હતો.

(તે) મેહલમાં એક સોનેરી તખ્ત ચીનાઈ સણગાર અને રીતભાત (પ્રમાણે) મુકયું.

હમહ્ પયકરશ ગઉહરૂ આગન્દહ્ બૂદ
મેયાને ગોહરૂ નકશહા કન્દહ્ બૂદ
ઝે યાકૂત મરૂ તખ્તરા પાયહ્ બૂદ
કે તખ્તે કયાન્ બૂદો પુરૂમાયહ્ બૂદ
બેયારાસ્તત્ રૂદાબહ્‌રા ચૂન્ બેહેશ્ત્
બખોરૂશીદ્ બરૂ જાદુઈહા નેબેશ્ત
નેશાનદન્દ્ આન્ ખાનએ ઝરૂંગારૂ
કસીરા બરે ઊ નદાદન્દ્ બારૂ
હમહ્ કાબુલેસ્તાન્ શુદ્ આરાસ્તહ્
પુરઝ્ રન્ગો બૂયો પુરઝ્ ખાસ્તહ્
હમહ્ પોશ્તે પીલાન્ બેયારાસ્તન્દ્
બદીબાએ રૂમી બેપીરાસ્તન્દ્
નેશસ્તન્દ્ બરૂ પીલ્ રામેશગરાન્
નેહાદન્દ્ બરૂ સરૂ ઝે ઝરૂ અફ[illegible]ન્
૪૧૫ પઝીરહ્ શુદન્રા બે[illegible]ન્દ્
ઝે કાબુલ પરસ્તન્દગાન્ ખાસ્તન્દ્
કુજા બરૂફેશાનન્દ્ મુશ્કો અબીરૂ
હમી ગુસ્તરાનન્દ્ ખઝ્ઝો હરીરૂ
ફેશાનન્દ્ બરૂ સરૂ હમી મુશ્કો ઝરૂ
કે શુદ્ અઝ્ ગોલાબ્ આન્ હમહ્ ખાકૂ તરૂ
વઝાન્ સૂ દમાન્ ઝાલો યારાને ઊય
સોવી ઝાબુલેસ્તાન્ નેહાદન્દ્ રૂય
હમીરાન્દ્ દસ્તાન્ ગેરેફ્તહ્ શેતાબ્
ચુ પરૂન્દહ્ મોર્ગ ચુ કેશ્તી બરૂ આબ્
કસીરા કે બુદ્ ઝામદનશ આગહી
પઝીરહ્ બેરફ્તન્દ્ બા ફરૂરહી
ખોરૂશી બરૂઆમદ્ ઝે પરૂદહ્સરાય
કે આમદ્ ઝ રહ્ ઝાલે ફરૂખોન્દહ્ રાય
પઝીરહ્ શુદશ સામે યલ્ શાદમાન્
હમીદાશ્ત અન્દરૂ બરશ યકઝમાન્
ચુ શુદ્ ઝૂ રહા ઝાલ્ બૂસીદ્ ખાકૂ
બગોફ્ત આન્ કુજા દીદહ્ બશ્નીદ્ પાકૂ

જેની ઉપર મોતીના મઢેલા ચીતાર પાડેલા હતા-વળી ગોહરોની વચ્ચે કોતર કામ કીધેલું હતું.

તે તખ્તના પગ યાકૂતના હતા-કારણકે તે શાહી તખ્ત હતું અને કીમતી હતું.

રોદાબેને તેઓએ બેહેશ્તની મિસાલ સણગારી-(તે) આફતાબ ઉપર (રોદાબે ઉપર) કેટલાંક મંત્ર લખ્યાં.

તેણીને તેજ સોનેરી ઘરમાં બેસાડી (કે જ્યાં ઝાલ મળ્યો હતો)-કોઇને તેણીની નઝદીક આવવા દીધાં નહીં.

સઘળું કાબુલેસ્તાન રંગ, ખુશબો અને માલ અસ્બાબથી સણગાર ભરેલું બન્યું

સઘળા હાથીઓની પીઠ રૂમી રેશમી કપડાંથી સણગારી.

હાથી ઉપર રામશગરો સોનેરી તાજ માથાં ઉપર મેલીને બેઠાં.

એસ્તેકબાલ માટેની સઘળી તૈયારીઓ થઈ-કાબુલી ઘોલામોને ભેગા કીધા.

કે તેઓ કસ્તુરી અને અંબર છાંટે-તેઓ ઉનનાં અને રેશમી કપડાં બિછાવે.

તેઓ કસ્તુરી અને સોનાનો છંટકાવ કરે-અને ગોલાબ છાંટી બધી ધૂળને દાબી દીયે.

પેલી તરફ ઝાલ અને તેના સાથીઓએ દોડા દોડી સાથે ઝાબુલ તરફ મોં ધર્યાં.

જેમ ઉડનારૂં મોર્ઘ અને પાણી ઉપર વહાણ ચાલે તેમ ઝાલે શેતાબી પકડી.

જે કોઇને તેના આવવાની ખબર થઈ-તેઓ દબદબા સાથે એસ્તેકબાલ ગયા.

મેહલમાંથી પોકાર આવ્યો-કે " મુબારક અકલનો ઝાલ પાછો ફર્યો છે."

ખુશી થતો થતો પેહલવાન સામ તેને લેવા ગયો-અને ખૂબ બઘલમાં ચાંપ્યો.

જ્યારે ઝાલ તેનાથી છૂટો થયો ત્યારે તેણે નમન કીધું-(અને) જે જોયું અને સાંભળ્યું હતું તે બધું કહ્યું.

વૉલ્યુમ ૧લું સમાપ્ત.

શુદ્ધિ પત્રક.

આ પુસ્તકમાં ટાઈપની ખામીને લીધે કેટલેક ઠેકાણે અરધા ન (ન્) વગેરે ટાઈપો બરોબર ઉઠયા નથી તે આ શુદ્ધિ પત્રકમાં દાખેલ કરવાની ઝરૂર વિચારી નથી.

સફે	બયત	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૩૪	ખોરદૂરા	ખેરદૂરા
૬	૭૪	ફેકત	ફેત્રત
૯	૧૧૩	અવાઝે	આવાઝે
૧૨	૧૫૨	પયગાર	પયગારૂ
૧૩	મઠાલું	બેન્	બેને
૧૩	,, (ત.)	મોહમ્મદ બિન મન્સૂરની	મન્સૂર બિને મોહમ્મદની
૧૪	૧૮૮	કઝ્ઝી	કઝ્ઝી
૧૭	૨૪૮	શાહુરૂયારાન	શાહુરૂયારાન્
૧૮	૨૫૭	નઝદીકે	નઝ્દીકે
૧૮	૨૫૯	બરૂગેરેફૂતન્દ	બરૂગેરેફૂતન્દ
૧૯	૨૭૧	હમીગોફત	હમીગોફૂત
૧૯	૨૭૧	ચકસરૂ	ચકુસરૂ
૨૧	૩૦૧	જોઝ	જોઝ્
૨૨	૩૨૩	ગોફૂન્	ગોફૂત
૨૩	૩૫૦	હદયહુ	હદ્યહુ
૨૪	૩૬૩	જાઝ	જોઝ્
૨૭	૩૯૭	બરૂતાખતી	બરૂતાખ્તી
૩૦	૪૫૫	સખુનગૂએ	સખુન્ગૂએ
૩૧	૪૬૫	ગઝ્ન્દ	ગઝન્દ
૩૧	૪૮૧	ફઝરા	ફઝ્રા
૩૨	૪૯૬	નદીદન્દ	નદીદન્દ
૩૩	૫૦૩	આરાસ્તમ	આરાસ્તમ
૩૫	૫૪૨	બરગૂયો	બરૂગૂયો
૩૬	૫૬૮	બરના	બરૂના
૩૭	૫૯૪	મેહતરે	મેહુતરે
૩૭	૬૦૯	દેહુદ	દેહદ
૩૮	૬૨૫	સરશાન્	સરૂશાન્
૩૯	૬૩૪	પુરઝ	પુરઝ્
૩૯	૬૪૧	બેરફતો	બેરફૂતો
૩૯	૬૪૮	આન	આન્
૪૦	૬૫૪	બરૂકુશીદી	બરૂકુશાદી
૪૪	૭૪૦	ખુ કો	ખુશ્કો
૪૫	૭૫૭	બુવદ	બુવદ
૪૫	૭૬૬	જહુહાકૂ	ઝહુહાંકૂ
૪૬	૭૭૮	બહુરૂ	બહરૂ
૪૯	૮૪૫ (ત.)	જુદુપરસ્ત	જાદૂપરસ્ત
૫૩	૯૩૪	ઉમીદ	ઉમ્મીદ
૫૫	૯૮૨	ગૂનહ	ગૂનહુ
૫૫	૯૮૨ (ત.)	મથું	માથું
૫૭	૧૦૧૮	ગો ઝ	ગોરૂઝ
૫૭	૧૦૨૯	બેફ મૂદ	બેફરૂમૂદ
૫૭	૧૦૩૧	પર્વ દએ	પર્વરૂદએ
૬૧	૧૧૧૧	ગુનહુ	ગૂનહુ
૬૧	૧૧૧૪	હુરૂગેઝ્	હરૂગેઝ્
૬૧	૧૧૨૨	જહાંનદારૂ	જહાન્દારૂ
૬૩	૧૧૫૯	બેફરૂસુદ	બેફરૂમૂદ
૬૪	૧૧૯૫	બસ્ખતી	બસખ્તી
૬૫	૧૨૦૯	શાલ્	સાલ્
૬૬	(નોટ)	થ્રએતઓન	થ્રએતઓન
૬૭	૧૨૨૨	રૂઝ	રૂઝ્
૬૯	૧૨૮૧	યાફત	યાકૂત
૬૯	૧૨૮૬	પયગામ	પયધામ
૭૦	(નોટ)	ફરૂજન્દ	ફરૂઝન્દ
૭૩	૧૩૫૯	આફરીન્	આફ્રીન્
૭૩	૧૩૭૩	ખુરૂરૂમ	ખુરૂરમ
૭૪	૧૩૮૩	હમ	હમ
૭૪	૧૩૮૮	ખુરૂશીદ	ખુરૂશીદ
૭૪	૧૩૯૯	બયારાસ્ત	બેયારાસ્ત
૭૫	૧૪૧૨	ઝાનગૂનહુ	ઝાન્ગૂનહુ
૭૭	૧૪૫૩	માલે	માલો
૮૧	૧૫૩૦	જે	ઝે
૮૧	૧૫૪૭	રઉશનદીલો	રઉશન્દેલો
૮૨	૧૫૭૬	ફરીદૂઝ્	ફરીદૂન
૮૪	૧૫૯૩	નઝદે	નઝ્દે
૮૬	૧૬૪૧	શાહુન્શાહ	શાહન્શાહુ
૮૬	૧૬૪૮	આઝોરદહુ	આઝોરૂદહુ
૮૭	૧૬૬૩ (ત.)	અ	આગળ
૮૮	૧૬૯૮	ઈરૂજ	ઈરજ
૯૦	૧૭૨૪ (ત.)	બેહું	બેહુ
૯૧	૧૭૫૨	તૂરાઈ	તૂરાઈ
૯૧	૧૭૫૪	સેપાહુ	સેયાહુ
૯૧	૧૭૬૦	શાહુન્શાહી	શાહન્શાહી
૯૧	૧૭૬૫	પુરજ	પુરઝ્
૯૪	૧૮૧૮	તાજદારાન	તાજદારાન
૯૪	૧૮૩૬	અમદૂશ	આમદૂશ
૯૮	૧૯૧૧	પૂરૂ	પુરૂ
૧૦૦	૧૯૬૭	બહુરેદૂ	બહરૂદૂ
૧૦૧	૧૯૭૮	દી ચી અન્દ	દીરૂ ચીન અન્દરૂ
૧૦૭	૨૧૧૯	ખેશામ	ખેશમ
૧૦૭	૨૧૨૨	મોહુરે	મોહુરહુ

સફે	બયત	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૦૪	મઠાળું	આણે	અને
૧૧૦	૨૧૯૬	બેબુબ્રીદ સરૂ	બેગુરૂરી સરે
૧૧૩	૨૨૭૧	દેગ્ર	દેગ્
૧૧૪	૨૨૮૦	દેલ	દેલ્
૧૧૮	૨૩૭૧	પુરૂખેરૂદ	પુરૂખેરદ
૧૧૮	૨૩૮૧	ચીરૂણુ	ચીરણુ
૧૨૭	૨૫૪૬	બપરૂદણુ	બપરૂદણુ
૧૨૭	(નોટ)	લખીનારાઓ	લખનારાઓ
૧૨૮	૨૫૭૩	ખોરૂશીદની	જમાની ખોરૂશીદની
૧૨૮	૨૫૭૯	બેગ્રૂદ	બેજદ
૧૨૮	૨૫૮૧ (ત.)	બચ્ચાઓ	બચ્ચાંઓ
૧૨૮	(નોટ)	સન્મુખ	મન્સુખ
૧૩૦	૨૬૨૨	મરૂદ	મરૂદે
૧૩૧	૨૬૨૬	રૂગ્ર્	રૂગ્ર
૧૩૨	૨૬૫૮	નઝદે	નગ્રૂદે
૧૩૩	૨૬૬૬ (ત.)	તાઝ	તાજ
૧૩૩	૨૬૬૯	બુદન્	બૂદન્
૧૩૪	૨૬૯૪ (ત.)	તેભજ	તેમજ
૧૩૪	૨૬૯૭	જન્ગે	ઝન્ગે
૧૩૬	૨૭૫૦ (ત.)	પહરેલા	પેહેરેલા

સફે	બયત	અશુદ્ધ	
૧૪૦	૨૮૪૨	બેખા દ	બેગ્માન્દ
૧૪૪	૨૯૧૮	ચમેં	ચમંણુ
૪૪૪	૨૯૩૮	નેહોકૂતે	નેહોકૂતણુ
૧૪૬	૨૯૬૮	આર્ઝમ્	આઝરૂમ
૧૪૬	૨૯૭૩	પુરૂગ્ર	પુરગ્ર
૧૫૦	૩૦૬૬	નમાજ	નમાગ્ર
૧૫૦	૩૦૮૦	કચદ	ચકદ
૧૫૨	૩૧૦૭	કેમરૂગ્ર	કેમ્ રૂગ્ર
૧૫૨	૩૧૨૦	સવ	સર્વે
૧૫૬	૩૨૦૮	નઝન્દ	નેઝન્દ
૧૫૮	૩૨૬૨	પાદશાસ્ત	પાદશાસ્ત
૧૫૯	૩૨૭૭	બમદા	બમર્દી
૧૬૮	૩૪૯૧	મગર્દાન	મગર્દાન્
૧૭૦	૩૫૨૮	બપુરૂગઉરાન્	બપુરૂગઉહરાન્
૧૭૩	૩૫૯૭	ગોર્ઝ	ગોરૂગ્ર
૧૭૭	૩૬૭૨ (ત.)	હિમ્મ	હિમ્મત
૧૭૯	૩૭૧૦ ”		દરેક
૧૭૯	૩૭૨૬	થ્વીને	પૃથ્વીને
૧૮૭	૩૯૧૦	અયદૃશ	આયદૃશ
૧૮૯	૩૯૫૪	કુશાન્દ	કુશાદન્દ